

Réfi Attila

**A CSÁSZÁRI-KIRÁLYI
HUSZÁRSÁG TÖRZSTISZTI KARA
A FRANCIA FORRADALMI
ÉS A NAPÓLEONI HÁBORÚK KORÁBAN
(1792–1815)**

MTA BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT ✍
NÁDASDY FERENC MÚZEUM
Budapest ✍ Sárvár 2014.

Készült az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA) támogatásával,
a PD 104358 számú „Huszárok, vértések, ulánusok. A császári-királyi
hadsereg magyar, német és lengyel lovastiszti elitjének összehasonlító
vizsgálata a francia háborúk időszakában (1792–1815)”
című kutatási program keretében

A kötet megjelenését támogatta:
NEMZETI KULTURÁLIS ALAP

A kötet borítója báró vitézvári Simonyi József ezredes
portréjának (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi
Képcsarnok) felhasználásával készült.

Szöveg © Réfi Attila, 2014
Illusztrációk © lásd a képek jegyzékét a kötet végén

Az angol rezümét Sziklai István,
a német rezümét Zachar Viktor Kristóf fordította.

Jelen kiadvány a jogtulajdonos engedélye nélkül sem részben,
sem egészben nem másolható, sem elektronikus, sem
mechanikai eljárással, ideértve a fénymásolást, számítógépes
rögzítést vagy adatbankban való felhasználást is!

Felelős kiadó: Fodor Pál, Takács Zoltán Bálint

ISBN 978-963-89848-4-5

Nyomdai előkészítés: Selina-Erdő Kft.

Borítóterv: Keresztes Katalin, Takács Zoltán Bálint

Készült a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár Kötészeti és
Sokszorosító Műhelyében

Az utolsó huszárezredes, vitéz Nagy Kálmán emlékének

*1. kép Nagy Kálmán ny. huszárezredes
(1909. december 8. Nyíregyháza – 2010. szeptember 21. Budakeszi)
és a szerző 2004 tavaszán*

TARTALOMJEGYZÉK

KÖSZÖNET ÉS EMLÉKEZÉS	9
ELŐSZÓ.....	11
I. HISTORIOGRÁFIA.....	15
II. A KUTATÁS TÁRGYA ÉS ALAPVETŐ FORRÁSAI	49
III. A HUSZÁRSÁG KIALAKULÁSA ÉS JELENTŐSÉGE	55
IV. A HUSZÁRSÁG A FRANCIA HÁBORÚK IDŐSZAKÁBAN	63
IV.1. A korszakban fennálló huszárezredek.....	63
IV.2. A huszárezredek szervezeti felépítése.....	71
IV.3. A huszárezredek személyi állománya.....	73
V. A FRANCIA HÁBORÚK HUSZÁR TÖRZSTISZTI KARÁNAK FONTOSABB JELLEMZŐI.....	77
V.1. Származási hely szerinti megoszlás.....	77
V.2. A magyar honosak szűkebb származási hely szerinti megoszlása.....	83
V.3. Felekezeti arányok.....	88
V.4. A pályakezdés típusai	90
V.5. A pályakezdés helye és ideje	93
V.6. Út az első törzstiszti rangfokozatig.....	94
V.7. A pályafutás csúcsa.....	96
V.8. A katonai szolgálat lezárulása.....	98
V.9. Karrierrek a császári-királyi katonai szolgálat mellett, illetve azon túl	103
V.10. Társadalmi összetétel és mobilitás	107
VI. ÉLETRAJZI ADATOK	115
VI.1. Őrnagyok	119
VI.2. Címzetes alezredek.....	221

VI.3. Alezredesek	237
VI.4. Címzetes ezredesek	287
VI.5. Ezredesek	301
ÖSSZEGZÉS	421
MELLÉKLETEK.....	423
Az életrajzok ábécérendi mutatója	425
A francia háborúk huszártörzstisztjei ezredenként, rangfo- kozatuk, illetve szolgálatuk időrendje szerinti sorrendben....	435
(Császár-) 1. számú császári-királyi huszárezred	437
2. számú császári-királyi huszárezred	439
3. számú császári-királyi huszárezred	441
4. számú császári-királyi huszárezred	444
5. számú császári-királyi huszárezred	446
6. számú császári-királyi huszárezred	448
7. számú császári-királyi huszárezred	451
8. számú császári-királyi huszárezred	452
9. számú császári-királyi huszárezred	455
10. számú császári-királyi huszárezred.....	457
11. számú császári-királyi Székely Határőr-Huszárezred	459
(Nádor-), (1802-től) 12. számú császári-királyi huszárezred.....	461
12. számú Horvát-Szlavón Határőr-Huszárezred (1798–1801)	463
Forrás- és irodalomjegyzék	465
I. Levéltári, kéziratári források	465
II. Felhasznált irodalom	480
A kötetben található képek jegyzéke	505
THE FIELD OFFICER CORPS OF THE IMPERIAL-ROYAL HUSSARS IN THE AGE OF THE FRENCH REVOLUTIONARY AND NAPOLEONIC WARS (1792–1815) <i>Review</i>	511
DAS STABSOFFIZIERKORPS DER KAISERLICH- KÖNIGLICHEN HUSAREN ZUR ZEIT DER KRIEGE GEGEN DIE FRANZÖSISCHE REVOLUTION UND NAPOLEON (1792–1815) <i>Resümee</i>	525

KÖSZÖNET ÉS EMLÉKEZÉS

Jelen munkám, mely a 2008-ra elkészült, majd 2009-ben megvédett doktori értekezésem javított és bővített változataként immáron önálló könyv formájában is napvilágot lát, természetesen nem jöhetett volna létre családom, egykori tanárain, számos régi-új kollégám és barátom, továbbá a különböző közgyűjtemények munkatársainak önzetlen támogatása és számtalan formában megnyilvánuló segítőkészsége nélkül. Így, mielőtt a tárgyra térnék, irántuk érzett, szívből jövő hálámat szeretném kifejezni ezúton is.

Köszönetet mondok mindenekelőtt szűkebb családom tagjainak és barátnőmnek, hogy csakúgy mint egész eddigi életemben, munkám elkészítése során is biztos támaszt és háttérrel nyújtva mellettem álltak. Köszönettel tartozom egykori kiváló történelemtanáraimnak, Németh Ilonának és Radnai Pálnak is, amiért általános és középiskolai tanulmányaim során a múlt iránti, kora gyermekkoromtól meglévő vonzódásomat még jobban elmélyítették és áldozatos munkájukkal szilárd alapokra helyezték ez irányú ismereteimet.

A konkrét szakmai jellegű hozzájárulásokkal kapcsolatosan elsőként a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum Bécsi Kirendeltsége jelenlegi és korábbi munkatársai közül Balla Tibor, Domokos György, Hermann Róbert, Kiss Gábor és Lenkefi Ferenc munkám elkészültéhez nyújtott nélkülözhetetlen, a delegátusi munkakörből fakadó kötelezettségeiken messze túlmutató segítségéért és támogatásáért szeretném kifejezni őszinte köszönetemet és hálámat. Csakúgy mint egykori egyetemi oktatóimnak, a védésem során opponensként közreműködő Csikány Tamásnak és Poór Jánosnak „bírálatnak” csak erős túlzással nevezhető, elismerő és jóindulatú véleményalkotásukért, hasznos tanácsaikért és jobbító szándékú észrevételeikért, valamint hosszú esztendőök óta megnyilvánuló, számomra sokat jelentő és megtisztelő baráti támogatásukért.

A generációmhoz tartozó pályatársak és barátok közül mindenekelőtt Nagy-Luttenberger István alapos és hozzáértő, figyelmemet számos új szempontra, forrástípusra ráirányító tanácsaiért, a csüggedés pillanataim átsegítő, jóleső biztatásáért, továbbá Gudenus Tímea, Vajnági Márta, Hum István Balázs, Lázár Balázs, Prohászka Péter, Sávoly Tamás, Solymosi József és Sziklai István segítő támogatásáért mondok hálás köszönetet.

Külön köszönet illeti kiadóimat, Fodor Pált és Takács Zoltán Bálintot megértő türelmükért és támogatásukért.

Előbbiekén kívül szintén köszönettel tartozom szakmai vagy a kötet megjelentetéséhez nyújtott egyéb jellegű segítségéért és hozzájárulásáért Czoma Lászlónak, Csorba Lászlónak, Dobák Gézának, Dobos Gyulának, Fazekas Istvánnak, Hermann Istvánnak, Héri Verának, Horváth Ildikónak, Káldos Jánosnak, Király Attilának, Merényi-Metzger Gábornak, Pajkossy Gábornak, Pallos Lajosnak, Pandula Attilának, Pál Lajosnak, Pálffy Gézának, Pók Attilának, Simon Istvánnak, Tóth Ferencnek, Vajda Lászlónak és Zachar Viktor Kristófnak.

Megkülönböztetett hangsúllyal mondok köszönetet továbbá a kiadvány megjelentetéséhez nyújtott, valamint irányomban hosszú évek óta tanúsított szakmai és baráti támogatásáért kedves, ősz mentoromnak, Vida Istvánnak is.

Végezetül sajnos már csupán e sorok révén tudom kifejezni soha el nem múló hálámat, az időközben, hitem szerint egy jobb világba távozott atyai jóbarátainak: így mesteremnek, Zachar Józsefnek, akinek jóindulatára és segítő tanácsaira, választott témámmal kapcsolatos első bizonytalan lépéseimtől kezdődően közel másfél évtizeden keresztül bizton számíthattam és támaszkodhattam; a hivatásos történész pályán való elindulásomat lehetővé tevő, szeretve tisztelt egykori professzoromnak, majd munkahelyi főnökömnek, Gergely Jenőnek, aki jóságos elnézéssel hagyta, hogy hivatalos teendőim mellett, és néha helyett is, elmélyedjek a számomra elsődlegesen fontos kutatásokban; valamint a huszárság utolsó emblematisz személyiségének, Nagy Kálmánnak, drága Kálmán bácsinak, aki révén megadatott, hogy ne csak könyvekből és a rendelkezésre álló forrásokból kelljen ilyen-olyan közvetett, divatos kifejezéssel élve, konstruált képet alkotnom az egykori hősökről, hanem ténylegesen és személyesen is megtapasztalhassam, milyen a valódi magyar huszár, az évszázadnyi lét minden nehézsége és szenvedése közepe is megtörhetetlen lelkű, hitében megingathatatlan, igaz magyar ember.

Hálás vagyok, hogy megismerhettem őket és tanulhattam tőlük!

„Édes Hazánk’ Bátyáji! miként hálállyam ezernyi érdemitek’,
Magyar Húsárok? – Nints annyi tehetség
Bennem, hogy az’ tsuda-tételeket, mellyekel el-hírült
Mind az egész Földön nevetek, ’s nekünk is örökre
Tartandó fényességet szerzétek, azoknak
Vólta szerént kifejezhessem...”

(Baróti Szabó Dávid: A’ Magyar Húsárokhoz)¹

ELŐSZÓ

A 18. század közepétől kezdődően a Habsburg Birodalom egész fennállása alatt, sőt a magyar társadalomban ezt követően is, egészen a második világháború végéig a mindenkori haderő tisztikara különleges, kivételezett szerepet töltött be.² Így nem meglepő, hogy az utóbbi két-három évtizedben több jeles történész kutatásai során is kiemelt helyet kapott ennek a sajátos rétegnek a vizsgálata.³

Mindezek ellenére napjainkig is komoly hiátusok mutatkoznak ezen a téren, miután az a hatalmas forrásanyag, mely az előbb említett, több évszázadon átívelő időszak egyes hadseregeinek tisztjeire vonatkozik, csak törté-

---

1 Magyar Museum. Első kötet. 1788 és 1789. esztendőben. Utolsó negyed. 372–379. o. (a kötetben és a tartalomjegyzékében is az utóbbi oldalszám, elírás nyomán, tévesen 376. oldalként szerepel). A költeményből címmegjelölés nélkül, rövid részletet közölt a Hadi és Más Nevezetes Történetek is már 1789 decemberében. (1789. 22. szakasz 673–674. o.). A következő esztendőben pedig a lap a teljes művet is közreadta A’ Magyar Lovassághoz címvaltozattal, de egyébként a Magyar Museumban megjelent munkáival egyező szöveggel (1790. 2. szakasz 145–152. o.). A vers szintén utóbbi címen, hely- és évszám megjelölés nélkül, önálló kiadványként is megjelent. Végül Baróti Szabó Dávid (1739–1819) 1802-ben kiadott gyűjteményes kiadványának első kötetében ismét A’ magyar húsárokhoz címmel, ugyanakkor előbbiekhöz képest némileg eltérő, átdolgozott szöveggel is napvilágot látott. (BARÓTI SZABÓ Dávidnak Meg-jobbított, ’s bővített Költeményes Munkáji. Első kötet. Komárom, 1802. 5–10. o.)

2 Ez korántsem volt mindenhol általános, míg ugyanis II. József vagy később Ferenc József maga is előszeretettel viselt egyenruhát, addig a Bourbonok Franciorszáágában kifejezetten tilos volt az udvarnál ebben megjelenni, Dániában pedig gyakorlatilag egyenesen kizárták a katonatiszteket az udvari társaságból. *Krieg gegen die Französische Revolution* 345. o.

3 Részletesebben lásd jelen munka historiográfiai fejezetét.

nész-generációk, vagy legalábbis jól szervezett kutatócsoportok munkája révén tárható fel többé-kevésbé átfogóan.⁴

Továbbra is hiányoznak például a nemzetközi hadtörténetírásban kiemelten fontos kutatási területnek számító, Magyarországon azonban gyakorlatilag máig mostohagyermekként kezelt francia forradalmi és napóleoni háborúk időszakának császári-királyi⁵ tisztikarára vonatkozó vizsgálatok. Így természetesen a császári-királyi hadsereg magyarországi hadkiegészítésű alakulatai, köztük a huszárság tisztikarára vonatkozóak is.

Jelen munka elsősorban az utóbbival kapcsolatban fennálló hiány pótlását tekinti fő feladatának.

Napjaink globalizálódó világában ugyanis, főként most, hazánk Európai Unióban történő aktív szerepvállalásának időszakában különösen fontos nemzeti önazonosságunk megőrzése. Ehhez egy ilyen kis nép esetében nyelvünk, kultúránk ápolása és védelme mellett elsőrendű fontossággal bír jeles történelmi hagyományaink létének széles, hazai és nemzetközi környezetben történő tudatosítása és ápolása. Ehhez azonban tisztában kell lennünk azokkal az értékekkel, amelyek a többi nemzettől megkülönböztetve bennünket nemzeti szimbólumainkká váltak.

Ilyen hungarikum a huszárság is, az egyetlen magyar eredetű csapatnem, amelynek fénykora a 18. század dinasztikus háborúitól a 19. század közepéig tartott.

A másfélszázados virágkoron belül is a huszárság fejlődésének csúcspontját Mária Terézia, illetve I. Ferenc háborúi jelentették. Utóbbiak, vagyis a francia, majd napoleoninak nevezett háborúk negyedszázada különösen mozgalmas időszak volt magyar szempontból is, hiszen a franciák elleni küzdelemben, a negyedik koalíciós háború kivételével a Habsburg Birodalom mindvégig vezető szerepet játszott, és hatalmas áldozatának kétségkívül döntő szerepe volt a franciák és császáruk, az újkor legnagyobb hadvezére legyőzésében. Ehhez a világtörténelmi jelentőségű eseménysorozathoz kapcsolódóan a 200 éves évforduló kapcsán több mint egy évtizede folyik a

---

4 Ilyen jellegű az a nagyszabású kutatómunka is, amely az Osztrák Állami Levéltár Hadi-levéltárában Michael Hochedlinger vezetésével 2004-től vette kezdetét a Habsburg-haderőben 1618 és 1815 között szolgálatot teljesítő valamennyi tábornok adatait tartalmazó életrajzi kézikönyv összeállításának céljával, amit a résztvevők véleménye szerint különösen szükségessé tesz, a jelzett korszakra vonatkozóan a Habsburg Monarchia haderejének elitjét érintő kutatások és életrajzok elégtelen volta.

5 A korábban császárinak nevezett Habsburg-haderő megnevezése 1745-től kezdődően. Erre vonatkozóan lásd ZACHAR, 2002. 249. o.

megemlékezés, és ennek jegyében napjainkban is szerte a világban ünnepi és tudományos rendezvények, konferenciák kerülnek megrendezésre.

Az említett háborúknak különös jelentőséget biztosít magyar szempontból az a kevésbé tudatosult tény is, miszerint történelmünk során, végső kimenetelét tekintve, ez az utolsó európai méretű háború, melyben a magyar fegyverek a győztes oldalon küzdöttek.

Véleményünk szerint mindezek kellően indokolttá és aktuálissá teszik ezen időszak huszárságának és egyúttal a vezető réteget képező törzstiszti karának tudományos igényű vizsgálatát is, amit szükségessé tesz az a már említett tény is, miszerint ez a korszak, főként a jelenkori történetkutatásunk és azon belül a hadtörténetészek által is, elsősorban az önálló magyar hadügy hiányára hivatkozva, különösképp mellőzött terület.

I. HISTORIOGRÁFIA

A huszárságra és kisebb részben a vizsgált korszak, vagyis a francia háborúk időszakának császári-királyi hadseregére vonatkozó fontosabb munkák historiográfiai áttekintését, közös múltunkból, illetve az említett hadsereg összbirodalmi voltából fakadóan, az osztrák vagy pontosabban ausztriai hadtörténetírással kell indítani, mely kezdeteiben jóval korábbi, másrészt egészen a 20. század első harmadáig minőségileg és mennyiségileg is jelentősen felülmúlta a magyar hadtörténetírás e témára és korszakra vonatkozó eredményeit.

Savoyai Eugén herceg javaslatára ugyanis I. József már 1711-ben elrendelte az Udvari Haditanács kancelláriájának keretében egy levéltár felállítását. Kései utóda, II. József pedig 1779-ben utasította gróf Hadik András tábornagyot, a császári-királyi Udvari Haditanács akkori elnökét, hogy „mostantól kezdve minden 1740-et követő hadjárat nyerjen történelmi, hiteles, okmányokkal alátámasztott ábrázolást”.⁶ A felszólításnak eleget téve számos magas rangú törzstiszt és tábornok is készített, forrásokban kellően gazdag tanulmányokat.⁷

A tudományos jellegű osztrák hadtörténetírás kezdete azonban, egyáltalán nem véletlenül, éppen a francia forradalom, majd az ennek nyomán ki-robbanó háborúk időszakához köthető, az ekkor végbement hadügyi változások, az állandósuló harcok erősen ösztönözték ugyanis a hadüggyel foglalkozó irodalom kibontakozását is.

Az első, a huszársággal is foglalkozó, történettudományosnak tekinthető munka, ha értelemszerűen még a dinasztikus háborúk és a metodizmus korához, illetve az azt megelőző időszakokhoz kapcsolódott is, már az említett, új

---

6 ALLMAYER-BECK 71. o.; ZACHAR, 1990b. 188. o.

7 HOCHEDLINGER 170. o.

történelmi korszak hajnalán látott napvilágot 1791-ben, Bécsben *Geschichte der kaiserl königl. Regimenter seit ihrer Errichtung bis auf gegenwärtige Zeiten...* címmel.⁸ Szerzője pedig, a forrásértékük révén nagy fontossággal bíró katonai tiszti név- és címtárak kiadását kezdeményező, majd azokat hosszabb ideig meg is jelentető August Gräffer (Graeffner) könyvkereskedő és kiadótulajdonos volt. Munkája lényegében egy korai fejlődéstörténeti, hadsereg-szervezettörténeti mű. Ebben Gräffer előbb, az általa felhasznált művek rövid historiográfiai áttekintését nyújtja. Majd a Habsburg-haderő egyes csapatnemeinek kialakulását, fejlődését, illetve ezeken belül az egyes csapattestek történetét követi végig. Mégpedig a 16. századtól kezdve, a szisztovói béke révén, hivatalosan csak a munka megjelenésének esztendejében, 1791-ben véget ért utolsó osztrák–török háború, ténylegesen 1790-ben már lezárult harcselekményeiig bezáróan. Ahol korábbi előzmények is vannak, ott ugyanakkor a 16. századot megelőzően is visszatekint, így például a huszárság tárgyalását Hunyadi Mátyástól kezdi, majd bemutatja a mű megírásakor fennállt kilenc huszárezred rövid történetét. Egy-egy ezredre azonban általában mindössze kettő, néha kivételesen három oldalt szán, így inkább csak vázlatos ismertetésről van szó. A kötet végén ugyanakkor a korábban fennállt, de később feloszlásra került csapattesteket is számba veszi, jöllehet alapvetően csak felsorolás szintjén, amit csupán néhány esetben egészít ki történetük rövid ismertetésével. A hiánypótló és újszerű munka népszerűségét bizonyítja, hogy 1800-ban *Kurze Geschichte der kais. königl. Regimenter, Corps, Battallions, und anderen Militaer-Branchen...* címen kétkötetes, jelentősen, közel háromszorosára bővített változatban is kiadásra került.⁹ Ebben már, a franciák ellen folytatott, ún. első koalíciós háború lezárását követően, az elszennvedett vereség következtében szükségessé vált, 1798-ban végrehajtott hadseregszervezeti reformig, valamint az ezután rövidesen meginduló, második koalíciós háború 1799. évi eseményeiig bezárólag követi végig a császári–királyi haderő csapatnemeinek fejlődését, illetve az egyes csapattestek

8 GRÄFFER, [August]: *Geschichte der kaiserl königl. Regimenter seit ihrer Errichtung bis auf gegenwärtige Zeiten, worin die Inhaber jedes Regiments von dessen Errichtung, wie auch alle Schlachten, Belagerungen und wichtige Gefechte, denen jedes Regiment beygewohnt hat, und ihre jetzige Standquartiere angezeigt sind; nebst einem Anhang, in welchem die seit hundert Jahren reducirten Regimenter, auf gleiche Art bemerkt sind.* Wien, 1791. – Egészen pontosan 1790 és 1814 között jelentek meg a katonai sematizmusok Gräffer kiadásában, ezt követően azonban az állami nyomda átvette tőle ezt a tevékenységet. Ld. WURZBACH IV. 296. o.

9 GRÄFFER, [August]: *Kurze Geschichte der kais. königl. Regimenter, Corps, Battallions, und anderen Militaer-Branchen, von ihren Ursprung an bis zu Ende des Feldzuges von 1799.* I. Bd., Wien, 1800., II. Bd., Wien, 1800.

történetét. Az első kötet a gyalogezredeket tárgyalja, a második pedig a lovasságot, a tüzérséget és a különböző műszaki, illetve egyéb szakcsapatokat, katonai intézményeket mutatja be. Az új változatban értelemszerűen mind a 12 akkor fennállt huszárezred szerepel, és természetesen a korábban alapított kilenc ezred ismertetése is az előző műhöz képest bővült. Nem meglepő, hogy a maga idejében rendkívül hasznos, jó munka változatlan formában, rövid idő alatt még kétszer kiadásra került.¹⁰ 1812-ben pedig egy további, harmadik kötet is napvilágot látott, amelyben a szerző 1800-tól kezdődően 1811 végéig folytatja a korszakban fennállt csapattestek történetének ismertetését, ezenkívül, immár 1629-től kezdve, a korábbiaknál részletesebben bemutatja a Habsburg-haderő felosztott alakulatait is, végezetül pedig megkísérelte a birodalom haderejében az addig eltelt mintegy háromszáz évben szolgálatot teljesítő tábornokok zömének név szerinti számbavételét is.¹¹

A munka összességében, néhány megállapításától eltekintve, még napjainkban is helytálló, de mivel ma már természetesen részletesebb és modernebb művek állnak rendelkezésre, így jelentősége elsősorban historiográfiai szempontból van.¹² Úttörő jellege ugyanis vitathatatlan, miután a hivatalos ausztriai hadtörténetírás kibontakozásában a döntő lépés csak egy évtizeddel Gräffer műve első változatának megjelenése után következett be. Károly főherceg javaslatára ugyanis ekkor, egészen pontosan 1801. március 23-án keltezett leiratában engedélyezte II. Ferenc a főszállásmesteri törzs (Generalquartiermeister-Stab) alárendeltségében a Hadilevéltár (Kriegsarchiv) felállítását, melynek feladata lett, hogy a hadtörténelmi kutatás bázisául szolgáljon, hadtörténeti anyagokat gyűjtsön annak érdekében, hogy a hadviselés és hadseregszervezés kérdéseivel kapcsolatban tapasztalatokat szerezhessenek. Egyúttal a hadi publicisztika és különösen a hadtörténetírás művelése is kitűzött céljai közé tartozott, nem utolsósorban azért, hogy a múlt hősiei tetteivel mozgósító erőt gyakoroljon a jelenre, amire a dinasztikus és honvédelmi célok érdekében nagy szükség volt, mivel az immár

10 Először 1801-ben került a fenti címen újjá kiadásra, majd 1804-ben változatlan formában, de más címváltozattal szintén megjelent. GRÄFFER, [August]: *Geschichte der kaiserl. königl. Regimenter, Corps, Bataillons, und anderen Militär-Branchen; seit ihrer Errichtung bis zu Ende des Feldzuges 1799*. I. Bd., Neue unveränderte Ausgabe. Wien, 1804., II. Bd., Neue unveränderte Ausgabe. Wien, 1804.

11 Vö. GRÄFFER, [August]: *Geschichte der k. k. österreichischen Regimenter, Corps, Bataillons und anderen Militär-Branchen*. III. Bd., Wien, 1812.

12 Bizonyos egységek, főleg a saját ezredtörténetekkel nem rendelkező csapattestek (pl. számos határóralakulat) történetére vonatkozóan, Alphons von WREDE ismertetésre kerülő munkája mellett ugyanakkor még mindig nagy fontossággal bír.

Napóleon nevével fémjelzett Franciaország ellen folytatott küzdelem hamarosan újabb fejezeteihez érkezett a súlyos kudarccal járó harmadik, majd negyedik koalíciós háború révén.¹³

Előbbiek következtében, a szükséges hadügyi megújulást előmozdítandó került megjelentetésre 1808 januárjától a Császári-királyi Hadügyminisztérium kiadásában, a Hadilevéltár szerkesztésében az *Oesterreichisch-militärische Zeitschrift*.¹⁴

Az évnegyedes szaktudományos közlöny tárgya a hadtudomány minden ága, a közép- és újkori osztrák hadtörténelem, ország- és terepismeret volt, de elsődlegesnek a korábbi hadjáratok forrásokra alapozott történelmi és kritikai ábrázolását tartották. Ezen folyóirat tanulmányozása magyar szempontból is figyelemre méltó, mivel osztrák alatt természetesen az egész Habsburg Birodalmat értették, így már az első számban is megjelentek huszárok, igaz nem a korszakunkból, hanem 1689-ből, a török elleni felszabadító háborúk korából.¹⁵

A későbbi számokban azonban jó néhány máig hasznos közleményt találhatunk a francia háborúk időszakának huszárságával, gyakorlatilag valamennyi akkor fennállt huszárezreddel kapcsolatosan is.¹⁶ Ezek közül Geringer Gábornak, a Székely határőr-huszárezred egykori parancsnokának naplójából átvett terjedelmes részleteket emelnénk ki, melyek az 1845-, 46-, és 47-es évfolyamokban kerültek közlésre.¹⁷ A későbbi tábornok ezen leírásaiban részletesen ábrázolja ezrede részvételét az első koalíciós háborúban, 1792–97 között.

---

13 BROUCEK 120. o.; HOCHEDLINGER 171. o.; ZACHAR, 1990b. 188–189. o.

14 BROUCEK-PEBALL 42. o.; ZACHAR, 1990b. 189. o.

15 ZACHAR, 1990b. 189. o. Vö. Benehmen des Baron Orlich, Oberstlieutenants von Grisalinischen Regimente, im Jahr 1689, als einer von den Beweisen mehr, was im kleinen Kriege ein entschlossener Mann gegen Uebermacht unternehmen kann. In: ÖMZ 1808. Erstes Heft 140–143. o.

16 Így például lásd Kriegsszenen (aus der Geschichte des Regimentes Kaiserhusaren Nr. 1 1805 bis 1812). In: ÖMZ 1845. Viertes Heft 59–84, Sechstes Heft 303–316. o.; Das Wirken des k. k. Husarenregimentes Baron Blankenstein Nr. 6 (1809). In: ÖMZ 1846. Fünftes Heft 183–195. o.; Das k. k. Husarenregiment Palatinal im Feldzuge 1809. In: ÖMZ 1847. Sechstes Heft 231–252. o.; Die Oberstleutnants zweier Eskadrons des k. k. vierten Husarenregimentes bei Neckarshausen 1799. In: ÖMZ 1865. Zweiter Bd. 402–403. o.

17 Szenen aus der Geschichte des k. k. Husaren-Regiments Szekler Nr. 11 in den Feldzügen 1793–1798. (Aus dem Tagebuche des Oberst von Geringer.) In: ÖMZ 1845. Neuntes Heft 305–315. o., illetve Szenen aus der Geschichte des k. k. Husaren-Regiments Szekler Nr. 11 in den Feldzügen 1793–1798. (Aus dem Tagebuche des k. k. Generals Baron Geringer.) In: ÖMZ 1846. Zweites Heft 208–216. o., Neuntes Heft 310–321. o., 1847. Achtes Heft. 119–138. o., Zehntes Heft 33–51. o., Zwölftes Heft 271–317. o.

Feltétlenül említést érdemel, hogy a folyóirat „Neueste Militärveränderungen” címet viselő rovatában rendszeresen beszámoltak egészen az alhadnagyoktól kezdve a teljes császári-királyi tisztikart érintő személyi kérdésekről, úgymint előléptetések, áthelyezések, nyugdíjazások, kilépések és halálesetek. Ehhez kapcsolódóan nekrológok és életrajzi vázlatok is szép számban közlésre kerültek, melyek együttesen rendkívül hasznos forrásként szolgálnak a későbbi kutatók számára.

A folyóirat története során eddig öt kényszerszünetet és több névváltoztatást élt át, így például 1870-től 1914-ig, 1870-ben elhunyt kiadójára és szerkesztőjére, Valentin von Streffleur lovagra emlékezve *Streffleurs Militärische Zeitschrift*-nek hívták, 1963-tól ugyanakkor *Österreichische Militärische Zeitschrift* (ÖMZ) néven jelenik meg, de ma már inkább a félmúlttal, és a jelenkori történelemmel foglalkozik.¹⁸ A francia háborúk időszakához így főleg a 19. században megjelent számok szolgálnak hasznos adalékul.

Nagy jelentőséggel bír az is, hogy a folyóiratban 1876-tól bevezettek egy új rovatot, „Közlemények a cs. kir. Hadilevéltárból” címmel, amelyből 1881-től, egy önállóan megjelenő, a Hadilevéltár igazgatósága által szerkesztett, *Mittheilungen des k. k.* (1889-től k. u. k.) *Kriegsarchivs* című kiadványsorozat nőtt ki, amely egészen az első világháborúig jelent meg, 1887–1900 között „Neue Folge”, 1902–1914 között „3. Folge” megnevezéssel.¹⁹

Ez időben vált a Hadilevéltár is a Monarchiában folytatott hadtörténeti kutatások központi szervezeteként, igazi kutatóintézménnyé, 1876-ban ugyanis a hadtörténeti munkák osztálya, amelyet 1818-ban a levéltárról leválasztva a főszállásmesteri törzs különleges osztályához helyeztek, immár vezérkari irodaként, ismét visszakerült hozzá.²⁰ A tudományos kutatás lehetőségeit nagymértékben elősegítette az is, hogy az intézmény ekkorra, vagyis a 19. század utolsó negyedére egyúttal a birodalom központi katonai-hadügyi archívumává is vált az Udvari Haditanács kancelláriai levéltára, valamint regisztratúrája iratanyagának, továbbá más fontos irattáraknak a be- tagolása révén.²¹

18 ZACHAR, 1990b. 191, 193. o.

19 Uo. 191. o.

20 ALLMAYER-BECK 73. o.

21 Mindez egy fokozatos fejlődés betetőzése volt. Az Udvari Haditanács iratanyagának egy része ugyanis már a 19. század elején, a Hadilevéltár létrehozását követően idekerült, a maradék iratanyag ugyanakkor a Haditanács 1848-as megszüntetését követően előbb a Hadügyminisztériumhoz került és majd csak 1889-ben helyezték át a Hadilevéltárba. Ld. BROUCEK 121. o.; HOCHEDLINGER 171–172. o.

A „Közlemények” bemutatásához visszatérve, ezekben rengeteg, az általunk vizsgált korszakba vágó tanulmány, illetve forrásközlés található. Így például a francia forradalom centenáriuma, 1889-ben jelent meg a Neue Folge IV. kötetében Moritz von Angeli alezredes (a Kriegsarchiv munkatársa, később ezredes) *Die Heere des Kaisers und der Französischen Revolution im Beginn des Jahres 1792* című tanulmánya.²² Ebben a szerző bemutatja a császári-királyi, illetve a francia hadsereg szervezetét, fegyverzetét, felszerelését, harcászataát, háborúban történő élelmezését, valamint néhány neves hadvezér életrajzát is. Megtalálhatjuk továbbá a magyar csapattestek állomás- és toborzóhelyét, az ezredtulajdonosok és az ezredparancsnokok nevét, valamint az ezredek állományát az 1792. január hó végével lezárt állománytáblázatok alapján.

1891-től pedig a Neue Folge V. kötetétől kezdve a XII. kötetig bezárólag közlésre került Angeli tanulmányának mintegy kiegészítéseként, folytatásaként az *Oesterreich im Kriege gegen die französische Revolution 1792* című tanulmányosorozat is, melynek első négy közleményét Hausenblas százados, az utolsó kettőt pedig Christen százados jegyezte.²³ A műben először az 1792-es németalföldi hadjárat előzményei kapcsán, Franciaország és Ausztria hadi előkészületei kerülnek ismertetésre. Az Osztrák-Németalföldön állomásozó császári-királyi hadsereg hadrendjéből például megtudjuk, hogy a Wurmser-, az Esterházy- és a Blankenstein-huszárezredek összesen 14 svadronja (százada) is része volt a császári-királyi megszálló erőnek. Hasznos a néhány mellékelt térkép is, melyből megismerhetjük az ellenfelek alakulatainak elhelyezkedését 1792. április 20-án, a francia hadüzenet időpontjában. A továbbiakban a hadieseményeken belül sor kerül a huszárság harctevékenységének ismertetésére is, jóllehet sokszor a magyar csapatok részvételét csak hozzávetőlegesen állapíthatjuk meg a szövegből. A száraz adatokat apró kis történetek, epizódok színesítik, teszik életszerűbbé. A tanulmányokat ezt követően is gyakran egészítik ki térképek, illetve menettáblázatok. Az utolsó rész a jemappes-i csata bevezető harcaival, vagyis 1792. november 6-ával zárul.

22 ANGELI, Moritz von: *Die Heere des Kaisers und der Französischen Revolution im Beginn des Jahres 1792*. In: *Mittheilungen des K. und K. Kriegs-Archivs*, IV. Bd. (1889) 1–112. o.

23 HAUSENBLAS: *Oesterreich im Kriege gegen die französische Revolution 1792*. In: *Mittheilungen des K. und K. Kriegs-Archivs*. Neue Folge. Wien, V. Bd. (1891) 1–107. o., VI. Bd. (1892) 1–116. o., VII. Bd. (1893) 1–141. o., IX. (1895) 1–193. o.; CHRISTEN: *Oesterreich im Kriege gegen die französische Revolution 1792*. In: *Mittheilungen des K. und K. Kriegs-Archivs*. Neue Folge. Wien, X. Bd. (1898) 1–160. o., XII. Bd. (1900) 251–485. o.

Az ekkoriban a Hadilevéltár által megtestesített hivatalos hadtörténet-írástól függetlenül működő szerzők közül a kvietált őrnagy, gróf Andreas Josef Thürheim és Jaromir Hirtenfeld érdemel feltétlenül említést. Előbbi legfontosabb munkái a *Die Reiter-Regimenter der k.k. österreichischen Armee*, amelynek 1862-ben megjelent első kötetében a császári-királyi hadsereg soraiban akkor fennállt vértess- és dragonyosezredek, a szintén 1862-es második kötetében a huszárezredek, az 1863-ban kiadásra került harmadik kötetben pedig az ulánus csapattestek kerülnek részletes bemutatásra,²⁴ valamint az 1880-ban megjelent kétkötetes *Gedenkbücher aus der Kriegsgeschichte der k. k. Oesterreichischen Armee*, amelyben immár a közös hadsereg valamennyi akkor létezett alakulata, sőt az 1699-es karlócai békekötéstől kezdődően, a Habsburg-haderőben hosszabb-rövidebb ideig fennállt egységek is bemutatásra és rövid ismertetésre kerülnek.²⁵ Utóbbi nagyszabású munkát azonban Alphons von Wrede két évtizeddel később megjelent műve felülírta és teljesen háttérbe szorította.²⁶

A bölcsészdoktor Hirtenfeld maradandót a Mária Terézia Katonai Rend történetét, valamint 1850-ig bezárólag valamennyi rendtag, köztük természetesen számos huszártiszt rövid életrajzát bemutató *Der Militär-Maria-Theresien-Orden und seine Mitglieder* című 1857-ben négy kötetben megjelentetett,²⁷ a rend hivatalos felkérésére elkészített munkájával alkotott.²⁸ Ez a terjedelmes alkotás máig rendkívül hasznos munka, azonban az előforduló számos kisebb-nagyobb tévedés miatt kellő kritikával kezelendő.

A Hadilevéltárhoz visszatérve, a „Közlemények”-hez kapcsolódóan, kiegészítőnek nevezett (*Supplement zu den Mittheilungen des k. u. k. Kriegsarchivs*), valójában azonban teljesen önálló munkának tekinthető kötetek is megjelentetésre kerültek. Ezek közül alapvető fontossággal bír az Alphons von Wrede báró, császári és királyi ezredes²⁹ nevével fémjelzett, az előbbieken említett, ötkötetes, 1898 és 1905 között megjelentetett *Geschichte der k. u. k.*

24 [THÜRHEIM, Andreas:] *Die Reiter-Regimenter der k.k. österreichischen Armee*. I–III. Wien, 1862–1863.

25 THÜRHEIM, A[ndreas]: *Gedenkbücher aus der Kriegsgeschichte der k. k. Oesterreichischen Armee*. I–II. Wien und Teschen, 1880.

26 Ld. BROUCEK–PEBALL 622. o.

27 HIRTENFELD, J[aromir]: *Der Militär-Maria-Theresien-Orden und seine Mitglieder*. I–IV. Wien, 1857. – Kiadásra került egy könnyebben használható, kétkötetes változat is, ez azonban elég ritka.

28 Rövid életrajzát lásd ÖBL II. 335. o.

29 Említett műveit még alezredesként jegyezte, de 1905-ben, már nyugdíjazását követően, a katonai irodalom terén nyújtott érdemeiért ezredesi rangot kapott. Ld. BROUCEK–PEBALL 670. o.

Wehrmacht. Die Regimenter, Korps, Branchen und Anstalten von 1618 bis Ende des 19. Jahrhunderts című, a hadtörténészek által nemes egyszerűséggel csak „Wrede” néven emlegetett mű.³⁰ Ez alapmunka, nem csak a francia háborúk kutatói, hanem valamennyi a harmincéves háború és az első világháború közötti időszakok hadtörténetével foglalkozó történész számára.³¹ Az öt kötetből a francia háborúk huszársága szempontjából különösen az első és a harmadik fontos. Az első kötetben vázlatos áttekintést nyújt az 1618-tól 1897-ig viselt háborúkról, amelyekben a császári (-királyi), illetve császári és királyi csapatok is részt vettek. Majd egy átfogó fejlődéstörténeti, hadsereg-szervezettörténeti bevezetés következik. Az 1901-ben megjelent harmadik kötetben pedig a császári (-királyi), illetve a császári és királyi hadsereg valamennyi akkor, illetőleg korábban fennállt lovasalakulatát bemutatja. Ennek során először általános áttekintést ad a lovasezredek szervezeti felépítésének változásáról. Majd az egyes csapatnemek fejlődését mutatja be. Ismerteti a toborzás és a hadkiegészítés rendszerét, az egyes rangfokozatokat,³² beosztásokat és a velük járó jogokat, kötelelességeket. Bemutatja a különböző lovas csapattestek történetét, hadkiegészítő kerületeinek, békeállomásainak változásait, az ezredtulajdonosokat, ezredparancsnokokat, a végigharcolt hadjáratokat, az ezred katonái által szerzett kitüntetések, és az egyenruha változásait. Rendkívül széles körű információkat ad tehát. Ugyanakkor, különösen a hadjáratok leírása elég vázlatos, 120 év eseménytörténetére körülbelül három oldal jut. Ezért sok tekintetben csak kiindulásnak jó.

A mű kapcsán, a pontosság kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy a negyedik kötetnek csak a tüzérségről szóló, szempontunkból tehát kevésbé fontos első része jelent meg, az is csak 1905-ben már az ötödik kötet megjelenését követően, ráadásul előbbi kivételesen nem is Wrede, hanem Anton Semek őrnagy készítette. Említést érdemel továbbá az is, hogy Wrede tervezett egy hatodik kötetet is a legfelsőbb vezérletről, a vezető szervekről, a katonai közigazgatási hivatalrendszeréről, a katonai kiképző- és kiszolgáló intézményekről, valamint a testőrségekről, de halála miatt ez nem jelent meg.

---

30 WREDE, Alphons Freiherr von: *Geschichte der k. und k. Wehrmacht. Die Regimenter, Corps, Branchen und Anstalten von 1618 bis Ende des XIX. Jahrhunderts*. I–V. Bd. Wien, 1898–1905.

31 ZACHAR, 1990c. 173. o.

32 Fentieken tudatosan alkalmazzuk a rangfokozat kifejezést a csak jóval később elterjedt, manapság használatos rendfokozat megnevezés helyett, mivel előbbi jelentéstartalma árnyaltabb és kifejezőbb, a korszakban ugyanis, napjainktól eltérően a katonai rang önmagán túlmutatóan, egyfajta, az egész társadalomban elfogadott méltóságot, rangot is kölcsönzött viselőjének.

Peter Broucek, az egyik legnevesebb kortárs osztrák hadtörténész azonban Wrede tudományos hagyatékát feldolgozva és kiegészítve, 1988-ban, Bécsben megjelentette ezt a mindaddig hiányzó utolsó kötetet.³³

A „Közlemények” indulásával egyidőben, vagyis 1876-ban a Hadilevéltár megkezdte a korszakkal foglalkozó történészek számára szintén máig alapmunkának számító *Geschichte der Kämpfe Österreichs* című monumentális vezérkari mű kiadását is, amely Savoyai Eugén, Mária Terézia, II. József és Ferenc császár háborúit dolgozta fel. Ezek közül a jelen kutatás szempontjából releváns *Kriege unter der Regierung des Kaisers Franz* címet viselő alsorozat 11 kötete a napóleoni háborúk centenáriumi időszakában 1905 és 1913 között jelent meg Bécsben.³⁴

A pozitivista történetírás szellemiségében készült, rendkívül részletes, adatgazdag munkák készítői az események tényszerű bemutatására törekedtek, főleg primér, részben ma már hozzá sem férhető levéltári források feldolgozása révén.³⁵ A szövegtörzs mellett ugyanakkor nagyon fontosak és jó szemléltetést nyújtanak a mellékletek és a térképek is. A mellékletekben eredeti források, levelek, parancsok, békeszerződések, hadrendi és diszlokációs táblázatok, menettáblázatok, veszteségi kimutatások, az egyes fegyvermek szervezeti felépítését, a csapattestek tagozódását bemutató táblázatok vannak, amelyek gyakorlatilag sok esetben forrásértékűnek tekinthetők. Az

33 *Geschichte der k. u. k. Wehrmacht*. VI. Bd. *Der allerhöchste Oberbefehl. Die Garden*. Bearbeit. von Peter BROUCEK unter Mitarbeit von Georg ŽIVKOVIC und Herbert KLIMA nach Manuskriptfragmenten von Alphons Freiherrn von WREDE. (Militaria Austriaca Nr. 6.) Wien, 1988.; ZACHAR, 1990c. 173. o.

34 *Krieg gegen die Französische Revolution 1792–1797*. I–II. Bd. Wien, 1905.; *Krieg 1809*. I. Bd. MAYERHOFER VON VEDROPOLJE, Eberhard–CRISTE, Oskar: *Regensburg*. Wien, 1907., II. Bd. HOEN, Maximilian Ritter von–VELTZÉ, Alois: *Italien*. Wien, 1908., III. Bd. HOEN, Maximilian Ritter von–MAYERHOFER VON VEDROPOLJE, Eberhard–KERCHNAWE, Hugo: *Neumarkt – Ebelsberg – Wien*. Wien, 1909, IV. Bd. HOEN, Maximilian Ritter von–KERCHNAWE, Hugo: *Aspern*. Wien, 1910.; *Befreiungskrieg 1813 und 1814*. I. Bd. CRISTE, Oskar: *Österreichs Beitritt zur Koalition*. Wien, 1913., II. Bd. WLASCHÜTZ, Wilhelm: *Österreich entscheidendes Machtaufgebot 1813*. Wien, 1913., III. Bd. GLAISE von HORSTENAU, Edmund: *Feldzug von Dresden*. Wien, 1913, IV. Bd. EHNL, Maximilian: *Schlacht bei Kulm*. Wien, 1913., V. Bd. HOEN, Maximilian von: *Feldzug von Leipzig*. Wien, 1913. – A *Krieg 1809* című alsorozat, a Monarchia összeomlását követően elkészült V. kötete nem került megjelentetésre, kéziratban ugyanakkor megtalálható az Osztrák Állami Levéltár Hadilevéltárában. KA Manuskriptesammlung Kriegs- und Feldzugsgeschichten (MS.-Kg.) Nr. 260. Oberst BECK: *Rückzug des Erzherzogs Johann aus Kärnten*. Macdonalds *Offensive nach Laibach und Graz*. Vicekönigs Eugen *Offensive nach Ungarn*. *Kämpfe in Preßburg/Raab/*. (NAGY-L. István szíves közlése)

35 A primér források felhasználására a sorozat valamennyi kiadványában a cím után álló következő kitétel is egyértelműen utal: „Nach der Feldakten und anderer authentischen Quellen”.

egyek munkák magas színvonalát biztosította, hogy a szerzők valamennyien hivatásos katonatisztek voltak, megfelelő hadtudományos ismeretekkel felvértezve, ami elengedhetetlen az igényes hadtörténetíráshoz.

A vállalkozás méreteiből fakadóan következett ugyanis, hogy viszonylag sok szerző dolgozott a sorozat elkészítésében, és az egyes köteteket is több szerző jegyzi, akik közül alábbiak feltétlenül megérdemelnek egy-egy rövid bemutatást:

- Oskar Criste ezredes a nagyszebeni kadétiskola tanára, majd 1890-től a bécsi Hadilevéltár munkatársa volt. Az első világháború után Romániában élt.³⁶
- Edmund Glaise von Horstenau gyalogsági tábornok katonacsaládból származott, maga is katonai akadémiát végzett, majd a bécsi egyetemen történelmet tanult. Igaz, csak az első világháború után, már jó néhány könyvvel a háta mögött. Pályafutása is a Monarchia megszűntét követően ívelt igazán felfelé, volt a Hadilevéltár igazgatója, egyetemi tanár, a müncheni és a bécsi tudományos akadémia tagja. Ugyanakkor fokozottan exponálta magát a szélsőjobb mellett, így Kurt Schuschnigg kabinetjében előbb tárcanélküli, majd belügyminiszter, Arthur Seyss-Inquart rövid kormányfősége alatt pedig kancellárhelyettes volt. Később 1941 és 1944 között a Wehrmacht képviselőjeként, mint meghatalmazott német tábornok Horvátországban teljesített szolgálatot.³⁷
- Lovag Maximilian von Hoen altábornagy a bécsújhelyi Katonai Akadémián végzett, 1903 és 1911 között a Hadilevéltár hadtörténeti osztályán dolgozott, 1914 és 1917 között pedig a katonai sajtóközpont parancsnoka, majd, részben előbbi beosztásával párhuzamosan, 1916-tól a Hadilevéltár igazgatója volt egészen 1925-ig.³⁸
- Hugo Kerchnawe vezérőrnagy 1902 és 1908 között a Hadilevéltár hadtörténeti osztályán dolgozott, majd hadtörténelmet tanított egy hadiiskolában, az első világháborúban pedig nagy érdemeket szerzett a megszállt Szerbiában a gazdasági és szociális viszonyok rendbetétele terén.³⁹

---

36 BROUCEK–PEBALL 329. o.

37 ÖBL II. 1. o. – Feltétlenül megjegyzendő, hogy emlékiratai is kiadásra kerültek Peter Broucek gondozásában. Ld. BROUCEK, Peter: *Ein General im Zwielicht. Die Erinnerungen Edmund Glaises von Horstenau*. I–III. Wien–Köln–Graz, 1980–1988.

38 BROUCEK–PEBALL 395–396. o.

39 ÖBL III. 297–298. o.

- Eberhard Mayerhoffer von Vedropolje ezredes a bécsújhelyi Katonai Akadémián végzett. 1902 és 1908 között a Hadilevéltár hadtörténeti osztályán dolgozott, majd csapatszolgálatra vezényelték. Az első világháborúban súlyos sérülést szenvedett, amelynek következtében életét veszítette.⁴⁰
- Alois Veltzé ezredes szintén a bécsújhelyi Katonai Akadémián végzett, majd 1894-től egészen a Monarchia összeomlásáig a Hadilevéltárban dolgozott különböző beosztásokban.⁴¹
- Bárá Emil von Woinovich gyalogsági tábornok a Kriegsarchiv utolsó igazgatója volt a Nagy Háború előtt, ezenfelül levelező tagja volt a császári tudományos akadémiának is.⁴²

Természetesen az előbbi sorozaton kívül is valamennyiük nevéhez számos, további hasznos munka fűződik.

A *Kriege unter der Regierung des Kaisers Franz* című alsorozathoz visszatérve, mindössze csak egy komolyabb hibája van, mégpedig az, hogy messze nem fedi le az egész korszakot, sőt az első két kötet még a címben megadott első koalíciós háború egészét sem, hanem csupán az 1792-es év eseményeit tárgyalja.

A francia háborúk végső szakaszát, a német történetírás nyomán felszabadító háborúknak is nevezett ötödik és hatodik koalíciós háborúk időszakát dolgozza fel a Woinovich és Veltzé szerkesztette, 1911 és 1914 között, szintén a 100 esztendő évforduló kapcsán megjelentetett *Österreich in den Befreiungskriegen* című tízkötetes munka.⁴³ Ez, a címben meghatározott kereten túllépve az 1809-es schönbrunni békétől kezdve, az 1812-es oroszországi hadjáraton át betekintést ad az előzményekbe is. Színvonala nem éri el az előbb említett sorozatét, inkább a szélesebb közönség számára írott

40 BROUCEK-PEBALL 507. o.

41 Uo. 638–639. o.

42 ALLMAYER-BECK 83. o.

43 1813–1815. *Österreich in den Befreiungskriegen*. Unter Leitung Emil v. WOINOVICH. Herausgegeben und redigiert von Alois VELTZÉ. I. Bd. VELTZÉ, Alois: *Die Politik Metternichs*. Wien–Leipzig, 1911., II. Bd. GLAISE VON HORSTENAU, [Edmund]: *Die Tage von Dresden 1813*. Wien–Leipzig, 1911., III. Bd. WOINOVICH, Emil v.: *Kulm, Leipzig, Hanau 1813*. Wien–Leipzig, 1911., IV. Bd. HOLTZ, Georg Freiherr vom: *Die innerösterreichische Armee 1813 und 1814*. Wien–Leipzig, 1912., V. Bd. HOEN, Max. Ritter v.: *Die Hauptarmee 1814*. Wien–Leipzig, 1912., VI. Bd. WOINOVICH, Emil von: *Kämpfe in Süden Frankreichs 1814*. Wien–Leipzig, 1912., VII. Bd. MÖLLER, Karl von: *Die hundert Tage 1815*. Wien, 1913., VIII. Bd. CRISTE, Oskar: *Der Wiener Kongress*. Wien, 1914., IX. Bd. VELTZÉ, Alois: *Krieg gegen Neapel 1815*. Wien, 1914., X. Bd. GLAISE VON HORSTENAU, Edmund: *Die Heimkehr Tirols*. Wien, 1914.

népszerűsítő jellegű mű. Pozitívuma ugyanakkor, hogy a magyar kiegészítésű alakulatok tevékenységének bemutatása is megfelelő teret kap. Néhány adatát más forrásokkal összevetve ugyan tapasztalhatóak eltérések, de ezek azért nem túl gyakoriak, így megfelelő körütekintéssel jól hasznosítható fel dolgozás.

Az ausztriai hadtörténetírásra az 1867-es kiegyezés is jelentős hatást gyakorolt. Ennek köszönhetően ugyanis a birodalom oszlopa, az uralkodó mindenkor hűséges támasza a császári-királyi hadsereg,⁴⁴ a königráti vereség után amúgy is megtépázottan, hirtelen két vetélytársat talált maga mellett, az osztrák Landwehrt és a magyar honvédséget. Ezekkel szembeni felsőbbségét és elsőbbségét bizonyíthatta ugyanakkor azáltal, hogy egy 300 évre visszanyúló dicsőséges múlt örököseként léphetett fel, aminek igazolására és nyomatékosítására többek között kiváló lehetőséget nyújtott az ezredtörténetírás műfaja is, amelyet a korábbi alkalmi művektől eltérően immár egységes elvek szerint műveltek. Egy 1869-ben napvilágot látott írásműben közölt irányelvek alapján ugyanis a harcok tradícióknak, a csapatszellemnek kellett áthatniuk ezeket a munkákat, anélkül persze, hogy a teljes hadsereg közösségi szelleme háttérbe szorult volna. Ezen, egyébként anonim munka szerzője nagy valószínűséggel Albert főherceg, tábornagy, Károly főherceg fia volt.

Az ezredtörténetírás előbbiek hatására nagy virágzásnak indult.⁴⁵ Az ilyen jellegű művek egyébként nem a vezérkar megbízásából, hivatalos úton készültek, hanem az egyes ezredek kértek fel valakit történetük megírására. Az ezredtörténetek sorában természetesen az akkor fennállt közös huszárezredek döntő részének is elkészült a története.⁴⁶

44 A közös hadsereg csak Ferenc József 1889. október 17-én kelt rendeletét követően viselte a császári és királyi (k. u. k.) megnevezést.

45 ALLMAYER-BECK 80–81. o.

46 A kiegyezést követően készült huszárezred-történetekre lásd AMON VON TREUENFEST, Gustav Ritter: *Geschichte des k.k. 12. Huszaren-Regiments. 1800–1850 Palatinal. 1850–1875 Graf Haller. 1875 von Fratricsevics*. Wien, 1876.; Uő.: *Geschichte des k.k. 11. Huszaren-Regimentes Herzog Alexander v. Württemberg. 1762 bis 1850 Székler Grenz-Huszaren*. Wien, 1878.; Uő.: *Geschichte des k.k. Huszaren-Regimentes Alexander Freiherr v. Koller Nr. 8. Von seiner Errichtung 1696–1880*. Wien, 1880.; Uő.: *Geschichte des k.k. Huszaren-Regimentes Freiherr von Edelsheim-Gyulai Nr. 4. Von seiner Errichtung 1734–1882*. Wien, 1882.; Uő.: *Geschichte des k.k. Feldmarschall Graf Radetzky Huszaren-Regimentes Nr. 5*. Wien, 1885.; Uő.: *Geschichte des kaiserl. und königl. Husaren-Regimentes Nr. 10. Friederich Wilhelm III. König von Preussen. Zum 150 jährigen Regiments Jubiläum*. Wien, 1892.; Uő.: *Geschichte des k.k. Hußaren-Regimentes Nr. 3. Feldmarschall Andreas Graf Hadik von Futak*. Wien, 1893.; Uő.: *Geschichte des k. u. k. Husaren-Regimentes Nr. 15 Feldmarschall-Lieutenant Moriz Graf Palffy ab Erdöd*. Wien, 1894.; Uő.: *Geschichte des k.*

A számos szerző közül kiemelkedik lovag Gustav Adolf Amon von Treuenfest őrnagy, aki egymaga húsz ezredtörténetet írt 1876 és 1903 között, melyekből tíz huszárezred-történet volt.⁴⁷

Az ezredtörténetek, bár vegyes értékűek és sztereotípiáktól, sablonoktól sem mentesek, mégis máig a legrészletesebb, nélkülözhetetlen forrásaink a huszárság történetére vonatkozóan. Általában az ezredek irattára alapján készültek, ha ez rendelkezésre állt, illetve tábori akták és egyéb levéltári források felhasználása révén. Az egyes művek az ezred alapításától saját korszakukig nagy részletességgel tárgyalják az ezred történetét, különös tekintettel az egyes hadjáratokban folytatott harctevékenységeikre, de a tisztikar kiemelkedőbb tagjairól is gyakran közölnek rövidebb életrajzokat. Továbbá a könyvek végén gyakran található néhány melléklet is, melyek többek közt az ezredtulajdonosok és a (törzs)tisztek névsorát, az ezred által végigharcolt hadjáratokat, sőt ezen belül a kisebb ütközetek, összecsapások összesítő táblázatait is tartalmazzák.

***

A magyar hadtörténetírásra rátérve, ennek előzményeként az 1817 és 1841 között megjelent *Tudományos Gyűjteményt*, az első magyar nyelvű enciklopédikus folyóiratot kell megemlítenünk. Ebben ugyanis már szép számmal előfordultak hadtörténeti jellegű írások is, melyek kapcsán a következő munkákat érdemes kiemelni: Kiss Károly: *Magyar al-vitézek' hős-tettei az újabb üdőszakban*,⁴⁸ Tanárky Sándor: *Fő Hertzeg Ferdinánd Magyar Huszár Ezredének története a Frantzia Háboru kezdetétől fogva a' Lunevillei Békessé-*

und k. Husaren-Regimentes Kaiser Nr.1. Wien, 1898.; Uő.: *Geschichte des k. u. k. Husaren-Regiments Nr. 4 Arthur Herzog von Connaught und Strathearn.* Wien, 1903.; *Geschichte des K. u. K. Husaren-Regimentes Graf Nádasdy Nr. 9.* Sopron, 1903.; *Geschichte des k. und k. Husaren-Regiments Wilhelm II. Deutscher Kaiser und König von Preußen Nr.7.* 1798–1914. Wien, 1914.; PIZZIGHELLI, Cajetan: *Geschichte des k. u. k. Husaren-Regimentes Wilhelm II. Deutscher Kaiser und König von Preußen Nr. 7.* 1798–1896. Wien, 1896.; Uő.: *Geschichte des k. u. k. Husaren-Regimentes Wilhelm II. König von Württemberg Nr. 6* (1734–1896). RZESZOW, 1897.; Uő.: *Geschichte des k. u. k. Husaren-Regimentes Friedrich Leopold Prinz von Preußen Nr. 2* 1742–1905. Kronstadt, 1905.; WEISS, Ernst: *Gedenklblätter aus der Geschichte des k. k. Jazygier und Kumanier Huszáren-Regimentes G. d. C. Friedrich Prinz zu Liechtenstein Nr. 13 von seiner Errichtung 1859 bis Ende 1878.* Temesvár, 1879. – Kivételt csak a 16. számú huszárezred jelentett, melynek csak egy jelentéktlenebb, magyar nyelvű története került megjelentetésre (*Emléklapok a Gróf Clam-Gallas 16. Huszár-Ezred történetéből.* Budapest, 1890.), illetve a 14., amelynek pedig egyáltalán nem készült ezredtörténete.

47 Az AMON VON TREUENFEST által írt huszárezred-történetekre vonatkozóan lásd az előző lábjegyzetet.

48 *Tudományos Gyűjtemény*, 11. (1827) XII. köt. 70–78, 12. (1828) III. sz. 60–66, IV. sz. 57–65, VII. sz. 101–111. o.

gig,⁴⁹ valamint Hetyési László: *Visszaemlékeztetés Bátori Báró Buday Ignázt, Mária Theresia jeles Rende Vitézének, Ő Nagyságának hadi pályájára.*⁵⁰

A tudományos igényű hadtörténetírás kezdete, illetve megalapozása azonban csak a 19. század végére tehető hazánkban. Ennek kibontakozását nagyban ösztönözte az is, hogy a hadtörténetírás terén mutatkozó hiányt felismerve, Ipolyi Arnold, a Magyar Történelmi Társulat elnöke 1879. augusztus 23-án, a társulat vidéki nagygyűlésén, Marosvásárhelyen *A magyar hadtörténelem tanulmánya* című előadásában a magyar hadtörténelem ápolására és fejlesztésére buzdított.⁵¹

Ennek szellemében, több kísérlet után, végül 1888-ban sikerült újtára indítani a Magyar Tudományos Akadémia 1883 óta fennálló Hadtudományi Bizottsága kiadványaként az első magyar hadtörténeti folyóiratot, a *Hadtörténelmi Közleményeket*. A modern magyar hadi történetírás fejlesztését kitűző folyóirat, céljának megfelelően valóban mérföldkőnek bizonyult a tudományos igényű magyar hadtörténetírás megalapozásában, melynek egyúttal, két hosszabb kényszerszünet ellenére máig legfontosabb orgánumává vált.

Első szerkesztője, rónai Horváth Jenő honvéd százados (utóbb altábornagy), egyúttal a Hadtudományi Bizottság előadója volt, akit a későbbiekben akadémiai levelező, majd rendes taggá is választottak.⁵² Az ő tollából látott napvilágot az első tudományos szempontokat is figyelembe vevő magyar hadtörténeti összefoglaló munka *Magyar hadi krónika. A magyar nemzet ezredéves küzdelmeinek katonai története* címen. A mű első része 1895-ben, a második 1896-ban, a két részhez készült Hadtörténelmi Helység-Névtár pedig 1897-ben jelent meg, gyakorlatilag a *Hadtörténelmi Közlemények* mellékleteként, ugyanis a folyóirat egy-egy adott száma helyett ezeket küldték el az előfizetőknek az említett években.⁵³ A munka ugyanakkor a Magyar Hadtörténelmi Könyvtár sorozatban önállóan is megjelentetésre került két kötetben.⁵⁴

49 *Tudományos Gyűjtemény*, 6. (1822) V. köt. 3–33. o.

50 *Tudományos Gyűjtemény*, 19. (1835) VI. köt. 90–96. o.

51 Ld. IPOLYI, valamint SZILÁGYI 160. o.

52 ÁCS, 1999. 169, 171, 175. o.; ÚMÉL III. 374–375. o.

53 Ld. RÓNAI HORVÁTH VI. o., ill. *A Hadtörténelmi Közlemények első tíz évfolyamának név- és tárgymutatója. 1888–1897.* Budapest, 1897. 3. o.

54 RÓNAI HORVÁTH Jenő: *Magyar hadi krónika. A magyar nemzet ezredéves küzdelmeinek katonai története. Első rész. A honfoglalástól a mohácsi vészig.* (Magyar Hadtörténelmi Könyvtár 3.) Budapest, 1895., *Második rész. A mohácsi vésztől a legújabb korig.* (Magyar Hadtörténelmi Könyvtár 4.) Budapest, 1897.

A megjelenés időpontja nem véletlen. A Magyar Tudományos Akadémia Hadtudományi Bizottsága ugyanis a Millenium alkalmából határozta el, hogy a magyar katonák számára olyan hadtörténeti kézikönyvet készítet, amely nemzetünk ezeréves hadieseményeit a legújabb kutatások alapján mutatja be. A második kötetben a francia háborúk is tárgyalásra kerülnek, bár nem túl nagy részletességgel. Ugyanis mind a szerző, mind a Hadtudományi Bizottság tagjai tisztában voltak vele, nem is törekedtek többre, hogy e mű csak vázlatos összefoglalás, amelynek feladata, hogy kiindulási alapul szolgáljon a további elmélyült kutatásokhoz, és a majdani nagyszabású szintézis megírásához, amire végül csak a két világháború között került sor.⁵⁵

A *Hadtörténelmi Közleményekhez* visszakanyarodva, ezekben számtalan a huszárokkal, illetve a francia háborúk korával foglalkozó tanulmány, forrásközlés, illetve rövidebb közlemény jelent meg egészen a kezdetektől. Az első világháború végéig megjelent számokból kettő nagyobb lélegzetű írás érdemel említést, Dormándy Géza vezérkari százados tanulmánya *Magyar csapatok az 1813. évi drezdai csatában* 1914-ből, a másik pedig 1913-ból Pilch Jenő *Magyar csapatok az 1812. évi háborúban* című, pályadíjjal jutalmazott munkája.⁵⁶

A Monarchia és egyben a császári és királyi huszárság végnapjaiban, 1918-ban jelent meg a huszárság történetét feldolgozó első monográfia, amelynek szerzője báti Berkó István volt.⁵⁷ Művében születésétől kezdve végigkíséri a huszárság történetét, szervezeti változásait, minden részletre kiterjedően, majd bemutatja az egyes ezredek, köztük a honvéd huszárezredek történetét is. A fejlődés- és szervezettörténeti, viselettörténeti részek ma is jól használhatók, az ezredek történetét bemutatóak azonban vázlatosságuk miatt csak tájékozódási, kiindulási pontnak alkalmasak. Meg kell jegyezni, hogy nem igazán eredeti műről van szó, döntő részét Wrede említett feldolgozásából vette át, gyakran változtatás nélkül. Továbbá, miután forrásmegjelölés, hivatkozás nincs a műben, csak valószínűsíteni tudjuk, hogy ezenkívül kisebb részben az ezredtörténetek szolgáltak forrásául. Úgy tűnik a szerző maga is tisztában volt azzal, hogy kevés új adalékkal egészítette ki mások munkáit, ennek megfelelően a könyv címe után, nem az áll, hogy írta, hanem, hogy összeállította báti Berkó István.

55 BÁRCZAY 249–250. o.; RÓNAI HORVÁTH V–VI. o.

56 DORMÁNDY Géza: *Magyar csapatok az 1813. évi drezdai csatában*. In: HK 15. (1914) 76–113, 262–281, 442–457. o.; PILCH, 1913., valamint *Pilch-nekrológ* 146. o.

57 BERKÓ István: *A magyar huszárság története*. Budapest, 1918.

***

A megelőző korszak alapvetése után a magyar hadtörténetírás és kutatás nagy fellendülése a két világháború közötti időszakban következett be. Természetesen azonban ennek jellegét is nagymértékben meghatározta Trianon traumája.

A korábbi osztrák vezérkari művek ugyanis, melyek főként az adatok feltárására, a tények bemutatására koncentráltak, a huszársággal szemben nem voltak elfogultak sem pozitív, sem negatív előjellel. A huszárság számukra mindössze a közös hadsereg egészének egy alkotórésze volt, így megítélésének és szerepének ábrázolása túlzásoktól mentes, reális képet kapott. Egyedül a nem vezérkari kiadványnak minősülő ezredtörténetek jelentettek némi kivételt, melyek időnkénti túlzásai egyrészt a műfaj sajátosságaival, másrészt a megrendelő felé való megfelelés követelményével voltak magyarázhatók.

Ezzel szemben a világháború után a vesztes, megalázott, csonka Magyarországon született, a katonai erények ismételt felfokozását, a megtépzott nemzeti öntudat felemelését és megszilárdítását célzó művekben jellemzővé lett,⁵⁸ hogy a vészterhes jelenből a dicső, vagy legalábbis annak vélt, sokszor idealizált múlthoz menekültek, amelyben gyakran fontos szerepet kapott a hangsúlyozottan magyar huszár is, amely egyúttal az ősi magyar vitézség szimbólumává magasztosult, és a magyar faj hadra termettségének mintegy inkarnációjává vált.

A korszak hadtörténészei közül Markó Árpád, doberdói Bánlaky (1931-ig Breit) József és a már említett Pilch Jenő és Berkó István emelendő ki. Valamennyien katonatisztek voltak, Markó és Pilch az ezredesi rendfokozatig⁵⁹ jutott, Berkó, aki a Magyar Katonai Szemle szerkesztője is volt, címzetes vezérőrnagy,⁶⁰ Bánlaky pedig altábornagy volt. Markó a bécsújhelyi Katonai Akadémián végzett, majd Szekfű Gyula és Domanovszky Sándor tanítványa volt a Pázmány Péter Tudományegyetemen. Pilch ugyanakkor a Ludovika Akadémián tanult. Mindketten dolgoztak a budapesti Hadtörténelmi Levéltárban és egyaránt akadémikusok lettek.⁶¹ Rendkívül jelentős a korszakban a szintén akadémikus Gyalókay Jenő munkássága is, aki a Hadtörténelmi Köz-

---

58 Vö. Előszó. In: *A magyar katona vitézségének ezer éve*. XIII–XIV. o. és BREIT József: *A magyar nemzet hadtörténelme*. I. *A honfoglalás*. Budapest, 1928. I. o.

59 A Horthy-korszakban már alkalmazták a rendfokozat megnevezést, így a kifejezés használata a fenti személyek vonatkozásában, a francia háborúk időszakától eltérően, nem tekinthető anakronizmusnak.

60 ÚMÉL I. 678–679. o.

61 *Pilch-nekrológ* 145–146. o.; TÓTH-VARGYAI 289–291. o.

lemények főszerkesztője volt hosszú ideig, de miután az ő kutatási területe alapvetően más időszakot ölelt fel, így vele most külön nem foglalkozunk.

1926-ban jelent meg Berkótól *A magyarság a régi hadseregben* mint a *Magyar Katonai Közlöny* melléklete, amely egyébként a *Ludovika Akadémia Közlönyének* utóda volt.⁶² Berkó ezen művében 1618-tól az első világháború végéig követi végig a magyarországi hadkiegészítésű csapattestek részvételét és számuk alakulását a birodalmi haderőben. Azonban e nem túl nagy terjedelmű, de viszonylag adatgazdag munka kapcsán is elmondható, hogy szerzője ezúttal is erősen Wrede művére alapoz.

Előbbinél sokkal nagyobb jelentőséggel bír, hogy 1928-ban kiadásra került doberdói Breit József *A Magyar Nemzet Hadtörténelme* címet viselő nagyszabású vállalkozásának az első kötete, amelyet másfél évtized leforgása alatt még huszonhárom újabb kötet követett. Így, valószínűleg felülmúlhatatlan egyéni teljesítményként, mindmáig ez a magyar hadtörténelem legátfogóbb és legbővebb feldolgozása.⁶³

A monumentális munka kapcsán, bár nem tartozik szorosan vett témánkhoz, a történeti hűség és a szakmai pontosság igényét szem előtt tartva, néhány kiegészítő megjegyzést kell tennünk, miután a sorozat kötetszáma, illetve az utolsó kötetek vonatkozásában számos téves adat és információ látott napvilágot és terjedt el, melyeket sajnos tudományos művek is átvettek. Ez irányú vizsgálataink alapján megállapítottuk, hogy az eredeti koncepciójában 24, majd a koncepció módosítását követően valószínűleg 25 kötetre tervezett munkának végül csak 23 teljes kötete jelent meg, a XXIV. kötetből pedig csak a hivatkozott különlenyomat látott napvilágot, amely a tervezett kötet egy fejezetét tartalmazza. A sorozat eredetileg két kötetben (XXII. és XXIII.) tárgyalta volna Ferenc József háborúit (1882-vel bezárólag). Nem foglalkozott volna ugyanakkor az I. világháborúval, miután utóbbi történetének részletes megírását a Hadtörténelmi Levéltár vállalta magára, azonban a szerző ez irányú döntését végül megváltoztatta: „...most utólag elhatároztam, hogy a teljesség kedvéért az általam megírt magyar hadtörténe-

62 BERKÓ István: *A magyarság a régi hadseregben*. Melléklet a *Magyar Katonai Közlöny* 1926. évi 11–12. füzetéhez. Budapest, 1926.

63 BREIT (1931-től Bánlaky) József: *A magyar nemzet hadtörténelme*. I–XXIII. Budapest, 1928–1943. I–II. kötet: Athenaeum, III–XXIII. kötet: Grill, továbbá Uő.: *A m. kir. kassai 39. honvéd gyaloghadosztály harcai Erdély keleti határán. A Magyarországot elfoglalása 1917. március 8-án. Különlenyomat szerzőnek „A magyar nemzet hadtörténelme” című munkája XXIV. kötetéből*. Budapest, 1944. (A sorozat 1928-ban napvilágot látott első két kötete 1929-ben, a Grill gondozásában újjól megjelentetésre került, mindenesetre a második kiadás tényének feltüntetése nélkül.)

lem keretein belül és ahhoz mért terjedelemben a világháború történetét is megírom és azt XXIII. rész gyanánt beillesztem...”⁶⁴ Így a Ferenc József háborúit tartalmazó rész végül egy kötetben, a XXII-ben jelent meg. XXIII. kötetként azonban csak az 1914–18. évi világháború történetének 1915 végéig terjedő első része került kiadásra. Ennek, tudomásunk szerint közgyűjteményekben sajnos nem maradt fent példánya, a kiadás tényéről így mindössze a XXIV. kötet említett, az Országos Széchényi Könyvtárban, illetve a Hadtörténeti Intézet könyvtárában egyaránt fennmaradt különlenyomata borítójának a hátoldala tanúskodik, ezen ugyanis található egy lista a sorozat megjelent köteteiről, mely 1943-as megjelenéssel tartalmazza a XXIII. kötetet is. Utóbbi 1200 (!) oldalas kézírata ugyanakkor, mint a fenti idézetből és hivatkozásból is kitűnik a Hadtörténelmi Levéltárban megtalálható, ami ha a kiadás tényét nem is, de a XXIII. kötet létét és elkészültét szintén egyértelműen bizonyítja.⁶⁵ Mindazonáltal reméljük, hogy egyszer felbukkan egy valahol talán még megbúvó, kiadásra került példány is. A XXIV. kötet értelemszerűen az 1914–18. évi világháború történetének II. kötete lett volna. Ennek megjelentetésére azonban, nyilván a háború viszontagságai miatt, minden bizonnyal nem került sor, csupán az említett, egy fejezetet tartalmazó különlenyomatára, amelynek kiadásához a szerző, ha már az adott helyzetben az egész kötet megjelentetésére nem nyílt lehetőség, nyilvánvalóan személyes érintettsége folytán ragaszkodott. E fejezet ugyanis a parancsnoksága alatt állt 39. gyaloghadosztály hadműveleteit és harcászati alkalmazását tárgyalja, előbbi okból fakadóan, a szokásosnál kicsit behatóbban. A minden bizonnyal az 1918–1919. évi forradalmi eseményeket és a Tanácsköztársaság hadjárait bemutatni szándékozó XXV. kötet természetesen szintén nem került kiadásra.⁶⁶

64 HL Kéziratok, tanulmányok gyűjteménye. Tgy. 769. 90. doboz. BREIT József: *Az 1914–1918. évi világháború története különös tekintettel a magyar csapatok teljesítményeire*. 1. végjegyzet.

65 Vö. HL Kéziratok, tanulmányok gyűjteménye. Tgy. 769. 90. doboz. BREIT József: *Az 1914–1918. évi világháború története különös tekintettel a magyar csapatok teljesítményeire*.

66 Fent elmondottak fényében tehát, mind a *Magyar könyvészet, 1921–1944* című bibliográfiára (vö. *Magyar könyvészet, 1921–1944. A Magyarországon nyomtatott könyvek szaksított jegyzéke*. III. *Társadalomtudományok 2. Jog–Közigazgatás–Népjólét–Pedagógia–Néprajz*. Szerk.: KOMJÁTHY Miklósné–KERTÉSZ Gyula. Budapest, 1985. 345.), mind a sorozatnak az ezredfordulót követően az Arcanum Adatbázis Kft. által CD-ROM formájában megjelentetett digitális változata ([BÁNLAKY József:] *A magyar nemzet hadtörténelme*. [Elektronikus dokumentum] Budapest, Arcanum, 2001.) tévesen szerepelteti a sorozat XXIII., illetve XXIV. köteteként *Az 1914. évi osztrák-magyar-szerb-montenegrói hadjárat*, illetve *A magyarországi 1918/19. évi forradalmi mozgalmak és a vörös háború története* című munkákat, ezek ugyanis részben a sorozat indulása előtt jelentek meg, másrészt

A munka ismertetésére rátérve, kiemelendő, hogy forráshivatkozásokkal dolgozik és részletes bibliográfiát is ad, egyúttal azon korszakoknál, ahol ez releváns, ott mindenkor széles körű nemzetközi kitekintés keretében vizsgálja a magyar hadtörténelmet. Számunkra az 1941-ben megjelent XX. kötet érdekes, ebben tárgyalja ugyanis az 1792–1815 közötti korszakot, amelyet három fő részre tagol, a forradalmi háborúk, a francia köztársaság elleni háborúk és a napóleoni háborúk korára. Jelentőségénél fogva ez utóbbi kapja a legnagyobb súlyt a műben. Hasznos, hogy minden fejezet végén külön is foglalkozik a magyarok szerepével, bár az „Ausztiria hadügye” című fejezetben nem emeli ki a huszárság szerepét, amelynek pedig ez az egyik fénykora.

A korszak reprezentatív hadtörténeti szintézise azonban terjedelme ellenére mégsem ez, hanem az 1933-ban megjelent kétkötetes, Pilch Jenő szerkesztette *A magyar katona vitézségének ezer éve* című mű volt.⁶⁷ A művet Pilch, Gyalókey, Berkó és Markó írták. Ideológiai töltéstől természetesen nem mentes, de színvonalas, még ma is jól használható munka. Tudományos apparátust sajnos nem használ, mindössze egy bibliográfiai jegyzéket közöl. A francia háborúk korszaka megfelelő teret kap, egyúttal a mű címéhez hűen

---

egyértelműen attól függetlenül, önálló kiadványok formájában (vö. DOBERDÓI BREIT József: *Az 1914. évi osztrák-magyar-szerb-montenegrói hadjárat*. Budapest, 1929. és Uő.: *A magyarországi 1918/19. évi forradalmi mozgalmak és a vörös háború története. A gödöllői főhadiszállás és egyéb magasabb parancsnokságok és hatóságok tábori aktái alapján*. I. köt. *A Károlyi korszak főbb eseményei*. H. n. 1925., II. köt. *A proletárdiktatúra kikiáltásától a románok támadásáig*. H. n. 1925., Harmadik köt. *A románok előnyomulása a Tiszáig*. Budapest, 1929.) és *A magyar nemzet hadtörténelme* című sorozat keretében bizonyosan nem kerültek a későbbiekben sem kiadásra.

Ugyanakkor némileg a tévedést vétők melességére szolgálhat, hogy a sorozat összeállításakor nyilvánvalóan az eredeti koncepció, illetve a sorozat célkitűzéseinek megfelelően, miszerint a szerző „az összes korszakok hadtörténelmének folytatólagos megírását” határozta el, (vö. BREIT I. köt. III–IV. o.) kívántak eljárni. Ily módon a szerző számukra rendelkezésre álló munkái felhasználása révén próbálták, lehetőség szerint valamennyi korszakot lefedni. *A magyarországi 1918/19. évi forradalmi mozgalmak és a vörös háború története* című munka esetében valószínű is, hogy ez alapjául szolgált volna a sorozatba tervezett kötetnek, amely azonban nem a XXIV., hanem a XXV. lett volna, sőt az sem kizárható, hogy előbbi munka változatlan formában került volna átvételre. Az I. világháború esetében ugyanakkor, mint láttuk, a teljes feldolgozás volt a cél. Így *Az 1914. évi osztrák-magyar-szerb-montenegrói hadjárat* című munka XXIII. kötetként való betoldása csak részleges megoldásnak tekinthető.

Összességében tehát a CD-ROM összeállítói lehetőségeik szerint többé-kevésbé a szerző eredeti szándékát valósították meg. Ugyanakkor a sorozatba történő utólagos betoldás tényét feltétlenül jelezni kellett volna, már ha egyáltalán tudatában voltak annak, hogy a két utolsó kötetként szerepeltetett munka ténylegesen sosem került a nevezett sorozat keretében megjelentetésre.

67 *A magyar katona vitézségének ezer éve*. I–II. köt. Szerk.: PILCH Jenő. Budapest, é. n. – A mű, valószínűleg nyomdai hibából fakadóan *A magyar katona. Vitézségünk ezer éve* címváltozattal is megjelent.

mindenkor a magyar katona, a magyar alakulatok, köztük kiemelt helyen a huszárok állnak az ábrázolás középpontjában. A munka külön foglalkozik az idegenbe szakadt huszárokkal és a magyar katonák által szerzett kitüntetésekkel a vitézségi éremtől a Mária Terézia Katonai Rendig. Kisebb pontatlanságok azért előfordulnak, így például csak egyet említve, az 1812-es hadjárat kapcsán a Karl Philipp zu Schwarzenberg herceg vezette császári-királyi segédhadtest kivonuló létszámát és összetételét ismertetve öt huszárezredről ír, pedig ekkor csak négy huszárezred volt a hadtestben, mivel a 7-es huszárezredet csak később, októberben küldték kiegészítésként a hadtest után.

1936-ban egy újabb huszármonográfia jelent meg, *Magyar huszár. A magyar lovaskatona ezer évének története* címmel, Ajtay Endre és Péczely László szerkesztésében.⁶⁸ A mű egy részét is ők írták, de rajtuk kívül még hét szerző közreműködött, akik közül Markót és Erdélyi Gyulát a szegedi egyetem magántanárát érdemes kiemelni, utóbbi a magyar hadszervezet és hadművészet fejlődéséről 1929-ben publikált egy munkát, amely kiegészítve és többször átdolgozva, különböző címváltozatok alatt, számos újabb kiadásban is napvilágot látott.⁶⁹

A *Magyar huszár*hoz visszatérve a korábbinál ugyan impozánsabb, terjedelmesebb és a képanyaga is gazdag, mégis, főleg az általunk vizsgált korszakra vonatkozólag sok tekintetben nem nyújt annyit, mint Berkó összefoglalása. Egyéb problémák is szembetűnnek a munkában, amely a honfoglaló lovasság ismertetésével kezdődik. Ennek során a mű azt ugyan nem mondja ki, hogy ők a huszárok egyenes ági elődei, mégis a tárgyalás ezen módjában implicite benne van az az akkor még elterjedt nézet, miszerint a huszárság fejlődése őstörténetünktől kezdve töretlen folyamat. A más szerző által jegyzett középkorról szóló fejezetben viszont, megkérdőjelezve ezt a töretlenséget, a magyar etnikumú könnyűlovasság eltűnéséről olvashatunk.

68 *A magyar huszár. A magyar lovaskatona ezer évének története.* Szerk.: AJTAY Endre–PÉCZELY László. Budapest, é. n. [1936.]

69 Az 1929-es első kiadás a magyar őstörténet időszakától kezdődően csak a kalandozó hadjáratok lezárulásáig tárgyalja a magyar hadtörténetet, az 1933-as már a török hódoltság korának végéig vázolja fel a magyar hadszervezet és hadművészet fejlődését, ugyanakkor a fontosabb hadműveletek ismertetése során kitér a későbbi zentai, valamint trencsényi csatára is. Az először 1942-ben megjelentetett, majd 1943 és 1944 folyamán többször is kiadásra került újabb változatban pedig már az I. világháborút közvetlenül megelőző időszak bemutatásáig jut el. Vö. ERDÉLYI Gyula: *A magyar katona. A magyar hadszervezet és hadművészet fejlődése.* Budapest, 1929., Uő.: *A magyarok hadművészete.* Budapest, 1933., Uő.: *A magyarok hadi szervezete és hadvezetési művészete ezer éven át.* Budapest, 1942; 2. kiad., Budapest, 1942; 3. kiad., Budapest, 1943; 4. kiad., Budapest, 1944; 5. kiad., Budapest, 1944; 6. kiad., Budapest, 1944.

A két különböző koncepció megjelenése nyilvánvalóan a szerkesztők felelőssége, akik valószínű maguk sem mertek egyértelműen állást foglalni a kérdésben. Ez annyira nem meglepő, ha tudjuk, hogy éppen ekkor, a '30-as évek közepén zajlott le a huszárság eredetéről folyó vita, amely még a monográfia megjelenésekor nem zárult le. Ennek kiobbantója a kiváló mediévista, Tóth Zoltán volt, aki először 1932-ben közölte nézeteit az *Akadémiai Értesítőben*, de igazán nagy publicitást az 1934-es, *Hadtörténelmi Közleményekben* megjelent tanulmánya kapott. Nézete szerint a huszárság nem a honfoglaló magyar könnyűlovasság egyenes ági leszármazottja, mivel az Árpád-ház uralkodása alatt a magyarság a nyugati nehézfegyverzetű lovagi harcmodort vette át, ez vált csatadöntő elemmé, a könnyűlovasságot csupán a besenyők, székelyek, később főleg a kunok képviselték, és majd csak a 14. század végétől jelent meg egy új típusú könnyűlovasság, ami több mint valószínű a török elleni harcok következtében alakult ki. Nem véletlen tehát, hogy éppen ekkor tűnt fel a huszár elnevezés is.⁷⁰ A másik oldal exponensei egy Zsuffa Sándor nevű katonatiszt és a neves bizantinológus, Darkó Jenő voltak, kettejük közül utóbbi képviselt tudományos színvonalat, előbbi inkább az érzelmekre próbált hatni. A vita főleg a *Hadtörténelmi Közlemények* hasábjain folyt, melynek nyomán végül a Tóth-féle változat terjedt el és vált hosszú évtizedekre szinte kizárólagosan elfogadottá.⁷¹

70 Állításait Tóth az írott források mellett alapvetően fegyverleletekkel támasztotta alá. Eszerint a honfoglaláskori szabályaleleteket az Árpád- és Anjou-korban nyugati eredetű kardok váltották fel, amelyek mellett szórványosan szablyák is előfordultak, de ezek nem magyar, hanem keleti eredetűek voltak. Majd a 14. század végétől jelent meg, és vált egyre gyakoribbá egy új, immár harmadik szablyatípus, amely azonban nem rokonítható az előző kettővel, hanem külseje alapján egyértelműen török eredetű volt. Vö. TÓTH Zoltán 391. o.

71 A vita egészen pontosan a következőképpen zajlott: TÓTH Zoltán 1934-ben *A huszárok eredetéről* címmel a *Hadtörténelmi Közleményekben* közölt írására jelentette meg válaszul Zsuffa Sándor őrnagy 1935-ben *A huszár szó és a magyar huszárság eredete* című könyvét. Erre Tóth reagálása, talán nem véletlenül, a SZEKFŰ Gyula által szerkesztett Magyar Szemle 1936 áprilisi és májusi számaiban következett *A huszárság eredethagyománya* címmel. ZSUFFA viszontválasza *Magyar volt-e az európai huszárság őse* címmel jelent meg 1936-ban. 1937-ben kapcsolódott be a vitába DARKÓ Jenő, aki Zsuffa nézeteihez közel álló szellemben, bár nála lényegesen felkészültebben támadta Tóth elképzelését a *Hadtörténelmi Közlemények* hasábjain *A magyar huszárság eredete* című írásában. TÓTH válasza *A huszárság eredethagyománya 1937-ben* címmel jelent meg 1938-ban a *Hadtörténelmi Közleményekben*, amikor is GYALÓKAY Jenő főszerkesztő lezárta a vitát, legalábbis a folyóirata hasábjain (vö. *Hadtörténelmi Közlemények*, 1938. 59. o.). A Tóth-féle koncepció kisebb-nagyobb mérvű módosítására, illetve felülvizsgálatára ugyanakkor ezt követően is időről-időre történtek kísérletek, ezeknek azonban széles körű elfogadottságra egészen a legutóbbi időkig nem sikerült szert tenniük. Változást hozhat viszont e téren B. SZABÓ János 2010-ben megjelentetett monográfiája, amely-

A könyvre visszatérve, a mű általánosságban végigmegy a huszárság történetén és szervezetének, viseletének változásain. Az egyes ezredek történetére azonban nem tér ki, a fontosabb háborúkról is csak rövid összefoglalást ad egy-két kiragadott fontosabb momentum, huszárbravúr megjelenítésével. Az olvasmányosságra, az ismeretterjesztésre való törekvés miatt a tudományos igényesség háttérbe szorul. Ezenkívül egyértelműen idealizált képet fest a huszárságról, amely például a török időkben mint az egyetlen nemzetmegtartó tényező jelenik meg. Nagy hangsúly kerül viszont az első világháborúra, ebből fakadóan némi aránytalanság jellemzi a művet.

***

A második világháború utáni időszakra rátérve elsőként megemlítendő, hogy a huszárság ekkor szűnt meg és vált élő, kortárs valóságból végképp és kizárólagosan történelemmé, a múlt részévé. Tényleges eltűnésével párhuzamosan a történetírásban is háttérbe szorult, mintegy mellékessé vált a huszárság múltjával való foglalkozás. A huszárkultusz 1945 utáni elsorvasztása valószínű elsődlegesen a nemzeti érzés tudatos háttérbe szorításával, a nemzeti büszkeséggel kapcsolatos valamennyi intézmény megalázására való törekvéssel függött össze. Hozzájárulhatott az új vezető garnitúra és moszkvai irányítók huszársággal kapcsolatos ellenszenvéhez az is, hogy elit csapatnemenként egyfajta úri attitűd, úri mentalitás kapcsolódott hozzá, valamint természetesen az a tény is, hogy a magyar királyi honvédség többi alakulatával egyetemben aktívan részt vettek a Szovjetunió elleni harcokban. Mindezek talán érthetővé teszik, hogy a szocialista rendszer első évtizedeiben nem születtek tömegesen a huszárságot dicsőítő művek. Bár őket negatív szempontból megítélők sem, egyszerűen csak mellőzésre jutottak. A korszakunk huszárságával kapcsolatos tudományos kutatást valószínű az is nehezítette, hogy a vonatkozó forrásanyag szinte kizárólagosan Bécsben található.

A francia háborúk időszaka, forradalmi vonatkozásait leszámítva, hasonlóan érdektelenné vált az új, immár marxista alapokra épülő történetírás számára, a sommásan többnyire reakciónak, elnyomónak, sőt gyarmatosítónak bélyegzett Habsburg-hatalom egyéb háborúi és az ezekben való

---

ben a szerző a legújabb hazai és nemzetközi kutatási eredmények felhasználásával, komoly szakmai érvek alapján új megvilágításba helyezi a huszárságon jelentősen túlmutató, a középkori magyarországi hadszervezet fejlődésének egészét érintő kérdést (B. SZABÓ, 2010.). A probléma többé-kevésbé megnyugtató tisztázása ugyanakkor, nyilvánvalóan még további elmélyült, multidiszciplináris kutatásokat és széles körű szakmai diskurzust igénylő feladat.

magyar részvétel vizsgálatával egyetemben.⁷² Ezzel együtt a hadtörténetírás homlokterébe, az új irányzat osztályharcos szemléletéhez jobban illeszthető, ráadásul kétségtelenül dicső szabadságharcaink kerültek, aminek hatása részben máig érezhető.

1954-ben indult meg újra a tevékenységét 1944 óta szüneteltető *Hadtörténelmi Közlemények* kiadása. Már rögtön az első évfolyamban találkozunk egy a huszárságot is érintő tanulmánnyal a még élő, ekkor 74 éves Berkó István tollából, aki ezúttal a magyar csapattestek szereplését mutatta be a napóleoni háborúkat lezáró 1813–15. évi hadjáratokban.⁷³ Mindenesetre elég sok pontatlansággal. Így például öt magyar kiállítású gránátos osztályról ír, ami sajnos eléggé elterjedt tévedés a szakirodalomban, pedig ez csak a francia háborúk egy részére igaz, de nem az egész korszakra, ugyanis 1810-től hat gránátos osztályt állítottak fel háború esetén. Érthetetlen az is, hogy amikor a Magyarországról és társországaiból kiegészített csapattesteket felsorolja, nem említi a határőr-gyalogezerdeket és a sajkás zászlóaljat, amelyek hadkiegészítése szintén a magyar korona országaiból történt, jöllehet nemzetiségiek lakta területekről.

Jelentős pontatlanság továbbá, hogy a hadszíntérre nyolc századdal kivenülő huszárezredekéről ír, ez tévedés, mivel valamennyi huszárezred második őrnagyi osztálya (vagyis két század) egyelőre a hátszágban maradt feltöltés céljából. Nem elég egyértelmű továbbá a megfogalmazás sem, az egyes haditettek leírásakor ugyanis csupán huszárezredek emleget, de sem az ezred nevét, sem hadrendi számát nem közli. Csak annyit mond például, hogy egyik huszárezredünk hatalmas francia gyalogsági négyesöget rohamozott meg, de hogy konkrétan melyik ezred, azt nem közli.⁷⁴ Dicséretéül szolgál viszont, hogy ebben az objektív történetírásnak nem kedvező korszakban ideológiai töltést nem próbál belevinni a dolgotba. Mindössze a végén található egy kötelező, a műbe organikusan nem is illeszkedő toldalék (vörös farkok) a világszabadságról.

Markó Árpád is aktív még ekkor, jöllehet meglehetősen háttérbe szorították, 1948-ban ugyanis visszaminősítették akadémiai tanácskozó tagnak.

72 A korabeli történetiszemléletre vonatkozóan lásd, előbbi leginkább meghatározó munkaként, MÓD Aladár: *400 év küzdelem az önálló Magyarországért*. Budapest, 1943; 2. bőv. kiad., Budapest, 1945; 3. bőv. kiad., Budapest, 1947; 4. bőv. kiad., Budapest, 1948; 5. bőv. kiad., Budapest, 1948; 6. bőv. kiad., Budapest, 1951; 7. bőv. és átdolg. kiad., Budapest, 1954.

73 BERKÓ István: Magyarok az 1813-15. évi felszabadító háborúban. In: *HK Új folyam* 1. (1954) 3–4. sz. 179–206. o.

74 Vö. Uo. 183. o.

1950-ben pedig megvonták honvédségi nyugdíját is. Helyzetében némi javulást jelentett, hogy az Akadémia 1953-ban kandidátusi címet ítelt meg számára, majd 1965-ben a tudomány doktora fokozatot is megszerezte.⁷⁵ 1966-ban bekövetkezett halála után azonban neve, évtizedekig méltatlanul feledésbe merült.⁷⁶

1957-ben a *Hadtörténelmi Közleményekben* jelent meg tanulmánya Bercsényi Lászlóról, a kuruc főgenerális, Bercsényi Miklós dédunokájáról, egyúttal az azonos nevű Bercsényi Lászlónak, Franciaország marsalljának az unokájáról, aki apjával, Ferenc Antal tábornokkal együtt visszatért a Habsburg Birodalomba és császári-királyi huszártisztként szolgált.⁷⁷

1960-ban jelent meg Markó egy másik huszár vonatkozású műve, *Egy elfelejtett magyar író-katona (Jakkó László huszárkapitány. 1780–1833)* címmel.⁷⁸ Szalárdi Jakkó László a 10. számú huszárezred tisztje volt, akinek a könyv katonai pályafutását is végigkíséri, különösen a napóleoni háborúk időszakát illetően, de életrajzának ismertetése, valamint számos levelének közlése mellett bemutatja tudományos tevékenységét is. Jakkó ugyanis a jelentőségét elsősorban az 1809-ben megjelent, a magyar katonai szaknyelvet sok értékes adalékkal gazdagító, *Az új hadtudomány lelke* című hadtudományos művének köszönheti. Ez egyébként a *Geist des neuern Kriegssystems* címmel 1799-ben Hamburgban megjelent, a híres porosz tábornok, báró Friedrich Wilhelm von Bülow öccse, báró Adam Dietrich Heinrich von Bülow által írt háromrészes munka részleges magyar nyelvű fordítása volt.⁷⁹

Markó ezen munkáját követően jó egy évtizedig lényegében szünet állt be a huszárságra vonatkozó művek megjelenésében. Ez valószínű annak is kö-

75 TÓTH-VARGYAI 292. o.

76 Ezen próbált meg változtatni a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum azzal, hogy 1999 novemberében az intézmény fennállásának 81. évfordulóján az ő, valamint a két másik akadémikus hadtörténész, Pilch Jenő és Gyalóky Jenő tiszteletére egy emléktáblát avatott az épület falán, a Kapisztrán téri bejáratnál. Továbbá az ezt követő konferencia során egy-egy előadással adóztak emléküknél.

77 MARKÓ ÁRPÁD: A Bercsényi család legutolsó tagja gróf Bercsényi László huszáralezredes. 1781-1835. In: *HK Új folyam* 4. (1957) 1–2. sz. 227–240. o.

78 MARKÓ ÁRPÁD: *Egy elfelejtett magyar író-katona (Jakkó László huszárkapitány. 1780–1833)*. (Értekezések a történelmi tudományok köréből. Új sorozat 18.) Budapest, 1960.

79 Egészen pontosan az eredeti mű első és harmadik része került fordításra, a politika és a hadviselés viszonyának kérdéseit tárgyaló második részt elhagyta. Ld. ÁCS, 1995. 76. o. – Érdekes, hogy az eredeti mű szerzőjének kilétét Jakkó, sőt későbbi életrajzírója, Markó sem ismerte, mivel a munka első kiadása a szerző nevének feltüntetése nélkül került megjelentetésre. Markó munkájának recenzense, Borus József, nyilván felületes olvasás nyomán, tévesen állítja, hogy Markó a szerzőt, Johann Wilhelm von Archenholz porosz századossal és hadtudóssal azonosította volna. Vö. BORUS 580. o.

szönhető, hogy a témával foglalkozó régi hadtörténész generáció kihalt, új pedig még nem jelentkezett.

Egyedül Urbán Aladár tollából jelent meg két, huszárokkal kapcsolatos rövid ismeretterjesztő tanulmány 1962-ben, illetőleg 1964-ben, ezek azonban 1848-as vonatkozásúak voltak.⁸⁰

1973-ban viszont megszületett a korszak első, a huszárság egész történetét átfogó feldolgozása Nagyrévi-Neppel György tollából, az egyszerű *Huszárok* címen.⁸¹ A szerző közgazdász, újságíró, egykori tartalékos huszártiszt, majd haditudósító volt.⁸² Műve nagyívű áttekintés, gyakorlatilag a huszársággal kapcsolatos valamennyi kérdésre kitér, de egyikben sem mélyed el részletesen. A francia háborúk negyedszázadának például még egy egész oldalt sem szentel. Egyébként viszonylag rövid műről van szó, a törzsanyag 58 oldal, de ez is tele van tűzdelve képekkel. Ez a terjedelem egyértelműen kevés a huszárság félévezredes történetének részletes bemutatásához. Negatívum az is, hogy a huszárság eredetének kérdésében kizárólag Darkó Jenő nézeteit veszi át, az akkoriban szinte általánosan elfogadott Tóth Zoltán-féle elméletet pedig teljes mértékben figyelmen kívül hagyja, azokról még a jegyzetekben sem szól. Ugyanígy a huszár név eredetének kérdésében, bár megemlíti, de nem foglal egyértelműen állást a tudományosan elfogadott változat mellett.

1984-ben jelent meg Liptai Ervin főszerkesztése mellett, a Borus József által szerkesztett első, 1985-ben pedig Tóth Sándor szerkesztésében a második kötete a *Magyarország hadtörténete* című munkának,⁸³ mely a magyarországi marxista hadtörténetírás legnagyobb vállalkozása, s mint ilyen szükségszerűen magán viseli az e felfogásból fakadó jegyeket. Az egész műről e helyütt nem kívánunk szakmai ítéletet alkotni, mindössze csak a huszárság ebben történő megjelenítését vizsgáljuk. Amit a huszárságról írnak, az korrekt és helytálló, ugyanakkor elég lényegre törő, a csapatnem a magyar hadtörténelemben betöltött szerepéhez képest egyértelműen kevés helyet kap. Nem kerül bemutatásra részletesen a harcászati alkalmazása, az egyes csapattestek szervezeti felépítése, valamint ezek változásai, fejlődése sem. A

80 URBÁN Aladár: Lenkey százada. In: *Élet és Tudomány*, XVII. (1962. március 11.) 10. sz. 291–295. o., valamint Uő.: A Nádor-huszárok hazatérése 1848-ban. In: *Az Élet és Tudomány Tudományos Kalendáriuma az 1964. évre*. 277–280. o.

81 NAGYRÉVI-NEPPEL György: *Huszárok*. Budapest, 1973.

82 Életére lásd BENE-SZABÓ 456. o.

83 *Magyarország hadtörténete két kötetben. I. A honfoglalástól a kiegyezésig*. Főszerk.: LIPTAI Ervin. Szerk.: BORUS József. Budapest, 1984.

18. század dinasztikus háborúiban és a francia háborúkban az egyes huszárcsapatok szereplését részletesebben és konkrétan be lehetne mutatni. Elég rapszodikus ennek a résznek a szerzője, Borus József a tekintetben, hogy némely csata, illetve ütközet kapcsán megjegyzi, hogy hány és mely huszárezred vett részt benne; az összecsapások többségénél viszont ezt mellőzi. A francia háborúk kapcsán a hadművészet általános fejlődését bemutatja, de a részletekbe, melyek ennek megértését jobban megvilágítanák, nem igazán megy bele. Nem szerepelnek a műben az idegen hadakban harcoló magyar huszárok sem.

1987-ben jelent meg Barcy Zoltán és Somogyi Győző *Magyar huszárok* című könyve.⁸⁴ A szerzőpárosból a szöveges rész a történész Barcy munkája, a festőművész Somogyinak pedig a korabeli egyenruhák, felszerelés és fegyverzet rendkívül szép és igényes rajzokkal történő illusztrálását, szemléltetését köszönhetjük. Utóbbi egyébként maga is lelkes hagyományőrző huszár, a Balatonfelvidéki Radetzky Huszár Egyesület strázsamestere.⁸⁵ Közös műveikben, miután több is van, gyakorlatilag egyenlően fontos szerepet játszik a szöveges és képi ábrázolás. A munka a huszárság egész fejlődését mutatja, bár terjedelméből fakadóan viszonylag szűk keretek között, inkább ismeretterjesztő mint tudományos céllal. Hasznos viszont, hogy olyan kevésbé ismert területeket is érint, mint például a katonai parancsközlő hangszerek.

***

A rendszerváltozás időszakától kezdve a huszárság, részben a sorra szűlő katonai hagyományőrző egyesületeknek köszönhetően mintegy reneszánszát éli. A témával foglalkozó irodalom is mennyiségi változáson ment át, amit jól kifejez az a tény, hogy a rendszerváltozást követő évtizedben több a huszársággal foglalkozó munka jelent meg mint a megelőző négy és félben.

Ebben a fejlődésben nagy szerepet játszottak és játszanak a vidéki tudományos műhelyek. Így az itteni múzeumok, levéltárak, regionális kutatócsoportok, melyek közül is kiemelkedik Nyíregyháza és Sárovar. Nyíregyházán a Jósza András Múzeum Kiadványai sorozatban, Sárovaron pedig a Huszár Múzeum Baráti Kör kiadásában a *Huszártörténeti Tanulmányok* sorozatban jelennek és jelennek meg a huszárokkal kapcsolatos művek, bár ezek döntően a csapatnem második világháborús történetével foglalkoznak. Ez köszönhető annak, hogy a rendszerváltozás idején még elég sok egykori huszár élt, akik

---

84 BARCY Zoltán–SOMOGYI Győző: *Magyar huszárok*. Budapest, 1987.

85 Munkássága elismeréseként 2012-ben Kossuth-díjat nyert.

érthető okokból korábban nem nyilvánulhattak meg, ekkor viszont éltek a lehetőséggel, és kiadták vagy a kutatók rendelkezésére bocsátották addig őrzött kézírataikat, naplóikat; néhányan pedig még kiegészítő kutatásokat is végeztek, kötelességüknek érezvén, hogy utolsó túlélőkként megosszák élményeiket a nagyközönséggel, egyúttal emléket állítsanak néhai bajtársaik, valamint saját maguk hősiességének helytállásának. Nyíregyházán Bene János, Sárovaron pedig Söptei István neve emelhető ki, főként ők gondozták és rendezték sajtó alá az előbb említett forrásokat.⁸⁶ Rajtuk kívül Adonyi-Náredy Ferenc, Nagy Kálmán és Splényi Géza neve érdemel említést, akik mint egykori huszárok írták műveiket.⁸⁷

1992-ben jelent meg Zachar József *Nyolcvan nyár nyeregben* című, Safáry Endre egykori katonatiszttel közösen jegyzett munkája.⁸⁸ Ebben a szerzők Skultéty László huszár-zászlótartónak állítanak emléket, aki minden valószínűség szerint a világtörténelem egyik leghosszabb aktív katonai szolgálatban eltöltött idejét mondhatta magáénak, ugyanis szolgálatteljesítésének 81., életének pedig 93. esztendejében hunyt el.

Zachar József a '70-es években színrelépett (had)történész generáció meghatározó alakja volt, alapvetőek a 18. században idegen uralkodók hadseregében szolgálatot vállalt magyar katonákról szóló munkái. A '80-as évek végén, illetve a '90-es években ugyanakkor a császári-királyi hadsereggel kapcsolatos témák feldolgozása került munkássága homlokterébe.

Zacharnak egyébként megadatott, hogy még egyetemistaként, a rá több szempontból is nagy hatást gyakorló, akkor már élete vége felé járó Markó Árpáddal is személyes kapcsolatba kerüljön. Így egyfajta kontinuitás is fennáll a hadtörténészek két jeles nemzedéke között, még a kutatási téma te-

86 Fentiekre többek között lásd BENE János: *A nyíregyházi huszárok*. Nyíregyháza, 1991., *Az 1. huszárhadosztály emlékezete. Visszaemlékezések, naplók*. A szöveget gondozta, a bevezetőt írta BENE János. Nyíregyháza, 1994., *Mindig kevesebbek leszünk ... Szabadhegyi István huszár alezredes naplója, 1944*. A szöveget gondozta, a bevezetőt és a jegyzeteket írta BENE János. Nyíregyháza, 1995., *Lázár Sándor 4-es huszár főhadnagy naplója, 1944*. Szerk., a bevezetőket és a jegyzeteket készítette BENE János. Nyíregyháza, 1999.; *Az I. huszárhadosztály a második világháborúban. Harctéri naplók, visszaemlékezések. 1944-1945*. Válogatta, a jegyzeteket írta, szerk. SÖPTEI István. Sárovar, 1992., KENESSEY Miklós: *A Magyar Királyi Méneskar és a méneskari huszárok története*. Szerk.: SÖPTEI István. Sárovar, 2000.

87 ADONYI-NÁREDY Ferenc–NAGY Kálmán: *Magyar huszárok a II. világháborúban*. Sárovar, 1990. és SPLÉNYI Géza: *Az utolsó magyar huszárok. Adatgyűjtemény*. 2. bőv. kiad., Sárovar, 1996.

88 SAFÁRY Endre–ZACHAR József: *Nyolcvan nyár nyeregben*. Skultéty László huszár zászlótartó élete. Budapest, 1992.

kintetében is, hiszen a külföldön szolgáló magyarokkal kapcsolatos, Zachar által kiteljesített kutatások Markó révén vették kezdetüket.

A Skultétyról szóló mű ismeretterjesztő jellegű ugyan, de a szerzők ettől függetlenül, magas színvonalon, levéltári forrásokra alapozva dolgoztak. A munka áttekintést ad a korabeli hadügyről, majd Skultét és mindenkor alakulata szereplését követhetjük végig a korszak számtalan háborújában. Rendkívül hasznos, egyúttal megkönnyíti az áttekinthetőséget, hogy ismeretetésre kerülnek az ezred menetvonalai, hadrendi beosztásai, mindenkor állomáshelyei, illetve diszlokációja is.

A '90-es évek második felében a honfoglalás, az 1848–49-es szabadságharc és a magyar államalapítás kiemelt évfordulóikhoz kapcsolódva, a Hadtörténeti Intézet és Múzeum egy átgondolt, egymásra épülő kiállítás- és konferencia-sorozattal jelentkezett, amelyekhez egyúttal kiadványok sora társult.⁸⁹ Így az 1996-os millicentenáriumi *Huszárok, egy könnyűlovassági csapatnem évszázadai* című kiállításához kötődően, még abban az évben, Ságvári György, a Hadtörténeti Múzeum akkori munkatársa, egyben a kiállítás rendezője azonos címmel megjelentetett egy rövid füzetecskét a huszárságról,⁹⁰ majd 1999-re a már említett Somogyi Győző rajzaival is kiegészítve ebből nőtt ki a *Nagy huszárkönyv* című, gazdagon illusztrált, szép kiállítású alkotás.⁹¹ Összességében korrekt, a legújabb kutatási eredményeken alapuló mű, amely mindenképpen hiánypótló volt megjelenésekor, hiszen hasonló színvonalú összefoglalás az 1936-os *A magyar huszár* óta nem jelent meg. Kisebbségi- és adatbeli tévedések ugyanakkor előfordulnak benne.

Az előbb említett koncepció részeként 2000-ben a Magyar Millennium alkalmából jelent meg egy újabb színvonalas monográfia, Zachar József szerkesztésében *A magyar huszár* címmel.⁹² A rendkívül impozáns és igényes munka megfelelő tartalmát kiváló szerzők biztosították, többszerzős mű lévén ugyanis lehetővé vált, hogy az egyes korszakokat, témaköröket a legszakavatottabb, az azon a területen leginkább járatos történészek dolgozzák ki. Ennek köszönhetően több kérdést érint mint a Ságvári-könyv, így foglalja az idegen hadakban harcolókkal, valamint kultúrtörténeti adalékokkal szolgál és bemutatja a huszárok hétköznapijait is. Adatgazdagságának kö-

89 VESZPRÉMY 7. o.

90 SÁGVÁRI György: *Huszárok. Egy könnyűlovassági csapatnem évszázadai*. Budapest, é. n. [1996].

91 SÁGVÁRI György–SOMOGYI Győző: *Nagy huszárkönyv*. Budapest, 1999.

92 *A magyar huszár*. Szerk.: ZACHAR József. Budapest, 2000.

szönhetően a szakember is haszonnal forgathatja. A nagyközönségnek szánt mivoltából fakadóan azonban forráshivatkozások itt sincsenek.

Szintén 2000-ben jelent meg az eddigi utolsó magyar hadtörténeti szintézis, a Rácz Árpád szerkesztette *Nagy Képes Milleniumi Hadtörténet. 1000 év a hadak útján*.⁹³ Ebben a '80-as évek közepének összefoglalásához képest a nemzeti tudat erősödésének köszönhetően a huszárság is az őt megillető helyre került, jelentőségének megfelelően foglalkoztak vele. A mű fő rendező elve a kronológia, de ugyanakkor több korszakot felölelő, tematikus fejezetek is helyet kaptak benne.

Ilyen tematikus részek: A huszárság születése, A magyar huszárság, Magyar uniformisok a Habsburg-haderőben, valamint a Magyarok a Habsburg-haderőben című fejezetek.

Újszerűségével ezek közül is kiemelkedik Kedves Gyula huszárságot bemutató fejezete, amelyben, valószínűsíthetően Mészáros Lázár: *A huszárok kézikönyvecskéje* című, napjainkra szinte elfeledett munkájára támaszkodva, a huszár csapatnem harcászati alkalmazásának eddigi legteljesebb bemutatását adja.⁹⁴ A kronologikus sorrendbe illeszkedő, Ódor Imre által írt, a francia háborúk korát tárgyaló fejezet viszont nem mentes kisebb tévedésektől. Így például gróf Széchenyi Istvánt a lipcsei csata idején huszárként említi, jóllehet ekkor ulánusként szolgált. Báró vitézvári Simonyi Józsefhez pedig tévesen köti a Mária Terézia Katonai Rend középkeresztjének elnyerését, a „legvitézebb huszár” ugyanis „csak” a lovagkeresztet kapta meg. Ezek és a többi hasonló tévedés, minden valószínűség szerint, Markó Árpád *Magyarország hadtörténete* című munkájának megfelelő kritikát nélkülöző felhasználásából származnak.⁹⁵

Az ezredfordulót követően megjelent két, átfogó jellegű hadtörténeti munkában, *A magyar hadtörténelem évszázadai*, valamint a magyar történelem nagy csatáit bemutató *Fegyvert s vitézt...* című kötetekben ugyan bizonyos korok és események kapcsán természetesen a huszárság is említésre került, a francia háborúk időszakának sorsa viszont ismét a teljes mértékű mellőzés lett.⁹⁶ Noha például utóbbi munkában, a napóleoni háborúk egyet-

93 *Nagy Képes Milleniumi Hadtörténet. 1000 év a hadak útján*. Szerk.: RÁCZ ÁRPÁD. Budapest, 2000.

94 Vö. MÉSZÁROS LÁZÁR: *A huszárok kézikönyvecskéje. Oktatási szabályul altisztek és közvitézek számára*. Pest, 1849.

95 Vö. MARKÓ, 1943.

96 Vö. *A magyar hadtörténelem évszázadai*. Szerk.: KIRÁLY Béla–VESZPRÉMY László, Budapest, 2003.; *Fegyvert s vitézt... A magyar hadtörténet nagy csatái*. Szerk.: HERMANN Róbert, Budapest, 2003.

len nagyobb, Magyarországon lezajlott, győri csata néven ismertté vált, híres-hírhedt összecsapásának szerepeltetése révén kiváló lehetőség nyílt volna az inszurrekcióról és itt játszott szerepéről köztudatunkban gyökeret vert, sok szempontból hamis és igazságtalan kép, legújabb kutatási eredmények alapján történő pontosítására és a valóságnak megfelelő, árnyaltabb felvázolására.⁹⁷

A nevezetes csata részletes és tárgyilagos bemutatására végül majd csak egy évtizeddel az előbbi munkák megjelenése után került sor a népszerűsítő jellegű *Nagy csaták* sorozat *A Habsburg Birodalom zászlói alatt* című kötetében, az időközben színre lépett fiatal hadtörténész nemzedék jeles képviselője, Lázár Balázs révén.⁹⁸

A szintén az új generációhoz tartozó Nagy-L. István, ugyancsak napjainkban megjelent első monografikus feldolgozásában pedig, Gräffer és Wrede méltó utódaként a császári-királyi hadsereg részletes szervezettörténeti összefoglalását nyújtja II. József és a francia háborúk időszakának vonatkozásában.⁹⁹ Másrészt ezen túlmutatóan, az általa felvázolt és rendszerezett adatokból kiindulva a birodalmi hadvezetés által alkalmazott hadászat és harcászat, illetve a hadkiegészítési rendszer és a hadszervezés fejlődésének alapos kritikai áttekintését is elénk tárja.

A nagyszabású munka, átfogó jellegéhez és keretéhez képest megfelelő terjedelemben, érzékletesen felvázolt fejlődési folyamatba helyezve, a lovas fegyvernemen belül természetesen kitér a huszárság, illetve a huszárcsapat-testek szervezeti kereteinek, létszámviszonyainak, hadkiegészítésének, illetve az egyes háborúkban való szereplésének modern szemléletű bemutatására is.

Örvendetes módon tehát a legutóbbi időben egyértelmű elmozdulás figyelhető meg a magyar hadtörténetírásban a korszak valódi rehabilitációja irányába.

***

---

97 Ha pedig elsősorban csak a győztes csatákra kívántak a készítők fókuszálni, akkor például, a magyar hadtörténelemnek is részét képező, nagy jelentőségű asperni csata ismeretése révén kiváló lehetőség nyílt volna az itt nagy számban részt vevő magyar csapatok szereplésének a bemutatására.

98 LÁZÁR Balázs: *A Habsburg Birodalom zászlói alatt. Magyar katonák Európa harcterein Savoyai Jenő, Nagy Frigyes és Napóleon korában.* (Nagy csaták 13.) Budapest, é. n. [2013.]

99 NAGY-L. István: *A császári-királyi hadsereg, 1765–1815. Szervezettörténet és létszámviszonyok.* Pápa, 2013.

A historiográfiai áttekintés kapcsán zárásként, munkánk jellegéből fakadóan, ki kell térnünk a különböző hadseregek tisztikarának vizsgálatát célul kitűző magyar nyelvű művek rövid ismertetésére is.

A Habsburg-haderő tisztikarával kapcsolatosan Deák Istvánnak az 1848–1918 közötti időszakra, Hajdu Tibornak a dualizmus korára, valamint Zachar Józsefnek az 1683–1792 közötti korszakra vonatkozó munkái emelendők ki, melyekben a szerzők, a történetírásban megnyilvánuló újabb tendenciáknak megfelelően már nem a csaták, háborúk leírására, bemutatására törekedtek, hanem a hadügyet, a hadseregeket és a katonákat társadalmi beágyazottságukban vizsgálták a történeti statisztika és a szociológia módszereinek az alkalmazásával.¹⁰⁰

A Rákóczi-szabadságharc katonai vezetését dolgozta fel a közelmúltban Mészáros Kálmán.¹⁰¹ Utóbb, Heckenast Gusztáv ez irányú hagyatékát sajtó alá rendezve és kiegészítve, megjelentette a katonai vezető réteg mellett, a korszak állami és vármegyei tisztviselői kara, a gazdasági igazgatás, valamint az egyházi és szellemi élet elitjének életrajzi vázlatait tartalmazó adattárát is.¹⁰²

Az 1848–49-es szabadságharc hadserege tisztikarának vonatkozásában Bona Gábor alapvető munkásságát kell kiemelni, miután több kötetben publikálta a honvédhadseregben és a nemzetőrségben tiszti rangban szolgált teljesítő személyek életrajzeit, továbbá az így kapott adatok alapján átfogó képet adott a vizsgált tisztikar összetételéről, alapvető jellemzőiről is.¹⁰³

A szabadságharc lengyel résztvevőinek az életrajzi adatait, tisztekét és légénységi állományúakét egyaránt, utóbb Kovács István tette közzé nagyszabású munka keretében.¹⁰⁴

100 DEÁK István: *Volt egyszer egy tisztikar. A Habsburg-monarchia katonatisztjeinek társadalmi és politikai története, 1848–1918.* Budapest, 1993.; HAJDU Tibor: *Tisztikar és középosztály. Ferenc József magyar tisztjei.* Budapest, 1999.; ZACHAR József: *Habsburg-uralom. Állandó hadsereg és magyarság 1683–1792.* Budapest, 2004.

101 MÉSZÁROS Kálmán: *II. Rákóczi Ferenc tábornokai és brigadérosai. A kuruc katonai felső vezetés létrejötte és hierarchiája, 1703–1711.* (A Hadtörténeti Intézet és Múzeum Könyvtára. Sorozatszerkesztő: VESZPRÉMY László.) H. n. [Budapest], 2006.

102 HECKENAST Gusztáv: *Ki kicsoda a Rákóczi-szabadságharcban? Életrajzi adattár.* Sajtó alá rend., kieg., előszó: MÉSZÁROS Kálmán. Budapest, 2005.

103 BONA Gábor: *Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848–49.* Budapest, 1984., 2. bőv., jav. kiad., Budapest, 1987., 3. átdolg., jav. kiad., Budapest, 2000. Uő: *Kossuth Lajos kapitányai.* Budapest, 1988., Uő: *Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban.* I–III. Budapest, 1998–1999., Uő: *Századosok az 1848/49. évi szabadságharcban.* I–II. [2., átdolg., bőv. kiad.] Budapest, 2008–2009.

104 KOVÁCS István: *A Lengyel légő lexikona, 1848–1849. Az 1848–1849. évi magyar forradalom és szabadságharc lengyel résztvevőinek életrajzai.* (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 10. Sorozatszerkesztő: GLATZ Ferenc.) Budapest, 2007.

A magyar királyi honvédség második világháborús tisztikarával kapcsolatos kutatások sorában Szakály Sándor neve emelendő ki, aki először az 1938–1945 közötti magyar katonai elitről adott részletes áttekintést, majd a későbbiekben ezen elit, vagyis a korabeli katonai felső vezetés tagjainak életrajzi adatait is megjelentette lexikon formájában.¹⁰⁵

Bene János és Szabó Péter közös munkája révén pedig ugyanezen időszak, vagyis az 1938–1945 közötti korszak magyar királyi honvéd huszár tisztikaráról kapunk szintén lexikonszerű áttekintést.¹⁰⁶

Végül, a hazánkban legutóbb napvilágot látott ilyen jellegű életrajzi összefoglalás, Balla Tibor, az I. világháború császári és királyi tábornoki karának elitjét érintő, hiánypótló feldolgozása.¹⁰⁷

A hasonló jellegű külföldi munkák közül a 18–19. századi francia hadsereg, valamint egyúttal a haditengerészet vonatkozásában Charles Mullié, illetve Georges Six nevét kell kiemelni, napjainkra már klasszikusnak számító műveik kapcsán.¹⁰⁸

A francia forradalmi és napóleoni háborúk időszakának brit tisztikarát, a Charles Oman által jegyzett, az ibériai-félszigeti háborút tárgyaló monumentális munka kiegészítéseként John A. Hall dolgozta fel, továbbá újabban Stuart Reid.¹⁰⁹

Végezetül a napóleoni kor jelenleg egyik legelismertebb kutatója, az Egyesült Államokban alkotó, grúz származású Alexander Mikaberidze érdemel feltétlenül említést, aki a korszak cári hadseregének tisztikaráról ad átfogó, bár korántsem teljes képet 2005-ben napvilágot látott munkájában.¹¹⁰

105 SZAKÁLY Sándor: *A magyar katonai elit 1938–1945*. Budapest, 1987. SZAKÁLY Sándor: *A magyar katonai felső vezetés, 1938–1945*. Lexikon és Adattár. Budapest, 2001., 2. jav. kieg. kiad., Budapest, 2003.

106 BENE János–SZABÓ Péter: *A magyar királyi honvéd huszár tisztikar 1938–1945*. Nyíregyháza, 2003., 2. bőv. kiad., Budapest, 2006.

107 BALLA Tibor: *A Nagy Háború osztrák–magyar tábornokai. Tábornagyok, vezérezredesek, gyalogsági és lovassági tábornokok, tábornokok*. (A Hadtörténeti Intézet és Múzeum Könyvtára. Sorozatszerkesztő: VESZPRÉMY László.) H. n. [Budapest], 2010.

108 MULLIÉ, C[harles]: *Biographie des célébrités militaires des armées de terre et de mer de 1789 à 1850*. Tome 1–2. Paris, é. n. [1852.]; illetve GEORGES SIX: *Dictionnaire biographique des généraux & amiraux français de la Révolution et de l'Empire (1792–1814)*. Tome I–II. Paris, 1934.

109 *A History of the Peninsular War*. Volume VIII. *The Biographical Dictionary of British Officers killed and wounded, 1808–1814*. By John A. Hall. London, 1998., valamint REID, Stuart: *Wellington's Officers: a Biographical Dictionary of the Field Officers and Staff Officers of the British Army, 1793–1815*. Volume 1. Leigh-on-Sea, 2008, Volume 2. Nottingham, 2010.

110 MIKABERIDZE, Alexander: *The Russian Officer Corps in the Revolutionary and Napoleonic Wars, 1792–1815*. Staplehurst–New York, 2005.

Láthatjuk tehát, hogy a hazai történettudományban, számos jelentős történelmi időszak tekintetében, az életrajzi kutatások szempontjából is örrendes gyarapodás, a korábban fennállt hiányok nagymértékű csökkenése tapasztalható. Nemzetközi viszonylatban pedig ugyanez a francia forradalmi és napóleoni háborúk korának vonatkozásában is elmondható.

Saját témánk, vagyis a francia háborúk időszakának magyar huszársága kapcsán ugyanakkor, a releváns szakirodalom fentiekben történt számbavételét követően egyértelműen megállapítható, hogy önállóan kevésszer került feldolgozásra, inkább csak átfogó művek keretében, fejezetek szintjén. Ezek is döntően egyfelől ismeretterjesztő jellegűek, másfelől gyakran több szempontból idejét múltak, így a bennük leírtak jelentős részben pontosításra, újragondolásra szorulnak. Az elmúlt két század tehát, jelentős erőfeszítései ellenére is csak az alapvetés feladatának tett eleget. Így többnyire hiányoznak a széles körű levéltári feltárást, adatgyűjtést igénylő alapkutatások, a tudományos igényű forráskiadások, továbbá jó néhány elterjedt, tényekkel ugyanakkor nem kellően alátámasztott megállapítás, becsléseken alapuló számadat is felülvizsgálatra, korrekcióra szorul. Számos, elmélyült munkát igénylő feladat áll tehát még a jelen és a jövő azon kevés, elszánt kutatója előtt, aki ezzel, a függetlenségi harcaink és a nagy világégések árnyékában háttérbe szorult, hazánkban évtizedeken át kevéssé divatos és elismert korszakkal, illetve ezen időszak huszárságával kíván foglalkozni.

II. A KUTATÁS TÁRGYA ÉS ALAPVETŐ FORRÁSAI

Jelen kutatásunk a huszárságon belül is alapvetően a Habsburg Birodalom haderejében a korszak során hosszabb-rövidebb ideig működő, reguláris császári-királyi huszárezredek törzstiszti karának, vagyis a huszár csapattisztek felső rétegének a vizsgálatára terjed ki. Ennek során mindazon személy vizsgálatra került, aki a franciák elleni háborúk időszakában, vagyis 1792 és 1815 között valamely császári-királyi huszárezrednél törzstiszti rangfokozatban szolgált, függetlenül annak időtartamától.¹¹¹ Mellőztük ugyanakkor a kizárólag a különböző rövid életű huszár-szabadcsapatokban, az inszurrekciós lovasegységekben és a szintén a huszár csapatnembe tartozó, de harcban sohasem vetett Magyar Királyi Nemesi Testőrségben szolgáló törzstiszteket. Miután azonban a reguláris ezredek törzstisztjei közül pályafutásuk egy-egy szakaszában többen szolgáltak ezen alakulatok valamelyikénél, így teljességgel ezek vizsgálata sem volt elkerülhető. Végezetül kizártuk a kutatásból azokat a tényleges szolgálatuk alatt csak kapitányi rangot elérő tiszteket is, akik nyugállományba helyezéskor, vagy esetleg a hadsereg állományából történő kilépéskor tiszteletbeli (címzetes) őrnagyi rangot kaptak.

Célunk a jelzett csoport vonatkozásában, annak viszonylag kisebb mennyisége folytán, a lehetőség szerinti teljes körű, nem pedig a hasonló vizsgálatok során elterjedt mintavételen alapuló feldolgozás volt.

Ennek megfelelően az első alapvető lépés az érintett tisztek lehetőleg hiánytalan névsorának összeállítása volt. Ez elsődlegesen a császári-királyi

---

111 Egészen pontosan a francia forradalmi, majd napóleoni háborúk időszakát hivatalosan a francia nemzetgyűlés 1792. április 20-i hadüzenetétől az 1815. november 20-án megkötött második párizsi békéig számítottuk. Ennek megfelelően vizsgálatainkból kihagytuk pl. gróf Maximilian von Merveldt későbbi lovassági tábornokot is, aki 1791-től 1792. február 16-ig, az akkor báró Vécsey Siegbert altábornagy tulajdonában állt, későbbi 4. számú huszárezred állományában volt létszámfeletti őrnagy, gyakorlatilag azonban végig szabadságon volt. Vö. ST HR 4 1791, 1792 Karton-Nr. 7456.

hadsereg 1790-től évente megjelentetett tiszti név- és címtárai (sematizmusok) adatai alapján történt, majd egyéb források, főként a már szintén említett ezredtörténetek révén került sor ennek a kiegészítésére és pontosítására.

Következő lépésként a listában szereplő egyes törzstisztek alapvető életrajzi adatainak az összegyűjtését kezdtük meg. Ehhez már elsődlegesen a vonatkozó levéltári források feldolgozására volt szükség, bár jó néhány esetben a szakirodalom is értékes információkat szolgáltatott.

E tekintetben mindenekelőtt az Osztrák Állami Levéltár Hadilevéltárának (Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv) Musterlisten und Standestabellen nevű fondjában található ún. mustrajegyzékek (Musterlisten), valamint a nyugdíjazási jegyzőkönyvek újabb sorozata (Pensionsprotokolle jüngere Reihe), továbbá kisebb mértékben az állománytáblázatok (Standestabellen), illetve az újoncozási (Assentlisten) és áthelyezési listák (Transferierungslisten) voltak a legfontosabb forrásaink.¹¹²

Az egyes ezredek és egyéb csapattestek teljes tiszti és legénységi állományát számba vevő mustrajegyzékek általában tartalmazzák a nevet, rangot, az életkort, a születés helyét, a családi állapotot, a vallási hovatartozást és az addigi pályafutás fontosabb állomásait, valamint az illető lovára vonatkozó, jelen kutatásunk szempontjából irreleváns adatokat. Megnehezíti a kutatást, hogy ezek korántsem maradtak fent minden évből, és több esetben, különösen a Székely határőr-huszárezred vonatkozásában csak néhány áll rendelkezésre a francia háborúk közel negyedszázados időszakából, ugyanakkor a Horvát-Szlavón határőr-huszárezred esetében még egy sem.

Szerencsére azonban nem csak a huszár-, hanem más csapattestek mustara-, illetve áthelyezési jegyzékei is tartalmazhatnak a huszártörzstisztek némelyikével kapcsolatosan fontos adatokat, miután előbbieik közül sokan, pályafutásuk során több, akár különböző fegyvernembe tartozó alakulatnál is szolgáltak, így az egyes huszárezredekén kívül vérteseknél, ulánusoknál, svalizsérekénél vagy akár gyalogosoknál is.

Aprólékos kutatással ugyanis, a sematizmusokban és az *Oesterreichisch-militärische Zeitschrift*ben egyaránt megtalálható, az aktuális áthelyezéseket és kinevezéseket tartalmazó rovatok, valamint az ezredtörténetek és a nyugdíjazási jegyzőkönyvek újabb sorozata alapján felvázolható egy-egy tiszt pá-

---

112 Utóbbi, együttesen kezelt két forrástípus bécsi hadilevéltári elhelyezése nem egységes. Ha ugyanis egy adott évből nagyobb mennyiségben maradtak fent, akkor saját jelzetű (AL, TL) külön dobozban találhatóak, ha viszont csak kisebb mennyiség áll rendelkezésre, akkor az állománytáblázatokkal közös, de csak utóbbiakra utaló jelzetű (ST) dobozba kerültek.

lyafutása, hogy mikor melyik alakulatnál teljesített szolgálatot, és ez alapján célirányosan lehet az egyes ezredek iratanyagában kutatni a részletesebb, személyes adatok után.

A nyugdíjazási jegyzőkönyvek említett újabb sorozatának egyes kötetei önmagukban is nagyon hasznos és tartalmas forrást képeznek. Ezeket ugyanis az egyes tisztek haláláig vezették, így a mustrajegyzékekkel ellentétben nem csak a pályafutás egy-egy adott időpontjáig szolgáltatnak információkat, hanem az egész életpályát áttekintik. Így tartalmazzák a születés és elhalálozás idejét, helyét, a vallási hovatartozást, a családi állapotot, a született gyermekek számát, esetenként ezek neveit, az elért legmagasabb rangfokozatot, a teljes katonai szolgálat időtartamát, a nyugállományba lépés időpontját, az elnyert katonai és egyéb kitüntetések, címeket (pl. császári-királyi kamarás, belső titkos tanácsos stb.), valamint természetesen az egész katonai pályafutás fontosabb eseményeit. Az ezekben felvázolt pályaképek hátránya azonban a mustrajegyzékekhez képest, hogy csak a szolgálatba lépés kezdő időpontját adják meg pontos dátummal, a továbbiakban viszont az egyes rangfokozatokba történő kinevezések, áthelyezések időpontját nem közlik, csak az adott rangban, illetve az adott alakulatnál eltöltött idő hosszát, így ezekből a kinevezések és áthelyezések időpontja csak hozzávetőleges pontossággal állapítható meg. Ráadásul a nyugdíjazási jegyzőkönyvek 1820-tól vezetett újabb sorozatának kötetei értelemszerűen csak az ekkortól nyugállományba került tisztekre, illetve az 1820-ban még élő és nyugellátásban részesülő tisztekre vonatkozó adatokat tartalmazzák. Mindezen okokból a vizsgált személyeknek csak alig több mint egyharmadáról, összesen 119 főről áll rendelkezésre ilyen típusú nyugdíjazási jegyzőkönyv.¹¹³

Fontos adalékokat nyújtanak az egyes csapattestek állománytáblázatai is, melyek ugyan részletes életrajzi adatokkal nem szolgálnak, viszont a széles körű létszámadatok, jelen kutatás szempontjából kevésbé fontos ismertetésén túl, havi bontásban tartalmazzák a tisztikar teljes névsorát, továbbá az adott hónapban történt valamennyi személyi változást is. Így alapvetően a kinevezésekkel, áthelyezésekkel, nyugdíjazásokkal, kilépésekkel, elhalálozásokkal, kitüntetésekkel, elvezénylésekkel, illetve szabadságolásokkal kap-

113 A nyugdíjazási jegyzőkönyvek újabb sorozatán (Pensionsprotokolle Jüngere Reihe) kívül léteznek még a régebbi sorozatot képező nyugdíjazási jegyzőkönyvek (Pensionsprotokolle Ältere Reihe), a nyugdíjazási könyvek (Pensionsbücher), valamint az ún. nyugdíjazási akták (Pensionsakten) is. Mivel azonban ezek kevésbé informatívak és áttekinthetőek, a nyugdíjazási könyvek pedig gyakorlatilag a nyugdíjazási jegyzőkönyvek újabb sorozatával azonos adatokat tartalmaznak, így vizsgálatukat jelen kutatás során mellőztük.

csolatos tényszerű adatokat. Ez azért is hasznos mivel a korszakban az aktív katonai szolgálatuk közben elhunytakról, illetve a katonai szolgálatból önként kilépett (kvietált) vagy esetleg különböző okokból a hadvezetés által eltávolított tisztekről külön összefoglaló nyilvántartás egyáltalán nem készült. Az állománytáblázatban szereplő adatok sokrétűsége és meglehetősen pontossága tehát egyrészt lehetővé teszi a más forrásokból szerzett információk helyesbítését, ellenőrzését, továbbá a gyakran meglévő hiányok, bizonytalanságok pótlását, illetve pontosítását, valamint a főként az egy időben vagy egymást követően egy ezredben szolgált tisztek pályafutására vonatkozó, más forrásokból származó adatok egybevetése során, főképpen az egyazon beosztásokba egymást követően történt kinevezések esetében gyakran megnyilvánuló anomáliák kiküszöbölését is. Ezen források esetében is el kell mondani azonban, hogy bár a mustrajegyzékekhez képest némileg nagyobb számban maradtak fent, de természetesen ezek sem hiánytalanok.

Sok esetben megkönnyíti a kutatást ugyanakkor az, hogy jelentős számú tiszttel rövid életrajza szerepel a szakirodalomban, főként a dualista monarchia időszakának említett német nyelvű munkáiban, jóllehet ezek gyakran súlyos pontatlanságokkal tarkítottak.¹¹⁴

Ezen hibás adatok kiküszöbölése, valamint az esetleges újabb tévedések minimálisra csökkentése érdekében, mint az eddig leírtakból is kitűnt, mindenkor igyekeztünk az „egy forrás nem forrás” elvnek megfelelően, egymással összevethető információkat tartalmazó, különböző helyekről származó forrásokat feltárni. A gyakran ellentétes, eltérő adatokat tartalmazó források ugyanis mindenkor gondos körületekintést, alapos mérlegelést, és feltétlenül további kutatásokat igényelnek, a csábítónak tűnő leegyszerűsítések súlyos tévedések forrásai lehetnek, a pontatlan forrásolvasással egyetemben.

Az életrajzok döntő részének elkészültét követően kerülhetett sor a feltárt fontosabb életrajzi adatok különböző szempontú statisztikai elemzésére, majd az így nyert eredmények alapján a huszár törzstiszti kar főbb jellemzőire, sajátosságaira vonatkozó első, részleges következtetések levoná-

¹¹⁴ A legfontosabb ilyen rövid életrajzi vázlatokat tartalmazó művek Jaromir HIRTENFELD már ismertetett *Der Militär-Maria-Theresien-Orden und seine Mitglieder* I–IV. továbbá Johann SVOBODA: *Die Theresianische Militär-Akademie zu Wiener-Neustadt und ihre Zöglinge von der Gründung der Anstalt bis auf unsere Tage*. I–III. (Wien, 1894–1897.) és Constantin WURZBACH: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländer gelebt haben*. I–LX. (Wien, 1856–1891.) című munkái, valamint HELLEBRONTH Kálmán: *A magyar testőrségek névkönyve. 1760–1918*. (Budapest, 1939.) címmel megjelent műve és végül a *Hadtörténelmi Közlemények* korai számai.

sára, valamennyi életrajz elkészítését követően pedig előbbieket pontosítására és kiegészítésére.

A kutatás természetszerűen akaratlanul is túlmutat mind a megjelölt korszakhatárokon, mind magán a huszárságon is. Egyrészt azért, mert az életpályák jelentős része már a korszakot megelőzően kezdetét vette, illetve azon túl is folytatódott, másrészt mivel a vizsgált személyek jelentős része pályafutása során, mint említettük, nem csak a huszárságnál szolgált, hanem más csapatnemeknél is. Ráadásul a kutatás során nyert adatokból több esetben feltárult az egyes törzstisztek családi háttere is, tovább szélesítve vizsgálatunk körét.

Előrebocsátjuk ugyanakkor, hogy a több személy esetében is hiányos életrajzi adatok következtében jelen munkát még korántsem tekintjük lezártnak, egyúttal teljes mértékben osztjuk Szakály Sándor azon véleményét, miszerint „Egy lexikon sohasem lesz hiánytalan és hibátlan”.¹¹⁵ Mindazonáltal széles körű kutatásaink révén a fellelhető adatok döntő része feldolgozásra került, így az elkészült adattár kellően átfogó, megalapozott és reprezentatív, ily módon messzemenően alkalmas a huszárság törzstiszti karára vonatkozó, helytálló és megfelelően alátámasztott következtetések levonására, a korábbi szakirodalom részletes vizsgálatokat nélkülöző általános megállapításával szemben.

---

115 SZAKÁLY 10. o.

III. A HUSZÁRSÁG KIALAKULÁSA ÉS JELENTŐSÉGE

Az egyetlen magyar eredetű csapatnem, a huszárság, mint utaltunk rá, a jelenleg többé-kevésbé elfogadott történetírói konszenzus szerint a 14. század végén jelent meg a török elleni harcok következtében kialakult új típusú, vagy legalábbis az új kihívásoknak jobban megfelelő formában újjászületett könnyűlovasságként.

A huszár elnevezés eleinte ugyanakkor egyáltalán nem bírt előkelő jelentéstartalommal: gyülevész, sőt rablóelemekre vonatkozott. A szó és az általa jelölt fogalom rövid idő alatt bekövetkezett jelentős presztízsnövekedését egyértelműen jelzi viszont, hogy 1481-ben Mátyás király hadserege szervezetét bemutató levelében már önálló fegyvernemnek nevezte a huszárságot.¹¹⁶

A magyarországi könnyűlovasságot forrásaink a 15. században gyakran rácnak is nevezték, amiből arra lehet következtetni, hogy a balkáni török előrenyomulás következtében lezajló népességmozgás nyomán a szerb, illetve délszláv etnikum aránya is minden bizonnyal jelentős volt a csapatnem összetételében.¹¹⁷ A 16. században, a végvári harcok folyamán ez a könnyűlovasság ugyanakkor kizárólagosan magyarrá lett. Európa is így ismerte meg, s próbálta utánózni a 17. század végétől.

A huszár név, a tudományosan elfogadott magyarázat szerint, a latin cursor (rohanó, száguldó) szóra vezethető vissza. Ebből alakult ki a rabló jelentésű délszláv kurszár, guszár, gurszár vagy hurszár kifejezés, ami a magyar huszár szóhoz vezetett.¹¹⁸ Emellett előfordult próbálkozás bizánci-bol-

116 TÓTH Zoltán 390. o.

117 Azt viszont, Tóth Zoltán állításával szemben, miszerint ez a huszárság teljes egészében délszláv lett volna, kizártnak tartjuk. Vö. TÓTH Zoltán 393. o.

118 Franz von Miklosich a jeles osztrák (szlovén) szlavista írta le először, hogy a magyar huszár szó a szláv «kurszár»-ból származik (MIKLOSICH, 1872. 29. o.); sőt, hogy az ószerbben már a «huszár» alak is megjelent (MIKLOSICH, 1866. 97. o.). Előbbi megállapítás mellett egyébként kitűnő 19. századi nyelvészünk, Szarvas Gábor is kiállt (vö.

gár eredeztetésre is, sőt újabban az ujjur eredet lehetőségét is felvetették.¹¹⁹ A huszár elnevezés használata ugyanakkor sokáig nem vált általánossá hazánkban, többnyire a lovas, katona, száguldó szavakkal jelölték a korabeli magyar könnyűlovasságot. A végvárok magyar lovasai pedig magukat inkább jargalóknak hívták, a német „Jahrgeld” szó után, ami az évi fizetésre utalt.¹²⁰ A hivatalos ausztriai források pedig leginkább a „horvátok” (Croaten) összefoglaló névvel illették a 17. században a Magyar Királyság országaiból toborzott könnyűlovasságot (néha a gyalogságot is), de a kizárólag magyar nemzetiségű könnyűlovas alakulatok vonatkozásában a huszár elnevezés is előfordult.¹²¹

Az igazi klasszikus, ma is ismert huszárság, az Ausztriával összefonódó, négy évszázados közös történelmünknek köszönhetően a Habsburg-haderő szervezeti keretei között fejlődött ki. Az első reguláris huszárezredek is ennek megfelelően, a 17. század végén az állandó császári hadsereg kialakulását követően jöttek létre.¹²²

Korábbi kezdemények után az első két hosszabb életű reguláris, vagyis az akkori német lovassággal (tkp. a vértésekkel) megegyező létszámú és tagozódású huszárezredet 1688-ban hozta létre gróf Czobor Ádám generális.¹²³ Majd ezeket később újabb alapítások követték.

A huszárság ezzel párhuzamosan, nagy részben a nemzetközi hadszíntéren a 18. században elért sikerei nyomán, a magyar vitézség igazi szimbólumává, a nemzet büszkeségévé vált.¹²⁴ Joggal tarthatjuk tehát sajátosan magyar csapatnemnek, hisz magyar talajon, magyar viszonyok között fejlődött ki a maga teljességében és nagyszerűségében.

SZARVAS 26–27. o.). Feltétlenül le kell szögeznünk ugyanakkor, hogy a rabló szó esetében semmiképp sem a kifejezés ma használatos jelentéstartalmából kell kiindulnunk. Akkortájt ugyanis, a 14–15. században a rabló és a katona fogalma korántsem vált el olyan élesen egymástól, mint a későbbiekben. Inkább fegyveresek olyan csoportjairól beszélhetünk, akik, ha valaki felfogadta őket, akkor zsoldért harcoltak mint katonák. Ha viszont nem akadt kenyéradójuk, akkor gyakran rablásból, fosztogatásból tartották fenn magukat. Erre vonatkozóan lásd például Hunyadi Mátyás „fekete seregének” sorsát a nagy király halálát követően. Sőt gyakran az ellenséges ország lakosságának kirablása is része volt a hadviselésnek, amire a harmincéves háború az egyik legkiválóbb példa. Vö. pl. B. SZABÓ, 2008.

119 Vö. GÁLDI. Az ujjur eredetre lásd NAGY Kálmán 24. o.

120 PACH–R. VÁRKONYI 426. o.

121 BERKÓ, 1926. 8–9. o.; WREDE III/1. 8. o.

122 Ld. ZACHAR, 2004. 111–120. o.

123 BERKÓ, 1926. 22. o.

124 TÓTH Zoltán 394. o.

A huszárság magyar voltát bizonyítja, hogy innen „importálta” a többi európai ország is, de csak azokban az országokban verhetett igazán gyökeret, amelyekben valóban magyar születésű huszárok szolgáltak, és tanították a külföld lovasságát.¹²⁵ Ez a folyamat már a 17. század végén elkezdődött, de különösen a 18. században vált jelentőssé. Huszárezredek alakultak magyarok részvételével az Orosz Birodalomban, Dániában, a Svéd Királyságban, a Bajor Választófejedelemségben és a Németalföldi Egyesült Tartományokban, ezenkívül több más országban létrejöttek kisebb huszárkötelékek. Összesen harmincnégy országban terjedt el a huszárság.¹²⁶ Leginkább azonban a francia és a porosz hadseregben mutatható ki a magyar huszárság közvetlen hatása.¹²⁷

Franciaországban a magyar lovasok első említése XIII. Lajos és minisztere Richelieu bíboros korából származik. XIV. Lajos pedig már elrendelte az első, immár huszároknak hívott magyar lovasezred felállítását is.¹²⁸ A 18. század végéig összesen 17 francia huszárezred alakult, melyek közül hat a forradalmat is túlélte.¹²⁹ Az első jelentős franciaországi magyar huszár Deák Pál ezredes volt, de a francia huszárság igazi kifejlődése a Rákóczi-szabadságharc bukása után Franciaországba érkező kuruc emigrációnak, köztük köztítézeknek és tiszteknek egyaránt, köszönhető. Közülük megemlítenő, a teljesség igénye nélkül: Salamonfai Ráttky György, aki már 1707-ben Franciaországba jött, az idősebb és az ifjabb Esterházy Bálint, valamint Pollereczky András. Mind közül a legnevezetesebb azonban, egyúttal talán a leghíresebb idegenben szolgált magyar huszár, gróf Bercsényi László, a kuruc főgenerális fia volt, aki a legmagasabb francia katonai rangot elnyerve, „Franciaország marsallja” egyúttal a huszárezredek főfelügyelője is lett.¹³⁰

Tulajdonképpen őt tekinthetjük a francia huszárság megszervezőjének, mivel mindaddig a francia–magyar huszárezredeknel a századok csupán egymástól független, laza egységeket alkottak. Bercsényi viszont ezredének alosztályait eszes, vaskezü és haditapasztalatokban bővelkedő vezetők segítségével szilárd és fegyelmezett csapattevévő vonta össze. Később a huszárezredek ilyen alakban történő felállítása általánossá vált a francia hadsereg-

125 MARKÓ, 1936. 203. o.

126 ZACHAR, 1986. 7–8. o.; ZACHAR, 1984. 459. o.

127 MARKÓ, 1943. 250. o.

128 MARKÓ, 1936. 203. o.

129 ZACHAR, 1984. 459. o.

130 MARKÓ, 1943. 253–255. o.

ben.¹³¹ Bercsényi huszárezrede, amely a későbbi hadseregszervezés során az 1. sorszámot kapta, a 2. és a 3. huszárezreddel együtt, amelyeket a két Esterházy alapított, egészen 1941-ig fennállt.¹³²

Ez a három ősi magyar–francia huszárezred mindvégig a magyar huszár szó kiejtéséhez legközelebb álló „houzard” nevet viselte, szemben a későbbi, tisztán francia eredetű huszárezredekkel, melyeket „hussard”-nak (ejtsd: üszár) nevezték.¹³³

Poroszországban 1721-ben kezdtek huszárcsapatokat szervezni, de komolyabb mennyiségi és minőségi fejlesztésük csak a mollwitzi csata (1741) után kezdődött. II. Frigyes hadseregében 1773-ban már tíz huszárezred volt.¹³⁴ Ezen ezredek magyar legénységét szökött huszárokból és porosz fogásba került magyarokból állították össze. A porosz szolgálatba állt magyarok közül kiemelkedik Dabasi Halász Zsigmond és Werner Pál, aki az osztrák hadseregben 27 évi szolgálat alatt csak a kapitányi rangig vitte, Nagy Frigyes seregébe átlépve viszont az altábornagyi rangfokozatig jutott.¹³⁵

Néhány magyar huszár még Európán kívüli földrészekre is eljutott. Így például Miksa császár mexikói kalandjának huszárok is részesei voltak, mi több egyikük innen még Hawaira is tovább utazott, ahol egy huszáralakulat megszervezésére is kísérletet tett.¹³⁶ Ezek után nem meglepő, hogy az olyan nagyobb küzdelmekben, mint az amerikai függetlenségi háború, majd a polgárháború, Afrikában pedig a búr háború szintén megtalálhatók voltak egyes, a kiegyensúlyozott polgári életvitelt talán hírből sem ismerő magyar huszárok, akik tovább öregbítették a csapatnem hírnevét.¹³⁷

Ennyiben nem túlzott a téma jelenleg utolsó összefoglalásában az, hogy Zachar József egyenesen világörökséggé vált huszárokról beszél.¹³⁸

A par excellence huszár azonban természetesen mindenkor a magyar huszárság volt. Ezt jól kifejezik báró Jósika Miklós szavai is. A neves 19. századi regényíró, aki fiatal korában, dragonyos, majd gyalogos tisztként részt vett a napóleoni háborúk végső szakaszában, írja a következőket, miután 1814-

---

131 MARKÓ, 1936. 206. o.

132 ZACHAR, 1984. 459. o.

133 Uo. 210. o.

134 LIPTAI–BORUS 411. o.

135 MARKÓ, 1943. 252. o.

136 ZACHAR, 2000a. 84–85. o.

137 MARKÓ, 1943. 258–261. o.

138 Ld. ZACHAR, 2000a. 83. o.

ben, Napóleon bukását követően, Párizsban megismerkedett egy hannoveri, az ő szóhasználatában hannoverai huszártiszttel:

„A hannoverai huszárokról lévén szó – mondok ezekről is valamit. Én sok mindenféle huszárt láttam, de ahhoz a meggyőződéshez jutottam: hogy igazi huszár csak a magyar, vagy szabatosabban szólva a magyarhoni, Erdélyt is ideértve...

A hannoverai ezred, mely ez időben Párizsban volt, kék mentét, dolmányt s veres nadrágot viselt, s nagyon magyarosan volt kiállítva, a kalpagot kivéve, mely oly magas és széles volt, mint egy gönci hordó...

No de ezek mégsem voltak huszárok, a szemök sem úgy állt; nem úgy jártak, különösen nem úgy lovagoltak; aztán mind szőkék, sőt szosz- és kenderhajúak valának.

Egyébiránt gyönyörű nép, fiatal, erőteljes és jó katona.

Reám azt a benyomást tették, mintha valami osztrák vasasezredet huszárijelmezbe dugtak volna.

Ha esetleg egy József- vagy palatinális huszár ment el mellettök, rá nem lehetett a hannoverai huszárra nézni. Huszáraink egyet pödörítettek bajuszaikon, aztán jót nevettek rajtok.

Mikor a párizsiak, a poros, szennyes, kissé rongyos palatinális huszárokat, kik ez időben a császárt kísérték... bevonulni látták, felkiáltottak: Voilá la troupe aguérrie! (Ez aztán a harcedzett csapat!) Nagyon tetsettek Párizsban.”¹³⁹

A huszárság igazi fénykora, mint az előszóban is említettük, a 18. században vette kezdetét. Az ekkortájt jellemző, a fő erőikkel vívott döntő csatákat kerülő, utóbb a 19. századi hadelméleti munkák nyomán metodizmusnak nevezett hadvezetési elv különösen kedvezett ugyanis a huszár, illetve könnyűlovas harcmódnak, vagyis a felderítésnek, lesvetésnek, rajtaütésnek, zsákmányszerzésnek, az utánpótlási vonalak zavarásának, illetőleg a saját utánpótl-

A kép jogvédelem alatt áll!

2. kép gróf Nádasdy Ferenc
tábornagy

139 JÓSIKA 264. o.

lás és összeköttetés biztosításának, vagyis az összefoglalóan kisháborúnak vagy portyázóháborúnak is nevezett harctevékenységeknek.¹⁴⁰

E korszakból gróf fogarasi Nádasdy Ferenc és gróf futaki Hadik András neve emelendő ki, akik a kisháború mesterei voltak, de a nagy csatákban is kiválóan megállták a helyüket. Gondoljunk csak a kolini győzelemre vagy Hadik híres huszárcsínyére, a berlini portyára, amelyet 3460 katonával,

A kép jogvédelem alatt áll!

3. kép gróf Hadik András tábornagy

val, köztük 800 huszárral hajtott végre 1757-ben.¹⁴¹

Ekkortól, tehát a 18. század dinasztikus háborúitól az 1848–49-es szabadságharcig ívelő jó egy évszázadon át tartott a huszárság fénykora. A 19. század második felében ugyanis a lőfegyverek tökéletesedése megállította a huszárságot fejlődésében, de ez csak a következő század első nagy világégésében vált nyilvánvalóvá, mely egyúttal jelezte, hogy nem csak a huszárság, de a régi hadászati elvek felett is eljárt az idő.

Az első világháború a huszárság dicső korszakának egyértelműen a végét jelentette, jóllehet a háború kitörésekor az Osztrák-Magyar Monarchiának 16 császári és királyi közös, tíz honvéd huszárezrede, valamint tíz népfőlkelő huszárosztálya volt.¹⁴² A főleg az orosz fronton bevetésre került huszároknak azonban a gépfegyverek korában ősi harcmódoruk gyakorlására már csak kevésszer nyílt alkalmuk. Sokszor kénytelenek voltak századokon át elválaszthatatlan társuktól is megválni, s lóról szállva gyalogos katona módjára harcolni, de a lövészárkokban is elődeikhez és nevükhöz méltó módon rendkívül vitézül küzdöttek.

A második világháború már csak véres epilógus a huszárság történetében, amelyet ekkor már mindössze néhány országban alkalmaztak, köztük természetesen a magyar királyi honvédségben, ahol a két lovasdandár, majd 1942-től az I. lovashadosztály, illetve csapatlovasságként a honvédséghez beosztott hadtest-huszárszázadok kötelékében harcoltak.¹⁴³

140 ZACHAR, 1984. 25. o.; ZACHAR, 1986. 6–7. o.

141 Eredetileg 5100 emberből állt Hadik hadosztálya, de ebből egy 1810 főnyi egységet kikülönített. MARKÓ, 1944. 139. o.

142 Vö. SPLÉNYI 8–10. o.

143 Ld. SZABÓ Péter.

Ezt követően azonban, ahogy Adonyi-Náredy Ferenc és Nagy Kálmán írják: „...a technika fejlődése kiszorította a lovat és vele együtt a lovaskatonát a harcmezőről, és a huszár most már valóban múlttá, történelemmé, részben legendává vált.”¹⁴⁴ Ami korántsem túlzás hiszen időközben a huszárság, eredeti önmagán túlno, nemzetünk hadratermettségének szimbólumaként, a magyar történelmi tudatban megkülönböztetett helyet betöltve a magyar folklór, a magyar kultúra szerves részévé is vált.¹⁴⁵ Gondoljunk csak Garay Háy Jánosára, a miles gloriosus magyar megtestesítőjére, aki ha ténylegesen gyalogosként szolgált is, történeteiben már huszárnak hazudja magát, vagy János vitézre, alias Kukorica Jancsira, aki természetesen nem porban kúszó bakának, hanem csillogó huszárnak állt, megemlíthetjük továbbá a régebbi vásárok elmaradhatatlan kellékeit a mézeskalácshuszárokat is. A huszár kiváltságos szerepkörét világosan bizonyítja az is, hogy ábrázolásának számos változatánál a legfontosabb nemzeti jelképekkel: az országcímerrel, a nemzeti zászlóval vagy a nemzeti színekkel együtt szerepel.¹⁴⁶ Mindezeknek köszönhetően napjainkban is nemzeti ünnepeink szerves és elmaradhatatlan részei a különböző huszárfelvonulások, huszárbemutatók.

---

144 ADONYI-NÁREDY-NAGY 4. o.

145 Vö. SELMECZI 178. o.

146 SELMECZI 177. o.

IV. A HUSZÁRSÁG A FRANCIA HÁBORÚK IDŐSZAKÁBAN

IV.1. A KORSZAKBAN FENNÁLLÓ HUSZÁREZEDEK

A huszárságon belül az önálló közigazgatási alapegységeket, a császári-királyi hadsereg többi lovas és gyalogos csapatneméhez hasonlóan, az ezredek alkották.¹⁴⁷ Ezek szinte külön társadalmat képeztek, saját szokásokkal, hagyományokkal, dicső történelmi múlttal. Az ezred vagy régiesen regiment, szoros, tagjai számára valóságos értéket jelentő közösség volt, amelyért valóban készek voltak életüket is áldozni. Tartósan hozzátartozni életre szóló élményt jelentett tisztnek és közlegénynek egyaránt, amit érzékletesen kifejeznek Hertelendy Gábornak, a 12. számú Nádor-huszárezred első ezredparancsnokának 1808-ban, vezérőrnaggyá történő kinevezésekor papírra vett szavai is: „...már én többet nem mondhatok, hanem utolsó pihenésemig azt fogom hirdetni, hogy leginkább és mindenképp fölött engemet az az egy vigasztal, böcsösít, hogy az Nádor Ispányi Nemes Magyar Lovas Ezerednek Tagja lettem és voltam...”¹⁴⁸

Az egyes ezredek kezdetben csupán ezredtulajdonosuk nevével jelölték. 1769-től azonban előbb a fegyvernemen, majd 1798. július 1-jétől az adott csapatnemen belül az ezredtulajdonosok rangidőssége szerinti hadrendi számot kaptak az egyes csapattestek.¹⁴⁹ 1802-ben pedig a hadvezetés véglegesítette az akkor éppen viselt hadrendi számokat.¹⁵⁰ Emellett azonban az ezredtulajdonos nevével való megjelölés is érvényben maradt.

147 ZACHAR, 1990. 15. o.

148 HERTELENDY, 1808. 39. v. – A közelmúltban még élő, néhány egykori II. világháborús huszár megható összetartása szintén ékesen példázta ezt a rendkívül szoros köteléket.

149 *A magyar huszár*. 122. o. – Az ezredek, valamint az önálló zászlóaljakat másként csapattesteknek is nevezték.

150 SAFÁRY–ZACHAR 103. o.

IV. FEJEZET

A francia háborúk kezdetén, 1792-ben a császári-királyi hadsereg kötelékében a következő kilenc reguláris huszárezred állt fenn:¹⁵¹

Alapítás éve	Rang- szám 1769- 1798 között	Hadren- di szám 1798- 1918 kö- zött	Ezredtulajdonosok a korszak- ban
1756	2.	1.	1792–1806: II. Ferenc német-római császár 1804–1835: I. Ferencként osztrák csá- szár
1742	17.	2.	1784–1795: Sándor Lipót főherceg 1795–1847: József főherceg
1702	32.	3.	1768–1792: gróf Esterházy Imre lo- vassági tábornok 1792–1794: nincs tulajdonos 1794–1850: Esteri Ferdinánd Károly főherceg
1733	34.	4.	1791–1803: báró Vécsey Siegbert altá- bornagy 1803–1829: Frigyes, hessen-homburgi herceg, altábornagy – (1813-tól) lovas- sági tábornok
1734	16.	6.	1791–1814: báró (1796-tól gróf) Ernst von Blankenstein altábornagy – (1794-től) lovassági tá- bornok 1814–1817: Vilmos württembergi trónörökös-herceg, (1816-tól I. Vilmosként) Württemberg királya

¹⁵¹ Ld. *A magyar huszár* 122. o.

Alapítás éve	Rang- szám 1769- 1798 között	Hadren- di szám 1798- 1918 kö- zött	Ezredtulajdonosok a korszak- ban
1696	30.	8.	1775–1799: gróf Dagobert Wurmser lovassági tábornok – (1795-től) tábor- nagy 1799–1802: gróf Friedrich von Nauendorf altábornagy 1802–1828: báró Michael von Kienmayer altábornagy – (1809-től) lovassági tábornok
1688	11.	9.	1783–1806: gróf Erdődy János altá- bornagy – (1794-től) lovassági tábornok 1806–1832: gróf Frimont János vezér- őrnagy – (1809-től) altábornagy – (1813-tól) lo- vassági tábornok
1741	35.	10.	1773–1797: báró Barco Vince altábor- nagy – (1787-től) lovassági tábornok 1797–1802: báró Mészáros János al- tábornagy 1802–1814: báró Stipsicz József altá- bornagy – (1813-tól) lovassági tábornok 1814–1840: III. Frigyes Vilmos porosz király
1762	44.	11.	Székely határőr-huszárezred ⁱ

i Nem volt ezredtulajdonosa, az ezredtulajdonosi jogokat, a Császári-királyi Ud-
vari Haditanács nevében, az Erdélyi Határőrvidék mindenkori parancsnoka,
egy magasabb rangú tábornok gyakorolta felette. BERKÓ, 1918. 108–109. o.

A birodalomtól egyre nagyobb erőfeszítéseket kívánó, szinte állandósuló
háborús helyzet következtében azonban a korszakban újabb ezredalapítások
is szükségessé váltak.

Így 1795. január 1-jei hatállyal az 1793. május 1-jével felállításra került,
hivatalosan osztrák–stájer gróf Wurmser-féle szabadcsapatnak nevezett ala-

A kép jogvédelem alatt áll!

4. kép I. Ferenc

A kép jogvédelem alatt áll!

5. kép Sándor Lipót
főherceg, nádor

6. kép József főherceg,
nádor

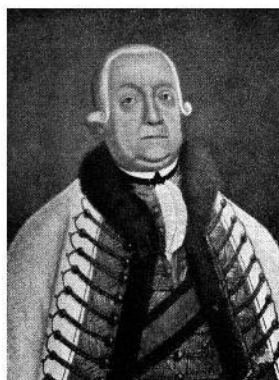

7. kép VI. Frigyes hessen-
homburgi herceg

8. kép I. Vilmos,
Württemberg királya

A kép jogvédelem alatt áll!

9. kép gróf Dagobert
Wurmser

10. kép gróf Erdődy János

A kép jogvédelem alatt áll!

11. kép gróf Frimont János

12. kép I. János
liechtensteini herceg

kulat négy huszárosztálynyi lovasságából önálló egységet hoztak létre horvát-szlavón határőr-huszárcsapat elnevezéssel,¹⁵² melynek állományát 1796 februárjára egyúttal a reguláris huszárezredekkel megegyezően öt osztályra egészítették ki.¹⁵³ Majd az 1798-as hadszervezeti reformok során július 1-jétől 12-es hadrendi számot kapott¹⁵⁴ és Horvát-Szlavón határőr-hu-

152 A katonai forrásokban szereplő hivatalos megnevezés ugyan szlavón-horvát határőr-huszárcsapat, „Slavonisch Croatisches Gränz Houssarn Corps” (vö. pl. ST K-S HR 1795 Karton-Nr. 11.715), mégis célszerűbbnek láttuk a magyar ábécérendnek inkább megfelelő, ezáltal jobban hangzó, az angol, német és magyar nyelvű szakirodalomban egyaránt bevett horvát-szlavón sorrendet alkalmazni. Az elnevezés kapcsán meg kell jegyezni azt is, hogy Wrede, munkája III. kötetének 2. részében helytelenül, a huszár kifejezést nem is említve, horvát-szlavón határőr-szabadcsapatnak, „Croatisch-slavonisches Grenz-Frei-Corps” nevezi az alakulatot. Vö. WREDE III/2. 923. o.

153 A fenti alakulat szervezésének pontos történetének vonatkozásában a szakirodalom meglehetősen zavaros, így Gräffer szerint, valamint Wrede munkája III. kötetének második része alapján 1794 végén került sor az öt osztályra bővített, önálló horvát-szlavón határőr-huszárcsapat létrehozására, ugyanakkor utóbbi V. kötete alapján csak 1795-ben hozták létre, ráadásul öt osztályra csak 1796-ban bővítették. (Vö. GRÄFFER, 1804. II. 235. o.; WREDE III/2. 923. o., illetve WREDE V. 340. o.) Wrede ráadásul pontatlanul azt is állítja, hogy a Wurmser-szabadcsapat lovassága csak két osztályból állt. (Vö. WREDE II. 501. és III/2. 923. o.) Saját, részletes levéltári forrásfeltáráson alapuló kutatásaink nyomán ugyanakkor egyértelműen sikerült tisztázni a csapattest létrehozásának körülményeit. Eszerint a Wurmser-szabadcsapat négy osztályából létrehozandó önálló huszár-csapat szervezése 1794 novemberében kezdődött meg, felállítása azonban hivatalosan 1795. január 1-jei hatállyal történt, egyelőre a meglévő négy, egyenként két svadronból álló osztállyal. Egy kilencedik svadron létrehozására csak 1795 áprilisában, a tizedikére pedig csak 1796. februárban került sor, miáltal egyúttal az ötödik osztály is felállításra került. Ld. HKR Akten 1794 9 2050; HKR Akten 1797 62 1933; HKR Prot. 1794 Lit B 5323; HKR Prot. 1794 Lit B 5509.

154 Ld. ST K-S HR 1798 Karton-Nr. 11.717.

százerezred¹⁵⁵ néven hivatalosan is reguláris huszárezreddé alakították, amely azonban már a második koalíciós háború lezárását követően, hivatalosan 1801. március 31-i hatállyal felosztatásra került.¹⁵⁶

Az első koalíciós háború lezárását követő átszervezések során az egyes ezredek osztályainak számát az addigi ötről négyre csökkentették, ezáltal lehetővé téve két új huszárcsapattest felállítását, amire egy 1798. április 28-i uralkodói leirat alapján került sor.¹⁵⁷ E szerint szervezték meg, hivatalosan június 1-jei hatállyal, az új, 5. hadrendi számot kapott ezredet a horvátországi Varasdon az 1., 2., 8. és 9. huszárezred 3. őrnagyi osztályaiból, az új, 7. hadrendi számot kapott ezredet pedig a szlavóniai Verőcén a 3., 4., 6. és 10. huszárezred 3. őrnagyi osztályaiból.¹⁵⁸ Ezredtulajdonost azonban csak 1801-ben neveztek ki az élükre, báró Ott Károly altábornagy (5. huszárezred), illetve János liechtensteini herceg, altábornagy¹⁵⁹ (7. huszárezred) személyében.¹⁶⁰

A korszak utolsó ezredalapítása alábbiakban részletesebben is bemutatásra kerül, melynek révén, a szervezés elhúzódó folyamatán keresztül, némi képet kaphatunk arról, hogy mennyi gonddal és idővel járt egy új csapattest létrehozása és annak valóban harcképes szintre történő kiképzése.

Az 1800. szeptember 4-én meghirdetett inszurrekció kapcsán, amelyre az esztendő folyamán elért francia sikerek miatt a korszakban immár másodszor került sor, József nádor azzal a kéréssel fordult a jászokhoz, kunokhoz és a hajdúkhöz, hogy ezen három kerület mindegyike két huszársvadront állítson fel.¹⁶¹ Ezt azonban gátolta, hogy ezekhez egyelőre nem álltak rendelkezésre tisztek, és a nádor által helyettesítésül ígért megbízottakat sem küldték ki. A kerületek viszont ezek részvétele nélkül nem kívánták a toborzást

155 Az eredeti sorrend, illetve megnevezés ez esetben is „Slavonisch Croatisches Gränz Houssarn Regiment” volt. Ld. pl. ST K-S HR 1798 Karton-Nr. 11.717.

156 AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721; Gräffer, 1804. II. 235. o., III. 267–268. o.; HKR Prot. 1801 Dep. Lit. B 767; HKR Prot. 1801 Dep. Lit. B 847; HKR Prot. 1801 Dep. Lit. L 910; ST K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.720; WREDE V. 340. o. – A források alapján úgy tűnik, hogy a felosztatás ténylegesen csak 1801 áprilisában fejeződött be. Vö. HKR Prot. 1801 Dep. Lit. B 847; ST K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.720.

157 WREDE III/1. 255, 266. o. Más források szerint április 25-i legfelsőbb döntés alapján. Vö. AMON, 1885. 1. o. – Új csapattesteknek a meglévő alakulatokból, azok létszámának csökkentése révén történő felállítása a megelőző korszakban és ebben az időszakban is általánosan bevett dolog volt. Vö. ZACHAR, 2000. 52–53. o.

158 WREDE III/1. 254, 266. o.

159 1808-tól lovassági tábornok, 1809-től tábornagy.

160 Kinevezésükig a Császári-királyi Udvari Haditanács gyakorolta az ezredtulajdonosi jogokat.

161 LANGNIDER 4–5. o.

lefolytatni. Október 12-én aztán mégis elrendelték a toborzást, azzal a megkötéssel, hogy az a tisztek megérkezéséig a helyi districtualis tisztek vezérlete alatt történjen. A toborzást csaknem minden településen egy nap alatt lefolytatták, miután arra már több hete készültek. Ezt követően Jászberényben és Hajdúszoboszlón lezajlott a felállított svadronok alkalmassági szemléje is. Még ennek során, október 23-án érkezett gyorspostával József főherceg október 19-én Schönbrunnban keltezett levele Jászberénybe, melyben ismertette az ezrednek, az ő előterjesztésére, a király által kinevezett tisztjeit.¹⁶²

Az új ezred parancsnoka, vezénylő ezredese a József főherceg-huszárok addigi alezredese, az akkor már 58 éves Hertelendy Gábor lett. Kinevezésében minden bizonnyal döntő szerepe volt a nádornak, aki 1795 óta tulajdonosa volt Hertelendy régi ezredének, így jól ismerte őt.¹⁶³ Az új ezredparancsnok vitézsége birodalomszerte közismert volt, hűsége, kitartása megkérdőjelezhetetlen, amit az egy ezredben eltöltött 41 évnyi szolgálati idő minden kétséget kizáróan alátámasztott.

Az inszurrekciós huszárok eskütételére október 26-án került sor, Stössel József kerületi főkapitány ekkor elhangzott beszédében a következőket mondta: „Főnséges nádor ispánunk-különös, önként, hozzánk mindig viselő hajlandóságból, ki kérte a Felséges Császártól, hogy ezen kiállított sereg az Hajdú Városokból ide kapcsolandó osztállyal egyetemben – Nádor Ispányi Regiment név alatt kormányoztasson, és ugyan Fenséges Nádor Ispánunk oltaalma, vezérlése és különös kormánya alatt vitézkedjen, diadalmaskodjon.”¹⁶⁴

Az egység, az ünnepséget követően még két hetet gyakorlással töltött, majd annak ellenére, hogy a kinevezett tisztek közül egy sem érkezett meg, és az egyenruházat sem volt teljesen kész, a kapott parancs alapján november 11-én saját ideiglenes tisztjei vezetésével Győr vármegyébe indult.¹⁶⁵ Ahol november végén Szent Mártonban és környékén települt.¹⁶⁶

Az ezred harcértékéhez ekkor még aligha lehetett vérmes reményeket fűzni, nem voltak tisztek, csak kiképzetlen újoncok és idomítatlan lovak.¹⁶⁷ Nem könnyű feladat várt tehát az első ezredparancsokra, hogy ebből a nyersanyagból egy ütőképes, harcra kész alakulatot teremtsen. Amint azonban az

162 BOTKA 126. o.; LANGNIDER 5. o.

163 LANGNIDER 5–6. o.

164 BOTKA 124–125. o.

165 Pontosabban egyelőre csak a jász és a kun kerületek által kiállított két osztály, miután a hajdúvárosok osztálya még nem állt készen. Vö. BOTKA 128. o.

166 Ma: Pannonhalma. – BOTKA 128. o.; LANGNIDER 6. o.

167 LANGNIDER 6. o.

1805. évi harmadik koalíciós háború is bizonyította, ez mégis kiválóan sikerült Hertelendynek, aki december elején állt végre a csapattest élére, és kezdte meg nehéz feladatát.¹⁶⁸ Már rögtön elégedetlenségét váltotta ki, hogy csapattestét szinte alakulásától kezdve állandóan mozgatták, és újabb és újabb állomáshelyekre vezényelték. December közepén kelt levelében így panaszkodott: „...én a Regimenttel igen kevés idő alatt annyit kóborlottam feljebb s alább, hogy a búcsújárás sem tenne többet...”¹⁶⁹ A hadrend szerint a felkelő ezred a tartalék hadtest kötelékébe volt beosztva, így bevetésére közvetlenül harc esetén sem feltétlenül került volna sor, főképp miután a februárban a Lunéville-ben megkötött béke véget vetett a háborúnak. A felkelő egységeket ezután feloszlatták, kivéve ezt az alakulatot.

Az 1801. április 17-i bécsújhelyi ünnepi szemle során ugyanis az uralkodó teljes meglegedésének kinyilvánítása mellett engedélyezte, hogy ezen „Palatinális Regiment” állandóan megmaradjon, és a kincstár költségén felállítandó negyedik osztállyal is kiegészítsék, s így a császári-királyi sorhuszárezredek létszámához igazítsák. Azzal a kikötéssel, hogy az ezred hadkiegészítése a jász, kun és hajdú kerületekből történjen, mindenkori tulajdonosa pedig a nádor legyen.¹⁷⁰ Ezzel megkezdődött az ezred regulárisá alakítása. Ez azonban nem ment gyorsan, és noha már ugyanazon év május 1-jei hatállyal sor került másodőrnagy kinevezésére is, az osztály, sőt az ezred más alegységei is, a legénységi állomány tekintetében ezt követően is jelentős hiánnyal küzdöttek.¹⁷¹ Hertelendy még 1802. február 1-jén is azt közli a jász-kun kerületekkel, hogy a „Regementnek egész Státusához képest még 699 közember kívántatna”.¹⁷² Így az ezred toborzó különítményének továbbra is szorgalmasan kellett folytatnia a verbuválást, aminek köszönhetően az év második felére teljessé vált a Nádor-huszárezred létszáma. Így 1802. szeptember 11-én a regularizáció mintegy záróakkusaként sor kerülhetett a zászlószentelésre is.¹⁷³ A császári-királyi hadseregben rendszeresített új zászlókat kaptak a régi, 1756 és 1775 között fennállt, szintén Nádor-huszárezrednek nevezett alakulat zászlai helyett, melyeket ideiglenesen addig használtak.¹⁷⁴

168 BOTKA 128. o.

169 Idézi BOTKA 129. o.

170 BOTKA 129. o.; LANGNIDER 7. o.

171 Vö. ST HR 12 1801 Karton-Nr. 7805.

172 Idézi BOTKA 130. o.

173 BOTKA 130–131. o.

174 *Magyar Hírmondó*, 1802. 411. o.; BOTKA 127. o.

Az ezredesi osztály zászlójának keresztanyja a későbbi országbíró, Ürményi József felesége, Komjáthy Anna lett, akivel ezzel kapcsolatban Hertelendy több levelet is váltott. 1802-ben például a következőket írta:

„Eleven örömmel értettem Tekéntetes Feő-Notarius Urnak Excellenciád Nagy Érdemű Fiának hozzám bocsátott levelébül Excellenciádnak azon ritka Kegyességét, Mely szerént tulajdon osztályom Zászlójának keresztanyaságát fel venni méltóztatott.

Vitéz Őseinknek hajdani szent Szokások volt, Zászlóikat valamely Nagy Pártfogónéjoknak Kegyével ékesíteni, s ezáltal magokat Honnyokban hagyott Véreikre, Tulajdonokra, s Köz édes Anyánkra a Magyar Hazára emlékeztetni; Gyakran élesztette az ilyen kegy el hunyt Eleinknek a Harczban lankadó Tüzeket, nem egyszer erősítette hanyatló Karjokat.

Jámbor Atyáinknak tiszteltt Nyomdokait kívánván követni, bátorkodtam a vezérségem alá bizott Lovas ezerednek egygyik Ujj Zászlóját Excellentiád Kegyes Kereszt-Anyaságában ajánlani.”¹⁷⁵

Az 1802-es esztendő során egyúttal az ezred a Horvát–Szlavón határőr-huszárezred 1801-es megszüntetésének következtében megkapta a 12-es hadrendi számot is.¹⁷⁶

Így ettől kezdve a korszak végéig a reguláris császári-királyi huszárságot tizenkettő huszárezred alkotta, melyek egyébként a Monarchia összeomlásáig fennmaradtak, végig megőrizve az 1798-ban, illetve 1802-ben kapott hadrendi számozásukat.

A francia háborúk egész időszakának tekintetében összesen ugyanakkor, a rövid életű Horvát–Szlavón határőr-huszárezredet is beleszámítva, tizenhárom császári-királyi huszárezred állt fenn.

IV.2. A HUSZÁREZREDEK SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

Az ezred legfőbb irányító szerve a parancsnok mellett működő törzs volt, az ezreden belüli harcászati alapegységeket ugyanakkor az osztályok más néven divíziók képezték.¹⁷⁷ Egy osztály két escadronból, magyarosan svadronból állt, amelyek a lovaskompániák hétéves háborút követő megszüntetése

175 HERTELENDY, 1801. számozatlan 1–2. o. Közli RÉFI, 2005. 43. o.

176 WREDE III/1. 296. o.

177 SAFÁRY–ZACHAR 12. o.

után harcászati és közigazgatási is egy egységet képeztek, és a lovas-század fogalmának feleltek meg.¹⁷⁸

A svadron 1805-ig taktikai és adminisztratív szempontból is két szárnyra oszlott, 1805-től szervezetileg ez a beosztás megszűnt és a szárnyat már csak harcászati alkalmazzák.¹⁷⁹ A szárnyak további két-két szakaszra oszlottak,¹⁸⁰ melyek szintén kettő, 1801-től pedig három káplárságra, más néven tizedaljára, tagozódtak, mely egyúttal a legkisebb szervezeti egység volt.¹⁸¹ Előbbiek mellett nem hivatalosan még továbbra is fennállt a táborozáshoz és főzéshez szükséges felszereléssel közösen rendelkező háromfős bajtársi közösség, a pajtáság is.¹⁸²

1792-ben egy huszárezred öt osztályból, vagyis tíz svadronból és a törzs-ből állt. A Székely határőr-huszárezrednek, határőrezred lévén, eltért a szervezete a szerezdek közé számító többi huszárezredtől, így ekkor mindössze három osztály alkotta.¹⁸³ Előbbiek mellett, háború esetén, valamennyi ezrednél sor került még egy tartaléksvadron felállítására is.¹⁸⁴

Létszámukat tekintve egy sorhadi huszárezred előírányzott békelétszáma a korszak kezdetén 1944 fő, hadilétszáma¹⁸⁵ pedig 2248 fő, a Székely-huszárok esetében pedig 1680 fő volt.¹⁸⁶ A továbbiakban a mindenkor ezredlétszám, a birodalom teljesítőképessége és a háborús szükségletek függvényében, tágabb határok között mozogva, többször változott, így 1798-ban, amikor a svadronok ezredenkénti számát is nyolcra csökkentették, 1792 főre csökkent. 1807-ben pedig már csak 1481 fő volt. A korszak utolsó nagy összecsapását jelentő hatodik koalíciós háború során, 1813-tól kezdve ugyanakkor 2438 főre emelkedett a huszárezredek létszáma.¹⁸⁷ Ekkor ugyanis József nádor javaslata alapján, a két Erdélyből kiegészített ezred, a 2. számú József főherceg-, illetve a Székely határőr-huszárezred kivételével, ezredenként két-két ún. velita-divíziót is felállítottak.¹⁸⁸ A Császár-huszárok eseté-

178 WREDE III/1. 19. o.

179 BERKÓ, 1925. 114. o.

180 1805-től a svadron szervezetileg is közvetlenül négy szakaszra oszlott. *A magyar huszár* 123. o.

181 KEDVES-HADNAGY 18. o.; WREDE III/1. 122. o.

182 SAFÁRY-ZACHAR 12. o.

183 1809-től azonban itt is négyre nőtt az osztályok száma. MAYERHOFFER-CRISTE 628. o.

184 WREDE III/1. 27. o.

185 Ez a háború esetén előírányzott létszámot jelenti.

186 *Krieg gegen die Französische Revolution* 561. o.

187 ZACHAR, 2000a. 55. o.

188 WLASCHÜTZ 115–116. o. – A többi huszárosztállyal megegyezően szervezett velita-osztályok lényegében a már végképp elavult inszurrekció pótlékának tekinthetők. Le-

ben pedig egyenesen három velitaosztály felállítására is sor került, melyek legénységét Esztergom, Fejér, Győr, Komárom, Moson és Veszprém vármegyék, Esztergom, Győr és Komárom szabad királyi városok, valamint Esterházy Miklós herceg és Albert szász-tescheni herceg, tábornagy állították ki.¹⁸⁹

Meg kell azonban jegyeznünk, a fent említett számadatok kapcsán, hogy az ezredek és az alegységek tényleges létszáma ritkán felelt meg az előírányozottnak, részben a tartós szabadságolások, betegségek, sebesülések, valamint a pénzhiány következtében.

IV.3. A HUSZÁREZREDEK SZEMÉLYI ÁLLOMÁNYA

Az ezred élén az uralkodó által kinevezett ezredtulajdonos, más néven tulajdonosvezredes állt. Azoknál az ezredeknel, melyek élén az Ausztriai Ház vagy valamely külföldi uralkodó dinasztia tagja állt, egy másodtulajdonos is kinevezésre került.

Korszakunkra az ezredtulajdonosság részben kitüntető jelleggel adományozott cím volt magas rangú tábornokok, valamint uralkodóházak tagjai számára. Így a korábban teljhatalommal bíró ezredtulajdonos az alakulat mindennapi életébe ekkor gyakorlatilag már nem folyt bele, de privilégiumai távolról sem váltak még formálissá. Így többek között még mindig rendelkezett a „*ius gladii et aggratiandi*”-val, vagyis pallos- és kegyelmezési joga volt, kezében volt a tisztek előléptetésének joga egészen a kapitányi rangfokozatig, de a törzstisztek kinevezésére is javaslatot tehetett a Császári-királyi Udvari Haditanácsnak.¹⁹⁰

Az ezredet ekkor a ténylegesen már az ezredparancsnokká kinevezett vezredes, másként vezénylőezredes vagy németből átvett szóval óbester vezette. Az ő alapvető kötelessége volt az ezred harci szellemének, fegyelmének és megfelelő harcértékének biztosítása.¹⁹¹ Ő irányította az ezred minden szolgálati teendőjét, és ezért, valamint a kiképzés és gazdálkodás tekintetében is

---

génységüket gazdag főurak, a megyék és a szabad királyi városok állították ki önkéntesekből, alkalmazásukra csak ekkor, a felszabadító háborúk alatt került sor. Az elnevezést egyébként a franciáktól vették át, akik az 1805-ben felállított különleges könnyű lovas-századokat hívták így, de már a rómaiak is „velites”-nek nevezték könnyű lovasságukat. MARKÓ, 1957. 233. o.

189 AMON, 1898. 309. o.; WLASCHÜTZ 119–121. o.

190 DOROMBY-REÉ 72. o.

191 WREDE III/1. 86. o.

teljes felelősséggel tartozott.¹⁹² Az ezredes adta a parancsokat az alegységek számára, valamint ő nevezte ki a tiszteket a különleges szolgálati teendők ellátására. Fenyítő hatalommal bírt továbbá, és az ezredtulajdonos is saját jogai közül az idők folyamán sokat számára átengedett.¹⁹³ Személyisége az ezred kiképzése és vezetése szempontjából rendkívül meghatározó volt, ez kiderül a 2. számú József főherceg-huszárezred strázsamesterének, Vántsits Jánosnak ránk maradt naplójából is: „Még azt is megjegyzem, hogy mind azon idők alatt melyekben szolgáltam: valahány Obersterem volt, annyi féleképpen kellett nekünk a szolgálatot tanulni, és lovagolni, exercírozni, noha mindenkor csak egy volt a Regulamentünk,¹⁹⁴ így lehet azt is látni, hogy valahány pap vagyon, annyi féleképpen magyarázza az Írást...”¹⁹⁵

Az ezredparancsnok távolléte esetén az alezredes vezette az ezredet, de kizárólag katonai tekintetben, a gazdálkodás vonatkozásában ugyanis lehetőség szerint az ezredparancsnok instrukciói szerint kellett eljárnia.¹⁹⁶ Esetenként az ezredparancsnoki beosztás tartós üresedésekor huzamosabb ideig is ő irányította megbízott parancsnokként az ezredet.¹⁹⁷ Rendszerint azonban gyakorlatilag csupán az ezred egyik osztályparancsnokaként működött.

Az őrnagyok, vagy a vizsgált időszak első felében még előforduló megnevezéssel főstrázsamesterek az alezredeshez hasonlóan szintén egy-egy osztály élén álltak, irányították ennek kiképzését, és természetesen békében és háborúban, minden körülmények között megfelelő hozzáértéssel és biztonságga kellett tudniuk azt vezetni. Alegységük harckészségéért az ezredparancsnok felé teljes felelősséggel tartoztak.¹⁹⁸

Az előírt számban rendszeresített, együttesen törzstiszteknek¹⁹⁹ nevezett ezredesek, alezredesek és őrnagyok mellett azonban gyakran került sor úgynevezett létszámfeletti vagy számféletti törzstisztek kinevezésére is az egyes ezredbe. Főként a békekötéseket követő, létszámcsökkentést szolgáló szervezeti átalakítások következtében fordult ez elő, vagy ha a frissen, gyakran soron kívül előléptetett törzstiszt számára nem találtak más beosztást.

192 BERKÓ, 1918. 33. o.

193 WREDE III/1. 86. o.

194 Itt: szolgálati szabályzat.

195 VÁNTSITS 9.v.

196 WREDE III/1. 87. o.

197 Így például Leopold Wiedersperger von Wiedersperg alezredesi rangban volt a Horvát-Szlavón határőr-huszárezred parancsnoka 1798 és 1799 között. Vö. WREDE V. 340. o.

198 WREDE III/1. 87. o.

199 Magyarul a korszakban, a németből átvett kifejezést használva, gyakran stabális tisztként emlegették őket.

tást, akkor is gyakran helyezték létszámfeletti állományban valamely ezredhez. Gyakran előfordult ugyanakkor az is, egy-egy hadjárat idején, hogy az ezred állományába tartozó törzstisztet valamely tábornok mellé a tábornokba szárny- vagy főhadsegédi szolgálatra tartósan elvezényeltek.²⁰⁰

Ezek következtében a törzstisztek száma egy-egy ezredben a korszak folyamán három és nyolc között mozgott. Összességében az első koalíciós háború során, 1792–1797 között, néhány kivételtől eltekintve, alapvetően az előírt számban szolgáltak törzstisztek az ezrekben, így a Székely határőr-huszárezredben három (egy ezredes, egy alezredes, egy őrnagy), a többi ezredben pedig öt törzstiszt (egy ezredes, egy alezredes, három őrnagy) volt. 1798-tól utóbbiakban az osztályok számának csökkenésével az őrnagyok száma eggyel csökkent, a Székely-huszároknál azonban nem történt változás. 1809-ig ezredenként néha egy-egy létszámfeletti törzstiszt előfordult, de nem túl gyakran. A törzstisztek legnagyobb számú előfordulása a huszárezrekben ugyanis az 1809. évi ötödik, valamint az 1813–15 folyamán zajló hatodik, illetve hetedik koalíciós háborúk idejére esett, főként a hadjáratok idejére felállított újabb osztályoknak, így 1813–14-ben a már említett velitaosztályoknak köszönhetően rendszerint hat-nyolc között mozgott ezredenkénti számuk.²⁰¹ 1809-től a Székely határőr-huszárezred rendszeresített törzstisztjeinek száma is a második őrnagyi osztály felállításával négyre nőtt, de az 1809-es hadjárat idején itt is előfordult, hogy egy időben öt törzstiszt teljesített az ezredben szolgálatot,²⁰² a felszabadító háborúk idején azonban már ismét csak az előírt számban, négyen voltak az ezred törzstisztjei.

Az ezredtulajdonoson, valamint a törzstiszteken kívül az ezredtörzshöz jelentős számú nem fegyveres szolgálatot folytató, nem kombattáns segédszemélyzet is tartozott. Tiszti rangfokozatban állt közülük: a csapatszámvívő, az auditor (hadbíró), az ezredsegédtiszt (adjutáns), az ezredlelkész vagy ezredkáplán, a tábori orvosnak nevezett ezredsebész, valamint az osztályok 1801-től „főorvosnak” nevezett fősebészei.²⁰³ A törzs alacsonyabb beosztású, altiszti és legénységi állományú személyei közé számítottak a főkovács, az alkovács, a foglár (profosz), a számvívő altisztek elődeinek tekinthető furirok, akik feladatkörébe tartozott a századok számadásainak vezetése mellett a főzés felügyelete, az élelmiszerek átvételének és kiosztásának, va-

200 Az őrnagyi rangú adjutánsok megnevezése szárnysegéd, az alezredesi és ezredesi rangfokozatúaké főhadsegéd volt. *Krieg gegen die Französische Revolution* 218. o.

201 Vö. MS 1810 262–280. o.; MS 1813 244–264. o., valamint MS 1814 278–300. o.

202 Vö. MS 1809 277. o.

203 WREDE III/1. 87–90. o.; SÁGVÁRI-SOMOGYI 15–16. o.

lamint a menetek során az elszállásolásnak a biztosítása, a törzstrombitás, az osztályok trombitásai és zászlótartói, a két ezredszabó, a szíjgyártó és a nyerges, valamint a törzstisztek „Furirschütz”-nek nevezett tisztiszolgái, illetve 1807-től az osztályok „alorvosai”, akik korábban az egyes svadronoknál voltak állományban.²⁰⁴

Az ezred zömét alkotó tábori századok (svadronok) állományát a következők alkották: az ún. prima plana²⁰⁵ főtisztjei vagyis az elsőkapitány, a másodkapitány, valamint két-két fő- és alhadnagy.²⁰⁶ Utóbbi két rangfokozatot csak 1759-ben rendszerezítették, amikor is az addigi kornétás vagy zászlós rangfokozatot megszüntetve, helyette létrehozták az alhadnagyit, az addigi hadnagyokat pedig ekkortól főhadnagynak hívták.²⁰⁷

Az altisztek, vagyis a korszakban strázsamesternek nevezett őrmester, a századtrombitás és a kovács vagy gyógykovács voltak a kisebb prima plana személyei.²⁰⁸ A legalacsonyabb altiszti rangfokozat 1806-tól a káplár, máskepp tizedes volt, addig ugyanis, 1769-től kezdődően még vicekáplár is rendszerezítve volt, őket azonban már nem számították a prima planistákhoz.²⁰⁹ A svadronok állományába tartoztak továbbá a főtiszték tisztiszolgái is.²¹⁰ Végül a személyi állomány zömét természetesen a nagyszámú közlegény alkotta.

204 WREDE III/1. 90., 92–94. o.; BERKÓ, 1918. 37–38. o.

205 Prima planistáknak, „első osztályú egyéneknek” hívták a század azon személyeit, akik a mustrajegyzékben az első oldalon szerepeltek, ennél fontosabb azonban, hogy szolgálatauk folytatására kötelezhetők nem voltak, és állásukról bármikor lemondhattak

206 WREDE III/1. 96–97. o.

207 *A magyar huszár* 98. o. – A zászlósi rang a gyalogságnál ugyanakkor továbbra is megmaradt.

208 WREDE III/1. 98–99. o.

209 *A magyar huszár* 105. o.; WREDE III/1. 20, 27, 101. o.

210 Az első kapitány tisztiszolgáját „Furirschütz”-nek, a másodkapitányét és a hadnagyokét „Privatdiener”-nek hívták. WREDE III/1. 27. o.

V. A FRANCIA HÁBORÚK HUSZÁR TÖRZSTISZTI KARÁNAK FONTOSABB JELLEMZŐI

Kutatásaink és adatgyűjtésünk révén megállapítást nyert, hogy a francia háborúk mintegy negyedszázados időszakában, az akkor fennállt összesen 13 császári-királyi huszárezredben, forrásokkal bizonyíthatóan, összesen 282 személy teljesített huszártörzstiszti szolgálatot.

A továbbiakban közlésre kerülő elemzéseink során, előbbieik legfontosabb életrajzi mutatóinak feltérképezése révén, pontos képet igyekeztünk alkotni a császári-királyi huszár törzstiszti karra vonatkozóan. Ezek során egyúttal törekedtünk, legalábbis azon kérdésekben, ahol ilyen rendelkezésre állt, a korábbi szakirodalom, részletes vizsgálatokat nélkülöző, általános megállapításainak pontosítására is.

A törzstiszti kar egészére vonatkozó kutatási eredményeink kapcsán előrebocsátjuk, hogy ezek, eredeti célkitűzésünknek megfelelően, rendkívül széles körű levéltári és szakirodalmi feltáráson alapulnak. Így az egyes életrajzok szintjén szükségszerűen előforduló, néhány bizonytalannak tekinthető adat ellenére is, statisztikai szempontból teljes mértékben helytállóaknak és megfelelően alátámasztottaknak tekinthetők.

V.1. SZÁRMAZÁSI HELY SZERINTI MEGOSZLÁS

Egyik alapvető célunk a nemzetiségi összetétel megállapítása volt, míg ugyanis a huszárezredek legénységét teljes egészében a Magyar Királyságból és Erdélyből egészítették ki, így azokat döntően etnikailag is magyarok, vagy legalábbis hungarus értelemben vett magyarok alkották, addig a tisztikar esetében jóval vegyesebb a kép.

Vizsgálatunk módszere e tekintetben kétségtelenül vitatható, de egyéb lehetőségek hiányában, a rendelkezésre álló forrásegyüttesek korlátai következtében csak az alábbiakra hagyatkozhattunk a nemzeti hovatartozás megállapításakor: születési hely, név, vallás, és ha rendelkezésre állt, akkor a szülők származási helye. Megkönnyítette a kategorizálást ugyanakkor, hogy jelentős részben ismert nemesi családok tagjairól van szó, akik gyakran maguk is, vagy legalábbis a családjaik a különböző genealógiai munkákból beazonosíthatóak.

Már a régebbi szakirodalom megállapította, mindenesetre mélyreható kutatás nélkül, elsősorban csak az ezredtulajdonosokat, illetve az ezredeseket vizsgálva, valamint kiemelve néhány idegen hangzású nevet a tisztikarból, hogy a magyarság aránya a huszárezredekben már III. Károly korától fokozatos csökkenésnek indult.²¹¹ Ez a Horthy-korszak reprezentatív huszármonográfiája szerint II. József uralkodására már odáig fajult, hogy „az a külsőségekben és lényeges dolgokban megnyilatkozó erős magyar szellem, amely huszárezredeknek a császári ármádia keretei között kezdetben oly sajátos különállást biztosított, immár nagyrészt veszendőbe ment s az ezredek magyarsága hova-tovább már csak a magyarországi legénység jelenlétében és a ruhák magyaros jellegében jutott kifejezésre.”²¹²

Az egyes törzstisztek származási helyét tekintve, az általunk kapott eredmények alapján ugyanakkor a következő kép rajzolódik ki:

Származási hely/nemzetiség ⁱ		Fő	%
Habsburg Birodalom	Magyar Szent Korona országai/ magyar	185	65,6
	Osztrák-német örökös tartományok/ ausztriai német	25	8,87
	Cseh-Morvaország, Osztrák Szilézia/ cseh	25	8,87
	Itáliai Habsburg-birtokok/ olasz	6	2,13
	Kelet-Galícia/ lengyel	1	0,35
	Osztrák-Németalföld	3	1,06
	Fiume ⁱⁱ	1	0,35
Német-római Birodalom/birodalmi német		28	9,93

211 Vö. *A magyar huszár* 127–128. o.; LIPTAI–BORUS 427. o.

212 *A magyar huszár* 128. o.

Származási hely/nemzetiség ⁱ	Fő	%
Franciaország	4	1,42
Lengyel Királyság	1	0,35
Németalföldi Egyesült Tartományok	1	0,35
Velencei Köztársaság	1	0,35
Ismeretlen	1	0,35
Összesen	282	100

- i Utóbbi kategória alapján a nem a család alapvető származási helyén született, de etnikailag egyértelműen behatárolható hovatarozású törzstisztek is az adott csoportban kerülnek feltüntetésre, például egy birodalmi német családból származó, de Magyarországon született személyt természetesen birodalmi németként kategorizáltunk.
- ii Az innen származó báró Mathias Loy ezredes születésének idején, 1760 körül a város a Habsburgok fősége alatt álló szabad kikötő volt, amelyet csak 1776-ban csatoltak előbb Horvátországhoz, majd 1779-ben a Magyar Királysághoz.

A magyar honos huszártörzstisztek származási megoszlását az alábbi táblázat mutatja:

Nemzetiség	Fő	%	Az összes törzstiszthez képest %
Magyar	146	78,92	51,77
Magyarországi német ⁱ	25	13,51	8,87
Magyarországon élő indigena	5	2,7	1,77
Délszláv ⁱⁱ	9	4,86	3,19
Összesen	185	100	65,6

- i Egyéb adatok hiányában, amennyiben nem merült fel osztrák vagy német-római birodalmi illetőségük, némileg leegyszerűsítve, alapvetően idesoroltuk a Magyarországon, elsősorban németek által (is) lakott területeken (Buda, Pozsony, Sopron, Szepesség, Szászföld stb.) született német nevű törzstiszteket, ami ugyanakkor nem zárja ki egyes esetekben az elmagyarosodott családból való származást sem. Így a magyar nemzetiségűek aránya a valóságban a fent megadottnál minden bizonnyal még jelentősebb volt, ilyen részletességű vizsgálat azonban az esetek többségében sajnos nem megoldható.
- ii Egészen pontosan az alapvetően délszlávok lakta Horvátországból és a Katonai Határőrvidékről származó személyeket soroltuk ide, akik között a horvátokon kívül valószínűsíthetően szerbek és németek is megtalálhatók, az itt

született inkább magyarnak tekinthető három főt ugyanakkor a magyarokhoz számítottuk.

A korszakban biztosan huszártörzstisztként szolgálatot teljesítő, mind a 282 személyt vizsgálva kitűnik, hogy a magyar korona országaiból származó, magyar honosnak tekinthető 185 fő tette ki a törzstisztek mintegy kétharmadát (65,6%). A hungarus értelemben vett magyarok körét tovább bontva, pedig az is látszik, hogy a 146 főnyi, etnikailag is valószínűsíthetően magyar önmagában is több mint a felét (51,77%) alkotta a huszár törzstiszti karnak. A helyzet ezek alapján kedvezőbb volt a korábban feltételezetténél.²¹³

Leszögezhetjük tehát, hogy a 18. század első felében kezdetét vett tendencia ellenére, miszerint megindult az idegenek nagyszámban történő beáramlása a huszárság soraiba, a császári-királyi huszárezredek törzstiszti karának többségét továbbra is a magyar korona országaiból származók alkották. Köztük is, az országban meglévő számarányukat messze meghaladóan, a túlnyomó többséget (78,92%) az etnikailag is magyarok tették ki. Nyilvánvaló tehát, hogy leginkább az ő körükben volt legnépszerűbb a huszár csapatnem. A hungarusokon belüli kiemelkedő arányukhoz minden bizonnyal hozzájárult, hogy a törzstiszti kar döntő része a nemességből származott. A magyarországi nemzetiségek ugyanakkor, közismerten hiányos rendi struktúrájuk révén elenyésző számú nemessel rendelkeztek, ellentétben a magyarokkal. A magyarországi nemzetiségeket jelentősebb számban csak a főként a városi polgárságból származó németek, illetve kisebb mértékben a délszlávok képviselték, utóbbiak ugyanis jellemzően inkább a határőrezredekben teljesítettek szolgálatot.

Végezetül a hungarus értelemben vett magyarok közé soroltunk öt, idegen eredetű, de Magyarországon élő, indigenátussal rendelkező családból származó törzstisztest is, így az indigenátust csak 14 éves korában elnyert, azonban magyar anyától, Magyarországon született gróf Wartensleben Ferdinándot is. Ők mindannyian bizonyíthatóan magyar honosak voltak, szemben néhány, magyarországi birtokai révén indigenátussal szintén rendelkező, gyakorlatilag azonban nem itt élő, a birodalmi arisztokráciához tartozó családdal.

A Habsburg Birodalom osztrák feléből származók túlnyomó része egyenlő arányban a korábbi osztrák–német örökös tartományokból és a Vencel-koro-

---

²¹³ A tisztikar egészét tekintve nyilvánvalóan még kedvezőbb arányt kapnánk, miután a főtisztek körében minden bizonnyal még nagyobb volt a magyarok száma, sok idegen származású, korábban máshol szolgáló tisztet ugyanis csak törzstisztként helyeztek a huszárezredekhez.

na országaiból került ki, amelyek 25–25 fővel közel egy-egy tizedét (8,87%) adták az összes huszártörzstisztnak. Feltűnő, hogy előbbiek jelentős része (18 fő) Alsó-Ausztriából, azon belül is főleg Bécsből (16 fő) származott, de volt, aki Magyarországon szolgáló katona apja révén nálunk született. Előbbiek kapcsán érdemes megjegyezni, hogy a született ausztriai németeken, illetve cseheken, morvákon és sziléziai származásúakon kívül akadt köztük huzamosabb ideje Habsburg-szolgálatban álló spanyol, illetve lotharingiai eredetű katonacsaládokból származó tiszt is. A birodalom egyéb területeiről elenyésző számú törzstiszt került ki, így a Habsburgok itáliai birtokain vagy a birodalom egyéb tartományaiban született, de bizonyíthatóan olasz eredetű volt hat, Kelet-Galíciából származó, a birodalomban élő lengyel volt egy fő, végezetül Osztrák-Németalföldről három, Fiuméből pedig egy fő származott. Az osztrák birodalomfélből tehát összesen 61 fő (21,63%), vagyis a törzstisztek valamivel több mint egyötöde származott.

Összegezve, a magyar korona országait is beleszámítva, együttesen 246 fő (87,23%), tehát a huszártörzstisztek túlnyomó része, a Habsburg Birodalomból került ki.

A birodalmon kívülről érkezők között a döntő részt a Német-római Birodalomból származók képviselték, szám szerint 28-an (9,93%). Ezenkívül a Francia Királyságból származott négy fő (1,42%). Egyaránt egy-egy fő (0,35–0,35%) származott a 18. század közepén még fennállt Lengyel Királyságból, a Németalföldi Egyesült Tartományokból, valamint a Velencei Köztársaságból. Végezetül további egy személy (0,35%) származási helyét nem sikerült tisztázni.

Úgy gondoljuk, ez a sokszínűség, vagyis az a tény, hogy a magyarokon kívül mások is szívesen léptek a huszárság soraiba, egyértelműen a csapatnem népszerűségét, elismertségét jelzi. Ugyanakkor a vegyes etnikumú tisztikar ellenére véleményünk szerint a korábban említett magyar szellem továbbra is erősen áthatotta a huszárságot, amely magyar jellegét így mindvégig megőrizte, ezt az is mutatja, hogy a huszársághoz csatlakozott idegenekben is gyakran alakult ki szoros kötődés a magyar csapatnemhez. Erre több példát is találni, az egyik legkifejezőbb például a lotharingiai köznemesi származású Johann Frimonté, aki a császári-királyi hadseregbe lépve a lovassági tábornokságig és az elérhető legmagasabb beosztásig, a Császári-királyi Udvari Haditanács elnökségéig jutott. Lenyűgöző karrierje során mégsem osztrákká, hanem palotai Frimont Jánosként magyarrá vált, ami nyilvánvalóan nagymértékben a szolgálata során huszárezredekben eltöltött hosszú idő-

nek köszönhető. Így nem meglepő, hogy szerzett birtokán, a partiumi Palotán van eltemetve is.²¹⁴

A magyarsághoz való kötődéséről tanúskodnak alábbi szavai is, melyeket 1824. május 25-én Bihar vármegyének küldött levelében írt, válaszul a számára, a magyar indigena bárók sorába történő emelése alkalmából küldött üdvözletre:

„Régi tapasztalásból tudom a' Magyar Hazafiuságot becsülleni s' a jelenvaló eset által lelkesítve fő kötelességemnek lenni tartom, hogy minden tekintetben én is igaz Magyar Hazafi légyek.

Kevés vala még az Alkalmatosság a' melyben a' Ditső Magyar Nemzet eránt viseltető tiszteletemet hatható képen kinyilatkoztathattam volna; hanem ezen a' Nagy Magyar Nemzettel való öszvekaptsoltattatásom mint önn magamnak mint pedig a' Maradékomnak leg-nagyobb ösztönül fog szolgálni arra, hogy buzgó Magyar érzeményeim által indíttatván, mint Hadi mint Polgári Szolgálatommal az egész Magyar Hazának, de kiváltképpen ezen Nemes Vármegyének, a' melly a' maga kebelében engemet olly barátságosan befogadott, Díszét 's Javát, a' mennyire tehetségemtől ki telik, örömmel gyarapítsam.”²¹⁵

Fentiek tükrében nem meglepő, és korántsem egyedi, hogy feleséget is új hazájában választott, a németes neve ellenére magyar nemesi származású Mitterpacher Katalin személyében.²¹⁶

Beszédes példa az olasz származású Ferdinand Serbelloni-Sfondratinak, San Gabrio hercegének az esete is, aki a császári-királyi hadseregben huszárként teljesített szolgálatot, majd miután itáliai birtokai francia uralom alá kerültek, kénytelen volt Napóleon szolgálatába állni. Az 1814-es párizsi békét követően azonban rögtön visszalépett a császári-királyi hadseregbe, ahol egy sivalizsérezredbe osztották be, amikor azonban fél évvel később parancsot kapott az 5. számú Savoya-dragonyosezredbe történő áthelyezéséről, azt kérte, hogy huszárezredbe helyezték, ami meg is történt, létszámfeletti ezredes lett a 9. számú Frimont-huszárezredben. Újabb két év múlva azonban ismét a Savoya-dragonyosezredbe helyezték, ezúttal ezredparancsnoknak, ami ugyan előrelépés volt számára, de a herceg annyira kötődött a huszársághoz, hogy még egy évet sem töltött el a dragonyosezred parancsnokaként, amikor kérésére a Nádor-huszárezredbe helyezték másodezredesként,

---

214 GYALÓKAY, 1913. 615–616. o.

215 Közli GYALÓKAY, 1915. 216. o.

216 Uo. 214. o.

vagyis még beosztásában is hajlandó volt visszalépni, csakhogy kedvenc csapatneménél szolgálhasson. Végül kitartásának jutalma nem maradt el, miután egy esztendő múlva egy huszárezred, a 2. számú József főherceg-huszárok parancsnoka lett közel egy évtizedig, tábornoki kinevezéséig. Később pedig, nyilván nagy örömeire a 6. számú huszárezred másodtulajdonosi méltóságát is elnyerte.²¹⁷

Végezetül megemlíthetjük a Mainzi Választófejedelemségből származó, az osztrák mellett magyar nemességet is elnyert Konstantin Ettingshausen vezérőrnagyot is, aki legénységi, illetve csapattiszti szolgálatát kizárólag császári-királyi huszárezredekben folytatta, majd tábornoki kinevezését megelőzően nyolc éven át a 9. számú huszárezred parancsnoka is volt. Mindez a családja esetében is annyira szoros kötődéshez vezetett a magyarsággal kapcsolatosan, hogy egyik fia, a később szintén vezérőrnagyi rangig jutott Zsigmond (Sigmund), már mint magyar nemesi testőr kezdte katonai pályafutását.²¹⁸

V.2. A MAGYAR HONOSAK SZŰKEBB SZÁRMAZÁSI HELY SZERINTI MEGOSZLÁSA²¹⁹

Az egykori Magyarországnak jelentős területei voltak, melyek nem nagyon adtak tiszteket a hadseregnek. Bizonyos, eléggé körülhatárolható országrészek ugyanakkor annál inkább. Mindezt már Hajdu Tibor is megállapította, jóllehet ő a bécsújhelyi Katonai Akadémia növendékeinek 1816–1847 közötti származási megoszlását vizsgálva jutott erre az eredményre.²²⁰ Ezt a tényt azonban a huszártörzstisztekre irányuló kutatásaink is egyértelműen alátámasztják. A 185 magyar honos huszártörzstiszt születési helyének vonatko-

217 Ld. WENGEN, 1879. 695. o.

218 HELLEBRONTH 141. o.; ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686; PP Generale I. Bd. fol. 86.; WURZBACH IV. 111–112. o.

219 Származási helynek ezen vizsgálatunk során a születési helyet tekintjük, ami persze nem feltétlenül esik egybe az adott személy családjának valódi lakhelyével, de valószínű az esetek többségében igen, így reményeink szerint, statisztikailag ezek alapul vétele is mérvadó eredményre vezet.

220 HAJDU 47. o.

zásában ugyanis, Magyarország 1785 előtti közigazgatási rendszerét alapul véve,²²¹ a következő eredményt kapjuk:²²²

Származási hely		Fő	%
Magyarország	Abaúj vm.	5	2,7
	Arad vm.	0	0
	Árva vm.	1	0,54
	Baranya vm.	1	0,54
	Bars vm.	3	1,62
	Bács vm.	1	0,54
	Bereg vm.	0	0
	Békés vm.	0	0
	Bihar vm.	3	1,62
	Borsod vm.	4	2,16
	Csanád vm.	0	0
	Csongrád vm.	2	1,08
	Esztergom vm.	2	1,08
	Fejér vm.	3	1,62
	Gömör vm.	3	1,62
	Győr vm.	0	0
	Heves és Külső-Szolnok vm.	7	3,78
	Hont vm.	3	1,62
	Komárom vm.	1	0,54
	Liptó vm.	2	1,08
	Máramaros vm.	0	0
	Moson vm.	0	0
	Nógrád vm.	4	2,16
	Nyitra vm.	7	3,78
	Pest-Pilis-Solt vm.	14	7,57
	Pozsony vm.	12	6,49
	Sáros vm.	3	1,62
	Somogy vm.	3	1,62
	Sopron vm.	4	2,16
	Szabolcs vm.	4	2,16
	Szatmár vm.	3	1,62
	Szepes vm.	4	2,16
	Tolna vm.	4	2,16
	Trencsén vm.	4	2,16
	Turóc vm.	5	2,7
	Ugocsa vm.	0	0
	Ung vm.	1	0,54
	Vas vm.	13	7,03
	Veszprém vm.	0	0
	Zala vm.	1	0,54
	Zemplén vm.	3	1,62
	Zólyom vm.	0	0

221 A II. József 1785-ös közigazgatási reformjai előtti állapothoz való viszonyítást egyértelműen indokolja, hogy az ismert születési idejű 177 törzstiszt szinte mindegyike ezt megelőzően látta meg a napvilágot, és mindössze ketten (gróf Esterházy Vince és gróf Hadik Vilmos) születtek 1785 után, egy (gróf Amade Ferenc Szeráf) pedig 1785 körül.

222 A táblázat összeállításához a Történeti földrajzi kislexikon szolgált alapul. Ld. ZSIDI VI. táblázat.

Vármegyerendsze- ren kívüli területek	Kiskunság	0	0
	Nagykunság	1	0,54
	Jászság	1	0,54
	Hajdú városok	1	0,54
	Szepesi városok ⁱ	1	0,54
	Temesi bánság (1778-ig)	2	1,08
	Tengermellék	0	0
	Nagykikindai kerület	0	0
	a Tiszán inneni koronai kerület	0	0
Erdély	Alsó-Fehér (1765-ig Fehér) vm. ⁱⁱ	1	0,54
	Belső-Szolnok vm.	2	1,08
	Doboka vm.	0	0
	Felső-Fehér (1765-ig Fehér) vm.	1 ⁱⁱⁱ	0,54
	Fogaras vidéke	1	0,54
	Hunyad vm.	2	1,08
	Kolozs vm.	2	1,08
	Küküllő vm.	1	0,54
	Torda vm.	1	0,54
	Székely székek és vidékek	10	5,41
	Szász székek és vidékek	3 ^{iv}	1,62
	Partium	1	0,54
Horvátország	Kőrös vm.	0	0
	Varasd vm.	1	0,54
	Zágráb vm.	3	1,62
	Túrmezei kerület	0	0
Szlavónia	Pozsega vm.	0	0
	Szerém vm.	1	0,54
	Verőce vm.	1	0,54
Katonai Határőrvidék		7	3,78
Habsburg tartomá- nyok	Alsó-Ausztria	6	3,24
	Morvaország	1	0,54
	Galícia	1	0,54
Külföld	Német-római Birodalom	1	0,54
	Francia Királyság	1	0,54
	Lengyel Királyság ^v	1	0,54
Összesen		185	100

i 1772-ig Lengyelországnak elzálogosított települések.

ii A Királyhágón túli Fehér vármegye 1765 elején vált két részre, amikor is Alsó- és Felső-Fehér külön főispánokat kaptak. Ld. PESTY 55. o.

iii Gróf Nemes György szülőhelye, Hidvég, születése idején, 1748-ban még Fehér vármegyében volt található. A vármegye kettéosztását, 1765-öt követően azonban Felső-Fehérhez került.

iv Meg kell azonban jegyezni, hogy a Nagyszebenben született gróf Bánffy György származását tekintve természetesen nem volt szász.

v Az itt világra jött Vécsey Ágost születésekor (1770 körül) még teljes integritásában létezett az önálló Lengyel Királyság.

A legtöbb huszártörzstisztet kibocsátó régió egyértelműen a Bécs vonzaskörébe eső, egyben az ország legsűrűbben lakott részei közé tartozó,²²³ Komárom, Nyitra, Pozsony, Sopron és Vas vármegyék alkotta nyugat-magyaror-

223 Ld. EMBER-HECKENAST 78. o.

szági körzet, ahonnan összesen 37 fő, vagyis az összes magyar honos törzstiszt egyötöde (20%) származott.

Ezt követi a nagyjából a Felvidék középső részét képező, szintén sűrűn lakott terület, Abaúj, Árva, Borsod, Gömör, Liptó, Nógrád, Sáros, Szepes, Turóc és Zemplén vármegyék 34 fővel, vagyis 18,38%-kal. Itt külön említést érdemel az aprócska Turóc vármegye, amely öt huszártörzstiszt szülőhelye volt.

Összesen 27 fő, vagyis 14,59% származott a korszakban egyre inkább Magyarország szellemi és politikai központjává fejlődő Pest-Buda vonzáskörzetébe tartozó Esztergom, Fejér, Heves és Külső-Szolnok, a Jászság és Pest-Pilis-Solt vármegyék alkotta központi régióból.

Végezetül, a törzstisztek több mint egy tizedét adta 25 fővel (13,51%) a Partiummal együtt Erdély is. Jóllehet a Nagyfejedelemség viszonylag egyenletes megoszlást produkáló vármegyéiből kevés törzstiszt származott, ezt ellensúlyozta ugyanakkor Székelyföld, amely az erdélyi származásúak mintegy felét bocsátotta ki, jelezve a székelység katonáskodás iránti hagyományos vonzódását.

A másik végletet tekintve is megfigyelhetők hasonló régiók. Így az Alföld délkeleti részén, az Arad, Békés és Csanád vármegyék képezte terület egy huszártörzstisztet sem adott a korszakban. Akárcsak a Kárpátok alatti, Bereg, Máramaros, Ugocsa vármegyék alkotta térség. Előbbiek esetében az innen származó törzstisztek hiányára a ritka népsűrűség, a szegénység mellett a függetlenségi hagyományok és különösen a hegyvidéken a nemesség zárkózott életmódja is magyarázatul szolgálhat.

Ezek egyike sem igaz ugyanakkor a Balatontól nyugatra és északra félkörben elhelyezkedő, Győr, Moson, Veszprém és Zala vármegyék alkotta dunántúli területre, mely mindösszesen csupán egy fő származási helyét jelentette, ami a szomszédos, nyugat-magyarországi vármegyékkel összevetve különösen meglepő. Moson esetében ez még magyarázható a népesség kis számával és az ehhez képest is elenyésző arányú nemességgel. A kifejezetten nagy lélekszámú, és az országos átlagot messze meghaladó arányú, a vármegyék közül a legtöbb huszártörzstisztet adó Pest-Pilis-Soltnál és Vasnál is nagyobb számú nemességgel rendelkező Zala, illetve Veszprém vármegyékben viszont csak a bécsi udvarhoz való minden bizonnyal negatív viszonyulás szolgálhat némi magyarázatul.²²⁴ Győr vármegye esetében azonban még ez sem.

²²⁴ A nemesség és a népesség számára az egyes vármegyékben lásd FÉNYES, 1847. I. 20–23. o.

Hajdu Tibornak a korszakunkat követő időszakra vonatkozó megfigyeléseivel összevetve megállapítható, hogy bizonyos tendenciák évtizedek alatt sem változtak jelentősen, és már a korszakunkban is jelen voltak. Előre bocsátva ugyanakkor, hogy Bécsújhelyre többnyire más társadalmi rétegek mentek, mint huszárnak vagy huszártisztnek, ami nyilvánvalóan magyarázatul szolgálhat bizonyos eltérésekre.

A napóleoni háborúk lezárását követő évtizedekben is evidencia volt ugyanakkor a központi, Pest-Buda körüli térség, Nyugat-Magyarország, valamint a Székelyföld meghatározó szerepe a tiszti utánpótlásban. Annyi eltéréssel, hogy ez időben, a nyugat-magyarországi régióban, Győr vármegye is jelentős számban bocsátott ki bécsújhelyi hallgatókat. Ekkor is érvényesült továbbá a Kárpátok alatti terület csekély részesedése. Korszakunkkal ellentétben azonban a Felvidék középső vármegyéiből kevesen kerültek a tisztkarba, bár Abaúj-Torna, Sáros, Szepes és Zemplén vármegyék részesedése Hajdu szerint akkor is viszonylag jelentős volt, jöllehet nem annyira mint korábban. Végezetül Hajdunak is feltűnt a Balaton körüli vármegyék alulreprezentáltsága, amire azonban nem próbált meg magyarázatot adni.²²⁵

A születések városok szerinti megoszlását vizsgálva, az ezekben világra jött leendő törzstisztek számát tekintve három település emelkedik ki, melyek egyúttal, minden bizonnyal nem véletlenül, a korabeli Habsburg Monarchia magyar szempontból legfontosabb városai. Így a Magyar Királyság akkori fővárosa, Pozsony volt a legtöbb törzstiszt, szám szerint kilenc fő szülőhelye, a régi fővárosból, Budáról, valamint a birodalmi fővárosból, Bécsből pedig egyaránt hat-hat fő származott. Ha viszont Budához hozzászámítjuk a vele, jogilag ugyan még nem, de a gyakorlatban már ekkor is egy városnak számító, két fő szülőhelyét jelentő Pestet, akkor az ország formálódó új központja, nyolc fővel, felülmúlja a birodalom székhelyét és csaknem Pozsony szintjére emelkedik. Előbbieken kívül, a szabad királyi városok közül Kassa, Sopron és Zágráb, a mezővárosok közül pedig Gyöngyös, Miskolc és Vác érdemel említést, melyekben egyaránt három-három későbbi huszártörzstisztt látta meg a napvilágot. Erdély tekintetében ugyanakkor, részben az urbanizáció alacsonyabb szintje, részben a Székelyföldről származók már említett magas arányának köszönhetően, a huszártörzstisztek születési helyét tekintve, kiemelkedő jelentőségű városról nem beszélhetünk. Ugyanis még a legjelentősebb civitasok, így Kolozsvár, Nagyszeben és Brassó is csak egy-egy törzstiszt szülőhelyei voltak. Előbbieket így felülmúlja Dés nemes város, mely két fő szülő-

225 Vö. HAJDU 47–48. o.

helye volt. Az e tekintetben legjelentősebb erdélyi település ugyanakkor nem egy város, hanem egy falu, a háromszéki Zágon volt, ahol a Szentkereszty családnak köszönhetően három későbbi törzstiszt jött a világra.

A megoszlást nagyobb területi egységek szerint összegezve, a korszak magyar honos huszártörzstisztjeinek mintegy háromnegyede, vagyis 136 fő (73,51%) a szűkebben vett Magyar Királyságból származott. Ráadásul ehhez a számhoz nyugodtan hozzászámíthatjuk az Alsó-Ausztriában (Bécsben) született hat személyt is, miután utóbbiak gyakorlatilag valamennyien a szűkebb Magyarországról, döntően a Dunántúlról származó aulikus arisztokrata családok tagjai voltak. Így már 142 főt, vagyis 76,76%-os részesedést kapunk. Ezt követi Erdély 25 fővel, vagyis 13,51%-al. Horvátországból és a Katonai Határőrvidékről ugyanakkor együttesen is csak elenyésző számú huszártörzstiszt került ki, összesen 13 fő (7,03%).

A Habsburg Birodalom Magyarországon kívüli tartományaiban, leszámítva persze Alsó-Ausztriát, mindössze két magyar származású törzstiszt (1,08%) látta meg a napvilágot. Így Morvaországban gróf Nádasdy Ferenc, Galíciában pedig a magyarországi német származású Geringer Antal. Utóbbi nyilvánvalóan az ekkor itt állomásozó katona apának köszönhetően született éppen e helyütt.

Végezetül a Habsburg Birodalmon kívül csak három (1,62%) magyar nemzetiségű huszártörzstiszt született, így Franciaországban, a már korábban ott megtelepedett, de egyaránt régi magyar nemesi családból származó gróf Bercsényi László és Dessewffy Tamás, az akkor még fennálló Lengyel Királyságban (1770 körül) pedig báró (1814-től gróf) Vécsey Ágost.

V.3. FELEKEZETI ARÁNYOK

A huszár törzstiszti kar vallási megoszlását elemezve nagy meglepetést nem tapasztalunk. Az eredeti felekezeti hovatartozást figyelembe véve, a nagy többség, 216 fő, vagyis több mint háromnegyedük (76,6%) római katolikus volt. Nemzeti megoszlását tekintve ez a csoport mutatja a legvegyesebb képet, magyarok, horvátok, a Habsburg Birodalomból származó németek, csehek, olaszok lengyelek, birodalmi németek és franciák egyaránt találhatók közöttük.

Jóval kisebb arányt képviseltek az evangélikus (lutheránus) felekezethez tartozók 36 fővel (12,77%). Ők főleg a Felvidékről, valamint Vas vármegye-ből és Sopron városából származó magyarokból és németekből, ezenkívül szepességi és erdélyi szászokból, valamint természetesen birodalmi németekből kerültek ki.

Református hitű (kálvinista) 24 fő (8,51%) volt. Ők túlnyomórészt magyar köznemesek voltak, három magyar mágnással és egy birodalmi némettel kiegészítve. Két székely nemes képviselte 0,7%-os aránnyal az unitáriusokat.

Végezetül, a Katonai Határőrvidékről származó három délszláv származású törzstisztnak köszönhetően, elenyésző arányban a görögkeleti ortodox egyház, illetve a görög katolikusok (unitusok) is képviselve voltak, kettő, illetve egy fővel (0,7, illetve 0,35%). Csekély számuk nyilván a már említett tényből fakadt, miszerint az e vallásúak nemzetiségi mivoltukból következően főleg a határőrezredekben szolgáltak, nem pedig a huszároknál. Végezetül egy fő esetében ismeretlen a vallási hovatartozás.

Meg kell említeni ugyanakkor azt is, hogy két esetben az eredeti felekezetről más vallásra tértek át. Jelesül vargyasi Dániel Lajos, illetve Ferdinánd, sachsen-coburg-saalfeldi herceg, előbbi az unitárius hitről tért át reformátusra, utóbbi pedig az evangélikus hitről római katolikusra.

A 185 hungaruson belüli felekezeti megoszlást vizsgálva, a római katolikusok túlsúlya itt is, az országos átlagukat jóval meghaladóan, érvényesül (135 fő, 72,97%). Az országos részesedésükhöz képest némileg kisebb mértékben képviselt reformátusok aránya (23 fő, 12,43%) ugyanakkor kis mértékben meghaladja, az országos átlagukhoz képest messze felülreprezentált evangélikusokét (21 fő, 11,35%). A görögkeletiek (2 fő, 0,1%), a görög katolikusok (1 fő, 0,05%), valamint az unitáriusok (2 fő, 0,1%) és az ismeretlenek (1 fő, 0,05%) részesedése azonban a magyar honosak esetében is elenyésző.²²⁶

---

226 A tágabb értelemben vett Magyar Királyság 1790 körüli felekezeti megoszlására vonatkozóan lásd pl. FARAGÓ Tamás: *Bevezetés a történeti demográfiába*. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0010_2A_09_Farago_Tamas_Bevezetes_a_torteneti_demografiaba/ch10s03.html (letöltve: 2013. július 18.).

V.4. A PÁLYAKEZDÉS TÍPUSAI

A későbbi huszártörzstisztek katonai szolgálatkezdésének különböző módzatait vizsgálva egyúttal a tisztté válás jellemző típusairól is képet alkothattunk.

Pályakezdésen a császári-királyi hadseregben történő első szolgálatvállalást értve, az alapvető kategóriák szerint az alábbi megoszlást kapjuk:

Első rangfokozat	Fő	%
Közlegény	40	14,2
Nem kombattáns katonai tisztség	4	1,4
Altiszt	6	2,1
Hadapród	136	48,2
Tiszt	94	33,3
Nincs adat	2	0,7
Összesen	282	100

Mint látjuk a legtöbben, mintegy a fele a későbbi huszártörzstiszteknek, hadapródként kezdte katonai pályáját, több mint egyharmaduk rögtön tisztként, több mint egy tizedük (14,2%) pedig közlegényként. Az első három típushoz képest ugyanakkor elhanyagolható az altisztként (2,1%), illetve a nem kombattáns katonai tisztséget betöltőként (1,4%) indulók aránya. Utóbbiak közül egyébként három furirként, egy fő pedig hadbíróként (auditorként) kezdte pályáját. Végezetül, a katonai szolgálatát ismeretlen rangban kezdte két fő, ami érdemben nyilván nem befolyásolja a kapott eredményeket.

Néhány kategóriát még továbbiakra is bonthatunk. Így például az 1763-tól rendszeresített hadapródoknak, más néven kadétoknak három típusuk volt. Ezek a kizárólag a gyalogságnál, valamint a mérnökkarnál 1798 tavaszáig rendszeresített zászlós-hadapród, a szintén főként a gyalogezeredekre jellemző császári-királyi rendes hadapród, röviden császárhadapród, végül az önköltséges vagy másként magánhadapród voltak.²²⁷

Zászlós-hadapróddá a két legfontosabb tisztképző intézményből a bécsújhelyi Katonai Akadémiáról, valamint a hadmérnöki iskolából, amelyet 1778-tól Hadmérnök Akadémiának hívtak, kikerült, kevésbé jó eredménnyel végzett hallgatókat nevezték ki, a legjobbak ugyanis egyből tisztí rangot kaptak.

227 WREDE I. 89. o.; DOROMBY-REÉ 72. o.

Császári-királyi rendes hadapródok a tisztképző intézményekből leggyengébb eredménnyel kikerült hallgatókból, illetve főként az aktív tisztek szervezett tisztképzésben részt nem vett fiaiból lettek, akiket esetenként, idővel szintén előléptethettek zászlós-hadapróddá.²²⁸

Az önköltséges hadapródok intézménye az arra alkalmas fiatalok saját költségükön történő hadapróddá válását szolgálta. Ez esetben maguknak kellett megvásárolniuk az egyenruhát és a felszerelést, valamint igazolniuk kellett, hogy az ellátásukra megfelelő mértékű havi támogatás áll a rendelkezésükre.²²⁹

35 fő esetében sajnos nem áll rendelkezésre konkrét információ, hogy milyen típusú hadapródként kezdték pályafutásukat. A pontosan ismert esetekben zászlós-hadapródként mindössze hárman kezdték aktív szolgálatukat (1,06%), a császárhadapródok pedig nyolcan voltak (2,8%). A leggyakoribb egyértelműen az önköltséges hadapródok típusa volt, ők 90-en voltak (31,9%). Valószínűsíthetően, a forrásokban leegyszerűsítve csak hadapródként emlegetett 35 fő (12,4%) többsége is az utóbbi kategóriába tartozott.

A második legnagyobb számú típust jelentő, a császári-királyi hadseregben pályáját rögtön tisztként kezdő 94 főből nyolcan a bécsújhelyi Katonai Akadémiáról, hatan a Hadmérnök Akadémiáról, illetve jogelődjéből a mérnökiskolából,²³⁰ szintén hatan a Magyar Királyi Nemesei Testőrségtől,²³¹ egy fő az 1800. évi inszurrekcióból, kilencen pedig valamely idegen hadseregből kerültek tisztként a reguláris császári-királyi haderő állományába. Utóbbiak döntően, szám szerint hatan a francia hadseregből, további egy fő pedig egy francia királpárti emigránsokból létrejött alakulathoz állt császári-királyi szolgálatba. A francia hadseregből való átállás nagyobb aránya alapvetően, bár nem kizárólagosan, a forradalom nyomán megindult emigrációs hullámnak köszönhető.

Előbbieken kívül egy fő érkezett egy egyelőre ismeretlen német állam haderejéből, egy pedig a svéd királyi hadseregből.

A rögtön tisztként kezdők több mint kétharmadát (68%) kitevő 64 fő ugyanakkor kinevezés vagy vásárlás útján jutott, többnyire minden előkép-

228 WREDE I. 89. o.

229 Uo.; *Krieg gegen die Französische Revolution* 213. o.

230 A tiszti rangban áthelyezettek kivételével ugyanakkor hadapródként a bécsújhelyi Katonai Akadémiáról további négy, a Hadmérnök Akadémiáról pedig további egy fő került át a hadsereg soraiba a későbbi huszártörzstisztek közül.

231 1767-től ugyanis a Nemesei Testőrségtől a gárdisták alhadnagyi rangban léphettek át a reguláris ezredekbe, hat év szolgálat után pedig főhadnagyként. Vö. HL Főudvarmesteri Hivatal előterjesztése és HL Főudvarmesteri Hivatal rendelete.

zettség nélkül tiszti ranghoz. A császári-királyi hadseregben elterjedt nepotizmusnak köszönhetően az ilyen kinevezésekre általában rokoni, baráti kapcsolatok révén került sor.²³² Így például az ezredtulajdonos vagy ezredparancsnok gyakran szerzett tiszti állást fiainak vagy más rokonainak, de általános volt a tiszti rangok pénzért történő adásvétele is, amit hivatalosan 1804-ben szüntettek meg.²³³ Néhány forrás alapján azonban úgy tűnik, hogy, ha burkoltan és ritkábban is, de a későbbiekben is előfordult.²³⁴

A pályakezdés típusait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a tiszti utánpótlás fő forrása egyértelműen a hadapródi rendszer, azon belül is az önköltséges hadapródok voltak. A szervezett tisztképzés, még ha ehhez a Magyar Királyi Nemesi Testőrséget is hozzászámítjuk, amely részben szintén a katonai képzést szolgálta, ekkor még nem tett szert nagy jelentőségre, a tisztképző intézményekből kibocsátottak aránya, legalábbis a huszárság esetében elenyésző volt.

Figyelemre méltó ugyanakkor az a közel 15%, aki közlegényi sorból jutott fel a törzstisztek, sőt mint látni fogjuk gyakran a tábornokok közé, ami kétségkívül nagy teljesítménynek tekinthető, és bizonyítja, hogy a hadvezetés szemében az előléptetéseknél ekkor már a rátermettség és a tehetség is jelentős súllyal bírt a származás és a szolgálati idő mellett.

Fentiek tükrében tehát feltétlenül pontosításra szorulnak az olyan, az eddig hiányzó részletes feltárások következtében, szükségszerűen kategorikus megállapítások, mint például a Simonyi József pályafutására vonatkozó alábbi kijelentés: „...közkatonából egészen az ezredesi rangig vitte. Figyelembe véve a korabeli előléptetési szabályokat ezt igen ritka dolognak tekinthetjük a császári és királyi (!) hadseregben”.²³⁵ Utalhatunk továbbá egy nemrég megjelent külföldi munkában Pauliny Mihállyal kapcsolatban leírtakra is, mely szerint az olyan felemelkedés, mint az övé, vagyis, hogy a közlegénységtől alezredesséig jutott, különösképp ritkán volt lehetséges.²³⁶

232 Erre többek között lásd BENCZE 14–15, 17. o.

233 AMON, 1876. 11. o.

234 Vö. FRANKENBURG 187. o.; HAJDU 48. o.

235 Vö. MERÉNYI-METZGER, 1997. 421. o.

236 Vö. JAMES 226. o. 21. lj. – Nem állítjuk természetesen, hogy a széles katonatömegek számához képest jelentős lett volna az ilyen pályafutások gyakorisága, a fent leírtak alapján ugyanakkor egyértelmű, hogy korántsem példa nélküli, egyedülálló esetekről van szó.

V.5. A PÁLYAKEZDÉS HELYE ÉS IDEJE

Röviden a pályakezdés helyét is érdemes megvizsgálni, miután korántsem kezdte mindenki a huszárságnál, illetve sokan pályafutásuk alatt is többféle csapatnem alakulataiban teljesítettek szolgálatot.

Ez esetben is csak a császári-királyi hadseregbeli pályafutást tekintjük, és nem számítjuk az azt megelőzően az insurrekcióban, a nemesi testőrségnél vagy idegen hadseregekben eltöltött időszakot. Mindezek alapján, az összes törzstisztet vizsgálva, huszárezredben kezdte 137 fő (48,58%), gyalogezredben 51 fő (18,09%), vértesezredben 25 fő (8,87%), dragonyosezredben 23 fő (8,16%), svalizsérezredben 13 fő (4,61%), határőr-gyalogezredben öt fő (1,77%), karabélyosezredben három fő (1,06%), ulánusezredben és karabélyosezredben szintén három-három fő (1,06%), gránátos zászlóaljban pedig két fő (0,71%). Egyaránt egy-egy fő (0,35%) kezdte helyőrségi szolgálatban, huszár-szabadcsapatban, ulánus-szabadcsapatban, a főszállásmesteri törzsnél, a mérnökkarban, illetve a katonai térképészetnél. Heten kezdték továbbá császári-királyi szolgálatba állt francia emigráns alakulatoknál, közülük hatan minden bizonnyal lovaskatonaként, egy fő alakulatának fegyvernemi hovatartozása ugyanakkor nem tisztázható, akárcsak további hét, katonai szolgálatát ismeretlen császári-királyi egységnél kezdő későbbi törzstiszt vonatkozásában.

A 274 ismert esetben tehát a nagy többség, 212 fő (77,37%) valamely lovasalakulatnál kezdte pályafutását, és csak kevesebb mint egynegyedük, 62 fő (22,63%) került át más fegyvernemből, ami arra enged következtetni, hogy az egyes fegyvernemekben belül nagyobb volt a mozgás, mint a különböző fegyvernemek között. Ezt egyébként az egyes pályafutások részletes elemzése is alátámasztja, ezek alapján huszártiszt ritkán került a gyalogsághoz és fordítva. Sokkal gyakoribb ugyanakkor, hogy valamely más lovascsapatnem alakulatához került szolgálatra, illetve, hogy onnan került valaki a huszárokhoz.

Végezetül, a katonai szolgálat megkezdésének vonatkozásában, annak időpontját is célszerűnek láttuk megvizsgálni. Ez alapján egyértelműen kitűnik, hogy a francia háborúk huszár törzstiszteinek döntő része, 222 fő (78,72%) még 1792-öt megelőzően lépett a katonai pályára, a jelzett időszakban ugyanakkor mindössze 60 fő (21,28%) kezdte katonai szolgálatát. Ez az arány nyilván abból is fakadt, hogy ilyen viszonylag rövid idő alatt ne-

hezebb volt a törzstisztségig eljutni, mint egy hosszabb időre visszanyúló pályafutás során.

V.6. ÚT AZ ELSŐ TÖRZSTISZTI RANGFOKOZATIG

A különböző életutak vizsgálata során sokatmondó az egyes pályafutások, illetve ezek folyamán a ranglétrán történő emelkedés gyorsasága is, amiről e helyütt az első törzstiszti rangfokozat, az őrnagyi megszerzéséig eltelt idő hosszának vizsgálata révén próbálunk képet alkotni.

240 életpályát vizsgálva, nem számítva többek között az idegen hadseregekben már korábban tisztként szolgálókat, megállapítható, hogy átlagosan mintegy 20 és fél évi pályafutás után sikerült elérni az első törzstiszti rangot, ami két fő esetben az őrnagyi átugrásával rögtön az alezredesi rangfokozat volt.²³⁷ Ez elég gyorsnak tekinthető, és abból kiindulva, hogy rendszerint 17 éves korban kezdték pályafutásukat,²³⁸ azt jelenti, hogy nagy részük viszonylag fiatalon, már 40 éves kora előtt törzstiszti beosztásba került.

Nagy meglepetést nem tartogat, mégis kifejező a szélső értékek, vagyis a törzstisztséghez vezető legrövidebb, illetve leghosszabb ideig tartó pályafutással rendelkezők vizsgálata.

Ezúttal alapvetően két csoportot vizsgáltunk, a leggyorsabb pályafutások közé a törzstiszti rang tíz évnyi vagy ennél rövidebb idő alatti, a leglassúbb karrierek közé pedig ennek 30 évnyi vagy még hosszabb idő alatt elérését sorolva.

Az első csoportba 20 fő (8,33%) került, a másodikba pedig 21 (8,75%). Ebből talán nem túlzás arra következtetni, hogy a pályafutások gyorsaságát tekintve elég szimmetrikus volt a megoszlás, amely valahol az említett 20 és fél év körül érhetette el a csúcst. Jelzi ugyanakkor azt is, hogy ezek a szélső értékek a törzstiszti kar egészére nem túlzottan jellemzőek. Az viszont igen, hogy kik azok, akikhez ezek a pályafutások köthetők.

---

²³⁷ Csanády József és a későbbiekben említésre kerülő Zichy (1812-től) –Ferraris Ferenc esetében került erre sor. Csanádyt a 7. számú huszárezred elsőkapitányából 1800-ban az újonnan felállított Nádor-huszárezred alezredesévé nevezték ki. Ld. ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798.

²³⁸ Újoncul hivatalosan 17 és 40 év közötti férfiakat állíthattak, ugyanakkor gyakran előfordult, hogy ennél fiatalabbak is beálltak katonának, sokszor idősebbnek állítva magukat a valóságnál. Ezenkívül az uralkodóházak tagjai is gyakran már egész fiatalon magas katonai rangokat viseltek, persze tényleges katonai szolgálat nélkül.

A leggyorsabb gróf Zichy (1812-től) -Ferraris Ferenc, későbbi altábornagy pályafutása volt a törzstisztség eléréséig, őt ugyanis 1813-ban a Magyar Királyi Nemzeti Testőrségtől rögtön alezredesi rangban helyezték az 1. számú Császár-huszárezredbe, annak ellenére, hogy a császári-királyi hadseregben soha nem teljesített korábban katonai szolgálatot. Némi haditapasztalattal ugyanakkor rendelkezett, miután az 1805., illetve 1809. évi inszurrekcióban is ezredes-főhadnagyként²³⁹ vett részt, valamint 1812 decemberétől a Magyar Királyi Nemzeti Testőrség testőrhadnagyaként²⁴⁰ szolgált. Ezeknél azonban nyilván többe számított, hogy a rendkívül befolyásos Zichy Károly állam- és konferenciáminiszter, korábbi országbíró fia volt.²⁴¹

Ettől az egyedi esettől eltekintve, szabályos pályafutás során a leggyorsabban, a számunkra leginkább a szabadságharc császári tábornokaként ismert Franz Schlik gróf jutott el az őrnagyi rangig, konkrétan öt év alatt.²⁴² Hat-hat évre volt szüksége ehhez a híres Hadik András tábornagy fiának, valamint unokájának, Hadik Károlynak, illetve Hadik Vilmosnak.²⁴³

A kép jogvédelem alatt áll!

Hét év alatt további két fő, nyolc, illetve kilenc év alatt egyaránt négynégy, végül tíz év alatt hat fő esetében

13. kép gróf Franz Schlik

sikerült az előrelépés a törzstisztségig. Nyilván nem meglepő, hogy a 20 ilyen gyors karriert befutó személy közül mindössze egy fő, Ujházy András nem volt arisztokrata, ő viszont két ízben is vásárlás révén ugrott át egy-egy rangfokozatot.²⁴⁴ A többiek ugyanakkor valamennyien rendkívül előkelő és befolyásos családokból származtak, így például két Esterházy, egy Batthyány és Zichy Károly másik fia is köztük volt, akárcsak gróf Bánffy Györgynek, Erdély főkormányzójának a fia, illetve az ősi cseh nemesi családból származó a tá-

239 Az alezredesnek megfelelő rangfokozat az inszurrekcióban.

240 A reguláris hadseregben ez az alezredesnek felelt meg.

241 HELLEBRONTH 400–401. o.; AMON, 1898. 309. o.

242 KA MMThO F. IV. S 337. fol.1. (HERMANN Róbert szíves közlése); WURZBACH XXX. 117. o.

243 ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; PIZZIGHELLI, 1897. 392–393. o.; ML UR 1 1811 Karton-Nr. 7830; AMON, 1880. 471. o.

244 ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690

bornagyi rangfokozatot a korszak huszártörzstisztjei közül később egyedülként elérő gróf Eugen Wratislaw von Mittrovitz und Schönfeld.

Előbbiek alapján nem meglepő, hogy többségük (16 fő) eleve tisztként kezdte pályafutását, így az alezredesként induló Zichy-Ferraris Ferencen kívül 12-en alhadnagyként, hárman pedig zászlósként kerültek a császári-királyi hadseregbe. Két-két fő ugyanakkor császári-királyi hadapródként, illetve önköltséges hadapródként kezdte katonai szolgálatát. Közlegényként induló tehát nem volt köztük, ami korántsem mondható el a másik végletet jelentő csoportról.

A törzstisztek közé való eljutásig eltelt leghosszabb idő a vizsgált mintában Szombathelyi János nevéhez fűződik, aki 39 év után, 56 évesen lett őrnagy, de még ezt követően is további 13 évet szolgált és végül vezérőrnagyi ranggal nyugdíjazták.²⁴⁵ A második leghosszabb idő, 38 év Fóris Sándorhoz köthető, aki 58 éves korában érte el az őrnagyi rangot, de ezt követően már csak egy évet szolgált.²⁴⁶ 37 évre volt szüksége az első törzstiszti rang megszerzéséhez további három főnek; 36-ra, 35-re, 34-re és 33-ra egyaránt két-két főnek, 32-re háromnak, 31-re kettőnek, végül 30 évre három főnek.

Érdekes, hogy ennek a 21 törzstisztnak alig több mint a fele, 11 fő kezdte csupán közlegényként a pályafutását. Hatan ugyanis önköltséges hadapródként, egy császári-királyi hadapródként, egy altisztként (káplárként) további egy furirként, egy pedig alhadnagyként indult el a katonai pályán. Nem meglepő ugyanakkor, hogy főnemesi születésű nem volt köztük,²⁴⁷ többnyire szegény kisnemesi, illetve néhány esetben valószínűsíthetően nemesi címmel sem rendelkező családokból származtak.

Megállapítható tehát, hogy a katonai karrier gyorsaságához kötődő két szélső értéket megtestesítő csoportok egyúttal a törzstiszti kar társadalmi, származási végleteivel is jelentős részben egybevágnak, és gyakorlatilag leképezik azt.

V.7. A PÁLYAFUTÁS CSÚCSA

A katonai szolgálat eredményességének nyilvánvaló mutatója az emelkedés gyorsaságán kívül a pályafutás során elért legmagasabb rangfokozat is.

---

245 ML DR 1 1811 Karton-Nr. 6762; PP Generale I. Bd fol. 145.

246 ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 92.

247 Egyikük Mathias Loy azonban később bárói címet szerzett. Ld. MEGERLE, 1824. 74. o.

E tekintetben, a pályafutások egész, néha az alapvetően vizsgált korszakon jelentősen túlmutató időtartamát figyelembe véve a következőképpen oszlik meg a huszártörzstisztek 282 főnyi csoportja:

Legmagasabb rangfokozat	Fő	%
őrnagy	71	25,18
c. alezredes	22	7,8
alezredes	36	12,77
c. ezredes	22	7,8
ezredes	31	10,99
c. vezérőrnagy	10	3,55
vezérőrnagy	34	12,06
c. altábornagy	4	1,42
altábornagy	32	11,35
c. lovassági tábornok	7	2,48
lovassági tábornok	12	4,26
tábornagy ⁱ	1	0,36
Összesen	282	100

- i A csak kevesek számára adományozott legmagasabb katonai rangfokozatot egyedül gróf Eugen Wratisslaw von Mittrovitz und Schönfeld tudta elérni, ő is csak jóval a korszakon túl, 1854-ben.

Látható, hogy a tiszteknek mindösszesen alig a negyede, 71 fő (25,18%) nem tudott az első törzstiszti rangfokozatnál feljebb jutni, vagyis az őrnagy-

14. kép Dévay Pál ezredesi diplomája

ságot már elért katonák számára lényegesen nagyobb valószínűsége volt a további emelkedésnek, mint annak, hogy ebben a rangfokozatban megragadjanak.

A vizsgált törzstisztek kevesebb mint egyötöde, 53 fő (18,79%) érte el a címzetes vagy tényleges ezredességet, a legmagasabb törzstiszti rangot. Ugyanakkor a csoport több mint egyharmadának, 100 főnek (35,46%) sikerült a törzstisztségen túllépve a tábornoki karba is bekerülni. A tíz címzetes vezérőrnagyot nem számítva 90 fő (31,91%), tehát közel egyharmaduk ténylegesen is tábornoki beosztásba került. Ez összességében nagyon jelentős katonai teljesítményre enged következtetni, amit egyébként más mutatók is megerősítenek.

V.8. A KATONAI SZOLGÁLAT LEZÁRULÁSA

„Egy huszár, aki nem halt meg harmincéves kora előtt, gyáva alak!” tartja az Antoine de Lasalle grófnak, Napóleon hős tábornokának tulajdonított mondas.²⁴⁸ A császári-királyi huszártörzstisztek pályafutásának lezárulására irányuló vizsgálataink nyomán azonban ezzel gyökeresen ellentétes kép bontakozik ki, amint ezt az alábbi táblázat is mutatja:²⁴⁹

A katonai pályafutás lezárulásának módja		Fő	%
kilépés		23	8,16
elhalálozás	hősi halál	23	8,16
	természetes halál	61	21,63
	öngyilkosság	1	0,35
	gyilkosság	1	0,35
nyugállományba helyezés		169	59,93
kizárás fegyelmi úton		4	1,42
Összesen		282	100

248 Az eredeti francia idézet így hangzik: „Un hussard qui n'est pas mort à trente ans est un jean-foutre!” TÓTH Ferenc 64. o. 56. számú lj. – A mondásnak, amelyet egyébként Lannes marsallnak is tulajdonítanak, a 30. helyett a 40. életévhez kapcsolódó változata is létezik. Vö. SÁGVÁRI-SOMOGYI 16. o.

249 A hangzatos kijelentés nyilvánvalóan a francia huszárság esetében sem helytálló.

A pályafutás lezárulásának módja szerint ugyanis megállapítható, hogy a törzstisztek jóval több mint fele 169 fő (59,93%) került nyugállományba helyezésre, közel egytizedük 23 fő (8,16%) kilépett, 61 fő (21,63%) aktív szolgálata alatt halt természetes halált,²⁵⁰ négy főt (1,42%) fegyelmi úton zárt ki a hadsereg a soraiból és mindössze alig tizedük, 23 fő (8,16%) szenvedett hősi halált. Ez korántsem meglepő a huszároknak ugyanis mozgékonyaságuk, változatos és kötetlenebb harcászati alkalmazásuk révén lényegesen nagyobb volt a túlélési esélyük, mint a többnyire zárt alakzatban harcoló gyalogos bajtársaiknak. Előbbiek, illetve a pályafutások és az elnyert kitüntetések ismeretében ugyanakkor nyugodtan kijelenthetjük, hogy a francia generális hangzatos mondásával ellentétben, az érett vagy akár aggastyán kort megérő huszárok sem voltak „gyáva alakok”.

Nyugodt öregkorról azonban a nyugdíjig eljutott huszártörzstisztek esetében is ritkán beszélhetünk, a katonáskodás hosszú évtizedei ugyanis többnyire súlyos nyomokat hagytak még a legkeményebb szervezetben is, így nem meglepő hogy többségüket rokkantként helyezték nyugállományba, amivel kapcsolatosan persze nyilván ekkoriban is előfordultak visszaélések.

Arról, hogy a hadi szolgálat mennyire megviselte a katonák egészségét, némi képet kaphatunk a legendás huszártiszt, a pályafutása során a Mária Terézia Katonai Rend parancsnoki keresztjének elnyeréséig, valamint altábornagyságig jutó báró felsőkubini Meskó József, családja számára hátrahagyott önéletírásából is, melyben az 1810. évhez kapcsolódóan az alábbi bejegyzést fűzte: „1810 januárjában veszélyes ideggyulladást szenvedtem el, melyet az oly fáradságos (1809. évi – a szerző) hadjárat következtében kaptam, és több mint három hónapba telt, mire a gyógyulásom bekövetkezett.”²⁵¹ 1813 áprilisára vonatkozóan pedig a következőket írta: „...a bal lábamban erős reumatikus fájdalmaim támadtak, amelytől nagyon sokat szenvedtem és még most is szenvedek...”²⁵²

A rokkantságnak, mértékétől függően, három kategóriája létezett, így a tényleges rokkant (Realinvalid), a félrokkant (Halbinvalid) és az időlegesen vagy ideiglenesen rokkant (Zeitliche Invalid). Utóbbi két esetben a nyugdíjazást követően még sor kerülhetett, és mint az életrajzokból látható, gyakran sor is került reaktiválásukra, vagyis újbóli, jöllehet általában könnyebb, fő-

250 Az egyszerűség kedvéért közéjük számítottuk a ténylegesen szolgálaton kívüli, de a hadsereg állományából hivatalosan sem kivetálás, sem nyugállományba helyezés révén ki nem került tiszteket is, miután ők gyakorlatilag bármikor szolgálatra vezényelhetők voltak.

251 MESKÓ 349. o. – Az idézet a szerző fordítása a német nyelvű eredetiből.

252 MESKÓ 351. o. – Az idézet a szerző fordítása a német nyelvű eredetiből.

ként helyőrségekben, esetenként egyenruházati, felszerelési vagy élelmezési bizottságokban teljesítendő szolgálattételre való beosztásukra.

A vizsgált személyek nyugdíjba vonulására meglehetősen változó hosszúságú szolgálati idő, illetve életkor után került sor. Kutatásaink alapján, 240 fős mintát vizsgálva, a törzstisztek átlagosan 35 év szolgálati időt követően kerültek nyugállományba helyezésre. Bizonyíthatóan a legrövidebb idő, 16 év 9 hónap és 15 nap volt, ami után tartós nyugdíjazásra került valaki, ez esetben jelesül nagyjókai Farkas János őrnagy, aki nyugdíjazásakor még címzetes alezredesi rangot is kapott. A magasabb rangban történő nyugdíjazásra egyébként csak különleges körülmények esetén, illetve rendkívüli érdemek elismeréseként kerülhetett sor.²⁵³ Farkasra visszatérve, esetében a rövid szolgálati idő mellett az is emítésre méltó, hogy nyugállományba helyezésekor mindössze csupán 32 esztendő volt.²⁵⁴ Korai nyugdíjazását minden bizonnyal az is megkönnyítette, hogy erre a napóleoni háborúk lezárulása idején 1815 júniusában került sor, ilyen időszakokban pedig eleve feleslegessé vált a háborúk során jelentősen felduzzasztott hadsereg, illetve a tisztikar egy része.

Időleges nyugdíjazás azonban, még ennél is rövidebb idő, mindössze tizenegy év és hét hónap katonai szolgálat után is előfordult, mégpedig Bezerédy Kálmán őrnagy esetében, akit nem egész 28 esztendősen nyugdíjaztak időleges rokkantként, szintén a napóleoni háborúk lezárásakor, 1815 decemberében.²⁵⁵ Bezerédy, hamarosan bekövetkezett halála miatt, szolgálatba többé nem is állt. A második legrövidebb idő, 14 év katonai szolgálat után, sebesülései következtében 1799-ben, 29 évesen ideiglenesen nyugdíjazott gróf Emanuel Waldstein von Wartenberg őrnagyot viszont, felgyógyulását követően, már tíz hónap múlva reaktiválták.²⁵⁶ Így gyógyulása esetén a nála is fiatalabb Bezerédyre szintén valószínű az újbóli szolgálat várt volna.

A másik végletre rátérve, a leghosszabb idejű katonai szolgálat, amely után nyugállományba helyezésre került valaki a vizsgált minta törzstisztjei közül 61 év volt. Ez ráadásul két fő, gróf Vécsey Ágost és Schneller András esetében is előfordult, akik pályafutásuk során egyaránt a rendkívül magas,

253 Ferenc császár utasítja el illetén indoklással 1795 novemberében Németh György Császár-huszárezredbeli őrnagy kérelmét, melyet alezredesi rangban történő nyugdíjazására vonatkozóan terjesztett elő. Az uralkodó véleménye szerint ugyanis esetében, ilyen (közelebbről nem részletezett) különleges körülmények és rendkívüli érdemek nem állnak fenn. Vö. HKR Prot. 1795 Dep. Lit. D 5373.

254 Vö. PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 96.

255 Vö. HKR Akten 1815 G 1 5/447 és ST HR 6 1815 Karton-Nr. 7584.

256 Vö. ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446.

lovassági tábornoki rangfokozatig jutottak, életkorukat tekintve pedig nyugdíjazásukkor már 80, illetve 81 évesek voltak.²⁵⁷

Megállapított nyugdíjkorhatár ugyanis 1855-ig a császári királyi hadseregben nem létezett, a tisztek addig szolgáltak, amíg kedvük tartotta vagy ameddig egészségi állapotuk lehetővé tette. Magát a nyugdíjrendszert is csupán 1770-ben vezették be azon tisztek számára, akiket a katonai felülvizsgáló bizottság rokkantnak nyilvánított. A törzstiszteket és a tábornokokat ugyanakkor, saját kérelmükre vagy a császár parancsára, nyugdíjazhatták akkor is, ha nem voltak rokkantak.²⁵⁸

Azonban a nyugállományba helyezés 1781. április 20-án kiadott szabályozása alapján minimálisan tíz évnyi szolgálati idő volt szükséges a nyugdíjazáshoz, egyúttal az illetmény összege is a szolgálati idő függvényében került meghatározásra. 25 évnél kevesebb időt követően a nyugdíjazást megelőzően kapott fizetés egyharmada, 25 év és 40 év között a fele, 40 év katonai szolgálatteljesítést követően pedig a kétharmada képezte a nyugdíj összegét.²⁵⁹

Egy tisztnak²⁶⁰ azonban, szemben az életfogytig vagy teljes rokkantságig történő katonáskodásra kötelezett közkatonákkal,²⁶¹ ha nem kívánt nyugdíjazásáig vagy haláláig szolgálni vagy megelégtelte a katonai szolgálatot, illetve egyéb okokból kifolyólag, például át kellett vennie a családi birtok igazgatását vagy nősülni óhajtott, de nem volt pénze az ilyenkor szokásos házassági kaució kifizetésére, lehetősége volt rangjáról bármikor lemondani és kilépni a hadsereg állományából, idegen szóval kvietálni. Ekkor azonban semmilyen javadalmazásra nem tarthatott igényt. Néhányan ugyanakkor, szolgálataik elismeréseképpen rangjuk megtartása, sőt alkalmanként, hasonlóan mint a nyugdíjazásnál, eggyel magasabb rangfokozat adományozása mellett hagyhatták el a tiszti pályát.

Az ilyen kilépésekre különösen a háborúkat lezáró békekötések után került sor nagy számban. Néhányan, főként az előkelő arisztokrata családok tagjai gyakran ugyanis csak hazafias érzelmeiktől vezérelve ragadtak fegyvert az uralkodó és a haza szolgálatában, amikor arra különösen szükség volt, azonban a katonai pályát nem tekintették egész életre szóló elkötele-

257 Vö. PP Generale II. Bd. fol. 106.; PP Generale I. Bd. fol. 16.

258 DEÁK 189–190. o.

259 Krieg gegen die Französische Revolution 224. o.

260 Hozzájuk hasonlóan a kisebb prima plana személyei is rendelkeztek ezzel a joggal.

261 Az örökös tartományokban ugyan az életfogytig tartó katonai szolgálat Károly főherceg refomjai során 1802-ben eltöröltetett, a magyarországi kiegészítésű alakulatok vonatkozásában azonban a magyar országgyűlés, melynek jogkörébe tartozott az újoncok megajánlása, ehhez ekkor még nem járult hozzá. HOLLÁN 523–524. o.

zettségnek. Mások ugyanakkor a nagymértékben megnehezedő előbbre jutási lehetőségek következtében döntöttek a béke beköszöntével a katonai szolgálatból történő kilépés mellett.

Az viszont, hogy a hadsereg maga taszítson ki valakit a soraiból, főleg ilyen magas rangú tisztek esetében, csak kivételesen ritkán fordult elő. A sors kegyetlen fintora ugyanakkor, hogy a valamennyiük közül leghíresebb, regényes életű báró vitézvári Simonyi József ezredes osztályrészéül is ez jutott, miután az 1831. április 11-én kelt és 20-án kihirdetett hadbírószági ítélet bűnösnek mondta ki „a hivatali hatalommal és az őt megillető halálra ítélési joggal való visszaélésben, a hamisítás és az alárendelt hamisításra való rábírásának büntetében”.²⁶²

A maga korában nagy port kavart és máig tisztázatlan ügy kapcsán a közelmúltban elhunyt kiváló történész, Zachar József is azt a korábbi feltevést valószínűsíti, miszerint az eset, illetőleg a szokatlanul súlyos ítélet háttérében személyes bosszú, vagyis az egyszerű sorból rendkívüli vitézségének köszönhetően magasra emelkedett, a közvélemény szemében rendkívül népszerű Simonyi befolyásos ellenségeinek és irigyeinek ármánykodása állt.²⁶³

Gróf Zichy Ferdinánd altábornagy esete, már lényegesen egyértelműbb. Ő ugyanis 1848-ban Velence városparancsnokaként átadta a rábízott várost a felkelőknek, amiért később rangjától és kitüntetéseitől való megfosztásra, továbbá várfogságra ítélték.²⁶⁴

Báró Franz Alexander Bolza ezredes ellen ugyanakkor a kincstár család módon való megkárosításának, így többek között hamis számla kiállításának vádjával indult vizsgálat, melynek nyomán, 1826. június 2-án kelt ítélettel, háziőrizetre ítélték, rangjától megfosztották és a katonai szolgálatból elbocsátották.²⁶⁵ Az érintett egyébként az uralkodóhoz intézett évekkel későbbi kérelmeiben is ártatlanságát hangsúlyozta, ami azért szintén elgondolkodtató.²⁶⁶

Végül Zrinszky Antal őrnagyot, egyelőre ismeretlen jellegű vádak alapján 1818. március 13-án meghozott és ezredének tulajdonosa, báró ternovai Stipsicz József lovassági tábornok által ratifikált hadbírószági ítélet nyomán,

---

262 Idézi ZACHAR, 2000b. 201. o.

263 Erre vonatkozóan lásd ZACHAR, 2000b. 199–202. o.

264 PP Generale II. Bd. fol. 115.; WURZBACH LX. 21–22. o.

265 Ld. HKR Prot. 1826 F 1261.

266 Ld. HKR Akten 1830 CFHW 46.

az 1818. április 21-i kihirdetéssel egyidejűleg, rangjától és kitüntetésétől történő megfosztás mellett kizárták a hadsereg soraiból.²⁶⁷

A fegyelmi úton történő kizárás mellett enyhébb esetekben előfordult a kényszernyugdíjazás is. Erre Fackh József ezredes esetében került sor, akit 1834-ben hamis kórházi számlák vezetése miatt felmentettek a 4. számú huszárezred parancsnoki beosztásából, de kegyelemből csak három hónapi elzárásra ítélték, majd ennek letöltését követően nyugállományba helyezték.²⁶⁸

Végül, a pályafutások lezárulásával kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a francia háborúk időszakának huszártörzstisztjei közül 164 fő (58,16%), vagyis a többségük katonai szolgálata lezárult a jelzett korszakban, 118 esetben (41,84%) ugyanakkor ez tovább folytatódott 1815-öt követően is.

V.9. KARRIEREK A CSÁSZÁRI-KIRÁLYI KATONAI SZOLGÁLAT MELLETT, ILLETVE AZON TÚL

Miután kutatásunk alapvetően a katonai adminisztráció során keletkezett irategyüttesek feldolgozására alapult, melyek értelemszerűen a katonai pályán kívüli élettel kapcsolatosan kevés adattal bírnak, így utóbbi vonatkozásában lényegesen kevesebb információval rendelkezünk, mint a katonai pályafutás tekintetében. Néhány rendelkezésre álló adat alapján azért némi képet ezzel kapcsolatosan is alkothatunk. A vizsgált életutak egy részéből ugyanis kitűnik, hogy a huszártörzstisztként szolgált személyek több esetben, katonai pályafutásuk lezárását követően, ritkábban már amellet is, egyéb, a katonai mivoltukhoz szorosan nem kapcsolódó területeken is megállták a helyüket, néha egész komoly sikereket, eredményeket elérve.

Magától értetődően, a társadalmi összetételből fakadóan, gyakori volt, hogy pályafutásuk végét követően örökölt, ritkább esetben szerzett birtokaikra vonultak vissza és ott gazdálkodást folytattak. Előfordult az is, hogy éppen a megörökölt birtok átvétele következtében voltak kénytelenek felhagyni a katonáskodással.

Kivételes esetben az is megtörtént, hogy az örökség egy egész fejedelemség volt, mint például Gusztáv Adolf hessen-homburgi herceg esetében, aki 1846-ban, bátyja halálát követően vette át országa kormányzását, vagy

267 Ld. HKR Akten 1818 G 3 3/1; HKR Prot. 1818 G/2153; ST HR 10 1818 Karton-Nr. 7771.

268 Ld. PP Oberste I. Bd. fol. 142.

Sayn-Wittgenstein-Berleburg hercege, Albert esetében, aki apja 1800-ban bekövetkezett halálát követően lett a kis fejedelemség uralkodója. Utóbbi ugyanakkor, miután országa 1806-ban a Rajnai Szövetség létrejöttével elvesztette szuverenitását, a későbbiekben, a felszabadító háborúk során ismét szolgálatot vállalt a császári-királyi haderőben.

A kevésbé vagyonosak esetében ugyanakkor a katonai pályafutást követő visszavonulás színtere többnyire egy szolid városi ház volt, amelyben gyakorlatilag polgári életmódot folytattak. Arról, hogy valaki a huszártörzstisztek közül invalidusházban fejezze be életét, csak egyetlen esetben, Pauliny Mihály kapcsán van tudomásunk, ennek hátterében ugyanakkor valószínű az ő esetében sem anyagi okok mint inkább a legközelebbi családtagok elvesztése álltak.

Néhány előkelő származású, ennek megfelelően nyilvánvalóan széles körű műveltséggel rendelkező törzstiszt esetében előfordult az is, hogy a katonai pályát, a kevésbé veszélyes, de nem kevésbé mozgalmas és szintén kiváló karrierlehetőséget jelentő diplomáciaira cserélte fel, mint például Wenzel Philipp Marschall von Biberstein báró, Karl Friedrich von Tettenborn báró, Adam Neipperg gróf, továbbá Karl Ludwig von Ficquelmont gróf. Utóbbi ráadásul a diplomáciai pályán is túlmenő, jelentős politikai karriert befutva egészen külügyminiszterségig, majd az osztrák birodalomfél miniszterelnökségéig jutott.

A diplomáciai megbízatások körébe ugyanakkor néha rendkívül bizalmas, és egészen sajátos feladatok is tartoztak. 1814-ben Napóleon bukását és Elbára történő száműzetését követően az udvari körök számára meglehetősen aggodalmat kelthő, súlyos probléma volt, hogy Ferenc császár lánya, Mária Lujza, továbbra is ragaszkodván férjéhez, egyúttal híven házastársi esküjéhez, Elbára készült követni a száműzött francia császárt. A zseniális Metternich, a Napóleonra a csatatéren is legyő-

A kép jogvédelem alatt áll!

15. kép I. Napóleon

ző Karl Philipp zu Schwarzenberg herceg segítségével azonban megtalálta a megoldást arra, hogy az ingatag lelkületű Mária Lujzát egyszer s mindenkorra elválassa a „korszáki emberevőtől”.

A legkézenfekvőbbnek erre egy másik férfi irányába történő erős érzelmi kötődés megalapozása tűnt. Előbbire pedig legmegfelelőbbnek az egykori huszártiszt, az akkoriban az udvar megbízásából Dél-Itáliában, Napóleon mostohafiával, Eugéne de Beahuarnais-val tárgyaló, korábban a stockholmi követ tisztét is betöltő, a fentiekben már említett gróf Neipperg tábornok tűnt.²⁶⁹ Ami egyáltalán nem meglepő, hiszen közismert, hogy a huszárok nem csupán az ellenséges alakulatok, lövegek és különböző fontos szállítmányok, hanem a

A kép jogvédelem alatt áll!

16. kép Mária Lujza

női szívek rabul ejtésének is mesterei voltak. A gróf pedig utóbbiban különösen jeleskedett. Ez irányú hírnevének köszönhetően 1814 nyarán visszahívták Dél-Itáliából, új feladatául pedig, előnyös személyes adottságai felhasználása révén Mária Lujza Napóleontól történő lelki függésének felszámolását és lehetőleg végleges elfeledtetését kapta. A tábornok, jó alattvalóként és kötelességet tudó katonatiszthez illően, küldetését ezúttal is kiválóan végrehajtotta és rövidesen minden téren nélkülözhetetlenné vált Mária Lujza számára, aki ezzel együtt letett arról a szándékáról, hogy hűséges feleségként kövesse a volt francia uralkodót száműzetésébe. Ráadásul a snájdig tisztet a kis II. Napóleon, a római exkirály is nagyon megkedvelte, miután gyermeki lelkét, a gróf megnyerő személyisége mellett, annak pompás huszáregyenruhája is mindig elbűvölte.²⁷⁰ Neipperg végül megbízatását jócskán túlteljesítve nem csupán a Pármai Hercegséggel kárpótolt egykori császárné szertője, hanem első számú bizalmasa és tanácsadója, egyúttal főistálló mestere és csapatai főparancsnoka, Napóleon halálát követően pedig hivatalosan is a férje lett.

A diplomáciai feladatok mellett egyéb kormányzati megbízatásra, egészen pontosan a polgári közigazgatás irányításában történő részvételre is akadt példa. Így az 1831-től szlavóniai főhadparancsnokként működő Vlasits Ferenc altábornagyot az uralkodó 1832-ben horvát-szlavón-dalmát bánná és ezzel együtt Zágráb vármegye főispánjává nevezte ki. Gróf Zichy-Ferraris Ferenc, későbbi altábornagy pedig már katonai pályafutását megelőzően kü-

269 Ld. STACTON 95, 97. o.

270 Uo. 131. o.

lönféle vármegyei hivatalokat töltött be. 1826-tól pedig, a Magyar Királyi Nemesi Testőrségben való szolgálata mellett Győr vármegye főispánja lett.

A kép jogvédelem alatt áll!

17. kép II. Napóleon

Ritkán, de megesett az is, hogy valaki a Habsburg-haderőben történő szolgálatát véglegesen lezárva, vagy azt csupán ideiglenesen megszakítva, egy másik állam hadseregében folytatta katonai pályáját. Így például a már szintén említett, badeni származású báró Karl Friedrich von Tettenborn őrnagy Napóleon oroszországi hadjáratának kezdete előtt, melyhez a Habsburg Birodalom is mint a franciák

szövetségese csatlakozott, kilépett a császári-királyi hadsereg kötelékéből, mivel nem kívánt Bonaparte oldalán harcolni. Sőt egyenesen a cári hadseregbe állt, ahol már jól ismerték, miután egy időben Szentpéterváron teljesített szolgálatot mint a Habsburg Birodalom akkori követének segédtsíztje, így rögtön alezredesi, majd hamarosan ezredesi rangot nyert. A napóleoni háborúkat követően azonban, 1818-ban a cári hadsereget is otthagytá, és szülőhazájába visszatérve, badeni katonai, illetve diplomáciai szolgálatba lépett át. Báró Barco Félix alezredes ugyanakkor 1796 végén lépett ki a császári-királyi hadseregből és állt a következő évtől nápoly-szicíliai királyi szolgálatba, immár ezredesi rangban. 1800-ban azonban ismét visszatért a császári-királyi hadseregbe, ahol viszont csak korábbi alezredesi rangfokozatába helyezték vissza. Az olasz gróf Ferdinand Serbelloni-Sfondrati, San-Gabrio hercege ugyanakkor nem szabad akaratából, hanem Napóleon parancsára lépett át az itáliai hadsereg szolgálatába, itáliai birtokai révén ugyanis előbbi alattvalójának számított. A francia uralkodó 1814-es bukását követően ugyanakkor habozás nélkül visszatért a császári-királyi haderőbe.

Végezetül néhány huszártörzstiszt különböző tudományok területén is jeleskedett. Így például báró Maximilian Paumgartten altábornagy több hadtudománnyal foglalkozó művet írt. Friedrich Wilhelm von Bretschneider altábornagy pedig apja, Heinrich Gottfried von Bretschneider egykori őrnagy és író emlékiratainak rendezésében oly buzgalommal vett részt, hogy a toszkánai császári-királyi Tudós Társaság Akadémiája tiszteletbeli tagjává választotta. E tekintetben ugyanakkor valamennyiük közül a legjelentősebb

Lipszky János ezredes volt, aki katonai pályafutásával párhuzamosan rendkívül kiemelkedő térképészeti tevékenységet folytatott. Így nevéhez fűződik a *Mappa generalis Regni Hungariae*, vagyis Magyarország és társországai, minden korábbinál pontosabb, teljes általános térképének, valamint Pest és Buda várostérképének elkészítése is.

V.10. TÁRSADALMI ÖSSZETÉTEL ÉS MOBILITÁS

Korábbi megállapításainkból is kitűnt, hogy a hadseregben és a társadalomban egyaránt jelentős presztízzsel bíró huszár törzstiszti kar társadalmi eredetét tekintve sem képezett homogén egységet.

A törzstisztek 256 fős mintája alapján, életpályájuk egészére vetítve, tehát nem a születéskori állapotot vizsgálva az alábbi megoszlást tapasztaljuk:

Társadalmi állás, rangcím ⁱ	Fő	%
Herceg	3	1,17
Gróf	55	21,48
Báró	61	23,8
Nemes ⁱⁱ	102	39,8
Ismeretlen	34	13,28
Összesen	256	100

i Rangcímen gyakorlatilag a magyar közjogban főnemesi címnek tekintett bárói, grófi, hercegi címeket értjük, kerüljük ugyanakkor a főnemesi cím kifejezés összefoglaló értelmű használatát, miután az osztrák birodalomfélben a bárói cím (Freiherr) nem számított a főnemesi rangok közé, hanem csupán az egyszerű nemesség és a főnemességet jelentő úri rend (Herrenstand) között elhelyezkedő lovagi rendbe (Ritterstand) tartozott.

A kategorizálás során mindig a legmagasabb méltóságot vettük figyelembe, így például egy bárói címmel is rendelkező grófot egyöntetűen a grófok közé soroltunk, nem pedig a bárókhoz. Kivételt mindössze Friedrich von Bianchi, illetve Frimont János esetében tettünk. Ők ugyan mindketten itáliai hercegi címet is nyertek pályafutásuk során, azonban ezek presztízse a Habsburg Birodalomban csekély volt, és semmilyen előjogot sem biztosított, így csak az osztrák bárói (Bianchi), illetve grófi (Frimont) címüket vettük alapul. Vö. WALDSTEIN-WARTENBERG.

ii Az egyszerűség kedvéért az osztrák birodalomfélben és a Német-római Birodalomban elterjedt, de a magyar közjogban ismeretlen lovagi címmel rendelkezőket is idesoroltuk.

Látható, hogy a törzstiszti kar gyakorlatilag a nemességből került ki, ami természetesen nem új megállapítás, hiszen már a korábbi szakirodalom számára is ismert tény volt.

Alaposabban megvizsgálva azonban kiderül, hogy jelentős részben korántsem ősi nemesi vagy arisztokrata családok tagjai alkották a huszár törzstiszti kart. Mindenképpen árnyalja a képet ugyanis, ha a születéskori állapotot, illetve a családi hátteret vizsgáljuk, ennek révén egyúttal a társadalmi mobilizáció, gyakran több generáció tevékenységének során megvalósuló folyamataiba is betekintést nyerhetünk.

A születéskori állapotot alapul véve kiderül, hogy a későbbi nemesek közül 20 fő (7,8%) nemtelen származású volt. 11 fő közülük (4,3%) maga szerezte a nemességét, kilencen pedig valamely rokonuknak, döntően az apának köszönhetően, vele együtt kaptak nemességet. Jellemző módon utóbbiak nagy része, hét fő, tiszt fia volt, akiknek apja minden esetben katonai érdemek révén szerzett magának, valamint családjának nemességet, és csak ketten voltak, akiknek az apja hivatali pályán érdemelte ki a nemesi rangra emelést, jelesül Josef Neumann alezredes, akinek az apja Carl Samuel Neumann sóhivatalnok,²⁷¹ illetve Wenzel Pachmann alezredes, akinek az apja udvari tanácsos volt.²⁷²

Több esetben megfigyelhető, hogy a nemtelenként és egyúttal közlegényként katonai pályájukat kezdő édesapák valamely főtiszti rangfokozatig, döntően a kapitányságig jutottak és ezzel együtt nemességet is szereztek. A tisztfiként induló gyermekeik immár előnyösebb helyzetből indulva pedig már a törzstisztséget esetenként a tábornokságot és a bárói címet is elérhették. Így például a soproni születésű, kapitányságig jutó, családjának nemességet szerző Geringer József fia, Gábor, vezérőrnagy és báró lett, az ő fia, Károly pedig a szabadságharcot követő időszakban Magyarország teljhatalmú polgári biztosa.²⁷³ A család tehát alig három generáció alatt társadalmi ál-

271 MEGERLE, 1822. 233–234. o.

272 Uo. 158. o.; SVOBODA 134–135. o.

273 A tényyszerűség kedvéért Geringer Károly említése kapcsán ezúton kívánjuk pontosítani azt a szakirodalomban elterjedt, leegyszerűsítő megállapítást, miszerint Geringer erdélyi szász származású lett volna. Ez ugyanis csak részben igaz. Jóllehet anyai ágon valóban az erdélyi szászság prominens családjából, a báró Bruckenthalból származott, apai ágon viszont felmenői, mint láttuk egy soproni eredetű, de lényegében minden kötődés nélküli katonacsalád tagjai voltak. Vö. KOVÁCS–KATUS 454. o.; GERGELY 297. o. – A család egyes nemzedékeire és felemelkedésére vonatkozóan lásd AMON, 1892a. 96, 120, 143–145, 154, 177. o.; KEMPELEN IV. 306. o.; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* III. 489–490. o.; ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1787 Karton-Nr. 7732; WURZBACH V. 153–154. o.

lását tekintve rendkívül nagymértékű emelkedést produkált, amit főként a két első nemzedék katonai szolgálatai alapoztak meg.

A nemességbe jutottakhoz képest ugyanakkor jóval nagyobb arányú mobilizáció rajzolódik ki a bárói címmel rendelkező csoport vizsgálatából. Ennek oka valószínű, hogy a törzstiszti kar eleve főként nemesi származásúakból állt, akik számára a törzstiszti vagy tábornoki rang elérése mellé a bárói cím megszerzése jelentette a társadalmi előrelépést.

Megvizsgálva, kiderül, hogy a 61 bárónak kevesebb, mint a fele, mindössze 27 fő (44,26%) örökölte címét, a többiek azt már életükben kapták. E 34 főből tizen valamely családtagjuk (jellemzően apjuk, nagybátyjuk, bátyjuk) érdemeinek köszönhetően emeltettek báróságra, sokan még gyerekként. 24-en azonban (a bárók 39,3 %-a) a saját érdemeiknek, jelesül vitézségüknek köszönhetően nyerték el ezt az előkelő címet.

Mindez, vagyis a társadalmi felemelkedés viszonylag nagyobb mértékű lehetősége a katonák számára a kiemelkedő vitézségen és persze szerencsén túl jelentős részben Mária Teréziának is köszönhető.

A tisztikar, bevezetőben már említett megkülönböztetett szerepe a Habsburg Birodalomban ugyanis különösen az ő uralkodásától nyilvánult meg. A királynő, nyilván a súlyos áldozatokkal járó dinasztikus háborúk tapasztalatából is fakadóan, a származás mellett már nagymértékben a teljesítmény és a rátermettség alapján történő előmeneteli rendszert támogatta a katonai pályán.²⁷⁴

Egyúttal az alacsony sorból származó, arra érdemes tisztek számára is lehetővé tette, hogy a hagyományos rendi társadalom keretei között is tisztii állásuknak megfelelő presztízsű helyet foglalhassanak el, vagyis nemesi vagy akár bárói, esetenként grófi címet szerezzenek.

Így 1757-ben arról rendelkezett, hogy 30 év kifogástalan tisztii szolgálat után örökletes nemesség adományozása kérhető.²⁷⁵ Azok a tisztek pedig,

A kép jogvédelem alatt áll!

18. kép Mária Terézia

²⁷⁴ Vö. LÁZÁR 125–126. o.

²⁷⁵ FRANK-DÖFERING 642. o. – 1810-ben ezt annyiban módosították, hogy erre csak 30 év fegyveres szolgálatot teljesítő, és legalább egy harci érintkezésben résztvevő tisztek tartottak igényt.

akik már eleve nemesek voltak kérelmezhatték a bárói rang adományozását is, ezt azonban csak az ilyenkor szokásos taksa²⁷⁶ megfizetését követően kaphatták meg, viszont, ha megelégedtek a lovagi címmel, azt díjmentesen elnyerték.²⁷⁷

A hadsereg tagjainak bárói rangra emelése az esetek többségében azonban egy, szintén a nagy királynő nevéhez fűződő intézményhez, a Mária Terézia Katonai Rendhez kötődik. Ez a Habsburg Birodalom első számú katonai kitüntetése volt.

Alapítására 1757-ben a kolini győzelemhez kapcsolódóan került sor. Kezdetben két fokozata volt, a kis- és nagykereszt, majd 1765-től egy középső fokozattal, a parancsnoki kereszttel bővült, a kiskeresztet pedig ettől kezdve lovagkeresztnek nevezték.²⁷⁸ Jelentősége abban állt, hogy alapításakor az uralkodó, Mária Terézia szakítva az addigi hagyományokkal viszonylag széles kör számára elérhetővé tette elnyerését, hiszen vallástól, származástól és rangfokozattól függetlenül bármelyik arra érdemes tiszt megkaphatta.²⁷⁹ Elnyerésénél tehát kizárólagosan a vitézség, a nyújtott katonai teljesítmény számított. Az odaítélés módja is viszonylag de-

mokratikus volt, sok tekintetben hasonló volt napjaink pályázati rendszeréhez. Kiemelkedő haditett alapján lehetett kérelmezni, melynek során részletesen le kellett írni a véghez vitt hőstettet, amihez öt szemtanúként jelenlévő tiszt, hiányuk esetén tizenkét altiszt vagy közember tanúvallomását kellett csatolni. Ezt követően a rendi káptalan szavazással határozott, ennek során azonban a végső szót mindig a rend nagymestere, a mindenkori uralkodó mondta ki.²⁸⁰ A rend bármely fokozatát elnyert tiszt, ha nem volt ne-

A kép jogvédelem alatt áll!

19. kép a Mária Terézia Katonai
Rend lovagkeresztje

276 Más esetben ugyanis jelentős mértékű díjfizetéshez volt kötve.

277 FRANK-DÖFFERING 642. o.

278 ZACHAR, 2002. 257. o.; HUSZÁR Imre 275. o.

279 BENCZE 24. o.

280 LÁZÁR 126. o.

mes, akkor automatikusan nemességre emelkedett, illetve bekerült a lovagi rendbe is, valamint kérvényezhette a bárói cím odaítélését is, amit ez esetben díjmentesen megkapott.²⁸¹ A rend elnyerése tehát sok esetben jelentős elérelépést tett lehetővé a társadalmi ranglétrán is, az egyébként szükséges anyagi háttér hiánya esetén is.

Így nem meglepő, hogy a bárói címet szerzett 24 fő döntő része, 22 a Mária Terézia Katonai Rend elnyerése révén jutott erre a méltóságra. A maradék kettő, Maximilian von Paumgartten és Thallherr Mihály ugyan Mária Terézia Katonai Rendet nem kapott, pályafutásuk azonban így is magasra ívelt, mindkettő eljutott ugyanis a tábornokságig. Paumgartten 35 évi katonai szolgálat után vezérőrnagyként, de továbbra is aktív szolgálatot teljesítve, Thallherr pedig 52 és fél év folyamatos katonai szolgálatot követően altábornagyként történt nyugdíjazása után nyerte el a bárói méltóságot.²⁸²

A családtag révén bekövetkezett bárói rangra emelkedés tíz esete között is négy alkalommal az apák katonai karrierje jelentette az előrelépés kulcsát, két esetben ugyanakkor hivatali szolgálat jutalmaként nyerték el az apák a báróságot.²⁸³ A csehországi származású Emanuel Bretfeld zu Cronenburg, későbbi altábornagy pedig 1807-ben, még elsőkapitány korában, bátyja Joseph tudományos érdemeinek köszönhetően részesült a bárói rangra emelésben,

281 Uo. 127. o.; HUSZÁR Imre 281. o.

282 Paumgartten pályafutására és rangemelésére vonatkozóan lásd AMON, 1892a. 273. o. továbbá MEGERLE, 1824. 85. o. és WURZBACH XXI. 377–378. o.; Thallherrre vonatkozóan pedig PP Generale II. Bd. fol. 41. és NAGY Iván XI. 125–126. o. – Mindketten rendelkeztek tehát a 30 év folyamatos tiszti szolgálattal, ami lehetővé tette számukra a bárói cím elnyerését.

283 Társadalomtörténeti adalékként megjegyezzük, hogy egyik közülük, az egyenesen lovassági tábornokságig jutó és még egy huszárezred ezredtulajdonosi méltóságát is elnyert Michael von Kienmayer apja, Michael Franz K. volt, aki hosszú és eredményes udvari szolgálata révén előbb udvari tanácsossáig, majd a császári főudvarmesteri hivatal igazgatói állásáig jutott. Hivatalnoki érdemei elismeréseképpen 1771-ben elnyerte a Szent István Rend lovagkeresztjét is, amit 1775. szeptember 30-án követett a bárói méltóságra történő emelés. Feltétlenül szólnunk kell ugyanakkor a nagyapáról is, Johann Michaelról, miután az egykori bécsi polgárcsalád felemelkedését gyakorlatilag ő alapozta meg. Johann Michael K. kereskedő és egyúttal a városi polgárörtség századosa volt, aki az osztrák örökösödési háború idején, mikor Bécs ostromának veszélye fenyegetett, olyannyira kitüntette magát, hogy igyekezetéért és hazafiasságáért néhány esztendővel utóbb, 1754-ben, vagyis unokája, a későbbi tábornok születése előtt mindössze egy évvel, elnyerte a család számára a nemességet. Tehát három generáció, három különböző, ám a korszakban egyaránt a társadalmi felemelkedés tipikus színtereit jelentő foglalkozási ágakban jeleskedő tagjai pályafutásának felvázolása nyomán egy igazi családi sikertörténet bontakozik ki előttünk. Ennek során az első két nemzedék rendkívül rövid idő alatt magas társadalmi emelkedést produkált, melyet a harmadik nemzedék sikeresen megszilárdított. (Michael Franz és Johann Michael Kienmayer életrajzára vonatkozóan lásd WURZBACH XI. 250. o.)

20. kép Dévay Pál bárói
diplomájának királyi pecsétje

utóbbi ugyanis a jog és a bölcsészet doktora, történész, genealógus és a Bécsi Egyetem rektora volt.²⁸⁴

A grófi méltóságba való bekerülés már lényegesen nehezebb, és ezért ritkább is volt, ezt tükrözi, hogy az 55 grófi címmel rendelkező túlnyomó többsége, 46 fő, született gróf volt, hatan családtag révén váltak azzá, és mindössze háromnak sikerült saját erőből ilyen magas társadalmi rangot elérnie. Kettőnek viszont egyenesen köznemesi sorból indulva, az egyikük Friedrich Nauendorf altábornagy, a másik pedig, a minden szempontból kiemelkedő pályát befutó, már említett Frimont János volt.²⁸⁵ Ők mindketten a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjén túl elnyerték a parancsnoki keresztet is.²⁸⁶ Grófi címet szerzett még Vécsey Ágost tábornok is, szintén a Mária Terézia Katonai Rend lovagja, ő azonban született báró volt.

Összegezve a különböző szintű rangemeléseket, tehát a nemessé, báróvá, gróffá válásokat, a vizsgált csoportból együttesen 35 főnek, vagyis 14%-nak sikerült saját erejéből előrelépnie a társadalmi hierarchiában. Ha pedig a 90 eleve rangcímmel rendelkező vagy azt családja révén később elnyerő személyt nem számítjuk, akiknek már nem nagyon volt hova emelkedniük, 166 személyt kapunk, akiknek már 21%-át képviseli ez a 35 fő, vagyis a rangcím vagy akár nemesség nélkül indulók közel ötöde tudott előbbrejutni, ami mindenképpen figyelemre méltó. Ráadásul ez az arány még magasabb is lehetne, miután a Mária Terézia Katonai Rendet szerzettek közül korántsem kérte mindenki a bárói cím adományozását. A huszártörzstisztek 257 fős mintájából ugyanis 66-an (25,68%) nyerték el a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, ami lenyűgöző arány. Közülük 12-en pedig még a parancsnoki keresztet is megkapták.²⁸⁷ Ebből a 66 főből 29-en eleve rendelkeztek rang-

284 PROCHAZKA 50–51. o.; MEGERLE, 1824. 47. o.

285 Ld. HIRTENFELD I. 498, 857–862. o. és WURZBACH IV. 363–367. o.

286 Ezenkívül I. Ferdinándtól, a Szicíliai Kettős Királyság uralkodójától hercegi címet is kapott, amelynek azonban, mint már említettük, a Habsburg Birodalomban korántsem volt akkora presztízse, mint egy birodalmi hercegi rangnak.

287 A huszárok aránya egyébként jellemzően magas a rend történetében, miután, változatos harcászati alkalmazásuk révén nekik nagyobb lehetőségük nyílt az egyéni vitézség bizonyítására, mint a többnyire zárt alakzatban harcoló, lényegesen kisebb túlélési eséllyel

címmel, ketten mint láttuk grófi címet nyertek, illetve egy fő báróból gróffá emelkedett, 22-en pedig bárói címet kaptak, meglepő módon 13 fő azonban ezt nem kérte. A társadalmi felemelkedés lehetősége tehát, a már említett 35 törzstiszten kívül számukra is egyértelműen adott volt, ők azonban valamilyen oknál fogva ezzel nem éltek. Velük együtt ugyanakkor 48 fő, vagyis a nemtelen vagy rangcím nélküli nemesi származásúak 28,92%-a, mintegy harmada számára nyílt tényleges lehetőség a katonai pálya révén a társadalmi felemelkedésre is.

Kutatásaink tehát egyértelműen alátámasztják Zachar Józsefnek, az 1683–1792 közötti császári (– királyi) hadsereget és hadügyet érintő nagyszabású feltárása alapján született megállapítását, miszerint a katonai pálya minden korábban feltételezettnél nagyobb társadalmi mobilitást tett lehetővé.²⁸⁸

Le kell szögezni ugyanakkor, hogy erre összességében csak egy szűk kör, alapvetően a nemesi származásúak, a néhány nemtelen közül pedig döntően a városi, mezővárosi polgárságból vagy más szabad jogállású társadalmi rétegekből származók számára nyílt lehetőség. Ennek részben gyakorlati okai is voltak, így bármennyire kiváló katona is volt, egy közlegény altiszti kinevezésének immár az írni-olvasni tudás is feltétele volt.²⁸⁹ Ez pedig főként az előbb említett rétegekből származók körében volt gyakoribb.

Másfelől nyilvánvalóan a rendi társadalom keretei sem tették igazán lehetővé az alsóbb néprétegekből, főként a jobbágyságból származók felemelkedését. Az e tekintetben uralkodó mentalitást jól kifejezik Vántsits János strázsamester keserű szavai is: „...18-at közülük megszíjaztattam, ebből lettek sok ellenségeim az Regimentnél... s azért többre nem is mehettem a hivatalokba úgy elárultak, az az egy-két Tiszt pediglen aki Pártfogóm volt megfordítottatott ezen szókkal: elég egy Parasztnak ha Strázsamester lehet...”²⁹⁰

Mindezt megerősíti, az a tény is, hogy még közel félévszázaddal később, a császári-királyinál demokratikusabb összetételű honvédsereg törzstiszti és tábornoki karában sem találni jobbágysorból származó tisztet.²⁹¹

Ennek ellenére nyugodtan leszögezhetjük, hogy a szűk körre korlátozódó társadalmi mobilizációnak a legmeghatározóbb színtere a korszakban a

---

rendelkező gyalogosoknak. Így minden bizonnyal a társadalmi mobilizáció lehetősége is nagyobb volt körükben.

288 Vö. ZACHAR, 2002. 259. o.

289 WREDE III/1. 101. o.

290 VÁNTSITS 3.r.

291 Vö. BONA, 2000. 110–111. o.

katonai pálya. A huszárság pedig, a Mária Terézia Katonai Rendet elnyertek magas számából is kiindulva, nyilván ezen belül is kiemelkedik. Ennek részletesebb és pontosabb bemutatása azonban még további kutatásokat és más csapatnemekre is kiterjedő összehasonlító elemzéseket igényel.

VI. ÉLETRAJZI ADATOK

Ebben a fejezetben a francia forradalmi és a napóleoni háborúk időszakában, vagyis 1792 és 1815 között a császári-királyi huszárezredekben biztosan törzstisztként szolgálatot teljesítő 282 személy rövid életrajza kerül bemutatásra, a francia háborúk időszakában huszárként elért legmagasabb rangfokozatuk alapján, őrnagyok, címzetes alezredek, alezredek, címzetes ezredek végül ezredek című alfejezetek szerint csoportosítva.

Ezt a kategorizálást az indokolja, hogy vizsgálatunk és adatgyűjtésünk alapvető szempontja, az egyes személyek meghatározó közös jellemzőjeként, a korszakban teljesített huszártörzstiszti szolgálat volt, ezért célszerűnek látszik, hogy bemutatásuk vonatkozásában is az ennek során megszerzett, nem pedig a teljes, illetve a huszárszolgálaton kívüli pályafutás révén elért legmagasabb rangfokozat legyen a rendező elv.

Az egyes életrajzok felépítése lehetőség szerint a következő struktúrát követi, amitől helyenként, főként az adatok hiánya miatt lehetnek kisebb eltérések:

- név (több keresztnév esetén, amennyiben ismert, aláhúzással jelöljük a ténylegesen használtat);
- zárójelben a pályafutás során elért legmagasabb rangfokozat, amennyiben ez eltér a korszakban huszárként elért legmagasabb rangfokozattól;
- születés ideje, helye – halálozás ideje, helye;
- társadalmi, nemzetiségi, vallási hovatartozás;
- a katonai pályafutás többnyire adatszerű ismertetése, amelynek során bemutatásra kerül a katonai szolgálat kezdetének ideje és helye, majd a pályafutás legfontosabb állomásai, vagyis az egyes rang-

fokozatok megszerzésének, illetve, amennyiben ismert, akkor az ezekről szóló rendelet(ek)nek az időpontja és a szolgálatteljesítés mindenkori helye;

- a katonai pályafutás lezárásának időpontja és módja;
- egyéb, az esetleges ezredtulajdonosságra, elszenvedett hadifogságra, kitüntetésekre vonatkozó megjegyzések; a katonai kitüntetések sorában, ha van, akkor első helyen kerül említésre a Mária Terézia Katonai Rend elnyerésének időpontja, továbbá esetenként megszerzésének körülményei;
- más nem katonai jellegű elismerés(ek), esetleges rangemelés(ek), honosítás;
- családi állapot, valamint ha ismert, akkor a feleség(ek) és a gyerekek neve, illetve utóbbiak száma.

Ezt az alapvető struktúrát kiegészíthetik még a szülőkre és ritkán a tanulmányokra vonatkozó adatok is, amelyek azonban csak kevés esetben állnak rendelkezésre.

Az egyes életrajzokban túlnyomórészt mellőztük az egyes harccselekményekben (háborúban, csatákban) való részvételre történő utalásokat. Tetűk ezt részben forrástermészetű és terjedelmi okokból, másrészt mivel jelen munka alapvetően más jellegű vizsgálatra irányul és elsősorban a törzstiszti kar tagjainak karriertörténetét, társadalmi, szociológiai hátterét kívánja feltárni, elegendőnek tűnt a felsorolt szempontok alapján történő feldolgozás is.

Az életrajzokhoz felhasznált forrásokat az egyes szócikkek végén található hivatkozások tartalmazzák. Ha azonban az adott életrajzban szereplő utolsó adathoz valamely kiegészítő megjegyzés is tartozik, akkor ez szintén a szócikk végéhez tartozó lábjegyzetben található, mindenesetre a források felsorolását megelőzően, attól kötőjellel elválasztva. Egyéb hivatkozás csak a gyakori eltérő adatok vagy magyarázó jegyzetek esetében történik, illetve a szakirodalomban, forrásokban előforduló tévedésekre, pontatlanságokra történő utalások alkalmával. Eltérő adatok esetén többnyire a korábbi, az említett történéshez időben legközelebb eső forrást tekintettük mérvadónak, amennyiben ezt más szempont nem tette valószínűvé. Így a törzsszövegben ezek adatai kerültek feltüntetésre, természetesen a jegyzetekben az ezektől eltérő információk is ismertetésre kerülnek.

Miután az egyes életrajzokban előforduló csapattestek megnevezése, rang-, illetve 1798-tól hadrendi számozása, sőt sokszor csapatneme is gyakran változott, ezért az egyértelmű beazonosíthatóság, áttekinthetőség

szempontjából szükségesnek láttuk ezek rövid szervezettörténetét magyarázó jegyzetben felvázolni, kivéve azokat, ilyenek főleg a gyalogos- és az ulánuszrezdek, amelyeknek hadrendi száma és csapatnemi hovatartozása nem változott a 19. század végéig, illetve a Monarchia összeomlásáig. Többszöri előfordulás esetén utalójegyzetben történik hivatkozás az első említéshez tartozó magyarázó jegyzetre.

Az egyes életrajzokban a könnyebb áttekinthetőség céljából lehetőleg kerültük a rövidítések használatát, így mindössze az alábbiakat alkalmaztuk:

- cs. k. = császári-királyi;
- k. = körül; az ezzel jelölt dátumok esetében, mindkét irányban 1-2 év eltérés lehetséges a megadott időponttól;
- ker. = keresztelés ideje;
- uo. = ugyanott,
- vm. = vármegye.

VI.1. ŐRNAGYOK

1. ALMÁSY ILLÉS²⁹², ZSADÁNYI ÉS TÖRÖKSZENTMIKLÓSI GRÓF

1774 k.²⁹³ Vác²⁹⁴ (Pest-Pilis-Solt vm.) – 1838. augusztus 18. Bécs (Alsó-Ausztria)

Főnemesi származású, magyar. Szülei: A. Ignác József (1771-től) gróf,²⁹⁵ lovassági tábornok és báró miháldi Splényi Teréz. Római katolikus.

1791. szeptember 12-én a bécsújhelyi Katonai Akadémiáról került alhadnagyként az akkori Sándor Lipót-, későbbi 2. számú huszárezredbe.²⁹⁶ 1793. március 20-án főhadnagyi rangban a Vécsey-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték át. 1795. június 1-jén pedig másodkapitányi kinevezést nyert a Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe. 1799. augusztus

A kép jogvédelem alatt áll!

21. kép gróf Almásy Illés

13-án elsőkapitányként az 1. számú Császár-huszárezredbe, majd 1800. június 20-án őrnagyi kinevezéssel egyidejűleg a tábornokhoz²⁹⁷ vezényelték szárnysegédi szolgálatra. 1800. szeptem-

292 A német nyelvű forrásokban Elias keresztnéven szerepel.

293 A mustrajegyzékekben és az áthelyezési jegyzékekben található életkori adatok alapján valószínűsített dátum. Vö. ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758. Svoboda szerint ugyanakkor 1775, Kempelen Béla és Nagy Iván szerint viszont 1779 a születés időpontja. Vö. SVOBODA 186. o.; KEMPELEN I. 76. o.; NAGY Iván I. 20. o.

294 ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758.; SVOBODA 186. o. Más források szerint viszont Pest a születés helye. Vö. ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591.

295 KEMPELEN I. 74. o.; *Libri regii*. Nagy Ivánnál minden bizonnyal olvasati hibából fakadóan 1777 szerepel a grófi rang adományozásának időpontjául. Vö. NAGY Iván I. 20. o. – Amon von Treuenfest, valamint Zachar József szerint az apa, Almásy Ignác József 1767-ben bárói címet nyert. Ugyanakkor Kempelen, a Királyi könyvek, Megerle, Nagy Iván és Siebmacher címereskönyve sem tud bárói méltóságra történő emeléséről, így a magyar báróság nagy valószínűséggel kizárható, az örökös tartományokbeli vagy német bárói cím azonban esetleg elképzelhető. Vö. AMON, 1898. 211. o. és ZACHAR, 2004. 279. o.

296 ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346. Svoboda szerint ugyanakkor 1792. január 11-én került ki a Katonai Akadémiáról. Vö. SVOBODA 186. o.

297 A német nyelvű forrásokban gyakran csak „Generalstab”-ként szereplő fogalom egyaránt jelentheti a főszállásmesteri törzset (General Quartiermeisterstab), illetve az

ber 8-án a 6. számú Coburg-könnyűdragonos-ezredbe, majd ennek feloszlását követően, 1802. február 1-jén az 5. számú Ott-huszárezredbe helyezték át létszámfelettiként. 1803. április 1-jén az 1. számú Császár-huszárezredbe, melynek apja volt a másodtulajdonosa, nyert másodőrnagyi kinevezést. 1804. január 9-én a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe, 1805. június 30-án pedig a 3. számú dragonyosezredbe helyezték, ahol 1805. szeptember 1-jén elsőőrnaggyá lépett elő.

1805. szeptember 30-án rangfokozata megtartása mellett kilépett a hadsereg kötelékéből. 1809-ben az inszurrekció keretében azonban ismét hadba szállt mint a barsi lovasezred ezredeskapitánya (ezredese).

Cs. k. kamarás.

Nős, 1806-ban vette feleségül a Graeven-, későbbi 4. számú huszárezred egykori alezredese, a Georgicon-alapító tolnai gróf Festetics György lányát, Szidóniát. 1809-ben született egyetlen gyermekük, Mária.²⁹⁸

2. AMADE FERENC SZERÁF (SZERAFIN), VÁRKONYI GRÓF (ALEZREDES)

1783 k.²⁹⁹ Nagyszombat (Pozsony vm.; ma: Trnava, Szlovákia) – 1823. május 11. Kassa

Főnemesi származású, magyar. Szülei: A. Antal báró, (1782-től) gróf, zalai főispán, cs. k. kamarás, királyi főajtónálló és gróf Esterházy Anna. Római katolikus.

1800. augusztus 1-jén a horvát inszurrekcióban főhadnagyként³⁰⁰ kezdte katonai pályafutását. 1802. május 1-jén alhadnagyként a 12. számú Nádor-huszárezredhez került, ahonnan 1804-ben kivetált. 1805-ben azonban

---

egyes hadszíntereken működő hadseregek táborkarát, utóbbi esetben leginkább szárnysegédi vagy főhadsegédi szolgálatra utal valamely tábornok mellé vezényelve.

298 Almásy Mária Széchenyi István Naplójában több ízben is említésre kerül, mint a híresen csinos kis Almásy lány. Ld. VISZOTA II: 396, 400. o. – DEDEKIND, 1879. 667. o.; *Gesch. HR* 7. 503. o.; KEMPELEN I. 74–78. o.; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* I. 52. o.; *Libri regii*; ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; NAGY Iván I. 19–23, Pótlék-kötet 14–16. o.; PÉCZELY 278. o.; R. KISS II. 107. o.; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758; SVOBODA 186. o.

299 ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798. – A későbbi mustrajegyzékek alapján ugyanakkor 1785 a születésének valószínűsíthető időpontja, Kempelen és Nagy Iván alapján pedig 1786. Vö. ML HR 9 1817 Karton-Nr. 7691; ML HR 10 1819 Karton-Nr. 7746; KEMPELEN I. 89. o.; NAGY Iván I. 27. o., Pótlék-kötet 20. o.

300 ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798. – A későbbi mustrajegyzékek szerint ugyanakkor alhadnagyként. Vö. ML HR 9 1817 Karton-Nr. 7691; ML HR 10 1819 Karton-Nr. 7746.

az inszurrekció keretében ismét szolgálatot vállalt. Az 1809-es inszurrekció során pedig a primási lovasezredbe nyert főstrázsamesteri³⁰¹ kinevezést. 1810-ben ismét lemondott rangjáról és kilépett. 1813. szeptember 1-jén azonban újból reaktiválták és negyedik őrnagyként a 9. számú Frimont-huszárezred 2. velitaosztálya parancsnokának nevezték ki.³⁰² 1815. október 7-én elsőőrnaggyá lépett elő. 1818. november 1-jén a 10. számú III. Frigyes Vilmos-huszárezredhez helyezték át, ahol 1821-ben alezredesi kinevezést nyert.

1823. május 11-én szerelemfáltésből elkövetett gyilkosság áldozata lett.³⁰³

Kitüntetései: Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztje, Szardíniai Királyi Szent Móric és Lázár Rend lovagkeresztje.

Cs. k. kamarás, kerületi táblai ülnök.

Nős, 1804. november 25-én civilként vette feleségül gróf Josefa Payersberg csillagkeresztes hölgyet.³⁰⁴ Egy fiuk, Viktor, valamint négy lányuk, Dominika, Szerafina, Klementina és Alexandrina született.³⁰⁵

301 Az őrnagyi rang magyar megfelelője az inszurrekcióban, amelynek német változata az „Obristwachtmeister” ekkor még a reguláris hadseregben is részben használatos volt az újabb keletű „Major” vagyis őrnagy kifejezés mellett.

302 A velitaosztályok mibenlétére lásd a 188. jegyzetet.

303 Az esetről gróf Széchenyi István is beszámol a Naplójában. E szerint egy bizonyos Sós István nevű nemes Kassán lelőtte Amadét, miután a huszártiszt, felszólítása ellenére továbbra is viszonyt folytatott a feleségével (ld.: VISZOTA II. 368. o.). Az eredeti német nyelvű kéziratban Amade rangfokozata helyesen „Oberstlieutenant”-ként (alezredes) szerepel (ld. Széchenyi fol. 29. verso). A Viszota Gyula-féle szintén német nyelvű szövegkiadásban, nyilván figyelmetlenségből fakadó elírás révén viszont már „Oberlieutenant”-ként (főhadnagy), majd minden bizonnyal ennek nyomán a magyar nyelvű fordításokban rendre, tévesen főhadnagyként kerül említésre. Azt, hogy Viszota esetében nem olvasati, hanem elírási hibáról van szó, valószínűsíti, hogy a törzsszövegtől eltérően, a jegyzetekben helyesen alezredesnek nevezi a grófot. Ld. VISZOTA II. 368. o. 1. lj. és 385. o. 1. lj.

304 Az 1668-ban alapított Csillagkeresztes Rend a Habsburg-udvar legelőkelőbb női kitüntetése volt, kizárólag ősi nemesi családokból származó hölgyek számára.

305 Nagy Iván munkájának első kötetében tévesen csak két lányt tüntet fel gyermekeiként, a pótlék-kötetben azonban ezt már javítja. Vö. NAGY Iván I. 27. o.; Pótlék-kötet 20. o. – AMON, 1892a. 294, 295. o.; ML HR 9 1817 Karton-Nr. 7691; ML HR 10 1819 Karton-Nr. 7746; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; MS 1815 515. o.; MS 1819 448. o.; KEMPELEN I. 88–90. o.; NAGY Iván I. 27–31. o., NAGY Iván Pótlék-kötet 17–20. o.; R. KISS II. 61. o.; ST HR 9 1813 Karton-Nr. 7712.

3. AUERSPERG, CARL, GRÓF³⁰⁶

(ALTÁBORNAGY)

1783. augusztus 20. Linz (Felső-Ausztria)³⁰⁷– 1859. június 19. Bécs

Krajnai eredetű, magyar indigenátust is elnyert német főnemesi család sarja. Szülei: gróf Wilhelm von A. és gróf Leopoldina von Waldstein. Római katolikus.

1798. február 8-án létszámfeletti zászlósként az 50. számú Steingyalogezredben³⁰⁸ kezdte pályafutását. 1799. január 21-én a 14. számú Nassau-vértesezredbe nyert alhadnagyi kinevezést. 1799. november 16-án³⁰⁹ a 10. számú Mészáros-huszárezredhez helyezték főhadnagyi rangfokozattal.³¹⁰ 1804. június 1-jén a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredbe helyezték, miután itt egy másodkapitányi állást vásárolt. 1808. március 8-án elsőkapitánnyá, 1813. augusztus 19-én pedig negyedik őrnaggyá és egyúttal az ezred ekkor felállításra kerülő 2. velitaosztályának a parancsnokává lépett elő. 1814. január 5-én harmadik őrnagyi, majd 1815. október 1-jén másodőrnagyi kinevezést nyert. 1821. november 5-én a 2. számú I. Miksa József bajor király-dragonyosezredbe kapott alezredesi kinevezést.³¹¹ 1827-ben ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1833. március 30-án vezérőrnagyi kinevezést nyert, egyúttal dandárparancsnoki beosztásba helyezték. 1842.

306 Nem tévesztendő össze herceg Carl Wilhelm Johann Auersperg altábornaggyal (1784–1847), aki 1820–1831 között a 3. számú huszárezred parancsnoka, így egy időben gróf Auersperg ezredparancsnoka is volt. A vizsgált korszakban azonban nem teljesített törzstisztként huszárezredben szolgálatot. Nyilván ilyen keveredésből fakadnak a Kempelelennél szereplő téves életrajzi dátumok is. Vö. KEMPELEN I. 180. o.

307 SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 6. o. – A 3., illetve a 10. huszárezred személyügyi anyagai alapján ugyanakkor 1780 körül született. Vö. ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393; ML HR 3 1817 Karton-Nr. 7395; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758. A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint pedig 1786-ban Burgstallban, Alsó-Ausztriában. Vö. PP Generale II. Bd. fol. 89.

308 A gyakran Stain néven is szereplő csapattest nem azonos a Monarchia összeomlása-kor fennállt 50. számú gyalogezreddel, miután még 1809-ben megszüntetésre került. WREDE II. 255. o.

309 ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758. – A későbbi mustrajegyzékekben ugyanakkor, minden bizonnyal tévesen, már 1800. november 10-i, illetve 16-i dátum szerepel. Vö. ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393; ML HR 3 1817 Karton-Nr. 7395.

310 A 3. huszárezred 1811-es mustrajegyzéke tévesen Stipsicz-huszárezredet említ, jöllehet a csapattest akkor még báró Mészáros János tulajdonában volt. Vö. ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393.

311 Az 1701-ben alapított csapattest 1798-ban 7., 1802-ben 2. hadrendi számot kapott, 1860-ban pedig 10. hadrendi számmal vértesezreddé, 1867-ben ugyanezen hadrendi számmal dragonyosezreddé, végül 1873-ban 15. hadrendi számmal huszárezreddé szervezték át. WREDE III/1. 304. o.

szeptember 2-án altábornaggyá és hadosztályparancsnokká lépett elő, majd a königgrätzi erőd parancsnokává nevezték ki.

1849. november 17-én kelt legfelsőbb leirat alapján 1849. december 1-jével helyezték nyugállományba, több mint 51 év katonai szolgálatot követően.

1846-tól 1848-ig a 10. számú, akkor IV. Frigyes Vilmos porosz király tulajdonában állt huszárezred másodtulajdonosa, 1848-ban pedig a 8. számú vértesezred első, majd még ugyanazon évben másodtulajdonosa lett.³¹²

Kitüntetései: Orosz Szent György Rend II. osztálya, Orosz Szent Vlagyimir Rend IV. osztálya, Hesseni Nagyhercegi Lajos Rend II. osztálya, Hessen-Darmstadti Lajos Rend III. osztálya, az Újraegyesítés Szicíliai Szent György Rendjének lovagkeresztje (1821), Bajor Királyi Polgári Érdemrend lovagkeresztje, Pápai Krisztus Rend lovagkeresztje, Johannita Rend lovagkeresztje. Cs. k. kamarás.

Nős, 1810. február 15-én, elsőkapitányként vette feleségül báró Lenthe Augustát, négy lányuk született.³¹³

4. BACHMANN (PACHMANN), WENZEL (ALEZREDES)

1762. március 21. Prága (Csehország) – 1809. április 19. Abensberg (Bajorország)

Egy hivatalnok fia.³¹⁴ Római katolikus.

1774. január 18-ától a bécsújhelyi Katonai Akadémia hallgatója. 1782. augusztus 1-jén³¹⁵ az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe helyezték alhadnagyként. 1787. február 8-án főhadnaggyá, 1790. február 3-án pedig másodkapitánnyá lépett elő. 1796. március 8-án elsőkapitányi, 1800.

312 Az 1619-ben részben vértess-, részben arkebúzósezredként (hosszúcsövű löfegyverrel is felszerelt nehézlovasság) felállított, 1626-tól egészében vértessé alakított csapattest 1769-ben 4. rangszámot, majd 1798-ban 8. hadrendi számot kapott, 1867-ben pedig, hadrendi száma megtartásával, dragonyosezreddé szervezték át. WREDE III/1. 172–173. o.

313 AMON, 1892a. 227. o.; AMON, 1893. 320, 416. o.; ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391; ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393; ML HR 3 1817 Karton-Nr. 7395; PP Generale II. Bd. fol. 89.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 6. o.; ST HR 3 1813 Karton-Nr. 7418; ST HR 3 1814 Karton-Nr. 7419; ST HR 3 1815 Karton-Nr. 7420; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758.

314 Talán azé az udvari tanácsosé, aki 1782-ben kapott nemességet szolgálataiért. Vö. MEGERLE, 1822. 158. o.

315 ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML HR 8 1804 Karton-Nr. 7633. Svoboda szerint viszont augusztus 31-én került Bécsújhelyről a Wurmser-huszárezredbe. Vö. SVOBODA 134. o.

november 27-én másodőrnagyi kinevezést nyert. 1805. szeptember 1-jén, augusztus 27-én Bécsben kelt hadparancs alapján elsőőrnaggyá lépett elő. 1805. november 30-án alezredesi kinevezést kapott a 4. számú Levenehrdragonoyosezredbe, amelynek soraiban küzdve Abensbergnél hősi halált szenvedett.³¹⁶

1802-ben nőtlen.³¹⁷

5. BALOGH ÁDÁM, SZÁSZCEGŐI (CÍMZETES EZREDES)

1771. Dész – 1826. október 6. Dész

Nemesi származású, magyar. Szülei: B. György, Belső-Szolnok vármegyei főbíró és főpénztáros, valamint Szacs vay Éva. Református.

1792. február 1-jétől³¹⁸ a Magyar Királyi Nemesi Testőrségben szolgált gárdistaként. 1795. december 1-jén az 1. számú helyőrségi ezred 2. zászlóaljához³¹⁹ helyezték alhadnagyi rangban. 1797. február 1-jén az 1. számú Császár-huszárezredbe helyezték. 1799. február 1. főhadnagy. 1805. október 1. másodkapitány. 1809. június 11. elsőkapitány. 1809. október 1-jén az erdélyi inszurrekcióba nyert főstrázsamesteri (őrnagyi) kinevezést. Majd a magyarországi főhadparancsnokság 1810. április 15-i rendelete alapján, február 1-jei visszamenőleges hatállyal ugyanezen rangfokozatban a 12. számú Nádor-huszárezredbe helyezték létszámfeletti állományba. 1813-ban pedig augusztus 16-i dátummal, szeptember 9-i visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe helyezték át, ahol előbb a 2. velitaosztály élére, majd 1815. december 1-től második őrnagyi beosztásba került. 1821-ben alezredesi kinevezést nyert.

³¹⁶ Az 1733-ban dragonoyosezredként felállított csapatot 1769-ben 19. rangszámot kapott, 1773-ban svalizsérezreddé, 1798-ban 14. hadrendi számmal könnyűdragonoyosezreddé, 1802-ben pedig 4. hadrendi számmal dragonoyosezreddé szervezték át, végül 1860-ban feloszlásra került. WREDE III/2. 697. o.

³¹⁷ AMON, 1880. 423, 439. o.; ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML HR 8 1804 Karton-Nr. 7633; ST HR 8 1805 Karton-Nr. 7649; SVOBODA 134–135. o.; THÜRHEIM I. 411., II. 222. o.

³¹⁸ HELLEBRONTH 72. o.; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300. A 12. huszárezred 1811-es must-rajegyzéke szerint viszont csak 7-étől. Vö. ML HR 12 1811. Karton-Nr. 7799.

³¹⁹ Az 1. helyőrségi ezredet 1766-ban alapították, 1808-ban azonban már fel is oszlatták, és az 1., illetve 2. számú önálló helyőrségi zászlóaljat hozták létre belőle, egy részét pedig a galíciai katonai határkordonhoz helyezték. WREDE II. 571. o.

1823. április 1-jén ezredesi rangfokozattal nyugállományba helyezték, összesen 30 év 7 hónap és 18 nap katonai szolgálatot követően.

Cs. k. kamarás (1817).

Nőtlen.³²⁰

6. BARLABÁS FERENC, HÉDERFAI

1768. Csáktornya (Zala vm.; ma: Čakovec/Čaklovac, Horvátország) – 1826. július 5. Vinica (Varasd vm., Horvátország)

Nemesi származású, Magyar. Római katolikus.

1785. január 19-én önköltséges hadapródként kezdte a 20. számú Jacquemin-vértesezredben.³²¹ 1786. március 30. vicekáplár. 1786. június 1. tényleges káplár. 1788. június 1. zászlótartó. 1788. szeptember 1. strázsa-mester. 1790. április 1. alhadnagy. 1794. április 1. főhadnagy. 1800. január 9. másodkapitány. 1804. október 12. elsőkapitány. 1813-ban, augusztus 25-i udvari haditanácsi rendelet alapján, augusztus 19-i visszamenőleges hatállyal őrnaggyá előléptetve a 10. számú Stipsicz-huszárezred 1. velitaosztálya élére helyezték.³²²

1816. szeptember 16-án több mint 31 év katonai szolgálat után nyugdíjba vonult.

Nőtlen.³²³

320 AMON, 1876. 71–72. o.; HELLEBRONTH 72. o.; KEMPELEN I. 323. o.; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799; PP Oberste I. Bd. fol. 94.; ST HR 12 1810 Karton-Nr. 7812; ST HR 12 1813 Karton-Nr. 7815; ST HR 6 1815 Karton-Nr. 7584.

321 Az 1701-ben felállított csapattest 1769-ben kapta a 20. rangszámot, majd 1798-ban 10., 1802-ben 6. hadrendi számot nyert, 1867-ben pedig ugyanezen hadrendi számmal dragonyosezreddé szervezték át. WREDE III/1. 158. o.

322 Ennek mibenlétére lásd a 188. jegyzetet.

323 AMON, 1892a. 292. o., X. melléklet; ML KR 6 1807 Karton-Nr. 6647; MS 1813 352. o.; MS 1816 567. o.; MS 1827 476. o.; PP Majore II. Bd. fol. 136.; ST HR 10 1813 7767, TÖTÖSY 19. o.

7. BARTHOS ANDRÁS, SZIGETHI

1767. *Nagybánya (Szatmár vm.; ma: Baia Mare, Románia)* – 1838. július 31. *Sátoralja-Újhely (Zemplén vm.; ma: Sátoraljaújhely)*

Nemesi származású, magyar. Szülei: B. Ferenc nagybányai szenátor és bihari Székely Ágnes. Római katolikus.

1787. október 6-án a Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredben kezdte pályafutását közlegényként. 1792. november 6. káplár. 1797. szeptember 27. strázsamester. 1800. november 6. alhadnagy. A későbbiekben főhadnaggyá, 1809. június 5-én pedig másodkapitánnyá lépett elő az ezredben. Majd még ugyanezen évben a somogyi lovasezred baranyai osztályába nyert főstrázsamesteri (örnagyi) kinevezést. 1810. január 1-jén számfeletti őrnagyként a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredbe helyezték. 1812. szeptember 3-án másodörnaggyá, 1814. január 5-én pedig elsőörnaggyá lépett elő.

1816. március 16-ától ideiglenes rokkantként nyugállományba helyezték.

Nős. 1816-ban vette feleségül Xiczky Zsuzsannát. Gyermekeik: József, János, Tivadar és Paula.³²⁴

8. BAYER VON HEIDELBERG, ANTON

1757 k. Bécs – 1810. október 23. *Szomolnok (Szepes vm.; ma: Smolník, Szlovákia)*

Római katolikus.

1772. október 16-án hadapródként csatlakozott a 12. számú Serbelloni-vértesezredhez.³²⁵ 1773. május 1. vicekáplár. 1776. december 16. valóságos káplár. 1778. május 1. zászlótartó. 1785. október 26-án alhadnagyi kinevezést nyert a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredbe, 1787. december 16-án főhadnaggyá, 1796 decemberében másodkapitánnyá, 1801 februárjában pedig elsőkapitánnyá lépett elő. 1809. január 1-jén másodörnagyi kinevezést nyert.

---

324 AMON, 1893. 272, 316, 416. o.; KEMPELEN I. 455–456. o.; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; MS 1839 527. o.; PP Majore II. Bd. fol. 66.; ST HR 3 1810, 1811 Karton-Nr. 7416; ST HR 3 1812 Karton-Nr. 7417; ST HR 3 1814 Karton-Nr. 7419; ST HR 4 1809 Karton-Nr. 7470.

325 Az 1672-ben alapított csapattest 1798-ban hadrendi számként addigi rangszámát a 12-est kapta, 1802-ben viszont 4-es hadrendi számot kapott, 1867-ben pedig ezt a hadrendi számát megtartva dragonyosezreddé szervezték át. WREDE III/1. 144. o.

1809. június 11-én tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, több mint 26 és fél év katonai szolgálatot követően.

1792-ben nőtlen.³²⁶

9. BEKÉNY (BEKÉNYI) JÓZSEF, MIKÓFALVI

1775. február 4.³²⁷ Miskolc (Borsod vm.) – 1827. január 2. Miskolc

Nemesi származású, magyar. Szülei: B. György földbirtokos és Harsányi Mária. Római katolikus.

1793. szeptember 15-én önköltséges hadapródnak állt az akkori Blankenstein-, későbbi 6. számú huszárezredbe. 1795. február 21. káplár.³²⁸ 1796. január 20. alhadnagy. 1798. június 1-jén áthelyezték az újonnan felállított 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe. 1799. április 6. főhadnagy. 1805. szeptember 1. másodkapitány. 1808. augusztus 1. elsőkapitány. 1813. szeptember 16-án másodörnagyi kinevezéssel egyidejűleg visszahelyezték a 6. huszárezredbe.

1820. július 1-jével ideiglenes rokkantként nyugállományba helyezték, 26 év 9 hónap és 16 nap folyamatos katonai szolgálatot követően.

Elsőkapitányként vette feleségül Vízster Annát. Gyermekük: Móric, később plébános; Rudolf, utóbb nemzetőr a szabadságharcban; Nándor (Ferdinánd) előbb a cs. k. hadseregben, majd a honvédseregben huszárhadnagy, valamint Mária.³²⁹

326 AMON, 1878. 181, 215, 247, 261. o.; ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776; MS 1811 355. o.; ST HR 11 1796 Karton-Nr. 7784; ST HR 11 1801 Karton-Nr. 7787.

327 ILLÉSY 129. o.; KEMPELEN II. 33–34. o. A 7. számú huszárezred 1804-es mustrajegyzékének bejegyzése is, miszerint 1804-ben, a mustra időpontjában 28 éves és 11 hónapos volt, az 1775-ös születést valószínűsíti. Vö. ML HR 7 1804. Karton-Nr. 7591. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv 1777-es születési időpontja ugyanakkor valószínűleg téves. Vö. PP Majore II. Bd. fol. 91.

328 ML HR 7 1804. Karton-Nr. 7591. – A 7. huszárezred 1811-es mustrajegyzéke szerint viszont csak 25-én lépett elő káplárrá. Vö. ML HR 7 1811 Karton-Nr. 7593.

329 BONA, 1998. 124. o.; ILLÉSY 128–136. o.; KEMPELEN II. 32–34. o.; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; ML HR 7 1811 Karton-Nr. 7593; MS 1813 352. o.; MS 1827 Veränderungen während des Druckes, számozatlan o.; PP Majore II. Bd. fol. 91.; ST HR 6 1813 Karton-Nr. 7580.

**10. BELLOUTE (BELLONTE) VON CHRACHAY (1779-TŐL) UND WATTERS,
JOHANN, (1779-TŐL) LOVAG**
(VEZÉRŐRNAGY)

1764. március 30.³³⁰ Haid (Pilseni kerület, Csehország; ma: Bor) – 1810. május 8. Bécs

Nemesi származású. Nagy valószínűséggel Karl B. von Chrachay und Watters cs. k. ezredes fia. Római katolikus.

A bécsújhelyi Katonai Akadémia elvégzése után 1782. november 1-jén alhadnagyi kinevezést kapott a 37. számú Coburg-dragonyosezredbe.³³¹ 1786. október 1. főhadnagy. 1790. február 1. másodkapitány. 1793. december 1. elsőkapitány. 1798. június 1-jén a 13. számú dragonyosezredbe helyezték.³³² 1799. november 19-i visszamenőleges hatályú hadsereg-főparancsnoksági rendelet alapján október 25-i dátummal harmadik őrnagyként az akkori 12. számú Horvát–Szlavón határőr-huszárezredbe helyezték.³³³ 1800. április 10-én létszámfeletti állományba helyezték. 1800. szeptember 25-étől 30-áig elvezényelve báró Johann Hiller altábornagy mellett teljesített szolgálatot. 1800. november 1-től pedig a csehországi insurrekció során ekkor felállított cseh–morva–sziléziai Károly főherceg-légióhoz vezényelték el. 1800. december 25-én pedig visszamenőlegesen, december 1-jei hatállyal, az említett légió vadász hadtestének parancsnokává nevezték ki alezredesi előléptetéssel egyidejűleg. Eredeti alakulata, a Horvát–Szlavón határőr-huszárezred állományában azonban továbbra is számfeletti őrnagyként tartották nyilván, majd a csapattest feloszlataása következtében, hivatalosan is ennek állomá-

330 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 10. o.; SVOBODA 135. o. A Sachsen-Coburg dragonyosezred mustrajegyzéke szintén ezt az időpontot valószínűsíti, ugyanakkor a Horvát–Szlavón határőr-huszárezred 1801-es áthelyezési jegyzéke, valamint az 1. dragonyosezred 1806-os mustrajegyzéke alapján 1761–62-es születési dátum következik. Vö. AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721; ML DR 1 1806 Karton-Nr. 6761.

331 Ezt az 1683-ban alapított, 1769-től 37-es rangszámot viselő, ugyanezen évtől Frigyes Józsiás sachsen-coburg-saalfeldi herceg tulajdonában álló csapattestet 1798-ban 6. hadrendi számmal könnyűdragonyos-ezreddé alakították, 1801–1802 folyamán azonban feloszlataásra került. WREDE III/2. 689. o.

332 Az 1798-ban 13. hadrendi számú dragonyosezredként felállított csapattest élére, majd csak 1801-től került ezredtulajdonos Franz von Rosenberg-Orsini herceg személyében. Az alakulatot 1802-ben 6. hadrendi számmal svalizsárezreddé, 1851-ben 10. hadrendi számmal ulánusezreddé, végül 1873-ban 16. hadrendi számmal huszárezreddé szervezték át. WREDE III/1. 311. o.

333 ST K-S HR 1799 Karton-Nr. 11.718 – A Horvát–Szlavón határőr-huszárezred 1801-es áthelyezési listájában, illetve az 1. számú dragonyosezred 1806. évi mustrajegyzékében ugyanakkor október 24-i időpont szerepel. Vö. AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721 és ML DR 1 1806 Karton-Nr. 6761.

nyából helyezték át 1801. április 1-jével, újólág a 13. számú, akkor már herceg Franz von Rosenberg-Orsini altábornagy (1814-től lovassági tábornok) tulajdonában állt dragonyosezredbe, melyet 1802-ben 6-os hadrendi számmal svalizserezreddé szerveztek át.³³⁴ 1805. szeptember 1-jén ezredessé és az 1. számú János főherceg-dragonyosezred parancsnokává nevezték ki.³³⁵ 1805. november 30-án táborkari szolgálatra osztották be. 1805. december 24-én ismét átvette az 1. számú dragonyosezred parancsnokságát. 1809. február 15-én azonban újólág táborkari szolgálatra vezényelték főhadsegédi beosztásban. 1809. szeptember 12-én, vezérőrnagyi kinevezés mellett dandárparancsnoki beosztásban Bécsbe helyezték. 1779-ben, apja révén „von Watters” predikátummal osztrák örökös tartományokbeli lovagi rangra emeltetett. Nős. 1801-ben házasodott.³³⁶

11. BENYOVSZKY EMÁNUEL (MANÓ), BENYÓI ÉS URBANÓI (1792-TŐL) GRÓF

1755. március, Verbó (Nyitra vm.; ma: Vrbové, Szlovákia) – 1799. június 5. Verona (Velence, Habsburg Birodalom)

Nemesi származású, magyar. Szülei: B. Sámuel huszárezredes³³⁷ és Révay Róza. A Madagaszkár királyaként elhíresült, kalandos életű gróf B. Móric öccse, B. János altábornagy unokatestvére. Római katolikus.

334 Az 1801. évi katonai tisztí név- és címtárban, illetve Thürheimnél is, minden bizonnyal előbbi nyomán szereplő adat, mely szerint a Horvát–Szlavón határőr-huszárezred feloszlását követően az 1. számú Császár-dragonyosezredbe nyert alezredesi kinevezést, nagy valószínűséggel téves. Vö. MS 1801 74, 256. o. és THÜRHEIM III: 142. o.

335 Fenti csapattestet 1682-ben alapították, eredetileg vértesezredként. 1769-ben 26-os rangszámot kapott, majd 1779-ben dragonyosezreddé alakították. 1798-ban 3-as, 1802-ben pedig 1-es hadrendi számot kapott. 1860-ban 9. hadrendi számmal újólág vértesezreddé, 1867-ben pedig az előbbi hadrendi szám megtartása mellett ismét dragonyosezreddé alakították. WREDE III/1. 182–183. o.

336 AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721; AMON, 1892b. 231–233, 236, 387.o.; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* I. 293. o.; LEITNER 436. o.; MEGERLE, 1824. 121. o.; ML DR Sachsen-Coburg 1795 Karton-Nr. 11.659; ML DR 1 1806 Karton-Nr. 6761; MS 1800 245. o.; MS 1801 164. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 10. o.; ST K-S HR 1799 Karton-Nr. 11.718; ST K-S HR 1800 Karton-Nr. 11.719; ST K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.720; SVOBODA 135. o.

337 Elterjedt a korábbi, főként Benyovszky Móricról szóló életrajzokban, apjuk, Sámuel tábornokként történő említése, amit azonban, miután erre semmilyen hiteles bizonyíték nincs, egyértelmű tévedésnek kell minősítenünk, amint ezt már Kerekesházy József, Benyovszky Emánuel életrajzírója is megtette. Ld. KERESHÁZY 279. o.

1770. november 9-én önköltséges hadapródként csatlakozott a 2. számú Ferdinánd Károly főherceg-gyalogezredhez.³³⁸ 1774. július 11-én zászlósként a 37. számú Siskovich-gyalogezredbe helyezték át. 1775. december 1-jén alhadnaggyá lépett elő. 1778. március 2-án a 2. számú karabélyosezredbe helyezték.³³⁹ 1783. március 3. főhadnagy. 1787. december 1. másodkapitány. A francia háborúk kezdetén nyerhette el az elsőkapitányi kinevezést. 1796 júniusában nyugdíjazását kérte, amit, őrnagyi rangfokozat adományozásával egyidejűleg, meg is kapott. 1798-ban azonban reaktiváltatta magát, így előbb egy augusztus 10-én kelt udvari haditanácsi leirat alapján, visszamenőlegesen augusztus 2-i hatállyal a 9. számú Erdődy-huszárezredbe kapott számfeletti őrnagyi beosztást, majd még azon évben, szeptember 22-i udvari haditanácsi rendelet alapján szeptember 17-i visszamenőleges hatállyal, az akkor Itáliában állomásozó 8. számú, korábbi Wurmser-huszárezredbe helyezték másodőrnagyként.³⁴⁰

A Mantova elhúzódó ostroma során folyó véres harcokban, 1799. május 8-án Roverbellánál (Mantovától 11 km-re északra) súlyosan megsebesült, aminek következtében néhány hét múlva a veronai katonakórházban életét veszítette. 1792. november 22-én magyar grófi címet nyert.³⁴¹

Nős, 1788. augusztus 9-én feleségül vette báró cziifferi és kerekesházi Kerekes Juditot, báró Kerekes Zsigmond vezérőrnagy lányát. Négy gyermekük, Ferenc, Klára, Jenő és Zsigmond közül csak utóbbi, a Magyar Tudományos Akadémia későbbi tagja érte meg a felnőttkort.³⁴²

338 ML KR 1 1792 Karton-Nr. 6420. A Kerekesházynál szereplő november 1-jei időpont egyértelműen téves. Vö. KERKESHÁZY 280. o.

339 Az 1768. november 1-jén 2. számú karabélyosezredként felállított csapattestet 1798-ban 1. hadrendi számmal vértesezreddé, 1867-ben pedig továbbra is ugyanezen hadrendi számmal dragonyosezreddé szervezték át. WREDE III/1. 127. o.

340 A korábbi ezredtulajdonos, Dagobert Sigmund Wurmser tábornagy 1797 októberében meghalt, újat pedig még nem neveztek ki. – Kerekesházy életrajzában nem ír Benyovszkynak a 9. számú huszárezredből a 8. számú huszárezredbe történő áthelyezéséről, így tévesen állapítja meg, hogy hősi halála is a 9. számú huszárezred soraiban küzdve következett be. Ez nyilvánvalóan a szerző figyelmetlenségéből fakad, ugyanis az ezzel kapcsolatos szövegrésznél a lábjegyzetben ő is a 8. számú huszárezred történetére hivatkozik. Jóllehet ennek szerzőjét is tévesen jelöli meg, miután Gustav Amon von Treuenfest helyett Cajetan Pizzighellit teszi meg a mű írójának, aki a 2., a 6. és a 7. számú huszárezred történetét írta meg, de nem a 8-ét. Vö. KERKESHÁZY 287–288. o.

341 *Libri regii*. Kerekesházynál tévesen november 2-i dátum szerepel. Vö. KERKESHÁZY 285. o. – A grófi cím adományozása életrajzírója, Kerekesházy szerint valószínű nem annyira saját, hanem főleg, ekkora már elhunyt bátyja, Móríc érdemeinek volt köszönhető, aki 1778. április 3-án Mária Teréziától grófi rangot nyert, fiági leszármazottja azonban nem volt. Vö. KEMPELEN II. 103. o.; KERKESHÁZY 285–286. o.; *Libri regii*.

342 AMON, 1880. 394. o.; KERKESHÁZY 278–289. o.; *Libri regii*; ML KR 1 1792 Karton-Nr. 6420; MS 1799 216. o.; MS 1800 262. o.; NAGY Iván I. 304–311. o.; ST HR 8 1798, 1799

12. BEŐCZY IMRE

1761.³⁴³ *Körmend*³⁴⁴ (*Vas vm.*) – 1820. április 22. *Sorkikisfalud* (*Vas vm.*)

Magyar. Római katolikus.

1780. március 9-én közlegényként kezdte katonai pályáját az Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredben. 1786. augusztus 9. vicekáplár. 1787. augusztus 16. valóságos káplár. 1790. január 12. strázsamester. 1790. február 11. alhadnagy. 1793. szeptember 7. főhadnagy. 1797. október 26. másodkapitány. 1800. december 1. elsőkapitány. 1809. június 29-én az inszurrekció során a nyitrai lovasezredbe helyezték át főstrázsamesterré (őrnaggyá) előléptetve. 1810. január 16-án számfeletti őrnagyként visszahelyezték a 3. számú huszárezredbe. 1813. február 1-jén pedig a 10. számú Stipsicz-huszárezredbe helyezték másodőrnagyi rangban.

1819. január 1-jével testi gyengeség következtében félig rokkantként nyugállományba helyezték, közel 39 év katonai szolgálatot követően.³⁴⁵

1807-ben elsőkapitányként nősült.³⁴⁶

Karton-Nr. 7644; ST HR 9 1798 Karton-Nr. 7703; WREDE III/1. 272. o.

343 PP Majore II. Bd. fol. 83. – A mustrajegyzékek alapján ugyanakkor 1765 körül született. Vö. ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393.

344 ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont a hibásan Szarka-Kisfaludnak írt Sorkikisfalud a születés helye. Vö. PP Majore II. Bd. fol. 83.

345 A nyugdíjazási jegyzőkönyv ugyanakkor a pályafutás kezdő és végpontja alapján számított fenti adattól eltérően 36 év katonai szolgálatról beszél (vö. PP Majore II. Bd. fol. 83). Ez abból adódik, hogy a 3. számú huszárezrednél eltöltött szolgálati idejét 3 évvel rövidebbre becsüli, mint az ténylegesen lehetett. Másrészt, ha a nyugdíjazási jegyzőkönyv által megadott 36 év katonai szolgálatot a nyugdíjazás időpontjától visszaszámítjuk, akkor 1793 körül kezdte volna katonai pályáját. Beőczy ekkor, a nyugdíjazási jegyzőkönyv által megadott 1761-es születési dátumból kiindulva, 22 éves volt, ami nem túl valószínű a katonai szolgálat megkezdésekor átlagos életkorból kiindulva.

346 A nyugdíjazási jegyzőkönyv ugyanakkor minden bizonnyal tévesen nőtlenként említi. Vö. PP Majore II. Bd. fol. 83. – AMON, 1893. 277. o.; ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393; PP Majore II. Bd. fol. 83.; R. Kiss II. 71. o.; ST HR 3 1810, 1811 Karton-Nr. 7416; ST HR 10 1813 Karton-Nr. 7767.

13. BERCSÉNYI FÜLÖP HENRIK LÁSZLÓ,³⁴⁷ SZÉKESI GRÓF

(ALEZREDES)

1781. október 12.³⁴⁸ Párizs (Franciaország) – 1835. november 28. Kassa

Főnemesi származású, magyar. Szülei: gróf B. Ferenc Antal francia dandártábornok és Prudence Thérèse Adélaïde de Santo-Domingo márkinő. B. Miklós kuruc főgenerális dédunokája, B. László francia marsall unokája, a nagymúltú család utolsó férfitagja. Római katolikus.

1797 és 1799 között a híres bécsi Theresianumban³⁴⁹ folytatott tanulmányokat, majd 1799. február 1-jén alhadnagyként belépett a 9. számú Erdődy-huszárezredbe.³⁵⁰ 1801. főhadnagy. 1805. másodkapitány. 1808 novemberében a 10. számú Stipsicz-huszárezredbe helyezték elsőkapitányként. 1814. február 21-én, a Cavaleapello melletti február 8-i vakmerő lovasrohamáért soron kívül őrnaggyá léptették elő, de üresedés híján egyelőre létszámfeletti beosztásba helyezték. 1815-ben, április 1-jei hatállyal a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe nevezték ki a 2. velitaosztály parancsnokának.³⁵¹ 1818-ban elsőőrnaggyá lépett elő. Majd 1823-ban ismét a 10. számú, akkor már III. Frigyes Vilmos porosz király tulajdonában állt huszárezredbe helyezték alezredesi előléptetés mellett.

347 Zachar József szerint László János Fülöpnek keresztelték (vö. Zachar, 1987. 264. o.). Merényi-Metzger Gábor legújabb, ez irányú kutatásai alapján azonban valószínűsíthetően a fentiek voltak tényleges keresztnévei (ld. Merényi-Metzger, 2011. 81. o.). A dolog teljes bizonyossággal ugyanakkor aligha tisztázható, miután az eredeti anyakönyvi iratok megsemmisültek. Annyi viszont bizonyos, hogy nevezetes nagyapjára tekintettel csak a László nevet használta, ennek köszönhetően a német nyelvű forrásokban is kizárólag e keresztnéven szerepel. Ld. ZACHAR, 1987. 266. o.

348 MERÉNYI-METZGER, 2011. 81. o. – Zachar József szerint viszont október 1-jén született (vö. ZACHAR, 1987. 266. o.). A marsall Bercsényi László korábbi életrajzírója, báró Forster Gyula szerint pedig október 13-án (vö. FORSTER, 1925. 213. o. és FORSTER 1929. 28. o.). A nyugdíjazási jegyzőkönyvben ugyanakkor, nyilvánvalóan tévesen a születési évszám is eltér előbbiektől, és az 1779-es év szerepel ennek időpontjaként (vö. PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 183.). Végezetül, az 1830. évi katonai minősítő jegyzéke, szintén tévesen, 1782-t tünteti fel születése dátumaként. Vö. GYALÓKAY, 1930. 257. o.

349 Az 1746-ban alapított és – egy 1784–1797 közötti szünettel – 1938-ig fennállt, kezdetben Collegium Theresianum, majd Terézia (Lovag-) Akadémia elnevezésű intézmény főként az állami vagy katonai szolgálatra készülő nemesifjak elit tanintézete volt, mely nem összetévesztendő a szintén Theresianumnak is nevezett bécsújhelyi Katonai Akadémiával. Ld. GEMMEL-FLISBACH VII–IX. o.

350 A nyugdíjazási jegyzőkönyv Frimont-huszárezredről beszél, de ez anakronizmus, mert Frimont csak 1806-tól lett a 9. számú huszárezred tulajdonosa. Vö. PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 183.

351 A velitaosztályokra lásd a 188. jegyzetet.

1831. szeptember 1-jén félig rokkantként nyugállományba helyezték, összesen 32 év és 7 hónap megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően.

Cs. k. kamarás.

Nőtlen.³⁵²

14. BEZERÉDY KÁLMÁN JÓZSEF JÁNOS NEPOMUK, BEZERÉDI

1788. (ker.: február 9.) Buda³⁵³ – 1816. január 14. Győr (Győr vm.)

Nemesi származású, magyar, a régi és kiterjedt család szerdahelyi ágának tagja. Szülei: B. Ignác septemvir,³⁵⁴ udvari tanácsos, a tatai és gesztesi Esterházy-uradalom főkormányzója és Trencsényi Antónia. Derra Jakab vezérőrnagy sógora.³⁵⁵ Római katolikus.

Katonai pályája 1804. május 17-én vette kezdetét, amikor is zászlósi helyet vásárolt magának a 60. számú, akkor Gyulay Ignác altábornagy³⁵⁶ tulajdoná-

352 GEMMEL-FLISBACH 82. o.; *Gesch. HR* 7. 507. o.; MARKÓ, 1957. 227–240. o.; MERÉNYI-METZGER, 2011.; ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 183.; ST HR 7 1815 Karton-Nr. 7611; ST HR 10 1808 Karton-Nr. 7763; ST HR 10 1814 Karton-Nr. 7768; ZACHAR, 1987. 264–268. o.

353 CL GQMST Karton-Nr. 11; HKR Akten 1815 G 1 5/447.; <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/X87Z-F81> (letöltve: 2013. június 8.) – A 60. gyalogezred 1804. évi mustrajegyzékében szereplő győri születési hely minden valószínűség szerint téves. Vö. ML IR 60 1804 Karton-Nr. 5106.

354 A Hétszemélyes tábla, hétszemélynöknek is hívott bírāja.

355 B. Kálmán őrnagy az ismert genealógiai munkákban nem kerül említésre és a család ezekben közölt, meglehetősen hiányos családfáin sem szerepel. Ugyanakkor az Utolsó Napok Szentjeinek Jézus Krisztus Egyháza, közismert nevükön a mormonok internetes anyakönyvi adatbázisában megtalálható egyházi anyakönyvi bejegyzések releváns adatai, vagyis a szülők neve, a születés helye és ideje alapján egyértelműen beazonosítható (vö. <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/X6S4-D7P>, letöltve: 2013. június 8.). A szülők azonossága alapján egyúttal az is megállapítható az adatbázis segítségével, hogy a családfákon többnyire szintén nem szereplő, helyenként Aloysiaként is emlegetett B. Anna, Derra Jakab, későbbi tábornok felesége, a nővére volt (vö. <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/X87Z-F81>, letöltve: 2013. június 8.). A sógorságot, véleményünk szerint, érzékletesen alátámasztja az is, hogy 1809. május 16-án, az akkor már rokonságban álló két katonatisztet egyszerre helyezték az 1. számú Császár-huszárezredbe, nyilván nem véletlenül.

Az őrnagy korai nyugdíjazása, majd hamarosan bekövetkezett halála is nyilvánvalóan megrendült egészségi állapotából fakadt. Valószínű az is, hogy gyermektelenül hunyt el. Ezt alátámasztani látszik többek közt, hogy a későbbi 1829. és 1835. évi vagyonmegosztások kapcsán, melyekben nővére még részt vett, sem kerülnek esetleges leszármazottai említésre (vö. BODNÁR-GÁRDONYI 402–403. o.). Fiatalon és gyermektelenül bekövetkezett elhalálózása egyúttal megfelelő magyarázatul szolgálhat a családtörténeti feldolgozásokban való előfordulásának teljes hiányára is.

356 1813-tól tábornagyszernagy.

ban állt gyalogezredben.³⁵⁷ 1805. január 11-én, ismét csak vásárlás révén alhadnaggyá lépett elő. 1805. augusztus 31-i hatállyal, augusztus 27-én Bécsben kelt hadparancs alapján pedig az újonnan felállított utászkarba nyert főhadnagyi kinevezést.³⁵⁸ Majd 1805. november 1-jén a magyarországi insurrekció főszállásmesteri törzsébe helyezték. Az alsó- és felső-ausztriai főhadparancsnokság 1806. március 7-én keltezett, visszamenőleges hatályú rendelete alapján március 1-jei dátummal³⁵⁹ a 48. számú, báró Joseph Philipp von Vukassovich altábornagy tulajdonában állt gyalogezredbe helyezték, ténylegesen azonban, tartósan elvezényelve Bécsben teljesített szolgálatot. 1809. február 15-én a főszállásmesteri törzsbe helyezték. 1809. május 16-án másodkapitányi kinevezést nyert az 1. számú Császár-huszárezredbe. 1810. június 1-jétől 1812 októberéig, ismét tartósan elvezényelten, a főszállásmesteri törzs háromszögelési osztályának állományában teljesített szolgálatot. 1813. március 11-én elsőkapitánnyá lépett elő.³⁶⁰ 1814. február 10-én pedig másodőrnagyi kinevezést nyert a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe.

1815. december 15-én, december 6-án kelt legfelsőbb rendelet alapján ideiglenes rokkantként nyugállományba helyezték.

1813-ban nőtlen.³⁶¹

357 ML IR 60 1804 Karton-Nr. 5106. – a 48. számú gyalogezred 1808. évben kelt áthelyezési jegyzéke szerint viszont már március 1-jén megkezdte katonai szolgálatát. (Vö. AL, TL IR 48 1808 Karton-Nr. 4123.) A két forrás közül hitelesebbnek tartjuk a katonai szolgálat megkezdésének esztendejében, az első ezredénél kiállított mustrajegyzéket, mint a néhány évvel későbbi és már újabb csapattesténél keletkezett dokumentumot, mely a korábbi szolgálati helyekről átküldött információkon alapult, ily módon meglehetősen áttételes, egyúttal a többszöri feldolgozás, vagyis az újabb jegyzékek régebbiek alapján történő kiállítása révén számos olvasati és elírási hibalehetőséget rejt magában.

358 A cs. k. hadsereg ez időben nem rendelkezett állandó utászcsoportokkal, ezek felállítására csak háború idején került sor. Ennek megfelelően fenti alakulat létrehozásáról is csak a harmadik koalíciós háború előestéjén, 1805. augusztus 17-én döntött a hadvezetés, de immár azzal a szándékkal, hogy békeidőben is fenntartják. Az eredeti tervek alapján három zászlóalj alkotta volna az utászkart, de végül csak kettő felállítására került sor. Ráadásul ezeket is a vesztes háború után, az előzetes szándék ellenére, 1806. február 12-i paranccsal feloszlatták. Ld. NAGY-L. István 240–241. o.

359 ST IR 48 1806 Karton-Nr. 4120. – A 48. gyalogezred 1808. évben kelt áthelyezési jegyzéke szerint viszont már február 1-jei hatállyal. Vö. AL, TL IR 48 1808 Karton-Nr. 4123.

360 CL GQMST Karton-Nr. 11; ST HR 1 1813 Karton-Nr. 7324. – A 6. számú huszárezred 1815-ben kelt áthelyezési jegyzékében szereplő adat, miszerint 1809. március 11-én lépett elő elsőkapitánnyá, egyértelműen téves (vö. ST HR 6 1815 Karton-Nr. 7584). Az Udvari Haditanács anyagában található 1813. évi minősítési jegyzék szintén téved, mikor a másodkapitányi kinevezés, 1809. május 16-i időpontját az elsőkapitányi előléptetés dátumaként tünteti fel. Vö. HKR Akten 1815 G 1 5/447.

361 AL, TL IR 48 1808 Karton-Nr. 4123; Amon, 1898. 248–249, 260, 262. o.; CL GQMST Karton-Nr. 11; BODNÁR-GÁRDONYI 402–403, 412. o.; a halálozási dátum GYIMESI End-

15. BIANCHI, VINCENZ FERRERIUS FRIEDRICH, (1816-TŐL) BÁRÓ, (1815-TŐL) CASALANZA HERCEGE
(ALTÁBORNAGY)

1768. február 1. Bécs – 1855. augusztus 1. Rohitsch-Sauerbrunn (Stájerország)

Olasz eredetű, nemesi család tagja.³⁶² Apja, a tudós polihisztor Giacomo Francesco (Jakob Franz von) B. Pognana Larióból (Lombardia, Habsburg Birodalom) származott, és hosszabb németországi tartózkodást követően Bécsben telepedett le, ahol fizikaprofesszorként tevékenykedett.³⁶³ Anyja, Anna Maria Johanna von Mayer ugyanakkor egy brandenburg-bayreuth-i örgrófi kormánytanácsos lánya volt. Római katolikus.

1784. május 1-jétől a bécsi Hadmérnök Akadémián tanult.³⁶⁴ Azonban a török elleni háborúra készülven szükségessé vált a mérnöktisztek számának megnövelése a hadseregben, ezért még a nem végzős évfolyamokból is a legtehetségesebb hallgatókat, köztük Bianchit is, egyelőre hadapródként, 1787. október 1-jétől besorozták a mérnökkar-

22. kép báró Vincenz Ferrerius
Friedrich von Bianchi

re családkutató szíves írásos közlése; HKR Akten 1815 G 1 5/447; <http://szijarto.web.elte.hu/ogy.xls> (letöltve: 2013. július 5.); <https://familysearch.org/pal:MM9.1.1/X6S4-D7P> (letöltve: 2013. június 8.); <https://familysearch.org/pal:MM9.1.1/X87Z-F81> (letöltve: 2013. június 8.); http://www.gymsmo.hu/index_portal.php?hlid=5231 (letöltve: 2013. június 8.); ML IR 60 1804 Karton-Nr. 5106; NAGY Iván II. 92–98. o.; ST HR 1 1809 Karton-Nr. 7320; ST HR 1 1810 Karton-Nr. 7321; ST HR 1 1812 Karton-Nr. 7323; ST HR 1 1814 Karton-Nr. 7325; ST HR 6 1814 Karton-Nr. 7582; ST HR 6 1815 Karton-Nr. 7584; ST IR 48 1806 Karton-Nr. 4120; ST IR 48 1808 Karton-Nr. 4122; ST IR 48 1809 Karton-Nr. 4124; ST IR 1805 Karton-Nr. 5129; THÜRHEIM II. 164. o.

362 Wurzbach szerint apja Mária Teréziától nyert nemességet, erre vonatkozóan azonban semmilyen hitelt érdemlő bizonyítékot nem találtunk (vö. WURZBACH I. 363.), de ha ez így is volt, akkor is csak az osztrák nemességet nyerte el a család ekkor. Kneschke szerint ugyanis a szerteágazó Bianchi-família már régóta nemességgel bírt Itáliában. Ld. KNESCHKE: *Adels-Lexicon* I. 408. o.

363 Később azonban, 1777-ben Bécsét és családját is elhagyva, Párizsban telepedett le. Biographie von BIANCHI 9. o.

364 Biographie von BIANCHI 15. o.; GATTI 335. o. – A 48. gyalogezred 1805. évi mustrajegyzéke viszont már 1783-tól hadapródként említi, ami nyilvánvalóan a Hadmérnök Akadémián folytatott tanulmányainak 1783. évi kezdetére utal, mindesetre tévesen. Vö. ML IR 48 1805 Karton-Nr. 4101.

ba. A háború kitörését követően azonban, 1788. március 12-én alhadnaggyá lépett elő. Majd a Szerémségben vívott harcok során annyira kitüntette magát, hogy 1788. október 17-i hatállyal, soron kívül főhadnagyi kinevezést nyert. 1793. október 27-én százados-hadnaggyá lépett elő.³⁶⁵ 1796-ban gróf Dagobert Wurmser tábornagy itáliai főhadiszállásán teljesített szolgálatot, ahol szintén többször kitüntette magát. 1797. január 26-án valóságos századosként a főszállásmesteri törzsbe helyezték. 1798-tól rövid ideig Vilmos, oránia-nassauai herceg, altábornagy, 1789 végétől tábornagyról ideiglenes segédtisztjeként szolgált, majd előbbi 1799. január 6-i halálát követően Esterházyi Károly főherceg³⁶⁶ kíséretébe helyezték, és 1799. február 1-jén a Ferdinánd tulajdonában állt 3. számú huszárezred őrnagyává lépett elő, de elvezényeltén továbbra is a főherceg mellett teljesített szolgálatot.³⁶⁷ 1800. március 1-jén alezredesi kinevezés mellett a 2. számú, Esterházyi Károly főherceg édesapjának, Ferdinánd Károly Antal József főhercegnek a tulajdonában állt gyalogezredbe helyezték, ahol 1800. június 1-jén másodvezredessé lépett elő.³⁶⁸ 1801. március 18-án pedig a 48. számú Vukassovich-gyalogezred parancsnokává nevezték ki. Az 1805-ös háború idején októbertől újra Ferdinánd Károly főherceg mellett szolgált mint főhadsegéd, ezt követően 1806. február elején ismét átvette a 48. gyalogezred parancsnokságát. 1807. január 1-jén vezérőrnagyi kinevezést kapott és egyúttal dandárparancsnoki beosztást Bátyfán. Az 1809-es háborúban az V. hadtest egyik

365 A gyalogságnál, a mérnökarban és a tábornokkarban rendszeresített, a lovassági másodkapitánnyal egyenértékű rangfokozat, németül Capitän/Capitain-Lieutenant.

366 Habsburg-Esterházyi Ferdinánd Károly főherceg (1781. április 25. – 1850. november 5.) Ferdinánd Károly Antal főherceg, Lombardia főkormányzója és Esterházyi Mária Beatrix modenai hercegnő második fia. Már 13 éves korától a későbbi 3. számú huszárezred tulajdonosa. A bécsi helyi Katonai Akadémia elvégzését követően 1799-ben lépett be a hadseregbe. 1800. február 21-én vezérőrnaggyá, 1801. január 22-én altábornaggyá, 1805. szeptember 1-jén lovassági tábornokká, 1836. szeptember 17-én pedig tábornaggyá lépett elő. HAMANN, 106–107. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 72. o.

367 AMON, 1898. 217. o.; MS 1799 246. o.; MS 1800 79, 232. o. – Érdekes módon az általunk feltárt levéltári források, így a 3. huszárezred 1799. évi állománytáblázatai, illetve a 48. gyalogezred 1805-ös mustrajegyzéke sem említi a 3. huszárezred állományába történt helyezését. Utóbbi csak azt közli, hogy 1799. február 13-án őrnagy lett a főszállásmesteri törzsben. Ennek háttérében az állhat, hogy bár hivatalosan a 3. huszárezred állományába helyezték, tartós elvezénylése miatt tényleges szolgálatot ebben sohasem látott el. Vö. ML IR 48 1805 Karton-Nr. 4101.; ST HR 3 1799 Karton-Nr. 7408.

368 Az alezredessé történő előléptetést követően szokatlanul gyorsan bekövetkezett ezredesi kinevezést, Ferdinánd főherceg kérésére, a németországi császári-királyi és birodalmi haderő ideiglenes főparancsnoka, Kray Pál tábornagyról terjesztette elő az uralkodónak. Ld. *Biographie von Bianchi* 168–169. o.

dandárának volt a parancsnoka. Kitüntette magát Aspernnél május 22-én,³⁶⁹ majd június 1-jén és 3-án a győri hídfőállásnál verte vissza Davout marsall támadásait. 1809. augusztus 25-én altábornaggyá léptették elő. 1812-ben hadosztályt vezetett a Napóleon oroszországi hadjáratában harcoló cs. k. segédhadtest kötelékében. A későbbiekben, 1813 folyamán a felszabadító háborúk nagy csatáiban is rendre kitüntette magát. 1814-ben a dél-franciaországi hadműveletekben vett részt továbbra is hadosztályparancsnoki beosztásban. A szövetségesek párizsi bevonulását követően kinevezték az Udvari Haditanács tagjává. 1815. május 2-án és 3-án az Anconától 45 kilométerre délnyugatra fekvő Tolentinónál hadseregparancsnokként vereséget mért I. Joachim nápolyi királyra, vagyis Murat-ra, Napóleon egykori híres marsalljára.

1824. február 26-i udvari haditanácsi leirat alapján 1824. március 16-ával lépett nyugállományba, majd szerzett birtokára a Treviso melletti Moglianóra (ma: Mogliano Veneto) vonult vissza.

Az 1797. január 14–15-én, a Veronától 22 kilométerre északnyugatra fekvő Rivolinál lezajlott csata első napján hadifogságba esett, ezt követően Milánóba internálták. Innen azonban, már két hét után, báró Alvinczy József tábornakszernagy³⁷⁰ közbenjárására, kiszabadult.

1848. április 16-án, a trevisói forradalmi törvényszék parancsára a felkelők, mint a Habsburgok hívét, moglianói villájából Trevisóba hurcolták és fogságba vetették, ahonnan csak június 15-én szabadult, miután a város kapitulált báró Franz Ludwig von Welden altábornagy csapatai előtt.³⁷¹

1811-től a 63. számú gyalogezred tulajdonosa volt.³⁷²

Kitüntetései: 1809 júniusában megkapta a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, majd 1813. október 20-án, a lipcsei csatát követően elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend parancsnoki keresztjét is. 1818-ban megkapta az Orosz Alexander Nyevszkij Rendet.³⁷³

1815-ben a Murat feletti győzelmet követően a Casalanza hercege címet kapta IV. Ferdinánd nápolyi és szicíliai királytól.³⁷⁴ 1816. augusztus 6-án pedig

369 A csata ugyan két napon át, 21–22-én folyt, de Bianchi csak a második napon kapott szerepet.

370 1808-tól tábornagy.

371 1849-től tábornakszernagy.

372 Az 1799-ben felállított gyalogezred 1852-ben 55. hadrendi számot kapott. WREDE I. 502. o.

373 Ez a rend csak egy osztályból állt.

374 IV. Ferdinánd (1751–1825) III. Károly spanyol király fia 1816. december 12-én Nápoly és Szicília királyságait Szicíliai Kettős Királyság néven egy és oszthatatlan monarchiának proklamálta, és magát ettől fogva I. Ferdinándnak címeztette.

osztrák bárói méltóság adományozásában részesült. Valóságos belső titkos tanácsos.

Nős. 1807. április 15-én Bártfán vette feleségül Herula Katharina Therese Friderike Liebetrau von Maixdorfot, egy néhai alezredes lányát.³⁷⁵ Két felnőttkort megért fiuk, Ferdinand és Friedrich közül, előbbi alezredes, utóbbi később altábornagy lett.³⁷⁶

16. BIGOT DE SAINT-QUENTIN, FRANZ LUDWIG, GRÓF

(ALTÁBORNAGY)

1774. november 25. Munster (Franciaország) – 1854. szeptember 15. Mauer (Alsó-Ausztria; ma Bécs városrésze)

Főnemesi származású, francia. Római katolikus.

1788 körül kezdte katonai pályafutását a francia hadseregben, ahol hadapródként 36 hónapig teljesített szolgálatot.³⁷⁷ Majd a német-római birodalmi hadseregben szolgált a gyalogságnál alhadnagyként 36 hónapot, majd főhadnagyként 33 hónapot. Ezt követően, 1797. február–március körül pedig a Habsburg-ház szolgálatába állva a Rohan-féle szabadcsapatban,³⁷⁸ majd a Bussy-féle lovasvadász-ezredben katonáskodott.³⁷⁹ 1799. február 1-jén a 4. számú Vécsey-huszárezredbe helyezték, ahol 1800. november 17-én

375 *Biographie von Bianchi* 225. o. – A Mária Terézia Katonai Rend névmutatója, valamint Kneschke valószínűleg tévesen említik Liebetreu néven a feleségét. Vö. KA MMThO Index II.; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* I. 408. o.

376 ADB 2. 608–609. o.; AMON, 1893. 217, 416. o.; *Biographie von Bianchi*; KA MMThO Index II.; CRISTE 16. o. 1. lj.; GATTI 335–337. o.; HOLD 30, 34, 39, 41–44. o.; ML IR 48 1805 Karton-Nr. 4101; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* I. 408. o.; PIZZIGHELLI, 1905. 275, 283, 578. o.; MS 1798 87. o.; MS 1799 79, 246. o.; MS 1800 232. o.; MS 1818 597. o.; ÖBL 81. o.; *Pallas* III. 253. o.; PP Generale I. Bd. fol. 63.; Pilch, 1913. 16–17. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 12. o.; THÜRHEIM II. 71. o.; WURZBACH I. 373–376. o.

377 Katonai pályafutása kezdetének pontos időpontjáról nem áll rendelkezésre adat, így azt csak becsülni tudjuk az egyéb számadatok alapján.

378 A Rohan-gyalogezrednek vagy légióknak is nevezett 12 század gyalogságból és hat, vagy más forrás szerint négy huszárszvadronból álló egységet 1794-ben állították fel Németalföldön francia emigránsokból és vallonokból Braunschweig birodalmi kontingenseként. 1797-ben teljesen császári-királyi szolgálatba állították. 1798-ban bekövetkezett feloszlásakor a gyalogságából két könnyű-zászlóaljat formáltak, a huszárságát pedig a Bussy-féle lovasvadász-ezredbe osztották be. WREDE II. 449. o., III./2. 924. o.

379 Ezt a csapattestet Bussy-féle lovasvadász-szabadcsapat néven Franz Egon von Fürstenberg, Hildesheim és Paderborn püspöke állította fel 1795-ben a birodalmi hadseregbe szánt kontingenseként. 1797 márciusában azonban átvették császári-királyi szolgálatba, 1798 júniusában pedig, hozzájuk osztva a Rohan-féle szabadcsapat huszárságát is, lovasvadász-ezreddé szervezték át. Végül, 1801 májusában, a második koalíciós háború lezárását követően feloszlásra került. WREDE III/2. 741–742, 924. o.

másodkapitánnyá lépett elő. 1805. január 16-án a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe helyezték. 1805. június 1-jén elsőkapitányi kinevezést nyert. 1809. november 12-én előbb számfeletti őrnaggyá, majd 1812. augusztus 17-én másodőrnaggyá, 1813. szeptember 16-án pedig elsőőrnaggyá lépett elő. 1814. január 25-én a hatodik koalíciós háború során számos alkalommal tanúsított vitézségeért, soron kívüli alezredesi kinevezés mellett a 3. számú O'Reilly-svalizsérezzredbe helyezték.³⁸⁰ 1823. február 24-én ezredessé és a 3. számú Knesevich-dragonyosezred parancsnokává nevezték ki.³⁸¹ 1831. március 25-én, vezérőrnagyi kinevezését követően Pécsre helyezték dandárparancsnoki beosztásba. 1838. augusztus 13-án altábornagy és hadosztályparancsnok lett Nagyszebenben.

1844. április 1-jén kelt legfelsőbb döntés alapján 1844. május 1-jén nyugalományaiba helyezték, összesen 47 év 3 hónap 1 nap megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően.

1843. augusztus 4-étől a 3. számú Ferenc József főherceg-dragonyosezred másodtulajdonosa.³⁸²

Kitüntetései: Orosz Szent Anna Rend II. osztálya, Francia Szent Lajos Rend lovagkeresztje.

Nős.³⁸³

17. BLANKENSTEIN, CHRISTIAN FRIEDRICH VON, BÁRÓ, (1796-TÓL) GRÓF

1781. április 14. *Thum* (Szász Választófejedelemség, Német-római Birodalom) – 1839. szeptember 6. *Wischau* (Morvaország)

Nemesi származású, birodalmi német. Evangélikus.

1795. szeptember 1-jén a nagybátyja, Ernst Paul Christian von Blankenstein lovassági tábornok tulajdonában lévő, későbbi 6. számú huszárezredben ka-

380 Az 1718-ban dragonyosezredként felállított csapattest 1769-ben 28-as rangszámot kapott, 1779-ben svalizsérezzreddé, 1798-ban 10. hadrendi számmal könnyűdragonyosezreddé, 1802-ben 3. hadrendi számmal ismét svalizsérezzreddé, végezetül 1851-ben 8. hadrendi számmal ulánusezreddé szervezték át. WREDE III/1. 352. o.

381 Az 1688-ban felállított dragonyos-csapattest 1769-ben 38. rangszámot, majd 1798-ban 8., 1802-ben pedig 3. hadrendi számot kapott. 1860-ban 11. hadrendi számmal vértesezreddé, 1867-ben ugyanakkor, hadrendi száma megtartásával, ismét dragonyosezreddé szervezték át. WREDE III/1. 200. o.

382 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd az előző lábjegyzetet.

383 DEDEKIND, 1879. 423, 428. o.; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; MS 1839 44. o.; PP Generale II. Bd. fol. 44.; PIZZIGHELLI, 1897. 638. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 16. o.; ST HR 6 1809 Karton-Nr. 7576; ST HR 6 1812 Karton-Nr. 7579; ST HR 6 1813 Karton-Nr. 7580; ST HR 6 1814 Karton-Nr. 7582; THÜRHEIM I. 290. o.; WURZBACH I. 394. o.

pott alhadnagyi állást. 1800. március 6. főhadnagy.³⁸⁴ 1804. április 16. másodkapitány. 1805. augusztus 10. elsőkapitány. 1813. szeptember 15-én másodőrnagyi kinevezést nyert a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe, ahol még abban az évben, október 26-án elsőőrnaggyá lépett elő. 1818. július 31-én rangja megtartásával kilépett a hadsereg állományából.³⁸⁵

Kitüntetései: Szardíniai Királyi Szent Móric és Lázár Rend lovagkeresztje.

1792-ben magyar indigenátust nyert, 1796-ban pedig, nagybátyja érdemeinek köszönhetően vele együtt grófi címet kapott. Cs. k. kamarás.

Nős. Gyermekai: Joseph Alois Jaroslaw, Theresia Anna Aloysia és Ernestine.³⁸⁶

18. BOLZA, FRANZ ALEXANDER, BÁRÓ

(EZREDES)

1779 k. Bécs – ?

Nemesi származású, itáliai eredetű, de régóta az osztrák örökös tartományokban élő család tagja. Római katolikus.

1794. március 8-án önköltséges hadapródként belépett a 28. számú Lobkowitz-svalizsárezredbe.³⁸⁷ 1795. május 16-án alhadnaggyá lépett elő. 1797. április 16-án főhadnagyi rangban a főszállásmesteri törzsbe helyezték. 1799. október 14-én századosi kinevezést nyert. 1801. június 1-jén létszámfeletti elsőkapitányként az 5. számú Ott-huszárezredbe helyezték. 1803. szeptember 1-jén a 10. számú Stipsicz-huszárezredbe helyezték tényleges állományba. 1809. szeptember 29-én létszámfeletti őrnagyként a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe, 1810. május 1-én pedig a 4. számú Ferdinánd főherceg-vértesezredbe helyezték.³⁸⁸ 1814. január 15-én alezredessé,

384 ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545. – A 6. huszárezred 1808-as mustrajegyzéke szerint viszont május 6-án nyert főhadnagyi kinevezést. Vö. ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546.

385 A 7. huszárezred története, Kempelen és Kneschke minden bizonnyal tévesen írják címetes alezredesnek (vö. *Gesch. HR* 7. 507. o., KEMPELEN II. 235. o.; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* I. 463. o.) miután a katonai szempontból hitelesebb és mérvadóbb katonai tiszti név- és címtárak szerint őrnagy volt, és így is halt meg. Ld. MS 1819 451. o. és MS 1840 529. o.

386 *Gesch. HR* 7. 507. o.; KEMPELEN II. 234–235. o.; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* I. 463–464. o.; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; Megerle, 1822. 13. o.; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; ML HR 7 1817 Karton-Nr. 7595; RL HR 6 1798 2. Teil Karton-Nr. 7536; MS 1813 353. o.; MS 1819 451. o.; MS 1840 529. o.; ST HR 7 1813 Karton-Nr. 7608; *Taschenbuch der gräflichen Häuser* 1852. 83. o.; WURZBACH I. 425–426. o.

387 Ld. a 380. jegyzetet.

388 ML KR 4 1811 Karton-Nr. 6566; ML KR 4 1817 Karton-Nr. 6567. – A 8. huszárezred története szerint viszont április 23-án helyezték a fenti csapattestbe (vö. AMON, 1880. 471. o.), amelyre vonatkozóan lásd a 325. jegyzetet.

1814. augusztus 14-én pedig létszámfeletti ezredessé lépett elő. 1819. július 4-én ezredparancsnoki kinevezést nyert a 7. számú Lotharingia-Lambesc-vértesezred élére. Később azonban, a kincstár csalárd módon való megkárosításának, így többek között hamis számla kiállításának vádjával, vizsgálat indult ellene, melynek nyomán, 1826. június 2-án kelt ítélettel, háziőrizetre ítélték, rangjától megfosztották és a katonai szolgálatból elbocsátották.

Kitüntetései: Hadseregkereszt.³⁸⁹

1817-ben nőtlen.³⁹⁰

19. BUSÁN LAJOS

(ALEZREDES)

1781 k.³⁹¹ *Zágráb/Zagreb (Zágráb vm., Horvátország) – 1856. március 12. Bécs*

Nemesi származású, horvát. Római katolikus.

1797. február 20-án, miután nem vették fel a Magyar Királyi Nemesi Testőrségbe zászlósként kezdte pályafutását a 33. számú Sztáray-gyalogezredben.

1798. június 1-jén a 60. számú Gyulay Ignác-gyalogezredbe helyezték, ahol

1799. december 4-én alhadnaggyá lépett elő. 1800. október 17-én az újonnan létrehozott Nádor-, későbbi 12. számú huszárezredbe kapott főhadnagyi kinevezést.

1806. január 6-án másodkapitánnyá, 1809. május 1-jén pedig elsőkapitánnyá lépett elő. 1814. március 3-án második velitaőrnagy és az ezred 2. velitaosztályának parancsnoka lett.³⁹² Ennek felosztatását követően,

1816. február 8-án létszámfeletti állományba került. 1816. október 16-án azonban másodőrnagyként ismét tényleges állományba helyezték. 1824 körül elsőőrnaggyá, 1828 körül alezredessé lépett elő.

1830. szeptember 16-án, betegségei következtében tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, összesen több mint 33 és fél év megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően.

1830. szeptember 16-án, betegségei következtében tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, összesen több mint 33 és fél év megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően.

389 Ezt az emlékkitüntetést 1814. május 14-én alapította I. Ferenc, elismerése és köszönete jeléül hadserege azon katonái számára, akik részt vettek a franciák elleni hatodik koalíciós háborúban (1813–1814). Közkeletűen csak Ágyúkeresztnek nevezték, miután a zsákmányolt francia ágyúk, más források szerint egyetlen hatalmas ágyú anyagából öntötték. BARCY 49. o.; MAKAI-HÉRI 215. o.

390 AMON, 1880. 471. o.; AMON, 1885. 442. o.; HKR Akten 1830 CFHW 46; HKR Prot. 1826 F 1261; ML KR 4 1811 Karton-Nr. 6566; ML KR 4 1817 Karton-Nr. 6567; VICTORIN, 1879. 182, 190, 294, 413. o.; MS 1819 51. o.; ST HR 8 1809 Karton-Nr. 7652.

391 ML HR 12 1817 Karton-Nr. 7801; ML HR 12 1819 Karton-Nr. 7803. Hellebronth szerint ugyanakkor 1779. Vö. HELLEBRONTH 111. o.

392 Ezek mibenlétére vonatkozóan lásd a 188. jegyzetet.

Kitüntetései: Hadseregkereszt.

Nőtlen.³⁹³

20. CASTIGLIONE, HEINRICH, GRÓF³⁹⁴

(ALTÁBORNAGY)

1790. Dukla (Kelet-Galícia; ma Lengyelország) – 1853. április 22. Bécs

Főnemesi származású, itália eredetű katonacsalád tagja. Római katolikus. 1805. március 3-ától hadapródként szolgált a 23. számú, Ferdinánd főherceg, toszkánai nagyherceg, salzburgi választófejedelem tulajdonában állt gyalogezredben.³⁹⁵ 1805. augusztus 16-án zászlóssá lépett elő, majd 1805. október 1-jén alhadnagyi kinevezést kapott az 1. számú Császár-svalízsérezredbe. 1809. június 16-án az 1. számú Császár-huszárezredbe helyezték főhadnagyként. 1813. január 7-én másodkapitányi kinevezést nyert. A hatodik koalíciós háború során elvezényelve, herceg Schwarzenberg tábornagy parancsőrtisztjei egyikeként teljesített szolgálatot. 1813. október 20-án, a lipcsei csatában tanúsított vitézségeért, soron kívül elsőkapitánnyá lépett elő. 1814. március 4-én a 4. számú Császár-ulánusezredbe kapott őrnagyi kinevezést. 1815. február 1-jén az 1. számú Merveldt-ulánusezredbe helyezték létszámfeletti állományba, majd június 10-én a 12. számú Nádor-huszárezredben ismét tényleges állományba került az ezred 1. velitaosztályának parancsnokaként. A velitaosztályok megszüntetése következtében azonban, 1816. február 8-án újjólag létszámfeletti állományba került. 1818. július 1-jén a 10. számú III. Frigyes Vilmos-huszárezredbe helyezték.³⁹⁶ 1823. október 11-én alvezredes lett a 7. számú Liechtenstein-huszárezredben. 1831-től pedig ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1836. november 21-én vezérőrnagyi, 1845. november 14-én altábornagyi kinevezést nyert.

393 AMON, 1876. 156. o.; HELLEBRONTH 111. o.; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799; ML HR 12 1817 Karton-Nr. 7801; ML HR 12 1819 Karton-Nr. 7803; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 173.; ST HR 12 1814 Karton-Nr. 7816; ST HR 12 1816 Karton-Nr. 7818.

394 Néhány helyütt tévesen Johann keresztnéven szerepel. Vö. MS 1815 398. o.

395 A mustrajegyzékek, illetve a nyugdíjazási jegyzőkönyv a csapattestet, másodtulajdonosa, báró Christoph von Lattermann altábornagy, később táborszernagy, majd tábornagy révén Lattermann-gyalogezredként említik. Vö. ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 10 1819 Karton-Nr. 7746; PP Generale II. Bd. fol. 53.

396 ML HR 10 1819 Karton-Nr. 7746. – A 10. huszárezred története szerint viszont június 18-án. Vö. AMON, 1892a. 292. o.

1849. szeptember 16-án, szeptember 5-i legfelsőbb döntés alapján, több mint 44 év katonai szolgálatot követően nyugállományba helyezték.

Kitüntetései: Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoki keresztje (1849. szeptember 16-án, nyugállományba helyezésekor kapta meg), Orosz Szent Anna Rend I. osztálya, Orosz Szent Vlagyimir Rend IV. osztálya.

Nőtlen.³⁹⁷

21. CHAMBORANT, CARL, GRÓF

(ALEZREDES)

1766. december 3.³⁹⁸ *Chateau de droux (Franciaország)* – 1838. március 27. *Padova (Lombard–Veneto Királyság,³⁹⁹ Habsburg Birodalom)*

Főnemesi származású, francia. Római katolikus.

A francia hadseregben szolgált, majd 1795-től főhadnagyként előbb a Rohan-féle szabadcsapatban,⁴⁰⁰ később a Bussy-féle lovasvadászezredben katonászkodott, ahonnan nyugállományba helyezték.⁴⁰¹ 1800. március 12-én azonban ismét szolgálatba állt és belépett a 7. számú huszárezredbe, ahol még ugyanazon év október 2-án másodkapitánnyá léptették elő. 1805. szeptember 1-jén elsőkapitányi, 1809. október 4-én harmadik őrnagyi kinevezést nyert. 1810. február 1-jén a harmadik őrnagyi osztály megszüntetését követően létszámfelüti állományba helyezték. 1813. július 15-én a 2. számú Miksa József bajor király tulajdonában állt dragonyosezredbe helyezték.⁴⁰² 1815. május 16-án alezredesi rang adományozásával egyidejűleg nyugdíjazták. Ideiglenesen azonban, május 18-ától július 18-ig ellátta a bolognai helyőrségi parancsnoki teendőket. Innen egy 1815. július 2-án kelt rendelet alapján újo-

397 AMON, 1892a. 136, 144, 292, 295. o.; AMON, 1898. 307. o.; HERMANN, 2004. 318. o.; ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 10 1819 Karton-Nr. 7746; PP Generale II. Bd. fol. 53; *Relation der Schlachten bei Leipzig* 35. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 26. o.; ST HR 12 1815 Karton-Nr. 7817; ST HR 12 1816 Karton-Nr. 7818; THÜRHEIM II. 187, 383. o.

398 PP Oberstlieutenants Bd. I. fol. 134. – A mustrajegyzékek alapján ugyanakkor 1763 körül született. Vö. ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; ML HR 7 1811 Karton-Nr. 7593.

399 Fenti államalakulat magyarul közkeletűen Lombard–Velencei Királyság néven ismert. Ez azonban pontatlan megnevezés, miután a bécsi kongresszust követően, 1815. június 9-én Milánó központtal létrehozott, hivatalosan „Königreich Lombardo-Venetien” elnevezésű államot Lombardia mellett Veneto tartomány alkotta, amelynek Velence ugyan a székhelye volt, de nem névadója.

400 Fenti alakulatra lásd a 378. jegyzetet.

401 Ld. a 379. jegyzetet.

402 Fenti csapattestre lásd a 311. jegyzetet.

lag nyugállományba helyezték. 1818. december 6-ától azonban padovai helyőrségi alezredesként ismét szolgálatba állt.

Végül 1827. március 1-jén ismét nyugállományba helyezték.

Kitüntetései: Francia Szent Lajos Rend lovagkeresztje.

Nős.⁴⁰³

22. CZWIK FERENC

1777. *Szomolnok* (Szepes vm.; ma: Smolnik, Szlovákia) – 1831. július 24. *Baden bei Wien* (Alsó-Ausztria)

Római katolikus.

1794. január 30-ától közhuszárként szolgált az akkor báró Barco Vince tulajdonában álló, későbbi 10. számú huszárezredben. 1794. június 1. vicekáplár. 1794. november 1. valóságos káplár. 1798. június 16. strázsamester. 1799. május 1. alhadnagy. 1800. december 1. főhadnagy. 1802. május 1-jén a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe helyezték, de szárnysegédi szolgálatra elvezényelték az ezredtulajdonos báró Michael Kienmayer altábornagy⁴⁰⁴ mellé. 1804. augusztus 16. másodkapitány. 1809. február 16. elsőkapitány. 1812. augusztus 20. másodőrnagy. 1814. december 1. elsőőrnagy. 1826. november 30-án tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, 33 év 10 hónap katonai szolgálatot követően.

1809. május 3-án francia hadifogságba esett, ahonnan 1809. szeptember 16-án szabadult.

Kitüntetései: Hadseregkereszt.

Nőtlen.⁴⁰⁵

---

403 ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; ML HR 7 1811 Karton-Nr. 7593; MS 1839 526. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 134.; ST HR 7 1809 Karton-Nr. 7605; ST HR 7 1813 Karton-Nr. 7608.

404 1809-től lovassági tábornok.

405 ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML HR 8 1817 Karton-Nr. 7636; ML HR 8 1818 Karton-Nr. 7636; MS 1827 468. o.; PP Majore III. Bd. fol.1.; ST HR 8 1812 Karton-Nr. 7654.

23. CSEDŐ FERENC, CSÍKSZENTGYÖRGYI

1774 k. Kassa (*Abauj vm.; ma: Košice, Szlovákia*) – 1815. július 23.

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1791. szeptember 1-jén önköltséges hadapródként csatlakozott a 29. számú Wallis-gyalogezredhez 1792. március 1-jétől cs. k. hadapróddá lépett elő.

1793. március 1-jén, alhadnagyi kinevezés mellett, az akkori Erdődy-, későbbi 9. számú huszárezredbe helyezték. 1796. október 1-jén főhadnaggyá, 1800. december 16-án másodkapitánnyá lépett elő.⁴⁰⁶ 1808. január 16-án elsőkapitányi kinevezést nyert. 1813. augusztus 11-én pedig harmadik őrnaggyá és az ezred 1. velitaosztályának parancsnokává lépett elő.

1797. január 16-án hadifogságba esett, de már 18-án kiszabadult. 1809. május 3-án ismét hadifogságba esett, ahonnan június 10-én szabadult.

Nős. Egy lánya született, Hedvig.⁴⁰⁷

24. DAMÓ JÓZSEF, LISZNYÓI

1743–1745 k. Lisznyó (*Sepsiszek; ma: Lisnău, Románia*) – 1798. december, Erdély

Nemesi származású, magyar (székely). Református.

1763. március 1-jén közlegényként kezdte katonai pályáját a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredben. 1764. május 1. káplár. 1767. június 1. strázsamester. 1772. május 23. alhadnagy. 1775. január 1-jén vásárlás révén főhadnaggyá lépett elő. 1783. október 9. másodkapitány. 1786. november 23. elsőkapitány. 1794. január 27-i legfelsőbb rendelet alapján, aznapi hatállyal őrnagyi kinevezést nyert.⁴⁰⁸

406 ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686. – A 9. huszárezred 1811-es mustrajegyzéke, valószínűleg tévesen állítja, hogy már október 1-jén másodkapitánnyá lépett elő. Vö. ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690.

407 KEMPELEN III. 77. o.; ST HR 9 1793 Karton-Nr. 7700; ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686; ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690; NAGY Iván III. 119-120. o.; ST HR 9 1813 Karton-Nr. 7712; THÜRHEIM II. 243. o.

408 Új beosztását azonban, az ezred 1794. évi havi állománytáblázatai alapján, valószínűleg csak márciustól töltötte be. Vö. ST HR 11 1794 Karton-Nr. 7783.

1796-ban, az erdélyi főhadparancsnokság szeptember 27-én kelt visszamenőleges hatályú rendelete alapján, nyomán 31-i dátummal nyugállományba vonult, több mint 33 év katonai szolgálatot követően.

Nős, felesége Orbai Zsófia. Gyermekük: Antal, Mihály, József és Borbála.⁴⁰⁹

25. DÉVAY JÓZSEF

(EZREDES)

1771. *Fegyvernek (Heves és Külső Szolnok vm.)* – 1818. február 10. *Sárospatak (Zemplén vm.)*

Nemesi származású, magyar. Szülei: D. János fegyverneki tisztartó és Brezovay Júlia. D. Pál altábornagy unokaöccse. Római katolikus.

1788. október 15-én önköltséges hadapródként kezdte katonai pályafutását az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredben.⁴¹⁰ 1789. február 24. alhadnagy. 1790. április 1. főhadnagy. 1796. augusztus 20. másodkapitány. 1800. július 1. elsőkapitány. 1809. február 16-án másodőrnaggyá, 1812. szeptember 3-án pedig elsőőrnaggyá lépett elő. 1814. január 4-én az újonnan felállított 4. számú Császár-ulánusezredbe nevezték ki alezredesnek, ahol 1815. október 7-én másodezredessé, majd 1816. április 10-én ezredparancsnokká lépett elő.⁴¹¹

Nőtlen.⁴¹²

26. DILLER (1786-TÓL) VON BILDSTEIN, LEOPOLD

(CÍMZETES EZREDES)

1773. *Ság (Nyitra vm.; ma: Sasinkovo, Szlovákia)* – 1847. március 4. *Bécs*

Nem nemesi származású, német. Apja nagy valószínűséggel Paul Wilhelm D. cs. k. kapitány. Evangélikus.

409 AMON, 1878. 115, 165. o.; KEMPELEN III. 231. o.; ML HR 11 1778 Karton-Nr. 7774; ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776; MS 1799 253. o.; ST HR 11 1794 Karton-Nr. 7783; ST HR 11 1796, 1797 Karton-Nr. 7784.

410 Nyilván nem véletlenül került ide, miután nagybátyja, Dévay Pál is itt teljesített szolgálatot, ekkor alezredesként, 1790-től pedig ezredesként.

411 Ennek ellenére Kempelen, majd az ő nyomán Orosz Ernő és Fest Aladár is tévesen csak kapitánynak, illetve őrnagynak nevezik. Vö. KEMPELEN III. 312. o.; OROSZ 66. o.; FEST 13, 18. o.

412 AMON, 1893. 295, 416. o.; AMON, 1901. 21–22. o.; FEST 13, 18. o.; ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390.; ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393.; ML UR 4 1817 Karton-Nr. 7923; MS 1819 460. o.; OROSZ 66. o.

1790. február 15-én a bécsi Hadmérnök Akadémiáról alhadnagyként a 3. számú Császár-dragonoyosezredhez helyezték.⁴¹³ 1795. február 1. főhadnagy. 1801. február 20. másodkapitány. 1802. február 1-jén a 4. számú Latour-svalizsérezerredbe helyezték.⁴¹⁴ 1805. november 29-én elsőkapitánnyá lépett elő. 1813. szeptember 4-én negyedik őrnagyi kinevezést kapott a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe, ahol egyúttal a 2. velitaosztály parancsnoka lett. 1814. december 1-jén harmadik őrnaggyá és az 1. velitaosztály parancsnokává lépett elő. 1815. május 1. másodőrnagy. 1827. november 5. alezredes. 1830. november 1-jével ezredesi rangfokozattal nyugállományba helyezték, több mint 40 és fél év katonai szolgálatot követően. 1786-ban apjával együtt osztrák örökös tartományokbeli nemességet nyert. Nőtlen.⁴¹⁵

27. EÖTVÖS KÁROLY,⁴¹⁶ VÁSÁROSNAMÉNYI (1768-TÓL) BÁRÓ

1761 k. Kassa – 1803. március 2. Zolkiew (Kelet-Galícia; ma: *Херсон, Ukrajna*)

Nemesi származású, magyar. Szülei nagy valószínűséggel: E. Miklós generális-főstrázsamester (1768-tól) báró és báró Splényi Anna.⁴¹⁷ Római katolikus. 1772 és 1776 között a bécsi Theresianumban folytatott tanulmányokat, majd 1780. február 15-én önköltséges hadapródként csatlakozott az akkor Al-

413 Az 1685-ben vértesezerredként alapított csapattest 1769-ben 3. rangszámot kapott, 1775-ben dragonoyosezreddé, 1798-ban pedig 2. hadrendi számmal könnyűdragonoyosezreddé szervezték át, végül 1801–1802 folyamán feloszlatták. WREDE III/2. 681. o.

414 Az 1725-ben dragonoyosezredként alapított csapattestet 1760-ban svalizsérezerreddé, majd 1765-ben ismét dragonoyosezreddé alakították, 1769-ben 31-es rangszámot kapott, 1791-ben újra svalizsérezerreddé, 1798-ban 11. hadrendi számmal dragonoyosezreddé, 1802-ben 4. hadrendi számmal ismét svalizsérezerreddé, 1851-ben 7. hadrendi számmal pedig dragonoyosezreddé szervezték át, ezt követően 1860-ban 2., 1867-ben pedig 14. hadrendi számot kapott. WREDE III/1. 220–221. o.

415 AMON, 1880. 490, 529, 531. o.; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* II. 500. o.; MEGERLE, 1824. 267. o.; ML HR 8 1817, 1818. Karton-Nr. 7636; PP Oberste I. Bd. fol. 105.; ST HR 8 1813 Karton-Nr. 7655; ST HR 8 1814 Karton-Nr. 7656.

416 Néhány helyen, a katonai sematizmusokban és az 1. huszárezred történetében is egy helyütt, Antal keresztnéven szerepel, de ez minden bizonnyal tévedés.

417 Ezt valószínűsíti, hogy Károly a forrásokban báróként szerepel, ugyanakkor a számos Eötvös (Eöttvös) vezetéknévű családból ezidőben csak a vásárosnaményi Eötvös család Miklós tábornoktól származó ága rendelkezett bárói címmel, amelynek az ismert genealógiai munkákban közölt családfáin viszont nem tüntetik fel. Ugyanakkor azonban Kempelen szerint a bárói méltóságot 1768-ban E. Miklós és gyermekei, köztük Károly nyerték el, érdekes módon azonban a Kempelen által itt felsorolt tíz gyermek közül a különböző családfákon csak kettő szerepel a többi nem. Vö. pl. NAGY Iván IV. 50–51. o., Pótlék-kötet 222. o.

bert szász-tescheni herceg tulajdonában állt 1. számú karabélyosezredhez.⁴¹⁸ 1784. április 23-án alhadnaggyá lépett elő. 1787. szeptember 1-jén pedig főhadnaggyá nevezték ki a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredbe. 1789. február 1. másodkapitány. 1789. szeptember 1. elsőkapitány. 1799. július 1. másodőrnagy. 1799. július 7. elsőőrnagy. 1768. február 2-án apjával együtt magyar bárói méltóság adományozásában részesült. Nős.⁴¹⁹

28. EÖTVÖS (EÖTTVÖS) MIHÁLY, SZEGEDI

1754. Rozsnyó (Gömör vm.; ma: Rožňava, Szlovákia) – 1828. június 13. Miskolc

Nemesi származású, magyar. Apja. E. Márton. Evangélikus.

1773. december 7-étől a 36. számú Török-huszárezredben önköltséges hadapródként szolgált.⁴²⁰ 1775. augusztus 1-jén az akkori Nádasdy-, későbbi 9. számú huszárezredbe helyezték, ahol még ugyanazon év december 7-én vicekaplárrá lépett elő. 1777. július 1. valóságos káplár. 1783. szeptember 15. alhadnagy. 1789. május 1. főhadnagy. 1793. november 2. másodkapitány. 1798. június 1-jén az újonnan felállított 5. számú huszárezredbe helyezték. 1799. február 1. elsőkapitány. 1804. augusztus 21. másodőrnagy. 1807. október 31-én a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe helyezték.⁴²¹

418 Az 1768-ban karabélyosezredként felállított csapattestet 1798-ban 3. hadrendi számmal vértesezreddé, 1867-ban pedig ugyanezen hadrendi számmal dragonyosezreddé szervezték át. WREDE III/1. 139. o.

419 AMON, 1898. 183, 210, 496. o.; GEMMEL-FLISBACH 44. o.; KEMPELEN III. 444–445. o.; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; NAGY Iván IV. 50–54. o., Pótlék-kötet 222. o.; Siebmacher's Wappenbuch, 1893. 156. o.

420 Fenti csapattestet 1756-ban, gróf Batthyány Lajos nádor vezetése mellett a jászkun kerület és a hajdú városok állították fel 1000 fővel. Elnevezése kezdetben Jászkun-, illetve Nádor-huszárezred volt. 1763-ban létszámát a többi huszárezredhez igazították. Ezredtulajdonost azonban csak 1765-ben Batthyány nádor halálát követően helyeztek az élére, báró Török András vezérőrnagy (1767-től altábornagy) személyében. 1769-ben a lovasságon belül 36-os rangszámot kapott, 1775-ben azonban feloszlatásra került. WREDE III/2. 725. o.

421 AMON, 1880. 441. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv viszont tévesen öt és fél év szolgálatot ír az 5. huszárezredben, négy év szolgálatot pedig a 8. számú huszárezredben. Ez alapján 1804–1805 fordulóján kellett volna a 8. huszárezredbe helyezni, de ez minden bizonnyal tévedés. Vö. PP Majore II. Bd. fol. 35.

1808. január 1-jével tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, megszakítás nélküli, 34 év és 24 nap katonai szolgálatot követően.

Nőtlen.⁴²²

29. ERNST, FRIEDRICH VON

1754. Brüsszel (Osztrák-Németalföld) – 1800. december 25. *Valeggio sul Mincio (Velenca, Habsburg Birodalom)*

Egy tiszt fia. Apja nagy valószínűséggel Josef von Ernst alezredes a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezred első parancsnoka volt,⁴²³ akit azonban 1771-ben két év fogságra ítélték. Római katolikus.

A Székely határőr-huszárezredben öt év nyolc hónapig furirként szolgált, majd 1772. május 1-től hadapródként a 2. számú Székely határőr-nyalozezredben teljesített szolgálatot.⁴²⁴ 1772. július 1. káplár, 1773. július 1. őrmester. 1778. március 16. alhadnagy. 1784. március 13-án ismét a Székely határőr-huszárezredbe helyezték, immár főhadnagyi előléptetés mellett. 1789. február 1. másodkapitány. 1790. március 24. elsőkapitány.

1792. június 3-án az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe helyezték, azonban ide ténylegesen még be sem vonult, amikor egy 1792. augusztus 25-én kelt udvari haditanácsi leirat alapján szeptember 11-i hatállyal, a korábbi rendelkezést megváltoztatva, az akkor József főherceg-nádor tulajdonában állt, későbbi 2. számú huszárezredbe került beosztásra, ahol 1800 novemberének első napjaiban őrnagyi kinevezést nyert.

Nem sokkal ezt követően azonban a Mincio folyó mentén, a Pozzolo és Valeggio települések térségében zajló csatában hősi halált halt.

Elsőkapitányként nősült.⁴²⁵

422 AMON, 1880. 441. o.; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 9 1792 1. Teil Karton-Nr. 7680; PP Majore II. Bd. fol. 35.; MS 1829 479. o.

423 Fenti tény a névazonosságon, valamint a mustrajegyzékekben szereplő bejegyzésen kívül, miszerint egy tiszt fiaként született, nagyban valószínűsíti az is, hogy katonai szolgálatát, nyilván nem véletlenül, az akkoriban (1762 és 1771 között) Josef von Ernst alezredes parancsnoksága alatt állt Székely határőr-huszárezredben kezdte.

424 Az 1762-ben létrehozott csapattest 1798-ban 15. hadrendi számot kapott a határőrgyalozezredek sorában, 1851-ben pedig 6. hadrendi számmal sorgeyalozezreddé szervezték át. WREDE I. 151., V. 307. o.

425 PIZZIGHELLI, 1905. 133, 134. o.; MS 1801 280. o.; ST HR 2 1791 Karton-Nr. 7361; ST HR 2 1792–1795 Karton-Nr. 7362, ST HR 10 1792 Karton-Nr. 7752; ST HR 11 1793 Karton-Nr. 7782; WREDE III/1. 239. o.

30. ESTERHÁZY ALAJOS, GALÁNTAI GRÓF

(ALEZREDES)

1780. február 19.⁴²⁶ Bécs – 1868. augusztus 8. Hietzing (Alsó-Ausztria; ma Bécs városrésze)

Főnemesi származású, magyar. A család cseszneki vonalának ifjabb, illetve erdélyinek is nevezett ágából származott. Szülei: gróf E. Nepomuk János veszprémi főispán és gróf Bánffy Ágnes. Római katolikus.

1798. április 1-jétől a 19. számú Alvinczy-gyalogezredben szolgált zászlósként. 1799. augusztus 1-jén az 57. számú Colloredo-gyalogezredbe kapott alhadnagyi kinevezést. 1800. február 1-jén a 39. számú Nádasdy-gyalogezredbe helyezték. 1800. február 1-jén főhadnaggyá lépett elő. 1801. március 1-jén az egyik Székely határőr-gyalogezredbe helyezték százados-hadnagyi rangban.⁴²⁷ 1802. február 1-jén a 28. számú Frehlich-gyalogezredbe helyezték. 1802. október 1-jén az 1. számú Merveldt-ulánusezredben kapott másodkapitányi állást. 1804. augusztus 1-jén elsőkapitányi kinevezést nyert. 1807. június 1-jén a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredbe helyezték. 1809. június 27-én, Deutsch-Wagramban aznap kelt hadparancs alapján harmadik őrnaggyá előléptetve a 10. számú Stipsicz-huszárezred újonnan felállított 3. őrnagyi osztálya parancsnokává nevezték ki. 1810. február 10-én azonban, a 3. őrnagyi osztályok megszüntetése következtében létszámfeletti állományba került. 1812. április 1-jén az 5. számú dragonyosezredbe helyezték.⁴²⁸ 1814. június 1-jén alezredessé lépett elő, ugyanakkor létszámfeletti állományba helyezték. 1817. december 28-án, rangja megtartása mellett kilépett a hadsereg kötelékéből.

Cs. k. kamarás.

426 <http://genealogy.euweb.cz/hung/esterhazy4.html> (letöltve: 2008. május 22.); KEMPELEN III. 473. o.; NAGY Iván IV. 97. o. – A rendelkezésre álló mustrajegyzék alapján viszont 1781 a születés dátuma. Vö. ML DR 5 1817. Karton-Nr. 6976.

427 A rendelkezésre álló forrásokból nem megállapítható, hogy az 1. vagy a 2. számú Székely határőr-gyalogezredről van-e szó. – A százados-hadnagy mibenlétére lásd a 365. jegyzetet.

428 Az 1682 óta fennállt, 1769-től 9. rangszámot, 1798-tól 15., 1802-től pedig 5. hadrendi számot viselő dragonyosezrednek 1811–1815 között nem volt ezredtulajdonosa, 1815-ben helyezték csak báró Johann Friedrich von Mohr altábornagy, 1830-tól lovassági tábornok tulajdonába. A későbbiekben a csapattest 1860-ban 1., végül 1867-ben 13. hadrendi számot kapott. WREDE III/1. 212. o.

Nős, 1818. május 20-án vette feleségül gróf Batthyány Jankát. Gyermekek nem született.⁴²⁹

31. ESTERHÁZY IMRE, GALÁNTAI GRÓF

1765–1766 k.⁴³⁰ Pozsony (Pozsony vm.; ma: Bratislava, Szlovákia) – 1838. május 21.

Főnemesi származású, magyar. A család cseszneki vonalának idősebb ágából származott. Szülei: gróf E. Imre lovassági tábornok, Veszprém vármegyei főispán, cs. k. kamarás, valóságos belső titkos tanácsos és gróf Anna Maria von Abensberg und Traun. Római katolikus.

1782. május 31-étől az 56. számú Nugent-gyalogezredben szolgált önköltséges hadapródként. 1782. november 6. zászlós. 1784. december 9. alhadnagy. 1787. január 1-jén másodkapitányi kinevezést kapott az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe. 1788. február 1-jén elsőkapitánnyá lépett elő. 1790. április 12-i hatállyal pedig, április 13-án keltezett udvari haditanácsi rendelet alapján az akkor apja tulajdonában álló, Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredbe nyert negyedik őrnagyi kinevezést. 1790 őszén létszámfeletti állományba került 1793. április 1-jével, február 27-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján a Sándor Lipót főherceg-, későbbi 2. számú huszárezredbe helyezték harmadik őrnagyként. 1793. november 20-án másodőrnaggyá lépett elő. 1794. január 15-i udvari haditanácsi rendelet alapján január 14-i hatállyal engedélyt kapott a katonai szolgálatból történő kilépésre. Azonban egy 1794. február 19-én kelt újabb udvari haditanácsi leirat alapján visszahelyezték korábbi beosztásába, egyúttal február 13-i visszamenőleges hatállyal elsőőrnaggyá léptették elő.

1797. június 19-i udvari haditanácsi rendelet alapján, 1797. június 18-i hatállyal, immár véglegesen kilépett a katonai szolgálatból.

429 AMON, 1892a. 258, 271. o.; <http://genealogy.euweb.cz/hung/esterhazy4.html> (letöltve: 2008. május 22); KEMPELEN III. 469–475. o.; ML DR 5 1817 Karton-Nr. 6976; MS 1810 376. o.; MS 1818 603. o.; NAGY Iván IV. 92–97. o.; ST HR 10 1809 Karton-Nr. 7764; ST HR 10 1810 Karton-Nr. 7765; THÜRHEIM I. 346. II. 282. o.; WENGEL, 1879. 647, 694, 1077. o.

430 A mustrajegyzék alapján valószínűsíthető időpont. Vö. ML HR 8 1787. Karton-Nr. 7625. – Ugyanakkor Nagy Iván és Kempelen egyaránt 1763. december 6-ára teszi születésének időpontját. Vö. NAGY Iván IV. 96. o.; KEMPELEN III. 473. o.

Nős, felesége őgróf Pallavicini Teréz.⁴³¹ Gyermekük: Pál, később huszárkapitány; Imre, később kapitány; Sándor, később alezredes; valamint László; Angelika és Karolina.⁴³²

32. ESTERHÁZY VINCE, GALÁNTAI GRÓF

(VEZÉRŐRNAGY)

1787. október 25.⁴³³ Pozsony – 1835. október 19. Eisgrub (Morvaország; ma: Lednice, Csehország)

A kép jogvédelem alatt áll!

23. kép gróf Esterházy Vince

Főnemesi származású, magyar. A család zólyomi ágából származott, szülei: gróf E. Károly és tolnai gróf Festetics Erzsébet. Római katolikus.

1804. november 8-án kezdte katonai pályafutását, miután a 32. számú, herceg Esterházy Miklós tulajdonában állt gyalogezredben zászlósi rangot vásárolt magának. 1805. október 1-jén, ismét vásárlás útján főhadnaggyá lépett elő. 1806. április 11-én áthelyezték a 3. számú Károly főherceg-ulánuszredbe. 1809. február 16-án pedig a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredbe nyert másodkapitányi kinevezést. 1810. december 1-jén rangja megtartásával kilépett. 1813 júniusában azonban a Habsburg Birodalom várható újabb hadba lépését megelőzően ismét szolgálatot vállalt az 5. számú Radetzky-huszárezredben, ahol elsőkapitányi rangot kapott. 1814. március 1-jén negyedik őrnaggyá és egyúttal az egyik velitaosztály parancsnokává lépett elő, majd még azon év szeptember 30-án ismét a 3. számú Károly-ulánuszredbe helyezték, ahol 1820-ban alezredesi kinevezést nyert.

431 NAGY Iván IV. 94. o. – Kempelelnél, minden bizonnyal tévesen, Pallaghi Terézként szerepel. Vö. KEMPELEN III. 473. o.

432 AMON, 1880. 264. o.; AMON, 1893. 415. o.; HKR Prot. 1793 Dep. Lit. D 1096; <http://genealogy.euweb.cz/hung/esterhazy4.html> (letöltve: 2008. május 22.); KEMPELEN III. 473. o.; ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625; Nagy Iván IV. 92–96. o.; Offizierskartei E.; ST HR 2 1792–1795 Karton-Nr. 7362; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363; ST HR 3 1790, 1791 Karton-Nr. 7403; ST HR 3 1793 Karton-Nr. 7405; THÜRHEIM II. 43, 71. o.

433 SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 42. o. – Wurzbach szerint viszont 1788-ban született. Vö. WURZBACH IV. 107. o.

1825 körül a 2. számú Estei Ferenc József főherceg-vértesezredbe helyezték.⁴³⁴ 1827. szeptember 20-án ezredessé és a 8. számú Coburg-huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1833. március 30-ától vezérőrnagy és dandárparancsnok Brünnben.

Kitüntetései: 1814. május 1-jén elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét,⁴³⁵ ezenkívül a Pápai Krisztus Rend lovagja, a Belga Lipót Rend parancsnoka, a Hesseni Oroszlán Rend parancsnoka, valamint az 1813–14. évi felszabadító háború résztvevőjeként természetesen megkapta a Hadsegregkeresztet is.

Cs. k. kamarás.

Nős. 1817. augusztus 4-én vette feleségül Sophie Maria von und zu Liechtenstein hercegnőt. Gyermeük nem született.⁴³⁶

33. FACKH (FAKH) JÓZSEF, LOVAG

(CS. K. EZREDES, HONVÉD TÁBORNOK)

1776–1777 k. *Eszék (Verőce vm., Szlavónia; ma: Osijek, Horvátország)*⁴³⁷ – 1856. május 12. Bécs

Nemesi származású, magát magyarnak vallotta. Szülei: lovag F. Bernát cs. k. őrnagy és Cseh Erzsébet. Római katolikus.

1793. november 30-án önköltséges hadapródként belépett a Sándor Lipót főherceg-, későbbi 2. számú huszárezredbe.⁴³⁸ 1794. október 29. vicekáplár.

1796. szeptember 16. valóságos káplár. 1797. május 21. alhadnagy. 1798. jú-

434 Az 1672-ben felállított vértesezred 1769-ben 29. rangszámot, majd 1798-ban 2. hadrendi számot kapott, 1867-ben pedig, addigi hadrendi számát megtartva, dragonyosezreddé szervezték át. WREDE III/1. 132. o.

435 KA MMThO F. IV. E 37. – A Wurzbach által közölt június 1-jei időpont ugyanakkor valószínűleg téves. Vö. WURZBACH IV. 107. o.

436 AMON, 1880. 529, 532. o.; <http://genealogy.euweb.cz/hung/esterhazy5.html> (letöltve: 2008. május 22); KA MMThO F. IV. E 37, KA MMThO Index II.; MS 1814 404. o.; MS 1826 463. o.; MS 1836 521. o.; NAGY Iván IV. 97–100. o.; WURZBACH IV. 107–108. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 42. o.; ST HR 3 1809 Karton-Nr. 7415; ST HR 5 1813 Karton-Nr. 7501; ST HR 5 1814 Karton-Nr. 7502; THÜRHEIM I. 84. o., II. 221. o., III. 99, 100. o.; ZACHAR, 1999. 97. o.

437 ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488. Bona Gábor szerint is Eszéken született, de 1779-ben. A nyugdíjazási jegyzőkönyv alapján viszont 1778-ban, Vukováron. Vö. BONA, 2000. 156. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 142.

438 A nyugdíjazási jegyzőkönyv tévesen Nádor-huszárezredet említ, nyilván miután József főherceg egyben Magyarország nádora is volt, de a fenti ezrednek az uralkodóházhoz való tartozása, nem pedig nádori méltósága alapján volt a tulajdonosa, így azt nem hívták Nádor-huszárezrednek. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 142.

A kép jogvédelem alatt áll!

24. kép Fackh József

nus 1-jén az akkor felállított 5. számú huszárezredbe helyezték. 1800. szeptember 26. főhadnagy. 1805. szeptember 28-án kinevezték másodkapitánynak a 3. számú Károly főherceg-ulánusezredbe. 1808. április 1. elsőkapitány. 1809. június 10-én a 8. számú gradiskai határőrezredbe nyert őrnagyi kinevezést. 1810. június 1-jén az 1. számú Császár-huszárezredbe helyezték létszámfeletti őrnagyként. 1812. május 16-án ismét tényleges állományba helyezve másodőrnagyi helyet kapott. 1812. október 12-én a wisokiei (Orosz Birodalom; ma: Высокое, Fehéroroszország) főhadiszálláson kelt parancs alapján szeptember 27-i hatállyal elsőőrnaggyá léptet-

ték elő.⁴³⁹ 1815. április 1-jén ismét az 5. számú ekkor már György Ágost walesi herceg, angol régens⁴⁴⁰ tulajdonában álló huszárezredbe került továbbra is elsőőrnagyi beosztásba. 1821-ben alezredessé lépett elő. 1823. február 23-án a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe, majd még ugyanez év október 10-én a 4. számú Hessen-Homburg-huszárezredbe helyezték. 1824. november 12-én báró Simonyi József ezredes bírósági tárgyalása miatt átvette az ezredparancsnokságot. 1826. június 9-én másodezredessé előléptetve, Simonyi ezredparancsnokságból történt felfüggesztése következtében, hivatalosan is ezredparancsnoki beosztásba helyezték. 1828 októberében, Simonyi létszámfeletti állományba helyezését követően valóságos ezredesi kinevezést nyert.

1833-ban előbb létszámfeletti állományba helyezték, majd 1834-ben hamis kórházi számlák vezetése miatt felmentették beosztásából, de kegyelemből csak három hónapi elzárásra ítélték, amelynek letöltését követően, 1834. október 10-én nyugállományba helyezték, mintegy 41 év katonai szolgálat után.

1848. április 24-én alkalmazásáért folyamodott az Országos Nemzetőri Haditanácshoz. 1848. augusztus 6-án mozgósításra került és az óbecsei tábor-

439 Az 1. huszárezred 1812. évi állománytáblázata a fenti település nevét a hibás „Wiszalky” formában említi. Vö. ST HR 1 1812 Karton-Nr. 7323.

440 1820-tól IV. György néven Nagy-Britannia és Írország, valamint Hannover királya.

ba vezényelt nemzetőrség parancsnokaként a délvidéki hadseregbe nyert beosztást. Október 26-án honvéd vezérőrnaggyá és az óbecsei dandár parancsnokává lépett elő. 1848. november 21-én azonban egészségi állapotára, felesége halálára és családi körülményeire hivatkozva kérte erődparancsnoki kinevezését, illetve annak megtörténtéig szabadságolását, vagy, ha az nem lehetséges, nyugállományba helyezését. Az Országos Honvédelmi Bizottmány erre november 25-én négy hét szabadságot engedélyezett számára, ezt követően azonban már nem tért vissza a honvédseregbe.⁴⁴¹ A későbbiekben, 1849. november 5-én a császári hadbíróság felmentette.

Kitüntetései: Orosz Szent Szaniszló Rend II. osztálya, az Újraegyesítés Szicíliai Szent György Rendjének lovagkeresztje, Hadseregkereszt.

Nős. 1828-ban vette feleségül poeltenbergi Poelt (Poeltenberg) Amáliát, a későbbi honvéd tábornok és aradi vértanú, Poeltenberg Ernő testvérét. Több gyermekük született, akik közül Oszkár és Gedő (Guido) később egyaránt honvéd századosként harcolt a szabadságharcban.⁴⁴²

34. FALKENSTEIN, LUDWIG, BÁRÓ

(CÍMZETES ALEZREDES)

1764. *Schnergereuth* (1790-től *Schnarchenreuth*)⁴⁴³ (Bayreuth Őrgrófság, Német-római Birodalom; ma Berg község településrésze, Németország) – 1837. január 10. Pozsony

Nemesi származású, valószínűsíthetően birodalmi német. Evangélikus.

Baden Őrgrófságban tisztként szolgált, majd 1788. június 22-én önként jelentkezett tíz év szolgálatra birodalmi újoncként⁴⁴⁴ a 14. számú Nassau-

441 HERMANN, 2007. 74. o. – Bona Gábor szerint viszont nem négy hét, hanem négy hónap betegszabadságot kapott. Vö. BONA, 2000. 156. o.

442 AMON, 1882. 455, 457. o.; AMON, 1898. 264, 304. o.; BONA, 2000. 156. o.; BONA, 2008. 326. o.; *Gesch. HR* 7. 524. o.; HERMANN, 2007. 74, 81. o.; MEGERLE, 1822. 108. o.; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488; PP Oberste I. Bd. fol. 142.; ST HR 1 1810 Karton-Nr. 7321; ST HR 1 1812 Karton-Nr. 7323; THÜRHEIM II. 22, 100, 135. o.

443 A katonai törzslapján és a vonatkozó mustrajegyzékekben hibás írásmóddal *Schnarchenreuth*, illetve *Schnarchenreith* formában szerepel. Vö. GB KR 5 Mannschaft und Offiziere 1788-1808, A-K Karton-Nr. 6639; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355.

444 GB KR 5 Mannschaft und Offiziere 1788-1808, A-K Karton-Nr. 6639. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont hadapródként kezdte itt. Vö. PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 99.

vértesezredbe.⁴⁴⁵ 1789. január 9. káplár. 1789. január 20. alhadnagy. 1794. július 16. főhadnagy. 1800. november 25-én kilépett a szolgálatból. A későbbiekben azonban ismét szolgálatba állt, mégpedig a 15. számú Savoya-dragonyosezredben, ahol másodkapitányként szolgált két évet.⁴⁴⁶ 1803. május 19-én a 2. számú József főherceg-huszárezredbe helyezték, 1807 novemberében elsőkapitánnyá lépett elő, 1809. szeptember 16-án másodőrnagyi, 1813. november 16-án pedig elsőőrnagyi kinevezést nyert.

1816. június 1-jén alezredesi rangban tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, a cs. k. hadseregben teljesített összesen 28 év katonai szolgálatot követően.

Nős. 1800-ban történt kilépése után házasodott. 1811-ben egy lánya volt, Anna.⁴⁴⁷

35. FEJÉR⁴⁴⁸ ISTVÁN, SZAJOLI

1751. (ker.: szeptember 3.) Törökszentmiklós⁴⁴⁹ (Heves- és Külső-Szolnok vm.) – 1835. február 11. Szolnok (Heves- és Külső-Szolnok vm.)

Nemesi származású, magyar. Szülei: szajoli F. János és Kram Borbála. Római katolikus.

1770. július 1-jén hadapródként csatlakozott a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredhez, amelyben egészen nyugdíjazásáig szolgált. 1771. július 3. valóságos káplár. 1772. január 6. strázsamester. 1772. november 6. alhad-

⁴⁴⁵ Az 1721-ben felállított vértés-csapattest 1769-ben kapta a 14. rangszámot, 1798-ban ugyanakkor 9., 1802-ben pedig 5. hadrendi számot nyert. Végül 1867-ben ugyanezen hadrendi számmal dragonyosezreddé szervezték át. WREDE III/1. 152. o.

⁴⁴⁶ Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 428. jegyzetet.

⁴⁴⁷ GB KR 5 Mannschaft und Offiziere 1788-1808, A-K Karton-Nr. 6639; ML HR 2 1806. Karton-Nr. 7353; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; MS 1837 Veränderungen während des Druckes, számozatlan o.; PIZZIGHELLI, 1905. 147. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 99.; ST HR 2 1807 Karton-Nr. 7370; ST HR 2 1809 Karton-Nr. 7371; ST HR 2 1813 Karton-Nr. 7374.

⁴⁴⁸ Az 1. számú huszárezred történetében tévesen végig Fehér néven szerepel. Vö. AMON, 1898. 137, 139, 167, 496. o.

⁴⁴⁹ Az 1. huszárezred 1791. évi mustrajegyzéke szerint fenti településen született (ld. ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296). A mormonok internetes anyakönyvi adatbázisa alapján fenti időpontban keresztelték szintén Törökszentmiklóson (ld. <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/XCPR-KW6>, letöltve: 2013. május 20.) A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint ugyanakkor a család birtokában állt Szajol a születés helye (ld. PP Majore II. Bd. fol. 15.). Tény, hogy a két település nagyon közel van egymáshoz, így bármelyik elképzelhető az őrnagy születési helyeként. Véleményünk szerint a katonai forrásokban, Törökszentmiklós születési helyként történő feltüntetését, mégha az esetleg valójában Szajol is volt, a keresztelés mellett indokolhatja nagyobb és ismertebb volta is.

nagy. 1776. december 1. főhadnagy. 1785. január 1. másodkapitány. 1789. február 1. elsőkapitány. 1794. július 6-án harmadik őrnaggyá, 1795 vége felé pedig másodőrnaggyá lépett elő.

1798. március 22-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, április 19-i hatállyal egészségügyi okokból nyugállományba helyezték, megszakítás nélküli 27 év 8 hónap és 18 nap katonai szolgálatot követően.

Nőtlen.⁴⁵⁰

36. GAIDLER (GEIDLER), WOLFGANG

1744 k. Regensburg (Német-római Birodalom) – ?

Apja katona volt. Római katolikus.

1771. június 3-ától ezredsegédtisztként szolgált az akkori Kálnoky-, későbbi 2. számú huszárezredben. 1771. november alhadnagy. 1775. november 1. főhadnagy. 1782. február 16. másodkapitány. 1793. november 20. harmadik őrnagy, 1797. június 19. elsőőrnagy.

1797. augusztus 1-jével, több mint negyedszázados katonai szolgálatot követően nyugállományba helyezésre került.

Nős. Egy lánya született, Christina.⁴⁵¹

37. GAMCSIK⁴⁵² SEBESTYÉN

1749 k. Kőszeg (Vas vm.) – 1802. március 14. Krakkó/Kraków (Habsburg Birodalom; ma Lengyelország)

Magyar, nem nemesi származású. Szülei: G. János huszárkapitány és Galiaschi Katalin. Evangélikus.

1766. június 1-jén cs. k. hadapródként a 15. számú Fabris-gyalogezredhez került. 1772. február 2-án a korábbi Ujházy-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték alhadnagyi rangban.⁴⁵³ 1778. június 4. főhadnagy. 1782. július

450 AMON, 1898. 137, 166–167, 496. o.; <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/XCPR-KW6> (letöltve: 2013. május 20.); ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; Orosz 81–82. o.; PP Majore II. Bd. fol. 15.; ST HR 1 1798 Karton-Nr. 7313.

451 ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; ST HR 2 1792–1795 Karton-Nr. 7362; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363; THÜRHEIM II. 43. o.

452 A tiszti név- és címtárban a helytelen Gamtseck írásmóddal szerepel. Vö. MS 1798 280. o.

453 A csapattest addigi tulajdonosa, Ujházy Ferdinánd vezérőrnagy 1769-ben meghalt, új ezredtulajdonost pedig csak 1773-ban neveztek ki báró Martin von Graeven vezérőrnagy személyében.

3. másodkapitány. 1786. március 1. elsőkapitány. 1797. május 22-én harmadik őrnaggyá, 1800. június 13-án⁴⁵⁴ pedig elsőőrnaggyá lépett elő.
1766. április 19-én apja révén nemességet nyert.
1792-ben nőtlen.⁴⁵⁵

38. GATTERMAYER (GATTERMAYR, GATTERMEYER) VON GATTERBURG,⁴⁵⁶ KARL JOSEPH, GRÓF, RETZ BÁRÓJA

1776. július 31. Retz (Alsó-Ausztria)⁴⁵⁷ – 1827. szeptember 14. Retz

Főnemesi származású, ausztriai német. Szülei: gróf Prokop Anton G. v. G. és gróf Maria Anna Vetter von der Lilie. Római katolikus.

1784. december 23-ától a bécsújhelyi Katonai Akadémiára járt. Majd innen 1792. február 13-án cs. k. hadapródként a 49. számú Pellegriini-gyalogezredbe helyezték.⁴⁵⁸ 1793. december 1. zászlós. 1795. október 16. alhadnagy. 1799. július 1-jén főhadnaggyá előléptetve tábornoki beosztásba helyezték. 1800. október 17-én elsőkapitányi kinevezést kapott a magyarországi inszurrekcióba. 1801. november 1-jén másodkapitányként a 3. számú Károly főherceg-ulánuszredbe helyezték. 1803. december 2-án az apósa, Ott Károly altábornagy tulajdonában álló 5. számú huszárezredbe nyert elsőkapitányi kinevezést. 1805. augusztus 27-én őrnagyként a főszállásmesteri törzsbe he-

454 Forrásokkal egyelőre nem alátámasztott, de erősen valószínűsíthető időpont az alapján, miszerint a 4. huszárezred addigi elsőőrnagya, báró Johann Friedrich von Mohr e napon alezredesi kinevezést nyert, a rangidős kapitány, Josef Neumann pedig másodőrnaggyá lépett elő. Mindezek következtében Gamcsik is nyilvánvalóan ekkor lépett elő elsőőrnaggyá, amit az is alátámaszt, hogy az ezredtörténetben közölt 1800. júniusi állománytáblázatban már elsőőrnagyként szerepel. Ld. AMON, 1882. 302, 308. o.

455 AMON, 1882. 269. o.; ML HR 4 1779 Karton-Nr. 7437; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; Offizierskartei Ga-i.; KEMPELEN IV. FA-HÁZY (1912) 263. o.; MS 1798 280. o.; NAGY Iván IV. 319–320. o.; ST HR 4 1797 Karton-Nr. 7460; THÜRHEIM II. 101.; MS 1798 280. o.

456 A mustrajegyzékekben Gatterbourg névalakban szerepel. Vö. ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486.

457 AMON, 1898. 263. o.; PP Majore I. Bd. fol. 32. – A mustrajegyzékek szerint viszont Bécsben 1777 körül született (vö. ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486). Gyakorlatilag bármelyik elképzelhető, miután a család egyik kastélya és egyben székhelye Retzben volt, de Bécsben is rendelkeztek palotával. A Svoboda által a szintén Alsó-Ausztriában található Kleinrötz születési helyként való megadása ugyanakkor minden bizonnyal tévedés, mely a kis településnek a családi központhoz, főleg annak régies névalakjához (Rötz), hasonlatos elnevezéséből fakadhat. Vö. SVOBODA 233. o.

458 AMON, 1898. 263. o.; SVOBODA 233. o. – A mustrajegyzékekben szereplő állítás, miszerint 1790. február 17-én a 10. számú gyalogezredben kezdte katonai pályafutását nagy valószínűséggel téves. Vö. ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486.

lyezték. 1806. március 1-jén létszámfeletti őrnagyként a 4. számú Hessen-Homburg-huszárezredbe helyezték, majd 1806. május 16-án a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredben ismét tényleges állományba került. 1807. november 16-án az 1. számú Császár-huszárezredbe helyezték. 1808. február 22-én elsőőrnagyi kinevezést nyert.

1812-ben, április 26-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, május 16-ával nyugállományba helyezték. Később azonban, 1813. november 18-i hatállyal, saját kérésére újra szolgálatba állt az 1. számú Császár-huszárezred számfeletti őrnagyaként, majd 1814. január 2-ával a 4. számú Hessen-Homburg-huszárezredbe nyert elsőőrnagyi kinevezést.

1816. május 16-án, április 22-i legfelsőbb leirat alapján, innen helyezték ismét, ezúttal már véglegesen nyugállományba, összesen 24 év 9 hónap katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: 1810-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. Ezenkívül a további kitüntetésekkel bírt: Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztje, Orosz Szent Anna Rend II. osztálya. Szardíniai Királyi Szent Mór és Lázár Rend.

Cs. k. kamarás.

Nős, másodkapitányként vette feleségül báró bátorkeszi Ott Károly altábornagy egyik lányát, Erzsébetet. Két gyermekük született, Ferdinand Malcolm és Carolina.⁴⁵⁹

39. GOMBOS MIHÁLY

1739 k. *Nagykajd* (Vas vm.; ma: *Tanakajd*) – ?

Magyar. Római katolikus.

1757. január 17-én a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredben közlegényként kezdte katonai pályáját. 1759. december 1. káplár. 1767. október 23. strázsamester. 1772. január 1. alhadnagy. 1773. május 1. főhadnagy. 1774.

⁴⁵⁹ AMON, 1882. 342, 405, 449. o.; AMON, 1898. 226, 263–264, 338. o.; Heirats Kautionen 1784 – 1851 G.; <http://members.kabsi.at/seeau/Encyclopaedia/LinienMuetter/Familie-Gatterburg.htm> (letöltve: 2013. június 15.); <http://wc.rootsweb.ancestry.com/cgi-bin/igm.cgi?op=GET&db=bürger-scheidlin&id=I2120> (letöltve: 2013. június 15.); KA MMThO Index II.; ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; MS 1828 477. o.; PP Majore I. Bd. fol. 32.; ST HR 1 1813 Karton-Nr. 7324; ST HR 1 1814 Karton-Nr. 7325; ST HR 3 1806 Karton-Nr. 7413; ST HR 4 1814 Karton-Nr. 7476; SVOBODA 233–234. o.

január 1. másodkapitány. 1784. december 1. elsőkapitány. 1790. július 26. másodőrnagy.

1794. május 5-én nyugállományba vonult, több mint 37 év katonai szolgálatot követően.

Nős, strázsamesterként házasodott. Egy fia, János és három lánya született.⁴⁶⁰

40. GOSZTONYI ISTVÁN PÁL, GOSZTONYI ÉS KÖVESSZARVI

(CÍMZETES ALEZREDES)

1768. (ker.: december 18.) Gyöngyös (Heves és Külső-Szolnok vm.) – 1832. július 29. Buda

Nemesi származású, magyar, a régi és kiterjedt család, Heves vármegyébe szakadt kövesszarvi ágának tagja. Szülei: G. Pál nemesi testőr, majd Heves és Külső-Szolnok vármegyei alispán és tarródi és német-szezsődi Tarródy Anna. G. József vezérőrnagy öccse.⁴⁶¹ Római katolikus.

1790. január 17-én önköltséges hadapródként csatlakozott a 26. számú József főherceg-dragonyosezredhez.⁴⁶² 1790. május 1-jén alhadnaggyá lépett elő. 1790. július 1-jén a Magyar Királyi Nemesi Testőrségbe helyezték Heves és Külső-Szolnok vármegye ajánlatára.⁴⁶³ 1795. június 1-jén a Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe helyezték. 1797. június 5. főhadnagy. 1801. február 1. másodkapitány. 1809. május 16. elsőkapitány. 1813. szeptember 1-jén a 12. számú Nádor-huszárezredbe nyert második velitaőrnapgyi kinevezést és egyben a 2. velitaosztály parancsnoka lett. 1814. március 3-án első velitaőrnapgy és az 1. velitaosztály parancsnokává lépett elő.

---

460 AMON, 1898. 132. o.; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297.

461 HELLEBRONTH 161–162. o.; <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/XC5P-TZ8> (letöltve: 2013. március 12.) – A klasszikus családtörténeti összefoglalások ugyanakkor sem az alezredest, sem vezérőrnagy bátyját nem tüntetik fel a család tagjai között. Vö. *Magyar nemzetségi zsebkönyv*, 1905. 238. o.; NAGY Iván IV. 428. o.

462 Fenti csapattestre lásd a 335. jegyzetet.

463 ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738; ML HR 12 1807 Karton-Nr. 7798. – Hellebronth szerint viszont június 9-én. Vö. HELLEBRONTH 161. o.

1825. január 1-jén alezredesi rang egyidejű adományozása mellett tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, összesen mintegy 35 évi, megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően.⁴⁶⁴

Nőtlen.⁴⁶⁵

41. GRAFF, JOHANN⁴⁶⁶

1759 k. Porumbák (Fogaras vidéke; ma: Porumbacul de Jos, Románia) – 1812. január 24. Nagyenyed⁴⁶⁷ (Alsó-Fehér vm.; ma: Aiud, Románia)

Valószínű erdélyi szász származású. Római katolikus.

1784. október 19-én önköltséges hadapródként kezdte katonai szolgálatát az akkori Sándor Lipót főherceg-, későbbi 2. számú huszárezredben. 1787. december 16. valóságos káplár. 1790. március 27. strázsamester. 1791. október 31. alhadnagy, 1792. március 26-án a Magyar Királyi Nemesi Testőrségbe helyezték.⁴⁶⁸ 1793. június 8-án azonban ismét visszahelyezték a Sándor Lipót főherceg-huszárezredbe. 1794. szeptember 1. főhadnagy. 1800. augusztus 1. másodkapitány. 1805. szeptember 1. elsőkapitány. 1809. július 11. elsőőrnagy.

Nőtlen.⁴⁶⁹

464 PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 48. – Hellebronth szerint ugyanakkor 1824. december 24-én.

465 AMON, 1876. 156. o.; HELLEBRONTH 161–162. o.; <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/XC5P-TZ8> (letöltve: 2013. március 12.); ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738; ML HR 12 1807 Karton-Nr. 7798; ML HR 12 1817 Karton-Nr. 7801; ML HR 12 1819 Karton-Nr. 7803; MS 1833 481. o.; NAGY Iván IV. 425–429, XI. 67. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 48.; ST HR 12 1813 Karton-Nr. 7815; ST HR 12 1814 Karton-Nr. 7816.

466 Nem azonos a tiroli vadászok hasonló nevű, 1801-ben Mária Terézia Katonai Renddel kitüntetett és „von Ehrenfeld” előnévvel bárói méltóságra emelt őrnagyával.

467 PIZZIGHELLI, 1905. 161. o. – Thürheim szerint viszont Zágorban (Küküllő vm.; ma: Zagăr, Románia) hunyt el. Vö. THÜRHEIM II. 43. o.

468 ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355. – Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy Hellebronth viszont nem említi a nemesi testőrök között. Vö. HELLEBRONTH.

469 ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; PIZZIGHELLI, 1905. 147, 161. o.; ST HR 2 1809 Karton-Nr. 7371; THÜRHEIM II. 43. o.

42. GRASSER, FRANZ VON

(CÍMZETES EZREDES)

1768. *Friedland* (Csehország; ma: *Frýdlant v Čechách*) – 1842. július 22. Bécs

Római katolikus.

1788. december 2-án az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezred közlegényeként kezdte katonai pályáját. 1790. április 11. vicekáplár. 1793. november 21. valóságos káplár. 1796. február 16. strázsamester. 1797. február 16. alhadnagy. 1800. szeptember 1. főhadnagy. 1805. szeptember 1. másodkapitány. 1809. május 1. elsőkapitány. 1814. április 30-án harmadik őrnagyi kinevezést nyert. 1817. május 16-án a 2. számú József főherceg-huszárezredbe helyezték. 1828-ban alezredessé lépett elő.

1833. április 1-jén, ezredesi rang adományozása mellett nyugállományba helyezték, 44 évet meghaladó katonai szolgálatot követően.

1794. január 26-án káplárként fogságba esett, 1795. május 30-án szabadult. Kitüntetései: Orosz Szent Vlagyimir Rend IV. osztálya, Orosz Szent Anna Rend II. osztálya, Hadseregkereszt, továbbá még káplárként elnyerte az arany érdempénzt is.⁴⁷⁰

Nős, főhadnagyként feleségül vette egy kapitány özvegyét. Két fia, Franz és Julius, valamint egy lánya, Maria született.⁴⁷¹

---

470 Az 1789 júliusában II. József császár által alapított legénységi kitüntetés, az arany, illetve a néhány hónappal később létrehozott ezüst érdempénz elnevezését később, 1809-ben arany, illetve ezüst vitézségi éremre változtatták. Ld. *A magyar katona*. 100. o.

471 AMON, 1880. 520, 528. o.; ML HR 2 1817 Karton-Nr. 7356; MS 1818 594. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 133. o.; ST HR 2 1817 Karton-Nr. 7378; ST HR 8 1814 Karton-Nr. 7656 – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint ugyanakkor csak egy fia volt. Ez az adat abból is következhethet, hogy lehet, hogy csak ez az egy érte meg a felnőttkort.

43. GVOZDENCHEVICH ANDRÁS

1763–1764 k.⁴⁷² *Klokocs/Klokocevics (Katonai Határőrvidék; ma: Klokocevcí, Horvátország) – 1836. július 28. Zágráb/Zagreb*

Nem nemesi származású, minden bizonnyal szerb. Apja G. János zászlótartó. Ortodox (görögkeleti) keresztény.

1779. május 1-jétől hadapródként a 64. számú varasdi határőr-gyalogezredben szolgált.⁴⁷³ 1779. augusztus 1-jén a 24. számú Preiss-gyalogezredbe,⁴⁷⁴ majd 1782. december 20-án a Magyar Királyi Nemesi Testőrségbe helyezték.⁴⁷⁵ A török háború idején azonban önként harctéri szolgálatra jelentkezett, így 1787. szeptember 27-én alhadnagyi rangban az akkori Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredbe vezényelték.⁴⁷⁶ 1788. augusztus 30. főhadnagy. 1801. december 3. másodkapitány.⁴⁷⁷ 1810. december 1. elsőkapitány. 1813. augusztus 7-én harmadik őrnaggyá és az ezred 1. velitaosztályának parancsnokává,⁴⁷⁸ szeptember 11-én pedig másodőrnaggyá lépett elő, de továbbra is az említett velitaosztály élén maradt.

1816. június 13-án nyugállományba helyezték, 37 évet meghaladó katonai szolgálatot követően.⁴⁷⁹

1800. december 16-án hadifogságba esett, 1801. április 1-jén formálisan kicserélték.

472 ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont 1759-ben, Hellebronth szerint pedig 1761-ben született. Vö. PP Majore II. Bd. fol. 99.; HELLEBRONTH 167. o.

473 Az 1749-ben alapított csapattest 1798-ban a határőrezredek sorában 5. hadrendi számot kapott, 1871. október 1-jén pedig feloszlásra került. WREDE V. 273. o.

474 HELLEBRONTH 167. o. – A mustrajegyzékek és a nyugdíjazási jegyzőkönyv ugyanakkor katonai pályafutásának a testőrszolgálatot megelőző időszakáról semmit sem tudnak. Vö. ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449; PP Majore II. Bd. fol. 99.

475 HELLEBRONTH 167. o. – Elképzelhető azonban, hogy Hellebronth téved az időpont vonatkozásában, miután csak néhány hónappal később kapott magyar nemességet.

476 ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446. – Hellebronth szerint viszont már szeptember 17-én. Vö. HELLEBRONTH 167. o.

477 ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446. – Hellebronth szerint ugyanakkor 1803-ban lett másodkapitány, ami nyilvánvaló tévedés. Vö. HELLEBRONTH. 167. o.

478 A velitaosztályok mibenlétére vonatkozóan lásd a 188. jegyzetet.

479 A nyugdíjazási jegyzőkönyv, valószínű számolási tévedésből fakadóan 34 év 4 hónapot ír. Vö. PP Majore II. Bd. fol. 99.

1783. március 22-én szüleivel és testvéreivel együtt magyar nemesség adományozásában részesült.

Nőtlen.⁴⁸⁰

44. HADIK ANDRÁS, FUTAKI GRÓF

(CÍMZETES LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1764. május 12. Buda (Pest-Pilis-Solt vm.) – 1840. június 18. Marcaltő (Veszprém vm.)

Főnemesi származású, magyar. Szülei: H. András tábornagy (1763-tól) gróf és gróf Lichnovszky Mária Franciska. Római katolikus.

A bécsi Theresianumban 1773 és 1778 között folytatott tanulmányait követően, 1781. március 31-én kezdte katonai pályafutását a Ferdinánd főherceg-huszárezredben mint alhadnagy. 1783. március 10-én, főhadnaggyá előléptetve áthelyezésre került az akkor apja tulajdonában állt, későbbi 6. számú huszárezredbe.

A kép jogvédelem alatt áll!

25. kép ifj. gróf Hadik András

1784. november 2. másodkapitány. 1787. július 1. elsőkapitány. 1790. január 31-én a főszállásmesteri törzsbe helyezték, de még azon év november 1-jén másodőrnagyként visszahelyezték, az apja halála következtében ekkor tulajdonos nélküli, korábbi Hadik-huszárezredbe. 1791. január 1-jétől tartós szabadságra vonult, így ugyanazon év október 23-án létszámfeletti állományba helyezték. 1792. szeptember 19-i hadsereg-főparancsnoksági rendelet alapján 1792. augusztus 31-i vizsamenőleges hatállyal az akkor gróf Erdődy János altábornagy⁴⁸¹ tulajdonában lévő, későbbi 9. számú huszárezredbe helyezték. 1793. március 1-jén pedig, február 18-án kelt udvari haditanácsi leirat alapján a 37. számú Coburg-dragonýosezredbe helyezték elsőőrnagyi beosztásba.⁴⁸² 1793. november 23-án alezredessé lépett elő. Majd 1796-ban,

480 AMON, 1882. 449. o.; HELLEBRONTH 167. o.; KEMPELEN IV. 386. o.; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449; MS 1813 45. o.; PP Majore II. Bd. fol. 99.; ST HR 4 1813 Karton-Nr. 7474; THÜRHEIM II. 101. o.

481 1794-től lovassági tábornok.

482 Ld. a 331. jegyzetet.

április 7-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, április 1-jei, visszamenőleges hatállyal ezredesi és ezredparancsnoki kinevezést nyert. 1799. november 16. vezérőrnagy. 1809. május 16. altábornagy.

1827. október 29-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, november 16-i hatállyal, lovassági tábornoki rang adományozása mellett, több mint 46 és fél év folyamatos katonai szolgálatot követően nyugállományba helyezték.

1819-től a 6. számú, akkor I. Vilmos württembergi király tulajdonában állt huszárezred másodtulajdonosa.

Kitüntetései: a Francia Becsületrend főtisztje, elnyerte továbbá a Bajor Polgári Érdemrend nagykeresztjét és a Württembergi Frigyes Rend lovagkeresztjét.

Valóságos belső titkos tanácsos, cs. k. kamarás.

Nős, felesége báró Maria Josepha Isabella Rassler von Gamerschwang.⁴⁸³

Gyemekeik: Gusztáv,⁴⁸⁴ később cs. k. huszáralezredes, majd honvéd ezredes; valamint Leopoldina, Karolina és Mária.⁴⁸⁵

45. HADIK VILMOS KÁROLY, FUTAKI GRÓF

1786 k. Bécs – 1819

Főnemesi származású, magyar. Szülei: gróf H. Károly József altábornagy és gróf Maria Theresia Kolowrat-Krakowsky. Római katolikus.

1804. március 6-án a bécsi Theresianumot otthagya alhadnagyi állást kapott a 6. számú Blankenstein-huszárezredben.⁴⁸⁶ 1804. május 1-jétől vá-

483 General Wittwe Bd. I. fol. 36.; KEMPELEN IV. 439. o.; *Magyar nemzetségi zsebkönyv*, 1888. 121. o.; NAGY Iván V. 8. o. – A feleség neve Bona Gábornál a hibás Roszler formában szerepel. Vö. BONA, 2000. 369. o.

484 Bonánál Ágoston keresztnéven, Nagy Ivánnál, a Magyar Nemzetségi Zsebkönyvben és Kempelelnél azonban Gusztávként szerepel. Utóbbi helyességét egyértelműen bizonyítja, hogy saját magyar nyelvű levelében is Gusztávként írta alá a nevét. (HERMANN Róbert szíves közlése.) Vö. BONA, 2000. 369. o.; NAGY Iván V. 9. o.; *Magyar nemzetségi zsebkönyv*, 1888. 121. o.; KEMPELEN IV. 440. o.

485 GEMMEL-FLISBACH 46. o.; General Wittwe Bd. I. fol. 36.; *Magyar nemzetségi zsebkönyv*, 1888. 120–121. o.; ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; KEMPELEN IV. 439–440. o.; MS 1796 299. o.; MS 1827 461. o.; MS 1828 466. o.; MS 1839 58. o.; MS 1841 532. o.; NAGY Iván V. 6–14. o.; PP Generale I. Bd. fol. 18.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 38. o.; ST DR Sachsen-Coburg 1793 Karton-Nr. 11.667; ST DR Sachsen-Coburg 1796 Karton-Nr. 11.669; ST HR 6 1790 Karton-Nr. 7553; ST HR 6 1791 Karton-Nr. 7555; ST HR 6 1792 Karton-Nr. 7556; THÜRHEIM II. 163. o.; WREDE III/1. 261. o.

486 ML HR 6 1804 Karton-Nr. 7544; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545. – A 1. számú ulánuszrezred 1811. évi mustrajegyzékében szereplő 1803. július 1-jei dátum ugyanakkor min-

sárlás révén másodkapitánnyá lépett elő. 1807. július 15-én az 1. számú Merveldt-ulánusezredbe, majd röviddel később, augusztus 1-jén a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredbe helyezték. 1808. március 1-jén pedig elsőkapitánnyá nevezték ki a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe. 1809. július 16-án főstrázsamesteri (őrnagy) rangban a nyitrai inszurrekciós lovas-ezredbe helyezték. Majd ennek feloszlását követően, 1809. november 28-án Pozsonyban kelt udvari haditanácsi rendelet alapján december 14-i hatállyal, létszámfelettiként visszahelyezték a 8. számú huszárezredbe. 1810. január 15-én ismét az 1. számú ulánusezredbe, végül 1813-ban a 2. számú Schwarzenberg-ulánusezredbe helyezték.

1816. február 29-én kilépett a hadsereg állományából.

Kitüntetései: Orosz Szent Anna Rend II. osztálya, Orosz Szent Vlagyimir Rend IV. osztálya.

Cs. k. kamarás.

Nős. Felesége tolnai gróf Festetics Borbála. Gyermekük Júlia.⁴⁸⁷

46. HALLER LÁSZLÓ, HALLERKŐI GRÓF

(VEZÉRŐRNAGY)

1779. Dés⁴⁸⁸ (*Belső-Szolnok vm., Erdély; ma: Dej, Románia*) – 1842. július 18. Zágon (*Háromszék; ma: Zagon, Románia*)

Főnemesi származású, magyar, a család kapjoni ágának tagja. Szülei: gróf H. Péter és báró Orczy Anna. Római katolikus.

1796-ban önköltséges hadapródként csatlakozott a 33. számú Anspach-vértesezredhez.⁴⁸⁹ 1797. június 26-án zászlóssá nevezték ki a 19. számú Alvinczy-gyalogezredbe. 1799. február 1. alhadnagyként az 1. számú Császár-huszárezredbe helyezték. 1800. október 17-én az akkor felállított Nádor-, 1802-től 12. számú huszárezredbe kapott főhadnagyi kinevezést. 1804. szeptember 21. másodkapitány. 1808. április 11. elsőkapitány. 1809. októ-

---

den bizonynyal tévedés. Vö. ML UR 1 1811 Karton-Nr. 7830.

487 AMON, 1880. 471. o.; GEMMEL-FLISBACH 95. o.; KEMPELEN IV. 439–440. o.; KIELMANSEGG 198. o.; ML HR 6 1804 Karton-Nr. 7544; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML UR 1 1811 Karton-Nr. 7830; MS 1812 267. o.; MS 1813 267. o.; MS 1820 472. o.; NAGY Iván V. 9, 13. o.; ST HR 8 1809 Karton-Nr. 7652; THÜRHEIM III. 81. o.

488 ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ML HR 11 1819 Karton-Nr. 7777. – A 11. huszárezred története szerint viszont Telegden (ma: Mezőtelegd/Tileagd, Románia) született. Vö. AMON, 1878. 323. o.

489 Az 1702-ben alapított csapattest 1798-ban 11. hadrendi számot kapott, 1801–1802 folyamán azonban feloszlásra került. WREDE III/2. 601.

ber 1-jén főstrázsamesteri (őrnagyi) kinevezést nyert a bihari inszurrekciós lovasezredbe. 1810. február 23-án a 11. számú Székely határőr-huszárezredbe helyezték számfeletti állományba. 1812. augusztus 7-én másod-, 1814. január 17-én pedig elsőőrnaggyá lépett elő. 1820. augusztus 4-én alezredesi, 1830. szeptember 29-én ezredesi és ezredparancsnoki kinevezést nyert. 1836. február 29-én vezérőrnaggyá lépett elő.

1837. május 1-jén helyezték nyugállományba, április 13-án kelt leirat alapján, összesen több mint 41 év folyamatos katonai szolgálatot követően.

Cs. k. kamarás (1817. november).

Nős.⁴⁹⁰ Őrnagyként vette feleségül báró Szentkereszty Máriát. Gyermekük nem született.⁴⁹¹

47. HANDL JÓZSEF, (1782-TŐL) TYNVÁRI (VON TYNVÁR)

1765. december 25. Németlipcse (Liptó vm.; ma: Partizánska Ľupča, Szlovákia) – 1827. március 31.

Nem nemesi származású, valószínűsíthetően magyarországi német. Apja H. József huszárkapitány. Római katolikus.

1775. január 20-ától a bécsújhelyi Katonai Akadémiára járt. Innen 1783. október 19-én a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredbe helyezték alhadnagyi rangban.⁴⁹² 1788. február 1. főhadnagy. 1797. május 16. másodkapitány. 1805. szeptember 5. elsőkapitány. 1814. január 14. másodőrnagy. 1821. január 1. elsőőrnagy.

Aktív katonaként hunyt el.

Apjával együtt 1782-ben „von Tynvár” előnévvel osztrák örökös tartományokbeli nemességet kapott.

1819-ben nőtlen.⁴⁹³

490 ML HR 11 1819 Karton-Nr. 7777; Nagy Iván V. 37. o. – Ugyanakkor a nyugdíjazási jegyzőkönyvben tévesen nőtlenként szerepel. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 186.

491 AMON, 1876. 62. o.; AMON, 1878. 314, 318, 320, 323–324. o.; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ML HR 11 1819 Karton-Nr. 7777; MS 1836 Fortsetzung der Veränderungen während des Druckes, számozatlan o.; NAGY Iván V. 26–38. o.; PP Generale I. Bd. fol. 186.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 63. o.; ST HR 11 1812 Karton-Nr. 7793.

492 ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776; ML HR 11 1819 Karton-Nr. 7777. – Svoboda szerint viszont csak november 14-én. Vö. SVOBODA 144. o.

493 AMON, 1878. 314, 318, 319. o.; MEGERLE, 1824. 310. o.; ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776; ML HR 11 1819 Karton-Nr. 7777; MS 1828 477. o.; SVOBODA 144. o.

48. HOFFMANN, CHRISTIAN

1769–1772 k. *Szepesszombat* (Szepesi városok;⁴⁹⁴ ma Poprád/Spišská Sobota településrésze, Szlovákia) – ?

Nagy valószínűséggel szepességi szász származású (cipszer). Evangélikus. 1789. február 1-jétől a Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredben szolgált közlegényként. 1795. november 26. káplár. 1798. június 1-jén az újonnan felállított 5. számú huszárezredbe helyezték. 1799. február 1. strázsa-mester. 1801. február 1. ezredsegédtiszt. 1802. augusztus 18-án továbbra is ezredsegédtiszt beosztásában maradván alhadnagyi rangot kapott.⁴⁹⁵ 1804. szeptember 1. főhadnagy. 1809. február 16. másodkapitány. 1809. július 1. elsőkapitány. 1815. augusztus 18. őrnagy. 1818. augusztus 1-jén a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe helyezték.

1828. december 31-én innen vonult nyugállományba, közel 40 év katonai szolgálatot követően.

1817-ben nőtlen.⁴⁹⁶

49. HOMMER, FRIEDRICH VON⁴⁹⁷

1773–1775 k.⁴⁹⁸ *Koblenz* (Trieri Választófejedelemség, Német-római Birodalom) – 1845. február 28. *Késmárk* (Szepes vm.; ma: Kežmarok, Szlovákia)

Valószínű nemesi származású, birodalmi német. Római katolikus.

1792. április 27-étől alhadnagy az akkor még francia szolgálatban álló Saxe-huszárezredben. 1793. február 1-jén azonban alakulatával együtt ő is császári-királyi szolgálatba lépett.⁴⁹⁹ 1796. augusztus 20-án a Blankenstein-, ké-

494 Az 1412–1772 között Lengyelországnak elzálogosított szepességi települések együttes megnevezése.

495 ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486. – Az 5. huszárezred későbbi mustrajegyzékében található bejegyzés alapján viszont csak 1803. augusztus 18-án nyert alhadnagyi kinevezést. Vö. ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488.

496 AMON, 1885. 447. o.; *Gesch. HR* 7. 535. o.; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488; MS 1819 449. o.; MS 1829 473. o.; THÜRHEIM II. 136, 188. o.

497 Ferdinand keresztnéven is előfordul. Vö. ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304; MS 1816 395. o.

498 A mustrajegyzékek alapján valószínűsített dátum (vö. ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546.) – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint ettől eltérően, 1772-ben született. Vö. PP Majore II. Bd. fol. 83.

499 Formálisan ekkor, 1793. február 1-jén helyezték ugyanis cs. k. szolgálatba a korábban a francia hadseregbe tartozó Royal Allemand dragonyos-, valamint a Bercheny- (Bercsenyi) és a Saxe-huszárezredet, pontosabban állományuknak a forradalmi hadseregből dezertált részét, melyeket Clerfayt tábornok gyakorlatilag már 1792 novem-

sőbbi 6. számú huszárezredbe helyezték. 1799. február 6. főhadnagy. 1805. június 1. másodkapitány. 1809. február 16. elsőkapitány. 1814. április 22-ével pedig, Aloys Schmidt őrnagy februárban történt hadifogságba esése következtében, őrnagyi kinevezést nyert az 1. számú Császár-huszárezred velitatörzsébe. Azonban már április 30-án, Schmidt kiszabadulását követően, továbbra is az ezred velitatörzsében maradva, létszámfeletti állományba helyezték.⁵⁰⁰ 1815. április 1-jén ismét rendszerezített velitaőrnagyi beosztásba helyezték. A napóleoni háborúk lezárását követően a velitatörzs feloszlása nyomán, 1816. január 12-én ismét létszámfeletti állományba került. 1818. november 16-án rossz egészségi állapota következtében tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, a cs. k. hadseregben teljesített több mint 25 év katonai szolgálatot követően. 1806-ban nősült. Három lánya született.⁵⁰¹

50. HOMONNAY ANTAL

1755 k. Tass (Szabolcs vm.; ma: Nyírtass) – 1808. november 29.⁵⁰² Galícia

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1771. október 1-jén önköltséges hadapródként belépett a 9. számú Nádasdy-huszárezredbe. 1772. január 1. káplár, 1778. március 1. strázsamester, 1779. január 16. alhadnagy, 1782. július 1-jén a Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték át, 1786. március 1. főhadnagy, 1788. április 26. másodka-

---

berében átvett alárendeltségébe, amit az Udvari Haditanács a későbbiekben hivatalosan is jóváhagyott. A két svadronból álló Saxe-huszárok állományát az első koalíciós háború lezárását követően az akkor felállított, hivatalosan „2. újonnan felállított dragonyos-ezred”-nek nevezett, a lovasságon belül 13. hadrendi számot kapott csapattestbe tagolták be, amelyet 1802-ben 6. számú sivalizsézreddé, 1851-ben 10. számú ulánusezreddé, végül 1873-ban 16. számú huszárezreddé szerveztek át. WREDE III/1. 311. és III./2. 807–808. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv adatai alapján összesen négy évig állt alhadnagyként francia szolgálatban, vagyis már körülbelül 1789-től. Vö. PP Majore II. Bd. fol. 83.

500 Schmidt őrnagy ugyan már április 16-án kiszabadult, de így is csak júliusra tudott bevonulni ezredéhez, ahol valószínű, kiszabadulásáról is csak később értesültek, és nyilvánvalóan a hadvezetés is csak ezt követően, minden bizonnyal csak májusban intézkedett, Schmidt helyét biztosítandó, Hommer visszamenőleges hatályú létszámfeletti állományba helyezéséről. Vö. ST HR 1 1814 Karton-Nr. 7325.

501 ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; MS 1846 589. o.; PP Majore II. Bd. fol. 83.; ST HR 1 1814 Karton-Nr. 7325; ST HR 1 1815 Karton-Nr. 7326; ST HR 1 1816 Karton-Nr. 7327.

502 MS 1810 402. o.; THÜRHEIM II. 101. o. – A 4. huszárezred története alapján ugyanakkor november 21-én halt meg. Vö. AMON, 1882. 345. o.

pitány, 1793. március 1. elsőkapitány. 1805. november 26-án másodőrnaggyá lépett elő, 1808. szeptember 15-én pedig elsőőrnagyi kinevezést nyert. Nős, fia Sámuel.⁵⁰³

51. KLEIN, ADOLPH VON

1772 k.⁵⁰⁴ *Rajna menti Köln (Kölni Választófejedelemség, Német-római Birodalom) – 1858. július 26. Budweis (Csehország; ma: České Budějovice)*

Valószínűsíthetően nemesi származású, birodalmi német. Római katolikus. 1789. október 19-én önköltséges hadapródként csatlakozott a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredhez. 1791. november 1-jén a Sándor Lipót főherceg-, későbbi 2. számú huszárezredbe helyezték. 1793. február 26. káplár. 1793. május 1. strázsamester. 1794. július 26. alhadnagy. 1799. február 1. főhadnagy. 1805. szeptember 1. másodkapitány. 1809. május 16. elsőkapitány. 1814. március 16-án őrnagyi kinevezést kapott a 9. számú Frimont-huszárezredbe.

1830. június 1-jével nyugállományba helyezték összesen 40 év 7 hónap és 12 nap szolgálatot követően.

1794. szeptember 7-től 1795. augusztus 27-ig hadifogságban volt.

Nőtlen.⁵⁰⁵

52. KOLB, ANTON

1770. (ker.: május 10.) Buda – 1811. február 13. *Fehring (Stájerország)*

Valószínű magyarországi német. Apja: Gregor K. Római katolikus.

1791. július 18-án önköltséges hadapródként csatlakozott a 37. számú Coburg-dragonyosezredhez.⁵⁰⁶ 1794. július 4. vicekáplár. 1792. november 13. valóságos káplár. 1793. szeptember 16. strázsamester. 1794. október 11.

503 AMON, 1882. 329, 345. o.; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; MS 1805 284. o.; MS 1806 383. o.; MS 1810 402. o.; THÜRHEIM II. 101. o.

504 A mustrajegyzékek adatai alapján valószínűsíthető időpont (vö. ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; ML HR 9 1817 Karton-Nr. 7691). A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerinti 1777-es dátum nem tűnik valószínűnek. Vö. PP Majore III. fol. 74.

505 ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; ML HR 9 1817 Karton-Nr. 7691; PP Majore III. fol. 74.; THÜRHEIM II. 243. o.

506 Ld. a 331 jegyzetet.

ezredsegédtiszt. 1796. április 26. alhadnagy. 1800. január 1. főhadnagy. Ezredének feloszlását követően 1801. március 28-án a 3. számú Károly főherceg-ulánusezredbe nyert másodkapitányi kinevezést. 1805. szeptember 21-én elsőkapitánnyá lépett elő. 1806. október 20-án az 1. számú Merveldt-ulánusezredbe, 1807 folyamán pedig a 9. számú Frimont-huszárezredbe helyezték, ahol 1809. június 16-án másodőrnagyi kinevezést nyert.

Nős, alhadnagyként házasodott. Gyerekei: Carl, Sophia és Julianna.⁵⁰⁷

53. KOSTYÁN ANTAL

1768–1769 k.⁵⁰⁸ *Bátaszék (Tolna vm.)* – 1854. február 18. *Pest (Pest-Pilis-Solt vm.)*

Magyar, nem nemesi származású. Római katolikus.

1784. április 19-én közhuszárként kezdte pályafutását a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredben, ahol egészen nyugdíjazásáig szolgált. 1787. január 20. vicekáplár. 1787. október 1. valóságos káplár. 1789. február 1. strázsamester. 1789. június 1. alhadnagy. 1796. augusztus 1. főhadnagy. 1805. szeptember 1. másodkapitány. 1809. február 16. elsőkapitány. 1812. december 19. másodőrnagy. 1815. április 1-jén elsőőrnagyi kinevezést nyert.

1815. július 16-án sebesülései következtében nyugállományba helyezték több mint 31 év megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően.

1818. augusztus 27-én nyugalmazott őrnagyként magyar nemességet nyert.

Nős.⁵⁰⁹

507 *Gesch. HR* 9. Melléklet 45. o.; *ML UR* 3 1804 Karton-Nr. 7892; *MS* 1809 380. o.; *MS* 1811 356. o.; *RIEDL*, 1901. 277. o.; *ST HR* 9 1807 Karton-Nr. 7708; *ST HR* 9 1809 Karton-Nr. 7709; *THÜRHEIM* II. 243. o.

508 A mustrajegyzékek adatai alapján következtetett időpont (vö. *ML HR* 1 1791 Karton-Nr. 7296; *ML HR* 1 1792 Karton-Nr. 7297; *ML HR* 1 1802 Karton-Nr. 7300; *ML HR* 1 1804 Karton-Nr. 7301; *ML HR* 1 1807 Karton-Nr. 7302; *ML HR* 1 1811 Karton-Nr. 7303). A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont 1764-ben született. Vö. *PP Majore* II. Bd. fol. 63.

509 *AMON*, 1898. 304, 366. o.; *ML HR* 1 1791 Karton-Nr. 7296; *ML HR* 1 1792 Karton-Nr. 7297; *ML HR* 1 1802 Karton-Nr. 7300; *ML HR* 1 1804 Karton-Nr. 7301; *ML HR* 1 1807 Karton-Nr. 7302; *ML HR* 1 1811 Karton-Nr. 7303; *MS* 1819 452. o.; *MS* 1854 967. o.; *PP Majore* II. Bd. fol. 63.; *ST HR* 1 1812 Karton-Nr. 7323.; *ST HR* 1 1815 Karton-Nr. 7326.

54. KOVÁCS LÁSZLÓ

1740 k. *Nagybajom (Somogy vm.)* – ?

Magyar. Római katolikus.

1757-ben közlegényként kezdte katonai pályáját az akkor gróf sárvári és felsővidéki Széchenyi Antal generális-főstrázsamester tulajdonában állt,⁵¹⁰ későbbi 3. számú huszárezredben, ahol egészen nyugdíjazásig szolgált. 1760. káplár. 1767. strázsamester. 1774-ben vásárlás útján főhadnaggyá lépett elő. 1778. másodkapitány. 1784. július 30. elsőkapitány. 1794. május 28. őrnagy. 1797. február 28-án, február 13-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, 49 évi katonai szolgálatot követően.

1788-ban nőtlen.⁵¹¹

55. KOVÁCS FERENC LAJOS

1738 k. *Felsőlendva (Vas vm.; ma: Grad, Szlovénia)* – ?

Magyar. Római katolikus.

1756. június 7-étől közlegényként szolgált a császári-királyi hadsereg egyelőre ismeretlen alakulatában. 1761. július 1. káplár. 1767. február 11. strázsamester. 1771. november 29-én alhadnagyi kinevezést nyert a Wurmser, későbbi 8. számú huszárezredbe. 1776. november 1-jén a bécsújhelyi Katonai Akadémiára helyezték.⁵¹² 1778. május 1-jén alhadnagyként a poroszokkal a bajor örökségért készülő összecsapás következtében felállított törzsdragonos-ezredbe helyezték.⁵¹³ 1779. augusztus 1-jén ismét a bécsújhelyi Katonai Akadémiára vezényelték. 1781. december 1-jén főhadnaggyá lépett

⁵¹⁰ 1758-tól altábornagy.

⁵¹¹ AMON, 1893. 185, 207, 415. o.; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; ST HR 3 1797 Karton-Nr. 7407.

⁵¹² Minden bizonnyal nem hallgatóként, hanem egyéb, az intézményben teljesítendő szolgálatra.

⁵¹³ A táborba szállt hadseregek főhadiszállásán a hadjárat idején szolgálatot teljesítő ún. törzscsapatok felállítására a cs. k. haderőben elsőként a hétéves háború idején került sor. Ezek részint gyalogságból, részint lovasságból álltak, utóbbiak megnevezése szinte kivétel nélkül mindig törzsdragonos volt. Elsődleges feladatuk a főhadiszállás és a málha biztosítása, az őrség kiállítása, kisebb szállítmányok kísérete, valamint a küldöncszolgálat ellátása volt. Erősségük, szükségétől függően, svadrontól az ezredig terjedt. Felállításukkor a tiszteket többnyire a lovasezredek állományából, míg a legénységet a félrokkantak közül, esetenként újoncokból vagy a lovasság még kevésbé kiképzett közlegényeiből állították ki. WREDE III/2. 937. o.

elő. 1787. december 14-én másodkapitánnyá nevezték ki a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredbe 1789. szeptember 20-án elsőkapitányi, ugyanazon év november 2-án pedig létszámfeletti őrnagyi kinevezést nyert. 1792. január 12-én az akkori Erdődy-, későbbi 9. számú huszárezredbe helyezték harmadik őrnagyi beosztásba. 1793. december 2-án másodőrnaggyá lépett elő.

1794. június 8-án kelt hadsereg-főparancsnoksági utasítással május 15-i visszamenőleges hatállyal nyugállományba helyezték.

1792-ben nőtlen.⁵¹⁴

56. KRAUSZ JÓZSEF

1770 k. Csécse (*Szatmár vm.; ma: Tiszacsécse*) – 1826. szeptember 16. Verona (*Lombard–Veneto Királyság, Habsburg Birodalom*)

Római katolikus.

1785. január 1-jétől az akkori Erdődy-, későbbi 9. számú huszárezredben szolgált furirként.⁵¹⁵ 1793. február 16-án kombattáns állományba helyezték át strázsamesteri rangban.⁵¹⁶ 1793. július 1. ezredsegédtiszt. 1797. március 25. főhadnagy. 1809. február 16. elsőkapitány. 1815. október 7-től pedig egészen haláláig őrnagyi rangban szolgált.

1817-ben nőtlen.⁵¹⁷

514 AMON, 1878. 82. o.; ML HR 8 1772, 1773, 1775 Karton-Nr. 7621; ML HR 9 1792 1. Teil Karton-Nr. 7680; ST HR 9 1792, 1793 Karton-Nr. 7700; ST HR 9 1794 Karton-Nr. 7701; ST HR 11 1789 Karton-Nr. 7780; ST HR 11 1790, 1791 Karton-Nr. 7781; THÜRHEIM II. 243, 309. o.

515 A későbbi számvivő altiszt elődje.

516 Vagyis fegyveres szolgálatra osztották be.

517 ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686; ML HR 9 1817 Karton-Nr. 7691; THÜRHEIM II. 243, 309. o.

57. LEGEDICS (LEGEDITS) JÓZSEF

(CÍMZETES ALTÁBORNAGY)

1774. február 26.⁵¹⁸ Pozsony⁵¹⁹ – 1853. július 24. Sopron (Sopron vm.)

Valószínű nem nemesi származású. Római katolikus.

1790. március 8-ától önköltséges hadapródként szolgált a 20. számú Jacquemin-vértesezredben.⁵²⁰ 1793. augusztus 15. alhadnagy. 1795. szeptember 16. főhadnagy. 1800. május 5-én másodkapitányi kinevezést nyert a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe. 1800. november 11. elsőkapitány.⁵²¹ 1809. május 7-én számfeletti őrnaggyá lépett elő, egyúttal, továbbra is az ezred állományában maradván, szárnysegédi szolgálatra vezényelték a táborkarba. 1810. július 1-jén az 1. számú Császár-vértesezredbe,⁵²² 1812. április 1-jén pedig a 3. számú O'Reilly-svalizsárezredbe helyezték, ahol még ugyanazon év május 1-jén alezredessé lépett elő.⁵²³ 1813. július 26-án ismét táborkari szolgálatra vezényelték, és gróf Heinrich Bellegarde tábornagy mellett szolgált főhadsegédként Itáliában. 1814. május 31-én ezredesi kinevezést nyert. 1816. február 8-án pedig az 1. számú Császár-huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1828. február 23-án vezérőrnaggyá lépett elő.

1834. június 1-jén, május 10-i leirat alapján, altábornagyi rangfokozat egyidejű adományozásával nyugállományba helyezték, összesen mintegy 44 év katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: Orosz Szent Anna Rend II. osztálya (1815. február 17.), Szardíniai Királyi Szent Móríc és Lázár Rend lovagkeresztje (1814. augusztus 22.), Pápai Krisztus Rend lovagkeresztje (1816. július 19.).

518 SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 103. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szintén 1774-es dátumot ad meg, de hónapot és napot nem közöl. A mustrajegyzékek alapján ugyanakkor 1775 körüli időpont valószínűsíthető, akárcsak az 1. számú huszárezred történetében található rövid életrajz szerint. Vö. ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; AMON, 1898. 385-386. o.

519 PP Generale I. Bd. fol. 70.; ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304. – A régebbi mustrajegyzékekben és az 1. huszárezred történetében viszont Hainburg (Alsó-Ausztria) szerepel születési helyként. Elképzelhető, hogy a két település nevének hasonló hangzása, Pozsony németül Pressburg, okozhatta egy kevésbé tájékozott írnok révén a keveredést. Vö. ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; AMON, 1898. 385. o.

520 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 321. jegyzetet.

521 ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546. – Az 1. huszárezred története szerint viszont már 7-én előléptették. Vö. AMON, 1898.

522 A fenti, 1768-ban 2. karabályosezredként felállított csapattestet, 1798-ban szervezték át 1. hadrendi számú vértesezreddé, 1867-ben pedig ugyanezen hadrendi számmal dragonyosezreddé. WREDE III/1. 127–128. o.

523 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 380. jegyzetet.

1820. július 14-én magyar nemességet kapott.

Nőtlen.⁵²⁴

**58. MARSCHALL (MARESCHALL) VON BIBERSTEIN, WENZEL PHILIPP
LEOPOLD,⁵²⁵ BÁRÓ**
(ALTÁBORNAGY)

1785. december 13. *Luxembourg (Luxemburg Hercegség, Osztrák-Németalföld)*
– 1851. december 28. *Marburg (Stájerország; ma: Maribor, Szlovénia)*

Nemesi származású, szász eredetű család tagja. Római katolikus.

1803. szeptember 3-án a bécsi Hadmérnök Akadémiáról a 2. számú Ferdinánd Károly főherceg-gyalogezredbe helyezték zászlósi rangban. 1805. szeptember 1. alhadnagy. 1809. február 16-án főhadnagyi kinevezést nyert a főszállásmesteri törzsbe. 1809. szeptember 11-én századossá előléptetve a 2. olmützi Landwehr-zászlóaljba helyezték. 1810. február 1-jén az 59. számú Jordis-gyalogezredbe nyert beosztást. 1811. november 17-én a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredbe, 1812. december 1-jén pedig a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe helyezték, majd 1813. február 20-án ismét visszahelyezték a 3. számú huszárezredbe, ténylegesen azonban elvezényelve teljesített szolgálatot. 1813. október 20-án, miután kitüntette magát a lipcsei csatában, soron kívül létszámfeletti őrnaggyá léptették elő, egyúttal a porosz királyi főhadiszállásra vezényelték szolgálatteljesítésre. 1814. szept-

524 A Soproni Szemle 1943. évi 4. számában a Schlachta Etelka naplójához írt jegyzetekben szereplő állítás miszerint Szabó Ferenc földbirtokos és tartományi főbiztos felesége, Legedits Anna a lánya lett volna (ld. SCHLACHTA 46. o. 224. lj.), minden bizonyítással téves, hacsak nem házasságon kívül született gyermekről van szó, miután a 6. számú huszárezred rendelkezésre álló 1807-es, 1808-as, illetve az 1. számú huszárezred 1817-es mustrajegyzékében, valamint a nyugdíjazási jegyzőkönyvben egyaránt nőtlenként van feltüntetve és gyermeket sem említene. (Ld. ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304; PP Generale I. Bd. fol. 70.) Legedits Anna ugyanakkor, a Vasárnapi Újság 1882. január 15-i számában található gyászjelentésből kiindulva, miszerint 78 éves korában hunyt el, 1804 körül született. Ld. Vasárnapi Újság, XXIX. (1882. január 15.) 3 sz. 46. o. – AMON, 1898. 377, 385–386. o.; KEMPELEN VI. 360. o.; ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; PP Generale I. Bd. fol. 70.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 103. o.; ST HR 6 1800 Karton-Nr. 7569; THÜRHEIM I. 68., II. 164., III. 218. o.

525 SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 112. o. – A rendelkezésre álló mustrajegyzékben azonban csak Leopold, a katonai sematimusokban viszont többnyire Wenzel Philipp keresztnéven szerepel. Vö. ML IR 13 1820 1. Teil Karton-Nr. 965; MS 1839 506. o.; MS 1840 45. o.

tember 1-jétől az 1. osztrák–itáliai gyalogezredbe került beosztásra.⁵²⁶ 1820. február 9. alezredes.⁵²⁷ 1825-ben ezredesi kinevezést nyert.

1820-tól továbbra is ezrede állományában maradv diplomáciai szolgálatra vezényelték, így először Brazíliában, majd 1838-tól az Amerikai Egyesült Államokban, majd 1842-től 1848-ig Portugáliában töltötte be a Habsburg Birodalom követi tisztét. Közben 1832. február 17-én vezérőrnaggyá, 1840. május 8-án pedig altábornaggyá lépett elő. 1850 körül rendelkezési állományba helyezték.

Kitüntetései: Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoki keresztje, Szent István Rend lovagkeresztje, Orosz Szent Anna Rend II. osztálya, Portugál Torony és Kard Rend parancsnoki keresztje, Porosz „Pour le Mérite” Rend, Francia Szent Lajos Rend, Francia Becsületrend tisztikeresztje, Nagy-Britanniai Bath Rend lovagkeresztje.

Valóságos belső titkos tanácsos, cs. k. kamarás.

1820-ban nőtlen.⁵²⁸

59. MIRBACH (MYRBACH), LUDWIG⁵²⁹ VON, BÁRÓ

1766–1768 k.⁵³⁰ *Utrecht tartomány (Németalföldi Egyesült Tartományok)*⁵³¹ – 1827. április 13. *Penzing (Alsó-Ausztria; ma Bécs városrésze)*

Nemesi származású, valószínű birodalmi német. Evangélikus.

1784. május 26-án önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredhez. 1787. január 1. alhadnagy.⁵³²

526 Az 1814. július 1-jén felállított csapattest csak 1814. november 14-én kapta meg a 13. hadrendi számot. WREDE I. 206. o.

527 Ténylegesen február 11-én nevezték ki, visszamenőlegesen február 9-i hatállyal. Vö. ML IR 13 1820 1. Teil Karton-Nr. 965.

528 ML IR 13 1820 1. Teil Karton-Nr. 965; MS 1830 118. o.; MS 1839 506. o.; MS 1841 515. o.; MS 1842 44. o.; MS 1847 41. o.; MS 1852 861. o. *Relation der Schlachten bei Leipzig* 34. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 112. o.; ST HR 3 1814 Karton-Nr. 7419; Taschenbuch der freiherrliche Häuser 371. o.; THÜRHEIM III. 72. o.

529 A 10. huszárezred történetében egy helyütt tévesen Ladislaus keresztnévvel kerül említésre. AMON, 1892a. 178. o.

530 A mustrajegyzékek eltérő adatai alapján valószínűsíthető időpont (vö. ML HR 8 1791 1. Teil Karton-Nr. 7627; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591). A nyugdíjazási jegyzőkönyvben található 1755-ös dátum ugyanakkor nyilvánvalóan elírás. Vö. PP Majore I. Bd. fol. 43.

531 ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625; ML HR 8 1791 1. Teil Karton-Nr. 7627; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591. A nyugdíjazási jegyzőkönyv alapján ugyanakkor a vogtlandi Liebauban (Német-római Birodalom) született. Vö. PP Majore I. Bd. fol. 43.

532 ML HR 8 1791 1. Teil Karton-Nr. 7627. – A 7. huszárezred 1804-es mustrajegyzéke szerint június 1-jén lépett elő alhadnaggyá. Vö. ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591.

1789. február 1. főhadnagy. 1790. október 2. másodkapitány. 1793 márciusában az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe helyezték. 1794. május 27. elsőkapitány. 1798. május 1-jén alegységével, az ezred teljes 3. őrnagyi osztályával elvezényelték az új, 7. számú huszárezred felállítására céljából.⁵³³ Új ezredében 1805. augusztus 17-én őrnaggyá lépett elő.

1806. december 1-jén, összesen 22 év 6 hónap és 5 napi szolgálatot követően nyugállományba helyezték.

1794. július 16-án fogságba esett, ahonnan 1795. január 1-jén becsületszóra szabadon engedték.⁵³⁴

Nőtlen.⁵³⁵

60. MOCSÁRY GYÖRGY, BOCSÁRI

1764 k. *Lapujtő* (Nógrád vm.; ma: Karancslapujtő) – 1824. július 18. *Eperjes* (Sáros vm.; ma: Prešov, Szlovákia)

Nemesi származású, magyar. Szülei: M. István és Radvánszky Bora. Római katolikus.⁵³⁶

1785. augusztus 28-án közlegényként kezdte katonai pályafutását a Császárs-, későbbi 1. számú huszárezredben, ahol egészen nyugdíjazásáig szolgált. 1787. november 1. vicekáplár. 1788. május 1. valóságos káplár. 1788.

533 A 10. számú huszárezrednek az új alakulat felállítása céljából le kellett adnia egész 3. őrnagyi osztályát, az új rendelkezések szerint ugyanis már csak négy osztályból állt egy huszárezred. A divízió a források alapján valószínű június 1-jén érkezett új állomáshelyére, legénysége, valamint tisztikara pedig ekkortól került ténylegesen a 7. huszárezred állományába.

534 A hadifogság megszűnésének tisztelt esetében szokásos egyik módja a becsületszóra (auf Parole) való elbocsátás volt. A becsületszó mint közjogi aktus azt jelentette, hogy a becsületszóra elbocsátott az adott háború időtartama alatt az őt elbocsátó állam ellen már nem harcolt, kivéve a későbbi esetleges kicserélés esetét, amidőn az illető már nem a becsületszó, hanem a kicserélés alapján minősült szabadnak. Az adott szavát megszegő, ismételt elfogatása esetén a haditörvényszék halálra ítéltette. A becsületszóra elbocsátott, ha saját kormánya a becsületszó lekötését nem helyeselte, fogságába visszatérni tartozott. Az alsóbb rangú tiszt, ha magasabb rangú tiszt is volt vele együtt fogságban, becsületszavát csak annak engedélyezésével adhatta. *Pallas* VIII. 488–489. o.

535 AMON, 1892a. 178, 179–180. o.; *Gesch.* HR 7. 555. o.; ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625; ML HR 8 1791 1. Teil Karton-Nr. 7627; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; PP Majore I. Bd. fol. 43.; ST HR 8 1793 Karton-Nr. 7641.

536 A korai mustrajegyzékekben evangélikusként szerepel, ugyanakkor 1804-től kezdődően, továbbá a nyugdíjazási jegyzőkönyvben is római katolikusként szerepel, ami arra enged következtetni, hogy időközben áttért a katolikus hitre, ami esetleg az ekkoriban megkötött házasságával is összefügghetett. Vö. ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296.; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; PP Majore II. Bd. fol. 54.

augusztus 1. alhadnagy. 1790. január 1. főhadnagy. 1800. június 1. másodkapitány. 1805. szeptember 1. elsőkapitány. 1809. augusztus 6. harmadik őrnagy. A huszárezredek harmadik őrnagy osztályainak megszüntetését követően, 1810. január 31-én létszámfeletti állományba helyezték. 1812. szeptember 27-én másodőrnagyként ismét tényleges állományba, 1812. december 18-án azonban újólal létszámfeletti állományba került.

1813. január 16-i hatállyal nyugállományba helyezték 27 év 4 hónap és 18 nap folyamatos katonai szolgálatot követően.⁵³⁷

Nős. Másodkapitányként házasodott.⁵³⁸

61. MONTECUCCOLI (MONTECUCULI),⁵³⁹ FELIX, GRÓF

1761 k. Bécs – 1806. január 30. Olmütz/Olomouc (Morvaország)

Főnemesi származású, olasz. Római katolikus.

1783. február 16-án a 29. számú Caramelli-vértesezredben kezdte katonai szolgálatát alhadnagyként.⁵⁴⁰ 1787. október 1. főhadnagy. 1788. január 1-jén másodkapitányi kinevezést kapott az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe. 1793. december 1-jén elsőkapitánnyá lépett elő. 1798. május 1-jén alegységével, az ezred teljes 3. őrnagy osztályával elvezényelték az új, 7. számú huszárezred felállítására céljából.⁵⁴¹ Új alakulatában 1799. július 1-jén, május 25-én kelt udvari haditanácsi leirat alapján másodőrnagy kinevezést nyert.

⁵³⁷ Az 1. huszárezred története és az 1813-as katonai tiszti név- és címtár tévesen írják, hogy alezredesi rang adományozásával helyezték nyugállományba. Vö. Amon, 1898. 307. o.; MS 1813 350. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv, az 1813. évi állománytáblázat és a későbbi katonai tiszti név- és címtárak alapján ez ugyanis egyértelműen kizárható. Vö. PP Majore II. Bd. fol. 54.; MS 1825 471. o.; ST HR 1 1813 Karton-Nr. 7324.

⁵³⁸ AMON, 1898. 258, 304, 307, 496. o.; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296.; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1804 Karton-Nr. 7301; ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302; MS 1813 350. o.; MS 1825 471. o.; PP Majore II. Bd. fol. 54.; NAGY Iván VII. 519–524. o.; ST HR 1 1809 Karton-Nr. 7320; ST HR 1 1810 Karton-Nr. 7321; ST HR 1 1812 Karton-Nr. 7323.

⁵³⁹ A katonai tiszti név- és címtárakban Montecuculi alakban is előfordul. Vö. MS 1806 401. o.

⁵⁴⁰ Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 434. jegyzetet.

⁵⁴¹ A 10. számú huszárezrednek az új alakulat felállítására céljából le kellett adnia egész 3. őrnagy osztályát, az új rendelkezések szerint ugyanis már csak négy osztályból állt egy huszárezred. A divízió a források alapján valószínű június 1-jén érkezett új állomáshelyére és legénysége, valamint a tisztikara ekkortól került ténylegesen a 7. huszárezred állományába.

1802. október 31-én, október 21-i udvari haditanácsi leirat alapján nyugálományba helyezték.

1792-ben nőtlen.⁵⁴²

62. MOSKOPP, JOSEPH, (1790-TŐL) BÁRÓ

(EZREDES)

1761. július 22.⁵⁴³ *Esztergom (Esztergom vm.)* – 1840. január 21. *Prága*

Nemesi származású. Apja Johann Mathias M. helyőrségi őrnagy. Római katolikus.

1772. július 4-étől a bécsújhelyi Katonai Akadémia hallgatója. Innen 1782. július 28-án alhadnagyként a Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték.⁵⁴⁴ 1786. november 1. főhadnagy. 1790. március 12. másodkapitány. 1798. június 1-jén elsőkapitányi kinevezést nyert az újonnan felállított 7. számú huszárezredbe. 1800. december 1-jén másodőrneggyá lépett elő. 1803. szeptember 1-jétől a nyugat-galíciai főhadparancsnokság 1803. augusztus 30-i rendelete alapján előbb két hónap szabadságra távozott, végül azonban, ennek lejárta előtt, 1803. szeptember 30-i hatállyal nyugállományba helyezték.⁵⁴⁵ 1805-ben azonban reaktiválták és szeptember 1-jén az itáliai hadsereg tartalékvonatához helyezték.⁵⁴⁶ 1806. július 1-jén ismét nyugállományba vonult, de 1807. december 1-jén újból szolgálatba lépett ezúttal a csehországi határkordonnál, ahol 1808. november 5-én alezredessé, 1820. július 29-én pedig ezredessé lépett elő.

542 AMON, 1892a. 179–180. o.; ML HR 10 1792 1. Teil Karton-Nr. 7734; ML KR 2 1783-1785 Karton-Nr. 6459; MS 1806 401. o.; ST HR 7 1798, 1799 Karton-Nr. 7599; ST HR 7 1802, 1803 Karton-Nr. 7601; ST HR 10 1792, 1793 Karton-Nr. 7752; THÜRHEIM II. 188. o.

543 SVOBODA 138. o. – Ez a 4. huszárezred 1787-es és 1792-es mustrajegyzéke alapján is elfogadhatónak tűnik, nyilvánvalóan téves ugyanakkor a nyugdíjazási jegyzőkönyvben található 1750-es dátum. Vö. ML HR 4 1787 Karton-Nr. 7441; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; PP Oberste I. Bd. fol. 106.

544 ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443. – Svoboda szerint viszont szeptember 3-án. Vö. SVOBODA 138. o.

545 ST HR 7 1803 Karton-Nr. 7601. – A csehországi határkordon 1820-as mustrajegyzékében szereplő 1804. október 1-jei dátum egyértelműen téves. Vö. ML Grenzkordon in Böhmen 1820. Karton-Nr. 8720.

546 A német nyelvű forrásokban szereplő „Park Reserve” kifejezés egyaránt jelenthet tartalékvonatot és tartalékot is. Vö. ML Grenzkordon in Böhmen 1820. Karton-Nr. 8720; PP Oberste I. Bd. fol. 106.

A csehországi határkordon megszüntetését követően, 1831 februárjában összesen 46 év és 6 hónap katonai szolgálat után helyezték véglegesen nyugállományba.

1790-ben apjával és nagybátyjával együtt osztrák örökös tartományokbeli báróságra emeltetett.⁵⁴⁷

Nős. Őrnagyként házasodott.⁵⁴⁸

63. MÜLLER, FRANZ VON

(EZREDES)

1754 k. Bärn (Olmützi kerület, Morvaország; ma: Moravský Beroun, Csehország) – 1821. április 19. Bécs

Valószínű nemesi származású. Római katolikus.

1776. december 1-jétől közlegényként szolgált az akkori Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredben. 1778. július 17. vicekáplár. 1778. december 19. valószínű káplár. 1784. augusztus 1. strázsamester. 1786. augusztus 20. ezredsegédtiszt. 1787. szeptember 27. főhadnagy. 1794. április 29-én kapitánnyá előléptetve tábornoki szolgálatra vezényelték. 1801. január 12-én számfeletti őrnaggyá előléptetve a 10. számú Mészáros-huszárezredbe, majd február 9-én elsőőrnagyi beosztásban a 9. számú Erdődy-huszárezredbe helyezték. Ide azonban ténylegesen még be sem vonult, mikor már ismét új alakulatba helyezték. A magyarországi főhadparancsnokság június 6-án kelt rendelete alapján ugyanis, május 31-i visszamenőleges hatállyal a 6. számú Coburg-könnyűdragonyos-ezredbe,⁵⁴⁹ ennek feloszlását követően, 1802. február

547 Legalábbis nagy valószínűséggel, miután ekkor emelték báróságra Johann Mathias Moskopp luxemburgi helyőrségi őrnagyot és testvérét Johann Albert Moskopp kapitányt, akik közül valamelyik bizonyára az apja volt. (MEGERLE, 1824. 80. o.). A katonai pályán való részvétel mellett az esztergomi születés is magyarázható. Előbbiek valószínűsíthető, hogy az 1790 előtti mustrajegyzékekben még nem báróként szerepel, az 1820-as mustrajegyzékben, a nyugdíjazási jegyzőkönyvben, valamint a későbbi katonai szemleprotokollokban viszont ezzel a címmel említik. Vö. ML HR 4 1787 Karton-Nr. 7441; ML Grenzkordon in Böhmen 1820 Karton-Nr. 8720.; PP Oberste I. Bd. fol. 106.; MS 1830 49. o.; MS 1841 533. o.

548 Gesch HR 7. 555. o.; ML HR 4 1787 Karton-Nr. 7441; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML Grenzkordon in Böhmen 1820 Karton-Nr. 8720; MS 1830 49, 384. o.; MS 1841 533. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 106.; PIZZIGHELLI, 1896. 16. o.; ST HR 7 1800, 1801 Karton-Nr. 7600; ST HR 7 1803 Karton-Nr. 7601; SVOBODA 138. o.

549 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 331. jegyzetet.

1-jén pedig az 5. számú, akkoriban gróf Joseph Kinsky tábornagy tulajdonában állt svalizsérezzredbe nyert beosztást.⁵⁵⁰

1805. március 1-jén nyugállományba helyezték, de teljes fizetéssel az Udvari Haditanácshoz osztották be. 1805. szeptember 1-jén alezredesi kinevezést nyert a főszállásmesteri törzsbe. 1806. december 28-án ezredessé lépett elő. 1810. május 1-jén, jöllehet a 2. számú svalizsérezzredbe kapott számfeletti ezredesi kinevezést, de ténylegesen ismét az Udvari Haditanácshoz vezényelték, ahol egészen haláláig szolgált.

1811-ben nőtlen.⁵⁵¹

64. NAGY FERENC

1774.⁵⁵² *Nagykálló (Szabolcs vm.) – 1820. december 2. Nagyvárad (Bihar vm.; ma: Oradea, Románia)*

Valószínűsíthetően nemesi származású, magyar.⁵⁵³ Római katolikus.

1792. december 28-án az Erdődy-, későbbi 9. számú huszárezredben kezdte pályafutását hadapródként. 1794. november 1. alhadnagy. 1795. december 1. főhadnagy. 1800. november 19-én másodkapitánnyá nevezték ki az újonnan felállított Nádor-, 1802-től 12. számú huszárezredbe. 1805. december 31. körül elsőkapitánnyá, 1813. szeptember 1-jén pedig harmadik őrnaggyá és az ezred 1. velitaosztályának a parancsnokává lépett elő.⁵⁵⁴ 1814. március 3-án másodőrnagyi kinevezést nyert.

550 A fenti, 1631-ben alapított, eredetileg dragonyos csapattest, 1769-ben 7-es rangszámot kapott, majd 1775-ben svalizsérezzreddé, 1798-ban 12. hadrendi számmal könnyű-dragonyosezzreddé, 1802-ben 5. hadrendi számmal ismét svalizsérezzreddé, 1851-ben 9. hadrendi számmal ulánusezzreddé, végül 1873-ban 10. hadrendi számmal dragonyosezzreddé szervezték át. WREDE III/1. 190–191. o.

551 AMON, 1892a. X. melléklet; ML ChR 2 1811 Karton-Nr. 7066; ML ChR 2 1820 Karton-Nr. 7071; ML ChR 5 1803 Karton-Nr. 7202; ML HR 4 1786 Karton-Nr. 7441; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; MS 1801 285. o.; MS 1805 366. o.; MS 1819 11. o.; ST 1801 HR 9 1801 Karton-Nr. 7705; ST 1801 HR 10 1801 Karton-Nr. 7759; Thürheim II. 280. o., III. 273. o.

552 PP Majore II. Bd. fol. 69. – A 12. huszárezred 1803-as mustrajegyzéke szerint ugyanakkor 1775, az 1811-es mustrajegyzék alapján pedig inkább 1776 valószínűsíthető. Vö. ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799.

553 A német nyelvű forrásokban a nevében ugyanis mindig szerepel a nemességre utaló „von” szócska.

554 A velitaosztályokra vonatkozóan lásd a 188. jegyzetet.

1816. október 16-án, a magyarországi főhadparancsnokság október 9-i rendelete alapján egészségügyi okokból nyugállományba helyezték, összesen 23 év 9 hónap 18 nap folyamatos katonai szolgálatot követően.

Nőtlen.⁵⁵⁵

65. NÁDASDY TAMÁS, NÁDASDI ÉS FOGARASFÖLDI GRÓF

1774 k. Brno/Brünn (Morvaország) – 1800. május 9.⁵⁵⁶ Biberach (Német-római Birodalom; ma: Biberach an der Riß)

Főnemesi származású, magyar. Apja gróf N. Ferenc Fejér vármegyei főispán. Római katolikus.

1790. február 1-jén alhadnagyként kezdte pályafutását az akkori Hadik-, későbbi 6. számú huszárezredben. 1793. március 1. főhadnagy. 1794. december 14. másodkapitány. 1800. május 9-én őrnagyi kinevezést nyert a 10. számú Mészáros-huszárezredbe. Beosztását azonban már nem tudta elfoglalni, miután kinevezése napján, még a Blankenstein-huszárezred soraiban küzdve a Biberach melletti összecsapás során egy, a mellkasát ért lövés következtében hősi halált halt.

1799-ben nőtlén.⁵⁵⁷

66. NESSELRODE-REICHENSTEIN, JOHANN MAXIMILIAN FRIEDRICH FRANZ VON, GRÓF

1783. február 26. Herten (Alsó-Rajna-Vesztfáliai Birodalmi Kerület, Német-római Birodalom, ma Észak-Rajna-Vesztfália) – 1813. augusztus 31. Prága⁵⁵⁸

Főnemesi származású, birodalmi német. Apja gróf Johann Franz Joseph von N.-R. kölni választófejedelmi titkos államtanácsos, udvari tanácsi elnök, fő-

---

555 AMON, 1876. 144. o.; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799; MS 1813 356. o.; PP Majore II. Bd. fol. 69.; ST HR 12 1813 Karton-Nr. 7815; ST HR 12 1814 Karton-Nr. 7816, ST HR 12 1816 Karton-Nr. 7818.

556 AMON, 1892a. 222. o.; ST HR 6 1800 Karton-Nr. 7569. – A Nagy Ivánnál szereplő 1796-os halálozási dátum egyértelműen téves. Vö. NAGY Iván VIII. 19. o.

557 AMON, 1892a. 222. o.; Nagy Iván VIII. 14–27. o.; RL HR 6 1799 1. Teil Karton-Nr. 7537; ST HR 6 1790 Karton-Nr. 7553; ST HR 6 1800 Karton-Nr. 7569.

558 MS 1813 365. o. – A Wikipedia internetes szócikke szerint viszont csak szeptember 1-jén halt meg. Vö. http://de.wikipedia.org/wiki/Johann_Franz_Joseph_von_Nesselrode-Reichenstein (letöltve: 2013. június 18.).

kamarás, majd Berg Nagyhercegség örökös udvarnagya és kamarása, anyja gróf Johanna Felicitas von Manderscheid-Blankenheim. Római katolikus.

1798. november 8-án önköltséges hadapródként csatlakozott az 1. számú Merveldt-ulánusezredhez, ahol 1799. január 14-én alhadnaggyá lépett elő. 1800. augusztus 16-án a 2. számú Schwarzenberg-ulánusezredbe helyezték főhadnagyi rangban. 1803. október 1-jén másodkapitánnyá előléptetve visszahelyezték az 1. számú ulánusezredbe. 1807. május 1-jén a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe helyezték. 1807. december 26-án elsőkapitánnyá lépett elő. 1809. június 25-én őrnagyi kinevezést nyert az igloui (Jihlava, Morvaország) kerület 1. Landwehr-zászlóaljába, majd elnyerte a zászlóalj parancsnoki beosztását is.⁵⁵⁹ 1809. szeptember 11-én táborkari szolgálatra vezényelték.⁵⁶⁰ 1810. január 1-jén azonban számfeletti őrnagyként visszahelyezték a 7. számú huszárezredbe. Ezredéhez azonban egyelőre nem vonult be, hanem illetmény nélküli tartós szabadságot kapott, egészen szeptember 30-ig. 1811-ben, a magyarországi főhadparancsnokság augusztus 8-i visszamenőleges hatályú rendelete alapján, július 31-i dátummal az 5. számú Klenau-svalizsárezredbe helyezték.⁵⁶¹

Az 1813. augusztus 26–27-én lezajlott drezdai csata első napján olyan súlyosan megsebesült, hogy néhány nap múlva életét veszítette.

1800. június 27-én hadifogságba esett, ahonnan formálisan 1800. augusztus 29-én szabadult.

1811-ben nőtlen.⁵⁶²

559 ST HR 7 1809 Karton-Nr. 7605; ST HR 7 1810, 1811 Karton-Nr. 7606; Wrede III/1. 193.; V. 146. o. – A 7. számú huszárezred története áthelyezését, tévesen, meg sem említi. Vö. *Gesch. HR 7* 562. o.

560 A 7. huszárezred története a táborkari szolgálat kezdetét, tévesen, egy évvel későbbre, 1810. szeptember 11-ére teszi. Vö. *Gesch. HR 7* 562. o.

561 Fenti csapattestre lásd az 550. jegyzetet.

562 *Gesch. HR 7* 562. o.; http://de.wikipedia.org/wiki/Johann_Franz_Joseph_von_Nesselrode-Reichenstein (letöltve: 2013. június 18.); ML UR 3 1804 Karton-Nr. 7892; ML UR 1 1806 Karton-Nr. 7828; MS 1813 365. o.; Pizzighelli 1903. 270. o.; *Siebmacher's Wappenbuch*, 1889, 1890. 451–452. o.; ST HR 7 1809 Karton-Nr. 7605; ST HR 7 1810, 1811 Karton-Nr. 7606; THÜRHEIM III. 273. o.; WREDE III/1. 193.; V. 146. o.

67. NÉMETH GYÖRGY

1739 k. *Hegyfalu (Vas vm.)* – 1795. december 30.

Nem nemesi származású, magyar.⁵⁶³ Római katolikus.

1757. február 24-én közlegényként kezdte az akkor felállított Császár-, későbbi 1. számú huszárezredben. 1760. április 1. káplár. 1767. február 1. strázsamester. 1772. január 1. alhadnagy. 1773. szeptember 1. főhadnagy. 1778. július 5. másodkapitány. 1787. április 1. elsőkapitány. 1794. május 5-én harmadik őrnaggyá, majd már május 31-én másodőrnaggyá lépett elő.

1795. december 17-én, ugyanazon év novemberében kelt udvari haditanácsi rendelet alapján nyugállományba helyezték. Ezt követően azonban rövidesen elhunyt.

1791-ben nőtlen.⁵⁶⁴

68. OPPITZ, SIGMUND, LOVAG⁵⁶⁵

1767. *Horka⁵⁶⁶ (Szepes vm.; ma: Hôrka, Szlovákia)* – 1830. január 11. Pozsony

Nemesi származású, valószínű cseh. Római katolikus.

1787. október 4-én a Sándor Lipót főherceg, későbbi 2. számú huszárezredben kezdte katonai szolgálatát közlegényként. 1787. december 16. káplár. 1790. július 1. strázsamester. 1790. március 18. alhadnagy. 1797. május 9. főhadnagy. 1798. június 1-jén az újonnan felállított 5. számú huszárezredbe helyezték. 1800. december 21. másodkapitány. 1805. szeptember 1. elsőkapitány. 1806-ban a 11. számú Székely határőr-huszárezredbe helyezték. 1807-ben azonban visszahelyezték az 5. számú, ekkor már Ott Károly altábornagy tulajdonában állt huszárezredbe.⁵⁶⁷ 1813. augusztus 7-én harmadik őrnagyi kinevezést nyert és a huszárezred első velitaosztályának a pa-

563 Katonai pályafutásának vége felé kérelmezte nemesség adományozását maga és testvérei tíz gyermeke számára, azonban még az adományozás előtt meghalt. Ld. HKR Prot. 1796 Dep. Lit. A 216.

564 AMON, 1898. 132, 136–137. o.; HKR Prot. 1795 Dep. Lit. D 5373; HKR Prot. 1796 Dep. Lit. A 216; HKR Prot. 1796 Dep. Lit. I 326; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296.

565 A lovagi cím a neve mellett csak a nyugdíjazási jegyzőkönyvben szerepel, máshol nem, ugyanakkor lovagi rangját valószínűsíti, hogy létezett ilyen nevű lovagi család. Vö. PP Majore I. Bd. fol. 185.; MEGERLE, 1824. 183. o.

566 Ez a Lőcsétől nyugatra található kis település nem összetévesztendő a Gömör vármegyei Horkával, sem a szintén gömöri Krasznahorkával.

567 AMON, 1885. 452. o. – Ezzel szemben a nyugdíjazási jegyzőkönyv a Székely határőr-huszárezredben történt szolgálatáról nem tud. Vö. PP Majore I. Bd. fol. 185.

rancsnokává lépett elő.⁵⁶⁸ 1813. december 16-án másodőrnagyi kinevezést nyert. 1815. április 1-jén azonban ismét harmadik őrnagyi beosztásba került, de rövidesen, június 15-én újólal másodőrnaggyá lépett elő.

1815. július 31-én nyugállományba helyezték, összesen közel 28 év katonai szolgálatot követően.

Nőtlen.⁵⁶⁹

69. PAAR, LUDWIG JOSEPH, GRÓF

1783. szeptember 2. Bécs – 1849. október 17. Kőszeg

Főnemesi származású ausztriai német.⁵⁷⁰ Szülei: herceg Wenzel von P. és herceg Maria Antonia von und zu Liechtenstein. Római katolikus.

Katonai pályafutását 1799. december 1-jén a bátyja, gróf Karl P. alezredes⁵⁷¹ parancsnoksága alatt állt gránátos-zászlóaljban kezdte zászlósként.⁵⁷² 1800. április 1-jén alhadnagyi, 1800. november 1-jén pedig főhadnagyi kinevezést nyert. 1800. december 20-án a 14. számú Klebeck-gyalogezredbe, majd 1801. június 1-jén a 45. számú Lattermann-gyalogezredbe helyezték.⁵⁷³ 1803. május 1-jén az 1. számú Császár-vértesezredbe⁵⁷⁴ nyert beosztást.⁵⁷⁵ 1809. má-

⁵⁶⁸ A velitaosztályokra lásd a 188. jegyzetet.

⁵⁶⁹ AMON, 1885. 123, 452. o.; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; MS 1813 45, 356. o.; MS 1830 Veränderungen während des Druckes, számozatlan o.; PP Majore I. Bd. fol. 185.; ST HR 5 1813 Karton-Nr. 7501, ST HR 5 1815 Karton-Nr. 7503.

⁵⁷⁰ Eredetileg itáliai származású család.

⁵⁷¹ Gróf, 1800-tól herceg Johann Karl von Paar (1773–1819) vezérőrnagy 1800 és 1806 között a 45. számú Lattermann-gyalogezred parancsnoka.

⁵⁷² A 24., 28. és 45. számú gyalogezredek gránátos-zászlóaljaiból létrehozott fenti alakulat a második koalíciós háború idején állt fent 1799 és 1800 között. Első parancsnoka gróf Franz Mercandin alezredes volt, őt követte még 1799-ben gróf Karl von Paar alezredes, majd legvégül, már 1800-ban Joseph Reinwald von Waldegg alezredes. Ld. WREDE II. 318. o.

⁵⁷³ Az 1682-ben, Csehországban felállított csapattest a schönbrunni béke után, 1809-ben megszüntetésre került. Ld. WREDE II. 245–249. o.

⁵⁷⁴ Fenti csapattestre lásd az 522. jegyzetet.

⁵⁷⁵ ML KR 1 1803 Karton-Nr. 6422; ML KR 1 1804 Karton-Nr. 6423; TL IR 45 1803 Karton-Nr. 10.369; ST IR 45 1803 Karton-Nr. 10.367. – A 3. számú vértesezred 1804-es állománytáblázata tévesen csak az év márciusától tünteti fel az ezred tisztjei között, valószínűbből fakadóan, hogy 1804. március 1-jével az ezreden belül áthelyezésre került. Az állománytáblázat összeállítója pedig, valószínűleg figyelmetlenségből ezt úgy értelmezte, hogy csak ekkor került ebbe a csapattestbe (vö. ST KR 1 1804 Karton-Nr. 6441). A 8. számú vértesezred 1818. évi mustrajegyzékében szereplő 1804. július 1-jei időpont szintén téves. Vö. ML KR 8 1818 Karton-Nr. 6723.

jus 29-én másodkapitánnyá lépett elő. 1809. június 5-én pedig elsőkapitányi kinevezést kapott a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe.⁵⁷⁶

1811. április 1-jén nyugállományba helyezték. A felszabadító háborúk idején, 1813. október 20-ától, azonban ismét szolgálatba lépett a 4. számú Hessen-Homburg-huszárezred másodkapitányaként. Ténylegesen azonban elvezényelve a szövetséges főhadiszálláson, a főparancsnok, herceg Karl Philipp zu Schwarzenberg tábornagy mellett teljesített szolgálatot. 1814. május 31-i dátummal, június 12-én kelt visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján a 3. számú Albert szász-tescheni herceg, tábornagy tulajdonában állt vértesezredbe nyert létszámfeletti őrnagyi kinevezést, ugyanakkor továbbra is Schwarzenberg herceg mellé elvezényelve teljesített szolgálatot. 1814 novemberétől pedig hosszabb szabadságra vonult. 1815. február 1-jével, január 27-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, továbbra is létszámfeletti őrnagyként a 7. számú huszárezredbe helyezték, ahol még abban az évben, április 24-én másodőrnaggyá lépett elő. 1816. augusztus 26-án a 8. számú Konstantin-vértesezredbe helyezték létszámfeletti állományba.⁵⁷⁷ Végül 1821 márciusában a 2. számú Schwarzenberg-ulánusezredbe került. 1822. augusztus 16-án véglegesen nyugállományba vonult, összesen 20 év 11 hónap katonai szolgálatot követően.

1830 szeptemberétől Magyarországon élt.

Kitüntetései: Orosz Szent Vlagyimir Rend IV. osztálya, Bajor Miksa József Katonai Rend lovagkeresztje.

Nős. Első felesége gróf Marie Henriette von Schallenberg, a második csikszentkirályi és krasznahorkai gróf Andrássy Mária Paulina. Gyermek egyike házasságából sem született.⁵⁷⁸

576 ST HR 8 1809 Karton-Nr. 7652. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv tévesen állítja, hogy a 8. számú huszárezredben másodkapitányként szolgált (vö. PP Majore I. Bd. fol. 257). A 8. számú vértesezred 1818. évi mustrajegyzékében helyesen az elsőkapitányi kinevezés szerepel, annak időpontjaként ugyanakkor tévesen 1809. március 1-jei dátum áll. Vö. ML KR 8 1818 Karton-Nr. 6723.

577 Fenti csapattestre lásd a 312. jegyzetet.

578 A nyugdíjazási jegyzőkönyv tévesen nőtlenként említi. Vö. PP Majore I. Bd. fol. 257. – *Gesch. HR* 7. 566. o.; http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=1711844 (letöltve: 2013. június 11.); http://www.geneall.net/W/per_page.php?id=1735675 (letöltve: 2013. június 11.); http://www.geneall.net/W/per_page.php?id=259911 (letöltve: 2013. június 11.); <http://www.angelfire.com/realm/gotha/gotha/paar.html> (letöltve: 2013. június 11.); ML KR 1 1803 Karton-Nr. 6422; ML KR 1 1804 Karton-Nr. 6423; ML KR 8 1817, 1818 Karton-Nr. 6723; MS 1850 700. o.; PP Majore I. Bd. fol. 257.; *Siebmacher's Wappenbuch*, 1889, 1890. 470–471. o.; ST HR 4 1813 Karton-Nr. 7474; ST HR 7 1815 Karton-Nr. 7611; ST HR 8 1809 Karton-Nr. 7652; ST IR 14 1801 Karton-Nr. 1035; ST IR 45 1803 Karton-Nr. 10.367; ST KR 1 1809 Karton-Nr. 6444; ST KR 3 1814 Karton-

70. PAULINY (PAULINYI) MIHÁLY, (1815-TŐL) BÁRÓ KOWELSDAMMI (VON KOWELSDAMM)⁵⁷⁹
(CÍMZETES ALEZREDES)

1769. július 19.⁵⁸⁰ Rozsnyó – 1836. január 31. Neulerchenfeld bei Wien (Alsó-Ausztria, ma Bécs településrésze)

Vagyonos, de valószínű nem nemesi származású család sarja, magyar. Római katolikus.

1788. június 4-én közhuszárnak állt a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredbe, amelyben egész pályafutása alatt szolgált. 1790. április 1. vicekaplár. 1792. december 1. valóságos káplár. 1793. december 16. strázsamester. 1796. augusztus 1. alhadnagy. 1800. november 19. főhadnagy. 1809. február 16. másodkapitány. 1809. június 12. elsőkapitány. 1813. január 7-én számfeletti őrnaggyá léptették elő, majd 1813. július 31-én a velitatörzsbe helyezték a 2. velitaosztály parancsnokaként. 1815. április 1-jével a velitatörzsből az ezredtörzsbe helyezték másodőrnagyi beosztásban. 1815. július 16-án elsőőrnaggyá lépett elő.

1825. június 30-án alezredesi rang egyidejű adományozásával nyugállományba helyezték, összesen 37 év 26 nap katonai szolgálatot követően.

1834. november 15-től haláláig a neulerchenfeldi invalidusok házának parancsnoka volt.⁵⁸¹

1800. június 29-én az Offenheimeri ütközetben hadifogságba esett, ahonnan 1801. július 1-jén szabadult, miután a kincstár kiváltotta.

Kitüntetései: 1813. szeptember 8-án elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét az 1812-es oroszországi hadjáratban tanúsított vitézségeért. Ezenkívül megkapta még strázsamesterként az ezüst érdempénzt (1796. feb-

Nr. 6539; ST KR 3 1815 Karton-Nr. 6540; THÜRHEIM I. 218., II. 188. o.; TL IR 45 1803 Karton-Nr. 10.369.

579 Megerlénél, nyilván elírás eredményeként „Koweldamm” alakban szerepel. Vö. MEGERLE, 1822. 75. o.

580 Ez az önéletrajzában szereplő adat, melyet a nyugdíjazási jegyzőkönyvben szereplő 1769-es évszám is alátámaszt. Ld. Tagebuch von PAULINY IV. Theil 10. o. és PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 48. – Előbbiek tükrében a Wurzbachnál szereplő 1770. júliusi dátum, jóllehet ezzel a rendelkezésre álló mustrajegyzékek, valamint katonai törzslapja életrajzi bejegyzései is egybevágóak, valószínűtlennek tűnik. Vö. WURZBACH XXI. 369. o.; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1804 Karton-Nr. 7301; ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302; ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304; Pauliny-törzslap.

581 Pauliny-törzslap. – Wurzbach szerint viszont csak decembertől. Vö. WURZBACH XXI. 370–371. o.

ruár 9.), később pedig a Badeni Károly Frigyes Katonai Érdemrendet (1815. augusztus 22.).

1815 májusában osztrák bárói méltóság adományozásában részesült az 1812-ben Kowel térségében általa vezetett felderítés emlékére „von Kowelsdamm” előnévvel.

Nős. A sziléziai Troppauban (ma: Opava, Csehország) 1811. február 24-én elsőkapitányként vette feleségül, a főszállásmesteri törzsben szolgáló Carl Christian von Dormayer őrnagy lányát, Anna von Dormayert.⁵⁸² Egy lányuk született, Amália Vincencia Antónia Jozefa.⁵⁸³

71. PÁLFFY⁵⁸⁴ ANTAL, GAGYI ÉS ANDRÁSFALVI PRIMOR

1774.⁵⁸⁵ *Magyarandrásfalva (Udvarhelyszék; ma: Andreeni, Románia) – 1825. október 3. Erdély*

Nemesi származású, magyar (székely). Szülei: P. Antal és Gálfalvi Judit. Unitárius.

1792. július 13-án hadapródként csatlakozott a Sándor Lipót főherceg-, későbbi 2. számú huszárezredhez. 1793. január 1. káplár. 1794. május 26. strázsamester. 1796. június 1. alhadnagy. 1799. június 1. főhadnagy. 1805. január 1-jén vásárlás révén másodkapitánnyá lépett elő. 1807. november 18-án elsőkapitányi, 1813. november 16-án pedig másodőrnagy ki nevezést nyert.

582 A jezsuiták által épített Szent Adalbert-templomban megkötött házasság során a vőlegény tanúja egyébként az akkoriban, őrnagyi rangban vele egy ezredben szolgáló Fackh József volt. Ld. Tagebuch von Pauliny IV. Theil 5. o. – Felesége vezeték- és keresztnéve a törzskönyvi lap feljegyzésében viszont tévesen, Amalie von Domaýerként szerepel (vö. Pauliny-törzslap). Amalie (Amália) a lányuk neve volt, a feleség családneve pedig Dormayer, mint Pauliny naplójából kiderül. Ld. Tagebuch von Pauliny IV. Theil 5. o.

583 AMON, 1898. 309, 383. o.; KA MMThO Index II.; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1804 Karton-Nr. 7301; ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302; ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304; Pauliny-törzslap; Pilch, 1912b.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 48.; ST HR 1 1813 Karton-Nr. 7324; ST HR 1 1815 Karton-Nr. 7326; Tagebuch von PAULINY IV. Theil 4, 5, 10. o.; WURZBACH XXI. 369–371. o.

584 Az eredeti forrásokban Pálffy alakban szerepel, de a genealógiai adattárak alapján Pálffy a helyes írásmód.

585 PP Majore II. Bd. fol. 116. – A mustrajegyzékek alapján ugyanakkor 1773 körül, míg Pálmay József szerint 1770-ben született, utóbbi azonban felettébb valószínűtlennek tűnik. Vö. ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; PÁLMAJ, 185. o.

1817. május 16-án nyugállományba helyezték, összesen mintegy 25 év katonai szolgálatot követően.⁵⁸⁶

Kitüntetései: Orosz Szent Anna Rend III. osztálya.

Nős. Felesége ábrahámfalvi Ugron Anna. Gyermekük: Domokos, később cs. k. főhadnagy, Hunyad megyei szolgabíró, a szabadságharcban honvéd, majd nemzetőr őrnagy, valamint Póli és Nina.⁵⁸⁷

A kép jogvédelem alatt áll!

26. kép Pálffy Antal

72. PLEPELITS⁵⁸⁸ IMRE

1766–1767 k. Szombathely (Vas vm.) – 1814. április 29. Franche-Comté (Franciaország)

Magyar. Római katolikus.

1790. április 1-jén önköltséges hadapródként kezdte katonai pályafutását a császári-királyi hadsereg egyelőre ismeretlen alakulatában. 1790. május 1-jén zászlótartóvá lépett elő. 1790. június 1-jén, a török elleni háború következtében felállított Coburg-féle vadászosztályba helyezték. 1790. július 1-jén alhadnaggyá lépett elő. Alakulatának feloszlását követően, 1791. február 1-jén a 19. számú Levenehr-svalizsérezerredbe helyezték.⁵⁸⁹ 1797. február 1-jén főhadnaggyá lépett elő. 1805-ben, augusztus 27-i hadparancs alapján, szeptember 1-jei hatállyal az akkor felállított itáliai törzsdragonos-ezredbe nyert másodkapitányi kinevezést,⁵⁹⁰ majd ennek feloszlása után, 1806.

586 A nyugdíjazási jegyzőkönyv csak 23 év 4 hónap katonai szolgálatot említ, ami, ha nem számolási hibáról van szó, arra enged következtetni, hogy szolgálata nem volt folyamatos. Vö. PP Majore II. Bd. fol. 116.

587 BONA, 2000. 558.; ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; MS 1818 595. o.; MS 1826 473. o.; PÁLMAI, 178, 185. o.; PP Majore II. Bd. fol. 116.; ST HR 2 1813 Karton-Nr. 7374; THÜRHEIM II. 43. o.

588 A rendelkezésre álló forrásokban többféle hibás névalakban is előfordul, így pl. Blepelitz, Plepelitz, Plepetitsch formában. Vö. ML DR 4 1792 Karton-Nr. 6917; MS 1814 382. o.; STROBL 341, 342. o.

589 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 316. jegyzetet.

590 A törzsdragonosok mibenlétére vonatkozóan lásd az 513. jegyzetet. Fenti alakulat az 1805-ös háború során, szeptember-október folyamán (Wrede tévesen köti az alapítást kizárólag október hónaphoz) Laibachban (ma: Ljubljana, Szlovénia) került felállításra. Hamarosan azonban, a háború lezárultát követően, 1806 áprilisában Sopronban fel is oszlatták. WREDE III/2. 942. o.

március 1-jén a 6. számú, báró Michael Melas lovassági tábornok tulajdonában állt dragonyosezredbe helyezték létszámfeletti másodkapitányként.⁵⁹¹ 1807-ben pedig, Károly főherceg, generalisszimusz augusztus 22-én Bécsben kelt legfelsőbb parancsa alapján, szeptember 1-jei hatállyal áthelyezték a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe, ahol 1809 februárjában elsőkapitánnyá, majd 1813. augusztus 1-jén harmadik őrnaggyá és az ezred ekkor felállításra került 1. velitaosztályának parancsnokává lépett elő.⁵⁹²

A hatodik koalíciós háború lezárását követően hamarosan, még Franciaországban elhunyt.⁵⁹³

1807-ben nőtlen.⁵⁹⁴

73. PÖCKH, ANTON VON

1762 k. Bécs – 1805. május 18. Bécs

Valószínű ausztriai német. Római katolikus.

1781. július 12-én önköltséges hadapródként belépett az akkori Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredbe, ahol egész pályafutása során szolgált. 1782. december 1. vicekáplár.⁵⁹⁵ 1783. augusztus 1. valóságos káplár. 1786. március 1. alhadnagy. 1787. szeptember 20. főhadnagy. 1788. október 13. másodkapitány. 1794. március 1. elsőkapitány. 1804. március 31. másodőrnagy. Nős.⁵⁹⁶

591 Fenti ezred, Melas 1806. május 31-i halálát követően, június 11-étől gróf Johann Riesch altábornagy, 1808-tól lovassági tábornok tulajdonába került. Ld. STROBL 115–116. o.

592 A velitaosztályokra lásd a 188. jegyzetet.

593 Az 1814. évi katonai tiszti név- és címtárban található azon állítás, miszerint hadifogságban halt volna meg, egyértelműen téves. Miután halála időpontjában már véget ért a háború. Így, ha korábban fogságban is volt, onnan ekkora már ki kellett szabadulnia. Ráadásul a korábbi hadifogság tényét is erősen megkérdőjelezi, hogy arról sem a 8. számú huszárezred 1813., illetve 1814. évi állománytáblázata, sem ezredtörténete nem szól. Vö. MS 1814 382. o., ill. ST HR 8 1813 Karton-Nr. 7655; ST HR 8 1814 Karton-Nr. 7656 és AMON, 1880.

594 AMON, 1880. 444, 490, 520. o.; ML DR 4 1792 Karton-Nr. 6917; ML DR 4 1804 Karton-Nr. 6922; MS 1813 356. o.; MS 1814 382. o.; ST DR 4 1791 Karton-Nr. 6934; ST DR 4 1805 Karton-Nr. 6943; ST DR 6 1806 Karton-Nr. 7006; ST HR 8 1807 Karton-Nr. 7650; ST HR 8 1809 Karton-Nr. 7652; ST HR 8 1813 Karton-Nr. 7655; ST Staabs DR in Italien 1805, 1806 Karton-Nr. 11.791; STROBL 341, 342. o.; WREDE II. 510. o.

595 ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443. – A 4. huszárezred 1804-es mustrajegyzéke szerint viszont november 1-jén lépett elő. Vö. ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448.

596 AMON, 1882. 321, 324. o.; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; MS 1805 344. o.

74. PÜSPÖKY JÁNOS

1773. *Barancs* (Zemplén vm.; ma: Zemplínsky Branč, Szlovákia) – 1842. október 24. *Barancs*

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1792. augusztus 4-én önköltséges hadapródként csatlakozott a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredhez. 1793. június 10-én alhadnaggyá lépett elő. 1798. június 1-jén az újonnan felállított 5. számú huszárezredbe helyezték. 1799. július 11. főhadnagy. 1805. szeptember 1. másodkapitány. 1809. július 1. elsőkapitány. 1813. december 16. harmadik őrnagy.

1819. október 1-jén tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, összesen több mint 27 év megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően.

Nős.⁵⁹⁷

75. RADICS JÓZSEF

1770.⁵⁹⁸ *Szolát* (Heves és Külső-Szolnok vm.) – 1825. február 20. *Szolát*⁵⁹⁹

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1788. december 13-án önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredhez. 1790. február 11. alhadnagy. 1793. február 11. főhadnagy. 1799. június 27. másodkapitány. 1804. július 1. elsőkapitány. 1813. augusztus 7-én harmadik őrnaggyá és egyúttal az ezred felállításra kerülő 1. velitaosztályának parancsnokává lépett elő.⁶⁰⁰ 1814. január 5-én másodőrnagyi kinevezést nyert. 1815. május 1-jén az itáliai törzsdragonos-osztályba vezényelték, hivatalosan azonban csak 1815. október 1-jén helyezték át május 1-jei visszamenőleges hatállyal.⁶⁰¹

597 ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488; NAGY Iván IX. 510. o.; PP Majore II. Bd. fol. 86.; ST HR 5 1813 Karton-Nr. 7501.

598 PP Majore II. Bd. fol. 64. – A mustrajegyzékek alapján viszont 1768–69 körül született. Vö. ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393.

599 PP Majore II. Bd. fol. 64. – Az 1826-os katonai tisztí név- és címtár alapján viszont Pécssett halt meg. Vö. MS 1826 472. o.

600 PP Majore II. Bd. fol. 64.; ST HR 3 1813 Karton-Nr. 7418. – A 3. huszárezred története, valamint Thürheim egyaránt tévesen állítják, hogy már 1812-ben őrnaggyá lépett elő. Vö. AMON, 1893. 416. o.; THÜRHEIM II. 72. o.

601 A törzsdragonosokra vonatkozóan lásd az 513. jegyzetet.

1815. augusztus 1-jén maradandó sérülései és testi problémái következtében nyugállományba helyezték, összesen több mint 26 és fél év katonai szolgálatot követően.

Nőtlen.⁶⁰²

76. RADUBITZKY (RADOBITZKY), DEMETER (DEMETRY)

1774 k. Szurcsin (Szerém vm., Szlavónia; ma Surčin néven Belgrád településrésze, Szerbia) – 1809. május 3. Ebelsberg (Felső-Ausztria; ma Linz városrésze)

Nemesi származású, szerb. Apja a Péterváradi határőr-gyalogezred századosa volt. Görögkeleti (ortodox).

1788. október 1-jétől a bécsi Hadmérnök Akadémia hallgatója.⁶⁰³ Innen 1793. március 27-én kelt udvari haditanácsi rendelettel március 16-i vizsgamenőleges hatállyal alhadnagyként a Wurmser-féle osztrák-stájer szabadcsapat lovasságához helyezték, mely utóbbit 1795. január 1-jével horvát-szlavón néven előbb önálló határőr-huszárcsapattá, 1798. július 1-jétől pedig határőr-huszárezreddé alakították. 1794. június 23-án főhadnaggyá, majd 1799. augusztus 6-án másodkapitánnyá léptették elő. 1801. április 1-jén a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe helyezték. 1804. február 21-én elsőkapitánnyá lépett elő. Majd 1808. február 22-én harmadik őrnagyi kinevezést nyert a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe, június 19-én pedig már másodőrnaggyá lépett elő. A következő esztendőben azonban, ezrede soraiban küzdve Ebelsbergnél egy ágyúgolyó-találat következtében hősi halált szenvedett.

1807-ben nőtlen.⁶⁰⁴

602 AMON, 1893. 310, 416. o.; ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393; MS 1813 45. o.; MS 1826 472. o.; NAGY Iván IX. 554–555. o.; OROSZ 239–240. o.; PP Majore II. Bd. fol. 64.; ST HR 3 1813 Karton-Nr. 7418; ST HR 3 1814 Karton-Nr. 7419; ST HR 3 1815 Karton-Nr. 7420; THÜRHEIM II. 72. o.

603 ST K-S Grenz-Frei-Corps (Gr. Fr. Kps.) 1793 Karton-Nr. 11.759. – A Hadmérnök Akadémia történetéről szóló mű szerint viszont csak október 8-ától. Vö. GATTI 370. o.

604 AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721; AMON, 1880. 441, 456. o.; GATTI 370. o.; ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr. 7541; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7544; ST HR 8 1808 Karton-Nr. 7651; ST K-S Grenz-Frei-Corps (Gr. Fr. Kps.) 1793 Karton-Nr. 11.759; WREDE III/1. 272. o.

77. RADVÁNYI PÁL, RADVÁNYI ÉS LEGÉNDI

1750 k. Kiskürtös (Nógrád vm.; ma: Malý Krtíš, Szlovákia) – 1797. szeptember 3.

Nemesi származású, magyar. Szülei: R. Pál és Dobay Magdolna. Evangélikus. 1774-ben civilként alhadnagyi rangot vásárolt magának a 4. számú Miksa főherceg-vértesezredben,⁶⁰⁵ majd 1775 augusztusában előbbi rangfokozatban az akkor még gróf Kálnoky Antal tulajdonában állt, későbbi második számú huszárezredbe helyezték, ahol 1782. június 21-én főhadnagyi kinevezést nyert. 1788 májusában már másodkapitányként, 1791 májusában pedig immár elsőkapitányként szolgált az akkor már Sándor Lipót főherceg-nádor tulajdonában álló huszárezredben, amelyben 1797. július 29-én, visszamenőlegesen június 19-i hatállyal harmadik őrnagyi kinevezést nyert, majd augusztus 1-jén elsőőrnaggyá lépett elő.⁶⁰⁶ Rövidesen azonban elhunyt.

Nős.⁶⁰⁷

78. SÁGHY JÓZSEF ANTAL, NAGYSÁGI

1778. (ker.: március 12.) Répceszemere (Sopron vm.) – 1813. december 22.

Nemesi származású, magyar. Szülei: S. Lajos és Ghiczy Erzsébet. Római katolikus.

1800. február 1-jétől Sopron vármegye ajánlatára a Magyar Királyi Nemesi Testőrségnél szolgált mint gárdista.⁶⁰⁸ Innen 1801. február 1-jén a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe került alhadnagyi rangban. 1804. augusztus 1. főhadnagyi. 1809. március 24. másodkapitány. 1809. május 16-án elsőkapitányi kinevezést nyert az 1. számú Császár-huszárezredbe. 1813. szeptember 7-én pedig őrnaggyá előléptetve az ezred ekkor felállításra kerü-

605 Fenti csapattestre lásd a 312. jegyzetet.

606 ST HR 2 1797 Karton-Nr. 7363. – Nagy Iván tévesen kapitányként említi, ami valószínű a rendkívül rövid ideig tartó őrnagyi szolgálatnak tudható be, amellyel kapcsolatban nyilván a családdal összefüggő forrásokban sem igen maradt nyom. Vö. NAGY Iván IX. 576. o.

607 ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; MS 1798 292. o.; NAGY Iván IX. 575–577. o.; RL HR 2 1788–1790 Karton-Nr. 7345; ST HR 2 1789, 1791 Karton-Nr. 7361; ST HR 2 1792–1795 Karton-Nr. 7362; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363.

608 ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr. 7541; ML HR 6 1804 Karton-Nr. 7544; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546. – Hellebronth szerint viszont már ezt megelőzőleg alhadnagyi volt az inszurrekcióban, azt azonban nem közli, hogy vajon az 1797. vagy az 1800. évben. Vö. HELLEBRONTH 323. o.

lő 3. velitaosztálya élére helyezték,⁶⁰⁹ röviddel ezután azonban, valószínűleg a hadszíntérre vonulás közben elhalálozott.

Nős.⁶¹⁰

79. SCHALHARDT (SCHALLHARDT, SCHALHART),⁶¹¹ FERENC

1769. Pest – 1835. július 3. Pest

Nemesi származású, magyarországi német. Római katolikus.

1787. június 11-én önköltséges hadapródként csatlakozott a 9. számú Savoya-dragonýosezredhez.⁶¹² Még abban az évben, december 16-án káplár-rá, 1788 júniusában pedig strázsamesterré lépett elő. 1788. szeptember 1. alhadnagy. 1793. szeptember 1. főhadnagy. 1800. május 1. másodkapitány. 1809. február 16. elsőkapitány. 1813. szeptember 1-jén harmadik őrnagyi kinevezést nyert a 4. számú Hessen-Homburg-huszárezredbe, ahol egyúttal a 2. velitaosztály parancsnoka lett.⁶¹³

1815. november 21-i udvari haditanácsi rendelet alapján, ugyanazon év december 1-jei hatállyal, egészségügyi okokból, összesen 28 év 4 hónap és 15 nap folyamatos katonai szolgálatot követően nyugállományba helyezték.

Nőtlen.⁶¹⁴

---

609 A velitaosztályokra lásd a 188. jegyzetet.

610 AMON, 1898. 248, 309, 338, 517. o.; HELLEBRONTH 323. o.; <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/V4KX-YWP> (letöltve: 2013. március 12.); ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr. 7541; ML HR 6 1804 Karton-Nr. 7544; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; MS 1814 380. o.; ST HR 1 1813 Karton-Nr. 7324.

611 A rendelkezésre álló mustrajegyzékben ugyanakkor Schalhard formában szerepel. Vö. ML DR 5 1811 Karton-Nr. 6975.

612 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 428. jegyzetet.

613 AMON, 1882. 386, 448. o.; ST HR 4 1813 Karton-Nr. 7474. – A 12. huszárezred történetében, valamint Thürheimnél szereplő azon állítás, miszerint a 12. huszárezredből került volna a 4. huszárezredbe, egyértelmű tévedés. Ott ugyanis soha nem szolgált. Vö. AMON, 1876. 70, 297. o.; THÜRHEIM II. 321. o.

614 AMON, 1882. 386, 448. o.; KEMPELEN IX. 268. o.; ML DR 5 1811 Karton-Nr. 6975; PP Majore II. Bd. fol. 65., ST HR 4 1813 Karton-Nr. 7474; ST HR 4 1815 Karton-Nr. 7477; WENGEL, 1879. 1076. o.

80. SCHELL VON SCHELLENBERG, FRIEDRICH, VIETINGHOF BÁRÓJA

1787 k. Münster (Münsteri Hercegség, Német-római Birodalom) – ?

Nemesi származású, birodalmi német, ősi vesztfáliai család sarja. Római katolikus.

1801 októberében önköltséges hadapródként csatlakozott az 1. számú Merveldt-ulánusezredhez. 1803. június 10-én vásárlás révén alhadnaggyá lépett elő. 1805. szeptember 1-jén főhadnaggyá nevezték ki. 1809. március 16-án a 4. számú Hessen-Homburg-huszárezredbe helyezték másodkapitányi kinevezés mellett. 1809. július 1-jén elsőkapitánnyá lépett elő. 1814. április 18-án az ellenséggel szemben tanúsított vitézségeért soron kívül őrnaggyá léptették elő a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe, de egyúttal létszámfeletti állományba helyezték. 1814. augusztus 16-án augusztus 7-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe helyezték, immár tényleges állományba, másodőrnagyként. 1815. április 19-én hivatalosan a főszállásmesteri törzsbe helyezve, Karl Philipp zu Schwarzenberg herceg, tábornagy mellé vezényelték szárnysegédként. 1816. január 1-jén a 6. számú Liechtenstein-vértesezredbe helyezték.⁶¹⁵

1821-ben rangja megtartásával kilépett a katonai szolgálatból.

Kitüntetései: Orosz Szent Vlagyimir Rend IV. osztálya, Porosz „Pour le Mérite” Rend lovagkeresztje.

Cs. k. kamarás

Nős.⁶¹⁶

⁶¹⁵ Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 321. jegyzetet.

⁶¹⁶ AMON, 1880. 520, 522. o.; AMON, 1882. 438. o.; <http://schlossarchiv.de/herren/v/Vietinghoff.htm> (letöltve: 2013. június 18.); ML KR 6 1819 Karton-Nr. 6649; MS 1815 80, 512. o.; MS 1819 276. o.; MS 1822 464. o.; ST HR 7 1814 Karton-Nr. 7610; ST HR 7 1815 Karton-Nr. 7611; THÜRHEIM I. 175., II. 188. o.

81. SCHLIK ZU BASSANO UND WEIßSKIRCHEN, FRANZ HEINRICH, GRÓF (LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1789. május 23.⁶¹⁷ Prága – 1862. március 17. Bécs

Főnemesi származású, cseh.⁶¹⁸ Szülei: gróf Joseph Heinrich von S. dániai követ és gróf Maria Philippine von Nostitz-Rieneck. Római katolikus.

Jogi tanulmányai végeztével, 1809-ben főhadnagyként és a birtokain felállított három Landwehrrészek parancsnokaként kezdte katonai pályafutását. Majd még ugyanabban az évben, február 16-án alhadnagyként az Albert szász-tescheni herceg, tábornagy tulajdonában álló 3. számú vértesezred állományába helyezték,⁶¹⁹ de ténylegesen gróf Ferdinand von Bubna vezérőrnagy⁶²⁰ segédtsíjtsjeként teljesített szolgálatot. Az asperni csata után,

A kép jogvédelem alatt áll!

27. kép gróf Franz Schlik

június 1-jei hatállyal főhadnaggyá lépett elő a 2. számú Schwarzenberg-ulánusezredben. Majd, még 1809. november 1-jén másodkapitányi kinevezést nyert az 5. számú Radetzky-huszárezredbe. 1810. május 1-jével ismét visszahelyezték korábbi ezredébe a Schwarzenberg-ulánusokhoz. 1812-ben azonban, amikor a Habsburg Birodalom Napóleon szövetségeseiként szállt hadba, Schlik rangjáról lemondva, kilépett a császári-királyi hadseregből. Az 1813-as őszi hadjárat kezdetét követően ugyanakkor ismét visszatért annak állományába, és 1813. szeptember 16-án az 5. számú Klenau-svalízsérezred másodkapitányává nevezték ki,⁶²¹ valamint egyúttal Ferenc császár parancs-

617 SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 163. o.; WURZBACH XXX. 116–126. o. – A rendelkezésre álló mustrajegyzék alapján viszont inkább 1788 valószínűsíthető (vö. ML HR 3 1817 Karton-Nr. 7395). Kevésbé valószínűnek tűnik ugyanakkor a Mária Terézia Katonai Rend irategyüttesében található katonai törzslapon lévő 1785-ös születési dátum. Vö. KA MMThO Fasciculus IV. S 337.

618 Egészen pontosan magyarországi indigenátussal is rendelkező, csehországi eredetű, a birodalmi arisztokráciához tartozó család.

619 Fenti csapattestre lásd a 418. jegyzetet.

620 1809. szeptember 10-étől altábornagy.

621 Fenti csapattestre lásd az 550. jegyzetet.

őrtisztjéül rendelték.⁶²² 1814. május 31-i hatállyal a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredbe helyezték át létszámfeletti őrnagyi kinevezés mellett. Új alakulatához azonban egyelőre nem vonult be, hanem szabadságot kért, majd 1814 novemberétől az ezredtulajdonos, Ferdinánd főherceg mellé vezényelték szolgálatteljesítésre, egészen 1815. március 31-éig. Ezt követően vonult csak be ezredéhez, amelyben 1815. október 1-jén tényleges állományba helyezve harmadik őrnagyi kinevezést nyert. 1815. november 27-étől, családi ügyek következtében Prágába utazott tartós szabadságra. Eközben, a napóleoni háborúk lezárását követő létszámcsökkentés nyomán, 1816. január 15-én ismét létszámfeletti állományba került. Hamarosan, március 16-án azonban másodőrnaggyá lépett elő, ténylegesen ugyanakkor csak szabadsága lejártát követően, április 27-én vonult be ezredéhez és töltötte be új beosztását. 1820. június 30-án a 6. számú Vilmos-huszárezredbe helyezték. 1823. március 29-én alezredesi, 1830. február 2-án pedig ezredesi és egyúttal ezredparancsnoki kinevezést nyert. 1835. május 4. vezérőrnagy. 1844. május 31. altábornagy. 1849. szeptember 5. lovassági tábornok. 1854. június 21-én a IV. hadsereg ideiglenes, 1855. július 14-én pedig tényleges parancsnokává nevezték ki. Az 1859. évi itáliai hadjárat során június 12-én a II. hadsereg parancsnoki beosztásába helyezték. Ebben a minőségében vett részt a solferinói csatában is.

A magyar történelemben közismertté az 1848–49-es szabadságharc során a honvédsereg ellen küzdő egyik legsikeresebb császári hadvezérként vált.

1847. április 23-án az 5. számú Savoya-dragonyosezred tulajdonosa lett egészen 1849 novemberéig,⁶²³ ekkortól ugyanis a 4. számú huszárezred ezredtulajdonosi méltóságába helyezték.

Kitüntetései: 1849-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, 1850-ben pedig a parancsnoki keresztjét. Birtokosa volt ezenkívül az alábbi kitüntetéseknek: Osztrák Császári Vaskorona Rend I. osztálya, Katonai Érdemkereszt, Orosz Alexander Nyevszkij Rend lovagkeresztje kardokkal és gyémántokkal, Orosz Szent Anna Rend I. osztálya gyémántokkal, Orosz Szent Vlagyimir Rend I. osztálya kardokkal (1853. szeptember 30.), Orosz Szent Szaniszló Rend I. osztálya, Orosz Fehér Sas Rend kardokkal,

622 Parancsőrtiszt szolgálatának teljesítése közben, a lipcsei csata zűrzavarában egy kozák franciának nézte és olyan súlyos fejsébet ejtett rajta, hogy jobb szemét elvesztette. Ld. Ács, 1994. 89. o.

623 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 428. jegyzetet.

Württembergi Korona Rend parancsnoki keresztje, Hannoveri Guelf Rend nagykeresztje.

Ezenfelül az osztrák urak házának tagja, valóságos belső titkos tanácsos, cs. k. kamarás, valamint Eperjes és Arad magyar szabad királyi városok díszpolgára volt.

Nős.⁶²⁴ Kétszer házasodott, első felesége gróf Maria Sophia von und zu Eltz, a második Wilhelmine Breuern volt. Első feleségétől két lánya Albine és Franziska, egy fia, Heinrich Franz, a második feleségétől egy lánya, Pauline született.⁶²⁵

82. SCHMIDT, ALOYS (ALOIS)

1771 k. *Selmechánya* (Hont vm.; ma: *Banská Štiavnica, Szlovákia*) – 1821. március 2. *Nagyszentmiklós* (Torontál vm.; ma: *Sânnicolau Mare, Románia*)

Valószínűleg magyarországi német. Római katolikus.

1790. március 1-jén közlegényként kezdte katonai pályafutását az akkori Esterházy, későbbi 3. számú huszárezredben. 1793. március 1-jén a fegyveres szolgálatból áthelyezték furirnak.⁶²⁶ 1797. április 6. valóságos káplár, 1798. július 1. strázsamester, 1799. február 1. ezredsegédtiszt, 1801. január 1. főhadnagy, 1806. január 1. másodkapitány, 1809. április 1. elsőkapitány, 1814. február 10-én őrnagyi kinevezést kapott az 1. számú Császár-huszárezredbe. Nem sokkal ezután azonban, még a 3. huszárezred soraiban harcolva, hadifogságba esett, és végül majd júliusban tudott bevonulni új ezredéhez, amelyben április 16-i visszamenőleges hatállyal a 3. velitaosztály parancsnoka lett. 1815. július 16-án a velitatörzsből az ezredtörzsbe helyezték másodőrnagyi beosztásban.

624 A törzslapjában tévesen a nőtlen bejegyzés szerepel. Vö. KA MMThO Fasciculus IV. S 337.

625 AMON, 1882. 483. o.; AMON, 1893. 316, 416. o.; <http://genealogy.euweb.cz/bohemia/schlick3.html> (letöltve: 2008. július 10.); KA MMThO Fasciculus IV. S 337 (Hermann Róbert szíves közlése); KA MMThO Index II.; ML HR 3 1817 Karton-Nr. 7395; NAGY Iván X. 88–89. o.; PIZZIGHELLI, 1897. 651, 661. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 163. o.; ST HR 3 1814 Karton-Nr. 7419; ST HR 3 1815 Karton-Nr. 7420; ST HR 3 1816 Karton-Nr. 7421; ST HR 5 1809 Karton-Nr. 7498; ST HR 5 1810 Karton-Nr. 7499; WENGEL, 1879. 714. o.; WURZBACH XXX. 116–126. o.

626 Ennek mibenlétére lásd az 515. jegyzetet.

1814. február 18-án, mint utaltunk rá, megsebesült és francia hadifogságba esett, ahonnan csak Napóleon bukását követően, 1814. április 16-án szabadult.

Nős, elsőkapitányként házasodott.⁶²⁷

83. SERMAGE FERENC, SZOMSZÉDVÁRI ÉS MEDVEVÁRI GRÓF

1761 k. Zágráb/Zagreb – 1807

Főnemesi származású, francia eredetű, magyar honosítást nyert család tagja. Szülei: S. Péter (1749-től gróf) és gróf Draskovich Jozefa. Római katolikus.

1779. január 1-jén alhadnagyként kezdte a császári-királyi hadsereg egyelőre ismeretlen alakulatánál. 1779. július 1-jén a Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték. 1785. március 10-én főhadnaggyá lépett elő. 1786. május 1-jén másodkapitányi kinevezést nyert az Erdődy-, későbbi 9. számú huszárezredbe. 1788. augusztus 4-én elsőkapitánnyá lépett elő. 1794. június 23-i hatállyal, június 22-én kelt udvari haditanácsi leirat alapján harmadik őrnagyi kinevezést nyert. 1798. június 1-jén másodőrnaggyá lépett elő. 1801-ben, február 12-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, január 31-i hatállyal kilépett a hadsereg állományából.

Cs. k. kamarás.

Nős. Az első felesége gróf Erdődy Mária, a második gróf Zichy Teréz volt. Első feleségétől született egyetlen gyermeke, Franciska.⁶²⁸

84. STRAUBE, JOSEF

1758 k. Bécs – 18?

Római katolikus.

1775. március 23-án önköltséges hadapródként kezdte katonai pályáját a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredben. 1775. november 1. káplár. 1778. december 11. alhadnagy. 1785. augusztus 1. főhadnagy. 1789. május 1. má-

⁶²⁷ AMON, 1893. 309. o.; AMON, 1898. 362, 379. o.; ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304; ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393; ST HR 1 1814 Karton-Nr. 7325; ST HR 1 1815 Karton-Nr. 7326.

⁶²⁸ *Gesch. HR* 9. Melléklet 34–35. o.; KEMPELEN IX. 332–333. o.; ML HR 9 1792 1. Teil Karton-Nr. 7680; ST HR 9 1794 Karton-Nr. 7701; ST HR 9 1798 Karton-Nr. 7703; ST HR 9 1801 Karton-Nr. 7705.

sodkapitány. 1794. június 1. elsőkapitány. 1798. június 1-jén az újonnan felállított 5. számú huszárezredbe helyezték. 1800. december 27. másodőrnagy. 1804. augusztus 1. elsőőrnagy.

1808-ban, március 22-én, Budán kelt körrendelet alapján, február 21-i hatállyal nyugállományba helyezték, összesen 33 évi katonai szolgálatot követően. 1805-ben nőtlen.⁶²⁹

85. STRUPPI, JOSEF

(EZREDES)

1751–1752 k. Buda – 1820. szeptember 29. Bécs

Római katolikus.

1774. szeptember 4-én az egyik karabélyosezredhez csatlakozott önköltséges hadapródként.⁶³⁰ 1778. március 4-én strázsamesterként a poroszokkal a bajor örökségért készülő összeadás következtében felállított törzsdragonos-ezredbe helyezték.⁶³¹ 1779. július 11-én a 19. számú Hessen-Darmstadt-svalizsére ezredbe helyezték.⁶³² 1783-ban a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredbe nyert ezredsegédtiszti kinevezést. 1783. január 27-én pedig alhadnagyi kinevezést kapott a 9. számú Savoya-dragonosezredbe.⁶³³ 1787. december 16. főhadnagy. 1790. február 14. másodkapitány. 1797. augusztus 1. elsőkapitány. 1805. november 1-jén főstrázsamesterként (őrnagy) a budai inszurrekciós zászlóaljhoz helyezték. 1806. február 1-jén létszámfeletti másodőrnagyként visszahelyezték a Savoya-dragonosezredbe. 1807. június 17-én ismét tényleges állományba helyezték a 7. számú Liechtenstein-huszárezredben, ahol 1809. május 27-én elsőőrnaggyá lépett elő. 1813. január 16-án nyugállományba helyezték. Azonban még ugyanazon évben reaktiválták és alezredesként a prágai helyőrségi parancsnokságra helyezték. 1815-

629 AMON, 1885. 59, 454. o.; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ST HR 5 1808 Karton-Nr. 7497.

630 A korszakban, 1768–1798 között két karabélyos ezred állt fenn, a rendelkezésre álló forrásokból azonban nem derül ki, hogy pontosan melyikben teljesített szolgálatot.

631 A törzsdragonosokra lásd az 513. jegyzetet.

632 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 316. jegyzetet.

633 Fenti csapattestre lásd a 428. jegyzetet.

ben helyőrségi ezredessé lépett elő. Végül 1816-ban a cs. k. Első Arcière Testőrséghez⁶³⁴ helyezték első őrmesteri rangfokozatban.⁶³⁵

Nős.⁶³⁶

86. SZENTIVÁNYI JÓNÁS, SZENTIVÁNYI

1757. *Szentiván (Liptó vm.; ma: Liptovský Ján, Szlovákia) – 1800. május 3. Engen (Német-római Birodalom)*⁶³⁷

Nemesi származású, magyar. Szülei: Sz. Gábor és Kubinyi Mária. Evangélikus. 1773. május 27-én hadapródként csatlakozott az akkori Nauendorf-, későbbi 8. számú huszárezredhez. 1774. november 1-jén vásárlás révén alhadnaggyá lépett elő. 1778. július 1. főhadnagy. 1787. szeptember 23. másodkapitány. 1789. december 1. elsőkapitány. 1797. május 1-jén harmadik őrnagyi kinevezést nyert az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe, ahol még abban az évben, augusztus 31-én másodőrnaggyá lépett elő.

634 Ez a testőralakulat volt rangban az első a Habsburg-udvar hasonló egységei között. 1765-ben, Lotharingiai Ferenc császár halálát követően hozták létre a Római Királyi Nemesi Lovas Arcière Testőrség és a császári-királyi Német Nemesi Lovas Arcière Testőrség egyesítésével. Előbbieket 1763-ban állították fel a rövid idő alatt tekintélyessé vált Magyar Királyi Nemesi Testőrség ellensúlyaként. Létrehozásakor is utóbbi szabályzatát vették főként alapul, így alhadnagyi rangban szolgáló gárdistái 20 és 35 év közötti jó megjelenésű nemesifjak lehettek. A magasabb beosztásokat ugyanakkor a hadseregből átvett, arra érdemes, de már kevésbé harcképes tisztek töltötték be. Neve kezdetben császári-királyi Nemesi Lovas Arcière Testőrség, majd császári-királyi Első Arcière Nemesi Testőrség, 1806. december 22-étől pedig, miután az új szabályzat alapján a nemesiség nem volt többé a szolgálat feltétele, Első Arcière Testőrség. Az alakulat a fenti időszakban mintegy 50 főnyi gárdistából, 13 magasabb rangfokozattal bíró testőrtisztből és közel 50 fős kíséző személyzetből állt. A magyar nemesi testőrökkel együtt elsődlegesen ők adták a császári-királyi udvar díszőrségét, tényleges katonai feladatuk nem volt. Az olasz arcière szó jelentése eredetileg íjász volt, az itáliai fejedelmek testőrségét ugyanis korábban zsoldos íjások, többnyire svájciak képezték, azonban ezt az elnevezést megtartották még akkor is, amikor íjak helyett már más fegyverekkel látták el őket. Ld. MS 1830 88–90. o.; Pallas II. 68. o.; PASKOVITS; URRISK-OBERTYŃSKI 17, 95, 100. o.

635 Ez a testőrségi rangfokozat természetesen, hasonlóan a Magyar Királyi Nemesi Testőrséghez, a hadseregbeli ezredesi rangnak felelt meg.

636 ML HR 7 1811 Karton-Nr. 7593; MS 1813 351. o.; MS 1815 88. o.; MS 1816 63. o.; MS 1821 474. o.; ST HR 7 1809 Karton-Nr. 7605; ST HR 7 1813 Karton-Nr. 7608; THÜRHEIM II. 188. o.; WENGEN, 1879. XX. melléklet.

637 ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758. – A katonai tiszti név- és címtár, valamint nyilván ennek nyomán Thürheim is tévesen a május 9-én Biberach városánál lezajlott találkozómárciusához kapcsolja halálát. Vö. MS 1800 268. o. és THÜRHEIM II. 282. o.

1795. október 18-án különösen kitüntette magát a Mannheimnél lezajlott találkozóharcban. 1800-ban viszont hősi halált szenvedett az Engennél vívott csatában.

Nőtlen.⁶³⁸

87. SZENTKERESZTY SÁMUEL, ZÁGONI BÁRÓ (CÍMZETES EZREDES)

1762.⁶³⁹ Zágón – 1819. szeptember 5.

Főnemesi származású, magyar. Szülei: báró Sz. Sámuel ezredes és Dániel Zsuzsanna. Sz. András vezérőrnagy öccse. Sz. László vezérőrnagy és Zsigmond lovassági tábornok unokaöccse. Református.

1777. június 16-án hadapródként csatlakozott a 21. számú Trauttmansdorff-vertesezredhez, ahol még abban az évben alhadnaggyá léptették elő.⁶⁴⁰ 1783. március 1-jén főhadnagyi rangot kapott. 1786. november 23-án másodkapitányi kinevezést nyert a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredbe. 1787. december 23-án elsőkapitánnyá lépett elő. 1801. február elsején viszont létszámfeletti állományba helyezték, február 4-én pedig elvezényelték az erdélyi inszurrekcióba ezredes-főhadnagyi (alezredesi) rangban. Azonban a reguláris haderőben, így ezredében is, egyelőre elsőkapitányi beosztásban maradt, egészen február 11-ig, ekkor ugyanis a 11. huszárezredben őrnagyi kinevezést nyert, viszont továbbra is létszámfeletti állományban maradt. Miután az erdélyi inszurrekció tényleges megszervezésére végül nem került sor, 1801 júniusában, létszámfelettiként visszavezényelték a 11. huszárezredhez. 1802-ben, június 3-i udvari haditanácsi rendelet alapján június 1-jei visszamenőleges hatállyal az 1. számú Császár-vertesezredbe nyert beosztást.⁶⁴¹

638 AMON, 1892a. 205. o., XXI. melléklet; ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625; NAGY Iván X. 623–626. o.; ST HR 10 1797 Karton-Nr. 7755; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758; WREDE III/1. 288. o.

639 PP Oberste I. Bd. fol. 92. – A Székely határőr-huszárezred 1786. évi áthelyezési jegyzéke, 1792. évi mustrajegyzéke, valamint az 1. számú vertesezred 1803. évi mustrajegyzéke alapján viszont egyaránt 1759-es születési időpont valószínűsíthető. Vö. ST HR 11 1786–1789 Karton-Nr. 7780; ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776; ML KR 1 1803 Karton-Nr. 6422.

640 Az 1663-ban felállított vertesezred 1768-ban 21. rangszámot, majd 1798-ban 7. hadrendi számot kapott. 1867-ben pedig, ugyanezen hadrendi számmal, dragonyosezreddé szervezték át. WREDE III/1. 164. o.

641 Fenti csapattestre lásd az 522. jegyzetet.

1805. november 1-jén nyugállományba helyezték, 1805. november 23-án őrnagyi nyugdíj folyósítása mellett alezredesi rang adományozásában részesült. 1809. október 6-án ismét szolgálatba lépett az erdélyi inszurrekcióban, ahol ezredes-kapitányi kinevezést nyert.⁶⁴² 1810. június 1-jén véglegesen nyugállományba vonult.

Nős, elsőkapitányként vette feleségül báró Naláczy Zsuzsannát. Két lányuk született: Borbála és Zsuzsanna.⁶⁴³

88. SZÉKELY ANTAL, LISZNYÓI ÉS KILYÉNI

1757 k. Kilyén (Háromszék; ma: Chilieni, Románia) – 1825. augusztus 23. Nagyszeben (Szebenszék; ma: Sibiu, Románia)

Nemesi származású, magyar (székely). Apja Sz. Lajos. Református.

1771-ben hadapródként kezdte katonai pályáját a főszállásmesteri törzsben. 1773. március 1-jén a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredbe nyert alhadnagyi kinevezést. 1775. április 2-án vásárlás útján főhadnaggyá lépett elő. 1784. március 13-án másodkapitányi, 1786. december 20-án elsőkapitányi, 1796. augusztus 30-án pedig őrnagyi kinevezést nyert.

1807. április 1-jén 36 év katonai szolgálatot követően nyugállományba helyezték.

Nős, valószínű gyermektelen.⁶⁴⁴

642 Az ezredes régi magyar, az inszurrekcióban még ekkor is használatos megnevezése.

643 GÖMÖRY 63. o.; ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776; ML KR 1 1802, 1803 Karton-Nr. 6422; NAGY Iván X. 647–649. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 92.; ST HR 11 1786–1789 Karton-Nr. 7780; ST HR 11 1801 Karton-Nr. 7787; ST HR 11 1802 Karton-Nr. 7788; WURZBACH XLII. 93–94. o.

644 AMON, 1878. 165. o.; ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776; MS 1826 472. o.; NAGY Iván X. 562–563. o.; PP Majore II. Bd. fol. 107.

89. SZILY ANTAL, NAGYSZIGETHI

1774. november 16. Pest – 1833. január 18. Szomor (Komárom vm.)⁶⁴⁵

Nemesi származású, magyar. Szülei: Sz. József, Pest vármegye alispánja, később alnádor, valamint septemvir⁶⁴⁶ és hügyei Farkas Terézia. Az apja második házasságából született húga, Mária révén báró Splényi Ignác lovassági tábornok sógora. Római katolikus.

Iskoláit a pesti piaristáknál kezdte, majd 1788-tól kezdve Kőszegen tanult. 1792-ben a 32. számú Gyulay-gyalogezredhez csatlakozott önköltséges hadapródként, azonban még abban az évben Speier mellett francia fogságba került, ahonnan apja váltotta ki. Fogsága alatt 1793. február 23-án egysége elbocsátotta, de hazatérve 1794. február 21-én ismét önköltséges hadapródként belépett a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredbe. 1794. október 6. valóságos káplár, 1795. január 16. alhadnagy, 1800. július 23. főhadnagy. 1800. október 17-én másodkapitányi kinevezést nyert az újonnan felállított, későbbi 12. számú Nádor-huszárezredbe, ahol 1809-ben elsőkapitánnyá lépett elő. Majd még azon esztendő júliusában soron kívül főstrázsamesteri (őrnagy) kinevezést nyert a bihari inszurrekciós lovassezredbe. Előbbi felosztatását követően, 1810-ben, október 23-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján 1809. december 16-i visszamenőleges hatállyal a 10. számú Stipsicz-huszárezredbe helyezték.

Még az ötödik koalíciós háború folyamán, 1809. június 12-én, a Sandomierztől keletre fekvő Gorzyce falunál, a Nádor-huszárok soraiban küzdve, súlyos sérüléseket szenvedett, melyek következtében amputálni kellett bal karját. Így 1811. július 14-én,⁶⁴⁷ összesen közel 19 év katonai szolgálatot követő-

645 A biatorbágyi Szent Vendel, vagy másként Szily-kápolnában található síremlékének felirata, valamint a Szily Jenő által írt életrajz a fenti, szomori halálozási helyet valószínűsítik, ahol a család egyik birtoka is volt. Ld. Megújult a Szent Vendel kápolna <http://koh.hu/tartalom.php?kezd=&foto=20090604155213.jpg&idt=20090603122109> (letöltve: 2011. május 23.); SZILY 1. o. – Ugyanakkor a német nyelvű katonai iratokban, valamint a szintén német nyelvű ezredtörténetekben és Wurzbachnál, nyilvánvalóan tévesen, a Fejér vármegyei Zámor (ma: Pusztazámor) szerepel halálának helyszínéként (vö. AMON, 1876. 53. o.; AMON, 1892a. 272. o.; AMON, 1898. 207. o.; KA MMThO Index II. PP Majore II. Bd. fol. 50.; WURZBACH XLII. 185. o.). Ez a tévedés, az elnevezés nyilvánvaló hasonlósága mellett abból fakadhat, hogy a Szily család székhelye, Bia (ma: Biatorbágy) volt, amelynek Zámor a közvetlen közelében található. Az is tény ugyanakkor, hogy az őrnagy élete utolsó időszakában felváltva tartózkodott a család biai kastélyában, illetve szomori kúriájában. Ld. SZILY 2. o.

646 A Hétszemélyes tábla, hétszemélynöknek is hívott bírása.

647 PP Majore II. Bd. fol. 50. – A 10. huszárezred története szerint ugyanakkor július 30-án. Vö. AMON, 1892a. 270. o.

en nyugállományba helyezték.⁶⁴⁸ Ezt követően visszavonult birtokaira gazdálkodni.

Kitüntetései: 1810-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét az 1809-es háború során tanúsított vitézségének köszönhetően.

Nőtlen. 1804-ben ugyan eljegyezte gyermekkori szerelmét, korompai gróf Brunszvik Terézt, de a menyasszony családjának ellenállása következtében a mátkaságot 1806 körül felbontották.⁶⁴⁹

90. SZOMBATHELYI⁶⁵⁰ JÁNOS (CÍMZETES VEZÉRŐRNAGY)

1743.⁶⁵¹ *Aszaló (Borsod vm.) – 1831. december 1. Koltha (Komárom vm.; ma: Kolta, Szlovákia)*

Valószínű nem nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1760. január 17-étől közlegényként szolgált az akkori Pálffy-, későbbi 6. számú huszárezredben. 1763. káplár. 1767. strázsamester. 1772. alhadnagy. 1775. főhadnagy. 1784-ben a galíciai ulánus-szabadcsapatba,⁶⁵² majd 1785. janu-

648 A nyugdíjazási jegyzőkönyv alapján 17 év 4 hónap és 25 napot szolgált, ennek kiszámításakor azonban nyilvánvalóan nem vették figyelembe a Gyulay-gyaloezredben eltöltött szolgálati idejét. Vö. PP Majore II. Bd. fol. 50.

649 Ennek oka valószínű az volt, hogy a vőlegény mulatós, kártyás tiszt hírében állt. Hogy ez, a korszak huszártisztjeivel kapcsolatosan, nyilván nem minden alapot nélkülözően elterjedt sztereotípiá, Szily esetében mennyire volt helytálló, arra vonatkozóan nincsenek hitelt érdemlő adatok. Tény azonban, hogy Brunszvik Teréz a naplóiban, visszaemlékezéseiben idős korában is meleg szavakkal emlékezik meg az általa csak „mein Toni”-ként emlegetett egykori szerelméről. Viszonyukkal kapcsolatosan sokat mondó az is, hogy végül egyikük sem házasodott meg. Egy másik elképzelés szerint ugyanakkor az arisztokrata Brunszvik család, leginkább az anya, a huszártiszt, hozzájuk képest alacsonyabb társadalmi státuszát és szerényebb vagyoni helyzetét kifogásolta. – AMON, 1876. 52–53. o.; AMON, 1892a. 266–267, 270–272. o., X. melléklet; AMON, 1898. 207. o.; BRUNSZVIK; CZEKE CXII–CXVI, CXXVII–CXXVIII, CLII–CLIV. o.; DÁNIEL Anna; KA MMThO Index II.; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; PP Majore II. Bd. fol. 50.; ST HR 10 1810 Karton-Nr. 7765; SZILY; WURZBACH XLII. 185–187. o.

650 A német nyelvű forrásokban többnyire Szombathely (vö. AMON, 1892b. 387. o.; ML DR 1 1811. Karton-Nr. 6762; MS 1800 256. o.; THÜRHEIM I. 237. o.), Schmidt-Brentanónál pedig az egyértelműen hibás Szombathély alakban szerepel. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 100. o.

651 PP Generale I. Bd. fol. 145. – A rendelkezésre álló mustrajegyzék alapján ugyanakkor 1745 körül született. Vö. ML DR 1 1811 Karton-Nr. 6762.

652 Ezt a kezdetben négy svadronból álló, parancsnokáról Hotze-féle szabadcsapatnak is nevezett alakulatot 1784 decemberében állították fel Galíciában, 1785-ben állományát hat svadronra (három osztályra) növelték, végül azonban még abban az évben az egyes osztályokat különböző sivalizsér-, illetve dragonyosezredekbe osztották be. Az osztályok

ár 31-én a 28. számú Lobkowitz-svalizsérezerredbe helyezték.⁶⁵³ 1786. január 23-án másodkapitánnyá lépett elő. 1786. november 1-jén a 7. számú Kinsky-svalizsérezerredbe nyert beosztást,⁶⁵⁴ de már öt nap múlva, november 6-án elsőkapitányi kinevezés mellett az 1. számú Császár-svalizsérezerredbe helyezték.⁶⁵⁵ 1791. november 1-jén az újonnan felállított, 1792-től báró szoboszlai Mészáros János vezérőrnagy⁶⁵⁶ tulajdonába helyezett ulánusezerredbe került.⁶⁵⁷ 1799. december 1-jén a 11. számú Székely határőr-huszárezzerredbe nyert létszámfeletti őrnagyi kinevezést. 1801. július 15-én másodőrnaggyá lépett elő, azonban még ugyanazon év november elsejétől ismét létszámfeletti állományba került. 1802-ben, június 3-i udvari haditanácsi rendelet alapján június 1-jei visszamenőleges hatállyal az 5. számú Savoya-dragonyosezerredbe helyezték, ahol 1805. szeptember 1-jén, augusztus 27-én kelt hadparancs alapján alezredessé lépett elő.⁶⁵⁸ 1809. február 16-án pedig ezredessé és az 1. számú János főherceg-dragonyosezerred parancsnokává nevezték ki.⁶⁵⁹ 1812. április 21-i hatállyal,⁶⁶⁰ április 1-jei udvari haditanácsi leirat alapján vezérőrnagyi ranggal nyugállományba helyezték 52 évet meghaladó katonai szolgálatot követően. 1811. május 31-én magyar nemesség adományozásában részesült. Kitüntetései: 1824-től az Erzsébet Terézia Katonai Alapítvány kedvezményezettje. Nős. Még altisztként házasodott. Gyermekai: Antal, Anna Mária és Jozefa.⁶⁶¹

---

azonban új csapattesteiktől kikülönítetten továbbra is együtt maradtak egészen 1787 tavaszáig, amikor véglegesen feloszlásra kerültek. WREDE III/2. 916. o.

653 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 380. jegyzetet.

654 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd az 550. jegyzetet.

655 Az 1688-ban eredetileg dragonyosezerredként felállított csapattestet 1765-ben svalizsérezerreddé alakították, 1769-ben 1-es rangszámot kapott, 1798-ban korábbi rangszámával megegyező hadrendi számmal könnyűdragonyos-ezerreddé, 1802-ben ugyanezen hadrendi számmal ismét svalizsérezerreddé, végül 1851-ben 6. hadrendi számmal ulánusezerreddé szervezték át. WREDE III/1. 338. o.

656 1796-tól altábornagy.

657 Fenti csapattest 1798-ban 1-es hadrendi számot kapott.

658 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 428. jegyzetet.

659 A fenti csapattestre lásd az 335. számú jegyzetet.

660 PP Generale I. Bd. fol. 143. – Schmidt-Brentano szerint viszont már március 28-án. Ez esetleg az erre vonatkozó uralkodói döntés megszületésének időpontja lehet, de semmiképpen sem a nyugállományba helyezés tényleges időpontja. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 100. o.

661 AMON, 1878. 193. o.; AMON, 1892b. 253, 387. o.; KEMPELEN X. 210. o.; ML DR 1 1811 Karton-Nr. 6762; MS 1800 256. o.; MS 1825 87. o.; PP Generale I. Bd. fol. 145.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 100. o.; ST DR 5 1805 Karton-Nr. 6989; ST HR 11 1800 Karton-Nr. 7786; ST HR 11 1801 Karton-Nr. 7787; ST HR 11 1802 Karton-Nr. 7788; ST UR 1 1791 Karton-Nr. 7835; ST UR 1 1799 Karton-Nr. 7841.

91. TAUCHER JÓZSEF

1743 k. Németbóly (Baranya vm.; ma: Bóly)⁶⁶² – 1798. május 20.

Valószínű nem nemesi származású, magyarországi német. Római katolikus. 1760. április 3-án zászlótartóként kezdte katonai pályáját az akkor Bethlen József Ádám ezredes tulajdonában állt, későbbi 10. számú huszárezredben, amelyben egész pályafutása során szolgált. 1760. augusztus 21. alhadnagy. 1761. május 1. főhadnagy. 1776. február 18. elsőkapitány. 1788. december 20. őrnagy.

1793. december 16-án nyugállományba helyezték, 33 év 8 hónapot meghaladó katonai szolgálatot követően.

1792-ben nőtlen.⁶⁶³

92. TESCHENBERG, ANTON VON

1775 k. Bydšchow (Königgrätzi kerület, Csehország; ma: Nový Bydžov) – 1811. január 27. Bochnia (Kelet-Galícia; ma Lengyelország)

Római katolikus.

1790. január 1-jén önköltséges hadapródként csatlakozott a 10. számú Zeschwitz-vértesezredhez,⁶⁶⁴ ahol már ugyanabban az esztendőben, február 1-jén alhadnaggyá lépett elő. 1795. október 16-án főhadnagyi, 1800. november 27-én pedig másodkapitányi kinevezést nyert. Alakulatának feloszlását követően, 1802. február 1-jén a 7. számú Lotharingia-Lambesc vértesezredbe helyezték. 1808. március 1-jei hatállyal a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe nyert elsőkapitányi kinevezést, majd 1809. már-

662 A mustrajegyzékekben ugyan a születési hely megnevezéseként csak „Boly” szerepel (ld. ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735), ilyen nevű településből pedig több is létezett Magyarországon, a baranyai Magyarbóly, illetve Németbóly, továbbá a Zemplén vármegyében található Boly/Zemplénboly (ma: Bol, Szlovákia). A németbólyi születést valószínűsíti ugyanakkor, hogy egy 1761-ből fennmaradt levél alapján a Batthyány-uradalmak bólyi tiszttartója egy bizonyos Taucher Jakab volt. Továbbá a falu papját 1782 és 1791 között Taucher Mihálynak hívták. Végezetül az őrnagy Baranya vármegyei kötődését tanúsítja, az is, hogy a Bólyhoz közeli Pécssett van eltemetve a Ferences templom kriptájában. Ld. HOLUB 32. o.; LÁNG-TÓTH 151–152. o.; www.sulinet.hu/oroksegtar/data/.../009_boly_bool.htm (letöltve: 2013. július 5.).

663 AMON, 1892a. 131. o.; ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735; THÜRHEIM II. 282. o.

664 Fenti csapattest 1798-ban 5. hadrendi számot kapott, 1802-ben pedig feloszlásra került. WREDE III/2. 597. o.

cius 24-én, harmadik őrnaggyá történő előléptetéssel egyidejűleg a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe helyezték. Hamarosan, még ugyanazon év május 15-én másodőrnaggyá lépett elő, rövidesen azonban elhalálozott. Nős, 1808-ban gyermektelen.⁶⁶⁵

93. TETTENBORN, KARL FRIEDRICH VON, BÁRÓ

(CÁRI VEZÉRŐRNAGY, BADENI ALTÁBORNAGY)

1778. február 19. Tettenborn (Sponheim Grófság,⁶⁶⁶ Német-római Birodalom) – 1845. december 9. Bécs⁶⁶⁷

Nemesi származású, birodalmi német. Apja báró Karl Joseph von T. katona, majd badeni örgrófi fővadász, anyja gróf Marie Anna Franziska Therese von Artz. Római katolikus.

1791-től apród a mainzi érsek udvarában, majd erdészetet tanult először Waltershausenben, később Göttingában, végül Jénában. Apja halála után azonban, tanulmányait félbehagyva, 1797. május 16-án⁶⁶⁸ önköltséges hadapródként csatlakozott a 7. számú Kinsky-svalizsérezeredhez.⁶⁶⁹ 1797. augusztus 16. alhadnagy. 1800. május 1. főhadnagy. 1804. április 26-án pedig vásárlás útján elsőkapitánnyá lépett elő. Az 1805. évi harmadik koalíciós háborút követően egyre többször kapott a katonaiak mellett diplomáciai megbízatásokat is. Így az 1808 végén szentpétervári követé kinevezett herceg Karl Philipp zu Schwarzenberg altábornagy⁶⁷⁰ kíséretében, 1809. január 1-jén első segédtisztként ő is a cári udvarba utazott, hivatalosan azonban továbbra is, az ekkor már 5. hadrendi számot viselő, gróf Johann Klenau

665 GB KR Zeschwitz 1791-1802 B Karton-Nr. 11.553 fol.10.; ML KR Zeschwitz 1792 Karton-Nr. 11.533; ML KR Zeschwitz 1793 Karton-Nr. 11.534; Offizierskartei T.+U.; PIZZIGHELLI, 1897. 564. o.; ML, RL KR Zeschwitz 1798-1802 Karton-Nr. 11.535; ST HR 6 1809 Karton-Nr. 7576; ST HR 8 1808 Karton-Nr. 7651; ST HR 6 1809 Karton-Nr. 7576; THÜRHEIM II. 164. o.

666 Sponheim Grófság területe ekkor több állam között volt felosztva, így Tettenborn szülőhelye ténylegesen a Badeni Örgrófsághoz tartozott.

667 HIRTENFELD II. 776. o.; MS 1846 Fortsetzung der Veränderungen während des Druckes, számozatlan o. – Mikaberidze születésének helyét, idejét és halának időpontját is tévesen adja meg. Vö. MIKABERIDZE 395. o.

668 ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; ML ChR 5 1803 Karton-Nr. 7202. – Wurzbach szerint ezzel szemben már 1794-ben megkezdte katonai szolgálatát, de a mustrajegyzékek adataihoz hasonlóan, a számos helyen folytatott iskolai tanulmányok sem valószínűsítik ezt a korai időpontot. Vö. WURZBACH XLIV. 40. o.

669 Fenti csapattestre lásd az 550. jegyzetet.

670 1809. szeptember 26-ától lovassági tábornok, 1812. október 2-ától tábornagy.

altábornagy⁶⁷¹ tulajdonába helyezett svalizsérezerred állományába tartozott. 1809 májusában az új háború kitörésekor Schwarzenberg futárként a császári-királyi hadsereghez küldte, amelynek soraiban harcolva olyannyira kitüntette magát, hogy Károly főherceg július 13-án kelt hadparancsával őrnaggyá léptette elő, de mivel alakulatánál üresedés nem volt, így egyelőre számfeletti állományba került. Az 1809. október 14-i schönbrunni békét követően, az ezúttal párizsi követé kinevezett Schwarzenberg herceg kíséretébe osztva, a francia fővárosba utazott. 1809 végén, november 25-én Pozsonyban kelt visszamenőleges hatályú hadparancs alapján, november 1-jével az 5. számú Radetzky-huszárezredbe helyezték létszámfeletti állományba, jöllehet továbbra is Párizsban teljesített diplomáciai szolgálatot. 1811-ben Mária Lujza és Napóleon fia, a római király születésekor, négy nap és tíz óra lovaglást követően vitte az örömhírt Párizsból Bécsbe, messze megelőzve a francia hírnököt.

Az oroszországi hadjárat kezdete előtt azonban, mivel nem kívánt Napóleon oldalán harcolni, az Udvari Haditanács 1812. június 11-i leirata alapján június 30-i hatállyal kilépett a cs. k. hadsereg állományából. Majd még abban az évben, szeptember 12-i kezdettel a cári hadseregbe állt, ahol szentpétervári tartózkodása révén már jól ismerték és rögtön alezredessé nevezték ki. Aktívan részt vett és többször kitüntette magát az orosz honvédő háborúban, majd a hatodik és hetedik koalíciós háborúban is.⁶⁷² Így még 1812. december 18-án ezredessé, 1813. március 28-án pedig, miután március 18-án sikeresen elfoglalta Hamburgot, vezérőrnaggyá lépett elő. A napóleoni háborúk lezárultát követően tartós szabadságra vonult, majd 1818. április 11-én a cári hadsereget is otthagya. Ezt követően badeni szolgálatba lépett át, ahol altábornagyi rangot kapott, és 1819-től haláláig a Badeni Nagyhercegség⁶⁷³ bécsi követeként teljesített szolgálatot.

Kitüntetései: 1806 májusában elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, miután 1805-ben Schwarzenberg alárendeltségben kitüntette magát a bekerített Ulmból történő kitörés során.⁶⁷⁴ Ezenkívül a további kitün-

671 1813-tól lovassági tábornok.

672 MIKABERIDZE 395. o. – Wurzbach állítása, miszerint az 1815. évi hetedik koalíciós háborúban már nem vett részt, mivel hosszabb szabadságot kért, hogy kipihenje fáradalmait, valószínűleg téves. Minden bizonnyal ugyanis csak a hetedik koalíciós háborút követően vonult tartós szabadságra. Vö. WURZBACH XLIV. 47. o.

673 1806 júliusában Napóleon nagyhercegség rangjára emelte a korábbi Badeni Őrgrófságot, amit az 1815-ös Bécsi Kongresszus is megerősített.

674 KA MMThO F. IV. T 55. – Wurzbach állítása, miszerint már áprilisban megkapta a Mária Terézia Katonai Rendet, minden bizonnyal téves. Vö. WURZBACH XLIV. 42. o.

tetésekkel rendelkezett: Osztrák Császári Lipót Rend nagykeresztje, Osztrák Császári Vaskorona Rend I. osztálya, Badeni Hűség Rend lovagkeresztje, a badeni Zähringeni Oroszlán Rend nagykeresztje, Badeni Károly Frigyes Katonai Érdemrend parancsnoki keresztje, Orosz Szent Anna Rend 1. osztálya, Orosz Szent Vlagyimir Rend II. osztálya, Orosz Szent György Rend III. osztálya (1813), orosz cári díszszablya briliánsokkal (1814), Francia Becsületrend tisztikeresztje, Porosz Vörös Sas Rend II. osztálya, Svéd Kard Rend parancsnoki keresztje, Hesseni Oroszlán Rend nagykeresztje, Hesseni Lajos Rend nagykeresztje, Bajor Miksa József Katonai Rend lovagkeresztje (1815). Cs. k. kamarás. Hamburg Szabad és Hanzaváros díszpolgára (1813), Bréma Hanzaváros díszpolgára (1813).

Nős, 1815-ben vette feleségül Theresia Alexandrine Chamot-t. Fiaik, Karl Alexander és Friedrich közül csak az előbbi érte meg a felnőttkort.⁶⁷⁵

94. THALHERR MIHÁLY JÁNOS LOVAG, (1843-TÓL) BÁRÓ

(CÍMZETES ALTÁBORNAGY)

1773. október 6.⁶⁷⁶ Bécs – 1856. május 12.⁶⁷⁷ Salzburg (Salzburgi Hercegség, Habsburg Birodalom)

Nemesi származású, ausztriai német.⁶⁷⁸ Szülei: lovag Joseph Johann von T. magyar királyi építészeti igazgatósági mérnök és Sophie Barbara Schöntzl. Római katolikus.

⁶⁷⁵ AMON, 1885. 457. o.; HUBER 820, 1416. o.; http://de.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Karl_von_Tettenborn (letöltve: 2013. március 20.); <http://krogsgaard.name/pafg752.htm> (letöltve: 2013. július 7.); http://www.hamburgwiki.de/wiki/Friedrich_Karl_von_Tettenborn (letöltve: 2013. március 8.); http://www.myheritage.de/person-50000826_75949951_75949951/karl-friedrich-freiherr-baron-von-tettenborn (letöltve: 2013. július 7.); KA MMThO F. IV. T 55; KA MMThO Index II.; KERCHNAWE-VELTZÉ 86. o.; MIKABERIDZE 395–396. o.; ML ChR 5 1803 Karton-Nr. 7202; ML ChR 5 1806 Karton-Nr. 7204; ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; MS 1846 Fortsetzung der Veränderungen während des Druckes, számozatlan o.; ST ChR 5 1804 Karton-Nr. 7229; ST ChR 5 1809 Karton-Nr. 7234; ST HR 5 1811, 1812 Karton-Nr. 7500; Wurzbach XLIV. 39–48. o.

⁶⁷⁶ NAGY Iván XI. 126.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 186. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv alapján viszont 1774-ben született. Vö. PP Generale II. Bd. fol. 41.

⁶⁷⁷ PP Generale II. Bd. fol. 41.; WURZBACH XLIV. 144. o. – Wurzbach ugyanakkor nem zárja ki a május 13-i időpontot sem. Egyértelműen téves viszont a Schmidt-Brentano által feltüntetett 1845. november 23-i halálozási időpont. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 186. o.

⁶⁷⁸ A család ősei ugyan eredetileg a Német-római Birodalomban éltek a Rajna menti Koblenzben, de már a harmincéves háború (1618–1648) idején a Habsburg örökös tartományokba költöztek.

Bölcsészeti tanulmányokat követően 1791. július 17-én önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredhez. 1793. július 1. strázsamester. 1793. november 1. alhadnagy. 1795. november 1. főhadnagy. 1800. június 26. másodkapitány. 1801. március 24. elsőkapitány. 1813. szeptember 1-jei hatállyal, szeptember 12-én kelt hadsereg-főparancsnoksági rendelet alapján negyedik őrnaggyá és az ezred 2. velitaosztályának parancsnokává lépett elő.⁶⁷⁹ 1816. május 1-jén a 2. számú József főherceg-huszárezredbe nyert elsőőrnagyi kinevezést. 1825. július 17-én alezredessé, 1828. április 9-én pedig ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1833. december 14-én vezérőrnagyi kinevezést nyert.

1843. április 21-i legfelsőbb döntés alapján, június 16-i hatállyal altábornagyi rangfokozat egyidejű adományozásával nyugállományba helyezték, összesen mintegy 52 év megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően.

1804. március 23-án szüleivel együtt magyar nemességet nyert, 1843. július 6-án pedig magyar bárói méltóság adományozásában részesült.

Kitüntetései: Hadseregkereszt.

Nős, elsőkapitányként vette feleségül gróf Marianne Platzot, egy tiszt özvegyét, gyermekeik: Mihály Jeromos, Jeromos Lipót és Margit Mária.⁶⁸⁰

95. THANHOFFER JÓZSEF

1769–1770 k. Léka (Vas vm.) – 1812. december 17.

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1791. április 6-án önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredhez, ahol egész pályafutása során szolgált. 1794. március 16. alhadnagy. 1799. január 22. főhadnagy. 1800. március 10. másodkapitány. 1801. március 1. elsőkapitány. 1808. november 7-én másodőrnagyi, 1809. május 27-én pedig elsőőrnagyi kinevezést nyert.

Nős. Alhadnagyként házasodott. Gyermekei: Ferenc és Rosina.⁶⁸¹

679 A velitaosztályokra lásd a 188. jegyzetet.

680 AMON, 1892a. 291. o.; KEMPELEN X. 313. o.; NAGY Iván XI. 125–127. o.; ML HR 10 1. Teil 1802 Karton-Nr. 7738; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743; ML HR 2 1817 Karton-Nr. 7356; PIZZIGHELLI, 1905. 184, 308. o.; PP Generale II. Bd. fol. 41.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 186. o.; ST HR 10 1813 7767; WURZBACH XLIV. 144–148. o.

681 AMON, 1892a. 238, 257, 271. o.; ML HR 10 1802 2. Teil Karton-Nr. 7739; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743; ST HR 10 1808 Karton-Nr. 7763; WURZBACH XLII. 165–166. o.

96. TRACH, EMANUEL, BÁRÓ

(EZREDES)

1751. Apáthi (Vas vm.; ma: Gencsapáti) – 1815. április 14.

Nemesi származású, valószínű sziléziai eredetű katonacsalád tagja. Római katolikus.

1769-ben alhadnagyi helyet vásárolt az akkori Nauendorf-, későbbi 8. számú huszárezredben. 1777. főhadnagy. 1784. május 1. másodkapitány. 1787. október 1. elsőkapitány. 1794-ben, június 25-i visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi leirat alapján június 15-i hatállyal másodőrnaggyá lépett elő. 1797. május 15-i dátummal pedig, május 16-án kelt visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi leirat alapján alezredesi kinevezést nyert a horvát-szlavón határőr-huszárcsapatba. 1798-ban, április 26-i udvari haditanácsi rendelet alapján április 25-i hatállyal ezredessé és az újonnan létrehozott 2. számú, későbbi Schwarzenberg-ulánusezred első parancsnokává nevezték ki. 1800. február 15-én számos sérülése következtében nyugállományba helyezték 31 év katonai szolgálatot követően.

1798-ban nőtlen.⁶⁸²

97. TURCSÁNYI (TURCHÁNYI) IMRE, TURCSÁNYI ÉS TERESZTYÉNFALVI

1776–1777 k. Turcsánka⁶⁸³ (Nyitra vm.; ma: Turčianky, Szlovákia) – 1813. október 30. Hanau (Frankfurti Nagyhercegség)⁶⁸⁴

Nemesi származású, magyar. Szülei: T. Imre árvai uradalmi igazgató és kesselőkeői Majthényi Mária. Római katolikus.

1798. augusztus 2-ától a 10. számú Mészáros-huszárezredben szolgált alhadnagyként. 1800. június 26-án főhadnagyi kinevezést nyert. 1809 februárjában másodkapitánnyá, rövidesen pedig elsőkapitánnyá lépett elő. Majd, még szintén 1809-ben, főstrázsamesteri (őrnagyi) kinevezést nyert a pozso-

682 AMON, 1880. 339, 392. o.; KIELMANSEGG 29, 55–56. o.; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; MS 1797 286. o.; MS 1798 277. o.; MS 1799 242. o.; MS 1815 518. o.; ST HR 8 1794 Karton-Nr. 7642; ST HR 8 1797 Karton-Nr. 7643; ST K-S HR 1798 Karton-Nr. 11.717; WREDE II. 526. o.

683 A mustrajegyzékekben Turcsányfalva néven fordul elő. Vö. ML HR 10 1802 2. Teil Karton-Nr. 7739; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743.

684 Még abban az évben azonban, a francia uralom megszűnése nyomán visszakerült Hessen-Darmstadthoz. – Szluha tévesen 1809-et jelöli meg a hanaui csata és ezzel együtt halála időpontjául. Vö. SZLUHA, 2005. 633. o.

nyi inszurrekciós lovasezred trencsényi osztályába. 1810. február 1-jei hatállyal pedig a magyarországi főhadparancsnokság 1810. február 6-án kelt, visszamenőleges hatályú rendelete alapján a 2. számú József főherceg-huszárezredbe helyezték létszámfeletti őrnagyként. 1812. szeptember 1-jén elsőőrnagyként tényleges állományba került.

A felszabadító háborúk során a hanaui csatában hősi halált halt.

Nőtlen.⁶⁸⁵

98. UJHÁZY ANDRÁS, BUDAMÉRI

1783 k. Budamér (Sáros vm.) – 1813. június 5. Lemberg (Kelet-Galícia; ma: Львів, Ukrajna)

Nemesi származású, magyar. Evangélikus.

1799. február 1-jén alhadnagyi beosztást nyert az akkor felállított 5. számú, 1801-ben Ott Károly altábornagy tulajdonába helyezett huszárezredben. 1804. október 1-jén vásárlás révén másodkapitánnyá lépett elő. 1809. október 6-án a 9. számú Frimont-huszárezredbe nyert másodőrnagyi kinevezést. 1810. január 31-én létszámfeletti állományba helyezték. 1812. október 15-én, miután Emanuel Bretfeld alezredes szabadságon volt, az alezredesi osztály élén őt vezényelték az ún. galíciai tartalékhadtestbe,⁶⁸⁶ ahol azonban 1813 nyarán hirtelen elhunyt.

1811-ben nőtlen.⁶⁸⁷

685 AMON, 1892a. 183. o.; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; ML HR 10 1802 2. Teil Karton-Nr. 7739; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743; MS 1814 380. o.; ST HR 2 1810 Karton-Nr. 7372; ST HR 2 1812 Karton-Nr. 7373; ST HR 10 1809 Karton-Nr. 7764; SZLUHA, 2005. 629, 633. o.; THÜRHEIM II. 43. o.

686 1812 elején, mikor a franciák és oroszok között bekövetkező háború jelei mutatkoztak, a Habsburg Birodalom is fegyverkezni kezdett. Így részleges mozgósítás keretében csapatösszevonásokat hajtottak végre a veszélyeztetett területeken. Így március 7-én az uralkodó elrendelte egy megfigyelő hadtest felállítását Galíciában is. A franciákkal rövidesen megkötött szerződés következtében azonban ezt átalakították a Napóleon seregébe beosztandó segédhadtestté. Pótlására ugyanakkor egy tartalékhadtestet állítottak fel, amelyet a hatodik koalíciós háború tavaszi szakaszában, 1813 májusában az orosz hadjáratból visszatért segédhadtest egy részével megerősítve, immár galíciai megfigyelő-hadseregnek nevezett csoportosítássá fejlesztettek fel. Ld. RÉFI, 2002. 154, 156–157.o.

687 ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690; Nagy Iván XI. 384–385. o.; ST HR 9 1810, 1811 Karton-Nr. 7710; ST HR 9 1812 Karton-Nr. 7711; ST HR 9 1813 Karton-Nr. 7712.

99. UNVERZAGT, ALBERT (ADALBERT), GRÓF

1751–1752 k. *Sankt Pölten (Alsó-Ausztria)* – 1800. február 11. *Bécs*

Főnemesi származású, ausztriai német. Római katolikus.

1773. július 25-étől a 29. számú Caramelli-vértesezredben kezdte katonai pályáját, miután itt alhadnagyi helyet vásárolt magának.⁶⁸⁸ 1778. július 5-én főhadnaggyá lépett elő. 1785. augusztus 1-jén másodkapitánnyá nevezték ki a 19. számú Levenehr-svalizsérezerredbe.⁶⁸⁹ 1788. június 1. elsőkapitány. 1796. december 4. őrnagy. 1798-ban, május 27-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, május 18-i visszamenőleges hatállyal a 8. számú, korábbi Wurmser-huszárezredbe helyezték másodőrnagyként.⁶⁹⁰

1798. szeptember 16-án, szeptember 13-án kelt udvari haditanácsi leirat alapján, rangjáról lemondva kvietált.

1798-ban nőtlen.⁶⁹¹

100. ÜRMÉNYI PÁL, ÜRMÉNYI

1745 k. *Ürmény (Nyitra vm.; ma: Mojmirovce, Szlovákia)* – 1793. október 23. *Elzász (Franciaország)*

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1764. november 1-jén hadapródként kezdte pályafutását a 31. számú Hallergyalogezredben. 1765-ban káplárrá lépett elő. 1771. január 1-jén a 36. számú Török-huszárezredbe helyezték.⁶⁹² 1771. november 1-jén alhadnagyi rangot kapott. Alakulatának felosztatását követően, 1775. november 1-jén az akkori Nádasdy-, későbbi 9. számú huszárezredbe nyert főhadnagyi kinevezést. 1778. június 15-én elsőkapitánnyá lépett elő. 1780. június 28-án az akkori Kálnoky-, későbbi 2. számú huszárezredbe helyezték, ahol 1789. június 27-én harmadik őrnagyi kinevezést nyert. 1789–1790 fordulója táján másodőrnaggyá lépett elő.

688 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 434. számú jegyzetet.

689 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 316. jegyzetet.

690 A korábbi ezredtulajdonos gróf Dagobert Sigmund Wurmser tábornagy még 1797-ben meghalt, új ezredtulajdonos kinevezésére pedig csak 1799-ben került sor gróf Friedrich Nauendorf személyében.

691 AMON, 1880. 394. o.; MEGERLE, 1824. 34. o.; ML DR 4 1792 Karton-Nr. 6917; ML KR 2 1783-1785 Karton-Nr. 6459; MS 1798 52. o.; MS 1800 269. o.; RL DR 4 1789 Karton-Nr. 6917; ST HR 8 1798, 1799 Karton-Nr. 7644; THÜRHEIM I. 411. o.

692 A csapattestre vonatkozóan lásd a 420. jegyzetet.

Az első koalíciós háború egy ütközetében ágyúgolyótalálat következtében hősi halált szenvedett.

Nős, 1787 körül kapitányként vette feleségül nagyváradi Inczedy Teréziát.⁶⁹³

101. VAJNA⁶⁹⁴ GÁBOR, MÁRKOSFALVI

1747. Márkosfalva (Háromszék; ma: Kézdimárkosfalva/Mărcușa, Románia) –
1793. december 10. Franciaország

Nemesi származású, magyar (székely). Református.

1764-től gránátos káplárként szolgált a császári-királyi hadseregben, majd hadapródként csatlakozott az akkori Siskovics-, későbbi 37. számú gyalogezredhez. 1768. július 26-tól 1772. december 13-ig a Magyar Királyi Nemesi Testőrségben szolgált. Innen alhadnagyi rangban a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredhez helyezték. Itt 1778-ban főhadnagy, 1787 decemberében pedig kapitány és századparancsnok lett. 1790. január 23-án másodőrnagyi kinevezést nyert az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredbe. 1793. augusztus 1-jén elsőőrnaggyá lépett elő.

1793 végén a francia hadszíntéren, rövid betegséget követően meghalt.

Kitüntetései: 1790. december 19-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, amit még a török elleni harcok során 1789. július 15-én érdemelt ki a tömösi szorosnál tanúsított vitézségével.

1788-ban nőtlen.⁶⁹⁵

102. VAY JÁNOS, VAJAI

1743. szeptember 15. Csány (Heves és Külső-Szolnok vm.) – 1807

Ősi magyar nemesi család sarja. Szülei: V. György korábbi cs. k. gyalogoszázados és Rozán Mária Erzsébet. Dédapja: II. Rákóczi Ferenc udvari főmarsallja (főkapitánya), Vay Ádám. Római katolikus.

693 Heirathsbuch fol. 18. v.; ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346; ST HR 2 1789, 1791 Karton-Nr. 7361; WREDE III/1. 239. o.

694 A 3. huszárezred történetében hibásan Bayna formában szerepel. Vö. AMON, 1893. 173. 415. o.

695 AMON, 1878. 83. o.; AMON, 1893. 140, 173, 415. o.; HELLEBRONTH 382–383. o.; HIRTENFELD I. 304–305. o.; KA MMThO Index I.; ML HR 11 1788 Karton-Nr. 7774; NAGY Iván XII. 13–20. o.; ST HR 3 1793 Karton-Nr. 7405.

Katonai pályafutását 1760-ban zászlósként kezdte az akkor báró Jakob von Preysach altábornagy⁶⁹⁶ tulajdonában állt, későbbi 39. számú gyalogezredben. 1763. szeptember 19-étől gárdistaként a Magyar Királyi Nemesi Testőrségnél szolgált. 1769. július 1-jén másodkapitánnyként az akkori Hadik, későbbi 6. számú huszárezredbe helyezték. 1773-ban elsőkapitánnyá, 1787. április 9-én másodőrnaggyá, 1790. január 16-án pedig elsőőrnaggyá lépett elő. 1791. november 1-jétől előbb öt hónapos szabadságra ment, majd 1792. április 28-án kelt udvari haditanácsi leirat alapján 1792. május 1-jei hatállyal nyugállományba vonult.⁶⁹⁷

Nős, felesége széki gróf Teleki Bora. Két, egyaránt János nevet viselő fiuk közül, csak a később született érte meg a felnőtt kort. Rajtuk kívül nevelte felesége Czóbel Lászlóval kötött első házasságából származó gyermekeit, Imrét, Lászlót, Borbálát és Juliannát is.⁶⁹⁸

103. VETTER VON DOGGENFELD, JOHANN

(ALEZREDES)

1764. Buda – 1842. március 12. Graz (Stájerország)

Nemesi származású, magyarországi német. Római katolikus.

1786. október 18-án önköltséges hadapródként belépett az Erdődy-, későbbi 9. számú huszárezredbe, ahol rögtön káplári rangot kapott. 1788. május 1. strázsamester. 1793. július 12. alhadnagy. 1796. augusztus 4. főhadnagy. 1798. június 1-jén az újonnan felállított 5. számú huszárezredbe helyezték. 1800. június 16. másodkapitány. 1804. augusztus 1. elsőkapitány. 1809. október 1. harmadik őrnagy. 1810. január 31-én, a huszárezredek 3. őrnagyi osztályainak megszüntetése következtében számfeletti állományba helyezték. 1812. augusztus 15-én, augusztus 3-i rendelet alapján a 3. számú Károly főherceg-ulánusezredbe, 1813. augusztus 7-én pedig a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe helyezték a 2. velitaosztály parancsnokaként.

696 1784-től lovassági tábornok.

697 ST HR 6 1792 Karton-Nr. 7556. – Hellebronth állítása, miszerint alezredesként vonult nyugállományba, valamint a Nagy Ivánnál történő, szintén e rangban való feltüntetés, a vonatkozó elsődleges források fényében (ld. HKR Prot. 1793 Dep. Lit. A 40; HKR Prot. 1793 Dep. Lit. I 417; ST HR 6 1792 Karton-Nr. 7556) egyértelműen tévesnek tekinthető. Vö. HELLEBRONTH 387. o.; NAGY Iván XII. 101. o.

698 HELLEBRONTH 387. o.; HKR Prot. 1793 Dep. Lit. I 417; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; NAGY Iván XI. 85, XII. 101. o.; ST HR 6 1790 Karton-Nr. 7553; ST HR 6 1791 Karton-Nr. 7555; ST HR 6 1792 Karton-Nr. 7556.

1814. augusztus 18-án alezredesi rangfokozat adományozása mellett nyugállományba helyezték. 1818. augusztus 27-étől azonban ismét szolgálatba lépett a cattarói erőd parancsnokaként.

1822. március 1-jén másodszor, és ezúttal véglegesen nyugállományba vonult, összesen több mint 31 év katonai szolgálatot követően.

Nős. 1806-ban házasodott. Hat gyermeke született, köztük Antal a szabadságharc későbbi tábornoka.⁶⁹⁹

104. WIMPFEN ZU MOLLBERG, DAGOBERT, BÁRÓ

(CÍMZETES EZREDES)

1765.⁷⁰⁰ *Ludwigsburg (Württemberg Hercegség, Német-római Birodalom)*⁷⁰¹ – 1837. július 25.⁷⁰² *Pozsony*⁷⁰³

Nemesi származású, birodalmi német. Római katolikus.

A bécsi Theresianumban 1773 és 1778 között folytatott tanulmányait követően 1783. április 1-jén alhadnagyként kezdte a 29. számú Caramelli-vértesezredben.⁷⁰⁴ 1787. november 11-én főhadnagyi rangot kapott. 1790. március 1-jén másodkapitánnyá, 1795. március 1-jén pedig elsőkapitánnyá lépett elő. 1805. június 15-én másodőrnagyi kinevezést nyert. 1805. augusztus 3-án táborkari szolgálatra vezényelték szárnysegédi beosztásban. Innen, a harmadik koalíciós háború lezárását követően, 1806 elején előbb az 1. számú Császár-vértesezredbe helyezték létszámfeltöltésként,⁷⁰⁵ majd 1806. októ-

699 AMON, 1885. 458. o.; BONA, 2000. 189–190. o.; *Gesch. HR* 7. 597. o.; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; MS 1819 446. o.; MS 1822 485. o.; KA PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 36.; KA ST HR 5 1810 Karton-Nr. 7499; KA ST HR 5 1811, 1812 Karton-Nr. 7500; ST HR 7 1813 Karton-Nr. 7608.

700 NAGY Iván XII. 194. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyvben található 1768-as dátum ugyanakkor valószínűtlennek tűnik a Theresianumon folytatott tanulmányai idejéhez viszonyítva. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 42.

701 ML KR 2 1783-1785 Karton-Nr. 6459; PP Oberste I. Bd. fol. 42. – A rendelkezésre álló katonai törzslap alapján viszont Mahlbergben (Baden-Baden Őrgrófság; ma Baden-Württemberg, Németország) született. Vö. GB KR 2 1762-1820 Jahr: L-Z, Offiziere und Mannschaften Karton-Nr. 6499.

702 PP Oberste I. Bd. fol. 42. – Az 1838-as katonai sematizmus alapján viszont július 29-én halt meg (vö. MS 1838 512. o.) Egyértelműen tévesnek tűnik ugyanakkor a Nagy Iván-nál található 1836. szeptember 7-i dátum. Vö. NAGY Iván XII. 194. o.

703 PP Oberste I. Bd. fol. 42.; Nagy Iván XII. 194. o. – A katonai sematizmus alapján ugyanakkor Komáromban halt meg. Vö. MS 1838 512. o.

704 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 434. jegyzetet.

705 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd az 522. jegyzetet.

ber 1-jén az 1. számú Császár-huszárezredbe nyert elsőőrnagyi kinevezést. 1808. február 21-én alezredesi előléptetés mellett a 2. számú Hohenlohe-dragonyosezredbe helyezték.⁷⁰⁶ 1810-től helyőrségi szolgálatot látott el különböző állomáshelyeken, így 1814-től, az ekkor visszacsatolt Fiumében, majd 1815-től Komáromban.

1826. január 1-jén, ezredesi rangfokozat adományozása mellett 42 év és 8 hónap katonai szolgálatot követően nyugállományba helyezték.

1827. december 1-jén magyarországi indigenátust nyert.⁷⁰⁷ Cs. k. kamarás. Nős, felesége bethlenfalvi Erős Antónia. Gyermekeik: Dénes Dagobert, később cs. k. kamarás; Kálmán, utóbb alezredes; valamint Adolf, később vezérőrnagy.⁷⁰⁸

105. WRANA, JOHANN VON

(CÍMZETES ALEZREDES)

1775–1776 k. *Leitomischl* (Csehország; ma: Litomyšl) – 1865. június 6. *Leitomischl*

Nemesi származású, cseh. Római katolikus.

1793. február 19-én önköltséges hadapródként csatlakozott a 10. számú Zeschwitz-vértesezredhez.⁷⁰⁹ 1794. április 1. valóságos káplár. 1795. október 16. strázsamester. 1796. április 16. alhadnagy. 1799. augusztus 6. főhadnagy. Alakulatának feloszlását követően, 1802. február 1-jén a 6. számú Mack-vértesezredbe helyezték.⁷¹⁰ 1805. július 16-án a 4. számú Hessen-Homburg-huszárezredbe nyert másodkapitányi kinevezést. 1808. december

⁷⁰⁶ Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 311. jegyzetet.

⁷⁰⁷ *Magyar Nemzetségi Zsebkönyv*, 1888. 454. o.; *Siebmacher's Wappenbuch*, 1891, 1892 717. o. – Kempelelnél, minden bizonnyal tévesen, 1820. december 17-i dátum szerepel. Vö. KEMPELEN XI. 111. o.

⁷⁰⁸ A gyermekeire vonatkozóan lásd GEMMEL-FLISBACH 45. o.; *Magyar Nemzetségi Zsebkönyv*, 1888. 454. o. A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint előbbiektől eltérően négy gyermeke volt. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 42. – AMON, 1898. 225. o.; GB KR 2 1762–1820 Jahr: L-Z, Offiziere und Mannschaften Karton-Nr. 6499; *Magyar nemzetségi zsebkönyv*, 1888. 454–455. o.; ML KR 2 1783–1785 Karton-Nr. 6459; ML KR 2 1791 Karton-Nr. 6462; MS 1808 373. o.; MS 1814 45. o.; MS 1815 83. o.; MS 1826 464. o.; MS 1838 512. o.; NAGY Iván XII. 194. o. PP Oberste I. Bd. fol. 42.; ST HR 1 1806 Karton-Nr. 7317.

⁷⁰⁹ ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449; ML HR 4 1817 Karton-Nr. 7450. A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont már 9-én. Vö. PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 184. – Az 1682-ben alapított vértesezred 1798-ban 5. hadrendi számot kapott, 1801–1802 folyamán pedig feloszlatták. WREDE III/2. 597. o.

⁷¹⁰ Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 321. jegyzetet.

16-án elsőkapitánnyá lépett elő. 1813. szeptember 11-én negyedik őrnagyi, 1815 novemberében harmadik őrnagyi kinevezést nyert.

1831. augusztus 16-án, betegségei következtében tényleges rokkantként őrnagyi nyugdíjjal, de alezredesi rangfokozattal nyugállományba helyezték, összesen 38 év 6 hónap és 7 nap katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: Hadseregkereszt.

Nőtlen.⁷¹¹

106. ZECHMEISTER TEOFIL JÓZSEF,⁷¹² (1810-TŐL) BÁRÓ „VON RHEINAU” (VEZÉRŐRNAGY)

1765. Pozsony – 1819. szeptember 29. Bécs

Magyarországi német, valószínű polgári származású. Evangélikus.

1781. április 22-én közhuszárként csatlakozott a Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredhez.⁷¹³ 1787. február 8-án káplári, 1787. október 1-jén ezredsegédtszti kinevezést nyert. Az utolsó török háború során, 1790. február 9-én főhadnaggyá lépett elő. 1794. június 8-án a főszállásmesteri törzsbe helyezték, ahol századossá lépett elő. 1798. június 1-jén elsőkapitányi rangban ismét a későbbi 8. számú, volt Wurmser-huszárezredbe helyezték.⁷¹⁴ Június 10-én kelt udvari haditanácsi rendelettel azonban június 5-i, visszamenőleges hatállyal áthelyezték a későbbi 11. számú, Székely határőr-huszárezredbe. Majd egy július 30-án kelt udvari haditanácsi leirat alapján visszamenőlegesen, június 5-i hatállyal mégis visszahelyezték a volt Wurmser-huszárezredbe. 1801-ben őrnagyi kinevezés mellett a 13. számú könnyű-zászlóalj parancsnokává nevezték ki.⁷¹⁵ 1801. szeptember 6-án az 5. számú Ott-huszárezredbe helyezték létszámfeletti állományba. 1802. jú-

711 AMON, 1882. 393, 467–468. o.; ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449; ML HR 4 1817 Karton-Nr. 7450; MS 1813 45, 360. o.; MS 1866 926. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 184.; RL KR Zeschwitz 1799 Karton-Nr. 11.535; ST HR 4 1813 Karton-Nr. 7474, ST HR 4 1815 Karton-Nr. 7477.

712 A rendelkezésre álló katonai forrásokban, valószínű tévesen, Gottlieb keresztnéven szerepel. Vö. ST HR 8 1798 Karton-Nr. 7644.

713 ST HR 8 1798 Karton-Nr. 7644. – Wurzbach állítása, miszerint hadapródként kezdte katonai pályáját, nagy valószínűséggel téves. Vö. WURZBACH LIX. 246. o.

714 A korábbi ezredtulajdonos, gróf Dagobert Sigmund Wurmser tábornagy 1797 októberében meghalt, újat pedig még nem neveztek ki.

715 Ezt az alakulatot 1798-ban, az ekkor feloszlásra került, 1792-ben alapított Gyulay-féle vagy más néven horvát szabadcsapat (nem azonos az 1790-ben fennállt Gyulay-féle szabadcsapattal) Itáliában állomásozó alegységéből szervezték meg, majd 1801-ben az 52. számú Antal főherceg-gyalogezredbe tagolták. WREDE II. 389. o.

nius 3-án a 2. számú Hohenzollern-Hechingen-svalizsérezerredbe helyezték.⁷¹⁶ 1806. alezredes. 1808. másodezredes. Az 1809-es ötödik koalíciós háború során táborkari szolgálatra vezényelték főhadsegédként, majd 1809. szeptember 2-án vezérőrnaggyá léptették elő. Napóleon 1812-es oroszországi hadjárata, majd a hatodik koalíciós háború során egyaránt dandárparancsnoki beosztásban teljesített szolgálatot. A francia háborúk lezárultával Magyarország, Bazinba (ma: Pezinok, Szlovákia) helyezték továbbra is dandárparancsnoki beosztásban.

Kitüntetései: 1796. május 11-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. Ezenkívül a további kitüntetésekkel rendelkezett: Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoki keresztje, Orosz Szent Vlagyimir Rend III. osztálya, Szardíniai Királyi Szent Móric és Lázár Rend nagykeresztje.

1810-ben osztrák báróságot nyert „von Rheinau” predikátummal.

1798-ban nőtlen.⁷¹⁷

107. ZRINSZKY ANTAL

1775 k. Baja (Bács vm.) – 18?

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1794. január 11-én önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Vécsey-, későbbi 4. számú huszárezredhez. 1795. augusztus 11. vicekáplár. 1796. október 6. valóságos káplár. 1797. november 27. strázsamester. 1800. december 17-én alhadnagyi kinevezést nyert, később főhadnaggyá, majd másodkapitánnyá lépett elő. 1809-ben főstrázsamesteri (őrnagyi) kinevezést nyert a Nógrád vármegyei insurrekciós lovasezerredbe, ahonnan 1810. február 9-én a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe helyezték létszámfeletti őrnagyként. 1813-ban pedig, június 5-én kelt visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, június 1-jei dátummal a 10. számú Stipsicz-huszárezredbe nyert másodőrnagyi kinevezést.

Később azonban, egyelőre ismeretlen jellegű vádak merültek fel ellene. Így a katonai fellebbezési bíróság 1817. február 19-én kelt rendelete alapján az ez-

⁷¹⁶ Az 1758-ban dragonyosként felállított, 1759-ben azonban svalizsérezerreddé alakított csapattest 1769-ben 18. rangszámot kapott, majd 1798-ban 4. hadrendi számmal könnyűdragonyos-ezreddé, 1802-ben 2. hadrendi számmal ismét svalizsérezerreddé, végül 1851-ben 7. hadrendi számmal ulánusezerreddé szervezték át. WREDE III/1. 345. o.

⁷¹⁷ AMON, 1885. 57. o.; MEGERLE, 1822. 95. o.; MS 1801 277. o.; MS 1803 159. o.; MS 1806 276, 377. o.; MS 1808 276, 369. o.; MS 1809 350. o.; MS 1819 42. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 114. o.; ST HR 8 1798 Karton-Nr. 7644; WURZBACH LIX. 246–248. o.

redtulajdonos, báró ternovai Stipsicz József lovassági tábornok rendkívüli vizsgálóbizottságot állíttatott fel ügyében, mely a felhozott vádakat megalapozottnak találta. Majd az 1818. március 13-án meghozott és az ezredtulajdonos által ratifikált hadbírószági ítélet nyomán, az április 21-i kihirdetéssel egyidejűleg rangjától és kitüntetésétől történő megfosztás mellett kizárták a hadsereg soraiból.

Kitüntetései: ezüst érdempénz, amelyet még strázsamesterként nyert el. 1802-ben nőtlen.⁷¹⁸

VI.2. CÍMZETES ALEZREDESEK

1. ALBERICI (ALBERIZY, ALBERITZY), JOHANN VON

1775 k. Lodi (Lombardia, Habsburg Birodalom) – 1838. május 3. Lodi

Valószínűsíthetően nemesi és olasz származású. Római katolikus.

1792. április 22-én önköltséges hadapródként kezdte katonai pályafutását az akkori Vécsey-, későbbi 4. számú huszárezredben. 1794. november 21. vicekaplár. 1797. január 1. alhadnagy. 1805. április 16. főhadnagy. 1809. február 16. másodkapitány. 1809. július 7. elsőkapitány. 1814-ben az ellenség előtt tanúsított vitézségeért nyert soron kívüli őrnagyi kinevezés mellett, a magyarországi főhadparancsnokság 1814. június 21-i rendelete alapján, augusztus 1-jei hatállyal a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe helyezték létszámfelletti állományba. Ténylegesen azonban új beosztását sohasem töltötte be, miután július 16-ától, tehát már áthelyezését megelőzően, tartós szabadságot kapott, és alakulatához már nem is vonult be.

1815-ben ugyanis, a galíciai főhadparancsnokság december 6-án Lembergben kelt rendelete alapján, szeptember 30-i visszamenőleges hatállyal, tényleges rokkantként, alezredesi rangfokozat adományozása mellett nyugállományba helyezték.

1811-ben nőtlen.⁷¹⁹

⁷¹⁸ AMON, 1880. 471, 490. o.; AMON, 1892a. 273. o.; HKR Akten 1818 G 3 3/1; HKR Prot. 1818 G/2153; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; MS 1818 414. o.; ST HR 8 1810, 1811 Karton-Nr. 7653; ST HR 8 1812 Karton-Nr. 7654; ST HR 8 1813 Karton-Nr. 7655; ST HR 10 1813 7767; ST HR 10 1818 Karton-Nr. 7771.

⁷¹⁹ AMON, 1880. 522. o.; AMON, 1882. 438. o.; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449; MS 1814 404. o. MS 1839 526. o.; ST HR 8 1814 Karton-Nr.

2. BARCSAY GYÖRGY, NAGY-BARCSAI

1760.⁷²⁰ *Nagybarcsa (Hunyad vm.; ma: Bârcea Mare, Románia) – 1799*

Nemesi származású, magyar. Szülei: B. Péter és nagyváradi Inczédy Teréz.⁷²¹ Református.

1779. augusztus 20-ától a Magyar Királyi Nemesi Testőrségben szolgált gárdistaként.⁷²² Majd a török elleni háború kezdetén, 1787. szeptember 17-én a Székely, későbbi 11. számú határőr-huszárezredbe helyezték főhadnagyi kinevezéssel egyidejűleg. 1789. szeptember 20-án másodkapitánnyá, 1794 márciusában pedig elsőkapitánnyá lépett elő, 1795 márciusában az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe helyezték. 1797. május 15-én harmadik őrnagyi kinevezést nyert a Ferdinánd főherceg-, későbbi 3. számú huszárezredbe, ahol 1797. július 8-án másodőrnaggyá lépett elő.

1799. március 31-én, március 27-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján alezredesi rangban nyugállományba helyezték.⁷²³

Nős. Egy fia született: Károly.⁷²⁴

7656; ST HR 8 1815 Karton-Nr. 7657; THÜRHEIM II. 223. o.

720 HELLEBRONTH 76. o. – A Székely határőr-huszárezred 1792. évi mustrajegyzéke alapján viszont 1758 körüli születési dátum valószínűsíthető. Vö. ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776.

721 <http://www.genealogy.euweb.cz/hung/barcsay5.html> (letöltve: 2008. június 5.). Hellebronth tévesen apja második feleségét, kövesdi Boér Annát tartja édesanyjának, ez azonban nem helytálló, miután az első feleség, Inczédy Teréz csak 1774-ben, jóval B. György születését követően halt meg. Vö. HELLEBRONTH 76. o.

722 HELLEBRONTH 76. o. – A Székely határőr-huszárezred 1792. évi mustrajegyzéke valószínűleg tévesen állítja, hogy már ekkor mint alhadnagy a huszárezredbe került. Vö. ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776.

723 ST HR 3 1799 Karton-Nr. 7408. – A 3. huszárezred története tévesen ír április 25-i nyugdíjazást. Vö. AMON, 1893. 216. o.

724 AMON, 1878. 92, 117. o.; AMON, 1892a. 154. o.; AMON, 1893. 210, 216, 415. o.; HELLEBRONTH 76. o.; <http://www.genealogy.euweb.cz/hung/barcsay5.html> (letöltve: 2008. június 5.); ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776; MS 1798 279. o.; MS 1799 261. o., MS 1800 262. o.; KEMPELEN I. 396–397. o.; NAGY Iván I. 186–190. o., Pótlék-kötet 76–78. o.; ST HR 3 1799 Karton-Nr. 7408; ST HR 11 1794, 1795 Karton-Nr. 7783.

3. CSUPOR JÓZSEF

1739 k. *Nick (Vas vm.)* – ?

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1757-ben káplárként kezdte katonai pályáját a gróf Esterházy Imre-huszárezredben.⁷²⁵ 1761-ben zászlótartóvá, 1765-ben strázsamesterré lépett elő. Valószínű az ezred 1768-as feloszlását követően helyezték az akkori Nauendorf-, későbbi 8. számú huszárezredbe. 1771. alhadnagy. 1778. főhadnagy. 1787. október 1. másodkapitány. 1789. április 1. elsőkapitány. 1794. szeptember 20. harmadik őrnagy.

1797. május 15-én alezredesi ranggal nyugállományba helyezték 40 évi katonai szolgálatot követően.

1791-ben nőtlen.⁷²⁶

4. ENDRŐDY ÁDÁM, ENDRŐDI ÉS SZÉPLAKI

1753. *Néver (Bars vm.; ma: Neverice, Szlovákia)* – 1819. január 29.⁷²⁷ Pozsony

Nemesi származású, magyar. Szülei: E. György huszárkapitány és jobaházi Dőry Rozália. Római katolikus.

1771-ben önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredhez, ahol egész pályafutása során szolgált. 1774. alhadnagy. 1782. főhadnagy. 1790. április 1. másodkapitány. 1793. május 1. elsőkapitány. 1799. szeptember 13-án másodőrnaggyá, 1800-ban pedig, október 25-i legfelsőbb elhatározás alapján, november 27-i hatállyal elsőőrnaggyá lépett elő.

1806-ban, a morvaországi- és sziléziai főhadparancsnokság május 15-i rendelete alapján, május 16-i hatállyal alezredesi rangban nyugállományba helyezték.

Nős, főhadnagyként vette feleségül Orosz Anna Jozefát. Nyolc gyermekük született: Ferenc, később huszárkapitány; József, utóbb huszárfőhadnagy;

⁷²⁵ Nem azonos az 1798-tól 3. hadrendi számot kapott huszárezreddel, melynek 1768 és 1792 között szintén Esterházy Imre volt a tulajdonosa, miután a fenti ezred, mint fent is utalunk rá, még 1768-ban megszüntetésre került.

⁷²⁶ AMON, 1880. 323, 339, 392. o.; BALOGH 182. o.; ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625; ML HR 8 1791 1. Teil Karton-Nr. 7627; MS 1797 269. o.; ST HR 8 1794-1796 Karton-Nr. 7642.

⁷²⁷ MS 1819 461. o. – Kempelen szerint viszont 1818. október 1-jén halt meg. Vö. KEMPELEN III. 434. o.

Antal, később katonapap; János, utóbb plébános; György, valamint Alajos, később gyalogsági főhadnagy, végül Karolina és Rozália.⁷²⁸

5. FARKAS JÁNOS NEPOMUK FÜLÖP,⁷²⁹ NAGYJÓKAI

1782. (ker.: május 10.)⁷³⁰ Pusztafödémes (Pozsony vm.; ma: Pusté Úl'any, Szlovákia)⁷³¹ – 1856. június 12. Nagy-Jóka (Pozsony vm.; ma: Jelka, Szlovákia)

Nemesi származású, magyar. Szülei: F. János, Pozsony vármegyei táblabíró és Foglár Erzsébet. Római katolikus.

1798-ban hadapródként kezdte katonai szolgálatát a 14. számú Latour-könnyűdragonos-ezredben,⁷³² ahol alhadnagyi rangig jutott.⁷³³ 1804. szeptember 1-jén vásárlás révén főhadnaggyá lépett elő az 5. számú Savoya-dragonos-ezredben.⁷³⁴ 1809. augusztus 1-jén másodkapitánnyá lépett elő. 1809. szeptember 27-én a barsi lovasezred főstrázsamestereként (örnagy)

728 AMON, 1893. 246, 416. o.; HKR Prot. 1800 Dep. Lit G 4057; KEMPELEN III. 433–434. o.; ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391; MS 1819 461. o.; MS 1800 247. o.; ST HR 3 1806 Karton-Nr. 7413.

729 Thürheimnél és a katonai tiszti név- és címtárakban tévesen Imre keresztnéven szerepel. Vö. THÜRHEIM II. 135. o.; MS 1810 376. o.; MS 1813 251. o.

730 <https://familysearch.org/pal:/MM9.3.1/TH-1-14325-61242-56?cc=1554443&wcc=M99C-ZH8:1842425906> (letöltve: 2013. július 10.); *Magyar nemzeti zsebkönyv*, 1905. 208. o. – A 7. vértesezred 1811. évi mustrajegyzéke, valamint a 2. huszárezred 1810. évi állománytáblázataihoz csatolt áthelyezési jegyzék adatai alapján 1783-as születési dátum következik, valószínűleg tévesen (vö. ML KR 7 1811 Karton-Nr. 6685 és ST HR 2 1810 Karton-Nr. 7372). Egyértelműen téves továbbá, a nyugdíjazási jegyzőkönyv által megadott 1774-es dátum, ami minden bizonnyal elírásból fakad, valószínűtlen ugyanis, hogy 24 évesen kezdte volna hadapródként a katonai szolgálatot. Vö. PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 96.

731 PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 96. – A 7. vértesezred 1811. évi mustrajegyzéke, valamint a 2. huszárezred 1810. évi állománytáblázataihoz csatolt áthelyezési jegyzéke a fenti településtől alig néhány kilométerre fekvő családi székelyet, Nagy-Jókát tüntetik fel a születés helyeként (vö. ML KR 7 1811 Karton-Nr. 6685 és ST HR 2 1810 Karton-Nr. 7372). A mormonok internetes anyakönyvi adatbázisa alapján azonban szintén Pusztafödémes tűnik valószínűbbnek, miután itt keresztelték meg. Ami a két település közelsége miatt persze nem zárja ki teljesen a nagy-jókai születés lehetőségét sem. Ld. <https://familysearch.org/pal:/MM9.3.1/TH-1-14325-61242-56?cc=1554443&wcc=M99C-ZH8:1842425906> (letöltve: 2013. július 10.).

732 Fenti csapattestre lásd a 414. jegyzetet.

733 PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 96. – Ezzel szemben a 7. vértesezred 1812-es mustrajegyzéke és a 2. huszárezred 1810. évi állománytáblázataihoz csatolt áthelyezési jegyzék szerint alhadnagyként szolgált itt két évet, hadapródi szolgálatát ugyanakkor egyik sem említi. Vö. ML KR 7 1811 Karton-Nr. 6685; ST HR 2 1810 Karton-Nr. 7372.

734 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 428. jegyzetet.

az inszurrekcióhoz helyezték.⁷³⁵ 1810. február 1-jén a 2. számú József főherceg-huszárezredbe nyert beosztást.⁷³⁶ 1810. augusztus 1-jei hatállyal pedig a 7. számú Lotharingiai Károly herceg-vértesezredbe helyezték létszámfeletti őrnagyként. 1813. július 1-jén az 5. számú Radetzky-huszárezredben kapott másodőrnagyi helyet, ahol még ugyanazon év december 11-én elsőőrnaggyá lépett elő. 1815. április 1-jén azonban ismét másodőrnagyi beosztásba került.

1815. június 16-án, május 27-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, 16 év 9 hónap és 15 nap folyamatos katonai szolgálatot követően alezredesi ranggal, tényleges rokkantként nyugállományba helyezték.

Nős, őrnagyként vette feleségül Karoline Kluger von Teschenberget. Gyermekei: Károly, nemesi testőr, cs. k. kapitány, majd a szabadságharc huszárezredese, Vince cs. k. kamarás és Sarolta.⁷³⁷

6. FORGÁCH ANDRÁS, GHIMESI ÉS GÁCSI GRÓF

1756. június 14.⁷³⁸ *Vágújhely* (Nyitra vm.; ma: Nové Mesto nad Váhom, Szlovákia) – 1833. március 15. *Újlak* (Nyitra vm.; ma: Nyitraújlak/Velké Zálužie, Szlovákia)

Főnemesi származású, magyar. A család gimesi vonalának gombai ágából származott. Szülei: gróf F. István és nemes Vranovich Júlia. Római katolikus.

735 A 2. huszárezred 1810. évi állománytáblázataihoz csatolt áthelyezési jegyzék Hont vármegyei lovasezredet említ (ld. ST HR 2 1810 Karton-Nr. 7372), ami nyilván abból fakad, hogy a barsinak nevezett lovasezredet ténylegesen hat vármegye, köztük Hont állította ki. Ld. R. Kiss II. 104. o.

736 ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; ML KR 7 1811 Karton-Nr. 6685; ML KR 7 1812 Karton-Nr. 6686; MS 1810 376. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 96. – Érdekes módon a 2. számú huszárezred 1810. évi állománytáblázatának havi táblázatai nem említik az ezred állományában, mindössze az augusztusi havi táblázat részletező kimutatásában, az állomány csökkenését feltüntető rovatban írják, hogy Farkas János létszámfeletti őrnagyt áthelyezték a Lotharingia-vértesezredbe. Az állománytáblázatokhoz csatolt áthelyezési jegyzékek között ugyanakkor megtalálható a nacionáleja, ami szintén egyértelműen bizonyítja a 2. huszárezredben történt szolgálatát. Vö. ST HR 2 1810 Karton-Nr. 7372.

737 BONA, 2000. 325. o.; HELLEBRONTH 143. o.; *Magyar nemzetségi zsebkönyv*, 1905. 207–208. o.; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; ML KR 7 1811 Karton-Nr. 6685; ML KR 7 1812 Karton-Nr. 6686; MS 1810 376. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 96.; REISZIG: Pozsony 689. o.; ST HR 2 1810 Karton-Nr. 7372; ST HR 5 1813 Karton-Nr. 7501; ST HR 5 1815 Karton-Nr. 7503.

738 PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 90.; SZLUHA, 2003. 390. o. – A mustrajegyzékek alapján viszont 1758 körül született. Vö. ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391.

1778-ban önköltséges hadapródként belépett az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredbe, ahol már abban az évben alhadnagyi kinevezést nyert. 1783. főhadnagy. 1790. április 1. másodkapitány. 1791. szeptember 7. elsőkapitány. 1800-ban, október 25-i legfelsőbb elhatározás alapján, november 27-i hatállyal másodőrnaggyá lépett elő. 1806. május 16-án elsőőrnagyi kinevezést nyert. 1808. március 8-ától alezredesi rang adományozásával egyidejűleg nyugállományba helyezték, összesen 29 év 3 hónap katonai szolgálatot követően.⁷³⁹

Nőtlen.⁷⁴⁰

7. FÓRIS (FORISCH)⁷⁴¹ SÁNDOR, NÉVERI, (1808-TÓL) VON SIEDBRÜCKBURG

1752–1753 k.⁷⁴² Néver (Bars vm.; ma: Neverice, Szlovákia)⁷⁴³ – 1823. november 12. Néver

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1771. április 17-étől közlegényként a volt Ujházy-, későbbi 4. számú huszárezredben szolgált.⁷⁴⁴ 1774. július 1. vicekáplár. 1776. január 1. valóságos káplár. 1778. július 16. strázsamester. 1783. július 1. alhadnagy.⁷⁴⁵ 1786. július 1. főhadnagy. 1787. augusztus 1. másodkapitány. 1797. július 4. elsőkapitány. 1809. május 6-án másodőrnaggyá léptették elő.

1810. november 1-jén alezredesi rangban nyugállományba helyezték, összesen 39 év 6 hónap és 13 nap megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően.

739 Szluha tévesen kapitányként tünteti fel. Vö. SZLUHA, 2003. 390. o.

740 AMON, 1893. 416. o.; HKR Prot. 1800 Dep. Lit G 4057; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 90.; ST HR 3 1806 Karton-Nr. 7413; SZLUHA, 2003. 383, 390–391. o.

741 Kempelen néveri Fóris családról tud, a német nyelvű forrásokban viszont utóbbi írásmóddal szerepel.

742 ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv alapján ugyanakkor 1751-ben született. Vö. PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 92.

743 A nyugdíjazási jegyzőkönyv Nyitra vármegyét, a mustrajegyzékek Bács vármegyét írnak Néver település mellé. A nyugdíjazási jegyzőkönyv tévedése abból adódhat, hogy valóban volt egy Nyitra vármegyei Néver. A mustrajegyzékek Bács vármegyéje pedig Bars félreértéséből, elírásából fakadhat. Vö. PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 92.; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448.

744 Ld. a 453. jegyzetet.

745 ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443. – A 4. huszárezred 1804-es mustrajegyzéke szerint ugyanakkor 1782-ben lett alhadnagy. Vö. ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448.

1823 végén gyilkosság áldozata lett.⁷⁴⁶

1808-ban von Siedbrückburg (Forohídvár)⁷⁴⁷ előnévvel osztrák örökös tartományokbeli nemességet nyert.

Nőtlen.⁷⁴⁸

8. GARNIKA (GARNICA) IGNÁC⁷⁴⁹

1761–1763 k.⁷⁵⁰ *Gesztete (Gömör vm.; ma: Hostice, Szlovákia) – 1835. november 7. Vajkóc (Abaúj vm.; ma: Kapušianske Vojkovce néven Mátyócvajkóc/Maťovské Vojkovce településrésze, Szlovákia)*

Nem nemesi származású, magyar. Szülei: G. Ignác kapitány és Hadik Anna. G. József címzetes ezredes bátyja. Római katolikus.

1778. február 1-jén furirként⁷⁵¹ kezdte pályafutását a 2. Székely határőr-gyalogezredben.⁷⁵² 1779. május 1. őrmester. 1784. január 1. ezredsegédtiszt. 1784. február 1-jén az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe helyezték alhadnagyként. 1789. január 16. főhadnagy. 1794. március 16. másodkapitány. 1797. május 1. elsőkapitány. 1800-ban, az Udvari Haditanács november 19-i rendelete alapján, október 28-i visszamenőleges hatállyal másodőrnaggyá lépett elő.

746 Az esettel kapcsolatos nyomozást Széchenyi is megemlíti Naplójában. Ld. VISZOTA II. 517. o.

747 Kneschke és Megerle egyaránt közli, hogy osztrák nemességet nyert „von Siedbrückburg” előnévvel, ennek magyarított változata a Forohídvár pedig az 1811-es katonai tiszti név- és címtárban, valamint a 4. számú huszárezred történetében bukkan fel. Miután azonban egyik néven sem sikerült ilyen települést beazonosítanunk, elképzelhető, hogy mesterséges szóképzésről van szó. Vö. KNESCHKE: *Adels-Lexicon* III. 299. o.; MEGERLE, 1822. 184. o.; MS 1811 348. o.; AMON, 1882. 368. o.

748 AMON, 1882. 352. o.; 368. o.; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* III. 299. o.; MEGERLE, 1822. 184. o.; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; MS 1811 348. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 92.; ST HR 4 1809 Karton-Nr. 7470; THÜRHEIM II. 101. o.

749 A 10. huszárezred történetében egy helyütt tévesen Ferdinand keresztnéven szerepel. Vö. AMON, 1892a. 236. o.

750 ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735; ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv alapján ugyanakkor 1760-ban született. Vö. PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 91.

751 Ennek mibenlétére lásd az 515. jegyzetet.

752 Fenti csapattestre lásd a 424. jegyzetet. – ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735; ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743. A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont hadapródként kezdte a fenti ezredben, ennek alapján egyúttal 1780 körül áthelyezték az 1. székely gyalogezredbe, és majd csak onnan került a Barco-huszárokhoz. Vö. PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 91.

1807. február 10-én alezredesi rang adományozásával nyugállományba helyezték, 29 évi katonai szolgálatot követően.⁷⁵³ 1809. május 16-án ismét szolgálatba lépett a nemesi felkelésben, mint a nógrádi lovasezred ezredeskapitánya (ezredese). Ennek feloszlását követően, 1810. február 16-án újra nyugállományba lépett.

1793-ban, apjával együtt osztrák örökös tartományokbeli nemességet nyert.

1810. október 13-án pedig magyar címeres nemesi levelet kapott.

Elsőkapitányként nősült.⁷⁵⁴ 1807-ben egy fia és három lánya volt.⁷⁵⁵

9. HALÁSZ PÉTER, DABASI⁷⁵⁶

1750 k.⁷⁵⁷ Gyón (Pest-Pilis-Solt vm.) – 18?

Nemesi származású magyar. Szülei: H. Péter kapitány és Ragályi Júlia. A nagybátyja dabasi H. Zsigmond, a porosz szolgálatban állt híres huszárezredes, a nagyapja, H. Péter szintén ezredes és a kunok kapitánya volt. Református.

1773. május 1-jén alhadnagyi állást kapott a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredben, ahol pályafutása során végig szolgált. 1777. október 1. főhadnagy. 1787. április 1. másodkapitány. 1789. június 1-jén elsőkapitányi, majd Németh György őrnagy 1795. december 17-i nyugállományba helyezését követően harmadik őrnagyi kinevezést nyert. 1798. március 22-én kelt, visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján február 19-i dátummal másodőrnaggyá, ugyanazon év május 11-i udvari haditanácsi rendelet alapján pedig, május 10-ével elsőőrnaggyá lépett elő.

753 A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint a címzetes alezredesi rang adományozásában egészen pontosan három nappal nyugállományba helyezését követően, 1807. február 13-án részesült. Vö. PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 91.

754 ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv ezzel szemben, tévesen nőtlennek tartja. Vö. PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 91.

755 AMON, 1892a. 217. o.; HKR Prot. 1800 Dep. Lit. G 11311; KEMPELEN IV. 266. o.; MEGERLE, 1824. 394. o.; ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735; ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743; MS 1807 360. o.; MS 1837 514. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 91.; R. KISS II. 96. o.; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758.

756 Kempelen külön tünteti fel a gyóni Halász családot a dabasitól, noha elismeri, hogy közös eredetűek. Vö. KEMPELEN IV. 460–461. o.

757 ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297. – Kempelen szerint viszont 1742-ben született, ez valószínű tévedés, miután túl korainak tűnik, vagy esetleg előbb kezdte a katonai pályáját a valóságban, mint azt a források tanúsítják. Vö. KEMPELEN IV. 460. o.

1799. június 30-án alezredesi rangfokozattal nyugállományba helyezték több mint 26 év katonai szolgálatot követően.⁷⁵⁸

Nős, felesége nyáregyházi Nyáry Rozália. Gyermekeik közül Péter, Amália és Apollónia érték meg a felnőttkort.⁷⁵⁹

10. HARDEGG AUF GLATZ UND IM MACHLAND, JOHANN DOMINIK,⁷⁶⁰ GRÓF

1767. október 20. Bécs – 1836. július 1. Seefeld-Kadolz (Alsó-Ausztria)

Főnemesi származású, ausztriai német, az ősi és kiterjedt család stetteldorfi ágának tagja. Szülei: gróf Johann Anton Konrad H. cs. k. kamarás, valóságos belső titkos tanácsos és gróf Maria Josefa Augusta von Wilczek. Johann Anton Leonhard H. altábornagy, Johann Heinrich H. lovassági tábornok, valamint Johann Ignaz H. lovassági tábornok bátyja. Római katolikus.

1786. május 1-jén a galíciai ulánus-szabadcsapatban kezdte katonai pályafutását alhadnagyként.⁷⁶¹ 1788. február 11-én főhadnagyi kinevezést nyert a 28. számú Lobkowitz-svalizsérezerredbe.⁷⁶² 1790. április 30. másodkapitánnyá előléptetve az ekkoriban felállításra került O'Donell-féle szabadcsapat Degelmann-féle 1. ulánusosztályába, a későbbi ulánus-szabadcsapatba helyezték.⁷⁶³ 1792. május 1-jén elsőkapitánnyá lépett elő, majd 1797. május 16-i udvari haditanácsi rendelet alapján, május 15-i hatállyal harmadik őrnagyi kinevezést nyert a Blankenstein-, 1798-tól 6. számú huszárezredbe. 1798 áprilisa után, a huszárezredek harmadik őrnagyi osztályainak meg-

758 Kempelen tévesen ezredesnek nevezi. Vö. KEMPELEN IV. 461. o.

759 AMON, 1898. 183, 496. o.; KEMPELEN IV. 459–460. o.; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297; MS 1800 239. o.; NAGY Iván V. 24–25. o.; ST HR 1 1798 Karton-Nr. 7313.

760 A források többségében csak Dominik keresztnéven szerepel. Vö. MS 1798 280. o.; MS 1801 26. o.; MS 1837 514. o.; PIZZIGHELLI, 1897. 471, 525. o.

761 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 652. jegyzetet.

762 Ld. a 380. jegyzetet.

763 1790 januárjától kezdődően gróf O'Donell őrnagy vezetésével Galíciában hat gyalogos századból és 200 fő ulánusból egy szabadcsapat felállítására került sor, amelyet még 1790 folyamán egy második gyalogos zászlóaljjal, illetve egy második, majd harmadik ulánus osztállyal egészítettek ki. Az ulánusokat azonban még abban az évben leválasztották a csapattestről, és önálló ulánus-szabadcsapattá alakították, amely nevét a mindenkor parancsnokáról kapta, így kezdetben Degelmann-nak, 1794-től pedig Keglevichnek hívták. Ezt az első koalíciós háborút követően, 1798-ban 2. hadrendi számmal reguláris ulánusezerreddé alakították. Ugyanakkor a megmaradt O'Donell-féle alakulatot, mely nem tévesztendő össze a bajor örökösödési háború alatt fennállt azonos nevű szabadcsapattal, az első koalíciós háború után, 1798-ban feloszlatták. WREDE II. 443, III./1. 324, III./2. 921. o.

szüntetését követően számfeletti állományba került, majd 1799. április 9-én másodőrneggyá, 1800. július 1-jén pedig elsőőrneggyá lépett elő.

1801-ben, január 22-i visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján január 15-i dátummal, alezredesi rang adományozása mellett, kilépett a katonai szolgálatból.⁷⁶⁴

Kitüntetései: Jeruzsálemi Szent János Rend lovagkeresztje.

Cs. k. kamarás.

Nős, 1799. január 7-én vette feleségül gróf Maria Maximiliane von Althant.

Gyermekeik: Johann Maximilian, később cs. k. kamarás és Anna.⁷⁶⁵

11. KÁKONYI FERENC XAVÉR, KÁKONYI ÉS TSIPPI⁷⁶⁶ (1826-TÓL) BÁRÓ

1765.⁷⁶⁷ *Cseklész (Pozsony vm.; ma: Bernolákovo, Szlovákia) – 1829. március 17. Pozsony*

Nemesi származású, magyar. Szülei: K. Károly és Gulik Anna. Római katolikus.

1781. október 1-jén önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredhez. 1782. október 1. vicekáplár. 1783. március 24. valóságos káplár. 1786. augusztus 26. strázsamester. 1786. október 1-jén alhadnagyi kinevezést kapott az akkori Császár-, későbbi 1. számú huszárezredbe. 1789. február 1. főhadnagy. 1795. január 16. másodkapitány. 1798. június 1-jén az újonnan felállított 5. számú, 1801-től Ott Ká-

764 ST HR 6 1801 Karton-Nr. 7570. – A 6. huszárezred történetében szereplő megállapítás, miszerint 1803-ban lépett ki őrnagyi rangja megtartásával, egyértelműen tévesnek tekinthető. Vö. PIZZIGHELLI, 1897. 528. o.

765 <http://gw.geneanet.org/jksir?lang=fr;pz=vlasta+helene;nz=ksir;ocz=0;p=johann+anton+konrad;n=hardegg> (letöltve: 2013. július 12.);

<http://gw.geneanet.org/jksir?lang=fr;pz=vlasta+helene;nz=ksir;ocz=0;p=maria+josefa+augusta;n=wilczek> (letöltve: 2013. július 12.); http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=135656 (letöltve: 2013. július 12.); KNESCHKE: *Grafen-Haeuser I.* 313–315. o.; MS 1798 280. o.; MS 1801 26. o.; MS 1837 514. o.; Offizierskartei Ha~er; PIZZIGHELLI, 1897. 471, 525. o.; RL HR 6 1799 1. Teil Karton-Nr. 7537; ST HR 6 1797 Karton-Nr. 7567; ST HR 6 1798, 1799 Karton-Nr. 7568; ST HR 6 1800 Karton-Nr. 7569; ST HR 6 1801 Karton-Nr. 7570; THÜRHEIM II. 164. o.; WURZBACH VII. 345. o.

766 NAGY Iván VI. 19. o. – Más források szerint kákonyi és csépi/cséppi a család két előneve. Vö. AMON, 1898. 167. o.; KEMPELEN V. 312. o.

767 PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 95. – A mustrajegyzékek alapján ugyanakkor 1761–1762 körüli időpont valószínűsíthető (vö. ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7486). Egyértelműen téves viszont a Nagy Ivánnál található 1771-es születési időpont. Vö. NAGY Iván VI. 19. o.

roly altábornagy tulajdonában álló huszárezredbe helyezték. 1799. május 1. elsőkapitány. 1808. február 22. másodőrnagy. 1809. május 11. elsőőrnagy.⁷⁶⁸ 1813-ban, július 1-jei hatállyal, tiszteletbeli alezredesi rang adományozásával egyidejűleg, de őrnagyi nyugdíjjal nyugállományba helyezték, 31 év 9 hónap folyamatos katonai szolgálatot követően.

1809. április 16-án hadifogságba esett, ahonnan 1809. október 1-jén csere révén szabadult.

Kitüntetései: 1806-ban elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

1826. június 19-én ausztriai báróságra emeltetett.⁷⁶⁹ 1826. augusztus 4-én pedig magyar bárói méltóság adományozásában részesült.⁷⁷⁰

Nős, 1819. november 19-én vette feleségül oraviczai és göröcsönyi Mihalovich Antónia Erzsébetet. Gyermekeik: István, József Ignác és Krisztina Fány.⁷⁷¹

12. KISFALUDY GYÖRGY, KISFALUDI

1736. november 26. *Kiskajd* (Vas vm.; ma: Tanakajd) – 1808. április 12. *Magyargencs* (Vas vm.; ma Veszprém megye)

Nemesi származású, magyar. Szülei: K. Sándor és kenesei Kenessey Zsuzsa. Evangélikus.

1758. január 1-jén hadapródként csatlakozott az akkori Baranyay-, későbbi 8. számú huszárezredhez. 1758. augusztus 1. kornétás. 1768. szeptember 1. főhadnagy. 1777. augusztus 1. másodkapitány. 1782. június 1. elsőkapitány. 1790. április 12-én negyedik őrnagyi kinevezést nyert.⁷⁷² 1790. október 25-én létszámfeletti állományba került, 1793. január 28-án, ismét tényleges állományba kerülve harmadik őrnagyi kinevezést nyert.

768 Az elsőőrnagyi beosztást, miután fenti időpontban hadifogságban volt, ténylegesen csak szabadulásától, 1809. október 1-jétől töltötte be.

769 AMON, 1898. 169. o. – Nagy Iván alapján viszont július 19-én nyert osztrák bárói címet. Vö. NAGY Iván VI. 19. o.

770 KEMPELEN V. 312. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 95. – Nagy Iván és A Pallas Nagy Lexikona szerint ugyanakkor csak a gyerekei kaptak magyar báróságot 1847. augusztus 4-én, ami valószínű tévedés. Vö. NAGY Iván VI. 20. o.; Pallas X. 22. o.

771 AMON, 1885. 448. o.; AMON, 1898. 167–169. o.; KA MMThO Index II.; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7486; MS 1827 470. o.; NAGY Iván VI. 19–20. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 95.

772 ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628. – A 8. huszárezred története szerint viszont április 1-jén lépett elő őrnaggyá. Vö. AMON, 1880. 296. o.

1794. szeptember 19-én, súlyos sebesülése következtében, alezredesi rangban nyugállományba helyezték.

Nős. 1777. augusztus 25-én vette feleségül ostffyasszonyfai Ostffy Terézt. Egy fiuk született, Lajos.⁷⁷³

13. MEDVEY (BEER) ANDRÁS

1755 k. Nagyvárad – 1834

Nem nemesi származású, magyar. Szülei: M. (eredetileg Beer) Ádám huszárkapitány és Klein Mária Erzsébet. Medvey Sándor alezredes bátyja. Evangélikus.

1771-ben a 26. számú Berlichingen-vértesezredben⁷⁷⁴ önköltséges hadapródként kezdte katonai pályáját. 1772-ben valóságos káplárrá lépett elő. 1773. december 19-én alhadnagyi kinevezéssel egyidejűleg áthelyezték az akkori Hadik-, későbbi 6. számú huszárezredbe. 1784. november 1. főhadnagy. 1790. másodkapitány. 1793. augusztus 13. elsőkapitány. 1801. január 16. másodőrnagy.

1805. április 30-án, ugyanazon év március 30-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, alezredesi rang adományozása mellett kilépett a hadsereg állományából, 33 év katonai szolgálatot követően.

1765. november 27-én apjával és testvéreivel együtt magyar nemességet nyert.

Nős. Gyermekai: József és Karolina.⁷⁷⁵

---

773 AMON, 1880. 296, 304, 339. o.; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; MS 1810 403. o.; NAGY Iván VI. 262–265. o.; ST HR 8 1790 Karton-Nr. 7640; ST HR 8 1792, 1793 Karton-Nr. 7641; SZLUHA, 1998. Leszármazási táblák. KISFALUDY V.

774 Az 1682-ben felállított csapattestet 1779-ben dragonyosezreddé alakították, 1798-ban 3., 1802-ben 1. hadrendi számot kapott, 1860-ban 9. hadrendi számmal vértesezreddé, végül 1867-ben ugyanezen hadrendi számmal ismét dragonyosezreddé szervezték át. WREDE III/1. 183. o.

775 http://www.vicher.cz/family/text/me_and.html (letöltve: 2013. július 10.); KEMPELEN II. 19. o.; ML HR 6 1774–1777 Karton-Nr. 7517; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr 7541; NAGY Iván I. 270. o.; RL HR 6 1798 2. Teil Karton-Nr. 7536; ST HR 6 1805 Karton-Nr. 7573; THÜRHEIM III. 164. o.

14. MEDVEY SÁNDOR

1766–1767 k. Kassa – 1815. november 18.

Nemesi származású, magyar.⁷⁷⁶ Szülei: M. (eredetileg Beer) Ádám huszárkapitány és Klein Mária Erzsébet. Medvey András alezredes öccse. Evangélikus. 1785. május 28-án a 32. számú Gyulay Sámuel-gyalogezredben kezdte katonai pályafutását mint cs. k. hadapród. 1787. június 1. zászlós, 1788. március 1. alhadnagy, 1789. február 1. főhadnaggyá léptették elő. 1795. július 1-jén a Vécsey-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték. 1799. február 5. másodkapitány. 1804. május 8. elsőkapitány. 1809. február 8. másodőrnagy. 1809. május 6. elsőőrnagy.

1812. október 27-én alezredesi ranggal nyugállományba helyezték, több mint 27 év katonai szolgálatot követően.

Nős.⁷⁷⁷

15. RADÁK IMRE, MAGYARBÉNYEI BÁRÓ

1758 k. Magyarbénye (Küküllő vm.; ma: Biia, Románia) – ?

Főnemesi származású, magyar. Szülei: R. István (1744-től) báró és Toroczky Kata. Református.

1777. július 23-án önköltséges hadapródként kezdte az 51. számú Gyulay Ferenc-gyalogezredben. 1778. július 5. zászlós. 1784. május 1. alhadnagy. 1787. december 16-án a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredbe helyezték. 1788. szeptember 20. főhadnagy. 1795. május 1. másodkapitány. 1800-ban elsőkapitánnyá lépett elő. Majd 1801. február elsején létszámfeletti állományba helyezték, február 4-én pedig elvezényelték az erdélyi inszurrekcióba főstrázsamesteri (őrnagyi) rangban, ugyanakkor a reguláris haderőben, így ezredében is, továbbra is elsőkapitányi beosztásban maradt, egészen február 11-éig, amikor is a 11. számú huszárezredben is őrnaggyá lépett elő, de továbbra is számfeletti állományban maradt. Miután az erdélyi inszurrekció tényleges megszervezésére végül nem került sor, 1801 júniusá-

⁷⁷⁶ Bátyjával, M. Andrással ellentétben, az ő születése idejére apja már megszerezte a nemességet családja számára és valószínű a Beer nevet sem használta már.

⁷⁷⁷ AMON, 1882. 384. o.; http://www.vicher.cz/family/text/me_al2.html (letöltve: 2013. július 10.); ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449; MS 1815 519. o.; ST HR 4 1809 Karton-Nr. 7470.

ban visszavezényelték ezredéhez, július elsején azonban, másodőrnagyi beosztásban áthelyezték a 9. számú Erdődy-huszárezredbe.⁷⁷⁸

1807. január 31-én tiszteletbeli alezredesi rang adományozása mellett kilépett a hadsereg kötelékéből.

1803-ban nőtlen.⁷⁷⁹

16. RÉVAY JÓZSEF, SZKLABINAI ÉS BLATNICZAI BÁRÓ

1757.⁷⁸⁰ *Styavnicska* (Turóc vm.; ma: Kisselmec/Turčianska Štiavnička, Szlovákia)⁷⁸¹ – 1836. július 10. *Styavnicska*

Főnemesi származású, magyar. Szülei: báró R. Simon valóságos belső titkos tanácsos, Turóc vármegyei főispán és Szentiványi Anna. R. Antal és Ferenc öccse. Római katolikus.

1774. október 1-jén alhadnagyként kezdte katonai pályafutását a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredben, ahol egész nyugdíjazásáig szolgált. 1784. december 1. főhadnagy. 1789. február 1. másodkapitány. 1793. március 28. elsőkapitány. 1799. július 7. másodőrnagy. 1803. április 1. elsőőrnagy.

1806. október 1-jén egészségügyi okokból nyugállományba helyezték alezredesi rangfokozat egyidejű adományozásával, összesen, megszakítás nélküli 32 év katonai szolgálatot követően.

Nős. Felesége Bossányi Ilona. Gyermekeik: József, Simon, később turóci főispán és Paulina.⁷⁸²

778 A 9. számú huszárezred 1801. évi állománytábláinak július havi táblázatához tartozó bejegyzés, miszerint elsőőrnagyként helyezték át az ezredbe, nyilvánvaló elírás. Vö. ST HR 9 1801 Karton-Nr. 7705.

779 AMON, 1878. 209. o.; GÖMÖRY 63. o.; ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686; ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776; MS 1801 285. o.; MS 1807 361. o.; NAGY Iván IX. 546–548. o.; *Siebmacher's Wappenbuch*, 1891, 1892. 525–526. o.; ST HR 9 1801 Karton-Nr. 7705; ST HR 9 1807 Karton-Nr. 7708; ST HR 11 1800 Karton-Nr. 7786; ST HR 11 1801 Karton-Nr. 7787; THÜRHEIM II. 243. o.

780 PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 89. – Ugyanakkor a mustrajegyzékek adatai alapján 1758–1759 körüli időpont valószínűsíthető. Vö. ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1804 Karton-Nr. 7301.

781 Fényes Eleknél Styavnicska, Vályi Andrásnál Stiavnicska alakban szerepel a település neve. Vö. FÉNYES, 1851. IV. 45. o.; VÁLYI III. 283. o. – Nem azonos a korábbi Liptó vármegyében található Liptókisselmec, ma: Štiavnička nevű településsel.

782 AMON, 1897. 225. o.; AMON, 1898. 183, 225. o.; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1804 Karton-Nr. 7301; MS 1807 361. o.; NAGY Iván IX. 690–721. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 89.

17. SAYN-WITTGENSTEIN-BERLEBURG, FRIEDRICH ALBRECHT LUDWIG FERDINAND ZU, GRÓF, (1792-TŐL) HERCEG

1777. május 12. Berleburg (Sayn-Wittgenstein-Berleburg Grófság, Német-római Birodalom; ma: Bad Berleburg, Németország) – 1851. november 11. Berleburg (Porosz Királyság)

Főnemesi származású, birodalmi német. Szülei: gróf, (1792-től) herceg Christian Heinrich zu S. és gróf Charlotte Friderike Franziska zu Leiningen-Westerburg. Evangélikus.

Katonai pályafutását 1797. június 4-én alhadnagyként kezdte a Coburg-dragonyosezredben, ahol később főhadnaggyá lépett elő.⁷⁸³ Apja 1800. október 4-én bekövetkezett halálát követően Albert néven az 1792-ben hercegség rangjára emelt kis fejedelemség, Sayn-Wittgenstein-Berleburg uralkodója lett, nyilván ezen okból 1801. március 15-én kvietált a császári-királyi hadseregből. Szuverén uralkodóként azonban csak 1806-ig regnálhatott, országát ekkor ugyanis Hessen-Darmstadt Nagyhercegség alá rendelték.⁷⁸⁴ 1814. február 20-án a háború idejére őrnagyi rangban, de számfeletti állományban, fizetés nélküli önkéntesként csatlakozott a 8. számú Kienmayer-huszárezredhez.⁷⁸⁵ A francia háborúk lezárását követően, 1815-ben azonban, február 28-i visszamenőleges hatályú legfelsőbb rendelet alapján, február 15-i dátummal, alezredesi rang adományozása mellett ismét kilépett a császári-királyi hadsereg kötelékéből.

Nős. 1830. augusztus 18-án vette feleségül gróf Charlotte zu Ortenburgot. Gyermekük: Albrecht Friedrich August Karl Ludwig Christian, Gustav Wolfgang Wilhelm Christian Friedrich és Luise Charlotte Franziska Friederike Caroline.⁷⁸⁶

783 Fenti csapattestre lásd a 331. jegyzetet.

784 A napóleoni háborúk lezárását követő területrendezés során pedig, 1816. június 30-ától porosz fennhatóság alá került.

785 1801 és 1814 közötti esetleges katonai szolgálatára vonatkozóan nem áll rendelkezésre adat.

786 AMON, 1880. 520. o.; EHRENKROOK, 1951. 336. o.; <http://de.rodovid.org/wk/Person:84012> (letöltve: 2012. július 1.) ; http://de.wikipedia.org/wiki/Bad_Berleburg (letöltve: 2012. július 1.); <http://de.wikipedia.org/wiki/Sayn-Wittgenstein> (letöltve: 2008. július 25.); <http://en.wikipedia.org/wiki/Sayn-Wittgenstein-Berleburg> (letöltve: 2012. július 1.); <http://pages.prodigy.net/ptheroff/gotha/sayn.html> (letöltve: 2008. július 25.); MS 1814 404. o.; ST DR Sachsen-Coburg 1797 Karton-Nr. 11.670; ST DR Sachsen-Coburg 1801 Karton-Nr. 11.673; ST HR 8 1814 Karton-Nr. 7656; ST HR 8 1815 Karton-Nr. 7657; THÜRHEIM II. 223. o.

18. SEIBERT, DOMINIK

1767 k. Székesfehérvár (Fejér vm.) – 1829

Római katolikus.

1785. augusztus 11-én önköltséges hadapródként kezdte katonai pályáját a 13. számú Modena-svalizsérezerredben.⁷⁸⁷ 1786. november 11. valóságos káplár. 1788. augusztus 1. alhadnagy. 1790. május 6. főhadnagy. 1791. szeptember 21-én az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe helyezték. 1797. október 16. másodkapitány. 1805. elsőkapitány. 1809. május 17. őrnagy.

1812. augusztus 30-án alezredesi rangfokozattal nyugállományba helyezték, 27 évet meghaladó katonai szolgálatot követően.

1804-ben nőtlen.⁷⁸⁸

---

787 Ez a többnyire Jung Modena néven ismert csapattest 1710-ben dragonyosezeredként került a mainzi választófejedelem szolgálatából császári szolgálatba, 1769-ben 13. rangszámot kapott, 1773-ban pedig svalizsérezerreddé alakították. Majd 1798-ban 5. hadrendi számmal könnyűdragonyos-ezerreddé szervezték át, végül azonban, 1801–1802 folyamán feloszlatták. WREDE III/2. 685. o.

788 AMON, 1880. 436, 458, 473, 485. o.; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML HR 8 1804 Karton-Nr. 7633; ÖMZ 1829. Erstes Heft 334. o.; THÜRHEIM II. 223. o.

VI.3. ALEZREDESEK

1. BARANYAY JÁNOS, BODORFALVI⁷⁸⁹

1753–1754 k. Kurtakeszi (Komárom vm.; ma Krátke Kesy, 1942-től Marcelháza (Marcelová) része, Szlovákia) – ?

Nemesi származású, magyar. Szülei nagy valószínűséggel: B. Imre és Lengyel Borbála. B. János vezérőrnagy unokaöccse.⁷⁹⁰ Római katolikus.

1770-ben önköltséges hadapródként kezdte egy huszárezredben.⁷⁹¹ 1772. alhadnagy. 1774. főhadnagy. 1775. november 1-jén másodkapitánnyá nevezték ki az akkori Kálnoky-, későbbi 2. számú huszárezredbe. 1783. február 16. elsőkapitány. 1790. február 13. harmadik őrnagy. 1793. április 1. másodőrnagy. 1793. november 20. elsőőrnagy. 1794. február 19-i udvari haditanácsi leirat alapján február 13-i visszamenőleges hatállyal alezredessé lépett elő. 1797. július 31-én több mint negyedszázados katonai szolgálatot követően nyugállományba helyezésre került.

1792-ben nőtlen.⁷⁹²

789 Nem tévesztendő össze a másik két azonos nevű katonatiszttel, báró bodorfalvi B. János lovassági tábornokkal (1685–1766), illetve bodorfalvi B. János vezérőrnaggyal (1725–1798), aki minden valószínűséggel a nagybátyja volt. A két tábornok életrajzi adataira vonatkozóan lásd ZACHAR, 2004. 280. o.

790 Teljességgel az sem kizárható, hogy annak a Baranyay Györgynek a fia, aki 1729-ben győri tanácsos volt. Miután Nagy Iván és az ő nyomán Kempelen Béla is B. György fiát, Jánost mint huszárezredest említik. Ugyanakkor mindketten valószínűsítik, hogy ez a Baranyay család különbözik a bodorfalvi Baranyayaktól, Nagy Iván óvatos megfogalmazása nyomán azért az esetleges rokonság sem teljesen kizárható.

A katonai forrásokból egyértelmű ugyanakkor, hogy az alezredes születésének helye a Komárom vármegyei kisközség, Kurtakeszi, amely viszont a bodorfalvi Baranyayak birtoka, akik Vende Aladár szerint már a XIV. században birtokosok itt, majd 1699-ben ismét adományba kapták az időközben pusztává lett helységet. (Ld. VENDE 93. o.) Így vagy tényleg bodorfalvi Baranyay Imre fiáról van szó, akinek keresztnéve biztosan János, vagy a Győr vármegyei B. György is a bodorfalvi Baranyayak családjába tartozott. Annyi mindenesetre megállapítható, hogy a Baranyayak különböző családtörténeti munkákban közölt családfái meglehetősen zavarosak és egyértelműen pontatlanságokkal tarkítottak. Így a két Baranyay János tábornokot is rendre egybemossák és egy személyként tüntetik fel. A rokoni szálat az is nagymértékben valószínűsíti, hogy, amikor 1775-ben B. II. János a későbbi 2. számú huszárezred ezredparancsnokává lépett elő, a fenti B. János, nyilván nem véletlenül, pont ide kapott másodkapitányi kinevezést.

791 Nem áll rendelkezésre adat, hogy melyikben.

792 ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346; KEMPELEN I. 381. o.; NAGY Iván I. 180–182. o.; ST HR 2 1792–1795 Karton-Nr. 7362; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363; THÜRHEIM II. 43. o.

2. BARCO FÉLIX⁷⁹³, (1795-TŐL) BÁRÓ (NÁPOLY–SZICÍLIAI KIRÁLYI EZREDES)

1757. május, Bécs – 1829. október 20. Lemberg

Nemesi származású, spanyol eredetű, 1793. október 16-án magyar indigenátust nyert család tagja. Szülei: Domingo Barco vértesezredes és Gertrud de Pons. Báró B. Vince altábornagy unokaöccse. Római katolikus.

1768. december 1-jén cs. k. hadapródként kezdte a Migazzi-, 1769-től 46. számú gyalogezredben.⁷⁹⁴ 1773. november 1-jén a nagybátyja tulajdonában álló Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe került alhadnagyként. 1776. március 1. főhadnagy. 1782. november 1. másodkapitány. 1788. november 11. elsőkapitány. 1790. február 11. másodőrnagy. 1794. május 6. alezredes. 1796 decemberében kilépett a császári-királyi hadseregből, majd a következő évben nápoly–szicíliai királyi szolgálatba állt, ahol ezredesi rangban tábornoki beosztást nyert. 1800-ban azonban a Bussy-féle lovasvadász-ezred alezredeseként visszatért a császári-királyi szolgálatba, de hamarosan, alakulatának 1801. júniusban történt feloszlását követően nyugállományba helyezték.⁷⁹⁵

A vészterhes 1805-ös, illetve 1809-es esztendőkből azonban rövid időre egyaránt szolgálatba lépett. Utoljára 1821-ben reaktiválták, egyúttal kinevezték a lemergi 1. számú Landwehr-zászlóalj parancsnokává. Ezt követően egészen haláláig szolgált ebben a tisztségben.

1794. július 7-én, az előző évben a Németalföldön tanúsított vitézségeért elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

1795. január 10-én örökös tartományokbeli bárói cím adományozásában részesült.

Nős, 1794. január 5-én Lembergben vette feleségül Antonia Pindter von Pindtershofent. Négy lányuk Anna, Matild, Szidónia és Emília, valamint két fiuk született, József később altábornagy, Ede (Eduárd) pedig őrnagy lett.⁷⁹⁶

793 Nagy Ivánnál Bódok (Bódok) keresztnéven. Vö. NAGY Iván I. 195–196. o.

794 A fenti csapattest 1809-ben feloszlásra került. WREDE II. 250. o.

795 Fenti alakulatra vonatkozóan lásd a 379. jegyzetet.

796 AMON, 1892a. 136, 168–170. o.; HKR Prot. 1797 Dep. Lit. B 4439; HKR Prot. 1797 Dep. Lit. F 387; GRÄFFER, 1804. II. 269–270. o.; KA MMThO Index I.; ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735; KEMPELEN I. 394–395. o.; *Magyar nemzetségi zsebkönyv*, 1888. 487. o.; MEGERLE, 1822. 35. o.; NAGY Iván I. 195–196. o., Pótlék-kötet 80–81. o.; ST HR 10 1794 Karton-Nr. 7753; WURZBACH I. 155–156. o.

3. BATTHYÁNY IVÁN (JOHANN BAPTIST), NÉMETÚJVÁRI GRÓF⁷⁹⁷

1784. április 7.⁷⁹⁸ Bécs – 1865. március 26. Bécs

Főnemesi származású, magyar. Szülei: herceg B.-Strattmann Lajos József⁷⁹⁹ cs. k. kamarás, Vas vármegye örökös főispánja és gróf Marie Elisabeth von Pergen. Római katolikus.

1800. június 1-jétől alhadnagyként szolgált a 9. számú Liechtensteinkönnyűdragonyos-ezredben. 1801. február 1-jén az akkori 1. számú Császárkönnyűdragonyos-ezredbe helyezték főhadnagyi rangban.⁸⁰⁰ 1804. április 1-jétől

A kép jogvédelem alatt áll!

pedig vásárlás révén a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredben szolgált másodkapitányként. 1806. január 1-jén elsőkapitányi kinevezést nyert. 1807. januárjától tartós szabadságra vonult, ahonnan 1808 márciusában rövid időre visszatért a szolgálatba, azonban még abban az évben, a morvaországi és sziléziai főhadparancsnokság ápri-

28. kép gróf Batthyány Nep. János

797 A német nyelvű katonai forrásokban Johann, illetőleg Johann Baptist keresztnéven szerepel (vö. pl. ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391, ST HR 3 1809 Karton-Nr. 7415, ST HR 3 1810 Karton-Nr. 7416; ST HR 5 1815 Karton-Nr. 7503). Széchenyi István, eredetileg szintén német nyelven írt Naplójában viszont csak Baptistként ír róla. (vö. pl. VISZOTA II. 124, 313, III. 25, 99, 211. o.). Végül a magyar nyelvű szakirodalomban többnyire Ivánként kerül említésre (vö. DOMANICZKY 163, 164, 169. o.; NAGY Iván I. 243, 246. o.; KEMPELEN I. 490, 493. o.; TÁRNOK 120. o.), kivételt képez Kovács Éva, aki tanulmányában a német névalak alapján János Baptistként említi, és csak zárójelben szerepelteti az Iván nevet (vö. KOVÁCS Éva 158, 162. o.). A keresztnév használatának vonatkozásában tehát, tapasztalataink szerint is, igaza lehet az alezredes tulajdonában állt Németbóly község egykori monográfiájának, Németh Bélának, aki a 19. és a 20. század fordulóján jelentős mennyiségű, a Batthyány családra vonatkozó iratanyagot nézett át, és arra jutott, hogy míg németül a Johann Baptist névformát, addig magyarul az Iván keresztnévet használta. Ld. NÉMETH 144. o. Németh eredeti, német nyelvű megállapítását idézi: DOMANICZKY 170. o.

798 <http://www.genealogy.euweb.cz/hung/batth2.html> (letöltve: 2008. június 3.). A rendelkezésre álló mustrajegyzék alapján ugyanakkor 1781–1782 körül született. Vö. ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391.

799 A hercegi cím és a Strattmann név, Batthyány Károly tábornagy, horvát bán 1772-es halálát követően, bátyja Batthyány Lajos, az utolsó nemzeti nádor leszármazottai között elsőszülöttségi jogon öröklődik, illetve közvetlen fiúutód hiányában a család ezen vonalának legidősebb férfitagjára száll. B. Iván így, egyrészt mivel nem volt elsőszülött fiú, másrészt mivel gyermektelen bátyja túlélte őt, nem örökölhette apja hercegi címét és a Strattmann nevet.

800 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 655. jegyzetet.

lis 18-án kelt rendelete alapján, április 30-i hatállyal, rangja megtartása mellett, kilépett a hadsereg állományából. Az újabb háború során, 1809. május 1-jén viszont bátyjával, herceg B.-Strattmann Fülöp Lajos Károlyval együtt, saját költségükön vállalták, korábbi alakulata, a Ferdinánd főherceg-huszárezred 3. őrnagyi osztályának felállítását. Ezzel egyidejűleg az uralkodó őrnaggyá és az új osztály parancsnokává nevezte ki. 1810. február 15-én alezredesi rang adományozása mellett újólág kilépett a hadsereg kötelékéből. 1813. augusztus 28-ától azonban ismét szolgálatot vállalt, ezúttal az 5. számú Radetzky-huszárezred alezredeseként, ahol a második velitaosztály parancsnoka lett.⁸⁰¹ 1815 májusában tartós szabadságra vonult, egyúttal visszamenőlegesen március 31-i hatállyal létszámfeletti állományba helyezték. Október körül még visszatért ezredéhez, de hamarosan, egy szeptember 10-i udvari haditanácsi leiratot követően október 10-én Lyonban kibocsátott hadparancs alapján, október 31-i hatállyal, rangja megtartásával kvietált.

Ezt követően Bécsben élt, de rendszeresen látogatta németbólyi (Baranya vm.; ma: Bóly, Baranya megye) és sellyei (Baranya vm.) uradalmait. Németbólyi ménese országos hírvő volt.

Különösen kitüntette magát az 1815. május 2-án és 3-án lezajlott tolentinói csatában (Anconától 45 kilométerre délnyugatra).

Cs. k. kamarás.

Nős. Első felesége gróf Esterházy Mária, a második gróf Batthyány Aglája. Első feleségétől három lánya született Erzsébet, Leopoldina és Julianna.⁸⁰²

801 A források alapján egyértelműen nem megállapítható, hogy ugyanazon személyről van-e szó, mint aki a 3. huszárezredben szolgált korábban, de meglehetősen valószínű, részint az alezredesi rangfokozat, részint az alapján, hogy a korszakban rajta kívül mindössze két Batthyány János volt, akik közül az egyik idős kora miatt egyértelműen kizárható.

802 AMON, 1885. 186, 205, 207, 228. o.; AMON, 1893. 237, 268, 272, 416. o.; DOMANICZKY 169. o.; <http://www.genealogy.euweb.cz/hung/batth2.html> (letöltve: 2008. június 3.); KEMPELEN I. 492–493. o.; ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391; NAGY Iván I. 236–247. o.; ST HR 3 1806 Karton-Nr. 7413; ST HR 3 1807, 1808 Karton-Nr. 7414; ST HR 3 1809 Karton-Nr. 7415; ST HR 3 1810 Karton-Nr. 7416; ST HR 5 1813 Karton-Nr. 7501; ST HR 5 1815 Karton-Nr. 7503; TÁRNOK 120. o.

4. BÉGÁNYI JÁNOS

1749 k. *Botfalva* (Ung vm.; ma: *Ботфалва, Ukrajna*) – ?

Nemesi származású, magyar. Református.

1766. június 1-jén önköltséges hadapródnak állt az akkori Hadik-huszárezredbe. Ennek felosztatásakor 1768-ban a Luzsénszky-, 1769-től 26. számú huszárezredbe⁸⁰³ helyezték, ahol 1769-ben főhadnagyi rangot vásárolt. 1775. augusztus 1-jén az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredbe helyezték. 1776. másodkapitány. 1783. január 6. elsőkapitány. 1794. február 1. harmadik őrnagy. 1797. május 15. elsőőrnagy. 1797. július 8. alezredes. 1799. augusztus 15-én nyugállományba helyezték.

Nős. Főhadnagyként házasodott. Gyermekei: Gábor, János, Klára, Franciska, Jozefa.⁸⁰⁴

5. BLANKENSTEIN, LUDWIG HEINRICH VON, BÁRÓ, (1796-TÓL) GRÓF⁸⁰⁵ (CÍMZETES EZREDES)

1774. *Coswig* (Anhalt-Zerbst Hercegség, Német-római Birodalom) – 1833. január 24. *Bécs*

Nemesi származású, birodalmi német. Christian von B. őrnagy bátyja. Evangélikus.

1794. október 11-én főhadnagyi állást kapott az akkor nagybátyja tulajdonában álló Blankenstein-, későbbi 6. számú huszárezredben. 1796. október 16. másodkapitány. 1800. május 13. elsőkapitány. 1808. szeptember 15. másodőrnagy. 1809. május 15. elsőőrnagy. 1812. augusztus 17. alezredes.

1820. augusztus 1-jén ezredesi ranggal nyugállományba helyezték, összesen több mint 25 év 7 hónap folyamatos katonai szolgálatot követően.

1796-ban nagybátyjával és öccsével együtt grófi méltóság adományozásában részesült. Cs. k. kamarás.

⁸⁰³ Az 1742-ben felállított csapattestet 1773-ban, az akkor még altábornagyi rangban szolgáló gróf Dagobert Wurmser tulajdonába helyezték, 1775-ben azonban megszüntetésre került. WREDE III/2. 723–724. o.

⁸⁰⁴ AMON, 1893. 175, 211, 216, 415. o.; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; MS 1798 273. o.

⁸⁰⁵ Nem azonos a hozzá hasonlóan többnyire szintén csak Heinrich keresztnévvel előforduló Christoph Heinrich von Blankenstein vezérőrnaggyal (1744–1827).

Nős, őrnagyként vette feleségül báró Wenckheim Karolinát. Egy fiuk született, Karl.⁸⁰⁶

6. COLLOREDO-WALLSEE,⁸⁰⁷ JOSEPH MARIA, GRÓF (VEZÉRŐRNAGY)

1773. július 29. Bécs – 1816. április 1.⁸⁰⁸

Főnemesi származású, ausztriai-csehországi német, a család ifjabb, csehországi ágának tagja.⁸⁰⁹ Szülei: Franz Carl von C. és Maria Eleonora von Wrba und Freudenthal. Római katolikus.

A bécsújhelyi Katonai Akadémiáról⁸¹⁰ 1788. szeptember 1-jén a báró Heinrich Ludwig von Jacquemin lovassági tábornok tulajdonában álló, akkor 20. rangszámot viselő vértesezredbe helyezték alhadnagyi rangban.⁸¹¹ 1791. április 1-jén csere révén az 1. számú Császár-svalizséreztredbe helyezték,⁸¹² ahol 1793. február 5-én főhadnaggyá lépett elő. Majd 1794-ben, a hadsereg-főparancsnokság március 14-én Valenciennes-ben kelt rendelete alapján április 1-jei hatállyal, másodkapitányi kinevezés mellett az újonnan felállított németalföldi törzsdragonos-ezredhez helyezték.⁸¹³ 1796. május 1-jén, a hadsereg-parancsnokság április 30-án Mannheimben kelt rendelete alapján a 28. számú Lobkovitz-svalizséreztredbe helyezték elsőkapitányi előléptetés mellett.⁸¹⁴ Hamarosan azonban, 1796. május 22-i udvari haditanácsi leirat alapján, május 21-i dátummal a főszállásmesteri törzsbe helyez-

806 Heirats Kautionen 1784 – 1851 B.; KEMPELEN II. 234–235. o.; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* I. 463–464. o.; MEGERLE, 1822. 13. o.; ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr. 7541; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; MS 1828 474. o.; PIZZIGHELLI, 1897. 564, 655. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 61.; RL HR 6 1798 2. Teil Karton-Nr. 7536; ST HR 6 1808 Karton-Nr. 7575; ST HR 6 1809 Karton-Nr. 7576; ST HR 6 1812 Karton-Nr. 7579; THÜRHEIM II. 164. o.; WURZBACH I. 425–426. o.

807 A legtöbb forrásban csak Colloredo néven, a katonai tiszti cím- és névtárakban viszont többször is a hibás Colloredo-Waldsee névalakban fordul elő. Vö. MS 1810 45. o.; MS 1816 570. o.

808 MS 1816 570. o. – Schmidt-Brentano szerint viszont 1815. január 23-án vagy 25-én halt meg. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 21. o.

809 Tulajdonképpen alemann eredetű, de már a 11. században a Német-római Birodalomból Friaulba költözött család. WURZBACH II. 416–417. o.

810 ST ChR 3 1796 Karton-Nr. 7116. – Erről azonban a bécsújhelyi Katonai Akadémia egyik monográfiája sem tud. Vö.: LEITNER; SVOBODA.

811 A csapattestre vonatkozóan lásd a 321. jegyzetet.

812 A fenti csapattestre lásd a 655. jegyzetet.

813 A törzsdragonosokra lásd az 513. jegyzetet.

814 Ezen csapattestre lásd 380. jegyzetet.

ték, Károly főherceg szárnysegédjeként. 1797. december 21-én őrnaggyá lépett elő az akkor 20. rangszámot viselő Mack-vértesezredben.⁸¹⁵ Majd 1798. május 18-i hatállyal alezredesi kinevezést nyert a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe. 1798. november 1-jén ismét Károly főherceg mellé vezényelték, immár főhadsegédként. 1799. március 15-éig ugyanakkor az ezred állományában maradt, az ekkor keltezett udvari haditanácsi rendelet azonban visszamenőleges hatállyal, 1798. november 27-i dátummal hivatalosan is a főszállásmesteri törzsbe helyezte. 1801-ben ezredesi kinevezést nyert, de továbbra is főhadsegédi beosztásában maradt.

1808. június 23-án vezérőrnaggyá előléptetve nyugállományba helyezték.⁸¹⁶ Nős, 1814. november 15-én vette feleségül gróf Rosine Hartmann de Klarsteint. Egy lányuk született, Rosine.⁸¹⁷

7. DERRA JAKAB

(VEZÉRŐRNAGY)

1773 k.⁸¹⁸ *Libicz-Kozma (Somogy vm.; ma: Libickozma) – 1840. június 27. Ménfő (Győr vm.; ma Ménfőcsanak néven Győr városrésze)*

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1790. augusztus 13-án a 12. számú Kavanagh-vértesezredben kezdte önköltséges hadapródként.⁸¹⁹ 1793. június 26. valóságos káplár. 1794. szeptember 16. alhadnagy. 1799. január 14. főhadnagy. 1806. március 16. másodkapitány. 1808. február 28-án áthelyezték a 12. számú Nádor-huszárezredbe. 1809. március 1-jén elsőkapitányi kinevezést nyert. 1809. május 16-án őrnaggyá előléptetve az 1. számú Császár-huszárezred újonnan felállí-

815 Fenti csapattestre lásd a 321. számú jegyzetet.

816 Schmidt-Brentano a nyugdíjba vonulásáról nem tud, de a katonai sematizmusokból ez valószínűsíthető. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 21. o.; MS 1808 367. o.; MS 1816 570. o.

817 http://www.geneall.net/W/per_page.php?id=131792 (letöltve: 2008. szeptember 15.); MS 1800 112. o.; MS 1801 117, 226, 251. o.; MS 1808 367. o.; MS 1816 570. o.; PIZZIGHELLI, 1897. 473. o.; RL HR 6 1799 1. Teil Karton-Nr. 7537; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 21. o.; ST ChR 1 1794 Karton-Nr. 7044; ST ChR 3 1796 Karton-Nr. 7116; ST HR 6 1798, 1799 Karton-Nr. 7568; ST KR 6 1798 Karton-Nr. 6658; THÜRHEIM I. 174. o.; WURZBACH II. 416–419. o.

818 ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304; TL KR 4 Offiziere (1807) Karton-Nr. 6600. – Ezzel szemben a Schmidt-Brentanónál szereplő 1777-es dátum valószínűtlennek tűnik. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 34. o.

819 Fenti csapattestre lásd a 325. jegyzetet.

tott 3. osztálya élére nevezték ki. 1809. augusztus 6. másodőrnagy.⁸²⁰ 1812. május 16. elsőőrnagy. 1812. szeptember 27. alezredes.⁸²¹ 1828. március 9. ezredes és ezredparancsnok. 1833. március 30. vezérőrnagy.⁸²²

1839. augusztus 19-én nyugállományba helyezték, 49 év katonai szolgálatot követően.

1805. november 24-én francia hadifogságba esett Castelfrancónál, innen 1806. január 6-án becsületszóra elbocsátották.⁸²³

Nős, másodkapitányként vette feleségül Bezerédy Kálmán, későbbi őrnagy nővérét, Bezerédy Annát,⁸²⁴ akitől három gyermeke született, Miklós, Kálmán és Rozália.⁸²⁵

820 Az 1. huszárezred története alapján a huszárezred másodőrnagya, Friedrich Hoditz und Wolframitz gróf 1809. augusztus 5-én soron kívül alezredesi kinevezést kapott a 12. számú huszárezredbe, és a helyére Mocsáry György kapitányt nevezték ki. Vö. AMON, 1898. 258. o. – Ez azonban egyértelműen tévedés, másodőrnaggyá az addigi harmadik őrnagy, Derra lépett elő, és az ő helyére lépett Mocsáry, ezt az 1. számú huszárezred 1809. évi állománytáblázata mellett alátámasztja az is, hogy Derra a későbbiekben is megelőzi Mocsáryt a ranglistában, valamint, hogy az 1. számú huszárezred története a későbbiekben másodőrnagynak nevezi. Vö. ST HR 1 1809 Karton-Nr. 7320 és AMON, 1898. 262, 264. o.

821 Az az 1813. évi katonai tiszti név- és címtárban szereplő, és Thürheim által is, valószínűleg innen átvett megjegyzés, miszerint 1812-ben alezredesi kinevezésével egyidejűleg a 4. számú huszárezred állományába helyezték, egyértelműen téves. Vö. MS 1813 348. o. és THÜRHEIM II. 22.o.

822 SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 34. o. – Az 1. huszárezred története szerint viszont március 29-én lépett elő vezérőrnaggyá. Vö. AMON, 1898. 388. o.

823 Ennek mibenlétére vonatkozóan lásd az 534. jegyzetet.

824 Néhol Aloysia néven is említik. Vö. pl. BODNÁR–GÁRDONYI 402, 403. o.

825 AMON, 1898. 248, 264, 304, 386, 388, 492. o.; BODNÁR–GÁRDONYI 402–403, 412. o.; <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/X6S4-D7P> (letöltve: 2013. június 8.); <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/X87Z-F81> (letöltve: 2013. június 8.); KEMPELEN III. 298–299. o.; ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304; MS 1841 533. o.; ST HR 1 1809 Karton-Nr. 7320; ST HR 1 1812 Karton-Nr. 7323; TL KR 4 Offiziere (1807) Karton-Nr. 6600; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 34. o.

8. DESSEWFFY (DESSÖFFY)⁸²⁶ TAMÁS LAJOS FÜLÖP, CSERNEKI ÉS TARKEŐI⁸²⁷

1750. december 19.⁸²⁸ Mannheim (Német-római Birodalom) – 1799. április 28. Trezzo sull'Adda (Lombardia)⁸²⁹

Az ősi és kiterjedt magyar nemesi család, tarkeőinek vagy kriváninak is nevezett ágának Franciaországba szakadt vonalából származott, miután nagyapja, Dessewffy Miklós 1705-ben francia szolgálatba lépett. Szülei: Dessewffy Károly, a francia hadsereg tábornoka és Marie Louise Hellot de Vidame.⁸³⁰ Római katolikus.

1763. március 8-án kezdte katonai pályáját francia szolgálatban az ottani Esterházy-huszárezredben hadapródként.⁸³¹ 1768-ban alhadnagyi, 1771-ben főhadnagyi rangot nyert. Majd császári-királyi szolgálatba lépett és 1773. február 9-én az akkori Hadik-, későbbi 6. számú huszárezredhez került, ahol másodkapitányi helyet vásárolt. 1775. december 21-én elsőkapitányi kinevezést nyert. 1790. április 24-i udvari haditanácsi leirat alapján május 4-i hatállyal létszámfeletti őrnaggyá lépett elő. 1790. augusztus 19-én az akkori Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték harmadik őrnagyként.

826 A családnév vonatkozásában a 18. században még a Dessöffy formát használták, az archaizáló Dessewffy névalak valószínű csak a 18. század végén jelent meg és a 19. században vált általánossá. Miután jelenleg is ez a névváltozat az elfogadott, így ezt tartjuk célszerűnek alkalmazni. Az alezredesre vonatkozó német nyelvű forrásokban egyébként végyesen szerepel a kétféle írásmód.

827 A forrásokban általános grófként történő említése, így valószínű, hogy tudatosan használta ezt a rangot és magát grófnak címezte. Tény, hogy apja, D. Károly két másodunokatestvére D. József 1744-ben, illetve D. Sámuel 1775-ben grófi méltóságra emeltetett, Zachar József kutatásai szerint azonban ezek a rangemelések nem terjedtek ki a család azon vonalára, melyből az alezredes származott. Ezt az ellentmondást Kempelen azzal az elgondolással próbálja áthidalni, miszerint az alezredes nagyapja, D. Miklós XIV. Lajostól grófi címet kapott, amiről azonban a Miklós életrajzát megíró Zachar semmit sem tud. Vö. KEMPELEN III. 307. o. és ZACHAR, 1984. 176–180, 394–395. o.

828 <http://csaladaink.hu/Sztranyay%200.web/per00586.htm> (letöltve: 2011. június 6.) – A rendelkezésre álló, különböző évekből származó mustrajegyzékek, illetve a 7. huszárezred története viszont eléggé eltérő adatokat közölnek az életkorával kapcsolatosan, melyek alapján a születés időpontja 1744 és 1748 közöttre tehető. Vö. ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; *Gesch. HR* 7. 15. o.

829 MS 1800 263. o. – Nagy Iván halálának időpontját és helyét egyaránt tévesen adja meg, amikor 1804-et, illetve Cassanót, (Cassano d'Adda, ma Olaszország) a csata névadó települését említi. Vö. NAGY Iván III. 301. o.

830 Nagy Iván alapján valószínűsíthető ez a leszármazás, jóllehet nála, mint említettük, tévesen 1804 és Cassano szerepel az alezredes halála időpontjaként és helyeként, de minden bizonnyal a fenti Dessewffy Tamásról van szó, miután fiaként ő is a mustrajegyzékekben szintén szereplő Lajost tünteti fel. Vö. NAGY Iván III. 301. o.

831 ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527. – Más források szerint március 6-án. Vö. AL, TL HR 6 1790 Karton-Nr. 7554; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443.

1796. április 1-jén másodőrnaggyá, 1797. május 22-én pedig elsőőrnaggyá lépett elő. 1798. április 25-i dátummal, április 26-i visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, alezredesi kinevezés mellett létszámfeletti állományba helyezték, majd május 31-ével, az ezred 3. őrnagyi osztályával együtt az újonnan felállított 7. számú huszárezredbe helyezték. A második koalíciós háborúban azonban az 1799. április 26–27-én az Adda folyó mentén lezajlott, cassanóinak nevezett csata második napján, Trezzo településnél, az említett folyón történő átkelés közben súlyos sebesülést szenvedett, aminek következtében másnap elhunyt.

Nős, elsőkapitányként vette feleségül báró Laffert Rozáliát. Gyermekeik: Lajos Frigyes Ignác, utóbb cs. k. kamarás, kapitány, valamint Anna Mária Rozália és Anna Franciska Terézia.⁸³²

9. DOBAY IMRE, DOBÓI

1750 k. Dobó (Sáros vm.; ma: Dubové, Szlovákia) – 1813. szeptember 13. Erdély

Nemesi származású, magyar. Evangélikus.

1768. szeptember 1-jén közlegényként csatlakozott az akkori Kálnoky-, későbbi 2. számú huszárezredhez, amelyben egész pályafutása során szolgált. 1771. július 12. káplár. 1774. május 1. strázsamester. 1774. szeptember 1. alhadnagy. 1782. június 13. főhadnagy.⁸³³ 1787. szeptember 16. másodkapitány. 1794. január 15. elsőkapitány. 1797. július 23-án, augusztus 1-jei hatállyal másodőrnaggyá lépett elő. 1797. október 8-án elsőőrnagyi, 1800. november 26-án alezredesi kinevezést nyert.

Az Udvari Haditanács 1805. október 31-én kelt rendelete nyomán november 19-én kibocsátott hadsereg-főparancsnoksági leirat alapján 1805. november 15-i hatállyal helyezték nyugállományba.

Nős.⁸³⁴

832 AL, TL HR 6 1790 Karton-Nr. 7554; HKR Akten 1799 9 648; HKR Prot. 1799 Dep. Lit. G 5587; ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; MS 1798 296. o.; MS 1799 244. o.; MS 1800 263. o.; PIZZIGHELLI, 1896. 15. o.; ST HR 4 1796 Karton-Nr. 7459; ST HR 4 1797 Karton-Nr. 7460; ST HR 4 1798 Karton-Nr. 7461; ST HR 6 1790 Karton-Nr. 7553; WREDE III/1. 267. o.

833 ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344. – A két későbbi mustrajegyzék alapján viszont csak 21-én. Vö. ML HR 2 1802. Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1803. Karton-Nr. 7351.

834 ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; MS 1798 280. o.; MS 1814 379. o.; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363; ST HR 2 1805 Karton-Nr. 7368; THÜRHEIM II. 43. o.

10. EÖTVÖS KÁROLY, VÁSÁROSNAMENYI

1750. *Erdőd* (Szatmár vm.; ma: *Ardud, Románia*) – 1797. július 29. *Mainz* (Mainzi Választófejedelemség, Német-római Birodalom)

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1769. november 9-én a 36. számú Török-huszárezredben hadapródként kezdte pályafutását.⁸³⁵ 1771. november 1-jén valóságos káplár, 1774. május 16-án az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe történő áthelyezéssel egyidejűleg alhadnagyi kinevezést kapott. 1777. szeptember 1. főhadnagy.⁸³⁶ 1783. november 1. másodkapitány. 1789. január 16. elsőkapitány. 1790. február 11. harmadik őrnagy. 1794. május 28. körül elsőőrnaggyá, majd 1796. december 17-én kelt udvari haditanácsi rendelet révén december 4-i visszamenőleges hatállyal alezredessé lépett elő.

1797. április 22-én a Neuuhofnál lezajlott összecsapásban szerzett súlyos sérülései következtében július 29-én a mainzi katonakórházban életét veszítette.

Kitüntetései: 1794. július 7-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rendet.

Nőtlen.⁸³⁷

11. FRAUENBERGER, JOSEPH VON

(CÍMZETES EZREDES)

1757. *Sopron* – 1830. január 4. *Sopron*.

Valószínű nemesi származású, magyarországi német. Római katolikus.

1776. július 15-én önként közlegénynek állt az akkori Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredbe.⁸³⁸ 1783. szeptember 19. vicekáplár. 1786. március 1. káplár. 1787. március 13. strázsamester. 1790. március 1. alhadnagy és ezredsegédtiszt. 1793. március 1. főhadnagy. 1799. november 24. másodkapi-

⁸³⁵ Ld. a 420. jegyzetet.

⁸³⁶ ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1792. 2. Teil Karton-Nr. 7735. – A 10. huszárezred története szerint viszont 7-én. Vö. AMON, 1892a. 175. o.

⁸³⁷ AMON, 1892a. 135–136, 168–169, 175. o.; HKR Akten 3 1796 2939; HKR Prot. 1796 Dep. Lit. G 11867; HL MMThO Index 42. o.; KA MMThO Index I.; MILODÁNOVITS 402–403. o.; ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1792. 2. Teil Karton-Nr. 7735; MS 1797 269. o.; WURZBACH IV. 57–58. o.

⁸³⁸ ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449. – Ezekről eltérően a 4. huszárezred 1787-es mustrajegyzéke szerint már 1777. július 15-én katonának állt. Vö. ML HR 4 1787 Karton-Nr. 7441.

tány. 1805. november 25. elsőkapitány. 1812. december 19. másodőrnagy. 1813. szeptember 11. elsőőrnagy. 1814. január 2. alezredes.

1816. október 16-án ezredesi rang adományozása mellett, előrehaladott kora és gyengesége miatt nyugállományba helyezték, összesen 40 év 3 hónap katonai szolgálatot követően.

Nőtlen.⁸³⁹

12. FRIMONT JÁNOS MÁRIA FÜLÖP⁸⁴⁰ (FRIMONT, JOHANN MARIA PHILIPP VON),
(1827-TŐL) **PALOTAI** (1808-TŐL) **BÁRÓ**, (1821-TŐL) **ANTRODOCCO HERCEGE**,
(1828-TŐL) **GRÓF**
(LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1759. január 3. Finstingen/Fénétrange (Lotharingiai Hercegség, Német-római Birodalom,⁸⁴¹ ma: Fénétrange, Franciaország) – 1831. december 26. Bécs

Német-római birodalmi nemességgel rendelkező család tagja. Szülei: Dominique de F. a francia hadsereg őrnagya, majd finstingeni kormányzó és Jeanne Marguerite Horiot de Collancy. Római katolikus.

A neves pont-à-moussoni jezsuita akadémia hallgatója volt,⁸⁴² majd 1776. április 7-én önköltséges hadapródnak állt az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe.⁸⁴³ 1777. káplár. 1778. alhadnagy. 1787. január 1. főhadnagy. 1789. április 1. másodkapitány. 1794. november 1. elsőkapitány. 1796. március 1-jén az alig egy évvel korábban felállított horvát-szlavón határőr-huszárcsapatba nyert őrnagyi kinevezést. 1796. december 17-én kelt visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, 1796. decem-

839 AMON, 1882. 405, 449. o.; ML HR 4 1787 Karton-Nr. 7441; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449; PP Oberste I. Bd. fol. 79.; ST HR 4 1813 Karton-Nr. 7474; THÜRHEIM II. 100–101. o.

840 A magyaros névhasználatot a kialakult erőteljes magyarországi kötődés és az ennek nyomán elnyert magyar indigenátus indokolja.

841 Fenti terület csak 1766-ban, az 1735-ös bécsi békében a Lengyel Királyságért a Lotharingiai Hercegséggel kárpótolt Leszczyński Szaniszló halálával került hivatalosan Franciaországhoz.

842 Az 1572-ben alapított intézményt 1768 júliusában Nancyba helyezték, így valószínű Frimont is ott folytatta tovább tanulmányait. Az a némely Frimont életrajzban előforduló állítás miszerint a pont-à-moussoni Királyi Katonai Iskola (École royale militaire) hallgatója lett volna, tévedésnek tekinthető, miután utóbbi alapítására csak 1776-ban került sor.

843 WURZBACH IV. 363. o. – Az Oestreichische militärische Zeitschriftben található életrajza szerint viszont április 1-jén kezdte katonai pályafutását. Vö. *Biographie von Frimont* 282. o.

ber 4-i dátummal a Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe, majd 1797. április 29-én, március 10-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján ismét a Wurmser-huszárezredbe helyezték, immár alezredessé történő előléptetéssel egyidejűleg. 1798. április 25-i dátummal, április 26-án kelt visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján ezredessé és az újonnan felállított Bussy-féle lovasvadászezred parancsnokává nevezték ki.⁸⁴⁴ 1801. január 9. vezérőrnagy, 1809. február 12.

29. kép gróf Frimont János

altábornagy.⁸⁴⁵ 1813. szeptember 12. lovassági tábornok.⁸⁴⁶ 1819. február 3. venetói főhadparancsnok. 1821-ben a nápolyi alkotmányos mozgalom levetése indított császári-királyi intervenció haderő főparancsnoka. 1825. június 14-étől, személyében egy kézben összpontosították, az akkor hivatalosan még különálló, lombardiai, illetve venetói főhadparancsnoki posztot. Majd a Lombardia–Veneto néven, néhány évvel később hivatalosan is összevont új főhadparancsnokság élén is megmaradt. 1829-ben pedig egy, a hadügyi igazgatás szervezeti korszerűsítésével foglalkozó udvari bizottság élére nyert kinevezést Bécsbe. 1831-ben azonban ismét Itáliába vezényelték az időközben kirobbant újabb felkelések elfojtására. Végül, 1833 novemberében a Cs. k. Udvari Haditanács elnökévé nevezték ki, néhány héttel ezt követően azonban meghalt.

1806. május 9-étől a 9. számú huszárezred tulajdonosa.

Kitüntetései: 1796. május 11-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, amit 1795. november 12-én érdemelt ki a Frankenthal településnél (ma Rajna-vidék–Pfalz, Németország) lezajlott összecsapás során,⁸⁴⁷ majd 1809. május 11-én megkapta a rend parancsnoki keresztjét is az 1809-es esztendőben, Itáliában tanúsított kimagasló helytállásáért.⁸⁴⁸ 1813. július

844 Ld. a 379. jegyzetet.

845 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 32. o. – Wurzbach szerint február 13-án. Vö. WURZBACH IV. 364. o.

846 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 32. o. – Wurzbach szerint október 13-án. Vö. WURZBACH IV. 364. o.

847 A Wurzbachnál, a frankenthal-i összecsapás vonatkozásában található 1796-os dátum nyilvánvaló elírás. Vö. WURZBACH IV. 363. o.

848 KA MMThO Index I. – Wurzbach szerint ugyanakkor május 8-án kapta meg. Vö. WURZBACH IV. 364. o.

27-én az Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoki keresztjével tüntették ki, az 1812-es oroszországi hadjáratban, egy lovashadosztály parancsnokaként nyújtott teljesítményéért. 1815. június 17-én elnyerte az Osztrák Császári Lipót Rend nagykeresztjét is. 1821-ben pedig megkapta az Osztrák Császári Vaskorona Rend I. osztályú rendjelét. Előbbiek mellett még tulajdonosa volt a következő elismeréseknek is: Orosz Szent Vlagyimir Rend I. osztálya, Orosz Alexander Nyevszkij Rend, Francia Szent Lajos Rend nagykeresztje, Nagy-Britanniai Bath Rend nagykeresztje, Szardíniai Királyi Annunziata Rend, Porosz Vörös Sas Rend I. osztálya, Nápoly–Szicília Kettős Királyság Szent Januarius Rendje, Nápoly–Szicília Kettős Királyság Szent Ferdinánd Rendjének nagykeresztje, az Újraegyesítés Szicíliai Szent György Rendjének nagykeresztje, Bajor Miksa József Katonai Rend nagykeresztje, Pápai Gergely Rend nagykeresztje gyémántokkal, valamint a Pármai Konstantin Rend nagykeresztje.

1808. március 25-én osztrák báróságra emeltetett.⁸⁴⁹ 1821. december 17-én I. Ferdinánd, Nápoly–Szicília Kettős Királyság⁸⁵⁰ uralkodója az Antrodocco hercege címmel tüntette ki.⁸⁵¹ 1823. január 31-én magyar indigenátust nyert. 1828. augusztus 7-én osztrák grófi méltóság, 1827. szeptember 14-én pedig „palotai” előnév adományozásában részesült a Bihar vármegyei Palota nevű birtoka után. Valóságos belső titkos tanácsos (1815. május 17.).

Nős, 1809-ben vette feleségül Mitterpacher (Mitterbacher) Katalint. Gyermekük: Albert (Adalbert) és Teodóra.⁸⁵²

849 GYALÓKAY, 1915. 214. o.; Megerle, 1824. 57. o. – Wurzbach tévesen 1806-ra teszi az osztrák bárói méltóság elnyerését. Vö. WURZBACH IV. 364. o.

850 Ld. a 374. jegyzetet.

851 GYALÓKAY, 1915. 214. o. – Wurzbach szerint december 1-jén. Vö. WURZBACH IV. 364. o.

852 AMON, 1880. 392, 394. o.; *Biographie von Frimont*; GYALÓKAY, 1915.; KEMPELEN IV. 198. o.; KA MMThO Index I.; MEGERLE, 1824. 57. o.; ML HR 8 1791 1. Teil Karton-Nr. 7627; ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690; ML HR 9 1817 Karton-Nr. 7691; MS 1822 466. o.; NAGY Iván IV. 278–279. o.; ÖBL I. 368–369. o.; REISZIG: *Bihar* 629. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 32. o.; ST HR 8 1798 Karton-Nr. 7644; ST JR Bussy 1798 Karton-Nr. 11.724; ST K-S HR 1796, 1797 Karton-Nr. 11.716; WURZBACH IV. 363–366. o.

13. FÜRSTENBERG, PHILIPP, TARTOMÁNYGRÓF

1775 k. Bécs – 1807. május 5. Bécs

Főnemesi származású, ausztriai német.⁸⁵³ Római katolikus.

1793. június 10-én alhadnagyként kezdte katonai pályafutását a 7. számú Kinsky-svalizsérezeredben.⁸⁵⁴ 1795. július 1-jén főhadnagyi kinevezést nyert. 1797. április 16-án századossá előléptetve a főszállásmesteri törzsbe helyezték, 1800. november 19-én pedig őrnaggyá lépett elő. 1801. június 1-jén a 2. számú Schwarzenberg-ulánusezeredbe helyezték létszámföltölti állományba. 1802. június 1-jén másodőrnagyi kinevezést kapott a 3. számú Württemberg-dragonyosezeredbe.⁸⁵⁵ 1805. július 1-jén a 7. számú Liechtenstein-huszárezzeredbe helyezték. 1805. szeptember 1-jén alezredessé lépett elő.

1804-ben nőtlen.⁸⁵⁶

14. GERINGER ANTAL (1789-TŐL) VON OEDENBERG

1774–1776 k. Horodenka (Kelet-Galícia; ma: *Городенка, Ukrajna*) – 1844. mácius 3. Milovec (Czortkóvi kerület, Kelet-Galícia; ma: *Миловець, Ukrajna*)

Nem nemesi származású, valószínű magyarországi német. Szülei: G. József cs. k. kapitány és Catharina Wolfsacker. G. Gábor vezérőrnagy öccse. Római katolikus.

1793. március 15-én a Császár-, későbbi 1. számú huszárezzeredben kezdte katonai szolgálatát közlegényként.⁸⁵⁷ 1794. június 1-jén a Keglevich-féle ulánus-szabadcsapatba, a későbbi 2. számú ulánusezeredbe⁸⁵⁸ helyezték valóságos káplárként. 1794. november 7. alhadnagy, 1799. március 1. főhadnagy. 1800. augusztus 16-án másodkapitányi kinevezést nyert az 1. számú Császár-huszárezzeredbe. 1805. szeptember 1-jén elsőkapitánnyá lépett elő. 1809. június 19-én őrnagyi rangban a 11. számú Székely határőr-husár-

853 Egészen pontosan egy német birodalmi család alsó-ausztriai ágából származott.

854 Fenti csapattestre lásd az 550. jegyzetet.

855 Fenti csapattestre lásd a 381. jegyzetet.

856 *Gesch. HR* 7. 523. o.; *GQMST* fol. 19. v., 20. r.; *KNESCHKE: Adels-Lexicon* III. 395–396. o.; *ML DR* 3 1804 Karton-Nr. 6867; *ST ChR* 5 1793 Karton-Nr. 7220; *ST ChR* 5 1794 Karton-Nr. 7221; *ST ChR* 5 1795 Karton-Nr. 7222; *THÜRHEIM* I. 291, II. 187. o.

857 *ML HR* 1 1807 Karton-Nr. 7302.; *ML HR* 4 1811 Karton-Nr. 7449. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont hadapródként kezdte. *Vö. PP Oberstlieutenants* I. Bd. fol. 82.

858 Fenti alakulatra vonatkozóan lásd a 763. jegyzetet.

ezredbe helyezték. 1810. január 31-én a harmadik őrnagyi osztályok megszüntetésével létszámfeletti állományba került. 1810. május 1-jén a 4. számú Hessen-Homburg huszárezredbe helyezték, de itt is létszámfeletti állományban maradt. 1812. december 19-én alezredessé lépett elő. 1813. május 13-ától tartós betegség miatt Lembergben tartózkodott, és ezredéhez többé már nem is vonult be.

1813-ban ugyanis, szeptember 20-án kelt udvari haditanácsi leirat alapján, visszamenőlegesen, szeptember 10-i hatállyal nyugállományba helyezték, összesen mintegy 20 és fél év katonai szolgálatot követően.⁸⁵⁹

Apja révén 1789. június 23-án osztrák örökös tartományokbeli nemességre emeltetett „von Oedenberg” előnévvel.⁸⁶⁰

Nős, elsőkapitányként házasodott.⁸⁶¹

15. GYULAY ALBERT, MAROSNÉMETI ÉS NÁDASKAI GRÓF (ALTÁBORNAGY)

1766. szeptember 12.⁸⁶² Buda – 1835. április 27.⁸⁶³ Pest

Főnemesi származású, magyar. Szülei: gróf Gy. Sámuel altábornagy és báró Bornemissza Anna. Nagyapja Gy. Ferenc tábornagy. Bátyja Gy. Ignác tábornagy, horvát bán, a korszak neves hadvezére. Római katolikus.

859 PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 82. – A 4. huszárezred 1813. évi állománytáblázata, és nyilván ennek nyomán az ezredtörténet szerint is tényleges rokkantként került nyugdíjazásra, ami a nyugdíjazást megelőző tartós betegsége következtében valóban elképzelhető. A ezredtörténet azon állítása viszont, miszerint nyugállományba helyezésekor ezredesi rangot kapott, egyértelműen téves. Vö. ST HR 4 1813 Karton-Nr. 7474; AMON, 1882. 393. o.

860 Ez nyilvánvalóan Sopronra (Oedenburg) utal, miután a nemességet szerző apa onnan származott, egy valószínű elírásnak köszönhetően viszont ez a hibás írásmód terjedt el, és vált használatossá egészen a ma is élő utódokig. Utóbbiakra lásd pl. Lidia Joanna Geringer de Oedenberg lengyel európai parlamenti képviselőt.

861 AMON, 1882. 368, 371, 384, 393. o.; AMON, 1898. 258. o.; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1804 Karton-Nr. 7301; ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302; ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449; MS 1809 266, 377. o.; MS 1813 349. o.; MS 1845 586. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 82.; ST HR 4 1810 Karton-Nr. 7471; ST HR 4 1811 Karton-Nr. 7472; ST HR 4 1812 Karton-Nr. 7473; ST HR 4 1813 Karton-Nr. 7474; ST HR 11 1810 Karton-Nr. 7792.

862 HOLD 4. o.; NAGY Iván IV. 487. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 38. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv 1773-as évszáma ugyanakkor egyértelmű tévedésnek tűnik. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 50.

863 KA MMThO Index I.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 38. o. – A 48. gyalogezred történetében ugyanakkor tévesen 1845. április 27. szerepel. Vö. HOLD 13. o.

1784 májusában alhadnagyként kezdte katonai pályafutását a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredben, 1787 októberében a 19. számú Alvinczy-gyalogezredbe, majd néhány hónappal később a Székely, későbbi 11. számú huszárezredbe helyezték másodkapitányként. 1789. februárban századosi kinevezést nyert, az akkor apja tulajdonában állt 32. számú gyalogezredbe. 1793 májusában pedig az O'Donell-szabadcsapatba helyezték, ekkor már őrnaggyá előléptetve.⁸⁶⁴ 1797 áprilisában újra a 32. számú gyalogezredbe helyezték létszámfeletti alezredesként, 1798. március 22-i visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján március 19-i dátummal az 1. számú Császár-huszárezredben kapott alezredesi helyet, 1798. április 26-án azonban már az újonnan felállított 48. számú Radivojevich-gyalogezredbe nyert ezredesi és ezredparancsnoki kinevezést. 1800. július 17-én vezérőrnaggyá lépett elő, 1805-ben az inszurrekcióba kapott beosztást. 1808. augusztus 14-én altábornagyi kinevezést nyert. 1809-ben Itáliában a VIII. hadtest parancsnoka volt Chasteler altábornagy távolléte idején.⁸⁶⁵ A felszabadító háborúban hadosztályparancsnokként vett részt.

1814. január 16-án, január 3-i udvari haditanácsi rendelet alapján nyugállományba vonult. 1815. május 1-jével azonban ismét szolgálatba helyezték. Végül 1816. február 1-jei hatállyal, 1815. november 23-án kelt udvari haditanácsi leirat alapján a török, illetve a francia háborúk során szerzett súlyos sebesülései következtében újra és immár véglegesen nyugállományba helyezték.

1810-től a 21. számú gyalogezred tulajdonosa.

Kitüntetései: 1789. december 21-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, a Belgrád (Nándorfehérvár) elleni roham során, 1789. szeptember 30-án tanúsított vitézségéért.

Ezenkívül az Erzsébet Terézia Katonai Alapítvány kedvezményezettje volt.

Valóságos belső titkos tanácsos, cs. k. kamarás, veronai nemes.⁸⁶⁶

Nős, felesége gróf Wynants Jusztina. Négy gyermekük született: Sámuel, később altábornagy, valamint Albert, Lajos és Jozefa.⁸⁶⁷

⁸⁶⁴ Fenti alakulatra vonatkozóan lásd a 763. jegyzetet.

⁸⁶⁵ NAGY-L. István szíves közlése.

⁸⁶⁶ Ezt a címet Verona városa adományozta számára halála jeléül 1799-ben. HOLD 12. o.

⁸⁶⁷ AMON, 1898. 167, 494. o.; HOLD 4, 12–13. o.; KA MMThO Index I.; MS 1798 296. o.; NAGY Iván IV. 486–491. o.; PP Generale I. Bd. fol. 50.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 38. o.; ST HR 1 1798 Karton-Nr. 7313.

16. GYURCSÁK⁸⁶⁸ JÁNOS

1772. *Felső-Zubrica (Árva vm.; ma: Zubrzyca Górna, Szlovákia) – 1837. június 8. Bécs*

Magyar, bizonytalan nemességű család tagja.⁸⁶⁹ Római katolikus.

1793. május 15-én önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Vécsey-, későbbi 4. számú huszárezredhez. 1794. május 26. vicekáplár. 1795. június 21. alhadnagy. 1797. szeptember 1-jén a főszállásmesteri törzsbe helyezték főhadnagyi kinevezéssel egyidejűleg. 1801. február 20. százados. 1801. június 1-jén ismét a 4. számú, akkor már Hessen-Homburnak nevezett huszárezredbe helyezték. 1809. szeptember 20-án létszámfeletti őrnaggyá lépett elő. 1810. április 1-én a 9. számú Frimont-huszárezredbe helyezték, továbbra is létszámfeletti őrnagyként. 1811. április 16-án másodőrnagyi, 1815. október 7-én pedig alezredesi kinevezést nyert.

1830. június 1-jén helyezték nyugállományba, összesen több mint 37 év katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: Orosz Szent Vlagyimir Rend IV. osztálya.

Nőtlen.⁸⁷⁰

17. HARDEGG AUF GLATZ UND IM MACHLAND, JOHANN IGNAZ FRANZ, GRÓF (LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1772. július 30. Bécs – 1848. február 17. Bécs

Főnemesi származású, ausztriai német, az ősi és kiterjedt család stetteldorfinak nevezett ágának tagja. Szülei: gróf Johann Anton Konrad H. cs. k. kamarás, valóságos belső titkos tanácsos és gróf Maria Josefa Augusta von Wilczek. Johann Dominik H. alezredes öccse, Johann Anton Leonhard H. altábornagy és Johann Heinrich H. lovassági tábornok bátyja. Római katolikus.

868 A mustrajegyzékek némelyikében Gyurtsak formában is előfordul. Vö. ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448.

869 Nagy Iván genealógiai munkájának IV. kötetében Árva vármegyei nemesi családként szerepelnek, a XII. kötetben található kiigazítás szerint viszont nem nemesi családról van szó, Kempelelnél ugyanakkor ismét nemesként jelennek meg. Vö. NAGY Iván IV. 493. o., XII. 496. o.; KEMPELEN IV. 426. o.

870 GQMST fol. 25. v., 26. r.; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690; ML HR 9 1817 Karton-Nr. 7691; NAGY Iván IV. 493. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 170.

1789. május 10-től a 7. számú Kinsky-svalizsérezerredben szolgált alhadnagyként.⁸⁷¹ 1790. február 11-én főhadnagyként az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredbe helyezték. 1793. április 16-án másodkapitányi kinevezést kapott a 4. számú Hohenzollern-Hechingen-vértesezerredbe.⁸⁷² 1796. október 1-jén elsőkapitánnyá lépett elő. 1799. november 16-án ismét a 3. számú, ekkor már Ferdinánd főherceg tulajdonában álló huszárezredbe helyezték. 1800. július 4-én, miután az akkor zajló második koalíciós háború során sorozatosan kitüntette magát, érdemei elismeréséül soron kívüli őrnagyi kinevezést nyert. 1800. december 1-jén a 13. számú Rosenberg-Orsini-dragonoyosezerredbe helyezték.⁸⁷³ 1805. március 31-én az 5. számú Ott-huszárezredbe kapott alezredesi kinevezést. 1805. június 30-án a 2. számú Schwarzenberg-ulánusezerredbe helyezték, ahol még ugyanazon év szeptember 1-jén ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1809. május 24-én vezérőrnaggyá nevezték ki. 1813. október 19-én, a lipcsei csatában nyújtott teljesítményéért, soron kívül, szeptember 2-i visszamenőleges hatállyal altábornagyi kinevezést nyert. 1831. december 30-án lovassági tábornokká lépett elő. 1834-től haláláig az Udvari Haditanács elnöke.

1813-tól a 8. számú, akkor Konstantin nagyherceg, orosz cárevics tulajdonában állt vértesezeredmásodtulajdonosa, 1831-től pedig ezredtulajdonosa.⁸⁷⁴ Kitüntetései: 1796. május 11-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, 1810-ben pedig a parancsnoki keresztjét. Ezenkívül a további elismerésekkel rendelkezett: Aranygyapjas Rend (1836), Osztrák Császári Lipót Rend nagykeresztje (1839), Orosz Alexander Nyevszkij Rend gyémántokkal, Orosz Szent Anna Rend I. osztályának lovagkeresztje gyémántokkal, Orosz Szent Vlagyimir Rend II. osztálya, Orosz Szent György Rend III. osztálya, Porosz Fekete Sas Rend, Szász Rutakorona Rend, Hannoveri Guelf Rend nagykeresztje, Pármai Konstantin Rend szenátori nagykeresztje.

A kép jogvédelem alatt áll!

30. kép gróf Ignaz von Hardegg

871 Fenti csapattestre lásd az 550. jegyzetet.

872 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 312. jegyzetet.

873 Ld. a 332. jegyzetet.

874 Ez azonos a korábbi 4. számú Hohenzollern-Hechingen vértesezerreddel ahol öt és fél évig szolgált. A csapattestre lásd a 312. jegyzetet.

Valóságos belső titkos tanácsos (1830), cs. k. kamarás.

Nős. 1803. január 23-án vette feleségül gróf Maria Aloisia von Gilleist.⁸⁷⁵

18. JELLENCHICH FERENC

1732 k. Vas vm. – ?

Nemesi származású, minden bizonnyal horvát eredetű magyar család tagja. Római katolikus.

1756 körül kezdte katonai szolgálatát, amelynek első évtizedeiről jelenleg nem áll rendelkezésre adat. Az első biztos információ szerint 1778-ban a Szlavón határőr-huszárezredben szolgált másodkapitányként.⁸⁷⁶ Előbbi csapattest 1780-ban ezredszinten megszüntetésre került, továbbra is megtartott osztályait ugyanakkor külön-külön a három szlavóniai határőr-gyalogezredbe tagolták. Jellenchich így ekkor a 66. számú brodi határőr-gyalogezredbe került.⁸⁷⁷ Miután azonban 1786 folyamán ezek a határőr-gyalogezredbe beosztott huszársvadronok, illetve osztályok is feloszlásra kerültek, 1786. április 3-án, március 1-jei legfelsőbb döntés alapján, elsőkapitányi előléptetés mellett a későbbi 11. számú Székely határőr-huszárezredbe helyezték, ahol 1788 januárjában harmadik őrnagyi, majd 1789. június 28-i legfelsőbb elhatározás alapján július 1-jei hatállyal másodőrnagyi kinevezést nyert. Miután a franciák elleni első koalíciós háború idején az ezred második, illetve harmadik őrnagyi osztálya egyaránt megszüntetésre került, Jellenchich 1793 tavaszától, ezrede hadszíntérre vonulásától kezdődően, a határőrizetre és az utánpótlás biztosítására a hátszországban maradt, ún. házi állomány (Hauß Stand) parancsnokaként tevékenykedett, így a franciák elleni harcokban nem vesz részt.

875 AMON, 1893. 217, 227, 232. o.; http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=135656 (letöltve: 2013. július 12.); <http://gw.geneanet.org/jksir?lang=fr;pz=vlasta+helene;nz=ksir;ocz=0;p=maria+josefa+augusta;n=wilczek> (letöltve: 2013. július 12.); <http://www.geni.com/people/Johann-Ignaz-Graf-zu-Hardegg-auf-Glatz-und-im-Machlande/6000000016551864753> (letöltve: 2013. július 12.); KA MMThO Index II.; ML KR 8 1817 Karton-Nr. 6723; ML KR 8 1818 Karton-Nr. 6741; MS 1846 7. o.; MS 1849 651. o.; *Relation der Schlachten bei Leipzig* 33. o.; SCHIVIZ 165. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 39. o.; THÜRHEIM III. 80. o.; WURZBACH VII. 345, 359–362. o.

876 Ez az alakulat 1746 és 1780 között állt fenn, így nem tévesztendő össze az 1798-tól 1801-ig létezett Horvát–Szlavón határőr-huszárezreddel. Ld. WREDE V. 338. o.

877 Fenti csapattestet 1747-ben állították fel Brodi szlavón határőr-gyalogezred néven. 1769-ben 66. ezredszámot kapott, 1798-ban pedig a határőr-gyalogezredek sorában, miután előbbieket ekkortól, mint nemzeti határőrezredek, önállóan számozták, a 7. hadrendi számot kapta. Végül 1873-ban feloszlásra került. Ld. WREDE V. 280. o.

Az erdélyi főhadparancsnokság 1794. március 18-i rendelete alapján, megalapított tényleges rokkantsága következtében, alezredesi rang adományozása mellett, de őrnagyi nyugdíjjal nyugállományba helyezték, visszamenőlegesen február 28-i hatállyal. Azonban, mivel a nevezett főhadparancsnokság az így megüresedő másodőrnagyi hely betöltését egyelőre nem tartotta szükségesnek, az ezred hadszíntéren történő távolléte miatt viszont egy tapasztalt, nyugállományú törzstiszt segítségét hasznosnak ítélte a csapattest hadkiegészítő parancsnokságának működtetéséhez, ugyanazon rendeletével a nyugállományból, március 1-jei dátummal, őrnagyi fizetés mellett, visszahelyezte az ezred állományába. Később azonban úgy ítélték meg, hogy a hadkiegészítő parancsnokságra beosztott néhány főtiszt is elegendő előbbi irányításához, így 1794 augusztusában 38 év katonai szolgálat után ténylegesen is nyugállományba helyezték.

Nős.⁸⁷⁸

19. KÁLNOKY JÁNOS, KÖRÖSPATAKI GRÓF

(VEZÉRŐRNAGY)

1771. *Köröspatak (Háromszék; ma: Valea Crișului (Sepsiköröspatak), Románia)*
– 1833. január 3. *Brassó (Brassó vidéke; ma: Brașov, Románia)*

Főnemesi származású, magyar (székely). Szülei: gróf K. Lajos Torda vármege főispánja és gróf Eleonora von Blumegen. Nagyapja gróf K. Antal lovasági tábornok, a későbbi 2. számú huszárezred első parancsnoka, majd első ezredtulajdonosa. Római katolikus.

1787. május 28-án önköltséges hadapródként csatlakozott a 9. számú Savoya-dragonyosezredhez.⁸⁷⁹ 1788. augusztus 21. alhadnagy. 1793. március 11. főhadnagy. 1799. szeptember 1. másodkapitány. 1805. november 1. elsőkapitány. 1806. július 16-án a 11. számú Székely határőr-huszárezredbe, 1809. június 16-án pedig az erdélyi Károly főherceg huszár-szabadcsapatba helyezték.⁸⁸⁰ 1809. július 16-án másodőrnagyi kinevezést nyert. 1809.

878 HKR Akten 1794 3 417; HKR Prot. 1794 Dep. Lit. B 1748; HKR Prot. 1794 Dep. Lit. B 1801; HKR Prot. 1794 Dep. Lit. I 4656; ST Broder Gr. IR 7 1783, 1784 Karton-Nr. 5774; ST Broder Gr. IR 7 1786 Karton-Nr. 5776; ST HR 11 1789 Karton-Nr. 7780; ST HR 11 1794 Karton-Nr. 7783.

879 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 428. jegyzetet.

880 A fenti négy svadron erejű alakulat felállítására 1809 júniusában, felosztatására pedig az ötödik koalíciós háború lezárását követően, 1810 januárjában került sor. WREDE III/1. 926. o.

szeptember 1-jén visszahelyezték a 11. számú Székely határőr-huszárezredbe. 1812. augusztus 7. elsőőrnagy. 1814. január 17. alezredes. 1820. július 25-én ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.⁸⁸¹ 1830. augusztus 26. vezérőrnagy.

1832. június 1-jén, május 13-án kelt udvari haditanácsi leirat alapján, betegsége és időskora miatt rokkantként nyugállományba helyezték, több mint 45 év megszákítás nélküli katonai szolgálat után.

Cs. k. kamarás.

Nős. 1805. július 9-én, másodkapitányként vette feleségül báró Jósika Borbálát. Öt fiuk és két lányuk született.⁸⁸²

20. KIENMAYER, FRANZ, BÁRÓ

1780. Bécs – 1827. március 17. Brno/Brünn

Nemesi származású, ausztriai német. Római katolikus.

1797. április 1-jén az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredhez csatlakozott önköltséges hadapródként. 1797. május 7-én alhadnagyi kinevezést kapott az ulánus-szabadcsapatba, amelyet 1798-ban 2. hadrendi számmal ulánusezreddé szerveztek át. 1800. május 6-án főhadnaggyá lépett elő. 1801. március 1-jén, másodkapitánnyá előléptetve a 10. számú Mészáros-huszárezredbe helyezték. 1809. március 18-án elsőkapitánnyá nevezték ki a 8. számú, ekkor már báró Michael Kienmayer altábornagy⁸⁸³ tulajdonában állt huszárezredbe.⁸⁸⁴ 1809. március 24-én másodőrnagyi kinevezést nyert. 1812. augusztus 20. elsőőrnaggyá, 1813. november 8-án pedig alezredessé lépett elő. 1814. december 1-jén a 2. számú József főherceg-huszárezredbe helyezték.

1825. június 1-jén került nyugdíjazásra, összesen több mint 28 év megszákítás nélküli katonai szolgálatot követően.

881 AMON, 1878. 320. o. – Ugyanezen ezredtörténet egy másik, korábbi bejegyzése szerint viszont csak augusztus 14-én. Vö. AMON, 1878. 318. o.

882 AMON, 1878. 314, 318, 319–320. o.; ML HR 11 1819 Karton-Nr. 7777; PP Generale I. Bd. fol. 168.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 82. o.; ST HR 11 1812 Karton-Nr. 7793.

883 1809. augusztus 3-ától lovassági tábornok.

884 Minden valószínűség szerint közeli rokonok voltak, azonban nem sikerült megállapítani, hogy pontosan milyen rokonság volt köztük. Ugyanakkor biztosan nem volt a tábornok fia, mivel az a mustrajegyzékek alapján még 1792-ben is nőtlen volt, talán az unokaöccse lehetett, vagyis az egy ideig zászlóshadapródként szolgálatot teljesített öccsének, Alois Kienmayernek a fia. Utóbbira lásd SVOBODA 166. o.

Kitüntetései: Hadseregkereszt.

Nőtlen.⁸⁸⁵

21. KLEBELSBERG, JOHANN NEPOMUK,⁸⁸⁶ GRÓF, THUMBURGI BÁRÓ

(LOVASSÁGITÁBORNOK)

1770–1772 k.⁸⁸⁷ Szoboszló (Hajdú városok; ma: Hajdúszoboszló) – 1841. június

1. Theresienstadt (Csehország; ma: Terezín)

Főnemesi származású, cseh. Szülei: Gróf Prokop Sigismund K. vezérőrnagy és gróf Maria Josepha Ugarte. Római katolikus.

1785. november 1-jén a 13. számú Modena-svalizsérezeredben hadapródként kezdte katonai pályáját.⁸⁸⁸ 1786. április 20. káplár. 1786. november 1. alhadnagy.

1788. december 1. főhadnagy. 1793. április 13-án másodkapitánnyá előléptetve az akkor felállított Wurmser-féle osztrák-stájer szabadcsapatba helyezték,⁸⁸⁹ amely-

A kép jogvédelem alatt áll!

31. kép gróf Johann Klebelsberg

nek lovasságát 1795. január 1-jével horvát-szlavón néven előbb határőr-huszárcsapattá, majd 1798. július 1-jével határőr-huszárezreddé alakították. 1793. november 26. elsőkapitány. 1797. július 28. harmadik őrnagy. A hu-

885 AMON, 1880. 464, 522. o.; ML HR 2 1817 Karton-Nr. 7356; ML HR 10 1802 2. Teil Karton-Nr. 7739; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743; MS 1826 464. o.; MS 1828 475. o.; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 76.

886 A Horvát-Szlavón határőr-huszárezred 1801-es áthelyezési jegyzékében tévesen Carl keresztnéven szerepel. Vö. AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721.

887 A mustrajegyzékek és a rendelkezésre álló áthelyezési jegyzék adatai alapján valószínűsíthető születési dátum (vö. AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML UR 4 1820 Karton-Nr. 7925). Wurzbach szerint ugyanakkor 1772. január 30-án született (vö. WURZBACH XII. 27. o.). A Schmidt-Brentano által közölt 1774. január 10-i dátum azonban már felettébb valószínűtlennek tűnik. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 50. o.

888 Fenti csapattestre lásd a 787. jegyzetet.

889 Ezt az alakulatot 1793 májusában állították fel két zászlóalj gyalogságból és két huszárosztályból, utóbbiakból hozták létre 1794 végén a horvát-szlavón határőr-huszárcsapatot, amelyet 1798-ban 12. hadrendi számmal, Horvát-Szlavón határőr-huszárezred elnevezéssel, reguláris ezreddé alakítottak. A továbbiakban már csak gyalogosokból álló, egyenruhájukról vöröskabátosoknak is nevezett szabadcsapat végül 1801 szeptemberében került feloszlásra. GRÄFFER, 1804. II. 235. o.; WREDE II. 501, III./2. 923. o., V. 340. o.

százrezdek harmadik őrnagyi osztályainak megszüntetését követően, 1800. november 1-jétől létszámfeletti állományba került. 1801. január 22-étől azonban ismét tényleges állományba került. 1801. április 1-jén, a Horvát-Szlavón határőr-huszárezred felosztatását követően a 8. számú Nauendorf-huszárezredbe helyezték létszámfeletti őrnagyként. 1802. december 1-jén a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe helyezték, ahol ismét tényleges állományba került. 1804. január 9-én alezredesi kinevezést nyert. 1805. augusztus 31-én pedig ezredessé előléptetve a 3. számú Károly főherceg-ulánusezred parancsnokává nevezték ki. 1809. április 15-én vezérőrnaggyá, majd 1813. október 11-én altábornaggyá lépett elő. 1831. december 30-án lovasági tábornokká, egyúttal Szilézia és Morvaország megbízott, majd tényleges főhadparancsnokává nevezték ki. Végül 1834-től haláláig Theresienstadt erődjének kormányzója.

1799. március 20-án hadifogságba esett, ahonnan csak ugyanazon év augusztus 1-jén szabadult.

1815. január 6-án a 4. számú Császár-ulánusezred másodtulajdonosa lett.

Kitüntetései: 1809. október 24-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. Ezenkívül a következő kitüntetésekkel rendelkezett: Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoki keresztje, a Francia Szent Lajos Rend lovagkeresztje, az Orosz Szent Anna Rend lovagkeresztje, a Badeni Hűség Rend lovagkeresztje, a Szardíniai Királyi Szent Móríc és Lázár Rend nagykeresztje, Hadseregkereszt.

Valóságos belső titkos tanácsos (1832), cs. k. kamarás.

Nős. 1806. április 20-án, ezredesként vette feleségül gróf verőcei Pejacevich Anna Mária, későbbi csillagkeresztes hölgyet. Gyermekük: Wenzeslaus, Adalbert, Julius, Franz, Anna, Josepha, Bertha és Leopoldina.⁸⁹⁰

⁸⁹⁰ AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721; AMON, 1880. 430. o.; General WITTWE I. Bd. fol. 36.; *Gesch. HR* 7. 543. o.; KA MMThO Index II.; MEGERLE, 1824. 18. o.; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML UR 4 1820 Karton-Nr. 7925; MS 1833 465. o.; MS 1835 495. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 50. o.; ST K-S HR 1797 Karton-Nr. 11.716; ST K-S HR 1800 Karton-Nr. 11.719; ST K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.720; WURZBACH XII. 27-30. o.

22. KOLLONITZ (KOLLONICH) MIKSA,⁸⁹¹ KOLLEGRÁDI GRÓF (ALTÁBORNAGY)

1763.⁸⁹² Bécs – 1827. március 4. Obersiebenbrunn (Alsó-Ausztria)

Főnemesi származású, magyar. Szülei: báró Zay László (1722-től adoptált gróf Kollonitz) és gróf Hamilton Valburga. Római katolikus.

1782. április 20-án önköltséges hadapródként csatlakozott az 1. számú Császár-svalizsérezedhez.⁸⁹³ 1783. június 12-én alhadnaggyá, majd 1783. augusztus 1-jén főhadnaggyá lépett elő. 1788. január 29-én a Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe helyezték. 1788. február 1-jén másodkapitányi, 1789. június 21-én elsőkapitányi kinevezést nyert. 1790. február 3-án harmadik őrnaggyá, 1793. január 28-án másodőrnaggyá, 1794. január 23-án pedig létszámfeletti alezredessé lépett elő. 1794. május 5-én az akkori Blankenstein-, későbbi 6. számú huszárezredbe helyezték valóságos alezredesként. 1797. május 14-i dátummal, május 16-án kelt, visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján a 21. számú Lotharingia-vértesezredbe helyezték másodezredesként.⁸⁹⁴ 1800. február 8-ától ezredparancsnok. 1800. november 30-án⁸⁹⁵ vezérőrnaggyá és dandárparancsnokká lépett elő, majd 1804. január 9-én a Magyar Királyi Nemesi Testőrségbe helyezték első testőrfőhadnagyként. 1805. november 3-ától a nemesi felkelő seregben szolgált mint dandárparancsnok, innen 1806. május 20-án helyezték vissza a Magyar Királyi Nemesi Testőrséghez. 1809. február 16-án altábornaggyá lépett elő. 1813. április 17-én testőralkapitánnyá nevezték ki.⁸⁹⁶ 1824. augusztus 13-i udvari haditanácsi leirat alapján 1824. augusztus 16-i hatállyal helyezték nyugállományba, összesen 42 év és 4 hónap szolgálat után.

⁸⁹¹ A német forrásokban Maximilian.

⁸⁹² PP Generale I. Bd. fol. 40. – Schmidt-Brentanónál ugyanakkor 1761. szeptember 14. szerepel, ami azonban korainak tűnik. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 51. o.

⁸⁹³ Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 655. jegyzetet.

⁸⁹⁴ Fenti csapattestre lásd a 640. jegyzetet.

⁸⁹⁵ SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 51. o. – Hellebronth szerint ugyanakkor már október 18-án. Vö. HELLEBRONTH 216. o.

⁸⁹⁶ Ez a hadseregbeli altábornagyi rangnak felelt meg.

Kitüntetései: 1790. december 19-én megkapta a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, amelyet még 1789-ben érdemelt ki.

Cs. k. kamarás (1790).

Nős, felesége gróf Haugwitz Katalina. Egy fiuk született, Miksa.⁸⁹⁷

23. LEIBINGER, FRANZ, (1819-TŐL) EDLER VON BUNDENTHAL (EZREDES)

1772. *Naszód (Beszterce vidéke,*⁸⁹⁸ *Erdély; ma: Năsăud, Románia) – 1831. október 8. Kőszeg*

Nem nemesi származású, valószínű erdélyi szász. Római katolikus.

1788. október 17-én a bécsújhelyi Katonai Akadémiáról az 51. számú Splényi-gyalogezredbe helyezték zászlós-hadapródként. 1789. február 1. zászlós. 1793. március 20. alhadnagy. 1797. május 26. főhadnagy. 1800. február 3-án a 8. számú Nauendorf-huszárezredbe kapott másodkapitányi kinevezést. 1805. szeptember 1. elsőkapitány. 1808. március 1-jén a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe helyezték. 1809. május 27. harmadik őrnagy. 1809. augusztus 16-án létszámfeletti állományba helyezték. 1811. április 16-án ismét tényleges állományba helyezték másodőrnagyi rangban. 1812. augusztus 17-én elsőőrnaggyá, 1813. szeptember 1-jén pedig második alezredessé és az ezred 1. velitaosztályának parancsnokává lépett elő.⁸⁹⁹ 1820. január 10-én az 5. számú Savoya-dragonyosezredbe helyezték.⁹⁰⁰ 1828. május 5-én ezredesi és ezredparancsnoki kinevezést nyert.

1831. július 1-jén tartós betegség következtében tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, összesen több mint 42 és fél év katonai szolgálatot követően.

1819-ben „Edler von Bundenthal” előnévvel osztrák nemességet nyert.

Nős.⁹⁰¹

897 AMON, 1880. 338. o.; HELLEBRONTH 216. o.; HL MMThO Index 34. o.; KA MMThO Index I.; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; NAGY Iván VI. 301–307. o.; PIZZIGHELLI, 1897. 392, 471. o.; PP Generale I. Bd. fol. 40.; MS 1797 285. o.; MS 1828 474. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 51. o.; ST HR 6 1797 Karton-Nr. 7567; ST HR 8 1792, 1793 Karton-Nr. 7641; THÜRHEIM I. 190. o., II. 221. o.

898 A vármegyerendszeren kívüli területet képező szász vidékek egyike.

899 A velitaosztályokra lásd a 188. jegyzetet.

900 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 428. jegyzetet.

901 KNESCHKE: *Adels-Lexicon* V.; 444. o.; MEGERLE, 1824. 356. o.; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; ML HR 6 1817 Karton-Nr. 7548; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML HR 8 1804 Karton-Nr. 7633; MS 1813 349. o.; MS 1820 465, 477. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 125.;

24. LOVÁSZ ANTAL⁹⁰²

(CÍMZETES EZREDES)

*1756 k. Szegvár (Csongrád vm.) – 1837 k. Gyula?*⁹⁰³ *(Békés vm.)*

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1776. január 27-én önköltséges hadapródként belépett a Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredbe. 1778. július 18. vicekáplár, 1783. március 1. káplár. 1785. március 1. alhadnagy. 1787. szeptember 20. főhadnagy. 1789. január 16-án másodkapitánnyá nevezték ki a Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe. 1789. szeptember 3. elsőkapitány. 1793. december 16. őrnagy. 1794. május 16-án az Erdődy-, későbbi 9. számú huszárezredbe helyezték harmadik őrnagyi beosztásban. 1794. június 23-án a Wurmser-féle osztrák-stájer szabadcsapat lovasságához helyezték,⁹⁰⁴ mely utóbbit 1795. január 1-jétől horvát-szlavón néven előbb határőr-huszárscapattá, majd 1798. július 1-jétől 12. hadrendi számmal határőr-huszárezreddé alakítottak. 1799. november 19-i hadsereg-főparancsnoksági rendelet alapján visszamenőleges hatállyal, október 25-én alezredessé lépett elő. 1801-ben, a hadsereg-főparancsnokság január 10-én Schönbrunnban kelt visszamenőleges hatályú rendelete alapján január 4-i dátummal, létszámfeletti alezredesként a 31. számú, akkor Benyovszky János altábornagy tulajdonában állt gyalogezredbe helyezték. 1799. március 20-án hadifogságba esett, ahonnan csak augusztus 1-jén szabadult.

1802 decemberében ezredesi ranggal kilépett a hadsereg kötelékéből.

1801-ben nőtlen.⁹⁰⁵

ST HR 6 1812 Karton-Nr. 7579; SVOBODA 218. o.; THÜRHEIM I. 345, 346, II. 163. o.; WENGEL, 1879. 699. o.

902 A 31. gyalogezred történetében tévesen Johann keresztnéval szerepel. Vö. BLAZEKOVIC 290, 299, 713. o.

903 A katonai sematizmusokban 1837-ig szerepel a szolgálaton kívüli ezredek között gyulai lakhellyel, 1837-után viszont itt már nem említik, ugyanakkor a halálozási rovatokban sem szerepel. Vö. MS 1837 64. o.

904 Fenti alakulatra lásd a 889. jegyzetet.

905 AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721; BLAZEKOVIC 290, 299, 713. o.; KEMPELEN VI. 418. o.; ML HR 4 1780 Karton-Nr. 7437; ML HR 10 1792 1. Teil Karton-Nr. 7734; MS 1800 240. o.; MS 1837 64. o.; ST K-S HR 1799 Karton-Nr. 11.718; ST K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.720.

25. LUZSÉNSZKY KÁROLY

(EZREDES)

1777. Torda (Torda vm.; ma: Turda, Románia) – 1848. szeptember 13. Jakobenya (Bukovina; ma: Iacoveni, Románia)

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1793. április 1-jén a bécsi Hadmérnök Akadémiáról került alhadnagyi rangban a Sándor Lipót főherceg-, későbbi 2. számú huszárezredbe. 1797. május 1. főhadnagy. 1800. december 10. másodkapitány. 1807. november 16. elsőkapitány. 1809. május 21-én elsőörnaggyá nevezték ki a horvát-szlavón insurrekciós huszárcsapatba. 1809. október 24-én alezredesi kinevezést nyert. 1810. január 19-én a 11. számú Székely határőr-huszárezredbe helyezték létszámfeletti állományba. 1812. augusztus 23-án a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe nyert beosztást, ahol 1820. január 19-én ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.

1827. október 16-án, sebesülései következtében ideiglenes rokkantként nyugállományba helyezték, összesen 34 év 6 hónap 15 nap megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: Hadseregkereszt.

Nőtlen.⁹⁰⁶

26. MAGGI, JOHANN, GRÓF

1758 k. Brescia (Velencei Köztársaság) – 1812. április 28. Tobitschau (Morvaország; ma: Tovačov, Csehország)

Főnemesi származású. Római katolikus.

1778. április 1-jén önköltséges hadapródként belépett az akkori Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredbe. 1782. május 2. alhadnagy. 1786. szeptember 7. főhadnagy. 1788. december 4. másodkapitány. 1799. február 5. elsőkapitány. 1804. március 31. másodörnaggy. 1805. november 27.

---

906 AMON, 1880. 485, 528, 529. o.; ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; ML HR 8 1817 Karton-Nr. 7636; ML HR 8 1818 Karton-Nr. 7636; PP Oberste I. Bd. fol. 62.; ST HR 11 1810 Karton-Nr. 7792.

elsőőrnagy. 1808. szeptember 15-én alezredessé nevezték ki az 1. számú Császár-huszárezredbe.

1811-ben nőtlen.⁹⁰⁷

27. MÁRIÁSSY IMRE, MÁRKUS- ÉS BATIZFALVI

1778 k.⁹⁰⁸ *Batizfalva* (Szepes vm.; ma: Batizovce, Szlovákia) – 1813

Nemesi származású, magyar. Szülei: M. Sándor és Okolicsányi Borbála. Evangélikus.

1795. január 20-án önköltséges hadapródként kezdte pályafutását a 37. számú, akkor báró Joseph de Vins táborszernagy tulajdonában álló gyalogezred gránátos osztályában. 1795. szeptember 30-án az akkori 7. számú Kinsky-svalizsérezerredbe helyezték, ahol még ugyanazon év október 1-jén alhadnaggyá lépett elő.⁹⁰⁹ 1799. január 22-én főhadnagyi, 1804. április 1-jén pedig vásárlás útján elsőkapitányi kinevezést nyert. 1809. május 27-én őrnagyi (főstrázsamesteri) rangban a primási inszurrekciós lovasezerredbe helyezték, majd az inszurrekció főparancsnokságának rendelete alapján, 1809. szeptember 10-én ezredes-főhadnagyi (alezredesi) kinevezést nyert. Az inszurrekció felosztatását követően 1810. január 11-én létszámfeletti alezredesként a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe helyezték. 1810. június 30-án a 3. számú Knesevich-dragonyosezerredbe helyezték előbb létszámfeletti, majd 1811. február 1-jétől tényleges állományba.⁹¹⁰

1811. június 30-án, rangja megtartásával kilépett a hadsereg kötelékéből.

Nős, felesége Horváth Stantich Borbála (Bora). Egy fiuk született: Ágoston (Gusztáv), később cs. k. kamarás.⁹¹¹

907 AMON, 1898. 228, 234, 263, 494. o.; ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 4 1779 Karton-Nr. 7437; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; RL HR 4 1790 Karton-Nr. 7442; THÜRHEIM II. 21. o.

908 ML ChR 5 1806 Karton-Nr. 7204. – Kempelen szerint ugyanakkor 1776-ban született. Vö. KEMPELEN VII. 70. o.

909 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd az 550. jegyzetet.

910 Fenti csapattestre lásd a 381. jegyzetet.

911 DEDEKIND, 1879. 747. o.; *Gesch. HR* 7. 556. o.; KEMPELEN VII. 70. o.; ML ChR 5 1806 Karton-Nr. 7204; NAGY Iván VII. 309. o.; R. Kiss II. 61. o.; ST HR 7 1810 Karton-Nr. 7606.

28. MORBERTH, JOHANN VON

1756. *Glina* (1. Báni ezred, Katonai Határőrvidék; ma Horvátország) – 1801. december 21. Erdély

Római katolikus.

1773. május 12-én az 1. báni határőr-gyalogezredben káplárként kezdte katonai pályafutását.⁹¹² 1773. augusztus 9. őrmester. 1775. július 20-án ezredsegédtiszti kinevezést nyert.⁹¹³ 1778. március 15-én alhadnaggyá, 1784. március 20-án főhadnaggyá, 1789. április 15-én pedig százados-hadnaggyá lépett elő.⁹¹⁴ 1793. április 19-én a elsőkapitánnyá kinevezve a Wurmser-féle osztrák–stájer szabadcsapat lovasságához helyezték, amelyet 1795. január 1-jétől horvát–szlavón néven előbb határőr-huszárcsapattá, 1798. július 1-jétől pedig határőr-huszárezreddé alakítottak. 1794. június 23-án őrnaggyá lépett elő. 1799. június 13-án életének utolsó harci cselekményénél a Lech folyó mentén, Schongaunál súlyosan megsérült, és hosszú időre harcképtelenné vált. 1801. január 22-én alezredessé léptették elő. 1801. március 31-én pedig a 11. számú Székely határőr-huszárezredbe helyezték.

Kitüntetései: 1801. augusztus 18-án elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

Nős. Őrnagyként házasodott meg.⁹¹⁵

912 AL, TL K-S HR 1801. Karton-Nr. 11.721. – A 11. huszárezred története és Wurzbach szerint viszont hadapródként. Vö. AMON, 1878. 209. o.; WURZBACH XIX. 77. o.

913 A 11. huszárezred története és Wurzbach szerint ekkor egyúttal az akkor szerveződött báni határőr huszár-szabadcsapatba helyezték, és majd csak ennek feloszlását követően helyezték vissza főhadnagyként az 1. báni határőr-gyalogezredbe. Vö. AMON, 1878. 209–210. o.; WURZBACH XIX. 77. o. – Más forrás azonban ezt nem igazolja, ráadásul ilyen nevű alakulatot nem sikerült fellelnünk, így véleményünk szerint talán az 1759-ben felállított báni határőr-huszárezredről lehet szó, amelynek állományát 1779-ben két svadronra csökkentették, 1780-ban pedig mint ezredet meg is szüntették, svadronjait azonban 1780-ban a két báni határőr-gyalogezredhez osztották be, de végül 1786-ban ezeket is felszámolták. Ld. WREDE V. 337. o.

914 Fenti rangfokozatra lásd a 365. jegyzetet.

915 AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721; AMON, 1878. 209–211. o.; GRÄFFER, 1812. 268. o.; HL MMThO Index 54–55. o.; KA MMThO Index II.; ST K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.720; THÜRHEIM II. 308. o.; WURZBACH XIX. 77–78. o.

29. NEUMANN (1764-TŐL) VON BUCHOLD, JOSEF

1748 k. Új-Arad (Temesi Bánság; ma Arad településrésze, Románia) – ?

Nem nemesi származású. Apja valószínű Carl Samuel N. sóhivatalnok. Római katolikus.

1768-ban a gróf Anton Colloredo-Wallsee tábornagy tulajdonában állt, későbbi 20. számú gyalogezredhez csatlakozott hadapródként. 1772. január 1-jén alhadnagyi kinevezést nyert a 9. számú Savoya-dragonyosezredbe.⁹¹⁶

1778. szeptember 16. főhadnagy. 1785. március 1. másodkapitány. 1790. február 14. elsőkapitány. 1792. szeptember 11-én a Graeven-, a későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték. 1800. június 13. másodőrnagy. 1802. március 31. elsőőrnagy. 1804. március 31. alezredes.

1805. október 15-én nyugállományba helyezték 37 év katonai szolgálatot követően.

1764-ben apjával együtt osztrák örökös tartományokbeli nemességet nyert.

1804-ben nőtlen.⁹¹⁷

30. NÉMETH ISTVÁN

(VEZÉRŐRNAGY)

1773.⁹¹⁸ Debrecen (Bihar vm.) – 1846. április 10. Pest

Magyar. Református.

1790. augusztus 7-étől önköltséges hadapródként az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredben szolgált. 1795. június 9. alhadnagy. 1797. március 27. főhadnagy. 1797. április 16-án a 34. számú, korábban herceg Esterházy Antal altábornagy tulajdonában állt gyalogezredbe helyezték.⁹¹⁹

1800. január 16-án százados-hadnaggyá lépett elő.⁹²⁰ 1800. október 16-án elsőkapitányi kinevezést kapott az akkor felállított Nádor-, 1802-től 12. szá-

916 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 428. jegyzetet.

917 AMON, 1882. 308, 321, 329. o.; MEGERLE, 1822. 233–234. o.; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446.; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; THÜRHEIM II. 100. o.

918 PP Generale I. Bd. fol. 181., SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 126. o. – A mustrajegyzékek alapján ugyanakkor 1774–1775 körüli időpont valószínűsíthető. Vö. ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799.

919 Ekkor azonban nem volt ezredtulajdonosa, miután Esterházy még 1794-ben meghalt, új tulajdonost pedig csak 1799-ben neveztek ki az élére, báró Kray Pál tábornagy személyében.

920 A fenti rangfokozat mibenlétére lásd a 365. jegyzetet.

mú huszárezredbe.⁹²¹ 1809. február 16. másodőrnagy. 1810. február 16. elsőőrnagy. 1814. március 3. alezredes. Gróf Hoditz alezredes hadifogságból történt visszatérését követően azonban, 1814. április 16-ától létszámfeletti állományba került. 1815-ben, a magyarországi főhadparancsnokság április 3-i rendelete alapján március 31-i visszamenőleges hatállyal az 5. számú György angol régens⁹²² tulajdonában lévő huszárezredbe helyezték.⁹²³ 1825-ben ezredessé és ezredparancsnokká nevezték ki. 1832. június 6-án pedig vezérőrnaggyá lépett elő.

1835. április 1-jei legfelsőbb döntést követően április 4-én kelt udvari haditanácsi leirat alapján, 1835. május 1-jei hatállyal itáliai dandárparancsnoki beosztásból helyezték nyugállományba, közel 45 év katonai szolgálatot követően.⁹²⁴

1805. október 18-án Neeresheimnél hadifogságba esett, de már október 19-én becsületszóra elengedték.⁹²⁵

Kitüntetései: Szardíniai Királyi Szent Móric és Lázár Rend parancsnoki keresztje, Hadseregkereszt, továbbá ezüst érdempénz, amelyet 1794. október 20-án még hadapródként nyert el.

Nőtlen.⁹²⁶

921 ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798. – A két későbbi mustrajegyzék szerint viszont csak 17-én. Vö. ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799; ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488.

922 1820-tól IV. György néven Nagy-Britannia és Írország, valamint Hannover királya.

923 AMON, 1876. 133. o. – Az 5. huszárezred 1817-es mustrajegyzéke szerint viszont 1-jén. Vö. ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488.

924 A nyugdíjazási jegyzőkönyv ismeretlen okból csak 41 év 8 hónap és 23 nap összes szolgálati időt tüntet fel. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 181.

925 Erre vonatkozóan lásd az 534. jegyzetet.

926 AMON, 1876. 133, 297, 298. o.; AMON, 1885. 451. o.; ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799; MS 1836 510. o.; PP Generale I. Bd. fol. 181.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 126. o.; ST HR 12 1814 Karton-Nr. 7816; ST HR 12 1815 Karton-Nr. 7817; THÜRHEIM II. 134, 235, 320. o.

31. NORDMANN, JOSEPH ARMAND VON⁹²⁷

(ALTÁBORNAGY)

1754. december 15.⁹²⁸ Molsheim (Elszász, Franciaország) – 1809. július 6. Deutsch-Wagram (Alsó-Ausztria)

Nemesi származású, sziléziai német eredetű katonacsalád sarja. Szülei: Sigismund Karl Gustav N., francia szolgálatban állt huszárezredes és Marie Anne Baur. Római katolikus.

1770. január 1-jén kezdte katonai pályafutását a francia hadsereg Chamborant-huszárezredében mint önkéntes. 1772. január 14-én alhadnaggyá, 1779. február 21-én főhadnaggyá lépett elő. 1781. június 10-én kapitányi, 1788. május 27-én pedig őrnagyi kinevezést nyert.⁹²⁹ 1792. május 16-án a Bercheny- (Bercsényi) huszárezredbe helyezték első alezredessé történő előléptetés mellett,⁹³⁰ majd ugyanazon év szeptember 20-án, miután az alakulat legénységének és a tisztikarának egy része, köztük az ezred parancsnoka is dezertált a forradalmi hadseregből, ezredessé és ideiglenes ezredparancsnokká lépett elő. Az 1793. március 18-i neerwindeni csatát követően azonban Charles François Dumouriez tábornokkal együtt ő is elhagyta a francia hadsereget, és ugyanazon év április 6-ával császári-királyi szolgálatba állt, ahol alezredesi rangban a Bourbon-légió lovasságához nyert beosztást, majd 1796 folyamán az alakulat lovasságának parancsnokává lépett elő.⁹³¹

927 Schmidt-Brentano bárónak címezi, de erre vonatkozóan semmilyen hitelt érdemlő bizonyítékot nem találtunk. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 69. o.

928 Raymond Boissau és Tóth Ferenc szíves közlése. Az időpont helyességét az ezred története és az ezred mustrajegyzékében található adatok is alátámasztják. Ld. AMON, 1892a. 199. o.; ML ChR 4 1804 Karton-Nr. 7142. – Ezzel szemben teljesen valószínűtlen Wurzbach közlése, miszerint 1759. augusztus 31-én született volna. Vö. WURZBACH XX. 383. o.

929 AMON, 1892a. 199. o. – A 4. sivalizserezred 1804-es mustrajegyzéke szerint viszont 1787-ben léptették elő, de nem őrnaggyá, hanem kapitánnyá. A mustrajegyzék készítője azonban nyilvánvalóan hibásan fordította a francia rangfokozatokat, így az őrnagyot jelentő „chef d'escadron” kifejezést kapitánynak és század- (svadron) parancsnoknak értelmezte. Vö. ML ChR 4 1804 Karton-Nr. 7142.

930 BOISSAU 45. o. – Az alezredesi kinevezésére vonatkozóan a császári-királyi hadsereg személyügyi anyagaiban és a nyilván ezek nyomán a 10. huszárezred történetében található 1792. június 14-i időpont minden bizonnyal téves. Vö. ST HR 10 1798 Karton-Nr. 7756; ML ChR 4 1804 Karton-Nr. 7142 és AMON, 1892a. 199. o.

931 1793 tavaszán különböző francia emigráns alakulatokból létrehozott és császári-királyi szolgálatba állított csapattest, mely négy gyalogos zászlóalj mellett egy sivalizsér- és egy huszárosztályból állt. Utóbbiakat két svadron Bercheny-huszár alkotta, akik Nordman vezetése alatt szintén távoztak a forradalmi haderőből. A légió létszáma 1794 elején valamivel több mint 800 fő volt, ennek körülbelül a felét alkotta a lovasság. Feloszlására és állományának más csapattestekbe történő beosztására az első koalíciós háborút kö-

32. OLÁH JAKAB, NÁNÁSI

(VEZÉRŐRNAGY)

1766. Nánás (Hajdú városok,⁹³⁸ ma: Hajdúnánás) – 1850. december 23. Tokaj (Zemplén vm.)

Nemesi származású, magyar. Református.

1788. február 7-étől önköltséges hadapródként szolgált a Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredben. 1789. október 1. valóságos káplár. 1790. április 11. alhadnagy. 1796. főhadnagy. 1797. április 1. másodkapitány. 1800. szeptember 1. elsőkapitány. 1800. november 19-én az akkor felállított Nádor-, későbbi 12. számú huszárezredbe helyezték. 1808. február 22. másodőrnagy, 1809. február 16. elsőőrnagy. 1810. március 7-én létszámfelletti alezredessé lépett elő. 1811. szeptember 16-án a 3. számú Knesevich-dragonyosezredbe helyezték, immár tényleges állományba.⁹³⁹ 1813. augusztus 7-én pedig ezredesi és egyben ezredparancsnoki kinevezést nyert.⁹⁴⁰ 1823. január 6-án vezérőrnaggyá lépett elő.

1828. február 25-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján ugyanazon év április 1-jén helyezték nyugállományba az erdélyi Medgyesen betöltött dandárparancsnoki beosztásából, összesen több mint 40 év katonai szolgálat után.

1805. október 18-án Nördlingennél hadifogságba esett, de már másnap becsületszóra elengedték.⁹⁴¹

Kitüntetései: 1814. szeptember 19-én elnyerte a Bajor Miksa József Katonai Rendet.

Nős. 1803. május 26-án házasodott meg.⁹⁴²

938 Az ún. hajdúvárosok ekkor megyerendszeren kívüli területet képeztek, a későbbiekben pedig Hajdú kerület elnevezést kaptak.

939 Fenti csapattestre lásd a 381. jegyzetet.

940 ML DR 3 1818 Karton-Nr. 6871. – A 11. számú dragonyosezred (a 3. számú dragonyosezred jogutódja) története szerint viszont már augusztus 6-án. Vö. DEDEKIND, 1879. 665. o.

941 Erre vonatkozóan lásd az 534. jegyzetet.

942 DEDEKIND, 1879. 380. o.; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ML DR 3 1818 Karton-Nr. 6871; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799; NAGY Iván VIII. 216. o.; PP Generale I. fol. 127.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 129. o.; THÜRHEIM I. 291. o.

33. PÉCHY MIHÁLY, PÉCSÚJFALUSI

(CÍMZETES EZREDES)

1768. Miskolc – 1839. november 11. Miskolc

Nemesi származású, magyar. Szülei P. Gábor és Malonyay Krisztina. Római katolikus.

1786. július 1-jén önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredhez, ahol egész pályafutása során szolgált.

1788. május 1. valóságos káplár. 1789. június 16. alhadnagy. 1794. február 7. főhadnagy. 1799. szeptember 1. másodkapitány. 1801. február 4. elsőkapitány. 1809. május 27. másodőrnagy. 1813. február 1. elsőőrnagy. 1813. június 1. alezredes.

1821. május 1-jén helyezték nyugállományba tényleges rokkantként, közel 35 évi katonai szolgálatot követően. Május 11-én címzetes ezredesi rang adományozásában részesült.

Nőtlen.⁹⁴³

34. RAKOVSZKY ISTVÁN, NAGYRÁKÓI ÉS KELEMENFALVI

1751. december 24. Nagyrákó (Turóc vm.; ma: Nagyrákó/Rakovo, Szlovákia)⁹⁴⁴ –

1822. január 23. Rás (Gömör vm.; ma: Hrašovík, Szlovákia)

Nemesi származású, magyar, a régi és kiterjedt család turóci főágának tagja.

Szülei: R. Gábor és tiszabeői Hellebronth Judit. Báro R. Márton vezérőrnagy bátyja.⁹⁴⁵ Római katolikus.

---

943 AMON, 1892a. 257, 273, 294–295. o., VIII. melléklet; ML HR 10 1792 1. Teil Karton-Nr. 7734; ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743; ML HR 10 1819 Karton-Nr. 7746; NAGY Iván IX. 176–188. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 80.

944 <http://www.rakovszky.eu/default.shtml?id=LsL2BiographiesList> (letöltve: 2013. július 23.) – A mormonok internetes adatbázisában megtalálható vonatkozó egyházi anyakönyvi bejegyzés alapján, miszerint 1751. december 26-án keresztelték a Nagyrákóhoz közeli Szocócon (ma Socovce, Szlovákia), szintén teljesen elképzelhetőnek tűnik a fenti születési dátum. A Szocócon történt keresztelés egyébként nyilván abból fakad, hogy Nagyrákó nem alkotott önálló egyházközséget, hanem a szocóci plébánia filiáléja volt (ld. VÁLYI III. 173. o.).

945 Vö. <https://familysearch.org/pal:MM9.1.1/KH7B-F1S> (letöltve: 2013. július 23.); <https://familysearch.org/pal:MM9.1.1/KH7B-NHF> (letöltve: 2013. július 23.); illetve <http://www.rakovszky.eu/default.shtml?id=LiL2UpToDateTree> (letöltve: 2013. július 23.).

1772. június 15-én a 36. számú Török-huszárezredhez⁹⁴⁶ csatlakozott mint hadapród.⁹⁴⁷ 1773. április 3-án alhadnaggyá lépett elő. 1775. augusztus 1-jén az akkori Nádasdy-, későbbi 9. számú huszárezredbe helyezték. 1778. július 6. főhadnagy. 1787. március 1. másodkapitány. 1788. december 11. elsőkapitány. 1801-ben, február 1-jén kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, február 10-i visszamenőleges hatállyal másodőrnaggyá lépett elő. 1801. július 1. elsőőrnagy. 1808. február 22. alezredes.

1809. május 1-jén reumatikus fájdalmak következtében nyugállományba helyezték, összesen 36 év 10 hónap és 16 nap folyamatos katonai szolgálatot követően.

Nős, főhadnagyként vette feleségül draskóczi és dolinai Draskóczy Annát. Egy lányuk született, Apollónia.⁹⁴⁸

35. REINISCH JÁNOS

1764 k. Szeged (Csongrád vm.) – 1813. december 24. Sainte-Croix-en-Plaine (Franciaország)

Valószínűsíthetően nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1780. április 6-án önköltséges hadapródként kezdte katonai pályafutását a császári-királyi hadseregben, de arról nincs adat, hogy mely alakulatnál. 1784. november 1-jén káplárrá lépett elő, majd 1787. június 16-án a Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe helyezték alhadnagyi kinevezéssel egyidejűleg. 1789. január 1-jén a Vukassovich-féle horvát szabadcsapat huszársvadronjába nyert főhadnagyi kinevezést.⁹⁴⁹ A szabadcsapat megszűntetését követően, 1790 februárjától tovább szolgált az említett huszár-

946 Ld. a 420. jegyzetet.

947 ML HR 9 1792 2. Teil Karton-Nr. 7681; ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont már június 13-án. Vö. PP Oberstlieutenants Bd. I. fol. 101.

948 <http://www.rakovszky.eu/default.shtml?id=LiL2UpToDateTree> (letöltve: 2013. július 23.); <http://www.rakovszky.eu/default.shtml?id=LsL2BiographiesList> (letöltve: 2013. július 23.); http://www.rakovszky.eu/default.shtml?Rako-IWS-Site/A7_SiteRubrics/Military/Huszarscaladok.shtml (letöltve: 2012. május 20.); <https://familysearch.org/pal:MM9.1.1/KH7B-F1S> (letöltve: 2013. július 23.); ML HR 9 1792 2. Teil Karton-Nr. 7681; ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686; MS 1822 489. o.; Nagy Iván IX. 611–621. o.; PP Oberstlieutenants Bd. I. fol. 101.; ST HR 9 1801 Karton-Nr. 7705; ST HR 9 1808 Karton-Nr. 7709.

949 Ezt a két zászlóalj gyalogságból és egy huszársvadronból álló alakulatot 1788 novemberében állították fel báró Vukassovich Fülöp vezetésével, egy 1790. január 6-i rendelet alapján azonban ebben a formában feloszlásra került. Egyik zászlóaljából ugyanakkor gróf Gyulay Ignác vezetése alatt létrehozták az 1790 augusztusáig fennálló Gyulay-féle szabadcsapatot, a lovasságából pedig a Knesevich-féle szabadcsapatot. WREDE II. 495. o.

svadronban, amelyből létrehozták a Knesevich-féle szabadcsapatot.⁹⁵⁰ Még az év vége előtt azonban ez is feloszlataásra került, így 1790. december 1-jén újólaga a Wurmser-huszárezredbe helyezték. 1794. november 1. másodkapitány. 1799. április 19. elsőkapitány. 1808. március 2-án a 11. számú Székely határőr-huszárezredbe nyert őrnagyi kinevezést. 1813. augusztus 7-én pedig alezredessé lépett elő.

1813. december 24-én a Colmarnál lezajlott ütközetben a Saint-Croixnál harcoló elővédben küzdve súlyosan megsebesült és életét vesztette.

1802-ben nőtlen.⁹⁵¹

36. RÖHRIG (ROHRIG), LEONHARD VON

(CÍMZETES EZREDES)

1769. Neuhausen (Wormsi Püspökség, Német-római Birodalom) – 1832. április 17. Jägerndorf (Osztrák-Szilézia; ma: Krnov, Csehország)

Valószínű nemesi származású, birodalmi német. Római katolikus.

1786 körül kezdte katonai pályafutását, amelynek során először a francia hadseregben szolgált mint alhadnagy öt évet, majd a Condé herceg⁹⁵² vezette francia emigránsokból álló hadseregben kapitányként három és fél évet, ezt követően a Német-római Birodalom hadseregében főhadnagyként egy év tíz hónapot, másodkapitányként pedig nyolc hónapot. 1797. március 1-jétől császári-királyi szolgálatba állt a Rohan-féle szabadcsapat másodkapitányaként.⁹⁵³ 1798-ban a Bussy-féle lovasvadász-ezredbe,⁹⁵⁴ 1799. február 1-jén pedig a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe helyezték. 1800. december 7-én elsőkapitánnyá lépett elő. 1808. július 21-én másodőrnaggyá nevezték

950 Közvetlen adat erre vonatkozóan nem áll rendelkezésre, mivel a 8. számú huszárezred 1802-ben felvett mustrajegyzéke alapján 1789. január 1-től 1790. december 1-ig a Vukassovich-féle szabadcsapatnál szolgált, azonban ez nem lehetséges, miután előbbi alakulat 1790 januárjában megszüntetésre került, így csak logikailag valószínűsíthető, hogy továbbra is ennek korábbi huszársvadronjában teljesített szolgálatot, amelyet viszont 1790 decemberében oszlattak fel, pontosan akkor, amikor bizonyíthatóan visszahelyezték a 8. számú huszárezredbe. Vö. ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631.

951 AMON, 1878. 243, 267, 281. o.; AMON, 1880. 441. o.; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; MS 1814 379. o.; ST HR 11 1812 Karton-Nr. 7793; WREDE III/1. 293. o.

952 Louis Joseph de Bourbon-Condé, Condé 8. hercege (1736–1818) a royalista emigránsokból hadsereget szervezett, mellyel az első koalíciós háború során a szövetségesek oldalán harcolt.

953 Fenti alakulatra lásd a 378. jegyzetet.

954 Ld. a 379. jegyzetet.

ki a 3. számú Esterházy-huszárezredbe. 1809. február 16. elsőőrnagy. 1812. szeptember 3. alezredes.

1822. október 1-jén ezredesi ranggal nyugállományba helyezték, összesen 36 év és 3 hónap katonai szolgálatot követően, amelyből több mint 25 és fél évet császári-királyi szolgálatban töltött.

Kitüntetései: Orosz Szent Anna Rend II. osztálya, az Orosz Szent Vlagyimir Rend IV. osztálya, Württembergi Katonai Érdemrend lovagkeresztje.⁹⁵⁵

Nőtlen.⁹⁵⁶

37. SPANNAGEL, ANTON

1771.⁹⁵⁷ Vác – 1832. január 13. Apátfalva (Csanád vm.; ma Csongrád m.)

Római katolikus.

1789. január 24-étől önköltséges hadapródként szolgált az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredben. 1789. szeptember 24. alhadnagy. 1793. szeptember 1. főhadnagy. 1798. június 1-jén az akkor felállított 7. számú huszárezredbe helyezték. 1799. április 11. másodkapitány. 1805. február 16. elsőkapitány. 1809. június 25-én, Deutsch-Wagramban kelt hadparancs alapján azonnali hatállyal a nyitrai inszurrekciós lovasezredbe helyezték. 1809. június 29-i hadparancs alapján azonban, harmadik őrnagyi kinevezés mellett, megint aznapi hatállyal, visszahelyezték a 7. számú huszárezredbe. 1809. szeptember 15-én másodőrnagyi, 1813. január 16-án elsőőrnagyi kinevezést nyert. 1813. szeptember 1-jén pedig alezredessé és egyúttal az ezred 1. velitaosztályának parancsnokává lépett elő. 1823. február 23-án a 4. számú Hessen-Homburg-huszárezredbe helyezték.

955 Az 1814-es katonai tiszti név- és címtár szerint tulajdonosa volt a Porosz „Pour le Mérite” Rend lovagkeresztjének is, a későbbi sematizmusokban azonban erre a kitüntetésre már nincs utalás. Vö. MS 1814 282. o.

956 AMON, 1893. 277, 414. o.; *Gesch. HR* 7. 572. o.; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393; ML HR 3 1817 Karton-Nr. 7395; MS 1814 282. o.; MS 1815 380. o.; MS 1833 481. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 58.; THÜRHEIM II. 71. o.

957 PP Oberste I. Bd. fol. 89. – A 10. számú huszárezred 1792-es mustrajegyzéke alapján viszont 1769 körül született. Vö. ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735.

1823. december 12-i udvari haditanácsi rendelet alapján, 1824. január 1-jével helyezték nyugállományba ezredesi rang adományozása mellett, összesen mintegy 35 év folyamatos katonai szolgálatot követően.⁹⁵⁸
Nőtlen.⁹⁵⁹

38. SZENTIVÁNYI JÁNOS, SZENTIVÁNYI (CÍMZETES VEZÉRŐRNAGY)

1738. *Szent-Mihály/Mihalyaszi (Sáros vm.; ma: Szentmihályfalva/Šarišské Michaľany, Szlovákia) – 1820. január 22. Eperjes*

Nemesi származású, magyar. Evangélikus.

1760. június 1-jén a Császárr-, későbbi 1. számú huszárezredben kezdte pályafutását mint hadapród. 1760. augusztus 1. alhadnagy. 1763. május 1. főhadnagy. 1772. január 1. másodkapitány. 1774. július 20. elsőkapitány. 1788. december 18. őrnagy. 1794. május 31. alezredes. 1798. március 18-án ezredesi kinevezés mellett az óbudai egyenruházati bizottsághoz helyezték. 1803. május 1-jei hatállyal, aznap kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, idősskora és különféle betegségei következtében vezérőrnagyi ranggal nyugdíjazták, összesen 42 év és 5 hónap katonai szolgálatot követően. 1778. július 20-án fogságba esett, ahonnan 1779. március 1-jén szabadult. Nős,⁹⁶⁰ valószínű gyermektelen.⁹⁶¹

958 PP Oberste I. Bd. fol. 89. – A 4. huszárezred története minden bizonnyal tévesen állítja, hogy már 1823. október 10-én nyugdíjazták. Vö. AMON, 1882. 455. o.

959 AMON, 1882. 455. o.; *Gesch. HR* 7. 577. o.; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; ML HR 7 1811 Karton-Nr. 7593; ML HR 7 1817 Karton-Nr. 7595; ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735; MS 1824 462. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 89.; ST HR 7 1809 Karton-Nr. 7605; ST HR 7 1813 Karton-Nr. 7608.

960 ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv alapján ugyanakkor nőtlen. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 141.

961 AMON, 1898. 166–167. o.; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297; MS 1820 481. o.; PP Generale I. Bd. fol. 141.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 99. o.

39. SZOBEK FERDINÁND, KORNICZI BÁRÓ

1772–1773 k.⁹⁶² *Kőporuba* (Trencsén vm.; ma: Kamenná Poruba, Szlovákia) –
1823. február 16. *Kőporuba*

Főnemesi származású, magyar.⁹⁶³ Szülei: báró Sz. Sándor és nemes Ficsor Teréz. Római katolikus.

1789. szeptember 23-ától közlegényként szolgált az akkori Sándor Lipót főherceg, későbbi 2. számú huszárezredben. 1790. június 9. káplár. 1793. augusztus 7. alhadnagy. 1799. május 9. főhadnagy. 1801. január 11. másodkapitány. 1801. május 14-én a Nádor-, későbbi 12. számú huszárezredbe nyert elsőkapitányi kinevezést. 1803. január 4-én a Magyar Királyi Nemesi Testőrségbe helyezték II. testőrőrmesterként, de még ugyanazon év augusztus 1-jén visszahelyezték századparancsnokként a 12. számú huszárezredbe. 1809. május 2-án harmadik őrnaggyá lépett elő. 1810. január 31-én, a harmadik őrnagyi osztályok megszüntetése következtében létszámfeletti állományba helyezték. 1810. március 7-én azonban, másodőrnagyi beosztást nyerve ismét tényleges állományba került. 1814. március 3-án elsőőrnagyi kinevezést nyert. 1815. június 12-i dátummal, visszamenőleges hatályú, június 20-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján alezredessé lépett elő.

1816. április 16-án, sérülései következtében, tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, összesen 26 év 4 hónap és 23 nap megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően.

1805. október 18-án Neeresheimnél fogságba esett, de már másnap becsületszóra elbocsátották.⁹⁶⁴

Nőtlen.⁹⁶⁵

962 ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799. – Hellebronthnál ugyanakkor 1769, míg Szluhánál a felettébb valószínűtlennek tűnő 1765-ös időpont szerepel. Vö. HELLEBRONTH 359. o.; SZLUHA, 2005. 525. o.

963 Egészen pontosan sziléziai eredetű, de már a 16. századtól Magyarországon is birtokos, 1655-től honfűsített főnemesi család tagja.

964 Erre vonatkozóan lásd az 534. jegyzetet.

965 AMON, 1876. 136. o.; HELLEBRONTH 359–360. o.; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799; PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 99.; ST HR 12 1810 Karton-Nr. 7812; ST HR 12 1814 Karton-Nr. 7816; ST HR 12 1815 Karton-Nr. 7817; SZLUHA, 2005. 524–525. o.

40. THURN-HOFER UND VALSASSINA, RAYMUND, GRÓF

1772. január 5.⁹⁶⁶ Duino⁹⁶⁷ (Görz-Gradiska Grófság, Habsburg Birodalom; ma: Duino-Aurisina, Olaszország) – 1835. április 26.⁹⁶⁸ Duino (Illíria, Habsburg Birodalom)

Főnemesi származású, ausztriai német.⁹⁶⁹ Szülei: gróf Raymund T.-H. u. V. és báró Walpurga von Gumpenberg. Római katolikus.

1789. június 8-án kezdte katonai pályafutását a 26. számú, akkor gróf Richard d'Alton tábornok vezette tulajdonában álló gyalogezredben mint cs. k. rendes hadapród, majd 1789. augusztus 22-én az akkor 29. rangszámot viselő, későbbi 2. számú Esterházy József főherceg-vértesezredbe nyert alhadnagyi kinevezést.⁹⁷⁰ 1796. március 1-jén az ezredtulajdonos leirata alapján főhadnaggyá, 1800-ban pedig másodkapitánnyá lépett elő. 1801-ben, májustól előbb tartós szabadságra vonult, majd a magyarországi főhadparancsnokság által október 28-án közzé tett udvari haditanácsi engedély alapján november 30-án kilépett a hadsereg állományából. 1808. augusztus 2-án a trieszti területi milíciába kapott őrnagyi kinevezést. 1809 márciusában pedig az ebből létrehozott trieszti vadász-szabadcsapat⁹⁷¹ 2. zászlóaljának parancsnoka lett. 1810-ben, az erdélyi főhadparancsnokság február 15-én kelt viszszaellenőrzési hatályú rendelete alapján február 1-jei dátummal létszám-

966 http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=1727168 (letöltve: 2013. június 25.) – Születése időpontjának vonatkozásában a katonai források meglehetősen eltérő időpontokat közölnek. A 2. vertesezred 1791. évi mustrajegyzéke alapján 1769-ben (vö. ML KR 2 1791 Karton-Nr. 6462), a nyugdíjazási jegyzőkönyv alapján 1774-ben (vö. PP Oberste I. Bd. fol. 37.), a 2. huszárezred 1811-es mustrajegyzéke alapján viszont 1775-ben, végül a 2. svaliszérezred 1819-es mustrajegyzéke alapján 1776-ban született (vö. ML HR 2 1811. Karton-Nr. 7355; ML ChR 2 1819. Karton-Nr. 7070). E táj szórás tükrében nem tartjuk elképzelhetetlennek, hogy a hadseregbe történő belépésekor idősebbnek, szolgálata előrehaladtával pedig fiatalabbnak vallotta magát, vagy csupán a mustrajegyzékek, illetve a nyugdíjazási jegyzőkönyv összeállítói hibáztak némely esetben.

967 A nyugdíjazási jegyzőkönyvben „Thiebien” szerepel, ami nyilvánvalóan a család birtokában lévő Duino német nevének Tybein-nek az elírása (vö. PP Oberste I. Bd. fol. 37.). A 2. svaliszérezred 1819-es mustrajegyzéke szerint viszont Kolozsvár a születés helye. Vö. ML ChR 2 1819. Karton-Nr. 7070.

968 MS 1836 522. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 37. – A rendelkezésre álló katonai források tükrében az internetes genealógiai adatbázisban található 24-i halálzási dátum minden bizonnyal téves. Vö. http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=1727168 (letöltve: 2013. június 25.)

969 Tulajdonképpen olasz eredetű elnémetesedett család tagja.

970 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 434. jegyzetet.

971 A rövid életű alakulat 1810 januárjában már feloszlásra is került. WREDE II. 526. o.

feletti őrnagyként a 2. számú József főherceg-huszárezredbe helyezték.⁹⁷² 1812. március 10-én tényleges állományba helyezték elsőőrnagyi beosztásban. 1812. augusztus 31-i hatállyal, az erdélyi főhadparancsnokság szeptember 10-i rendelete alapján szárnysegédi szolgálatra vezényelték a tábornokhoz. 1813. december 29-én számfeletti alezredesi kinevezést kapott a 12. számú Nádor-huszárezredbe. 1814. november 30-án pedig a magyarországi főhadparancsnokság november 22-i rendelete alapján a 2. számú Hohenzollern-Hechingen-svalizsérezerredbe helyezték.⁹⁷³

1820. január 1-jén ezredesi rangfokozattal nyugállományba helyezték, összesen mintegy 22 év és 10 hónap katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoki keresztje, Orosz Szent György Rend IV. osztálya, Bajor Miksa József Katonai Rend lovagkeresztje.

Cs. k. kamarás.

Nős. 1800. augusztus 31-én vette feleségül gróf losonczy Bánffy Jozefát, gróf Bánffy György százados, későbbi vezérőrnagy húgát. Gyermekük nem született.⁹⁷⁴

41. UZ, CHRISTIAN VON

1752 k. *Buchlau* (Morvaország) – 1815. *Csehország*

Valószínű nemesi származású. Evangélikus.

1771-ben a 37. számú Coburg-dragonyosezerredben⁹⁷⁵ kezdte katonai pályáját mint hadapród. 1773. vicekáplár. 1774. valóságos káplár. 1778-ban alhadnagyi kinevezést kapott az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe, ahol még abban az évben főhadnaggyá lépett elő. 1784. november 16. má-

972 ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; ST HR 2 1810 Karton-Nr. 7372. – A 12. huszárezred 1814-es áthelyezési jegyzékében, valamint a 2. svalizsérezerred 1819-es mustrajegyzékében szereplő 1809. december 1-jei időpont minden bizonnyal téves. Vö. ST HR 12 1814 Karton-Nr. 7816; ML ChR 2 1819 Karton-Nr. 7070.

973 Fenti csapattestre lásd a 716. jegyzetet.

974 AMON, 1876. 111, 113, 127, 296. o.; <http://genealogy.euweb.cz/hung/banffy8.html> (letöltve: 2013. május 23.); http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=1727168 (letöltve: 2013. június 25.); Kneschke: *Grafen-Haeuser* II. 558–563. o.; ML ChR 2 1819 Karton-Nr. 7070; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; ML KR 2 1791 Karton-Nr. 6462; MS 1809 389. o.; MS 1820 463. o.; MS 1836 522. o.; Offizierskartei T.+U.; PP Oberste I. Bd. fol. 37.; ST HR 2 1810 Karton-Nr. 7372; ST HR 2 1812 Karton-Nr. 7373; ST HR 12 1814 Karton-Nr. 7816; ST KR 2 1794–1796 Karton-Nr. 6476; ST KR 2 1801 Karton-Nr. 6480; THÜRHEIM III. 175. o.

975 Ld. a 331. jegyzetet.

sodkapitány. 1787. október 1. elsőkapitány. 1789. november 20-án őrnaggyá előléptetve táborkari szolgálatra vezényelték. 1791. július 21-én számfeletti beosztásban ismét a Wurmser-, 1792. szeptember 1-jével pedig, 1792. szeptember 19-i visszamenőleges hatályú rendelet alapján a Blankenstein-, későbbi 6. számú huszárezredbe helyezték.⁹⁷⁶ 1794. június 23-án alezredesi kinevezést nyert a Wurmser-féle osztrák-stájer szabadcsapatba,⁹⁷⁷ amelynek lovasságát 1795. január 1-től horvát-szlavón néven előbb határőr-huszársapattá, majd 1798. július 1-jétől határőr-huszárezreddé szervezték át. 1799. október 24-én létszámfeletti állományba került.

1800. október 17-i hadsereg-főparancsnoksági rendelet alapján visszamenőlegesen, április 30-i dátummal, nyugállományba helyezték 29 évi katonai szolgálatot követően.⁹⁷⁸

1794-ben nőtlen.⁹⁷⁹

42. WAHLER VON LOUISETTE, FRANZ

1777.⁹⁸⁰ Bécs – 1847. március 27. Bécs

Nemesi származású. Római katolikus.

1796. október 27-én önköltséges hadapródként csatlakozott a 13. számú Modena-svalizserezredhez.⁹⁸¹ 1796. december 13. alhadnagy. 1800. február 2-án főhadnagyi kinevezést kapott a 9. számú Liechtenstein-dragonyos-ezredbe.⁹⁸² Ennek felosztatását követően, 1801. február 1-jén az addigi ezredtulajdonosa, János liechtensteini herceg, altábornagy⁹⁸³ tulajdonába került 7. számú huszárezredbe helyezték. 1805. szeptember 1. másodkapitány. 1809. június 7. elsőkapitány. 1809. augusztus 19-én őrnagyi előléptetés mel-

976 AL, TL HR 6 1794 Karton-Nr. 7562; ST HR 6 1792 Karton-Nr. 7556; ST HR 8 1792, 1793 Karton-Nr. 7641. – A 8. számú huszárezred történetében szereplő augusztus 2-i dátum egyértelműen hibás. Vö. AMON, 1880. 311. o.

977 Fenti alakulatra lásd a 989. jegyzetet.

978 ST K-S HR 1800 Karton-Nr. 11.719. – August Gräffer állítása, mely szerint kilépett volna, egyértelműen téves. Vö. GRÄFFER, 1812. 268. o.

979 AL, TL HR 6 1794 Karton-Nr. 7562; AMON, 1880. 311. o.; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; MS 1815 519. o.; ST HR 6 1792 Karton-Nr. 7556; ST HR 8 1792, 1793 Karton-Nr. 7641; ST K-S HR 1799 Karton-Nr. 11.718; ST K-S HR 1800 Karton-Nr. 11.719; THÜRHEIM II. 163, 222. o.

980 PP Oberstlieutenants I. Bd. fol. 26. – A rendelkezésre álló mustrajegyzék alapján ugyanakkor 1776 körül született. Vö. ML HR 7 1817 Karton-Nr. 7595.

981 Fenti csapattestre lásd a 787. jegyzetet.

982 Fenti csapattestet 1798-ban hozták létre az 1791-ben felállított itáliai törzsdragonyos-ezredből, azonban rövidesen, már 1801 tavaszán felosztatásra került. WREDE III/2. 693. o.

983 1808. szeptember 6-ától lovassági tábornok, 1809. szeptember 12-étől tábornagy.

lett, létszámfeletti beosztásban, segédtsízként az ezredtulajdonos, Liechtenstein herceg mellé vezényelték szolgálatteljesítésre, ebben a beosztásban egészen 1813. január 16-i másodőrnagyi kinevezéséig maradt. 1813. szeptember 16-án elsőőrnaggyá, 1813. október 26-án pedig létszámfeletti alezredessé lépett elő. 1813. november 15-én tényleges állományba, majd 1816. február 1-jén ismét létszámfeletti állományba került.

1819. július 1-jén nyugállományba helyezték, összesen mintegy 23 év katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztje, Szardíniai Királyi Szent Móric és Lázár Rend lovagkeresztje.

1817-ben nőtlen.⁹⁸⁴

43. WALDSTEIN VON WARTENBERG, EMANUEL FRANZ, GRÓF

1770. április 10. *Hirschberg am See* (Csehország; ma: Doksy, uo.)⁹⁸⁵ – 1803. július 12. *Lugos* (Krassó vm.; ma: Lugoj, Románia)

A régi, kiterjedt cseh főnemesi család, magyar indigenátussal és magyarországi birtokokkal is rendelkező, ún. münchengrätzi vonalának tagja, a fiatalabb ág megalapítója. Szülei: gróf Johann Vincenz Ferrerius W. cs. k. kamarás, valóságos belső titkos tanácsos és gróf Sophie Sternberg. Római katolikus.

1785. február 2-án zászlósként kezdte katonai pályafutását a 34. számú, akkor herceg Esterházy Antal altábornagy tulajdonában állt gyalogezredben. 1785. április közepén, csere révén a 47. számú Kinsky-gyalogezredbe helyezték. 1786. február 1-jén alhadnagyi kinevezést kapott a 18. számú Brinkengyalogezredbe. 1788. október 10-én ismét az Esterházy Antal-gyalogezredbe helyezték. 1790-ben⁹⁸⁶ az O'Donell-féle szabadcsapatba nyert százados-

984 *Gesch. HR* 7. 598. o.; *ML HR* 7 1804 Karton-Nr. 7591; *ML HR* 7 1811 Karton-Nr. 7593, *ML HR* 7 1817 Karton-Nr. 7595; *MS* 1820 463. o.; *PP Oberstlieutenants* I. Bd. fol. 26.; *ST HR* 7 1809 Karton-Nr. 7605; *ST HR* 7 1813 Karton-Nr. 7608.

985 *ML HR* 4 1802 Karton-Nr. 7446. – Más források szerint Münchengrätzben (ma: Mnichovo Hradiště, Csehország) látta meg a napvilágot (vö. pl. http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=1866756, letöltve: 2013. június 21.; http://www.roskildehistorie.dk/stamtavler/adel/Wardenberg/Wald_Munchengratz_yngre.htm, letöltve: 2013. július 5.). Jóllehet a két közeli település bármelyike elképzelhető születési helyként, miután egyaránt a család birtokában voltak, mégis inkább Hirschberget tartjuk a valószínűbbnek, míg Münchengrätz születési helyként történő említését, inkább családi székhely voltának tulajdonítjuk.

986 A rendelkezésre álló mustrajegyzék szerint 1789. augusztus 8-án (vö. *ML HR* 4 1802 Karton-Nr. 7446), de ez minden bizonnyal tévedés, miután az O'Donell-féle szabadcsa-

hadnagyi kinevezést,⁹⁸⁷ majd 1791. augusztus 1-jén az ebből leválasztott a Degelmann-féle ulánus-szabadcsapatba helyezték másodkapitányi rangban.⁹⁸⁸ 1796. április 13-án a horvát-szlavón határőr-huszárcsapatba kapott elsőkapitányi kinevezést. 1797. július 28-án ismét a 18. számú, immár gróf Patrick Stuart altábornagy tulajdonában állt gyalogezredbe helyezték másodőrnaggyá előléptetve.

1799. július 1-jén sebesülései következtében nyugállományba helyezték. 1800. május 1-jén azonban újból szolgálatba lépett, mégpedig a 21. számú Gemmingen-Hornberg-gyalogezredben. 1800. november 3-án a cseh-morva-sziléziai inszurrekció keretében felállított Károly főherceg-légió egyik zászlóaljának parancsnokává nevezték ki. 1800. december 10-én alezredesi kinevezést nyert. A légió feloszlátását követően, 1801. május 1-jén a 4. számú Vécsey-huszárezredbe helyezték létszámfeletti állományba.

1803. január 31-én a 10. számú Stipsicz-huszárezredbe helyezték, ahol azonban rövidesen elhunyt.

Nős. Felesége Monika Flanderka.⁹⁸⁹ Három gyermekük született, Vincenz, Adam Konstantin Emanuel, később alezredes és Sophie.⁹⁹⁰

---

pat felállítása csak 1790 januárjában vette kezdetét. Ld. WREDE II. 443. o.

987 A fenti rangfokozatra lásd a 365. jegyzetet.

988 Erre vonatkozóan lásd a 763. jegyzetet.

989 <http://gw.geneanet.org/favrejhas?lang=en&p=monika&n=flanderka> (letöltve: 2013. június 21.); http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=1866756 (letöltve: 2013. június 21.); http://www.waldsteinerbildergalerie.com/katalogy/Waldsteiner_Bildergalerie.pdf (letöltve: 2013. június 21.); NAGY Iván XII. 23. o. – A feleség neve, más források szerint Monika Schorell volt. Vö. <http://genealogy.euweb.cz/waldstein/waldstein6.html> (letöltve: 2012. május 28.); http://www.roskildehistorie.dk/stamtavler/adel/Wardenberg/Wald_Munchengratz_yngre.htm (letöltve: 2013. július 5.).

990 AMON, 1882. 321. o.; AMON, 1892a. 227. o.; <http://genealogy.euweb.cz/waldstein/waldstein6.html> (letöltve: 2012. május 28.); <http://gw.geneanet.org/favrejhas?lang=en&p=monika&n=flanderka> (letöltve: 2013. június 21.); http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=1866756 (letöltve: 2013. június 21.); http://www.roskildehistorie.dk/stamtavler/adel/Wardenberg/Wald_Munchengratz_yngre.htm (letöltve: 2013. július 5.); http://www.waldsteinerbildergalerie.com/katalogy/Waldsteiner_Bildergalerie.pdf (letöltve: 2013. június 21.); ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; NAGY Iván XII. 21–25. o.; THÜRHEIM II. 282. o.

44. WEISZ PÁL BÁRÓ

1765–1767 k. Nagyszombat – 1810. március 8. *Ungarisch Brod/Magyarbród* (Morvaország; ma: Uherský Brod, Csehország)

Főnemesi származású, valószínű magyar.⁹⁹¹ Római katolikus.

1782. szeptember 6-án önköltséges hadapródként kezdte katonai pályafutását a Trauttmansdorff-vértesezredben.⁹⁹² 1784. május 1-jén valóságos káplárrá lépett elő. 1785. szeptember 15-én a Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe nevezték ki alhadnagynak. 1789. július 1. főhadnagy. 1794. július 16. másodkapitány. 1798. június 1-jén az újonnan alapított 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe helyezték. 1799. április 6-án elsőkapitánnyá, 1809. május 27-én pedig másodőrnaggyá lépett elő⁹⁹³ 1809. szeptember 14-én az inszurrekció nyitrai lovasezredébe osztották be főstrázsamesteri (őrnagyi) rangban, majd nem sokkal ezután már ezredes-főhadnaggyá (alezredessé) lépett elő. 1809. december 16-án létszámfeletti alezredesként visszahelyezték a 7. számú huszárezredbe, ahol azonban rövidesen elhunyt.

1809-ben nőtlen.⁹⁹⁴

991 Talán az 1729-ben magyar indigenátust nyert horstensteni báró Weisz család egy tagjáról van szó, akinek magyar voltát a nyitrai inszurrekciós lovasezredben teljesített szolgálata is valószínűsíti.

992 Ezen csapattestre vonatkozóan lásd a 640. jegyzetet.

993 ST HR 7 1809 Karton-Nr. 7605. – A 7. huszárezred történetében szereplő adat, miszerint már április 27-én másodőrnaggyá lépett elő, minden bizonnyal téves. Vö. *Gesch. HR* 7 598. o.

994 *Gesch. HR* 7. 127, 598. o.; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1787 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735; MS 1810 408. o.; ST HR 7 1809 Karton-Nr. 7605; ST HR 7 1810 Karton-Nr. 7606.

45. WIEDERSPERGER VON WIEDERSPERG, LEOPOLD, LOVAG⁹⁹⁵

1750. február 2. Szent Márton (Magyarország)⁹⁹⁶ – 1799. szeptember 25. Schanis (Helvét Köztársaság; ma Svájc)

Nemesi származású, meissenai eredetű, de a 15. századtól Csehországban élő család tagja.⁹⁹⁷ Római katolikus.

1765. július 2-ától a bécsújhelyi Katonai Akadémia hallgatója. Innen 1772. január 13-án a 4. számú Miksa főherceg-vértesezredbe helyezték alhadnagyként.⁹⁹⁸ 1778. július 5. főhadnagy. 1787. július 20. másodkapitány. 1790. április 1. elsőkapitány. 1797. március 20. őrnagy. 1798-ban a csehországi főhadparancsnokság május 18-i visszamenőleges hatályú rendelete alapján május 10-i dátummal, alezredesi előléptetés mellett, a horvát-szlavón hárőr-huszárcsapat parancsnokává nevezték ki. Az irányítása alá helyezett csapattest ugyan rövidesen, 1798. július 1-jével 12. hadrendi számmal hárőr-huszárezreddé alakult, ő azonban továbbra is megmaradt parancsnoki beosztásában.

1799-ben a Schanis melletti ütközetben hősi halált halt.

Nős, 1785 körül vette feleségül Josepha Roschovskyt. Két fiuk született: Johann és Wenzel.⁹⁹⁹

995 A katonai sematizmusokban és Thürheimnek az ezek felhasználásával készült munkájában, valamint Wredénél is báróként szerepel. Ez valószínű tévedés, ami minden bizonnyal abból fakad, hogy a családnak 1760-tól tényleg létezett egy bárói ága is. Vö. MS 1798 43. o.; MS 1799 216. o.; MS 1800 269. o.; THÜRHEIM I. 213. o.; WREDE V. 340. o.

996 Hogy a számos ilyen nevű magyarországi település közül pontosan melyikben született, megfelelő adatok hiányában nem megállapítható.

997 Svoboda szerint apja, Rudolf von Wiedersperg a Braunschweig-dragonyosezred őrnagya volt, ilyen nevű őrnagyot azonban nem sikerült fellelnünk, ugyanakkor számos más keresztnévű Wiedersperger szolgált a cs. k. hadseregben, így könnyen elképzelhető, hogy valamelyikük fia volt. Vö. SVOBODA 47. o.

998 Fenti csapattestre lásd a 312. jegyzetet.

999 Heirathsbuch fol. 1. r.; KA Militärschulen Karton-Nr. 585; ML KR 8 1789 Karton-Nr. 6719; MS 1798 43, 295. o.; MS 1799 216. o.; MS 1800 269. o.; ST K-S HR 1798 Karton-Nr. 11.717; SVOBODA 47, 91. o.; THÜRHEIM I. 213. o.; WURZBACH LVI. 11–12. o.

46. WRATISLAW VON MITTROWITZ UND SCHÖNFELD, EUGEN, GRÓF

(TÁBORNAGY)

1786. július 8. Wischopol (Csehország; ma Vlči Pole néven Dolní Bousov településrésze) – 1867. február 14. Bécs

Főnemesi származású, cseh. Szülei gróf Anton Wenzel W. és gróf Eleonore Wrba von Freudenthal. Római katolikus.

1804. szeptember 11-én alhadnagyként kezdte katonai pályafutását az 1. számú Merveldt-ulánusezredben. 1805. augusztus 26-án a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe helyezték. 1805. szeptember 1-jén főhadnaggyá lépett elő. 1807. november 1-jén a 3. számú Károly főherceg-ulánusezredbe nyert másodkapitányi kinevezést. 1809. május 1-jén elsőkapitányi rangot kapott. 1810. június 30-án rangja megtartásával kilépett a hadsereg kötelékéből. 1813. szeptember 1-jén azonban,

A kép jogvédelem alatt áll!

32. kép gróf Eugen von Wratislaw

a Napóleon elleni újabb háború megkezdésekor ismét szolgálatba állt a 6. számú huszárezred elsőkapitányaként. 1814-ben, január 13-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, január 5-i, visszamenőleges hatállyal a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredbe nyert negyedik őrnagyi kinevezést. 1815. október 7-én létszámfeletti alezredesté lépett elő. 1815. novemberétől Ferdinánd főherceg mellé vezényelték szolgálatteljesítésre, ahonnan ezredéhez ténylegesen már nem is tért vissza, miután 1816. március 31-én a 4. számú Császár-ulánusezredbe helyezték, ahol Dévay József ezredes 1818. február 10-i halálát követően ő látta el az ezredparancsnoki teendőket. 1820. január 6-án ezredesi kinevezést nyert. 1830. május 23-án vezérőrnaggyá előléptetve Lombardia-Venetóba helyezték dandárparancsnoki beosztásban. 1836. július 15-én altábornagyi kinevezés mellett az Udvari Haditanácshoz került beosztásra. 1840-ben V. Ferdinánd főhadsegédjévé lépett elő. 1848. március 1-jén az itáliai I. hadtest parancsnoki beosztásába helyezték. 1849. március 13-án lovassági tábornoki kinevezést nyert. A haderő átszervezését követően az 1. hadsereg parancsnoka lett. 1854. szeptember 10. tábornaggyá előléptetve a császári-királyi Első Arcière Testőrség kapitányává nevez-

ték ki.¹⁰⁰⁰ 1866. július 6-án pedig a császári-királyi testőrségek megbízott ezredesévé lépett elő.

1809-ben az asperni csata után, amikor követként a francia főhadiszálláson tartózkodott, hadifogolynak nyilvánították, de rövidesen sikerült kiszabadulnia és így részt vennie a wagrami csatában.

1835-ben elnyerte az 1. számú Császár-vértesezred másodtulajdonosi méltóságát.¹⁰⁰¹

Kitüntetései: 1848-ban elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. Ezenkívül a következő kitüntetések birtokosa volt: Aranygyapjas Rend, Szent István Rend nagykeresztje, Osztrák Császári Lipót Rend nagykeresztje, Osztrák Katonai Érdemkereszt, Orosz Szent György Rend III. osztálya, Orosz Alexander Nyevszkij Rend, Orosz Szent Vlagyimir Rend IV. osztálya, Orosz Fehér Sas Rend, Porosz Vörös Sas Rend I. osztálya, Porosz „Pour le Mérite” Rend lovagkeresztje, Szász Polgári Érdemkereszt, Hadseregkereszt. A Mária Terézia Katonai Rend kancellárja, birodalmi tanácsos, valóságos belső titkos tanácsos, cs. k. kamarás.

Nőtlen.¹⁰⁰²

47. ZSALLÁR (ZALÁR, SZALLÁR) ISTVÁN

1740 k. Pozsony – 18?

Magyar. Római katolikus.

1759. január 13-án közlegényként kezdte katonai pályáját a Nádasdy-, későbbi 9. számú huszárezredben, melyben egész pályafutása során szolgált. 1759. május 10. vicekáplár. 1759. június 16. valóságos káplár. 1766. október 16. strázsamester. 1771. február 18. alhadnagy. 1779. október 1. főhadnagy. 1785. február 1. másodkapitány. 1788. május 1. elsőkapitány. 1793-ban, november 30-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján november 28-i visszamenőleges hatállyal harmadik őrnaggyá, 1794. május 23-án pedig másodőrnaggyá lépett elő. 1798. június 1-jén pedig elsőőrnagyi kinevezést nyert. 1801-ben, január 25-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, január 19-i

1000 Ezen alakulatra vonatkozóan lásd a 634. jegyzetet.

1001 A fenti csapattestre vonatkozóan lásd az 522. jegyzetet.

1002 AMON, 1893. 295, 316, 414. o.; AMON, 1901. 23, 34. o.; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML UR 4 1820 Karton-Nr. 7925; MS 1837 499. o.; MS 1852 22. o.; MS 1866 118. o.; WURZBACH LVIII. 149–152. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 206. o.; ST HR 3 1814 Karton-Nr. 7419; ST HR 3 1815 Karton-Nr. 7420; ST HR 3 1816 Karton-Nr. 7421.

hatállyal alezredessé lépett elő, de egyúttal létszámfeletti állományba helyezték.

1801. február 15-én pedig, szintén előbbi rendelet alapján, nyugállományba helyezték, 42 év katonai szolgálatot követően.

1792-ben nőtlen.¹⁰⁰³

VI.4. CÍMZETES EZREDESEK

1. BORCSICZKY FERENC, BORCSICZI

1760 k. Borcsic (Trencsén vm.; ma: Borčice, Szlovákia) – 18?

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1776-ban önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredhez. 1778. alhadnagy. 1784. február 1. főhadnagy. 1789. január 16. másodkapitány. 1790. május 1. elsőkapitány. 1799. július 7. másodőrnagy. 1800. november 26. elsőőrnagy. 1805. szeptember 1-jén, augusztus 27-i, Bécsben kelt hadparancs alapján alezredessé lépett elő. 1807. október 31-én a 4. számú Hessen-Homburg-huszárezredbe helyezték. 1809. április 30-án ezredesi rang adományozása mellett kilépett a hadsereg kötelékéből.

1794. június 16-án francia hadifogságba esett, ahonnan 1795. október 1-jén szabadult csere révén.

1804-ben nőtlen.¹⁰⁰⁴

1003 ML HR 9 1792 2. Teil Karton-Nr. 7681; ST HR 9 1798 Karton-Nr. 7703; ST HR 9 1793 Karton-Nr. 7700; ST HR 9 1794 Karton-Nr. 7701; ST HR 9 1798 Karton-Nr. 7703; ST HR 9 1801 Karton-Nr. 7705; THÜRHEIM II. 243. o.

1004 AMON, 1880. 441. o.; AMON, 1882. 352. o.; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML HR 8 1804 Karton-Nr. 7633; Kempelen II. 353. o.; Nagy Iván II. 170–171. o.; ST HR 8 1805 Karton-Nr. 7649; THÜRHEIM II. 100, 221. o.

2. FEDÁK MIHÁLY

(EZREDES)

1748–1749 k. Jászó (Abaúj vm.; ma: Jasov, Szlovákia) – 1814. június 6.¹⁰⁰⁵ Kassa

Magyar, nem nemesi származású.¹⁰⁰⁶ Római katolikus.

1766. január 1-jén kezdte hadi pályafutását az Esterházy-huszárezredben mint közlegény.¹⁰⁰⁷ Alakulatának feloszlását követően, 1768. november 1-jén az akkori Ujházy-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték. 1769. augusztus 16. vicekáplár. 1771. január 1. valóságos káplár. 1776. október 1. strázsamester. 1778. július 16. alhadnagy. 1782. július 1. főhadnagy. 1787. február 2. másodkapitány. 1788. április 26. elsőkapitány. 1788. december 4. harmadik őrnagy. 1791. november 10-én az akkori Erdődy-, későbbi 9. számú huszárezredbe helyezték. 1793. december 2-án, november 30-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján alezredessé lépett elő.

1798. január 8-i udvari haditanácsi leirat alapján, 1798. január 15-i hatállyal, ezredesi ranggal nyugállományba helyezték.

1801 körül azonban reaktiválták és Gyulafehérvár parancsnokaként ismét szolgálatba lépett.

1805. május 1-jén véglegesen nyugállományba helyezték. Ezt követően Kassán élt.

1797. március 23-án hadifogságba esett, ahonnan április 1-jén becsületszóra elengedték.¹⁰⁰⁸

Kitüntetései: 1801-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, amelyet még az 1797. március 23-án lezajlott Tarvisio melletti utóvédharcban nyújtott teljesítményével és Károly főherceg megmentésével érdemelt ki.

1005 A legtöbb forrás ugyan június 7-ét adja meg halála időpontjául. Életrajzírója, Gárdonyi Albert a budai katonai törvényszéki iratokban végzett kutatásai alapján azonban megállapította, hogy egészen pontosan június 6-án éjjel 11 órakor halt meg. Ld. GÁRDONYI 51. o.

1006 Gárdonyi Albert szerint a halálát követő hagyatéki tárgyalások során a Helytartótanács Abaúj vármegye jelentése alapján arra a megállapításra jutott, hogy sem ősei, sem ő nem voltak magyar nemesek. Ld. GÁRDONYI 53. o. – Leszögezendő ugyanakkor, hogy a Mária Terézia Katonai Rend elnyerése révén, külön kérelem nélkül is, személyében nemesállásúnak volt tekintendő, de ennek érvénye alapesetben csak az örökös tartományokra terjedt ki.

1007 Fenti Esterházy-huszárezred nem összetévesztendő a későbbi 3. számú huszárezreddel, miután előbbi 1733 és 1768 között állt fenn, és csak ekkori feloszlását követően kapta meg addigi tulajdonosa, gróf Esterházy Imre a volt Ujházy-, későbbi 3. számú huszárezred ezredtulajdonosi méltóságát. WREDE III/1. 243., III./2. 719. o.

1008 Ennek mibenlétére lásd az 534. jegyzetet.

Nős. Özvegy Schubertné Barkassy Borbálát vette feleségül. Egy fiuk született, Mihály, későbbi huszártiszt. Mostohafia, Schubert József szintén katonatiszt lett. Volt még egy törvénytelen lánya is, a Kovách Juliannától született Teréz.¹⁰⁰⁹

3. GARNIKA (GARNICA) JÓZSEF

1764. (ker.: november 19.) *Papina* (Zemplén vm.; ma: Papháza/Papín, Szlovákia) – 1856. július 9. *Botfalva* (Ung vm.)

Nem nemesi származású, magyar. Szülei: G. Ignác kapitány és Hadik Anna. G. Ignác címzetes alezredes öccse. Római katolikus.

1784. július 7-én önköltséges hadapródként belépett a 39. számú Waldeck-dragonyosezredbe.¹⁰¹⁰ 1784. szeptember 22. vicekáplár. 1784. november 12. valóságos káplár. 1786. november 6. alhadnagy. 1789. március 1. főhadnagy. 1796. július 22. másodkapitány. 1800. október 16. elsőkapitány. 1805. szeptember 17. másodőrnagy. 1806. december 1-jén a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe helyezték. 1807. június 17. elsőőrnagy. 1809. május 27-én létszámfeletti alezredessé lépett elő.¹⁰¹¹ 1809. július 12-étől azonban tényleges állományba került.

1813. november 16-án ezredesi ranggal nyugállományba helyezték, betegségei következtében tényleges rokkantként, összesen 28 év és több mint 4 hónap katonai szolgálatot követően.¹⁰¹²

1793-ban, apjával együtt osztrák örökös tartományokbeli nemességet nyert. Nős, elsőkapitányként házasodott 1801-ben.¹⁰¹³

1009 AMON, 1882. 200. o.; ERNST 100. o.; GÁRDONYI 50–58. o.; *Gesch. HR* 9. 269. o.; HL MMThO Index 56–57. o.; KA MMThO Index II.; ML HR 4 1779 Karton-Nr. 7437; ML HR 9 1792 1. Teil Karton-Nr. 7680; MS 1799 181. o.; MS 1805 49. o.; MS 1806 51. o.; MS 1814 378. o.; ST HR 4 1788 Karton-Nr. 7454; ST HR 9 1793 Karton-Nr. 7700; ST HR 9 1797 Karton-Nr. 7702; THÜRHEIM II. 242. o.

1010 Afenti csapattestre vonatkozóan lásd a 311. jegyzetet. – ML HR 7 1811 Karton-Nr. 7593. A nyugdíjazási jegyzőkönyv alapján ugyanakkor a 13. számú Modena-svalizsárezredben kezdte, ahol elsőkapitányságig jutott, és majd csak ennek megszüntetését követően, 1802-ben nevezték ki az akkori 2. számú (korábbi Waldeck-) dragonyosezred őrnagyként. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 78.

1011 *Gesch. HR* 7. 529. o.; ST HR 7 1809 Karton-Nr. 7605. – A 7. huszárezred 1811. évi mustarajegyzéke szerint viszont már május 22-én előlépett alezredessé. Vö. ML HR 7 1811 Karton-Nr. 7593.

1012 PP Majore I. Bd. fol. 32. – A 7. huszárezred története tévesen november 15-ét ír. Vö. *Gesch. HR* 7. 529. o.

1013 *Gesch. HR* 7. 529. o.; <https://familysearch.org/pal:/MM9.3.1/TH-267-12164-44080-61?i=1554443&wc=M99C-83X:785537645> (letöltve: 2013. július 20.); <https://familysearch.org>.

4. Gvadányi (Quadagni)¹⁰¹⁴ Ignác¹⁰¹⁵ gróf

1755.¹⁰¹⁶ Rohó (Nyitra vm.; ma: Rohov, Szlovákia)¹⁰¹⁷ – 1828. június 22. Pozsony

Főnemesi származású, eredetileg olasz, de a 17. század végétől Magyarországon élő, indigenátust elnyert, magyarrá vált család sarja. Szülei: gróf G. József vezérőrnagy, költő és báró horkai Horeczky Franciska. Római katolikus.

1774. július 1-jétől alhadnagyként szolgált a 36. számú Török-huszárezredben.¹⁰¹⁸ Ennek feloszlását követően 1775. augusztus 1-jén a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredbe helyezték. 1784. július 24. főhadnagy. 1788. január 24. másodkapitány.

A kép jogvédelem alatt áll!

33. kép gróf Gvadányi Ignác

1789. augusztus 1. elsőkapitány. 1798. március 22-én kelt visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján március 19-i dátummal harmadik őrnagyi, ugyanazon év május 10-i hatállyal pedig, május 11-i udvari haditanácsi rendelet alapján másodőrnagyi kinevezést nyert. 1799. július 1-jén elsőőrnaggyá, majd 1799. július 7-én alezredessé lépett elő.

org/pal:/MM9.3.1/TH-267-12164-45598-2?cc=1554443&wc=M99C-83X:785537645 (letöltve: 2013. július 20.); MEGERLE, 1824. 394. o.; ML HR 7 1811 Karton-Nr. 7593; PP Oberste I. Bd. fol. 78.; ST HR 7 1809 Karton-Nr. 7605; ST HR 7 1813 Karton-Nr. 7608; THÜRHEIM I. 267. o.

1014 Neve a német nyelvű forrásokban az eredeti olaszos forma némileg torzított változatában (Quadagnj) szerepel. Vö. ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302; PP Oberste I. Bd. fol. 78.

1015 Nagy Iván tévesen József keresztnéven említi, de az általa közölt egyéb életrajzi adatok: Gvadányi József tábornok fia, nőtlen, nyugalmazott alezredes, aki Pozsonyban halt meg, egyértelműsítik, hogy Ignácról van szó. Vö. NAGY Iván IV. 453–454. o.

1016 PP Oberste I. Bd. fol. 78.; továbbá Horeczky Ferenc azon megjegyzése is, mely szerint 73 éves korában halt meg, ezt a dátumot valószínűsíti (Ld. HORECZKY 8. o.) – A Császár-huszárezred mustrajegyzékei alapján viszont 1756 körül született. Vö. ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1804 Karton-Nr. 7301.

1017 ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1804 Karton-Nr. 7301; ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv bejegyzése, miszerint a galíciai Rochow-ban született, nyilvánvalóan a hasonló településnévből fakadó tévedés. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 78.

1018 A csapattestre vonatkozóan lásd a 420. jegyzetet.

1808. április 1-jével ezredesi rangban nyugállományba helyezték, 33 év és 9 hónap folyamatos katonai szolgálatot követően.¹⁰¹⁹

Nőtlen.¹⁰²⁰

5. JESZENOVSKY IMRE, JESZENOVAI

1737. *Vágújhely (Nyitra vm.)* – 1797. május 12. *Vác*

Nemesi származású, magyar. Szülei: J. János és felsődriethomai Pettkó Anna. Evangélikus.

1755-ben az akkori Festetics-, későbbi 3. számú huszárezredben kezdte hadapródként.¹⁰²¹ 1757-ben káplár. 1760. strázsamester. 1765. november 1-jén Nyitra vármegye ajánlatára a Magyar Királyi Nemesi Testőrséghez helyezték. 1768 augusztusában a 24. számú Luzsénszky-huszárezredben¹⁰²² másodkapitányi helyet vásárolt. 1775. augusztus 1-jén ismét a későbbi 3. számú, ekkor gróf Esterházy Imre tulajdonában állt huszárezredbe helyezték. 1775. november 1-jén elsőkapitánnyá lépett elő. 1784. május 13-án másodőrnagyi kinevezés mellett az akkori Sándor Lipót főherceg-, későbbi 2. számú huszárezredbe helyezték. 1786. április 15-én elsőőrnagyi kinevezést nyert. 1789. május 27-i udvari haditanácsi rendelet alapján május 26-i visszamenőleges hatállyal alezredessé lépett elő.

1793-ban, hónapokig tartó betegeskedését követően, február 27-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján március 16-i hatállyal, ezredesi rang adományozása mellett nyugállományba helyezték.¹⁰²³

Nős, 1773. július 6-án vette feleségül báró Szobek Teréziát. Egy fiuk született, László.¹⁰²⁴

1019 PP Oberste I. Bd. fol. 78. – Az 1. huszárezred története szerint viszont március 1-jén. Vö. AMON, 1898. 228. o.

1020 HORECZKY 8. o.; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1804 Karton-Nr. 7301; ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302; Nagy Iván IV. 453–454. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 78.; ST HR 1 1798 Karton-Nr. 7313.

1021 ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346. – Hellebronth szerint viszont már 1753-ban közlegényként kezdte. Vö. HELLEBRONTH 196. o.

1022 Fenti csapattestet 1742-ben állította fel saját költségén Esterházy Pál herceg, 1775-ben azonban feloszlataásra került. WREDE III/2. 723. o.

1023 HKR Prot. 1793 Dep. Lit. D 1096. – A 2. számú huszárezred története tévesen állítja, hogy 1793 vége felé nyugdíjazták. Vö. PIZZIGHELLI, 1905. 99. o.

1024 HELLEBRONTH 196. o.; HKR Prot. 1793 Dep. Lit. D 1096; ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346; MS 1794 203. o.; MS 1798 290. o.; PIZZIGHELLI, 1905. 73, 81, 99. o.; HL állománykimutatás, számozatlan 16. o.; ST HR 2 1789 Karton-Nr. 7361; ST HR 2 1792–1795 Karton-Nr. 7362; SZLUHA, 2003. 542. o.

6. JOBBÁGYI¹⁰²⁵ MIKLÓS JÓZSEF

1761. december 7. Zágráb/Zagreb¹⁰²⁶ – 1834. december 12.¹⁰²⁷ Pozsony

Apja cs. k. kapitány volt. Római katolikus.

1772. április 3-ától a bécsújhelyi Katonai Akadémia hallgatója. Innen 1782. szeptember 5-én alhadnagyként az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe helyezték, ahol egészen nyugdíjazásáig szolgált.¹⁰²⁸ 1788. május 16. főhadnagy. 1793. február 21. másodkapitány. 1794. augusztus 27. elsőkapitány. 1800-ban, a hadsereg-főparancsnokság július 24-én Altöttingben kelt rendelete alapján,¹⁰²⁹ május 29-i hatállyal másodőrnaggyá, majd az Udvari Haditanács 1800. november 19-i rendelete alapján, október 28-i visszamenőleges hatállyal elsőőrnaggyá lépett elő. 1808. november 7-én pedig, az alsó- és felső-ausztriai főhadparancsnokság október 15-én kelt leirata alapján alezredesi kinevezést nyert.

1809. május 28-án, több mint 28 év 1 hónap megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően, ezredesi rang adományozása mellett, betegségei következtében tényleges rokkantként nyugállományba helyezték.

Nőtlen.¹⁰³⁰

1025 Néhány helyütt Jobbágy néven is szerepel. Vö. AMON, 1892a. 155. o.

1026 ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1792 1. Teil Karton-Nr. 7734; ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743; PP Oberste I. Bd. fol. 74. – Svoboda szerint ugyanakkor Kostainicza a születés helye. Vö. SVOBODA 137. o.

1027 MS 1835 512. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 74. – Svoboda szerint viszont augusztus 14-én halt meg. Vö. SVOBODA 137. o.

1028 ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1792 1. Teil Karton-Nr. 7734; ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743; SVOBODA 137. o. – Kévsébe valószínűnek tűnik a nyugdíjazási jegyzőkönyvben leírt pályafutás, amely szerint 1781-ben a Toszkána-dragonyosezredben kezdte hadapródként, majd a 4. számú Franz Kinsky-gyalogezredben szolgált, továbbra is hadapródként egy évig, majd zászlósként öt hónapot a 2. bányászati határőr-gyalogezredben, és csak ezt követően nyert alhadnagyi kinevezést a Barco-huszárezredbe. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 74.

1029 A 10. számú huszárezred állománytáblázatában szereplő július 29-i dátum valószínű elírás. Vö. ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758.

1030 AMON, 1892a. 216, 238, 257. o., VII. melléklet; HKR Prot. 1800 Dep. Lit. G 11311; ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1792 1. Teil Karton-Nr. 7734; ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743; MS 1835 512. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 74.; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758; ST HR 10 1808 Karton-Nr. 7763; SVOBODA 137. o.

7. KEMÉNY KÁROLY, MAGYARGYERŐMONOSTORI BÁRÓ

1764 k. Magyargyerőmonostor (Kolozs vm.; ma: Mănăstireni, Románia) – 1843 k.¹⁰³¹

Főnemesi származású, magyar. Szülei: báró K. Simon és uzoni Bély Klára. Római katolikus.

1784. június 1-jén hadapródként belépett az 1. Székely határőr-gyalogezredbe.¹⁰³² 1787. március 1-jén alhadnagyi kinevezést kapott a 2. Székely határőr-gyalogezredbe.¹⁰³³ 1788. február 1-jén pedig a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredbe helyezték. 1789. szeptember 2-án főhadnagyi kinevezést nyert. 1793. március 1-jén az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe helyezték. 1794. március 27. másodkapitány. 1799. március 1. elsőkapitány. 1801. február 4-én létszámfeletti őrnaggyá lépett elő. 1802. június 1-jén a 4. számú Baillet de Latour-svalizsérezerredbe helyezték.¹⁰³⁴ 1807. április 7-én újra a Székely határőr-huszárezredbe nyert beosztást, ahol 1808. február 23-án alezredessé lépett elő.

1810. augusztus 14-én kilépett a hadsereg állományából.¹⁰³⁵ Ezt követően hamarosan tiszteletbeli ezredesi címet kapott.

1804-ben nőtlen.¹⁰³⁶

1031 Az 1843-as katonai sematizmusban még szerepel mint Kolozsváron élő szolgálaton kívüli ezredes, az 1844-esben viszont már nem, érdekes ugyanakkor, hogy a halálzási rovatban sehol sem számolnak be az elhunytáról. Vö. MS 1843 64. o.

1032 A fenti, 1762-ben alapított határőr-gyalogezredet 1851-ben 5. hadrendi számmal sorgegyalozzredde szervezték át. WREDE I. 147. o.

1033 Fenti alakulatra lásd a 424. jegyzetet.

1034 Fenti csapattestre lásd a 414. jegyzetet.

1035 AMON, 1878. 264. o.; ST HR 11 1810 Karton-Nr. 7792. – Thürheim tévesen írja, hogy nyugállományba helyezték. Vö. THÜRHEIM II. 309. o.

1036 AMON, 1878. 243, 264. o.; <http://genealogy.euweb.cz/hung/kemeny3.html> (letöltve: 2013. július 3.); ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776; ML ChR 4 1804 Karton-Nr. 7142; MS 1811 346. o., MS 1815 76. o.; ST HR 10 1801 Karton-Nr. 7759; ST HR 11 1810 Karton-Nr. 7792; THÜRHEIM I. 392. II. 309. o.

8. KEMPELEN FERDINÁND, PÁZMÁNDI BÁRÓ¹⁰³⁷

1769–1770 k.¹⁰³⁸ Pozsony – 1832. július 24. Pest

Nemesi származású, 1722-ben magyar indigenátus nyert család tagja. Szülei: báró K. János Nepomuk vezérőrnagy, a Szent István Rend lovagja és Judit Schröffl von Mannsberg.¹⁰³⁹ Kempelen Farkas unokaöccse. Római katolikus.

1786. július 1-jén¹⁰⁴⁰ a 2. számú Ferdinánd Károly főherceg-gyalogezredben zászlósként kezdte pályafutását. 1787. július 24-én alhadnagyi rangot kapott. 1788. május 13-án főhadnagyként táborkari szolgálatra vezényelték. 1790. május 14-én századossá lépett elő. 1790. augusztus 1-jén ismét a Ferdinánd főherceg-gyalogezredbe helyezték. 1791. március 2-án a 28. számú Lobkowitz-svalizsérezeredbe került.¹⁰⁴¹ 1793. július 3-án a főszállásmesteri törzsbe helyezték. 1794. április 28. őrnagy. 1801. február 18. alezredes. 1801. április 28-án létszámfeletti alezredesként az 1. számú Császár-huszárezredbe, 1803. augusztus 6-án pedig a 10. számú Stipsicz-huszárezredbe helyezték immár valóságos alezredesként.¹⁰⁴²

1808. november 4-én, október 15-én kelt alsó- és felső-ausztriai főhadparancsnoksági rendelet alapján ezredesi rang adományozása mellett kilépett a hadsereg állományából.

Nős. Főhadnagyként vette feleségül Josefovits Katalint. Egyetlen gyermekük, Antal nem érte meg a felnőtt kort.¹⁰⁴³

¹⁰³⁷Nem sikerült kideríteni, hogy bárói címüket mikor szerezték, ugyanis a családtörténeti munkák egyáltalán nem tudnak a Kempelen család bárói méltóságra történt emeléséről. A német nyelvű forrásokban viszont egyértelműen báróként szerepel, így minden bizonnyal csak osztrák örökös tartományokbeli bárósággal rendelkeztek, amelyet vélhetően a tábornok apa nyert el.

¹⁰³⁸A mustrajegyzékek alapján valószínűsíthető időpont (vö. ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7443). Kempelen alapján ugyanakkor 1766. október 29-én született. Vö. KEMPELEN V. 429. o.

¹⁰³⁹Az eredetileg a felső-ausztriai Steyr városából származó, 1802-ben magyar indigenátust is elnyert család neve Schröfel és Schröfl írásmóddal is használatos.

¹⁰⁴⁰ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300. – A későbbi mustrajegyzék szerint viszont csak 1787. szeptember 18-án kezdte meg katonai szolgálatát. Vö. ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7443.

¹⁰⁴¹Fenti csapattestire vonatkozóan lásd a 380. jegyzetet.

¹⁰⁴²ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7443. – A 10. huszárezred története szerint viszont csak augusztus 16-án. Vö. AMON, 1892a. 227. o.

¹⁰⁴³AMON, 1892a. 227, 238. o.; AMON, 1898. 208, 210. o.; KEMPELEN V. 428–431. o.; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7443; MS 1796 87. o.; MS 1810 46. o.; MS 1833 481. o.; NAGY Iván VI. 184. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 48. o.; ST HR 10 1808 Karton-Nr. 7763.

9. KÜRNER, JOSEF VON

1752–1754 k. Görz (Görz-Gradiska Grófság, Habsburg Birodalom) – ?

Valószínűleg nemesi származású. Római katolikus.

1770. november 27-én közlegényként kezdte katonai pályáját az 1. számú Császár-svalizsérezeredben.¹⁰⁴⁴ 1776. május 9-én vicekáplárrá lépett elő. 1778. december 31-én az O'Donell-szabadcsapatba nyert alhadnagyi kinevezést.¹⁰⁴⁵ 1779. július 1-jén visszahelyezték a Császár-svalizsérezeredbe. 1780. április 1-jén főhadnagyi rangot kapott. 1790. február 15-én O'Donell ezredes újabb szabadcsapatának Degelmann-féle 1. ulánusosztályába, a későbbi ulánus-szabadcsapatba helyezték első kapitányként.¹⁰⁴⁶ 1790. április 28-án őrnaggyá lépett elő. 1797. május 1-jén alezredesi kinevezést nyert az itáliai törzsdragonos-ezeredbe.¹⁰⁴⁷ 1798. május 8-án pedig a 10. számú Mészáros-huszárezredbe helyezték.

1800. október 31-ével, a hadsereg-parancsnokság Welsben, 1800. október 14-én kelt leirata alapján, ezredesi rang adományozása mellett, nyugállományba helyezték, összesen több mint 30 év katonai szolgálatot követően. Nős, alhadnagyként házasodott. Egy fia és három lánya született, utóbbiak közül kettő neve ismert: Eleonora és Barbara.¹⁰⁴⁸

1044 Fenti csapattestre lásd a 655. jegyzetet. – Al, TL Ul. Fr. Kps. Motschlitz 1790 Karton-Nr. 11.752. Az itáliai törzsdragonos-ezered állománytáblázataihoz csatolt áthelyezési jegyzék szerint viszont már egy évvel korábban, 1769. november 27-én kezdte katonai pályafutását. Vö. ST Staabs DR in Italien 1797, 1798 Karton-Nr. 11.782.

1045 Fenti alakulatot, amely nem tévesztendő össze az 1790 és 1798 között fennállt azonos nevű egységgel, gróf O'Donell ezredes állította fel 1778 szeptemberében Nyugat-Galíciában öt osztály ulánusból és huszárból, valamint két zászlóalj gyalogságból. 1779 májusában azonban már feloszlásra is került. WREDE II. 438. o., III./2. 913. o.

1046 Fenti alakulatra lásd a 763. jegyzetet.

1047 A törzsdragonosokra lásd az 513. jegyzetet. – Új beosztását ténylegesen azonban, valószínűleg csak 1797 szeptemberétől tolthette be.

1048 AL, TL Ul. Fr. Kps. Motschlitz 1790 Karton-Nr. 11.752; AMON, 1892a. 179, 217. o., ML ChR 1 1788 Karton-Nr. 7027; ST HR 10 1798 Karton-Nr. 7756; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758; ST Staabs DR in Italien 1797, 1798 Karton-Nr. 11.782; THÜRHEIM II. 282. o.

10. LOY, MATHIAS, (1805-TŐL) BÁRÓ (EZREDES)

1760 k.¹⁰⁴⁹ *Fiume (Habsburg Birodalom, ma: Rijeka, Horvátország) – 1824. május 17. Bécs*

Nemesi származású. Római katolikus.

1776. július 30-án közlegényként kezdte katonai pályáját a 14. számú Brockhausen-vértesezredben.¹⁰⁵⁰ 1777. december 9. káplárrá lépett elő. 1783. február 1-jén azonban újra közlegényként került a 67. számú gradiskai határőr-gyalogezredbe¹⁰⁵¹ tagolt huszárosztályba.¹⁰⁵² 1783. április 1-jén már ismét káplárrá lépett elő. A határőr-gyalogezredbe osztott huszárság felszámolását követően pedig, 1786. június 21-én alhadnagyi kinevezést nyert a 26. számú József főherceg-dragonyosezredbe.¹⁰⁵³ 1788. július 30. főhadnagy. 1795. április 16. másodkapitány. 1799. június 27. elsőkapitány. 1806. január 4-én számfeletti őrnaggyá lépett elő. 1807. február 17-én a 10. számú Stipsicz-huszárezredbe helyezték másodőrnagyi beosztásban, 1808. november 7-i hatállyal, október 15-én kelt alsó- és felső-ausztriai főhadparancsnoksági rendelet alapján elsőőrnaggyá lépett elő. Az asperni csatát követően, 1809. május 27-én alezredesi kinevezést nyert.

1809. december 24-i udvari haditanácsi rendelet alapján, 1810. február 1-jével, ezredesi rang adományozása mellett, nyugállományba helyezték. 1814. március 1-jével azonban reaktiválták, és a Francia Illíria megszűnésével a Habsburg Birodalomhoz visszakerült cattarói erőd parancsnokává nevezték ki.

1049 A születés időpontjának tekintetében a források és a szakirodalom korántsem egyöntetű. A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint 1757-ben, Wurzbach szerint 1760-ban, a 10. huszárezred és a 9. dragonyosezred története szerint pedig 1761-ben született. A rendelkezésre álló mustrajegyzékek alapján ugyanakkor 1759–1760-as időpont valószínűsíthető. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 13.; WURZBACH XVI. 96. o.; AMON, 1892a. 266. o.; AMON, 1892b. 234. o.; ML DR 1 1806 Karton-Nr. 6761; ML KR 5 1780 Karton-Nr. 6605.

1050 Fenti csapattestre lásd a 445. jegyzetet.

1051 Fenti csapattestet 1747-ben állították fel Gradiskai szlavón határőr-gyalogezred néven. 1769-ben 67. ezredszámot kapott, 1798-ban pedig a határőr-gyalogezredek sorában, miután előbbieket ekkortól, mint nemzeti határőrezredek, önállóan számozták, a 8. hadrendi számot kapta. Végül 1873-ban feloszlásra került. Ld. WREDE V. 284. o.

1052 Minden bizonnyal időközben abbahagyta a katonai szolgálatot, ezért kellett újból közlegényként kezdenie.

1053 Fenti alakulatra lásd a 335. jegyzetet.

1818. július 24-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján azon év augusztus 16-ával, összesen mintegy 38 év katonai szolgálatot követően, immár végleg nyugállományba vonult.

Kitüntetései: 1801. augusztus 18-án elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

1805. október 22-én osztrák bárói méltóság adományozásában részesült.

Nőtlen.¹⁰⁵⁴

11. LUZSÉNSZKY FERENC, LUZSNAI ÉS RIGLICZEI¹⁰⁵⁵ BÁRÓ

1765.¹⁰⁵⁶ Mór (Fejér vm.) – 1831. január 30. Mór

Főnemesi származású, magyar. Szülei: báró L. György¹⁰⁵⁷ altábornagy és gróf Berényi Erzsébet. Római katolikus.

1787. január 1-jén alhadnagyként kezdte katonai pályafutását a Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredben.¹⁰⁵⁸ 1789. január 1. főhadnagy. 1793. november 1. másodkapitány. 1797. október 16. elsőkapitány. 1805. december 1. másodőrnagy. 1807. november 1-jén az 5. számú Ott-huszárezredbe helyezték. 1808. február 22. elsőőrnagy. 1809. május 11. alezredes. 1812. május 31-én az 1. számú Császár-huszárezredbe helyezték.¹⁰⁵⁹

1812-ben, egy szeptember 28-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján a wisokiei (Orosz Birodalom; ma: Высокое, Fehéroroszország) főhadiszálláson, 1812. október 12-én kibocsátott paranccsal, szeptember 26-i visszamenőleges hatállyal, ezredesi rangfokozat adományozása mellett nyugállományba helyezték, összesen több mint 25 év és 9 hónap katonai szolgálatot követően.

1054 AMON, 1892a. 238, 257, 266. o.; AMON, 1892b. 234. o.; HIRTENFELD I. 672. o.; HL MMThO Index 52. o.; KA MMThO Index II.; KEMPELEN XI. Pótlék. 449. o.; MEGERLE, 1824. 74. o.; ML DR 1 1806 Karton-Nr. 6761; ML KR 5 1780 Karton-Nr. 6605; MS 1819 449. o.; MS 1825 470. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 13.; ST HR 10 1808 Karton-Nr. 7763, WURZBACH XVI. 96–98. o.

1055 A családnév és az előnevek vonatkozásában számos egyéb írásmód is elterjedt.

1056 AMON, 1898. 303. o.; ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631. – Ezzel szemben a nyugdíjazási jegyzőkönyvben 1764 szerepel születési dátumként. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 77.

1057 NAGY Iván VII. 587. o. Schmidt-Brentanónál ugyanakkor Gábor (Gabriel) keresztnéven szerepel. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 60. o.

1058 ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont hadapródként kezdte. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 77.

1059 ST HR 5 1812 Karton-Nr. 7500. – Az 5. huszárezred történetében szereplő május 1-jei dátum téves. Vö. AMON, 1885. 116. o.

Kitüntetései: 1802-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

Cs. k. kamarás.

Nőtlen.¹⁰⁶⁰

12. MARA LÁSZLÓ, FELSŐSZÁLLÁSPATAKI

1754–1755 k. *Felsőszálláspatak* (Hunyad vm.; ma: *Sălașu de Sus, Románia*) – 1811. szeptember 24. Nagyszombat

Nemesi származású, magyar. Szülei: M. László főbíró és Dániel Kata. Református.

1776. március 1-jén kezdte katonai pályafutását alhadnagyként az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredben, amelyben egészen nyugdíjazásáig szolgált. 1782. december 1. főhadnagy. 1789. január 16. másodkapitány. 1793. február 21. elsőkapitány. 1797. március 9-én másodőrnapyi, majd még ugyanazon év augusztus 31-én elsőőrnapyi kinevezést nyert. 1800-ban az Udvari Haditanács 1800. november 19-i rendelete alapján, október 28-i visszamenőleges hatállyal alezredessé lépett elő.

1803-ban, a magyarországi főhadparancsnokság február 5-én kelt rendelete alapján, január 31-i hatállyal, ezredesi rangban nyugállományba helyezték, 27 év katonai szolgálatot követően.

Nős. Őrnagyként házasodott. Egy fia született, Lajos.¹⁰⁶¹

1060 AMON, 1885. 450. o.; AMON, 1898. 263–264, 303–305. o.; KA MMThO Index II.; ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; Nagy Iván VII. 206–207; 587. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 77.; ST HR 1 1812 Karton-Nr. 7323; ST HR 5 1808 Karton-Nr. 7497; ST HR 5 1811, 1812 Karton-Nr. 7500; THÜRHEIM II. 220. o.

1061 AMON, 1892a. 217. o.; HKR Prot. 1800 Dep. Lit. G 11311; KEMPELEN VII. 61. o.; ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735; ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738; ST HR 10 1797 Karton-Nr. 7755; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758; ST HR 10 1803 Karton-Nr. 7760.

13. PERCZEL LAJOS, BONYHÁDI¹⁰⁶²

1738. április 30. Tamási (Tolna vm.)¹⁰⁶³ – 1795. április 13. Cikó (Tolna vm.)

Nemesi származású, magyar. Szülei: P. József Tolna vármegyei első alispán és gyulai Gaál Katalin. Római katolikus.

1757. március 14-én hadapródként kezdte az akkori Festetics-, későbbi 3. számú huszárezredben, ahol egészen nyugdíjazásáig szolgált. Még 1757-ben, március 18-án káplárrá, novemberben pedig kornétássá lépett elő. 1759. főhadnagy. 1765. másodkapitány. 1766. elsőkapitány. 1778. január 13. őrnagy. 1790. január 24. alezredes. 1793. július 31-én, betegsége következtében előbb létszámfeletti állományba, majd

A kép jogvédelem alatt áll!

34. kép Perczel Lajos

1062 Említést érdemel, hogy a forrásokban kizárólag Bonyhád néven szerepel, ugyanakkor az egyes családtörténeti munkák alapján teljes bizonyossággal megállapítható, hogy a Perczel család tagjáról van szó. Már Hellebronth Kálmán is felfigyelt ugyanis Perczel Zsigmond (1740–1801) nemesi testőr kapcsán a Bonyhád név használatára az eredeti családnév helyett, és arra a következtetésre jutott, hogy a Perczelek Tolna megyei ágának néhány tagja a 18. század közepe körül, magát a család többi, Veszprém, Fejér és Komárom vármegyei ágától megkülönböztetendő, elkezdte a Bonyhád nevet használni. Sőt a család egynémely, nyilván erősen császárhű tagja nevét 1850-ben hivatalosan is Bonyhádira (helyesen Bonyhádyra!) változtatta (Ld. HELLEBRONTH 291. o., valamint NAGY Iván II. 161. o.). Dobos Gyula újabb kutatásai alapján immár egyértelműen megállapítást nyert, hogy a Tolna megyei birtokokat szerző József és a fiai családnévként használták a Mária Terézia által adományozott bonyhádi előnevet. Előbbiek utódai ugyanakkor azt ismét csak előnévként használták az eredeti Perczel mellett. Kivéve, mint említettük, azt a néhány családtagot akik, a szabadságharc leverését követően, Dobos kutatásai alapján, nem 1850-ben, hanem már 1849-ben, belügyminiszteri engedéllyel a nevüket Bonyhádyra módosították (később azonban ők is visszatértek a Perczel névhez). Ld. DOBOS, 2001a. 302. o.; DOBOS, 2001b. 6. o.

1063 DOBOS 378. o. – Bonyhádnak a mustrajegyzékekben születési helyként történő említése nyilvánvalóan abból fakad, hogy a család ezen ágának, a hivatkozott mustrák készítése idején ez volt a székhelye (vö. ML HR 3 1785 Karton-Nr. 7388; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389). Ugyanakkor az alezredes születésekor a település még nem volt a család birtokában. Bonyhádot (pontosabban csak a felét) ugyanis, más birtokokkal egyetemben, csak 1743-ban, vásárlás útján szerezte meg apja P. József, aki 1745-ben királyi megerősítést, illetve adománylevelet is nyert szerzeményeire, egyúttal megkapta a bonyhádi előnév használatának jogát is. Ld. NAGY Iván IX. 214–215. o.; valamint DOBOS Gyula írásos közlése, melyért ezúton is szeretném köszönetemet kifejezni.

szeptember 15-én ezredesi rangfokozattal nyugállományba helyezték, több mint 36 év katonai szolgálatot követően.¹⁰⁶⁴

Nős. 1780 áprilisában vette feleségül mindszenfalvi Petrovszky Júliát. Gyermekük minden bizonnyal nem született.¹⁰⁶⁵

14. RÉVAY FERENC, SZKLABINAI ÉS BLATNICZAI BÁRÓ

1753. *Styavnicska* – 1820. április 26. *Szent-Márton* (Turóc vm.; ma: *Turócszentmárton/Martin, Szlovákia*)

Főnemesi származású, magyar. Szülei: báró R. Simon valóságos belső titkos tanácsos, Turóc vármegyei főispán és Szentiványi Anna. R. Antal vezérőrnagy és R. József alezredes testvére. Római katolikus.

1769. november 25-én önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Hadik-, későbbi 6. számú huszárezredhez, ahol egész pályafutása során szolgált. 1770. május 1. alhadnagy. 1775. december 1. főhadnagy. 1786. november 26. másodkapitány. 1790. február 1. elsőkapitány. 1794. november 10. másodőrnagy. 1797. május 15. elsőőrnagy. 1799-ben, április 14-én kelt vizsszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, április 9-i dátummal alezredessé lépett elő.

1805. április 1-jén ezredesi rangfokozat adományozása mellett, betegségei következtében tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, összesen 35 év 4 hónap és 6 nap megszakítás nélküli katonai szolgálatot követően.

Nős. Felesége Révay Anna. Gyermekük: Franciska és Anna.¹⁰⁶⁶

1064 Kempelelennél tévesen alezredesként kerül említésre. Vö. KEMPELEN VIII. 256–258. o.

1065 AMON, 1893. 139, 164, 173, 413, 415. o.; DOBOS 79, 378. o.; ML HR 3 1785 Karton-Nr. 7388; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; MS 1794 202. o.; MS 1796 307. o.; NAGY Iván IX. 210–217. o.; ST HR 3 1793 Karton-Nr. 7405.

1066 AMON, 1897. 392. o.; ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; ML HR 6 1802 Karton-Nr. 7541; MS 1799 245. o.; MS 1821 474. o.; NAGY Iván IX. 690–721. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 72.; ST HR 6 1799 Karton-Nr. 7568.

15. STEINGRUBER, FERDINAND VON

1745–1746 k. Pappenheim (Pappenheim Grófság, Német-római Birodalom) – 1810. október 18. Csehország

Valószínű nemesi származású, birodalmi német. Evangélikus.

1761-ben hadapródként csatlakozott a 10. számú Braunschweig-Wolfenbüttel-gyalogezredhez, ahonnan a háború lezárultát követően, 1763-ban obsittal elbocsátották.¹⁰⁶⁷ 1768. június 16-án azonban közlegényként ismét katonai szolgálatba állt, ezúttal az akkori Nauendorf-, későbbi 8. számú huszárezredben. 1770. január 1. káplár. 1772. június 19. strázsamester. 1776. június 26. ezredsegédtiszt. 1778. július 8. alhadnagy. 1782. október 1. főhadnagy. 1787. október 1. másodkapitány. 1790. április 11. elsőkapitány. 1797. május 16. harmadik őrnagy. 1798. június 1-jén az újonnan felállított 5. számú huszárezredbe nyert elsőőrnagyi kinevezést. 1800. november 26-án alezredessé lépett elő.

1804. október 15-én, tényleges rokkantként, ezredesi rang adományozása mellett nyugállományba helyezték.

1802-ben nőtlen.¹⁰⁶⁸

VI.5. EZREDESEK

1. ANDRÁSSY JÁNOS, SIKLÓSI (1811-TŐL) BÁRÓ¹⁰⁶⁹ (VEZÉRŐRNAGY)

1750. június 9. Kajászsószentpéter (Fejér vm.; ma: Kajászó) – 1817. december 15. Kajászsószentpéter

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1768-ban a Nádasdy-, későbbi 9. számú huszárezredben önköltséges hadapródként kezdte pályafutását. 1770-ben káplár. 1771. december 16-án alhadnagyként az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredbe helyez-

¹⁰⁶⁷ A magyar obsit szó a német „Abschiedbrief”, vagyis elbocsátólevél kifejezésből származik, amelyet a katonai szolgálatból elbocsátásra kerülők kaptak.

¹⁰⁶⁸ AMON, 1880. 392, 394. o.; AMON, 1885. 59, 454. o.; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; MS 1805 364. o.; MS 1806 57. o.; MS 1811 359. o.; THÜRHEIM II. 135. o.

¹⁰⁶⁹ KEMPELEN I. 110. o.

ték át. 1778. július 1. főhadnagy. 1783. január 6. másodkapitány. 1790. február 11. elsőkapitány. 1797. február 13-án kelt udvari haditanácsi leirat alapján március 1-jével harmadik őrnagyi kinevezést nyert.¹⁰⁷⁰ Majd még abban az évben, május 15-én másodőrnaggyá, július 8-án pedig elsőőrnaggyá lépett elő. 1799. szeptember 13-án alezredesi kinevezést nyert. 1800. május közepétől, Mecséry Dániel ezredesnek, a 10. számú Mészáros-huszárezred akkori parancsnokának sebesülése¹⁰⁷¹ következtében, átmenetileg, de továbbra is alezredesi rangban, a 10. huszárezred parancsnoki beosztásába helyezték, majd, a valószínűleg a július 15-i fegyverszünet idején történt visszahelyezését követően, 1800. október 25-i legfelsőbb elhatározás alapján, november 27-i hatállyal ezredessé és a 3. számú huszárezred parancsnokává nevezték ki.

1803. november 15-én, sebesülései következtében, vezérőrnagyi ranggal, saját kérésére nyugállományba helyezték. 1809-ben azonban ismét felajánlotta szolgálatait az uralkodónak, és az inszurrekcióban a dunántúli kerület egyik dandárparancsnokaként tevékenykedett, majd, szintén dandárparancsnoki beosztásban, részt vett a győri csatában is.

1801-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

1811. április 26-án magyar bárói méltóság adományozásában részesült.

Ezredesként nősült. Gyermektelen.¹⁰⁷²

2. AUER, STANISLAUS VON

(ALTÁBORNAGY)

1758. *Haid (Pilseni kerület, Csehország; ma: Bor, uo.)* – 1814. március 2. Bécs

Római katolikus.

1775. december 14-én önként beállt közlegényként a 37. számú Coburg-dragonyosezredbe.¹⁰⁷³ 1778. április 5-én vicekáplárrá lépett elő. 1783. au-

1070 ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; ST HR 3 1797 Karton-Nr. 7407. – Wurzbach állítása, miszerint májusban lett őrnagy, egyértelműen téves. Vö. WURZBACH I. 34. o.

1071 Ezúttal nem Mecséry elhíresült sebesüléséről van szó, hanem egy 1800. április 28-án, a Landautól 20 km-re nyugatra fekvő Hauenstein településnél elszenvedett kevésbé súlyosról, amikor is a jobb combját érte egy lövés. Ld. AMON, 1892a. 201. o. és MECSEY 158. o.

1072 AJTAY 218–227. o.; AMON, 1893. 227, 228, 236. o.; AMON, 1892a. 210, 215. o.; HKR Prot. 1800 Dep. Lit G 4057; KA MMThO Index II.; KEMPELEN I. 110–111. o.; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; MS 1819 459. o.; R. KISS I. 142. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 4. o.; ST HR 3 1797 Karton-Nr. 7407; WURZBACH I. 34–35. o.

1073 Ld. a 331. jegyzetet.

gusztus 16-án obsittal elbocsátották.¹⁰⁷⁴ 1783. szeptember 1-jén önköltséges hadapródként újra belépett a fenti ezredbe. 1785. január 1-jén ezredsegédtiszti kinevezést nyert. 1789. május 22-én pedig főhadnagyként tábornoki szolgálatra vezényelték. 1790. április 1-jén valóságos századossá lépett elő. A tábornok felosztásakor, 1791. augusztus 25-én újra a Coburg-dragonősezredbe helyezték. 1793. szeptember 22-én őrnagyként és szárnysegédként ismét tábornoki beosztásra került, ahol 1796. március 31-én alvezredessé és főhadsegéddé lépett elő. 1798. március 18-án a 13. számú Modena-svalizséresezredbe,¹⁰⁷⁵ 1798. június 1-jén pedig a 13. számú dragonősezredbe helyezték,¹⁰⁷⁶ majd 1799. november 19-i hadsereg-főparancsnoksági rendelet alapján, visszamenőlegesen október 25-i hatállyal ezredessé és a Horvát–Szlavón határőr-huszárezred parancsnokává nevezték ki. Később pedig, a hadsereg-főparancsnokság 1800. május 25-én Ulmban kelt rendelete alapján, május 9-i visszamenőleges hatállyal a 2. számú Esterházy József főherceg-vértesezred parancsnokává lépett elő.¹⁰⁷⁷ 1805. szeptember 1-jén vezérőrnagyi, 1811. december 13-án altábornagyi kinevezést nyert. 1800. május 3-ától rövid ideig hadifogságban volt.

Nős, elsőkapitányként 1791. április 10-én vette feleségül a csehországi Klatovyból származó Ludmilla Kellmingeret. Egy fiuk és egy lányuk született, Maximilian és Anna.¹⁰⁷⁸

3. BARBÁCSY JÓZSEF (CÍMZETES VEZÉRŐRNAGY)

1749.¹⁰⁷⁹ *Esztergom* – 1825. június 17. *Pozsony*

Nemesi származású, magyar. Szülei minden bizonnyal: B. László huszárkapitány és bacskafalvi Bacskády Zsuzsanna. Római katolikus.

1767. július 24-től az akkori Hadik-huszárezredben szolgált alhadnagyként, egészen 1768 januárjáig, az ezred felosztásáig. Ezt követően 1768. február

1074 Ennek mibenlétére lásd az 1067. jegyzetet.

1075 Fenti csapattestre lásd a 787. jegyzetet.

1076 A csapattestre lásd a 332. jegyzetet.

1077 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 434. jegyzetet.

1078 ML KR 2 1804 Karton-Nr. 6465; WENKE, 1895. 347, 359, Melléklet 2. o.; MS 1799 243. o.; MS 1800 231. o.; MS 1814 376. o., SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 6. o.; ST K-S HR 1799 Karton-Nr. 11.718; ST K-S HR 1800 Karton-Nr. 11.719.

1079 ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; PP Generale I. Bd. fol. 139. – Schmidt-Brentano szerint viszont 1750 a születése időpontja. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 8. o.

1-jén vásárlás révén az akkori Nauendorf-, későbbi 8. számú huszárezredbe került, ahol 1775. szeptember 15-én másodkapitányi helyet vásárolt. 1779. január 20. elsőkapitány. 1787. október 1. harmadik őrnagy. 1788. december 18. másodőrnagy. 1790. február 3. elsőőrnagy. 1793. február 8-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, január 28-i visszamenőleges hatállyal alezre-desi kinevezést nyert. 1797. április 28-án ezredessé és a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezred parancsnokává lépett elő.

1801-ben az erdélyi főhadparancsnokság június 10-i rendelete alapján, május 22-i visszamenőleges hatállyal, vezérőrnagyi rangfokozattal nyugdíjazták, összesen mintegy 33 év szolgálatot követően.

Nős.¹⁰⁸⁰

4. BÁNFFY GYÖRGY, LOSONCZI GRÓF

(VEZÉRŐRNAGY)

1779 k. Nagyszeben – 1832. április 2. Kolozsvár (Kolozs vm.; ma: Cluj-Napoca, Románia)

Főnemesi származású, magyar. Szülei: gróf B. György, Erdély főkormányzója és gróf Palm Josefa. Római katolikus.

1793. október 18-án alhadnagyként kezdte katonai pályáját a 18. számú Karaicsay-svalizsérezerredben.¹⁰⁸¹ 1796. március 1-jén a 19. számú Alvinczygyalogezredbe nyert főhadnagyi kinevezést. 1796. szeptember 26-án az 57. számú gróf Joseph Colloredo-Wallsee¹⁰⁸² táborszernagy¹⁰⁸³ tulajdonában állt gyalogezredbe helyezték százados-hadnagyként.¹⁰⁸⁴ 1797. június 1-én való-ságos százados-sá lépett elő. 1801. február 4-én ezredes-kapitánynak (ezredesnek) nevezték ki az erdélyi inszurrekcióba, majd miután ennek tényleges megszervezésére végül nem került sor, 1801. június 30-án másodőrnagyként visszahelyezték a reguláris haderőbe, mégpedig a 62. számú, 1802-ben báró Franz Jellasich altábornagy tulajdonába helyezett gyalogezredbe. 1802. november 1-jén a 31. számú Benyovszky János-gyalogezredbe helyezték.

1080 AMON, 1878. 209. o.; AMON, 1880. 311, 391. o.; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; MS 1797 264. o.; PP Generale I. Bd. fol. 139.; Schmidt-Brentano, 2006. 8. o.; ST HR 8 1793 Karton-Nr. 7641; ST HR 11 1801 Karton-Nr. 7787.

1081 Fenti csapattestre lásd a 716. jegyzetet.

1082 A tábornok nevét Wrede a hibás Colloredo-Waldsee formában használja. Vö. WREDE I. 216. o.

1083 1808. december 19-étől tábornagy.

1084 A fenti rangfokozat mibenlétére lásd a 365. jegyzetet.

1806. szeptember 27-én elsőőrnyi, 1807. november 1-jén alezredesi kinevezést nyert. 1809-ben másodezredessé lépett elő. 1809. május 24-i hatállyal pedig, Wolkersdorfban (Alsó-Ausztria; ma: Wolkersdorf im Weinviertel) aznap kelt hadparancs alapján a 8. számú Kienmayer-huszárezred ezredparancsnokává nevezték ki. Majd még ugyanazon év szeptember 9-én, Érsekújváron kelt hadparancs alapján, szeptember 8-i visszamenőleges hatállyal vezérőrnagy kinevezést nyert. 1809 őszétől 1810. március 4-ig az erdélyi nemesi felkelésben volt dandárparancsnok. Ezt követően azonban, még 1810 folyamán kilépett a hadsereg kötelékéből.

1832-ben anyagi gondjai miatt Kolozsvárott a Szamosba vetette magát.

Nős, százados-hadnagyként¹⁰⁸⁵ vette feleségül báró magyargyerőmonostori Kemény Annát. Egy lányuk született, Jozefa.¹⁰⁸⁶

5. BLASKOVICH PÁL,¹⁰⁸⁷ EBECZKI (CÍMZETES VEZÉRŐRNAGY)

1735. *Bátorfalu (Hont vm.; ma: Bátorová, Szlovákia)*¹⁰⁸⁸ – 1806. június 29. Vác

Nemesi származású, magyar. Szülei: B. József honti szolgabíró és Dacsó Anna. Római katolikus.

1753. június 14-én zászlósi helyet kapott a Kökényesdi-, későbbi 34. számú gyalogezredben. 1754. február 14. alhadnagy. 1755. március 18. főhadnagy. 1756. november 1-jén¹⁰⁸⁹ elsőkapitányi kinevezést nyert az akkori Hadik-huszárezredbe. Ennek felosztatását követően 1768. július 1-jén a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredbe helyezték. 1774. január 1. őrnagy. 1784. má-

1085 A fenti rangfokozat mibenlétére lásd a 365. jegyzetet.

1086 AMON, 1880. 464. o.; BLAZEKOVIC 267, 290, 712. o.; GÖMÖRY 63. o.; <http://genealogy.euweb.cz/hung/banffy8.html> (letöltve: 2013. május 23.); KEMPELEN I. 343–345. o.; KÖVÁRI 22. o.; ML IR 31 1807 1. Teil Karton-Nr. 2724; NAGY Iván I. 162–167. o., Pótlék-kötet 64–69. o.; Nemesi felkelés iratai; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 8. o.; ST HR 8 1809 Karton-Nr. 7652.

1087 Wrede minden bizonnyal tévesen nevezi bárónak, miután esetleges bárói címének más-
hol semmi nyoma nincs. Vö. WREDE III/1. 232. o.

1088 Az 1. számú huszárezred története, valamint ugyanezen huszárezred 1791. évi mustra-jegyzéke a tábornok születési helyeként tévesen Bodorfalvát és Heves vármegyét tünteti fel. (Vö. AMON, 1898. 136. o. és ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296.) Ilyen nevű település azonban csak Turóc vármegyében létezett. A tévedés nyilvánvalóan Bátorfalu névének félrehallásából, elírásából fakadt. Hont vármegyét pedig hasonlóan keverhették Heves-sel, ahova amúgy a család egy ága tényleg elszármazott, de valószínű majd csak a 19. században.

1089 ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296. – Az 1. huszárezred története szerint viszont csak november 12-én. Vö. AMON, 1898. 136. o.

jus 1. alezredes. 1789. szeptember 9-én¹⁰⁹⁰ ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.

1794. május 31-én vezérőrnagyi rang adományozása mellett nyugállományba helyezték.¹⁰⁹¹

Nős, felesége báró Reizenstein Zsófia. Fiuk József.¹⁰⁹²

6. BOROS LAJOS, RÁKOSI

1769. november 11.¹⁰⁹³ Pozsony¹⁰⁹⁴– 1812. szeptember 29. Gosztony (Vas vm.; ma: Gasztony)

Nemesi származású, magyar. Szülei: B. Lajos helytartósági tanácsos és Fuhrmann Jozefa. B. Ádám altábornagy unokaöccse. Római katolikus.

1787. szeptember 19-én¹⁰⁹⁵ az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredhez csatlakozott önköltséges hadapródként. 1787. október 1. alhadnagy.¹⁰⁹⁶

1789. június 21. főhadnagy.¹⁰⁹⁷ 1794. február 7. másodkapitány. 1797. március 28. elsőkapitány.¹⁰⁹⁸ 1797. július 1-jén az akkori József főherceg-, későbbi 2. számú huszárezredbe helyezték létszámfeletti állományba. 1798. júli-

1090 ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296. – Az 1. huszárezred története szerint viszont szeptember 3-án. Vö. AMON, 1898. 136. o.

1091 AMON, 1898. 136. o. – Schmidt-Brentano szerint viszont március 6-án helyezték nyugállományba. Ez valószínű a nyugállományba helyezésről rendelkező legfelsőbb döntés időpontja lehet. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 12. o.

1092 AMON, 1898. 136. o.; KEMPELEN II. 238–239. o.; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; NAGY Iván II. 122–123. o.; Pótlék-kötet 140. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 12. o.

1093 NAGY Iván Pótlék-kötet 153. o.; SZLUHA, 1998. Leszármazási táblák. BOROS II. – A 12. huszárezred 1803. évi mustrajegyzéke szerint ugyanakkor 1771-ben született. Vö. ML HR 12 1803. Karton-Nr. 7798.

1094 ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; NAGY Iván Pótlék-kötet 154. o.; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363; SZLUHA, 1998. Leszármazási táblák. BOROS II. – A későbbi mustrajegyzékek ugyanakkor a család székhelyét, Gosztont tüntetik fel születési helyként is. Vö. ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798.

1095 ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363. – A 12. huszárezred 1803-as mustrajegyzéke szerint ugyanakkor szeptember 13-án, az 5. huszárezred 1811-es mustrajegyzéke alapján pedig szeptember 3-án kezdte katonai pályáját. Vö. ML HR 12 1803. Karton-Nr. 7798.; ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487.

1096 ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363. – A másik két rendelkezésre álló mustrajegyzék szerint viszont már szeptember 14-én alhadnaggyá lépett elő. Vö. ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798.

1097 ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363. – A későbbi mustrajegyzékek minden bizonnyal elírás alapján állítják, hogy már 1788-ban főhadnaggyá lépett elő. Vö. ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798.

1098 ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363. – A 12. huszárezred 1803. évi mustrajegyzéke szerint viszont már február 17-én (vö. ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798). Az 5. huszár-

us 1-jén az 5. számú huszárezredbe helyezték. 1800. október 20-án őrnagyi kinevezést nyert a főszállásmesteri törzsbe. 1801. május 1-jén a 12. számú, Nádor-huszárezredbe helyezték másodőrnagyi beosztásban. 1805. november 30-án ezredes-főhadnagyi (alezredesi) rangban a nemesi felkeléshez osztották be. 1806. február 1-jén ismét az 5. számú Ott-huszárezredbe helyezték, ahol 1809. április 17-én ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1812. március 9-én, 25 év katonai szolgálatot követően nyugállományba helyezték.

Nős. Őrnagyként, 1801. június 30-án vette feleségül gróf De la Motte Joly des Aulnois Annát. Gyermekük: Antal, Károly, utóbbi később őrnagy, valamint Mária és Jozefa.¹⁰⁹⁹

7. BORRA (BORA) JÓZSEF

1739. *Szemerja (Háromszék; ma Simeria néven Sepsiszentgyörgy/Sfântu Gheorghe településrésze, Románia)* – 1796. november 18. Német-római Birodalom

Nemesi származású, magyar (székely).

1764 augusztusában közhuszárként besorozták a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredbe. 1764 szeptemberében káplár. 1766 augusztusában zászlótartó. 1770 augusztusában strázsamester. 1773. november 13-án vásárlás útján főhadnaggyá lépett elő. 1778. március 16. másodkapitány. 1784. november 13. elsőkapitány. 1788. január 6. másodőrnagy. Majd 1789. június 28-i legfelsőbb elhatározás alapján július 1-jei hatállyal elsőőrnaggyá lépett elő.¹¹⁰⁰ 1793. április 4-én alezredesi kinevezést nyert. Nemes György ezredes 1793. szeptember 10-i vezérőrnagyi kinevezését követően megbízott ezredparancsnok, majd 1793. december 6-i udvari haditanácsi leirat alapján, november 23-i hatállyal ténylegesen is ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.

1796-ban az ezred németországi táborhelyén elhalálozott.¹¹⁰¹

---

ezred 1811-es mustrajegyzéke szerint pedig február 12-én. Vö. ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487.

1099 AMON, 1885. 116, 117. o.; KEMPELEN II. 368–370. o.; ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; NAGY Iván Pótlék-kötet 153–155. o.; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363; ST HR 12 1801 Karton-Nr. 7805; SZLUHA, 1998. Leszármazási táblák. BOROS II.

1100 ST HR 11 1789 Karton-Nr. 7780. – A 11. huszárezred történetében szereplő 1790. március 1-jei dátum téves. Vö. AMON, 1878. 175. o.

1101 AMON, 1878. 63, 94, 115, 175. o.; ST HR 11 1789 Karton-Nr. 7780; ST HR 11 1793 Karton-Nr. 7782.

8. BRETTFELD (1792-TŐL) ZU CRONENBURG, EMANUEL, (1807-TŐL) BÁRÓ (ALTÁBORNAGY)

1774. február 3.¹¹⁰² Prága – 1840. június 7. Gräfenberg (Bajor Királyság)

Nemesi származású, cseh eredetű család tagja. Római katolikus.

1789. február 28-án az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredben kezdte önköltséges hadapródként. 1790. április 16. alhadnagy. 1796. április 1. főhadnagy, 1800. december 12. másodkapitány. 1805. december 7. elsőkapitány. 1808. február 22-én a 9. számú Frimont-huszárezredbe kapott másodőrnyi kinevezést. 1809. március 18. elsőőrnyag. 1809. június 16.

A kép jogvédelem alatt áll!

35. kép báró Emanuel Brettfeld

alezredes. 1814. február 19-én ezredessé és a 2. számú József főherceg-huszárezred parancsnokává, 1819-ben pedig az 1. számú Császár-vértesezred parancsnokává nevezték ki.¹¹⁰³ 1827. március 21. vezérőrnagy. 1833. március 30. altábornagy.

1839-től a 4. számú Lipót főherceg-dragonyosezred másodtulajdonosa.¹¹⁰⁴

Kitüntetései: Osztrák Császári Lipót Rend kiskeresztje, Nápoly–Szicília Ket-tős Királyság Konstantin és Szent György Rendjének parancsnoki keresztje, Hadseregkereszt.

1807-ben bátyja, Franz Joseph Thomas B., Szent Vencel lovag, a jog és a bölcsészettudomány doktora, a Bécsi Egyetem rektora révén ő is bárói címet nyert.

Alezredesként nősült.¹¹⁰⁵

1102 SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 22. o. – A mustrajegyzékek alapján ettől eltérő születési időpontok valószínűsíthetőek, de ezek sem egyöntetűek, így 1770 és 1773 közötti dátumokra egyaránt utalhatnak. Vö. ML HR 2 1817 Karton-Nr 7356; ML HR 8 1791 1. Teil Karton-Nr. 7627; ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690.

1103 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd az 522. jegyzetet.

1104 Fenti alakulatra lásd a 316. jegyzetet.

1105 ML HR 2 1817 Karton-Nr. 7356; ML HR 8 1791 1. Teil Karton-Nr. 7627; ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690; MS 1820 457. o.; MS 1841 532. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 22. o.; ST HR 9 1808, 1809 Karton-Nr. 7709; THÜRHEIM II. 42. o.

9. BRETSCHNEIDER, FRIEDRICH WILHELM VON, (1843-TÓL) BÁRÓ (ALTÁBORNAGY)

1770–1771 k. Usingen (Nassau-Usingen Fejedelemség, Német-római Birodalom)
– 1846. június 2.¹¹⁰⁶ Milánó (Lombard–Veneto Királyság)

Nemesi származású, birodalmi német. Apja: Heinrich Gottfried von B. a nassau-usingeni hadsereg őrnagya, író, költő, cs. k. udvari tanácsos, utóbb, 1780 és 1784 között a Magyar Királyi Egyetem könyvtárának igazgatója. Római katolikus.

1788. április 1-jétől önköltséges hadapródként szolgált a 19. számú Levenehrsvalizsérezerredben.¹¹⁰⁷ 1789. május 1-jén alhadnaggyá lépett elő. 1790. július 1-jén főhadnagyi kinevezést nyert az O'Donell-féle szabadcsapat 1. ulánusosztályába, amelyet 1798-ban 2. hadrendi számmal ulánusezreddé szerveztek át.¹¹⁰⁸ 1797. április 13. másodkapitány. 1799. április 6. elsőkapitány. 1801. március 1-jén a 3. számú Károly főherceg-ulánusezredbe kapott másodőrnagyi kinevezést. 1805. november 13-án a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe helyezték elsőőrnagyként. 1807. január 17-én alezredesi kinevezést nyert. Majd 1809. július 11-i dátummal, július 12-én Budwitzban kelt visszamenőleges hatályú hadsereg-főparancsnoksági rendelet alapján ezredessé és a 9. számú Frimont-huszárezred parancsnokává lépett elő. 1815. április 30. vezérőrnagy. 1830. augusztus 24. altábornagy. 1837-ben Milánó városparancsnokának nevezték ki.

1800. december 19-én hadifogságba esett, ahonnan 1801. január 20-án, cseréjén szabadult.

Kitüntetései: 1815-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

36. kép báró Friedrich Wilhelm von Bretschneider

1106 KA MMThO Index II.; MS 1847 597. o. – Wurzbach szerint viszont június 3-án halt meg. Egyértelműen téves ugyanakkor a Schmidt-Brentano által megadott 1845-ös halálozási évszám. Vö. WURZBACH II. 139. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 15. o.

1107 A fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 316. jegyzetet.

1108 Ezen alakulatra vonatkozóan lásd a 763. jegyzetet.

A toszkánai cs. k. Tudós Társaság Akadémiájának tiszteletbeli tagjává választották az apja emlékiratai rendezése során kifejtett tevékenységéért.

Nős. Őrnagyként házasodott.¹¹⁰⁹

10. CALLOT, ANTON,¹¹¹⁰ (1779-TŐL) BÁRÓ (VEZÉRŐRNAGY)

1767. november 5.¹¹¹¹ Budweis – 1836. december 22. Bécs

Lotharingiai eredetű nemesi család leszármazottja, apja cs. k. tábornok.¹¹¹² Római katolikus.

1783. március 1-jén a 19. számú Levenehr-svalizsézrezredben mint önköltéséges hadapród kezdte katonai pályáját.¹¹¹³ 1785. március 21. alhadnagy. 1788. június 1. főhadnagy.¹¹¹⁴ 1795. február 1. másodkapitány. 1801. június 16. elsőkapitány. 1809. március 18-án a 9. számú Frimont-huszárezredbe kapott másodőrnagyi kinevezést. 1809. június 16. elsőőrnagy. 1814. február 19. alezredes. 1815. március 1. ezredes és ezredparancsnok. 1829. március 1. vezérőrnagy és dandárparancsnok.

1830. május 4-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján 1830. június 1-jével észéki dandárparancsnoki beosztásából nyugállományba helyezték, több mint 47 év és 2 hónap folyamatos katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: a Szardíniai Királyi Szent Móric és Lázár Rend lovagja (1815), Az Újraegyesítés Szicíliai Szent György Rendjének parancsnoka.

1779-ben, apja és nagybátyja révén osztrák örökös tartományokbeli báróságot nyert.

Nőtlen.¹¹¹⁵

1109 ADB 3. 318. o.; <http://konyvtar.elte.hu/hu/node/1135> (letöltve: 2013. július 18.); KA MMThO Index II.; ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 15. o.; ST HR 7 1809 Karton-Nr. 7605; WURZBACH II. 139–140. o.

1110 Nem összetévesztendő a bécsújhelyi Katonai Akadémia 1763-ban született azonos nevű hallgatójával, aki valószínű az unokatestvére volt, de 1777. március 12-én meghalt. Vö. KA Militärschulen Karton-Nr. 585; SVOBODA 108. o.

1111 SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 25. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint 1768-ban született. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 136.

1112 Apja Wenzel Callot vezérőrnagy (1706 k.–1785) vagy annak öccse Karl Callot altábornagy (1709–1781) volt. A rendelkezésre álló források alapján azonban egyelőre nem sikerült tisztázni, hogy pontosan melyikük.

1113 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 316. jegyzetet.

1114 ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690. A későbbi mustrajegyzék szerint viszont január 16-án. Vö. ML HR 9 1817 Karton-Nr. 7691.

1115 MEGERLE, 1822. 42. o.; ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690; ML HR 9 1817 Karton-Nr. 7691; MS 1815 515. o.; Schmidt-Brentano, 2007. 25. o.; PP Generale I. Bd. fol. 136.; ST

11. CSANÁDY JÓZSEF, KEREKI

(CÍMZETES VEZÉRŐRNAGY)

1767.¹¹¹⁶ Nagykereki (Bihar vm.; ma Hajdú-Bihar m.) – 1817. augusztus 27.

Nemesi származású, magyar. Szülei: Cs. Sámuel huszáralezredes, majd hajdú kerületi főkapitány és Hodossy Klára. Református.

1786. május 22-én önköltséges hadapródként csatlakozott a 20. számú Jacquemin-vértesezredhez.¹¹¹⁷ 1787. november 1. al-

hadnagy. 1793. április 14. főhadnagy. 1793. augusztus 15-én a Blankenstein-, későbbi 6. számú huszárezredbe helyezték másodkapitányi rangban. 1796. január 20. elsőkapitány. 1798. június 1-jén az újonnan felállított 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe helyezték. 1800. november

37. kép Csanády József

13-án alezredesi (!) kinevezést kapott az inszurrekció keretében létrehozott Nádor-, későbbi 12. számú huszárezredbe.¹¹¹⁸ 1808. február 23-án ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.

1809. augusztus 20-án több mint 23 év katonai szolgálatot követően, saját kérésére nyugállományba helyezték, egyidejűleg szolgálatai elismeréseképpen vezérőrnaggyá léptették elő.

1803-ban nőtlen.¹¹¹⁹

HR 9 1809 Karton-Nr. 7709.

1116 AL, TL HR 6 1793 Karton-Nr. 7559. – Valószínűtlennek tűnik ugyanakkor a 12. huszárezred 1803-as mustrajegyzékében található 1762-es születési dátum. Vö. ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798.

1117 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 321. jegyzetet.

1118 A két rangfokozattal magasabb rangba történő kinevezés oka lehetett, hogy az ekkor alapított Nádor-huszárezred kezdetben nemesi felkelő alakulat volt, és csak 1801–1802 folyamán helyezték reguláris alapokra. A nemesi felkelésbe kinevezett tisztek esetében pedig szokásos volt a ranglétrában következőnél magasabb rangba való kinevezés, de ezt a reguláris haderőbe való visszatérés esetén nem mindig tarthatták meg. Ez esetben ugyanakkor a Nádor-huszárok alezredesi osztálya leendő tisztikarának tagjait az ezen divíziót kiállító hajdú kerületek javasolhatták, ahol a Csanádyak nagy befolyással rendelkeztek. Mindennek tükrében már nem annyira meglepő ez a nagymértékű előrelépés.

1119 AL, TL HR 6 1793 Karton-Nr. 7559; AMON, 1876. 31, 62. o.; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; KEMPELEN III. 49–50. o.; NAGY Iván III. 1858. 95. o., Pótlék-kötet 172. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 22. o.; ST HR 12 1800 Karton-Nr. 7805.

12. DÁNIEL (DANIEL) LAJOS, VARGYASI PRIMOR

(VEZÉRŐRNAGY)

1755. február 8. Vargyas (*Udvarhelyszék; ma: Vârghiș, Románia*) – 1810. január 19. Brassó¹¹²⁰

Nemesi származású, ősi székely család sarja. Szülei: D. György és Horváth Borbála. Eredetileg minden bizonnyal unitárius, később azonban valószínű áttért a református hitre.¹¹²¹

1776. szeptember 1-jétől önköltséges hadapródként a 3. számú Lipót főherceg, toszkán nagyherceg tulajdonában állt dragonyosezredben,¹¹²² majd 1778. február 28-ától a Magyar Királyi Nemesi Testőrségben szolgált. 1779. január 23-án ugyan főhadnagyként a Gerndorf-féle szabad lovasbandériumhoz¹¹²³ tartozó huszárszázadhoz osztották be, de áthelyezésére végül nem került sor, így továbbra is a testőrségnél maradt. 1781. november 6-án a 2. számú Székely határőr-gyalogezeredhez helyezték.¹¹²⁴ 1785. január 24-én ismét a Magyar Királyi Nemesi Testőrséghez került. 1786. október 8-ától III. testőrőrmesteri kinevezést nyert.¹¹²⁵ Az 1787-ben kezdetét vett utolsó török elleni háború idején, saját kérésére, 1787. szeptember 17-i hatállyal ismét átlépett a hadseregbe. Ezúttal a Székely, későbbi 11. számú határőr-huszárezredbe helyezték, ahol 1787. november 1-jén már elsőkapitánnyá lépett elő, majd 1789. június 28-i legfelsőbb elhatározás alapján július 1-jei hatállyal harmadik őrnagyi kinevezést nyert.¹¹²⁶ Azonban, mikor a Habsburg–török

1120 Annyi bizonyos, hogy halálát nem sokkal megelőzően Brassóba ment, és végrendelete is ott kelt 1810. január 17-én. Elhalálozásának helyeként esetleg a családi birtok, Árkos (Háromszék; ma: Arcuș, Románia) sem teljesen kizárható, ahol január 22-én végső nyugalomra helyezték. Vö. DÁNIEL 1896. 252. o.

1121 A vargyasi D. családról, így a tábornok szüleiéről és öccséről, D. Elekről is ismeretes, hogy buzgó unitáriusok voltak (vö. DÁNIEL 1896. 253. o.). Így nyilvánvalóan a tábornokot is ebben a hitben keresztelték, minden bizonnyal azonban idővel áttért a református hitre, vagy legalábbis katonai szolgálata kezdetétől magát annak vallotta. Vö. ML DR EH Ferdinand 1777 Karton-Nr. 11.606; ST K-S HR 1800 Karton-Nr. 11.719.

1122 A fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 413. jegyzetet.

1123 Ezt, a bosnyáknak is nevezett szabadcsapatot Gerndorf kapitány vezetése alatt 1778 decemberében Lembergben és Wieliczka-ban (ma Lengyelország) 220 fővel állították fel, de 1779-ben már fel is oszlatták, legénységét pedig a galíciai Latour-szabadcsapatba osztották be. WREDE III/2. 914. o.

1124 Fenti csapattestre lásd a 424. jegyzetet.

1125 Ez a reguláris hadsereg másodkapitányi rangfokozatának felelt meg.

1126 ST HR 11 1789 Karton-Nr. 7780. – A Horvát–Szlavón határőr-huszárezred 1800. évi áthelyezési jegyzékében szereplő június 1-jei dátum minden bizonnyal elírás vagy olvasati hiba következménye. A Hellebronthnál szereplő augusztus 4-i dátum szintén téves. Vö. ST K-S HR 1800 Karton-Nr. 11.719, ill. HELLEBRONTH 125. o.

háborút lezáró, 1791. augusztus 4-i szisztovói béke következtében megszüntetésre került az ezred harmadik őrnagyi osztálya, létszámfeletti állományba került, 1793. április 4-én másodőrnagyi kinevezés mellett, ismét tényleges állományba helyezték. 1793. december 10-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, november 25-i visszamenőleges hatállyal alezredesi kinevezést nyert. 1797. április 13-án ezredessé léptették elő, és a szerb (szlavón) szabadcsapat parancsnokává nevezték ki. 1798 augusztusában azonban alakulata feloszlásra került.¹¹²⁷ Ezt követően egy ideig nem osztották be csapat-szolgálatra, hanem létszámfeletti állományban adminisztrációs feladatok ellátásával bízták meg.¹¹²⁸ 1800. május 16-án a 12. számú Horvát–Szlavón határőr-huszárezred¹¹²⁹ parancsnoka lett. Ennek 1801. március 31-i hatállyal történt feloszlását követően, még azon év június 21-én vezérőrnagyi kinevezést nyert és dandárparancsnok lett Sepsiszentgyörgyön. 1805-ben Brassóba, 1806-ban Pécsre, 1808-tól pedig ismét Erdélybe helyezték dandárparancsnoki beosztásban.

Nős, 1793 körül őrnagyként vette feleségül sepsiszentgyörgyi Daczó Máriát.¹¹³⁰ Egy lányuk született, Borbála, aki azonban másfél éves korában meghalt.¹¹³¹

1127 A fent említett csapattest felállítására 1792 márciusában, Szlavóniában került sor két zászlóaljnyi erővel. Az első koalíciós háború lezárását követő hadseregszervezeti reformok során azonban a Wurmser-szabadcsapat és a három vadászcsapat (német, tiroli, németalföldi) kivételével az összes szabadcsapatot regularizálták és könnyű-zászlóaljakba vonták össze. Ld. NAGY-L. István 139, 142–143. o.

1128 1800. január 20-án kelt levele szerint kancelláriai alkalmazottakkal együtt zavaros számlákkal kellett foglalkoznia, gyakorlatilag tehát hivatali munkára osztották be. DÁNIEL, 1894. 623. o.

1129 Ez az 1793-ban, a Wurmser-féle osztrák–stájer szabadcsapat részeként felállított horvát–szlavón határőr-szabadcsapatból 1798-ban reguláris ezreddé szervezett alakulat 1801-ig állt csak fenn, és nem azonos az 1802-ben 12-es hadrendi számot kapott, a Monarchia összeomlásáig létező Nádor-huszárezreddel. WREDE III/2. 923. o. és V. 340. o.

1130 A pontos dátumot nem ismerjük, de az 1793-at valószínűsíti a tábornok özvegyének 1810. január 28-án Körmöczi Jánoshoz, a kolozsvári unitárius kollégium rektorához írt levele, melyben beszámol férje haláláról, aki e szerint házasságuk 17. évében halt meg. Ld. DÁNIEL 1894. 644. o.

1131 AMON, 1878. 63, 89, 115. o.; DÁNIEL, 1894. 596–608, 643–644. o.; DÁNIEL, 1896. 246–252. o.; HELLEBRONTH 125. o.; KÖVÁRI 70–72. o.; ML DR EH Ferdinand 1777 Karton-Nr. 11.606; MS 1797 264. o.; MS 1798 117, 169. o.; MS 1799 179. o.; MS 1810 393. o.; NAGY Iván III. 230–233. o.; Offizierskartei D.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 24. o.; ST HR 11 1789 Karton-Nr. 7780; ST HR 11 1791 Karton-Nr. 7781; ST HR 11 1793 Karton-Nr. 7782; ST K-S HR 1800 Karton-Nr. 11.719; WREDE II. 497. o., V. 340. o.

13. DÉVAY PÁL¹¹³² (1800-TÓL) BÁRÓ (ALTÁBORNAGY)

1735. (ker.: augusztus 4.)¹¹³³ Gyöngyös – 1800. december 24. Pozsony

38. kép báró Dévay Pál

Nemesi származású, magyar. Szülei: D. Pál és Győri Anna. Római katolikus.

1756. március 12-én a Haller-, későbbi 31. számú gyalogezredben kezdte katonai pályáját mint hadapród, majd még ugyanabban az évben, október 24-én zászlósi rangban átlépett az újonnan felállított Nádor-, vagy más néven Jászkun-huszárezredbe.¹¹³⁴

1758. június 12. főhadnagy. 1760. február 2. másodkapitány. 1768 szeptemberében vásárlás útján elsőkapitánnyá lépett elő. 1775. augusztus 1-jén, az ezred feloszlását követően az akkori Nádasdy-, későbbi 9. számú huszárezredbe helyezték. 1778.

október 10-én őrnaggyá lépett elő. 1784. április 24-én alezredesi kinevezést kapott az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredbe. 1790. janu-

1132 Elterjedt tévedés a korábbi szakirodalomban (pl. Hirtenfeld, Nagy Iván, Wurzbach) Vay Pál néven történő emlegetése. A Vay család családfáján persze nem tudják elhelyezni, csak találgatnak. Ugyanakkor Kempelen Béla, majd Orosz Ernő már a Dévay család tagjai között szerepeltetik, és természetesen életrajzírója Fest Aladár is helyesen a Dévay családban helyezi el. Vö. HIRTENFELD II. 413. o.; NAGY IVÁN XI. 109. o.; WURZBACH L. 36–37. o.; KEMPELEN III. 311–312. o., FEST 12–16. o.

1133 Születésének pontos időpontja nem ismert csak az évszám. Fest Aladár kutatása szerint ugyanis 1735. augusztus 4-én keresztelték meg a gyöngyösi felsővárosi római katolikus plébánián. Ezt teljes mértékben alátámasztják a mormonok internetes adatbázisában megtalálható, vonatkozó egyházi anyakönyvi bejegyzés adatai is (Vö. FEST 16. o.; illetve <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/XC5P-MLM> (letöltve: 2013. március 12.)). Előbbieik alapján Schmidt-Brentano minden bizonnyal tévesen teszi születése dátumát erre a napra, hacsak nem keresztelték meg születését követően azonnal, ami nem tűnik valószínűnek (vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 105. o.). Az egyéb forrásokban, így a 3. számú huszárezred történetében, illetve Hirtenfeldnél, Wurzbachnál található, továbbá a mustrajegyzékekben szereplő életkori adatok alapján is valószínűsíthető 1737-es születési évet hasonlóan tévesnek kell tekintenünk. Vö. AMON, 1893. 185. o.; HIRTENFELD II. 413. o.; ML HR 3 1785 Karton-Nr. 7388; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; WURZBACH L. 36. o.

1134 A fenti ezred 1765-től báró Török András generális-főstrázsamester (vezérőrnagy) tulajdonába került, 1775-ben pedig feloszlatták. Nem összetévesztendő tehát az 1800-ban felállított, 1802-ben 12. hadrendi számot kapott Nádor-huszárezredde. Ld. WREDE III/2. 725. o.

ár 24-én ezredessé és egyúttal ezredparancsnokká, 1794. április 19-én pedig vezérőrnaggyá lépett elő.¹¹³⁵

1799. február 8-án, altábornagyi rang adományozása mellett nyugállományba helyezték. Az 1800. szeptember 4-én meghirdetett inszurrekció során azonban reaktiválták. Szeptember 10-én ugyanis kézhez kapta József nádor levelét, melyben a Dunáninni kerület parancsnoki tisztének ideiglenes elfoglalására szólította fel, aminek ő eleget is tett, de a hadi készülődések közepette rövidesen elhunyt.¹¹³⁶

Kitüntetései: 1794. július 7-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. 1800. január 5-én magyar bárói címet kapott.

Nős. 1769-ben vette feleségül Ugronovics Borbálát. Két lányuk, Mária és Anna közül azonban csak előbbi érte meg a felnőttkort.¹¹³⁷

14. ESTERHÁZY PÁL, GALÁNTAI GRÓF (VEZÉRŐRNAGY)

1768.¹¹³⁸ Pozsony – 1808. január 4. Pozsony

Főnemesi származású, magyar. Szülei: gróf E. Imre lovassági tábornok és gróf Anna Maria von Abensberg und Traun. E. Imre őrnagy öccse.¹¹³⁹ Római katolikus.

1785. február 1-jén a 33. számú herceg Esterházy Miklós-gyalogezredben zászlósként kezdte a katonai pályafutását. 1787. szeptember 11. alhadnagy. 1789. február 1. főhadnagy. 1790. augusztus 1-jén, százados-hadnagyi¹¹⁴⁰ előléptetés mellett áthelyezték a 34. számú, akkor herceg Esterházy Pál Antal altábornagy tulajdonában állt gyalogezredbe. 1791. február 1-jén

1135 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 105. o. – A 3. huszárezred története szerint viszont csak május 28-án. Vö. AMON, 1893. 185. o.

1136 Az inszurrekció hadba vetésére végül amúgy sem került sor, a többszöri fegyverszünet, illetve a több hónapos tárgyalást követően, 1801. február 9-én Lunéville-ben létrejött békekötés következtében.

1137 AMON, 1893. 139, 185. o.; FEST; KA MMThO Index I.; KEMPELEN III. 311–312. o.; ML HR 3 1785 Karton-Nr. 7388; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; MS 1799 240. o., MS 1801 278. o.; OROSZ 66. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 105. o.; THÜRHEIM II. 243. o.

1138 AMON, 1898. 227. o.; ML IR 33 1787 Karton-Nr. 2944; ML, RL IR 34 1791 Karton-Nr. 3075. – Schmidt-Brentano és az interneten található leszármazási tábla szerint ugyanakkor 1761-ben született. Vö. <http://genealogy.euweb.cz/hung/esterhazy4.html> (letöltve: 2008. május 22.); SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 29. o.

1139 Nagy Iván, az általa közölt családfán, tévesen, gyermekkorában elhunytként tünteti fel. Vö. NAGY Iván IV. 94. o.

1140 A fenti rangfokozat mibenlétére lásd a 365. jegyzetet.

századossá lépett elő. 1794. július 2-án csere révén a Keglevich-féle ulánus-szabadcsapathoz csatlakozott másodkapitányként.¹¹⁴¹ 1796. szeptember 18-án őrnagyi kinevezést nyert a Wurmser-féle osztrák-stájer szabadcsapatba.¹¹⁴² 1797. április 13-án alezredessé és a szabadcsapat parancsnokává lépett elő. 1798. március 19-én ezredes és a 4. számú Vécsey-huszárezred parancsnoka lett. 1800. október 27-én vezérőrnaggyá lépett elő.

1808-ban öngyilkos lett.

1799. október 16-án Mannheim közelében, Neckershausennél fogságba esett, ahonnan, fogolycsere révén, 1800. június 3-án szabadult.

Az 1. számú Császár-huszárezred másodtulajdonosa 1804-től.

Nős, felesége gróf Csáky Jozefa. Két lányuk, Jozefa és Karolina közül egyik sem érte meg a felnőttkort.¹¹⁴³

15. ETTINGSHAUSEN, KONSTANTIN (1812-TŐL) VON (VEZÉRŐRNAGY)

1760. szeptember 22. Bingen am Rhein (Mainzi Választófejedelemség, Német-római Birodalom) – 1826. március 11. Bécs

Valószínűsíthetően birodalmi német, nem nemesi származású. Apja hivatalnok. Római katolikus.

1778. október 29-étől¹¹⁴⁴ közlegényként szolgált a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredben. 1781. május 1. vicekáplár. 1781. augusztus 11. valóságos káplár. 1784. július 18. strázsamester. 1786. november 1. alhadnagy. 1789. február 1. főhadnagy. 1792. november 13-án másodkapitányi kinevezést nyert az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe. 1793. október 25-én őrnagyi előléptetés mellett az ezredtulajdonos, gróf Dagobert Wurmser lovassági tábornok¹¹⁴⁵ maga mellé vette szárnysegédnek. 1796. április 1-jén harmadik őrnagyként az akkori Vécsey-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték. 1797. május 22-én másodőrnaggyá, majd még ugyanazon

¹¹⁴¹ Fenti alakulatra lásd az 763. jegyzetet.

¹¹⁴² Fenti csapattestre lásd a 889. jegyzetet.

¹¹⁴³ AMON, 1882, 271.; AMON, 1898. 227–228, 308. o.; <http://genealogy.euweb.cz/hung/esterhazy4html> (letöltve: 2008. május 22.); ML IR 33 1787 Karton-Nr. 2944; ML, RL IR 34 1791 Karton-Nr. 3075 (NAGY-L. István szíves közlése); MS 1797 269. o.; MS 1798 269. o.; MS 1808 377. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 29. o.; ZACHAR, 1999. 95. o.

¹¹⁴⁴ ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296. – A 9. huszárezred 1803-as mustrajegyzéke alapján viszont október 9-én kezdte katonai szolgálatát. Vö. ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686.

¹¹⁴⁵ Majd csak ezt követően, 1795. december 11-én nyerte el a tábornagyi rangot.

év június 26-án alezredessé lépett elő, ugyanakkor létszámfeletti állományba helyezték, és a főszállásmesteri törzsbe vezényelték. 1798. január 16-án a 9. számú Erdődy-huszárezredbe helyezték. 1800. november 26-án ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1808. január 22-én vezérőrnagyi kinevezést nyert. Az 1809-es háborúban dandárparancsnokként vett részt báró Johann Hiller altábornagy alárendeltségében.

1809. november 10-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, december 22-i hatállyal nyugállományba helyezték, 31 évet meghaladó katonai szolgálatot követően.

1812. február 25-én osztrák, 1815. augusztus 25-én pedig magyar nemesség adományozásában részesült.

Nős, őrnagyként házasodott. Hat gyermeke született, közülük Andreas, matematikus és fizikus; Sigmund (Zsigmond) pedig a Magyar Királyi Nemesei Testőrség gárdistája, később vezérőrnagy lett.¹¹⁴⁶

16. FICKWEILER, ERNST

(VEZÉRŐRNAGY)

1764 k. Greiz (*Reuß-Alsó-Greiz Grófság, Német-római Birodalom*) – 1821. március 31.

Birodalmi német. Evangélikus.

1780. október 31-én kezdte katonai pályáját mint önköltséges hadapród a 12. számú Mecklenburg-Strelitz-vértesezredben.¹¹⁴⁷ 1783. június 1. alhadnagy. 1787. augusztus 1. főhadnagy. 1793. január 1. másodkapitány. 1797. május 1. elsőkapitány. 1805. november 1-jén őrnaggyá és József nádor szárnysegédjévé lépett elő. 1806. március 1-jén a 12. számú Nádor-huszárezredhez helyezték. 1809. augusztus 1-jén alezredessé előléptetve főhadsegédi szolgálatra vezényelték a IV. hadtest táborkarához. Majd a galíciai főhadparancsnokság 1809. december 29-én kelt rendelete alapján december 16-i hatállyal létszámfelettiként visszahelyezték a 12. számú Nádor-huszárezredbe. 1810-ben pedig, a magyarországi főhadparancsnokság novem-

1146 AMON, 1882. 234. o.; HELLEBRONTH 141. o.; *Libri regii*; MEGERLE, 1824. 279. o.; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297; ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686; PP Generale I. Bd. fol. 86.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 30. o.; ST HR 4 1796 Karton-Nr. 7459; ST HR 4 1797 Karton-Nr. 7460; ST ST HR 9 1798 Karton-Nr. 7703; WURZBACH IV. 109, 111. o.

1147 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 325. jegyzetet.

ber 19-én kelt visszamenőleges hatályú rendelete alapján november 1-jével a 11. számú Székely határőr-huszárezredbe helyezték át.¹¹⁴⁸ 1812-ben, augusztus 25-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján augusztus 7-i visszamenőleges hatállyal ezredessé és a 11. számú Székely határőr-huszárezred ezredparancsnokává nevezték ki. 1820. május 19-én vezérőrnaggyá lépett elő. Kitüntetései: Orosz Szent Anna Rend II. osztálya.

1819-ben nőtlen.¹¹⁴⁹

17. FICQUELMONT, KARL LUDWIG BONAVENTURA GABRIEL, GRÓF

(LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1777. március 23. Dieuze (Lotharingia, Franciaország)¹¹⁵⁰ – 1857. április 7. Vence (Lombard–Veneto Királyság, Habsburg Birodalom)

Régi, francia és német-római birodalmi kötődéssel egyaránt rendelkező lotharingiai főnemesi családból származott. Szülei: gróf Maximilien Chrétien de F. őrnagy, lotharingiai hercegi kamarás és gróf Marie Françoise Charlotte Guerin de la Marche. Római katolikus.

Egy francia katonai iskolában nevelkedett, majd 1792-ben a forradalmi Franciaországot elhagyva Trierbe távozott, és belépett a francia emigránsokból álló Royal Allemand dragonyosezredbe. 1793. január 4-én¹¹⁵¹ pedig császári-királyi szolgálatba állva önköltséges hadapródként csatlakozott az apja sógora, gróf Maximilian Baillet de Latour altábornagy¹¹⁵² tulajdonában álló, akkor 31. rangszámot viselő svalizsérezedhez.¹¹⁵³ 1793. április 20-án alhadnagyi, 1794. november 1-jén főhadnagyi, 1800. május 19-én má-

1148 ML HR 11 1819 Karton-Nr. 7777; ST HR 12 1810 Karton-Nr. 7812. – A 12. huszárezred történetében szereplő 1811. január 1-jei dátum egyértelműen téves. Vö. AMON, 1876. 66. o.

1149 AMON, 1876. 66. o.; AMON, 1878. 318. o.; ML HR 11 1819 Karton-Nr. 7777; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 45, 296, 297. o.; ST HR 11 1812 Karton-Nr. 7793; ST HR 12 1810 Karton-Nr. 7812.

1150 ADB 7. 1–4. o.; ÖBL I. 310. o. – A 3. számú huszárezred 1811., illetve 1813. évi áthelyezési jegyzékeiben szereplő magyarországi születési hely, valamint a közölt 27, illetőleg 30 éves életkor egyaránt téves, és minden bizonnyal a 4. svalizsérezed alezredeseiként 1809-ben Aspernnél hősi halált halt gróf Adam von Ficquelmontra vonatkozó adatokkal történő részleges összekeverésből fakad, amit nyilván elősegített, hogy 1810-től rövid ideig Ludwig F. is előbbi ezred állományába tartozott. Vö. ST HR 3 1811 Karton-Nr. 7416; ST HR 3 1813 Karton-Nr. 7418.

1151 ML ChR 4 1802 Karton-Nr. 7140; ML ChR 4 1804 Karton-Nr. 7142; ST HR 3 1811 Karton-Nr. 7416; ST HR 3 1813 Karton-Nr. 7418. – A Wurzbachnál szereplő január 1-jei dátum egyértelműen téves. Vö. WURZBACH IV. 221. o.

1152 1796-tól táborszernagy.

1153 Fenti csapattestre lásd a 414. jegyzetet.

sodkapitányi kinevezést nyert. Majd ezredtulajdonos nagybátyja 1804. december 28-i parancsa alapján, aznapi hatállyal elsőkapitánnyá lépett elő. Egyúttal a továbbiakban Latour segédtisztjeként Bécsbe vezényelve teljesített szolgálatot. 1805. augusztus 31-én pedig, őrnagyi kinevezés mellett szárnysegédi szolgálatra az uralkodó mellé vezényelték.¹¹⁵⁴ 1806. március 1-jén a 2. számú Hohenzollern-Hechingen-svalizsérezered állományába helyezték,¹¹⁵⁵ ténylegesen azonban, immár Brünnbe elvezényelve, az ekkor morvaországi- és sziléziai főhadparancsnoki posztot betöltő Ferdinánd főherceg lovassági tábornok¹¹⁵⁶ szárnysegédjeként teljesített szolgálatot. 1808. július 19-én alezredessé, 1809. június 20-án pedig ezredessé lépett elő. 1809. augusztus 31-én hivatalosan is a tábornoki karhoz helyezték. 1810. február 1-jén létszámfelettiként ismét nagybátyja egykori ezredébe, az ekkor már 4. hadrendi számot viselő és báró Karl von Vincent altábornagy¹¹⁵⁷ tulajdonában lévő svalizsérezeredbe osztották be.¹¹⁵⁸ Azonban továbbra is, tartósan elvezényelve Ferdinánd főherceg mellett szolgált, most már főhadsegédi beosztásban. Utóbb, 1810. december 27-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, 1811. január 1-jei hatállyal változatlanul létszámfeletti ezredesként a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezred állományába helyezték, de továbbra is elvezényelten Ferdinánd főherceg főhadsegédjeként teljesített szolgálatot. Majd, az ezred nyilvántartása alapján, 1811. május 1-jétől fizetés nélküli tartós szabadságon külföldön tartózkodott. Valójában azonban, már az 1809. október 14-i schönbrunni békét követően, Ferdinánd főherceg kíséretében, Törökországon keresztül Szardíniába utazott. Innen pedig egyedül, a kényszerű francia szövetség miatt a császári-királyi szolgálatot gyakorlatilag otthagya, az Ibériai-félszigetre ment, ahol 1811–1812 fo-

A kép jogvédelem alatt áll!

39. kép báró Karl Ludwig von
Ficquelmont

1154 ST ChR 4 1805 Karton-Nr. 7167. – A későbbi személyügyi anyagokban szereplő augusztus 27-i dátum minden bizonnyal téves. Vö. ST HR 3 1811 Karton-Nr. 7416; ST HR 3 1813 Karton-Nr. 7418.

1155 Fenti csapattestre lásd a 716. jegyzetet.

1156 Majd csak 1836-ban nyerte el a tábornagyi rangfokozatot.

1157 1818-tól lovassági tábornok.

1158 Fenti csapattestre lásd a 414. jegyzetet.

lyamán Lord Wellington altábornagy brit–portugál hadseregében küzdött a franciák ellen.¹¹⁵⁹ 1813 októberében ugyanakkor, miután a Habsburg Birodalom ismét csatlakozott az újjászerveződő franciaellenes szövetséghez, visszatért a császári–királyi szolgálatba. Ekkor egyúttal, október 15-i udvari haditanácsi leirat alapján, október 16-i hatállyal a 3. számú huszárezredből újjólag a 4. számú Vincent-svalizsárezredbe helyezték. Azonban ezúttal is elvezényelve, gróf Heinrich Bellegarde tábornagy főhadsegédeként az itáliai hadszíntéren teljesített szolgálatot. 1814. február 27-én vezérőrnaggyá, 1830. január 18-án pedig altábornaggyá lépett elő. Végül 1843. március 3-án lovasági tábornoki kinevezést nyert.

1814-től, Napóleon első lemondását követően ugyanakkor különféle diplomáciai megbízatásokat teljesített, melyek során legfontosabb állomáshelyei Stockholm, Firenze majd Nápoly voltak. Utóbbi követi megbízatását 1829-ben a szentpétervári váltotta fel. Ezt a rendkívül fontos tisztséget egy egész évtizeden át töltötte be. 1840-es visszarendelését követően pedig állam- és konferenciaminiszteri kinevezést nyert. 1848. március elején előbb az Udvari Haditanács elnöke, majd Klemens Metternich herceg menesztését követően, 1848. március 20-ától előbbi utóda lett a külügyminiszteri poszton. Végül, pályafutása csúcsaként, április 4-én az osztrák minisztertanács élére került. A viharos események közepette azonban hamarosan, már május 4-én távozni kényszerült a miniszterelnöki tisztségből. Lemondását követően, írással foglalkozva Velencében és Bécsben élt.

1831-től a 6. számú dragonyosezred tulajdonosa.¹¹⁶⁰

Kitüntetései: Aranygyapjas Rend, Szent István Rend nagykeresztje, Osztrák Császári Vaskorona Rend I. osztálya, Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoki keresztje, Orosz Szent András Rend, Orosz Alexander Nyevszkij Rend, Orosz Fehér Sas Rend, Orosz Szent Anna Rend I. osztálya, Orosz Szent Vlagyimir Rend III. osztálya, Szardíniai Királyi Szent Móric és Lázár Rend nagykeresztje, Nápoly–Szicília Kettős Királyság Szent Januarius Rendje, Nápoly–Szicília Kettős Királyság Szent Ferdinánd Rendjének nagykeresztje, Svéd

¹¹⁵⁹ A legendás brit hadvezér és politikus majd csak 1813 nyarán, a június 21-i vitoriai csata után nyerte el a tábornagyi rangfokozatot, a Wellington hercege (Duke of Wellington) címet pedig csak a hatodik koalíciós háborút követően, 1814. május 3-án.

¹¹⁶⁰ Az 1798-ban eredetileg 6. hadrendi számú vértesezredként felállított csapattestet 1802-ben, hadrendi száma megtartásával, dragonyosezreddé, 1860-ban 12. hadrendi számmal vértesezreddé, 1867-ben pedig ugyanezen hadrendi számmal ismét dragonyosezreddé szervezték át. WREDE III/1. 208. o.

Kard Rend nagykeresztje, Holland Oroszlán Rend nagykeresztje, Belga Lipót Rend nagykeresztje, Pápai Krisztus Rend.

Valóságos belső titkos tanácsos, cs. k. kamarás.

Nős. 1821. június 3-án vette feleségül az egykori legendás cári hadvezér, herceg Mihail Illarjonovics Golenyiscsev-Kutuzov tábornagy egyik unokáját, Dorothea Elisabeth von Tiesenhausen grófnőt.¹¹⁶¹ Egy lányuk született: Elisabeth Alexandra.¹¹⁶²

18. FRELICH (FRÖHLICH) FERENC¹¹⁶³ BÁRÓ

(VEZÉRŐRNAGY)

1771.¹¹⁶⁴ *Belovár (Szentgyörgyi ezred, Varasdi Határőrvidék; ma: Bjelovar, Horvátország) – 1813. május 17. Troppau (Osztrák-Szilézia; ma: Opava, Csehország)*

Valószínűsíthetően főnemesi származású.¹¹⁶⁵ Római katolikus.

1784. december 1-jétől hadapródként szolgált az egyik varasdi-határőrezredben.¹¹⁶⁶ 1787. augusztus 1-jén őrmesteri kinevezést nyert a 1. számú likai határőr-gyalogezredbe. 1787. szeptember 1. zászlós. 1789. június 13. alhadnagy. 1790. május 6. főhadnagy. 1790. október 1-jén a Grün

1161 A Baltikumba elszármazott ősi német család nevét, minden bizonnyal olvasati hibából fakadóan, gyakran tévesen Tiefenhausenként is említik.

1162 AMON, 1893. 273. o.; http://www.geneall.net/F/per_page.php?id=157302 (letöltve: 2013. július 22.); http://en.wikipedia.org/wiki/Dorothea_de_Ficquelmont (letöltve: 2013. július 22.); KLEINDEL 241. o.; ML ChR 4 1802 Karton-Nr. 7140; ML ChR 4 1804 Karton-Nr. 7142; ML ChR 4 1810 Karton-Nr. 7144; ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393; MS 1810 353. o.; MS 1852 55. o.; ÖBL I. 310–311. o.; ÖMZ 1811. Zweites Heft 114. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 31. o.; ST ChR 2 1806 Karton-Nr. 7078; ST ChR 2 1807, 1808 Karton-Nr. 7079; ST ChR 2 1809 Karton-Nr. 7080; ST ChR 2 1810 Karton-Nr. 7081; ST ChR 4 1805 Karton-Nr. 7167; ST ChR 4 1810 Karton-Nr. 7172; ST HR 3 1811 Karton-Nr. 7416; ST HR 3 1813 Karton-Nr. 7418; THÜRHEIM I. 391., II. 70., III. 175. o.; WURZBACH IV. 221–223. o.; ZÖLLNER 273–274. o.

1163 Joseph keresztnéven is gyakran előfordul. Vö. pl. AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721; *Gesch. HR* 7. 507. o.

1164 WURZBACH IV. 348. o. – Kevésbé valószínűnek tűnik a rendelkezésre álló áthelyezési, illetve mustrajegyzékben, valamint a 10. huszárezred történetében előforduló 1772-es dátum. Vö. AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721; ML HR 7 1804. Karton-Nr. 7591; AMON, 1892a. 257. o.

1165 Nem sikerült megállapítani, hogy a család mikor szerezte bárói címét, az azonban szinte bizonyos, hogy nem maga szerezte, miután már az 1801-es áthelyezési jegyzékben, nyolc évvel a Mária Terézia Katonai Rend elnyerését megelőzően báróként szerepelt. Vö. AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721.

1166 Hogy az 5. vagy 6. számú varasdi-határőrezredben szolgált-e arról nincs adat.

Loudon-szabadcsapatba helyezték.¹¹⁶⁷ 1796. október 16-án, a majd 1798. július 1-jével határőr-huszárezreddé alakuló, akkor még csak horvát-szlavón határőr-huszár csapatnak nevezett alakulatba nyert másodkapitányi kinevezést. 1799. augusztus 6-án elsőkapitánnyá lépett elő.¹¹⁶⁸ 1801. április 1-jén a 3. számú Károly főherceg-ulánusezredbe helyezték. 1803-ban a nyugat-galíciai főhadparancsnokság október 25-én kelt rendelete alapján, október 14-i visszamenőleges hatállyal a 7. számú Liechtenstein-huszárezredbe nevezték ki másodőragnak.¹¹⁶⁹ 1805. november 13-án elsőőragnyi rangban visszahelyezték a 3. számú ulánusezredbe.¹¹⁷⁰ 1805. november 27-én alezredessé, 1807. november 1-jén pedig ezredessé és a 6. számú Riesch-dragonyosezred parancsnokává lépett elő.¹¹⁷¹ 1808. szeptember 15-én a 10. számú Stipsicz-huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1809. május 24-én vezérőrnaggyá lépett elő. 1812-ben az oroszországi hadjáratban dandárparancsnokként vett részt.

Kitüntetései: 1809. október 24-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, amit abban az évben, az ötödik koalíciós háború során érdemelt ki.

1804-ben nőtlen.¹¹⁷²

1167 1790. január 28-án rendelték el Franz Anton Milges őrnagy számára, hogy állítson fel egy szabadcsapatot az alsó-rajnai kerületben, majd kérésére, a toborzást megkönnyítendő engedélyezték, hogy alakulata Loudon tábornagy nevét viselje. Ezzel közel egyidőben báró Anton von Mylius ezredes is parancsot kapott egy szabadcsapat felállítására. Később elrendelték, hogy a két szabadcsapatot egyesítve egy két zászlóaljából álló ezredet hozzanak létre. Ez végül 1798-ban került megszüntetésre, és nem összetévesztendő az 1758–1763 között fennállt Grün Loudon-féle gránátoszászlóaljakkal. WREDE II. 445. o.

1168 AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721. – A 7. huszárezred 1804-es mustrajegyzéke, valamint a 10. huszárezred története alapján viszont 16-án. Vö. ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; AMON, 1892a. 257. o.

1169 *Gesch. HR* 7. 523.; ST HR 7 1803 Karton-Nr. 7601. – A 7. huszárezred 1804. évi mustrajegyzéke ezzel kapcsolatosan, némileg pontatlanul október 13-i dátumot ad meg. Vö. ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591.

1170 AMON, 1892a. 257. o. – A 7. huszárezred története szerint ugyanakkor 12-én. Vö. *Gesch. HR* 7. 523. o.

1171 Fenti csapattestre lásd az 1160. jegyzetet.

1172 AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721; AMON, 1892a. 257. o.; *Gesch. HR* 7. 523. o.; KA MMThO Index II.; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; ST HR 7 1803 Karton-Nr. 7601; THÜRHEIM III. 99. o.; WURZBACH IV. 348. o.

19. FULDA, WILHELM VON

1749 – 1809. április 16. Pordenone (Itáliai Királyság)

Apja katonatiszt. Evangélikus.

1764. január 1-jén¹¹⁷³ hadapródként csatlakozott a de Ville-vértesezredhez. 1768. január 1-jén káplárrá lépett elő. Alakulatának feloszlását követően, 1768. november 1-jén a 8. számú Rotschütz-vértesezredbe helyezték. 1771. december 1. strázsamester. 1772. május 1. ezredsegédtiszt. Ezredének megszűntetését követően, 1775. november 1-jén alhadnaggyá előléptetve áthelyezték a Kálnoky-, későbbi 2. számú huszárezredbe. 1783. február 16. főhadnagy. 1789. július 16. másodkapitány. 1794. május 26. elsőkapitány. 1797. október 8. harmadik őrnagy. 1798. május 6-án Laibachban (ma: Ljubljana, Szlovénia) kelt hadsereg-parancsnoksági rendelet alapján, június 1-jei hatállyal az újonnan felállított 5. számú huszárezredbe helyezték. 1800. november 26-án alezredesikinevezést nyert a 9. számú Erdődy-huszárezredbe.¹¹⁷⁴ 1808. február 22-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján pedig aznap hatállyal ezredessé és az 5. számú, akkor már báró Ott Károly altábornagy tulajdonában állt huszárezred parancsnokává nevezték ki.

1809-ben a sacilei csatában hősi halált halt.¹¹⁷⁵

Kitüntetései: 1801-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

1803-ban nőtlen.¹¹⁷⁶

1173 ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344. – A 9. huszárezred 1803-as mustrajegyzéke, valamint az 5. huszárezred 1798. évi áthelyezési jegyzéke szerint viszont 1767. január 1-jén kezdte katonai pályafutását. Vö. ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686; ST HR 5 1798, 1799 Karton-Nr. 7491.

1174 ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686. – Az 5. huszárezred története szerint viszont december 9-én. Vö. AMON, 1885. 85. o.

1175 A Mária Terézia Katonai Rend iratai alapján egészen pontosan nem Sacilénél, hanem a közeli Pordenone településnél vesztette életét (vö. KA MMThO Index II.). Így az 5. huszárezred története és Wrede némiképp pontatlanul tünteti fel Sacilét halálzási helyként. Vö. AMON, 1885. 85. o.; WREDE III/1. 256. o.

1176 AMON, 1885. 85. o.; HL MMThO Index 58–59. o.; KA MMThO Index II.; ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686; MS 1798 280. o.; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363; ST HR 5 1798, 1799 Karton-Nr. 7491; ST HR 5 1808 Karton-Nr. 7497; ST HR 9 1808 Karton-Nr. 7709; WREDE III/1. 256. o.

20. GAVENDA MÁTYÁS, (1827-TŐL) BÁRÓ

1763.¹¹⁷⁷ *Varasd* (*Varasd vm.; ma: Varaždin, Horvátország*) – 1829. március 5.¹¹⁷⁸
Pozsony

Nem nemesi származású. Római katolikus.

1780. szeptember 21-én önköltséges hadapródként csatlakozott a 37. számú Siskovics-gyalogezredhez. 1785 júniusában, öt év előléptetés nélküli szolgálatot követően obsittal¹¹⁷⁹ elbocsátották, de még azon év augusztus 15-én közlegénynek állt az akkori Sándor Lipót-, későbbi 2. számú huszárezredbe. 1787. december 16. káplár. 1789. december 1. ezredsegédtiszt. 1794. február 16. alhadnagy. 1797. július 16. főhadnagy.¹¹⁸⁰ 1798. június 1-jén az akkor alapított 5. számú, 1801-től báró Ott Károly altábornagy tulajdonában álló huszárezredbe helyezték. 1799. május 9. másodkapitány. 1801. január 3. elsőkapitány. 1809. május 11. másodőrnagy. 1813. július 1. elsőőrnagy. 1813. október 6. alezredes. 1814. február 1. másodezredes. 1815. március 1. ezredparancsnok.

1818. március 16-ával, betegsége miatt tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, összesen 37 év 4 hónap és 10 nap katonai szolgálatot követően.¹¹⁸¹

Kitüntetései: 1801-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. Tulajdonosa volt továbbá az alábbi kitüntetéseknek is: Nápoly–Szicília Kettős Királyság Szent Ferdinánd Rendje, Szardíniai Királyi Szent Móric és Lázár Rend lovagkeresztje, valamint a Hadseregkereszt.

1809. április 28-án magyar címeres nemeslevelet kapott. 1827. november 24-én pedig bárói méltóságra emelték.¹¹⁸²

1177 ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; WURZBACH V. 113. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont 1764. szeptember 21-én született. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 79.

1178 KA MMThO Index II.; PP Oberste I. Bd. fol. 79. – Wurzbach, minden bizonnyal tévesen, március 25-ét ír. Vö. WURZBACH V. 113. o.

1179 Ennek mibenlétére lásd az 1067. jegyzetet.

1180 ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488. – Valószínűtlennek tűnik ugyanakkor Wurzbach közlése, miszerint 1794. július 10-én nyert főhadnagyi kinevezést. Vö. WURZBACH V. 113. o.

1181 AMON, 1885. 446. o.; MS 1819 449. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyvben ugyanakkor, nyilván elírás következtében 1816 szerepel a nyugállományba lépés időpontjaként. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 79.

1182 KEMPELEN IV. 273. o. – Nagy Iván, valamint Wurzbach szerint viszont már 1826-ban. Vö. NAGY Iván Pótlék-kötet 247. o.; WURZBACH V. 114. o.

Nős. Felesége Dembling Mária. Fiuk, Antal, később szintén katonatiszt, valamint hadtudományos művek szerzője lett.¹¹⁸³

21. GENCSY FERENC, GENCSI ÉS (1817-TŐL) MIHÁLYFALVI

(ALTÁBORNAGY)

1768. (ker. szeptember 16.)¹¹⁸⁴ Balkány (Szabolcs vm.) – 1851. május 31. Alsózsolca (Borsod vm.)

Nemesi származású, magyar. Apja: G. Zsigmond. Református.

1788. február 1-jén önköltséges hadapródként belépett az 1. számú Császár-huszárezredbe. 1788. április 14. valóságos káplár. 1788. augusztus 1. alhadnagy. 1790. szeptember 1. főhadnagy. 1799. július 15. másodkapitány. 1805. október 15. elsőkapitány. 1809. február 16-án másodőrnagyi kinevezést nyert a 2. számú József főherceg-huszárezredbe. 1809. július 10-én ezredes-főhadnagyként (alezredesként) a szabolcsi inszurrekciós lovasezredbe helyezték, ahol 1809. szeptember 1-jén ezredes-kapitánnyá (ezredessé) lépett elő. 1810. január 16-án létszámfeletti alezredesként a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe került beosztásra. 1810. november 1-jén a 10. számú Stipsicz-huszárezredbe helyezték, ismét tényleges állományba. 1813. április 26-án ezredessé és ezredparancsnokká nevezték ki. 1820. november 19-én vezérőrnaggyá, majd 1831. szeptember 17-én altábornaggyá lépett elő.

1832. május 9-i legfelsőbb döntést követően, május 13-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, 1832. június 1-jével nyugállományba helyezték, összesen 42 év katonai szolgálatot követően.¹¹⁸⁵

Kitüntetései: Porosz „Pour le Mérite” Rend lovagkeresztje és a Francia Katonai Érdemrend lovagkeresztje.¹¹⁸⁶

1183 AMON, 1885. 446. o.; KA MMThO Index II.; Kempelen IV. 273. o.; ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488; MS 1819 449. o.; NAGY Iván Pótlék-kötet 247. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 79.; ST HR 5 1809 Karton-Nr. 7498; ST HR 5 1813 Karton-Nr. 7501; ST HR 5 1815 Karton-Nr. 7503; WURZBACH V. 113–114. o.

1184 <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/V5S6-B9V> (letöltve: 2013. március 12.); PP Generale I. Bd. fol. 62. – A Schmidt-Brentano által közölt 1772-es időpont nyilvánvalóan téves. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 54. o.

1185 A nyugdíjazási jegyzőkönyv ezen adata vagy számolási hibából fakad vagy nem volt folyamatos a szolgálatteljesítése. Bár a nyugdíjazási jegyzőkönyv folyamatosnak tünteti fel. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 62.

1186 Reformátusként csak ezt kaphatta a Szent Lajos Rend helyett. (†ZACHAR József szíves közlése.)

1817. április 18-án mihályfalvi előnév adományozásában részesült.

Nőtlen.¹¹⁸⁷

22. GERAMB LIPÓT, (1791-TŐL) BÁRÓ

(CÍMZETES LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1774. február 12.¹¹⁸⁸ Selmebánya (Hont vm.; ma: Banská Štiavnica, Szlovákia) – 1845. december 3. Meran (Tirol; ma: Merano, Olaszország)

Nemesi származású, a 17. század elején Ausztriából Magyarországra költözött család tagja. Apja: G. Gottlieb Xavér, selmebányai bányaigazgató. Báró G. Ferdinánd cs. k. ezredes, utóbb trappista főapát öccse. Római katolikus. 1793. szeptember 5-én önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Sándor Lipót főherceg-, későbbi 2. számú huszárezredhez. 1794. június 18. vicekáplár. 1794. november 1. alhadnagy. 1796. november 30-án a 1. szlavóniai határőrszázlóljba nyert főhadnagyi kinevezést.¹¹⁸⁹ Alakulatának felosztatását követően, 1797. május 1-jén százados-hadnagyként¹¹⁹⁰ az ogulini határőrezredbe, majd 1798. június 1-jén másodkapitányként ismét, az ekkor már József főherceg tulajdonában lévő, későbbi 2. számú huszárezredbe helyezték. 1800. szeptember 16. elsőkapitány. 1805. december 7. másodőrnagy. 1808. február 22. elsőőrnagy. 1809. február 16. alezredes. 1809. június 27-én ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1814. február 18-án vezérőrnagyi kinevezést nyert.¹¹⁹¹ A napóleoni háborúk lezárultát követően dandárparancsnoki beosztásba helyezték Morvaországba. 1821-ben a nápolyi alkotmányos mozgalom leverésére indított császári-királyi intervenci-

1187 AMON, 1892a. 292–294. o.; <https://familysearch.org/pal:MM9.1.1/V5S6-B9V> (letöltve: 2013. március 12.); KEMPELEN IV. 289–290. o.; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302; ML HR 10 1819. Karton-Nr. 7746; MS 1818 597. o.; MS 1833 55. o.; PP Generale I. Bd. fol. 62.; R. Kiss II. 175. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 54. o.; ST HR 2 1809 Karton-Nr. 7371.

1188 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 34. o. – Wurzbach alapján ugyanakkor 1775 a születés időpontja. Vö. WURZBACH V. 149. o.

1189 ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351; WURZBACH V. 149. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv alapján ugyanakkor nem oda, hanem a gradiskai határőrezredbe helyezték főhadnagyként. A tévedés abból fakadhat, hogy fenti alakulat is részben a gradiskai határőrezred két elvezényelt századából állt, alezredesi rangú parancsnoka pedig 1794-től a gradiskai határőrezred állományába volt beosztva. Ld. WREDE V. 318. o.

1190 A fenti rangfokozat mibenlétére lásd a 365. jegyzetet.

1191 „Generál Majorrá” vagyis vezérőrnaggyá történő kinevezéséről a Magyar Kurír egykorú száma is tudósít. Lásd Magyar Kurír, 1814. 19. szám 111. o.

ós hadseregben harcolt. 1830. január 11-én altábornagyi kinevezés mellett hadosztályparancsnoki beosztást kapott Magyarországon.

1840. október 9-én kelt legfelsőbb döntés, valamint az ennek nyomán született október 15-i udvari haditanácsi rendelet alapján október 16-i hatállyal, lovassági tábornoki rang adományozásával nyugállományba helyezték, összesen 47 évet is meghaladó katonai szolgálatot követően.

1829 áprilisától a 4. számú huszárezred tulajdonosa.

Kitüntetései: 1809. október 24-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. Ezenkívül a további elismerések birtokosa volt: Orosz Szent Anna Rend II. osztálya, Orosz Szent Vlagyimir Rend III. osztálya, az Újraegyesítés Szicíliai Szent György Rendjének nagykeresztje, Szardíniai Királyi Szent Móríc és Lázár Rend nagykeresztje, Bajor Miksa József Katonai Rend lovagkeresztje. Valóságos belső titkos tanácsos.

1791-ben, Julius Ferdinand Geramb révén ő is osztrák örökös tartományokbeli báróságot nyert.¹¹⁹²

Nőtlen.¹¹⁹³

23. GERINGER GÁBOR, (1789-TŐL) OEDENBERGI (1802-TŐL) BÁRÓ (VEZÉRŐRNAGY)

1758. január 15.¹¹⁹⁴ *Petrinja* (2. báni ezred, Báni Határőrvidék; ma Horvátország) – 1825. október 15. Bécs

Nem nemesi származású, valószínű magyarországi német. Szülei: G. József cs. k. kapitány és Catharina Wolfsacker. G. Antal alezredes bátyja. Római katolikus.

1777. május 16-án a Barco-, későbbi 10. számú huszárezredben kezdte katonai szolgálatát önköltséges hadapródként. 1782. július 26. alhadnagy. 1788. május 16. főhadnagy. 1789. április 30. másodkapitány. 1791. július 1. elsőkapitány. 1794. május 26-án őrnagyi rangban gróf Carl Joseph Clerfayt de Croix tábor-

¹¹⁹² Vö. KNESCHKE: *Adels-Lexicon* III. 486. o.

¹¹⁹³ http://de.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_von_Geramb (letöltve: 2013. július 15.); KA MMThO Index II.; KEMPELEN IV. 293–294. o.; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* III. 485–486. o.; ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; NAGY Iván IV. 365–366. o.; PP Generale I. Bd. fol. 20.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 34. o.; ST HR 2 1808 Karton-Nr. 7370; THÜRHEIM II. 42, 43. o.; WURZBACH V. 149. o.

¹¹⁹⁴ AMON, 1878. 243. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 34. o.; WURZBACH V. 153. o. – Minden bizonnyal tévedés ugyanakkor a nyugdíjazási jegyzőkönyv szerinti 1751-es időpont. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 154.

szernagy mellé vezényelték szárnysegédként. 1796-ban már Károly főherceg szárnysegédjeként teljesített szolgálatot. 1797. április 13-án alezredesi kinevezést nyert a Székely, későbbi 11. számú határőr-huszárezredbe. 1800. október 28-án másodezredessé,¹¹⁹⁵ 1801. május 22-én pedig valóságos ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.¹¹⁹⁶ 1808. január 22-én vezérőrnagyi kinevezés mellett Brassóba helyezték dandárparancsnoki beosztásba. 1809-ben Galíciában egy lovasdandárt vezényelt a Ferdinánd főherceg parancsnoksága alatt álló VII. hadtest kötelékében. Az 1809. évi ötödik koalíciós háborút lezáró schönbrunni béke után Esztergomban lett dandárparancsnok.

1813. május 2-án kelt, visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, április 27-i dátummal nyugállományba helyezték, közel 36 év katonai szolgálat után.

Kitüntetései: 1794. július 7-én az 1793. május 23-i famars-i csatában tanúsított vitézségeért megkapta a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. 1789. június 23-án apjával és testvéreivel együtt osztrák örökös tartományokbeli nemességre emeltetett „von Oedenberg” előnévvel.¹¹⁹⁷ 1802. április 26-án osztrák örökös tartományokbeli báróságot, 1808. július 29-én pedig magyar nemességet és egyúttal magyar báróságot nyert.

Nős, 1805-ben házasodott össze a neves erdélyi szász családból származó báró Bruckenthal Zsófiával. Két fiuk született, Károly, 1849–50-ben Magyarország teljhatalmú császári biztosa és Vince Ferenc, majdani huszárkapitány.¹¹⁹⁸

1195 ST HR 11 1800 Karton-Nr. 7786. – A 11. huszárezred történetében szereplő november 8-i dátum minden bizonnyal téves. Vö. AMON, 1878. 203. o.

1196 A 11. huszárezred 1801. évi állománytáblázata szerint május 1-jén nyert ezredparancsnoki kinevezést, ennek ellentmond ugyanakkor, hogy elődje Barbácsy József ezredes csak május 22-én vonult nyugdíjba. Vö. ST HR 11 1801 Karton-Nr. 7787.

1197 A család előnévire vonatkozóan lásd a 860. számú jegyzetet.

1198 AMON, 1878. 203, 243–245. o.; AMON, 1892a. 96, 120, 143–145, 154, 177. o.; HL MMThO Index 42. o.; KA MMThO Index I.; KEMPELEN IV. 306. o.; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* III. 489–490. o.; *Libri regii*; ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1787 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1792 1. Teil Karton-Nr. 7734; MS 1797 270. o.; MS 1809 27. o.; MS 1810 27. o.; PP Generale I. Bd. fol. 154.; ST HR 11 1800 Karton-Nr. 7786; WURZBACH V. 153–154. o.

24. GILLERT, VINCENZ VON

1759–1760 k. Károlyváros (Szuini határőrezred, Károlyvárosi Határőrvidék; ma: Karlovac, Horvátország) – 1815. április 19.

Görög katolikus (unitus).

Pályakezdésének pontos időpontjáról nincs információnk. Valószínű 1776 körül kezdte katonai pályafutását a likai határőr-gyalogezredben, ahol egy évet szolgált ismeretlen beosztásban, majd az akkori 13. számú Moltke-gyalogezredben volt hadapród két évig,¹¹⁹⁹ ezt követően pedig a Szlavón határőr-huszárezredben vicekáplár 17 hónapig.¹²⁰⁰ 1780. május 1-jén a Vécsey-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték valószínű közlegényként. 1780. augusztus 1. vicekáplár. 1782. január 1. valóságos káplár. 1783. április 1. strázsamester. 1786. július 29. alhadnagy. 1787. szeptember 20. főhadnagy. 1794. május 1-jén a Blankenstein-, későbbi 6. számú huszárezredbe helyezték másodkapitányként. 1799. február 6. elsőkapitány. 1805. május 17. másodőrnagy. 1805. augusztus 6. elsőőrnagy. 1808. szeptember 15-i legfelsőbb döntés alapján aznapi hatállyal alezredessé, majd 1809. május 15-én ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.

1812. augusztus 17-én nyugállományba helyezték.

1808-ban nőtlen.¹²⁰¹

25. GOSZTONYI JÓZSEF ISTVÁN PÁL, GOSZTONYI ÉS KÖVESSZARVI

(CÍMZETES VEZÉRŐRNAGY)

1768. (ker.: december 18.) Gyöngyös – 1855. október 27. Troppau

Nemesi származású, magyar, a régi és kiterjedt család Heves vármegyébe szakadt, kövesszarvi ágának tagja. Szülei: G. Pál Pál nemesi testőr, majd Heves és Külső-Szolnok vármegyei alispán és tarródi és német-szecsődi Tarródy Anna. G. István alezredes bátyja.¹²⁰² Római katolikus.

1199 Ez az 1642-ben alapított csapattest 1809–1810 folyamán feloszlásra került. WREDE II. 225–226. o.

1200 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 876. jegyzetet.

1201 AL, TL HR 6 1794 Karton-Nr. 7562; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr. 7541; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; MS 1815 518. o.; PIZZIGHELLI, 1897. 614. o.; ST HR 6 1808 Karton-Nr. 7575; ST HR 6 1809 Karton-Nr. 7576; ST HR 6 1812 Karton-Nr. 7579; THÜRHEIM II. 162. o.

1202 HELLEBRONTH 161–162. o.; <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/XC5P-TZ8> (letöltve: 2013. március 12.) – A klasszikus családtörténeti összefoglalások ugyanakkor sem

1787. december 8-án a 13. számú Modena-svalizsérezerredben hadapródként kezdte pályafutását.¹²⁰³ 1788. március 1. valóságos káplár. 1788. szeptember 20. strázsamester. 1789. február 1-jén alhadnagyi kinevezést nyert a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredbe. 1790. február 1-jén az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredbe helyezték főhadnaggyá előléptetve. 1793. szeptember 23. másodkapitány. 1797. október 26. elsőkapitány. 1808. március 8. másodőrnagy, 1808. július 21. elsőőrnagy. 1809. február 16. alezredes. 1812. szeptember 3. ezredes és ezredparancsnok.

1820. július 16-án vezérőrnagyi ranggal nyugdíjazták, összesen több mint 32 és fél éves katonai szolgálatot követően.¹²⁰⁴ Élete hátralévő részére Troppauban telepedett le.

Nőtlen.¹²⁰⁵

26. GRAFF (GRAFFEN),¹²⁰⁶ ANTON, BÁRÓ

1769–1770 k.¹²⁰⁷ Erdély – 1805. október 31. Lambach (Felső-Ausztria)

Nemesi származású, valószínűsíthetően ausztriai német. Apja: Johann Anton G. vezérőrnagy, (1763-tól) báró, a Mária Terézia Katonai Rend lovagja. Római katolikus.

1784. május 26-án önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredhez. 1785. március 1. alhadnagy. 1788. november 11. főhadnagy. 1789. december 1. másodkapitány. 1793. szeptember 21. elsőkapitány. 1794. augusztus 27. másodőrnagy. 1796. december 4-én, a

---

a tábornokot, sem alezredes öccsét nem tüntetik fel a család tagjai között. Vö. *Magyar nemzetségi zsebkönyv*, 1905. 238. o.; NAGY Iván IV. 428. o.

1203 Fenti csapattestre lásd a 787. jegyzetet.

1204 PP Generale I. Bd. fol. 137. – A Schmidt-Brentano által közölt május 7-i dátum minden bizonnyal a nyugállományba helyezéssel kapcsolatos legfelsőbb elhatározás megszületésének időpontja, nem pedig a tényleges nyugdíjba vonulása. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 57. o.

1205 AMON, 1893. 277.; HELLEBRONTH 161–162. o.; <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/XC5P-TZ8> (letöltve: 2013. március 12.); *Magyar nemzetségi zsebkönyv*, 1905. 238. o.; ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391; ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393; ML HR 3 1817 Karton-Nr. 7395; Nagy Iván IV. 425–429, XI. 67. o.; PP Generale I. Bd. fol. 137.; Reliquidirte Generale fol. 57.

1206 A mustrajegyzékekben ugyanakkor Grafen néven szerepel. Vö. ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML HR 8 1804 Karton-Nr. 7633; ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735.

1207 Wurzbach szerint 1769-ben, az 1. huszárezred története, valamint a 8. huszárezred 1802-es, illetve 1804-es mustrajegyzéke alapján pedig 1770-ben született. Vö. WURZBACH V. 301. o.; AMON, 1898. 218. o.; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML HR 8 1804 Karton-Nr. 7633.

majd 1798. július 1-jével határőr-huszárezreddé alakuló, akkor még csak horvát–szlavón határőr-huszárcsapatnak nevezett alakulatba helyezték. 1797. május 16-án az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe helyezték továbbra is másodőrnagyi rangban. 1798. május 18. elsőőrnagy. 1800. november 26. alezredes. 1805-ben, augusztus 27-én Bécsben kelt hadparancs alapján, szeptember 1-jei hatállyal ezredessé és az 1. számú Császár-huszárezred parancsnokává nevezték ki.

Még ugyanazon év október 31-én azonban, a Lambachnál lezajlott ütközet során hősi halált halt.

Nős, fia Vinzenz.¹²⁰⁸

27. HADIK KÁROLY JÓZSEF, (1763-TÓL) FUTAKI GRÓF

(ALTÁBORNAGY)

1756. Lőcse (Szepes vm.; ma: Levoča, Szlovákia) – 1800. július 24. Alessandria (Albai Köztársaság;¹²⁰⁹ ma Olaszország)

Nemesi származású, magyar. Szülei H. András tábornagy (1763-tól) gróf és gróf Lichnovszky Mária Franciska. H. András lovassági tábornok bátyja. Római katolikus.

A bécsi Theresianumban 1768 és 1773 között folytatott tanulmányait követően, 1773. szeptember 1-jén alhadnagyi állást kapott a 2. számú Ferdinánd Károly főherceg-gyalogezredben, majd 1776. március 1-jén a 20. számú, gróf Anton Colloredo-Wallsee tábornagy tulajdonában állt gyalogezredbe helyezték századossá előléptetve. 1779. augusztus 1-jén az akkor apja tulajdonában állt, későbbi 6. számú huszárezredbe nyert másodőrnagyi kinevezést. 1784. május 1-jén alezredessé, 1789. július 27-én létszámfeletti ezre-

A kép jogvédelem alatt áll!

40. kép gróf Hadik Károly

1208 AMON, 1880. 392, 423, 434. o.; AMON, 1898. 212, 218. o.; MEGERLE, 1822. 53. o.; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML HR 8 1804 Karton-Nr. 7633; ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735; ST HR 8 1805 Karton-Nr. 7649; WREDE III/1. 233. o.; WURZBACH V. 301–302. o.

1209 A franciák által létrehozott, 1796–1801 között fennállt kis csatlósállam.

dessé, majd 1790. január 16-án ezredparancsnokká lépett elő. 1794. február 16-án vezérőrnagyi kinevezést nyert.¹²¹⁰ 1795–96-ban a németországi hadszíntéren dandárparancsnokként tevékenykedett. 1797. április 10-én altábornaggyá lépett elő. 1799-ben hadosztályt vezetett Itáliában. 1800. június 14-én Marengónál súlyos sebesülést szenvedett, aminek következtében rövidesen életét vesztette.

Kitüntetései: 1794. július 7-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, amit 1793. október 15–16-án Wattignies-nél érdemelt ki.¹²¹¹

1797. április 29-én pedig megkapta a Mária Terézia Katonai Rend parancsnoki keresztjét az 1796-os hadjáratban tanúsított vitézségéért.

1763. május 20-án apjával együtt ő is grófi méltóságra emeltetett.

Nős. 1781. január 7-én vette feleségül Maria Theresia Kolowrat-Krakowsky grófnőt. Gyermekei: András Frigyes és Vilmos (utóbbit lásd az őrnagyoknál), egyaránt huszártisztek lettek, Károly nevű fia ugyanakkor nem érte meg a felnőttkort.¹²¹²

28. HARSÁNYI (HARSÁNY) MIHÁLY, (1797-TŐL) ARANYOSI

1743. Miskolc – 1801. január 25. Salzburg (Salzburgi Érsekség)

Nem nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1766. február 2-án közhuszárként kezdte az akkori Pálffy-, későbbi 6. számú huszárezredben. 1768. december 16-án káplári rangot kapott. 1775. március 1-jén vásárlás révén főhadnaggyá lépett elő. 1785. július 8. másodkapitány. 1790. február 1. elsőkapitány. 1794. december 27. harmadik őrnagy. 1797. május 15. másodőrnagy. 1799. április 9. elsőőrnagy. 1800-ban, a hadsereg-főparancsnokság július 24-én Altöttingben kelt rendelete alapján,¹²¹³ a második koalíciós háború során tanúsított vitézségéért, május 29-i visszamenőleges hatállyal, soron kívüli alezredesi kinevezés mellett a 10. számú

1210 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 39. o. – Wurzbach szerint ugyanakkor 1794. január 16-án. Vö. WURZBACH VII. 171. o.

1211 Wurzbachnál tévesen 1792 szerepel a csata időpontjaként. Vö. WURZBACH VII. 170–171. o.

1212 GEMMEL-FLISBACH 40. o.; KA MMThO Index I.; Lange 556–560. o.; ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; PIZZIGHELLI, 1897. 392–393. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 39. o.; ST HR 6 1790 Karton-Nr. 7553; ST HR 7 1809 Karton-Nr. 7605; ST IR 2 1773 Karton-Nr. 151; WURZBACH VII. 170–171. o.; THÜRHEIM II. 162. o.

1213 ST HR 6 1800 Karton-Nr. 7569 Transferirungs Lista Michaël Harsányi – A 10. számú huszárezred állománytáblázatában szereplő július 29-i dátum valószínű elírás. Vö. ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758.

Mészáros-huszárezredbe helyezték létszámfeletti állományba.¹²¹⁴ Új alakulatában rövidesen, november 19-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, október 28-i visszamenőleges hatállyal ezredessé és egyúttal ezredparancsnokká lépett elő.¹²¹⁵

1800. december 19-én a Lambachnál lezajlott csatában, súlyosan megsebesülve fogságba esett. Néhány nap múlva ugyan kiszabadult és 29-én visszatért ezredéhez, de Salzburgban hamarosan belehalt sérülésébe.

1797-ben osztrák örökös tartományokbeli nemességet nyert „von Aranyos” (aranyosi) predikátummal.¹²¹⁶

Nőtlen.¹²¹⁷

1214 AMON, 1892a. 215–216, 223. o.; ST HR 6 1800 Karton-Nr. 7569 Transferirungs Lista Michaël Harsányi; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758. – Meg kell jegyezni ugyanakkor, hogy míg a 6. számú huszárezred áthelyezési jegyzékében május 29-i dátum, addig a július havi állománytáblázatban július 1-jei időpont szerepel a 10. számú huszárezredbe történő áthelyezésével kapcsolatosan. (Vö. ST HR 6 1800 Karton-Nr. 7569 Transferirungs Lista Michaël Harsányi, illetve Monat Tabella pro Mense Julio 1800.) Az viszont teljességgel bizonyos, hogy Thürheim tévesen állítja, hogy már a 6. számú huszárezredben alezredessé lépett elő, alezredesi kinevezésére ugyanis, ténylegesen csak áthelyezését követően került sor. Vö. THÜRHEIM II. 163. o.

1215 Wrede tévesen kihagyja a 10. számú huszárezred parancsnokainak felsorolásából, miután Schneller Andrást hibásan, Mecséry Dánielt követően, már 1800-tól ezredparancsnoknak tünteti fel, pedig előbbi csak Harsányi halálát követően került az ezredhez, és nyert ezredparancsnoki kinevezést. Vö. WREDE III/1. 287. o.

1216 Unokaöccsei, János és Ferenc, akik vele együtt nyertek 1797-ben osztrák örökös tartományokbeli nemességet, 1801. május 22-én magyar nemességet kaptak, nyilván főként az ő érdemeinek köszönhetően. Vö. KEMPELEN IV. 491. o.

1217 AMON, 1892a. 215–216, 217, 223. o., XXI. melléklet; HKR Prot. 1800 Dep. Lit. G 11311; ML HR 6 1774 Karton-Nr. 7514; ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526; MS 1801 281. o.; MEGERLE, 1824. 310. o.; RL HR 6 1799 1. Teil Karton-Nr. 7537; ST HR 6 1799 Karton-Nr. 7568; ST HR 6 1800 Karton-Nr. 7569; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758; THÜRHEIM II. 163, 281. o.; WURZBACH VII. 385–386. o.

29. HERTELENDY¹²¹⁸ GÁBOR, HERTELENDI¹²¹⁹

(ALTÁBORNAGY)

1742. szeptember 7.¹²²⁰ Gosztony (ma: Gasztony, Vas vm.) – 1820. június 16.¹²²¹
Gyöngyös

Nemesi származású, magyar. Szülei: H. Ádám és Csányi Erzsébet. Római katolikus.

1759. február 27-én közhuszárként kezdte pályafutását az akkori Kálnoky-, későbbi 2. számú huszárezredben. 1767. június 1. valóságos káplár. 1772. április 1. ezredsegédtiszt. 1776. május 1. főhadnagy.¹²²² 1783. június 16. másodkapitány.¹²²³ 1787. december 16. elsőkapitány. 1794. január 15. harmadik őrnagy. 1797. június 19. másodőrnagy. 1797. július 23-án, augusz-

1218 A nagymúltú és kiterjedt család nevének vonatkozásában, a szakirodalomban az ypszilonos írásmód az elterjedt és jelenleg egyöntetűen elfogadott. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy Hertelendy saját kezű leveleiben és egyéb irományaiban nevét ettől eltérően, többnyire i-vel írta.

1219 A szakirodalomban több helyütt is hertelendi és vindornyalaki Hertelendy Gáborként említik. Ez azonban pontatlan, mivel Vindornyalak a család Zala megyei ágának birtokában volt, és csak ők használták második nemesi előnévként, a Vas megyei vonal, melyből az altábornagy származott nem.

1220 HERTELENDY, 1808. 37. r.; NAGY János 64. o. – Minden bizonnyal ez a pontos időpont, miután a mormonok internetes adatbázisában megtalálható, vonatkozó egyházi anyakönyvi bejegyzés szerint 1742. szeptember 8-án keresztelték a Gosztonyhoz közeli Rábaszentmihályon (ma: Vasszentmihály, Vas megye), ennek oka, hogy Gosztony a rábaszentmihályi plébániához tartozott és a faluban csak fióktemplom volt (vö. <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/XD1F-JD8>, letöltve: 2013. március 12.). A szakirodalomban ugyanakkor a tábornok világra jöttének dátumával kapcsolatosan számos téves adat látott napvilágot. Így Hirtenfeld 1734-re, Nagy Iván pedig 1748-ra teszi a születés évét, Schmidt-Brentano pedig, nyilván a keresztelés időpontjából kiindulva, a születése napját teszi tévesen szeptember 8-ára. Vö. HIRTENFELD II. 641. o.; NAGY Iván V. 106. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 42. o.

1221 KA MMThO Index II.; MS 1821 473. o. – A születési dátumhoz hasonlóan a halálozás időpontjáról is vannak ettől eltérő adatok, így Hirtenfeld 1826. július 16-ára, Nagy Iván pedig 1826. június 16-ára teszi (vö. HIRTENFELD II. 642. o. és NAGY Iván V. 107. o.). Ez valószínű a Kriegsarchivban a Mária Terézia Katonai Rend irategyüttesében található, Hertelendy Gáborra vonatkozó anyag hibás olvasatára vezethető vissza. Ebben ugyanis a sajátos írásmód következtében a halálozás 1820-as dátuma a felületes olvasó számára könnyen 1826-nak tűnhet. Vö. KA MMThO F. IV. H. 42.

1222 HERTELENDY, 1808. 37.r.; ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798. – Korai életrajzírója, Nagy János viszont munkájában tévesen, a szöveggörnyezetből valószínűsíthetően elírás következtében, 1778. június 1-jei dátummal említi főhadnagyi kinevezését. Vö. NAGY János 66. o.

1223 ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798. – Önéletírása szerint viszont május 27-én. Vö. HERTELENDY, 1808. 37.v.

tus 1-jei hatállyal alezredesi kinevezést nyert.¹²²⁴ 1800-ban, a magyarországi főhadparancsnokság október 29-i rendelete alapján, október 17-i hatállyal ezredes és az újonnan felállított Nádor-, 1802-től 12. számú huszárezred első ezredparancsnoka lett. 1808. január 22-én vezérőrnagyi kinevezést nyert. 1809-ben az inszurrekciós haderő Tiszáninneni kerületének egyik dandárparancsnokaként az északkeleti határvidék biztosítását látta el. 1812. február 22-én altábornaggyá léptették elő.¹²²⁵

A kép jogvédelem alatt áll!

41. kép Hertelendy Gábor

Ezt követően Galíciában látott el különböző hadosztályparancsnoki megbízatásokat, harctéri szolgálatra azonban már nem vezényelték.

1814. szeptember 1-jén, augusztus 19-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, összesen 55 és fél év szolgálatot követően helyezték nyugállományba.

Kitüntetései: Az 1799-es itáliai hadjáratban végrehajtott hőstetteiért 1801-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

Nőtlen.¹²²⁶

1224 ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363. – Önéletírása és életrajzírója szerint ugyanakkor csak 24-én nyert alezredesi kinevezést. Vö. HERTELENDY, 1808. 37.v.; NAGY János 70. o.

1225 NAGY János 80. o. – Más források szerint 1812. február 17-én kapott altábornagyi kinevezést. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 42. o.; *Verzeichniss der Generale*.

1226 AMON, 1876. 1, 3–5, 31–33. o.; HERTELENDY, 1808.; Hertelendy család levéltára; KA MMThO Index II.; Langnider 5, 10, 31–33, 36–37. o.; ML HR 2 1760-1762 Karton-Nr. 7334; ML HR 2 1768 Karton-Nr. 7335; ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; MS 1821 473. o.; NAGY János; PP Generale I. Bd. fol. 48.; RÉFI, 2005.; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363; ST HR 12 1800 Karton-Nr. 7805; WURZBACH VIII. 401–403. o.

30. HESSEN-HOMBURG, GUSZTÁV ADOLF FRIGYES (GUSTAV ADOLF FRIEDRICH), HERCEG (TARTOMÁNYGRÓF)¹²²⁷
(LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1781. február 17. *Homburg vor der Höhe* (Hessen-Homburg, Német-római Birodalom; ma: *Bad Homburg vor der Höhe*, Németország) – 1848. szeptember 8. *Homburg von der Höhe*

Főnemesi származású, birodalmi német. Szülei: V. Frigyes hessen-homburgi tartománygróf és Karoline, hessen-darmstadti tartománygrófnő. Evangélikus.

Már 1786-ban (!) hadnagyi kinevezést kapott a svéd királyi hadseregbe, ahol később ténylegesen is katonáskodott. 1801-ben azonban császári-királyi szolgálatba állt, egyúttal ez év április 7-én őrnagyi rangban a 14. számú Klebek-gyalogezredbe helyezték. 1805. október 1-jén az 1. számú Császár-szvalizsérezerredbe nyert beosztást,¹²²⁸ ahol 1805. december 1-jén alezredessé lépett elő, majd 1809. február 16-án másodezredesi kinevezést nyert a 8. számú Hohenzollern-Hechingen-vértesezerredbe.¹²²⁹ 1809. április 1-jén a 4. számú Ferdinánd főherceg-vértesezerredbe¹²³⁰ helyezték ugyanezen beosztásban. 1809 júliusában pedig, miután az egyik bátyja, Frigyes¹²³¹ tulajdonában lévő 4. számú huszárezred addigi parancsnoka Kisielewsky Severin hősi halált halt, július 1-jei visszamenőleges hatállyal ennek élére nevezték ki.¹²³² Beosztását azonban ténylegesen csak július 20-át követően foglalta el. 1813. június 6-án vezérőrnaggyá és egyúttal dandárparancsnokká lépett elő. A lipcsei csatában is ebben a beosztásban vett részt. 1826. augusztus 4-én altábornagyi kinevezést nyert. 1827 körül, jöllehet továbbra is a császári-királyi hadsereg állományában maradva, kilépett a tényleges szolgálatból. 1841.

1227 A Hessen-Homburg család rangja tulajdonképpen hercegesített tartománygróf volt, vagyis biztosítva volt számukra a fejedelmi jogok gyakorlása a Német-római Birodalomban, majd annak megszűnését követően is, egészen 1866-ig. A német forrásokban így „Landgraf” és „Prinz” titulussal egyaránt előfordulnak.

1228 Fenti csapattestre lásd a 655. jegyzetet.

1229 Fenti csapattestre lásd a 312. jegyzetet.

1230 Fenti csapattestre lásd a 325. jegyzetet.

1231 Frigyes József Lajos hessen-homburgi herceg (1769–1829) 1820-tól, apjuk halálát követően VI. Frigyes néven Hessen-Homburg uralkodó tartománygrófa volt.

1232 Az 1809-es állománytáblázatban és a talán ennek nyomán az ezredtörténetben is szereplő július 1-jén történt tényleges kinevezést valószínűtlennek tartjuk, miután az ezred a nevezett időpontban rendelkezett megfelelő parancsnokkal, akinek ugyanakkor tervezett áthelyezéséről, előléptetéséről nem áll rendelkezésre adat. Így a július 1-jei dátum minden bizonnyal későbbi, de visszamenőleges hatályú rendeletből fakad. Vö. ST HR 4 1809 Karton-Nr. 7470; AMON, 1882. 354. o.

június 11-én lovassági tábornoki kinevezést nyert. Bátyja, Fülöp Ágost Frigyes¹²³³ halálát követően, 1846-tól uralkodó tartománygrófként átvette Hessen-Homburg kormányzását.

Kitüntetései: 1815-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, amit még 1812-ben érdemelt ki. Ezenkívül a következő kitüntetésekkel rendelkezett: Szent István Rend nagykeresztje, Porosz Fekete Sas Rend lovagkeresztje, Hannoveri Guelf Rend nagykeresztje, Hesseni Lajos Rend nagykeresztje, Hesseni Oroszlán Rend nagykeresztje, Anhalti Medve Albert Házi Rend nagykeresztje.

Nős. 1818. február 12-én vette feleségül Louise von Anhalt-Dessaut. Három gyermekük született, Friedrich Ludwig Heinrich Gustav, Caroline Amalie Elisabeth és Elisabeth Louise Friederike.¹²³⁴

31. HODITZ UND WOLFRAMITZ, FRIEDRICH JOHANN VINCENZ, GRÓF

1773. november 6.¹²³⁵ Kiskomárom (Zala vm., ma: Zalakomár) – 1828. október 9. Gyöngyös

Főnemesi származású, cseh–magyar. Szülei: gróf Franz Vincenz Ferrerius H. altábornagy és báró kis-sennyei Sennyey Borbála Magdolna. Római katolikus.

1790. január 15-én alhadnagyként kezdte katonai pályafutását a 3. számú, Lipót toszkán nagyherceg, a későbbi II. Lipót tulajdonában állt dragonyosezredben.¹²³⁶ 1794. május 12. főhadnagy. 1800. december 28. másodkapitány. 1802. február 1-jén, az ekkor már Ferdinánd főherceg tulajdonában állt dragonyosezred feloszlását követően az 1. számú János főherceg-dragonys-

1233 Fülöp Ágost Frigyes hessen-homburgi herceg (1779–1846) 1839 és 1846 között Hessen-Homburg uralkodó tartománygrófja.

1234 AMON, 1882 367. o.; Hessen-Homburgisches Hausarchiv 154. o.; [http://de.wikipedia.org/wiki/Gustav_\(Hessen-Homburg\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Gustav_(Hessen-Homburg)) (letöltve: 2008. július 8.); <http://de.wikipedia.org/wiki/Hessen-Homburg> (letöltve: 2008. július 8.); ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449; MS 1849 651. o.; TL KR 4 Offiziere (1809) Karton-Nr. 6600; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 43. o.; ST HR 4 1809 Karton-Nr. 7470; THÜRHEIM III. 142. o.; WURZBACH VIII. 438–439. o.

1235 http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=1784958 (letöltve: 2013. július 12.) – A keresztelés időpontja ugyanakkor november 8. volt. Vö. <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/XK1D-4N5> (letöltve: 2013. március 12.)

1236 Az 1685-ben alapított csapattest 1798-ban könnyűdragonyos-ezreddé szervezve 2-es hadrendi számot kapott, 1801–1802 folyamán azonban feloszlásra került. WREDE III/2. 681–682. o.

ezredbe helyezték.¹²³⁷ 1805. szeptember 17-én elsőkapitánnyá lépett elő. 1808. február 22-én az 1. számú Császár-huszárezredbe kapott másodőrnagy-i kinevezést. 1809-ben pedig, augusztus 15-én Leitomischlben kelt hadparancs alapján, az ötödik koalíciós háború során tanúsított vitézségéért, augusztus 6-i visszamenőleges hatállyal, alezredessé történő soron kívüli előléptetés mellett a 12. számú Nádor-huszárezredbe helyezték. Majd a hadtestparancsnokság stockachi főhadiszállásán 1815. május 24-én kelt visszamenőleges hatályú parancs alapján, május 14-i dátummal ezredessé és a Nádor-huszárok ezredparancsnokává lépett elő, mely beosztást élete végéig betöltötte. Rövid betegséget követően, ezrede állomáshelyén hunyt el.

1813. augusztus 27-én Drezdánál hadifogságba esett, ahonnan 1814. április 16-án szabadult.

Kitüntetései: Hadseregkereszt.

Cs. k. kamarás.

Nős. 1814 novemberében alezredesként vette feleségül Maria Christina Capitani di Vimercatót. Gyermekeik: Gustav, aki valószínű nem érte meg a felnőttkort, Johann, később vezérőrnagy; Julius, utóbb ezredes, Friedrich és Maria.¹²³⁸

¹²³⁷ Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 335. jegyzetet.

¹²³⁸ A 12-ik huszárezred jubileuma; AMON, 1876. 133, 157–159. o.; o.; AMON, 1898. 258. o.; <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/XK1D-4N5> (letöltve: 2013. március 12.); http://www.geneall.net/D/per_page.php?id=1784958 (letöltve: 2013. július 12.); KNESCHKE: *Adels-Lexicon* IV. 394–395. o.; ML DR 1 1806 Karton-Nr. 6761; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799; ML HR 12 1817 Karton-Nr. 7798; ML HR 12 1819 Karton-Nr. 7803; NAGY Iván X. 145. o.; ST HR 1 1809 Karton-Nr. 7320; ST HR 12 1813 Karton-Nr. 7815; ST HR 12 1815 Karton-Nr. 7817; THÜRHEIM II. 320. o.

32. HORVÁTH ANTAL, SZENTGYÖRGYI (1803-TÓL) BÁRÓ

1773. december 6.¹²³⁹ *Szentgyörgy (Vas vm.; ma: Répceszentgyörgy)* – 1812. augusztus 9.¹²⁴⁰ *Siehniewicze/Segnevice (Oroszország; ma: Signevichi, Fehéroroszország)*

Nemesi származású, magyar.¹²⁴¹ Szülei: szentgyörgyi H. Zsigmond nemesi testőr, majd Sopron vármegye országgyűlési követe, cs. k. kamarás, békési főispán, valóságos belső titkos tanácsos, a Szent István Rend lovagja, és sárdi Somsich Anna. Római katolikus.

1788. október 12-én önköltséges hadapródként kezdte katonai pályafutását a 2. számú Ferdinánd Károly főherceg-gyalogezredben.¹²⁴² 1788. december 17. zászlós. 1790. május 1. alhadnagy. 1791. március 1-jén a 37. számú De Vins-gyalogezredbe helyezték főhadnagyként. 1793. március 1. a Vécsey-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték. 1798. december 13-án másodkapitányi kinevezést nyert. 1800. június 20-án elsőkapitánnyá előléptetve az 1. számú Császár-huszárezredbe, 1801. december 31-én pedig a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredbe helyezték. 1805. szeptember 1-jétől őrnagy és Ferdinánd főherceg szárnysegédje lett. 1806. március 1-jétől ismét az 1. számú huszárezredbe került. 1807. november 16-án pedig újól a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredbe helyezték, amelyben 1808. március 8-án elsőőrnaggyá, 1808. július 21-én pedig alezredessé lépett elő. 1809. február 16-án ezredessé és a Császár-huszárezred parancsnokává nevezték ki. Az oroszországi hadjárat során 1812. augusztus 8-án a Siehniewicze (Bresztől északkeletre fekvő település) melletti összecsapásban súlyos sérülést szenvedett, aminek következtében másnap életét veszítette.¹²⁴³

1239 SZLUHA, 1998. Leszármazási táblák. Szentgyörgyi Horváth III. – Születésének fenti időpontját támasztja alá Pilch állítása is, miszerint 39 évesen halt meg (vö. PILCH, 1912a. 635. o.). Ugyanakkor a születés idejével kapcsolatosan több különböző adat is fellelhető. Így Wurzbach szerint 1771-ben született, az egymáshoz képest is eltérő adatokat tartalmazó mustrajegyzékek alapján pedig valamikor 1770 és 1773 között jött világra. Vö. WURZBACH IX. 329. o.; illetve ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302; ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390.

1240 A legtöbb forrásmunkában tévesen augusztus 8. szerepel halálának dátumául, azonban ez csak az ütközet dátuma, amelyben megsérült. Sebesüléseibe viszont csak másnap kora délután halt bele. Vö. AMON, 1898. 272. o.

1241 Családja eredetileg, mint a nevük is mutatja, horvát eredetű. Vö. SZLUHA, 1998. 61. o.

1242 ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390. – Az 1. huszárezred története szerint már 1787 decemberében zászlósként kezdte ugyanitt, ez valószínű tévedés. Vö. AMON, 1898. 282. o.

1243 Sebesüléséről, majd haláláról, az oroszországi hadjárat során a cs. k. segédhadtestet vezénylő herceg Karl Philipp zu Schwarzenberg lovassági tábornok, utóbb tábornagy, Napóleon későbbi legyőzője is mély fájdalommal emlékezik meg feleségének küldött le-

Kitüntetései: 1801. augusztus 18-án elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, amiért az 1800. július 17-i landshuti ütközetben fél századaival megállította az előretörő ellenséget, és elfogott egy tábornokot, husz tisztest és több katonát.

1803. január 28-án osztrák örökös tartományokbeli, valamint magyar bárói méltóságra emeltetett. Cs. k. kamarás.

Nős. 1801. szeptember 13-án vette feleségül mezőszegedi Szegedy Konstanciát. Gyermeük nem született.¹²⁴⁴

33. ILLÉSSY (ILLÉSY) SÁNDOR (ALTÁBORNAGY)

1768. március 9.¹²⁴⁵ Kisújszállás (Nagykunság) – 1832. április 23. Temesvár¹²⁴⁶ (Temes vm.; ma: Timișoara, Románia)

Nemesi származású, magyar. Apja: I. János nagykun kerületi kapitány, cs. k. kamarás.¹²⁴⁷ Református.

A Debreceni Református Kollégiumban folytatott tanulmányait félbehagyva, 1785. május 1-jén önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Császár-, későbbi 1. számú huszárezredhez. 1786. november 1-jén valóságos káplárrá léptették elő.¹²⁴⁸ 1787. december 29-én alhadnagyi kinevezést ka-

---

veleiben, melyekben egyenesen egyik kedvencének, illetve „Horváthomnak” (mein Horwath) nevezi a hős ezredet. Ld. NOVÁK 210–211. o.

1244 AMON, 1898. 226, 272–273. o.; KA MMThO Index II.; MEGERLE, 1822. 60. o.; ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302; ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303; ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; NAGY Iván V. 161–163. o.; PILCH, 1912a.; SZLUHA, 1998. 61. o.; WURZBACH IX. 329–332. o.

1245 NAGY Iván Pótlék-kötet 238. o., SCHMIDT-BRENTANO 2006. 46. o. – A születés kapcsán előfordul az 1768. március 11-i dátum is (vö. ZSOLDOS 73. o.), ami a mormonok internetes adatbázisában megtalálható egyházi anyakönyvi bejegyzés alapján azonban minden bizonnyal csak a keresztelés időpontja volt (vö. <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/VFLC-H49>, letöltve: 2013. március 12.). Felettébb elképzelhetőnek tűnik ugyanakkor a Komáromy által közölt március 7-i születési dátum, melyet, állítása szerint, Illéssy apjának a családi naplóba tett megjegyzéséből vett (vö. KOMÁROMY 152. o.). A 12. huszárezred 1811-es mustrajegyzéke alapján következő 1771-es születési év viszont egyértelműen tévesnek tekinthető. Vö. ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799.

1246 A kisújszállási református egyház halotti anyakönyvi bejegyzése szerint Temesváron halt meg (ld. ZSOLDOS 76. o.). Az 1833. évi katonai tiszti név- és címtár szerint viszont Péterváradon érte a halál. Vö. MS 1833 480. o.

1247 Egyelőre nem sikerült tisztáznunk, hogy az anya vajon Szeles Zsuzsanna, apja második felesége, vagy esetleg Simonffy Zsuzsanna, a harmadik feleség volt-e.

1248 ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443. – A későbbi mustrajegyzékekben ugyanakkor nyilvánvalóan elírás alapján, már 1787. november 1. szerepel. Vö. ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799.

pott a Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredbe.¹²⁴⁹ 1794. február 7-én főhadnaggyá, 1797. június 20-án pedig másodkapitánnyá lépett elő. 1797. szeptember 1-jén a Blankenstein-, későbbi 6. számú huszárezredbe helyezték. 1800. augusztus 4-én elsőkapitánnyá lépett elő. 1800. október 17-én az újonnan felállított Nádor-, későbbi 12. számú huszárezredbe nyert őrnagyi kinevezést. A második őrnagyi osztály létrehozásának megkezdését követően, 1801. május 1-jétől elsőőrnagyi beosztásba került. 1808. február 22-én alezredesté, majd 1809. augusztus 7-én ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1815. április 30-án vezérőrnagyi, 1830. november 6-án pedig altábornagyi kinevezést nyert.

42. kép Illéssy Sándor

1805. október 14-én Memmingennél (Bajorország) hadifogságba esett, de már másnap elengedték becsületszóra.¹²⁵⁰

Kitüntetései: Hadseregkereszt, Orosz Szent Anna Rend II. osztálya, Orosz Szent Vlagyimir Rend III. osztálya (1814).

Nős. 1811. október 16-án vette feleségül ebeczki Tihanyi Johannát, ebeczki Tihanyi Tamás udvari tanácsos és septemvir, utóbb Tolna vármegyei főispán lányát. Miután gyermekük nem született, örökbe fogadták felesége testvére, Tihanyi Mária, illetve férje, domanoveczi és lestinei Zmeskal (Zmeskáll) Jób,

1249 Többek által részleteiben idézett önéletírása alapján, 1787-ben, rövid időre a Magyar Királyi Nemesi Testőrséghez került mint gárdista. Azonban, az utolsó török elleni háború kezdetét követően, áthelyezését kérte a hadseregbe, így került a Graeven huszárokhoz. (Ld. A 12-ik huszárezred jubileuma; KOMÁROMY 152. o.; ZSOLDOS 73. o.). Hellebronth ugyanakkor testőri szolgálatáról nem tud, csak arról, hogy Illéssy 1786-ban, mint a Császár-huszárezred hadapródja, felvételét a Magyar Királyi Nemesi Testőrséghez közvetlenül, vármegyei ajánlás nélkül kérelmezte. Azonban felvételt nem nyert. Ld. HELLEBRONTH 458. o.

Az életrajzában szerepel továbbá az is, miszerint az utolsó török elleni háború során egy ideig alakulatától elvezényelt, a korszak neves hadvezére, báró Gideon Ernst Loudon tábornagy mellett teljesített szolgálatot segédtsztként (Ld. A 12-ik huszárezred jubileuma, KOMÁROMY 152. o.). A katonai források ugyanakkor ezt sem támasztják alá. Vö. ST HR 4 1787, 1788 Karton-Nr. 7454; ST HR 4 1789, 1790 Karton-Nr. 7455.

1250 Erre vonatkozóan lásd az 534. jegyzetet.

Árva vármegyei főszolgabíró egyik lányát, Johannát, akit később az altábornagy unokaöccse, Illéssy László huszárcapitány vett feleségül.¹²⁵¹

34. JÜNGER VINCE, (1815–16-TÓL) BÁRÓ

(CÍMZETES VEZÉRŐRNAGY)

1761. Szécsény (Nógrád vm.) – 1834. május 17. Oberdöbling (Alsó-Ausztria)

Nem nemesi származású. Római katolikus.

1779. január 15-től cs. k. hadapródként szolgált az akkori Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredben. 1782. március 1. vicekaplár. 1782. július 1. valósgos kaplár. 1783. július 9. alhadnagy. 1787. szeptember 19. főhadnagy. 1794. március 3. másodkapitány. 1799. november 24. elsőkapitány. 1808. június 19-én a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe kapott másodőrnagyi kinevezést.¹²⁵² 1808. szeptember 15-én visszahelyezték a 4. számú, akkor már Frigyes hessen-homburgi herceg tulajdonában állt huszárezredbe. 1809. február 8. elsőőrnagy. 1809. május 6. alezredes. 1812. október 12-én a wisokiei (Orosz Birodalom; ma: Високае, Fehéroroszország) főhadiszálláson kelt parancs alapján, szeptember 27-i hatállyal, ezredessé előléptetve kinevezték az 1. számú Császár-huszárezred parancsnokává.¹²⁵³

1815. december 30-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, 1816. január 16-i hatállyal, sebesülései következtében, vezérőrnagyi rang adományozása mellett nyugdíjazták, összesen 37 év katonai szolgálatot követően.¹²⁵⁴

1251 Utóbbiak 1830-ban született, nyilvánvalóan nem véletlenül a Sándor keresztnévet viselő fia az 1848–49-es szabadságharcban előbb nemzetőr-, utóbb honvéd századosként harcolt, de igazán ismertté mint az utolsó nagykun kapitány, majd pedig mint Kisújszállás első polgármestere vált. – A 12-ik huszárezred jubileuma; AMON, 1876. 133. o.; BONA, 2008. 483. o., KOMÁROMY; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; RL HR 6 1799 1. Teil Karton-Nr. 7537; ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798; ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799; MS 1833 480. o.; NAGY Iván XI. 219–221, XII. 406., Pótlék-kötet 238. o.; SCHMIDT-BRENTANO 2006. 46. o.; ST HR 12 1800, 1801 Karton-Nr. 7805; ZSOLDOS.

1252 AMON, 1898. 376. o.; ST HR 8 1808 Karton-Nr. 7651. – A 4. huszárezred 1811. évi mustarajegyzéke, valamint nyilván ennek nyomán az 1. huszárezred áthelyezési listája ugyanakkor tévesen azt állítja, hogy csak július 18-án nyert másodőrnagyi kinevezést a 8. huszárezredbe. Vö. ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449 és ST HR 1 1812 Karton-Nr. 7323.

1253 Az 1. huszárezred 1812. évi állománytáblázata a fenti település nevét a hibás „Wisalky” formában említi (vö. ST HR 1 1812 Karton-Nr. 7323). – Az ezredesi kinevezés kapcsán 4. huszárezred történetében szereplő szeptember 23-i dátum egyértelműen téves. Vö. AMON, 1882. 383. o.

1254 PP Generale I. Bd. fol. 90. – Schmidt-Brentano szerint viszont már 1815. december 8-án nyugállományba helyezték. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 47. o.

Kitüntetései: 1800. december 6-án elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

1815–16 körül osztrák báróságot kapott.¹²⁵⁵ 1818. november 27-én magyar nemesség és magyar báróság adományozásában részesült.

Nőtlen, de Sellinger Eleonórától született egy fia, Miksa Károly, akit 1817. május 2-án törvényesítettek.¹²⁵⁶

35. KEGLEVICH JÁNOS, BUZINI GRÓF

1754.¹²⁵⁷ Vác – 1799. július 6. Offenburg¹²⁵⁸ (Habsburg Birodalom)

Főnemesi származású, magyar.¹²⁵⁹ Római katolikus.

1769-ben kezdte pályafutását a 40. számú gróf Carl Colloredo-Wallsee altábornagy tulajdonában állt gyalogezredben mint hadapród, 1771-ben alhadnagyi kinevezést nyert az akkori Hadik-, későbbi 6. számú huszárezredbe. 1773-ban vásárlás révén másodkapitánnyá lépett elő, 1775-ben pedig elsőkapitányi kinevezést nyert. 1790. január 16. harmadik őrnagy.¹²⁶⁰ Később azonban, még azon év november 4-én létszámfeletti állományba helyezték. 1791. október 24-én harmadik őrnagyként ismét tényleges állományba került. 1794. február 13-án, alezredessé történő előléptetés mellett, az ekkortól az ő nevét viselő ulánus szabadcsapat parancsnokának nevezték ki.¹²⁶¹ 1796. december 17-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján pedig,

1255 Wurzbach szerint nincs bizonyíték osztrák báróságára, mindenesetre az 1815-ös katonai tiszti név- és címtárban még nem, 1816-tól kezdve viszont már báróként van feltüntetve. Vö. MS 1815 376, 511. o.; MS 1816 69. o.

1256 AMON, 1882. 383. o.; AMON, 1898. 304, 376–377. o.; *Libri regii*; ML HR 4 1780. Karton-Nr. 7437; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449; MS 1815 511. o.; MS 1835 511. o.; PP Generale I. Bd. fol. 90.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 47. o.; ST HR 1 1812 Karton-Nr. 7323; ST HR 4 1809 Karton-Nr. 7470.

1257 AMON, 1892a. 178. o.; AMON, 1898. 182. o. – Wurzbach szerint ugyanakkor 1750, a 6. számú huszárezred 1789-es mustrajegyzékének adatai alapján pedig 1753 a születés időpontja. Vö. WURZBACH XI. 123. o., illetve ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527.

1258 1771-ben a baden-badeni örgrófi család kihalásával a Habsburgokra szállt a város, 1802-ben azonban a Badeni Választófejedelemséghez (1806-tól Nagyhercegség) csatolták.

1259 Egészen pontosan horvátországi eredetű család magyarrá vált, magyarországi ágából származott. Ld. NAGY Iván VI. 151. o., WURZBACH XI. 123. o.

1260 ST HR 6 1790 Karton-Nr. 7553; AL, TL HR 6 1794 Karton-Nr. 7562; WURZBACH XI. 123. o. – Az eredeti források tükrében, az 1. és a 10. huszárezredek történetében szereplő január 1-jei dátum egyértelműen téves. Vö. AMON, 1892a. 179. o. és AMON, 1898. 183. o.

1261 A fenti alakulatra vonatkozóan lásd a 763. jegyzetet. – A katonai tiszti név- és címtárak azon közlése, miszerint az ulánus szabadcsapat parancsnoki beosztása mellett létszámfeletti alezredesként a későbbi 6. számú huszárezred állományában továbbra is szere-

december 4-i visszamenőleges hatállyal az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe nyert ezredesi és egyúttal ezredparancsnoki kinevezést. 1798-ban, március 22-i visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, március 19-i dátummal ugyanilyen beosztásban áthelyezték az 1. számú Császár-huszárezredbe, amelynek élén 1799. július 6-án az Offenburg elleni támadás során hősi halált halt, miután egy gránátszilánk eltalálta. 1794-ben nőtlen.¹²⁶²

36. KERESKES TIMÓT, MOHAI

(CÍMZETES ALTÁBORNAGY)

1750. *Nagyenyed*¹²⁶³ (*Fehér (Alsó-Fehér) vm.*) – 1830. január 19.¹²⁶⁴ *Nagyenyed*

Nemesi származású magyar (székely).¹²⁶⁵ Apja: K. Pál, 1768–1782 között a nagyenyedi református kollégium alondnoka. Református.

1774. március 20-án a Barco-, későbbi 10. számú huszárezredben kezdte katonai pályáját alhadnagyként. 1778. július 7. főhadnagy. 1788. március 23. másodkapitány. 1789. június 16. elsőkapitány. 1794. május 16. másodőrnagy. 1796. december 4-én a Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe nevezték ki elsőőrnagynak. 1798. május 18-án alezredessé, 1800. november 26-án pedig ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1801. november 27-én a 4. számú Vécsey-huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1802. január 12-én, Tevalle von Hooburg ezredes 1801 végi váratlan halála következtében ismét visszahelyezték a 8. számú, ekkor már Michael Kienmayer tulajdoná-

---

pelt, az ezred állománytáblázatai alapján egyértelműen téves. Vö. MS 1795 59, 123. o.; MS 1796 59, 117. o.; MS 1797 265. o., illetve ST HR 6 1794, I-VI Karton-Nr. 7560; ST HR 6 1794, VII-XII Karton-Nr. 7561; ST HR 6 1795 Karton-Nr. 7563; ST HR 6 1796, I-VI Karton-Nr. 7564.

1262 AL, TL HR 6 1794 Karton-Nr. 7562; AMON, 1892a. 168, 178–180. o.; AMON, 1898. 167–168, 182–183. o.; HKR Akten 3 1796 2939; HKR Prot. 1796 Dep. Lit. G 11867; ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; MS 1794 112. o.; MS 1795 123. o.; MS 1796 117. o.; MS 1797 265. o.; NAGY Iván VI. 151–160. o.; PIZZIGHELLI, 1897 392. o.; ST HR 1 1798 Karton-Nr. 7313; ST HR 6 1790 Karton-Nr. 7553; ST HR 6 1791 Karton-Nr. 7555; ST HR 6 1794, I-VI Karton-Nr. 7560; ST HR 10 1798 Karton-Nr. 7756; THÜRHEIM II. 163. o.; WREDE III/2. 921. o.; WURZBACH XI. 123–124. o.

1263 PP Generale I. Bd. fol. 54. – Ugyanakkor a mustrajegyzékek alapján Moha a születés helye. Vö. ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML HR 8 1804 Karton-Nr. 7633; ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1792 1. Teil Karton-Nr. 7734.

1264 PP Generale I. Bd. fol. 54. – Schmidt-Brentano szerint viszont 13-án hunyt el. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 48. o.

1265 Eredetileg Magyarországról származó nemesi, később azonban a székely primori rendbe felvett család. PÁLMAJ 127. o.

ban állt huszárezred ezredparancsnoki beosztásába. 1808. június 23-án vezérőrnagyi kinevezést nyert.

1813. május 2-án kelt visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, április 27-i dátummal, altábornagyi rangfokozattal nyugállományba helyezték, összesen több mint 39 év katonai szolgálatot követően.

Nős, 1804. február végén vette feleségül Ürményi József országbíró lányát, Jozefát.¹²⁶⁶

37. KESSLER, JOHANN VON

(VEZÉRŐRNAGY)

1752 k. Mantova (Lombardia, Habsburg Birodalom) – 1818. augusztus 29.

Valószínű nemesi származású. Római katolikus.

1763. november 1-jén valószínű önköltséges hadapródként¹²⁶⁷ csatlakozott az Althann-dragonyosezredhez. 1765. május 1. alhadnagy. 1767. augusztus 8. főhadnagy. Alakulatának feloszlását követően, 1768. november 1-jén a 7. számú Batthyány-dragonyosezredbe,¹²⁶⁸ majd 1775. november 1-jén a Császár-, későbbi 1. számú huszárezredbe helyezték. 1777. február 1. másodkapitány. 1785. január 1. elsőkapitány. 1791. december 1. harmadik őrnagy. 1794. május 5-én másod-, majd 30-án elsőőrnaggyá lépett elő. 1798. május 10. alezredes. 1799. július 7. ezredes. 1805. szeptember 1. vezérőrnagy. 1810-ben nyugállományba helyezték.

1804-ben nőtlen.¹²⁶⁹

1266 AMON, 1880. 394, 423, 430. o.; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; ML HR 8 1804 Karton-Nr. 7633; ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1792 1. Teil Karton-Nr. 7734; PP Generale I. Bd. fol. 54.; NAGY Iván VI. 212. o.; PÁLMAJ, 127. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 48. o.; ST HR 8 1794-1796 Karton-Nr. 7642; ST HR 10 1794 Karton-Nr. 7753. – Házasságkötésük alkalmából az Ürményi család pártfogoltja és egyben házitanítója, a későbbi neves tudós és költő, Horvát István (1784–1846) az ifjú párt rövid versben köszöntötte, amely egyben, tudomásunk szerint, első fennmaradt munkájának tekinthető. Ld. „Nagyságos Ürményi Josepha kisaszszonynak, méltóságos Kerekes Timotheus ezerekes kapitány úrral való egybe kelése alkalmatosságával böjt elő havának XXIII. napján, M.DCCC.IV. bé nyújtott örömdal Horváth István által.” OSZK Kézirattár Oct. Hung. 68.

1267 A mustrajegyzékek csak önkéntesként (Volontaire) említik. Vö. ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1804 Karton-Nr. 7301.

1268 A fenti csapattestre vonatkozóan lásd az 550. jegyzetet.

1269 AMON, 1898. 106, 136–137, 167, 183, 212. o.; ML DR Althann 1764-1768 Karton-Nr. 11.591; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300; ML HR 1 1804. Karton-Nr. 7301; MS 1798 295. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 1806. 48. o.

38. KIENMAYER, MICHAEL VON, (1775-TŐL) BÁRÓ (LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1755. január 17. Bécs – 1828. október 28. Bécs

Nemesi származású, ausztriai német. Apja: Michael Franz von K. (1775-től) báró, udvari tanácsos és a császári főudvarmesteri hivatal igazgatója. Római katolikus.

1764 és 1777 között a bécsi Theresianumban folytatott tanulmányokat, majd 1774. október 1-jén cs. k. hadapródként belépett a 26. számú Puebla-gyalogezeredbe. 1775. március 1-jén alhadnagyi kinevezést nyert a 13. számú Modena-svalizsérezeredbe.¹²⁷⁰

A kép jogvédelem alatt áll!

1775. december 1-jén a 20. számú d'Ayasassa-vértesezeredbe helyezték főhadnagyként.¹²⁷¹ 1778. január 15-én az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezred-

be került mint másodkapitány. 1779. január 18. elsőkapitány. 1788. november 11. másodőrnagy. 1789. augusztus 1. alezredes. 1789. november 21. ezredessé és a 19. számú Levenehr-svalizsérezered parancsnokává lépett elő.¹²⁷² 1793. október 31-én pedig korábbi alakulata, a Barco-huszárezred élére helyezték. 1794. május 28-án az uralkodó legfelsőbb parancsára soron kívül vezérőrnagyi kinevezést nyert,¹²⁷³ miután május 13-án vezetésével, a Monstól (Osztrák-Németalföld; ma Belgium) 15 km-re délkeletre lévő Rouveroy helységeknél az ezred négy, illetve a Nassau-vértesezered és a Kinsky-svalizsérezered egy-egy svadronja, valamint a Bourbon-légió¹²⁷⁴ hatszoros túlerejű francia csoportosítást vert szét és készített menekülésre. 1799. szeptember 4. altábornagy. 1809. augusztus 3. lovassági tábornok. 1809. november 16-án helyettes magyarországi főhadparancsnokká, ugyanazon év december 25-én pedig lovassági felügyelővé nevezték ki. 1813. júniustól megbízott had-

1270 Fenti csapattestre lásd a 787. jegyzetet.

1271 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 321. jegyzetet.

1272 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 316. jegyzetet.

1273 AMON, 1892a. 135–136. o.; ST HR 10 1794 Karton-Nr. 7753. – A vezérőrnagyi kinevezés vonatkozásában Schmidt-Brentanónál szereplő április 2-i, illetve a Wurzbach által megadott április 28-i időpont egyaránt téves. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 49. o., illetve WURZBACH XI. 244. o.

1274 Fenti alakulatra lásd a 931. jegyzetet.

testparancsnok Galíciában. 1814 októberétől erdélyi főhadparancsnok, majd 1810-től Morvaország és Szilézia főhadparancsnoka.

1826. november 20-i uralkodói döntés, valamint az előbbi nyomán november 30-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján november 30-i hatállyal nyugállományba vonult, több mint 52 év katonai szolgálatot követően.¹²⁷⁵

1802. január 23-ától a 8. számú huszárezred tulajdonosa.

Kitüntetései: 1789. december 21-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. 1810-ben pedig megkapta a Mária Terézia Katonai Rend parancsnoki keresztjét.

1775. szeptember 30-án apjával és öccsével együtt osztrák örökös tartományokbeli báróságot nyert. 1816. február 12-én valóságos belső titkos tanácsosi méltóság adományozásában részesült.

Nős.¹²⁷⁶

39. KINSKY, FRANZ DE PAULA JOSEPH, WCHNITZI ÉS TETTAUI GRÓF (CÍMZETES ALTÁBORNAGY)

1768. december 12.¹²⁷⁷ Chlumec (Csehország; ma: Chlumec nad Cidlinou) – 1843. január 4. Prága

Főnemesi származású, cseh. Római katolikus.

1783-tól a 47. számú Kinsky-gyalogezredben szolgált hadapródként. 1785 folyamán ezredsegédtisztté lépett elő. 1786-ban az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredbe nyert alhadnagyi kinevezést. 1787-ben főhadnagyként az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe helyezték. 1789-ben másodkapitányi kinevezést nyert. 1790-ben elsőkapitányként ismét az Esterházy-huszárezredbe helyezték, 1794-ben pedig tábornoki szolgálatra vezényelték. 1795-ben őrnaggyá, 1799-ben alezredessé lépett elő. 1799. február 8-án, az 1798-ban felállított 9. számú Liechtenstein-könnyűdragonos-ezred létszámfeletti ezredesévé nevezték ki, majd ennek felosztatását követően, 1801. június 1-jén a 6. számú Coburg-könnyűdragonos-ezredbe he-

1275 A nyugdíjazási jegyzőkönyv ezzel szemben, ismeretlen okból, csak 50 év 9 és fél hónapot ír. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 10.

1276 AMON, 1880. 529–531. o.; AMON, 1892a. 135–138. o.; GEMMEL-FLISBACH 36. o.; KA MMThO Index I.; KA MMThO Index II.; ML DR 4 1792 Karton-Nr. 6917; ML HR 8 1804 Karton-Nr. 7633; ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; PP Generale I. Bd. fol. 10.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 49. o.; ST HR 10 1794 Karton-Nr. 7753; WURZBACH XI. 244–250. o.

1277 PP Generale I. Bd. fol. 67.; Schmidt-Brentano, 2006. 49. o. – A rendelkezésre álló mustarajegyzék alapján viszont 1770 körül született. Vö. ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446.

lyezték ugyanilyen beosztásban.¹²⁷⁸ 1802. január 21-én a 4. számú Vécsey-huszárezred parancsnokává nevezték ki.

1804. február 1-jén vezérőrnagyként nyugállományba helyezték. 1809-ben ugyanakkor kilenc hónapig ismét szolgálatban állt mint dandárparancsnok Csehországban. Az 1809. évi ötödik koalíciós háború lezárultát követően ismét nyugállományba lépett. 1813-ban azonban újra reaktiválták egy lovasdandár parancsnokaként. 1815 körül pedig a császári-királyi Első Arcière Testőrség¹²⁷⁹ alhadnagyának nevezték ki.¹²⁸⁰

1833. április 1-jén, március 18-i udvari haditanácsi rendelet alapján, altábornagyi rang adományozása mellett, véglegesen nyugállományba helyezték, összesen több mint 39 év katonai szolgálatot követően.

Cs. k. kamarás.

Nőtlen.¹²⁸¹

40. KISIELEWSKY, SEVERIN VON

1767. Brody (Lengyel Királyság; ma Ukrajna) – 1809. július 6. Deutsch-Wagram

Nemesi származású, lengyel. Római katolikus.

1783. január 16-án önköltséges hadapródként belépett a Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe.¹²⁸² 1785. szeptember 3-án zászlósként az újonnan felállított galíciai nemesi testőrségbe helyezték.¹²⁸³ 1786. január 21-én alhadnaggyá lépett elő. 1787. november 1-jén a 20. számú Kaunitz-Rietberg-yalogezredbe nyert beosztást. 1789. február 1-jén főhadnaggyá lépett elő, 1790. április 16-án pedig másodkapitányi kinevezést nyert az O'Donell-szabads csapat Degelmann-féle 1. ulánusosztályába, a későbbi ulánus-szabads csapatba.¹²⁸⁴ 1793. június 1. elsőkapitány. 1800. február 18. másodőrnagy. 1800. június 29. elsőőrnagy. 1805-ben alezredessé lépett elő alakulatánál, melyet 1798-ban 2. hadrendi számmal ulánusezreddé szerveztek át, egyúttal 1800-tól Karl Philipp zu Schwarzenberg herceg tulajdonába helyeztek.

1278 Fenti csapattestre lásd a 331. jegyzetet.

1279 Fenti alakulatra vonatkozóan lásd a 634. jegyzetet.

1280 Ez a hadsereg vezérőrnagyi rangfokozatával volt egyenértékű.

1281 AMON, 1882. 318. o.; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; MS 1819 98. o.; PP Generale I. Bd. fol. 67.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 49. o.; SCHIMON, 1859. 72. o.

1282 ML UR 2 1804 Karton-Nr. 7861. – Az életkorából kiindulva ez az időpont tűnik valószínűbbnek, szemben a 4. huszárezred történetében található 1782-es dátummal. Vö. AMON, 1882. 361. o.

1283 Ezt az alakulatot 1792-ben betagolták az Arcière Testőrségbe.

1284 Ezen alakulatok történetére vonatkozóan lásd a 763. jegyzetet.

1808. szeptember 15-én ezredessé előléptetve a 4. számú Hessen-Homburg-huszárezred parancsnokává nevezték ki.

1809-ben a wagrami csata első napján egy ágyúgolyó szétroncsolta a jobb lábát, aminek következtében másnapra elvérzett és hősi halált szenvedett.¹²⁸⁵

1804-ben nőtlen.¹²⁸⁶

41. KLENAU, JOHANN JOSEPH KAJETAN NIKOLAUS, GRÓF, JANOWITZI BÁRÓ (LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1758. április 13.¹²⁸⁷ Prága – 1819. október 6. Brno/Brünn

Ősi cseh főnemesi család leszármazottja.
Római katolikus.

1774. október 1-jén önköltséges hadapródként belépett a 47. számú Elrichshausen-gyalogezredbe. 1775. április 1-jén vásárlás révén alhadnaggyá lépett elő. 1778. szeptember 1-jén főhadnagyi rangot kapott. A bajor örökösödési háború (1778–1779) folyamán, 1778. december 4-én, másodkapitányi kinevezéssel egyidejűleg a 7. számú Kinsky-svalizserezedbe helyezték.¹²⁸⁸

1786. november 6-án elsőkapitánnyá lépett elő. 1790-ben, március 9-én kelt visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, január 15-i dátummal a 26. számú József főhercegdragonýosezedbe¹²⁸⁹ nyert másodőrnagyi kinevezést.¹²⁹⁰ 1793. február 1-jén

44. kép gróf Johann von Klenau

1285 Halálának pontos története valószínű így zajlott. A 4. huszárezred története ugyanis csak annyit ír, hogy az első nap sebesült meg, majd még a csatatéren elvérzett, a huszárezred vonatkozó állománytáblázata viszont a csata második napjára, 6-ára teszi elhunytát. Haláltusája így valószínűleg másnapig elhúzódott. Vö. AMON, 1882. 355; ST HR 4 1809 Karton-Nr. 7470.

1286 AMON, 1882. 345, 355, 361. o.; ML UR 2 1802 Karton-Nr. 7860; ML UR 2 1804 Karton-Nr. 7861; ST HR 4 1809 Karton-Nr. 7470; WREDE III/1. 251. o.

1287 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 50. o.; WURZBACH XII. 70. o. – A 10. dragonýosezed története szerint viszont 1757-ben született. Vö. PIZZIGHELLI, 1903. 288. o.

1288 Fenti csapattestre lásd az 550. jegyzetet.

1289 A csapattestre lásd a 335. jegyzetet.

1290 ML ChR 5 1806 Karton-Nr. 7204; ML ChR 5 1819 Karton-Nr. 7209; ST ChR 5 1790 Karton-Nr. 7217. – A 10. dragonýosezed története, valamint Wurzbach azon közlése, miszerint már 1788-ban idehelyezték és előléptették őrnaggyá, egyértelműen téves. Vö. PIZZIGHELLI, 1903. 288. o.; WURZBACH XII. 70. o.

a 3. számú Császár-dragonyosezredbe helyezték, alezredessé történő előléptetéssel egyidejűleg.¹²⁹¹ 1795. október 5-én az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe nyert ezredesi és egyben ezredparancsnoki kinevezést. 1797. május 1-jén, az 1796. és 1797. évi hadjáratokban tanúsított vitézségéért, soron kívül vezérőrnaggyá léptették elő. 1800. október 29. altábornagy. 1813. július 26. lovassági tábornok. A napóleoni háborúk lezárását követően Morvaország és Szilézia főhadparancsnoka lett egészen haláláig. 1804-től az 5. számú svalizsérezred tulajdonosa.¹²⁹² 1808-tól az Udvari Haditanács tagja.

Kitüntetései: 1795. október 30-án elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. 1809-ben pedig megkapta a Mária Terézia Katonai Rend parancsnoki keresztjét is. Ezenkívül az alábbiak birtokosa volt: Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoki keresztje (1808), Osztrák Császári Lipót Rend nagykeresztje (1813. október), Orosz Alexander Nyevszkij Rend, Orosz Szent Vlagyimir Rend II. osztálya.

Valóságos belső titkos tanácsos (1812), cs. k. kamarás (1813).

Nős. 1800-ban vette feleségül özvegy sárdi Somsich Antalné, született vizeki Tallián Jozefát. Egy lányuk született, Karolina.¹²⁹³

42. KNESEVICH (KNEZEVICH) VINCE, (1802-TŐL) SZENTILONAI (1763-TŐL) BÁRÓ

(CÍMZETES LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1755. november 30. Gračac (Likai határőrezred kerülete, Károlyvárosi Határőrvidék) – 1832. március 11. Szentilona (Zala vm.; ma: Šenkovec, Horvátország)

Nemesi származású, hercegovinai eredetű horvát–magyar család tagja. Szülei: K. Márton vezérőrnagy, (1763-tól) báró, a Mária Terézia Katonai Rend lovagja és Vukassovich Ilona. Bátyja K. Péter vezérőrnagy. Római katolikus. 1771. december 1-jétől a Magyar Királyi Nemesi Testőrségnél szolgált mint gárdista. Majd egy 1775. február 22-i rendelkezés alapján alhadnagyi rangban az 56. számú Nugent-gyalogezredhez helyezték. Február 25-én azon-

¹²⁹¹ Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 413. jegyzetet.

¹²⁹² Fenti csapattestre lásd az 550. jegyzetet.

¹²⁹³ AMON, 1880. 347, 392. o.; KA MMThO Index I.; KA MMThO Index II.; ML ChR 5 1806 Karton-Nr. 7204; ML ChR 5 1819 Karton-Nr. 7209; MS 1820 470. o.; NAGY Iván XI. 28. o.; PIZZIGHELLI, 1903. 288. o.; *Relation der Schlachten bei Leipzig* 32. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 50. o.; ST ChR 5 1790 Karton-Nr. 7217; THÜRHEIM II. 221. o.; WURZBACH XII. 70–76. o.

ban hatálytalanították előbbi rendeletet és az 1. báni határőr-gyalogezredhez osztották be.¹²⁹⁴ Végül azonban március 2-án mégis az eredeti rendelkezésnek megfelelően az 56. számú gyalogezredhez vonult be. 1778. október 2-án főhadnagyként a Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe helyezték. 1784. november 16-án másodkapitánnyá, 1788. szeptember 30-án pedig elsőkapitánnyá lépett elő.¹²⁹⁵ 1788. december 11-i, illetve 20-i udvari haditanácsi rendelet alapján 1789. január 1-jei

A kép jogvédelem alatt áll!

45. kép báró Knesevich Vince

hatállyal őrnagyi kinevezést kapott a Vukassovich-féle horvát szabadcsapat huszársvadronjába.¹²⁹⁶ 1790. február 1-jén ő lett a felosztatott szabadcsapat továbbra is együtt tartott huszársvadronjának a parancsnoka, amelyet ettől fogva Knesevich-féle huszár-szabadcsapatnak hívtak. 1790. december 1-jén, miután csapata a török háborút követően felosztatásra került, ismét a Wurmser-huszárezredbe helyezték harmadik őrnagyként. 1792. február 1-jén, 1791. december 20-án kelt udvari haditanácsi leirat alapján, elsőőrnagyi kinevezést nyert a Vécsey-, későbbi 4. számú huszárezredbe. 1796. április 1-jén alezredessé, 1797. április 7-én pedig ezredessé és a József főherceg-, 1798-tól 2. számú huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1800. október 31. vezérőrnagy. 1808. augusztus 14. altábornagy. 1815. október 10-én kelt visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, szeptember 22-i dátummal, mintegy 44 év katonai szolgálatot követően nyugállományba helyezték, lovassági tábornoki rang adományozása mellett.¹²⁹⁷

1294 1798-ban fenti elnevezését megtartva a határőr-gyalogezredek sorában a 10. hadrendi számot kapta. 1873. október 1-jén azonban felosztatásra került. WREDE III/1. 292. o.

1295 ST HR 8 1789 Karton-Nr. 7639. – A 8. számú huszárezred 1791. évi mustrajegyzéke szerint ugyanakkor már 1787. október 1-jén elsőkapitányi kinevezést nyert, amit, nyilván ennek nyomán a későbbi személyügyi források is rendre átvesznek. Vö. ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML DR 3 1818 Karton-Nr. 6871; PP Generale I. Bd. fol. 23.

1296 A fenti alakulatra vonatkozóan lásd a 949. számú lábjegyzetet.

1297 Hellebronth szerint 1812-ben egyszer már nyugállományba lépett, de 1813-ban reaktiválták. A nyugdíjazási jegyzőkönyv, dátum nélkül utal ugyan szolgálatának egyszeri megszakítására, annak konkrét módjára (nyugdíjazás, kvietálás stb.) azonban nem. Vö. HELLEBRONTH 214. o.; PP Generale I. Bd. fol. 23.

1809. április 14-étől a 3. számú dragonyosezred tulajdonosa.¹²⁹⁸

Kitüntetései: 1799. május 15-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét az 1799. április 27–28-án Cassanónál (Cassano d’Adda, ma Olaszország) lezajlott csatában tanúsított helytállásáért, mellyel jelentősen hozzájárult a győzelem kivívásához.

1763. április 7-én apja révén magyar bárói méltóság adományozásában részesült.¹²⁹⁹ Valóságos belső titkos tanácsos. 1808-tól cs. k. kamarás.

Nős. Felesége báró Höger Karolina. Gyermekük: Iván¹³⁰⁰ és Karolina.¹³⁰¹

43. KOSZTOLÁNYI LÁSZLÓ, NEMESKOSZTOLÁNYI (1790-TŐL) BÁRÓ (VEZÉRŐRNAGY)

1739. *Nemeskosztolány (Bars vm.; ma: Zemianske Kostol’any, Szlovákia) – 1806. június 30. Nemeskosztolány*

Nemesi származású, magyar. Apja: K. György. Római katolikus.

1754. április 15-én hadapródként kezdte az akkori Károly József főherceg-, későbbi 2. számú gyalogezredben. 1755. április 22. káplár. 1756. október 6. őrmester. 1757. április 1-jén alhadnaggyá előléptetve az akkor gróf Pálffy János ezredes tulajdonában állt, későbbi 39. számú gyalogezredbe helyezték. 1759. márciusában főhadnaggyá lépett elő. 1759. június 18-án pedig, a két évvel korábban császári-királyi szolgálatba átvett toszkán-gyalogezredbe nyert századosi kinevezést.¹³⁰² Alakulatát a hétéves háború lezárását követően, 1763 júniusában a császári-királyiból ismét toszkán alárendeltségbe helyezték.¹³⁰³ Kosztolányi viszont csak 1767. február 1-jén tért vissza a császári-királyi szolgálatba, amikor is az akkori Nádasdy-, későbbi 9. számú hu-

1298 Fenti csapattestre lásd a 381. jegyzetet.

1299 HELLEBRONTH 214. o.; KEMPELEN VI. 75. o. – Nagy Iván állítása, miszerint a család 1730-tól állt a magyar bárók sorában, minden valószínűség szerint téves. Vö. NAGY Iván VI. 284. o.

1300 A német nyelvű forrásokban Johann néven szerepel. Vö. ML DR 3 1818 Karton-Nr. 6871.

1301 AMON, 1882. 234, 269. o.; DEDEKIND, 1879. 663, 733. o.; HELLEBRONTH 214. o.; ML DR 3 1818 Karton-Nr. 6871; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; KA MMThO Index I.; KEMPELEN VI. 75. o.; MS 1797 266. o.; MS 1833 480. o.; PP Generale I. Bd. fol. 23.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 50. o.; ST HR 4 1792 Karton-Nr. 7456; ST HR 4 1796 Karton-Nr. 7459; ST HR 8 1789 Karton-Nr. 7639; THÜRHEIM I. 290. o.; WREDE II. 495. o.

1302 A fenti csapattest történetére vonatkozóan lásd WREDE II. 619. o.

1303 Ennek túlzott jelentősége nem volt, miután a toszkán nagyherceg 1737 óta Mária Terézia férje, Lotharingiai Ferenc, 1745-től I. Ferenc István néven német-római császár, 1765-től pedig fiuk, Péter Lipót, a későbbi II. Lipót császár volt.

szárezredbe helyezték kapitányként. 1775. augusztus 16. őrnagy. 1784. május 1. alezredes. 1788. július 21-én ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1793-ban, október 29-én kelt visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, október 28-i dátummal vezérőrnagyi kinevezést nyert. 1794 májusában nyugállományba vonult, 40 évet meghaladó katonai szolgálatot követően. Kitüntetései: 1789-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, amit még az utolsó török elleni háború során, 1788–89 folyamán érdemelt ki.

1790. november 27-én magyar bárói méltóság adományozásában részesült. Nős, Beliczay József bihari alispán özvegyét, szentmiklósi Pongrácz Klárát vette feleségül.¹³⁰⁴

44. LEVACHICH VON LATISCHLOWITZ, JOSEPH, LOVAG

1752–1753 k.¹³⁰⁵ *Dreznik (Otocsáci ezred, Károlyvárosi Határőrvidék; ma: Dreznik Grad, Horvátország) – 1821. március 7. Pécs (Baranya vm.)*

Egy katona fia. Római katolikus.

1769. július 5-én a 22. számú Lacy-yalogezredben kezdte közlegényként. 1771. június 16. káplár. 1771. szeptember 1. strázsamester. 1782. március 1-jén alhadnagyi kinevezést kapott a 36. számú Török-huszárezredbe.¹³⁰⁶ Ennek felosztását követően, 1775. augusztus 1-jén az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe helyezték. 1775. november 25. főhadnagy. 1779. január 1. másodkapitány. 1788. március 16. elsőkapitány. 1789. szeptember 3. másodőrnagy. 1790. február 11. alezredes. 1794-ben pedig, május 29-én kelt hadsereg-főparancsnoksági rendelet alapján május 28-i hatállyal ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.

1796. október 7-én kelt udvari haditanácsi rendelet nyomán, a szeptember 2-i würzburgi csatában elszenvedett súlyos sebesülése következtében, december 21-i hatállyal nyugállományba helyezték, összesen több mint 27 év katonai szolgálatot követően.

1304 ERNST 100. o.; KEMPELEN VI. 165–166. o.; ML HR 9 1792 1. Teil Karton-Nr. 7680; MS 1807 365. o.; NAGY Iván I. 284, 6. 385–387. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 52. o.; ST HR 9 1793 Karton-Nr. 7700; WURZBACH XIII. 35–36. o.

1305 A rendelkezésre álló mustrajegyzék adatai alapján valószínűsíthető időpont (vö. ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735). Wurzbach szerint ugyanakkor 1753-ban, míg a nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint 1751-ben született. Vö. WURZBACH XV. 23. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 29.

1306 A csapattestre vonatkozóan lásd a 420. jegyzetet.

Kitüntetései: 1801-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét a fent említett würzburgi csatában tanúsított vitézségeért.

Nős.¹³⁰⁷

45. LILIEN, PHILIPP, BÁRÓ

(VEZÉRŐRNAGY)

1774 k.¹³⁰⁸ *Werl (Kölni Választófejedelemség, Német-római Birodalom) – 1824. január 18. Münster (Vesztfália, Porosz Királyság)*

Nemesi származású, birodalmi német. Római katolikus.

1792. május 28-ától alhadnagyként szolgált a 26. számú József főherceg-dragonyosezredben.¹³⁰⁹ 1795. március 16-án másodkapitányi kinevezést nyert az Anhalt-Zerbsti szabadcsapat lovasszázadába.¹³¹⁰ Majd ennek feloszlását követően, 1798. június 1-jén az újonnan felállított 6. számú, 1799-től báró Michael Melas lovassági tábornok tulajdonában állt vértesezredbe helyezték.¹³¹¹ 1799. október 1. elsőkapitány. 1808. szeptember 16-án a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe helyezték másodőrnagyi rangban. 1809. április 4-én elsőőrnaggyá, majd még ugyanazon hónap 24-én alezredessé léptették elő. 1812. augusztus 16-án pedig ezredesi és ezredparancsnoki kinevezést nyert.

1820. január 16-i hatállyal, még az előző évben, december 3-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, vezérőrnagyi ranggal nyugdíjazták, összesen 27 év 7 hónap és 19 nap katonai szolgálatot követően.

Nőtlen.¹³¹²

1307 AMON, 1892a. 136, 164, 168. o.; HL MMThO Index 52. o.; KA MMThO Index II.; ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735; PP Oberste I. Bd. fol. 29.; ST HR 10 1794 Karton-Nr. 7753; WURZBACH XV. 23–24. o.

1308 ML HR 8 1817 Karton-Nr. 7636; ML HR 8 1818 Karton-Nr. 7636. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv és Schmidt-Brentano szerint viszont 1772 a születés időpontja. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 103. és SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 106. o.

1309 Fenti alakulatra lásd a 335. jegyzetet.

1310 1790-ban Frigyes Ágost, Anhalt-Zerbst hercege egy, két századnyi gránátosból és egy századnyi lovasságból álló alakulatot állított fel. Ez segédcsapatként, kezdetben részben, 1797-től pedig teljesen császári szolgálatban állt. 1798-ban azonban az első koalíciós háborút követően feloszlásra került. WREDE II. 451, III./2. 921. o.

1311 Fenti csapattestre lásd az 1175. jegyzetet.

1312 AMON, 1880. 442, 464, 485, 528. o.; ML HR 8 1817 Karton-Nr. 7636; ML HR 8 1818 Karton-Nr. 7636; MS 1820 478. o.; PP Generale I. Bd. fol. 103.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 106. o.

46. LIPSZKY JÁNOS, SZEDLICSNAI

1766. április 10. Szedlicsna (Trencsén vm., 1902-től Vágszállás; ma: Trencsénstankóc/Trenčianske Stankovce településrésze, Szlovákia) – 1826. május 2. Szedlicsna

Nemesi származású, magyar. Szülei: L. Imre és Pettey Borbála. Evangélikus.

1776–1777 között a losonci református iskolában, majd a trencsényi piaristáknál, végül 1779–1782 között a híres pozsonyi evangélikus gimnáziumban tanult.¹³¹³

1783-ban hadapródként csatlakozott az Andreas von Neu ezredes vezette katonai térképészethez.¹³¹⁴

1784. december 11-én pedig önköltséges hadapródként felvételt nyert az akkori Graeven-, későbbi 4. számú huszárezred állományába. Valójában viszont, többnyire kikülönítetten, továbbra is „a magyarországi katonai térképezés”, vagyis az első katonai felmérés munká-

A kép jogvédelem alatt áll!

46. kép Lipszky János

taiban vett részt. Visszahelyezését követően, 1787 novemberétől azonban a török elleni háború során a hadszíntérre vezényelve már tényleges harccselekményekben is részt vett ezrede soraiban.¹³¹⁵ 1788. február 10-én vicekaplár, 1788. március 21-én pedig valóságos kaplár lépett elő. 1788. december 4-én alhadnagyi kinevezést nyert. 1794. május 1-jén, főhadnagyi előléptetés mellett segédtiszti beosztásba helyezték az 1791-ben új ezredtulajdonossá kinevezett báró Vécsey Siegbert altábornagy mellé. 1799. november 21-én, továbbra is segédtiszti beosztásában maradva, szeptember 8-i visszamenőleges hatállyal másodkapitányi kinevezést nyert. 1805-ben, november 3-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján november 2-i, visszamenőleges hatállyal főstrázsamesteri (őrnagyi) kinevezést nyert a magyarországi in-

¹³¹³ Wurzbach szerint a bécsújhelyi Katonai Akadémián, illetve a Mérnökakadémián is tanulmányokat folytatott, ezekre vonatkozóan azonban semmilyen egyéb adat nem áll rendelkezésre, így későbbi életrajzírói sem tartják ezt valószínűnek. Vö. WURZBACH XV. 234. o.

¹³¹⁴ Erről csak saját önéletrása tanúskodik, más hivatalos forrás nem bizonyítja. Ld. REISZ T. 1994. 56. o., ill. REISZ T. 2002. 77. o.; ZACHAR, 2001. 55. o.

¹³¹⁵ Nyilván ennek is köszönhető ekkor megkezdődött emelkedését a ranglétrán.

szurrekció törzsébe. Itteni beosztása megszűntével, 1806. február 1-jén eredeti alakulata, a 4. számú huszárezred létszámfeletti őrnagyaként az egyik törzsdragonyos-ezredbe kapott beosztást,¹³¹⁶ majd ennek feloszlataa következtében a galíciai főhadparancsnokság 1806. március 14-i rendelete alapján, március 1-jei visszamenőleges hatállyal előbb a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe helyezték létszámfeletti őrnagyként, majd a morvaországi és sziléziai főhadparancsnokság 1807. február 3-án kelt rendelete alapján, február 1-jei visszamenőleges hatállyal a 9. számú Frimont-huszárezredbe másodőrnagyként. 1808. február 22-én elsőőrnaggyá lépett elő. 1809-ben, a belső-ausztriai főhadparancsnokság március 16-án kelt rendelete alapján, március 18-ával az ismét hadba hívott inszurrekció főszállásmesteri karába vezényelték.¹³¹⁷ Május 8-án alezredesi kinevezést nyert.¹³¹⁸ A harcok lezárultát követően, 1809. október 1-jén a 2. számú József főherceg-huszárezredbe helyezték másodezredesi kinevezéssel egyidejűleg.¹³¹⁹ 1810. január 6-ától báró Geramb Lipót ezredparancsnok tartós szabadságolása következtében ténylegesen ő vette át az ezred parancsnokságát.

1813. január 1-jével, az erdélyi főhadparancsnokság által, az Udvari Haditanács 1812. november 30-i leirata nyomán 1812. december 20-án kibocsátott rendelet alapján, betegségei (szemei gyengesége, mellkasi problémái) következtében ideiglenes rokkantként, saját kérésére nyugállományba helyezték

1316 A törzsdragonyosok mibenlétére vonatkozóan lásd az 513. jegyzetet. – Az 1805-ös háborúban két törzsdragonyos-ezred is felállításra került az egyik a felső-ausztriai Welsben, a másik Laibachban (ma: Ljubljana, Szlovénia), feloszlásukat pedig egyaránt 1806 áprilisában Sopronban hajtották végre. (Ld. WREDE III/2. 942. o.) Azt, hogy Lipszkyt melyikbe helyezték, egyelőre nem sikerült megállapítani, miután neve egyik törzsdragonyos-ezred állománytáblázatában sem szerepel (vö. ST Staabs DR in Deutschl. 1805–1806 Karton-Nr. 11.790; ST Staabs DR in Italien 1805–1806 Karton-Nr. 11.791). Ami ugyanakkor nem zárja ki, ezek egyikében történő szolgálatteljesítését. Az elvezényelt, de hivatalosan át nem helyezett katonák nyilvántartása, tapasztalataink alapján, ugyanis továbbra is eredeti alakulatuk állományában történt. A leginkább valószínű azonban, az, hogy idehelyezése csupán adminisztratív jellegű volt, vagyis rövid ideig hivatalosan innen kapta az illetményét, ténylegesen ugyanakkor sosem vonult be a nevezett alakulathoz. Ezt valószínűsíti, hogy a csapattestet életrajzában sem említi. Vö. REISZ T. 1994.

1317 ST HR 9 1808, 1809 Karton-Nr. 7709. – Zachar József szerint ugyanakkor visszamenőlegesen, március 5-i hatállyal. Ld. ZACHAR, 2001. 59. o.

1318 Visszamenőlegesen március 16-i hatállyal. ZACHAR, 2001. 59. o.

1319 ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; ST HR 2 1809 Karton-Nr. 7371. – Zachar József kutatásai szerint ugyanakkor csak október 7-én nyert ide kinevezést, visszamenőlegesen október 4-i hatállyal. Vö. ZACHAR, 2001. 60. o.

mintegy 29 évi katonai szolgálatot követően.¹³²⁰ A továbbiakban birtokaira visszavonultan gazdálkodott.

Katonai pályafutása során kiemelkedő tevékenységet mindenekelőtt térképészként fejtett ki. 1795 és 1805, illetve 1806 és 1808 között ugyanis, előbb 1802-ig Vécsey segédtisztjeként, az ő halálát követően pedig az Udvari Haditanács külön engedélyével, ezredétől elvezényelve Pesten tartózkodott és térképészeti munkákat folytatott. Ebben az időszakban készítette el fő művét, a *Mappa generalis Regni Hungariae*-t, Magyarország és társországai, minden korábbinál pontosabb, teljes, általános térképét, valamint ekkor állította össze Pest és Buda várostérképét is.

Nőtlen.¹³²¹

47. LÖPPER, FRANZ, LOVAG¹³²² (VEZÉRŐRNAGY)

1741. Freiburg (Elő-Ausztria; ma: Freiburg im Breisgau, Németország) – 1801. február 12. Sankt Pölten

Nemesi származású, német. Római katolikus.

1756-ban valószínű hadapródként csatlakozott a gróf Carl Colloredo-Wallsee vezérőrnagy¹³²³ tulajdonában állt, későbbi 40. számú gyalogezredhez.¹³²⁴ 1758-ban zászlóssá lépett elő. 1759-ben az egy évvel korábban alapított Grün-Loudon-gránátoszászlóaljak egyikébe nyert alhadnagyi kine-

1320 PP Oberste I. Bd. fol. 75. – Életrajzában testi gyengeségét és erősen zilált egészségét említi nyugdíjazása okaként (ld. REISZ T. 1994. 66. o.). Nyugállományba vonulásának való oka azonban, Reisz T. Csaba kutatásai alapján vezénylőezredesi kinevezésének elmaradása, illetve a hadvezetés azon szándéka volt, miszerint új beosztásba, Franz Xaver Richter von Binnenthal vezérőrnagy (utóbb c. táborszernagy) háromszögelési osztályára helyezik. Ld. REISZ T. 2002. 90–91. o.

1321 GQMST fol. 48. v., 49. r.; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; PP Oberste I. Bd. fol. 75.; REISZ T. 1994; REISZ T. 2002; ST HR 2 1813 Karton-Nr. 7374; ST HR 4 1805 Karton-Nr. 7467; ST HR 8 1806, 1807 Karton-Nr. 7650; ST HR 9 1808, 1809 Karton-Nr. 7709; THÜRHEIM II. 42. o.; ZACHAR, 2001.

1322 Több helyen bárónak címezik, erre vonatkozóan azonban semmilyen hitelt érdemlő bizonyíték nem áll rendelkezésre. Vö. AMON, 1893. 228. o.; MS 1801 249. o.; THÜRHEIM II. 70–71. o.

1323 1758. április 15-től altábornagy.

1324 A források csak önkéntesként (Freiwilliger, Volontaire) említik. Vö. ML HR 3 1785 Karton-Nr. 7388; WURZBACH XV. 397. o.

vezést.¹³²⁵ 1762-ben az akkor gróf Gyulay Ferenc tulajdonában álló, későbbi 51. számú gyalogezredbe helyezték. 1768. főhadnaggyá lépett elő. 1771-ben másodkapitányi kinevezést nyert az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredbe. 1775. elsőkapitány. 1793. augusztus 1. harmadik őrnagy. 1794. február 1. második őrnagy. 1797. május 15. alezredes. 1797. július 8-án ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1800-ban, október 25-i legfelsőbb elhatározás alapján november 27-i hatállyal vezérőrnagyi kinevezést nyert. 1800. december 18-án Frankenmarktnál, kimerült csapatai élén, francia fogásba esett.

Kitüntetései: 1796. május 11-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

Nőtlen.¹³²⁶

48. MECSÉRY DÁNIEL, MECSÉRI (1806-TÓL) CSÓRI BÁRÓ (ALTÁBORNAGY)

1759. szeptember 29. Kőszeg – 1823. december 30. Bécs

Nemesi származású, magyar. Szülei: M. István ügyvéd és Küttl Zsuzsanna.¹³²⁷ Evangélikus.

Nemes-Csoóban (ma: Nemescsó) járt elemi iskolába, majd 1773-tól a pozsonyi gimnáziumot látogatta. 1777-ben jogi vizsgát tett, majd előbb Kőszegen, utóbb Sopronban kapott ügyvédbojtári állást. 1779. január 23-án azonban önköltséges hadapródként csatlakozott az akkor herceg Esterházy Miklós tábornagy tulajdonában állt, 33. számú számú gyalogezredhez.¹³²⁸ 1782. május 1-jén strázsamesterré lépett elő. 1784. január 1-jén ezredsegédtiszti kinevezést kapott az akkor gróf Esterházy Imre lovassági tábornok tulaj-

1325 1758-ban báró Gideon Ernst von Laudon (1759-től Loudon) tábornaggyal, főként külföldiekkel és dezertőrökből toborzott legénységből két, egyenként négy kompániából (század) álló gránátoszászlóaljhoz hozott létre, amelyek azonban 1763-ban, a háború lezárását követően feloszlásra kerültek. WREDE II. 431. o.

1326 AMON, 1893. 210–211, 228, 414, 415. o.; ML HR 3 1785 Karton-Nr. 7388; MS 1797 285. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 59. o.; ST HR 3 1793 Karton-Nr. 7405; WURZBACH XV. 397–399. o.

1327 MECSÉRY 137. o.; MERÉNYI-METZGER, 2009. 5. o.; SZLUHA, 1998. 89. o. – Benczénél tévesen Kütti vezetéknéven szerepel. Vö. BENCZE 6. o.

1328 ML HR 3 1785 Karton-Nr. 7388; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; ML IR 33 1783 Karton-Nr. 2942 – A katonai források tükrében fenntartással kell kezelnünk az altábornagy, másolatban fennmaradt, hibáktól nem mentes önéletrajzában, illetve, a nyilván ennek nyomán, Benczénél is szereplő 1778. január 1-jei dátumot. Vö. MECSÉRY 138. o.; BENCZE 8. o.

donában lévő, későbbi 3. számú huszár-ezredbe. 1785-ben alhadnagyi rangot kapott, de továbbra is megmaradt ezredsegédtiszti beosztásában. 1788. főhadnagy. 1793. május 1. másodkapitány. 1794. július 24. elsőkapitány. 1796-ban, december 17-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, december 4-i visszamenőleges hatállyal az akkori Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe kapott őrnagyi kinevezést.¹³²⁹ 1797. augusztus 31-én alezredessé, 1798. május 8-án pedig ezredessé lépett elő.¹³³⁰ 1800-ban, a hadseregparancsnokság Welsben, október 31-én kelt

A kép jogvédelem alatt áll!

47. kép báró Mecséry Dániel

rendelete alapján, október 28-i visszamenőleges hatállyal vezérőrnagyi kinevezést nyert.¹³³¹ A harmadik koalíciós háború során, az 1805. október 20-i eschenauai ütközetben a testén és főként a fején rendkívül súlyos sérüléseket szenvedett, amelyekből azonban csodával határos módon felépült, kiérdemelve ezzel „a legkeményebb fejű magyar” nevet.

1809. február 12-én altábornaggyá lépett elő. 1814. január elején pedig sziléziai és morvaországi főhadparancsnok lett. Végül, 1815-től, az Udvari Haditanács tagjává kinevezve, Bécsben élt egészen haláláig.

1809. október 1-jétől a 2. számú József főherceg-huszárezred másodtulajdonosa.

Kitüntetései: 1796. május 11-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

1808-ban pedig megkapta a Mária Terézia Katonai Rend parancsnoki keresztjét is. Ezenkívül elnyerte az Arany Polgári Díszkeresztet is.

1806. október 29-én magyar bárói méltóság adományozásában részesült. Valóságos belső titkos tanácsos.

1329 HKR Akten 3 1796 2939; HKR Prot. 1796 Dep. Lit. G 11867 – Bencze közlése, miszerint őrnagyi kinevezésére már novemberben sor került, egyértelműen téves. Vö. BENCZE 26. o.

1330 ST HR 10 1798 7756. – A 10. huszárezred történetében szereplő állítás, miszerint ekkor másodezredessé lépett elő, és csak ezt követően nyerte el az ezredparancsnokságot, egyértelműen téves. Vö. AMON, 1892a. 179. o.

1331 ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758. – A Benczénél szereplő október 18-i, illetve a Schmidt-Brentanónál szereplő 1801. január 15-i időpontok minden bizonnyal tévesek. Vö. BENCZE 34. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 63. o.

Nős. 1790. április 14-én vette feleségül Johanna von Fischert. Majd megözvegyülvén, 1812. október 18-án másodszor is megházasodott, választottja ezúttal szirmabesenyői Szirmay Teréz volt. Első feleségétől született egyetlen gyermeke, Károly, aki azonban csak 11 évet élt.¹³³²

49. MESKÓ JÓZSEF, FELSŐKUBINI (1804-TŐL) BÁRÓ (ALTÁBORNAGY)

1762. január 22.¹³³³ Erdőtarcsa (Nógrád vm.) – 1815. augusztus 29. Kőszeg

48. kép báró Meskó József

Nemesi származású, magyar. Szülei: M. János és Gedey Johanna. Evangélikus.

1779. november 1-jétől önköltséges hadapródként szolgált az akkori Wurmser, későbbi 8. számú huszárezredben. 1783. november 1-jén valóságos káplárrá, 1787. október 1-jén alhadnaggyá lépett elő. 1790. február 1-jén másodkapitányi kinevezést kapott az akkori Hadik-, későbbi 6. számú huszárezredbe. 1793. május 16-án elsőkapitánnyá lépett elő. 1797. augusztus 31-én a korábbi Barco-, későbbi 10. számú huszárezredbe helyezték harmadik őrnagyként.

¹³³⁴ 1798. május 1-jén pedig, egész osztályával együtt az újonnan alapított 7. számú, 1801-től János liechtensteini herceg, altábornagy¹³³⁵ tulajdonában álló huszárezredbe helyezték másodőrnagyi rangban.¹³³⁶ 1799.

¹³³² AMON, 1892a. 177, 179. o.; BENCZE; *MOL címereslevelek*; MECSEY; MERÉNYI-METZGER, 2009.; HKR Akten 3 1796 2939; HKR Prot. 1796 Dep. Lit. G 11867; ML HR 3 1785 Karton-Nr. 7388; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; ML IR 33 1783 Karton-Nr. 2942; KA MMThO Index I.; KA MMThO Index II.; MS 1824 467. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 63. o.; ST HR 2 1809 Karton-Nr. 7371; ST HR 10 1797 Karton-Nr. 7755; ST HR 10 1798 7756; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758; SZLUHA, 1998. 87–89. o.; WURZBACH XVII. 231–235. o.

¹³³³ SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 64. o. – A 7. számú huszárezred 1804-es mustrajegyzéke és ugyanezen huszárezred története alapján datálható 1757–1758 körüli születési időpont valószínű tévedés. Vö. ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; PIZZIGHELLI, 1896. 96. o.

¹³³⁴ Báró Barco Vince lovassági tábornok, ezredtulajdonos 1797. május 11-én elhunyt, új ezredtulajdonost viszont csak 1797. november 3-án állított a hadvezetés az ezred élére, báró Mészáros János altábornagy személyében.

¹³³⁵ 1808-tól lovassági tábornok, 1809-től tábornagy.

¹³³⁶ A mustrajegyzék alapján valószínű június 1-jén érkeztek új állomáshelyükre és ekkortól töltötte be új beosztását. Vö. ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591.

május 20. elsőőrnagy. 1800. szeptember 15. alezredes. 1800. november 26. ezredes és ezredparancsnok. 1808. június 23. vezérőrnagy. 1813. április 7. altábornagy.

1813. szeptember 27-én a drezdai csatában, az általa vezetett hadosztály néhány egységével együtt fogságba esett. Majd a franciaországi Blois-ba szállították, ahonnan csak Napóleon bukása után, a következő év tavaszán térhetett haza.

1814 szeptembere körül nyugállományba helyezték, 35 év katonai szolgálatot követően. Több éve tartó súlyos betegsége következtében azonban rövidesen elhunyt.¹³³⁷

Kitüntetései: az 1799. és 1800. évi hadjáratokban tanúsított eredményes működéséért és kiemelkedő vitézségeért 1801. augusztus 14-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, majd a győri csatavesztést követően a hadosztályával végrehajtott sikeres kitörésért, 1809. augusztus 25-én a parancsnoki keresztet is.

1804. február 3-án magyar bárói méltóság adományozásában részesült.

Nős, 1801. augusztus 2-án, ezrede akkori állomáshelyén az osztrák–sziléziai Troppauban vette feleségül egy pfalzi választófejedelemségbeli alezredes lányát, Katharina von Görzöt, de gyermekük nem született.¹³³⁸

1337 Haláláról a Pressburger Zeitung is megemlékezett. Ld. Pressburger Zeitung, 1815. (szeptember 26.) 76. sz. 1. o.

1338 *Gesch. HR* 7. 555, 645. o.; HKR Akten 1815 M 1 35/82; HKR Prot. 1801 Dep. Lit. G 6450; HKR Prot. 1814 F/191; HKR Prot. 1814 G/5872; HKR Prot. 1814 M/2324; HORSTENAU 189, 229. o.; KA MMThO F. IV. M. 72; KA MMThO Index II.; KEMPELEN VII. 164. o.; Liber regii; ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; MS 1815 517. o.; NAGY Iván VII. 426–447. o.; Pressburger Zeitung, 1815. (szeptember 26.) 76. sz. 1. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 64. o.; ST HR 7 1800, 1801 Karton-Nr. 7600; ST HR 10 1797 Karton-Nr. 7755; SZLUHA: *Felvidéki családok*. I.

50. MOHR, JOHANN FRIEDRICH, (1779-TŐL) BÁRÓ

(LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1769. július 18.¹³³⁹ Nagy-Mihály (Zemplén vm.; ma: Michalovce, Szlovákia) –
1847. február 13. Clausano (Lombard–Veneto Királyság, Habsburg Birodalom)

49. kép báró Johann Friedrich Mohr

Nemesi származású, birodalmi német.¹³⁴⁰

Szülei: Karl Christoph Gottlob von M. (1779-től báró) cs. k. alezredes, a Mária Terézia Katonai Rend lovagja és Luise Friderike von Oeschelwitz. Evangélikus. 1786-tól hadapródként szolgált a mérnökarban.¹³⁴¹ 1787-ben alhadnagyként az akkor gróf Dagobert Sigmund Wurmser tulajdonában álló, későbbi 8. számú huszárezredbe helyezték. 1789. főhadnagy. 1794. július másodkapitány. 1796-ban őrnagyi kinevezést nyert, egyúttal ezredének tulajdonosa, Wurmser tábornagy, akit idő-

közben az itáliai hadsereg főparancsnokának neveztek ki, maga mellé vette szárnysegédnek, így az ezred állományából a nagy tábornokba került. 1798-ban, február 5-én kelt, visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, január 29-i dátummal, elsőőrnagyi rangban a 4. számú Vécsey-huszárezredbe helyezték. 1800. június 13-án alezredessé, 1804. március 31-én pedig ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1808. augusztus 15-én vezérőrnagyi kinevezést nyert. Az 1809. évi ötödik koalíciós háborúban a VII. hadtest elővédjének volt a parancsnoka. Az 1812-es oroszországi hadjáratban a Napóleon oldalán harcoló császári-királyi segédhadtestben egy dandárt vezényelt. 1813. július 26-án altábornagyi kinevezést nyert. Az 1813-as őszi hadjáratban ennek megfelelő beosztásban, hadosztályparancsnokként vett részt. A lipcsei csatában egy lövés következtében a bal mellkasán súlyosan megsérült, de 1815-ben I. Joachim (Murat) nápolyi király ellen már is-

1339 WENGEL, 1879. 707. o. – A 4. huszárezred történetében, és talán ennek nyomán Schmidt-Brentanónál viszont 1765. július 18. szerepel. A mustrajegyzékek alapján pedig 1766–1767 is lehet a születési időpont. Vö. AMON, 1882. 344. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 65. o.; ML DR 5 1817 Karton-Nr. 6976; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628.

1340 Egészen pontosan ansbachi eredetű család.

1341 A 4. huszárezred története szerint ezt megelőzőleg, már 1783-tól a Hadmérnök Akadémia hallgatója volt, más forrás azonban ezt nem támasztja alá. Vö. AMON, 1882. 344. o.

mét hadosztályparancsnokként harcolt az itáliai hadszíntéren. A döntő jelentőségű torentinói csatában (május 2–3.) ő vezette a centrumot és a balszárnyat, miáltal nagymértékben hozzájárult a győzelem kivívásához. 1815. június 17-ét követően, amikor is a Dél-Itáliában állomásozó császári-királyi csapatok zöme Dél-Franciaországba vonult, ő lett a Nápolyban maradt császári-királyi megszállóerők parancsnoka.

1821-ben Frimont lovassági tábornok alárendeltségében a cs. k. haderő balszárnyát képező hadtest parancsnokaként részt vett a nápolyi alkotmányos mozgalom leverésében. 1824-től helyettes venetói főhadparancsnok, 1825 júliusától pedig velencei erőd- és városparancsnok. 1827-től erdélyi főhadparancsnok. 1830. január 11-én lovassági tábornokká és az Udvari Haditanács alelnökévé nevezték ki. 1831-ben pedig az Államtanács katonai osztályának lett a vezetője.

1836. február 13-án, fél évszázados katonai szolgálatot követően, saját kérelmére nyugállományba helyezték.

1815. január 6-ától az akkori 5. számú Savoya-dragonyosezred tulajdonosa.¹³⁴²

Kitüntetései: 1806. január 22-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét az 1805-ös austerlitzi csatában tanúsított vitézségének köszönhetően. Ezenkívül birtokosa volt a további kitüntetéseknek is: Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoki keresztje, Osztrák Császári Lipót Rend nagykeresztje (1836), az Újraegyesítés Szicíliai Szent György Rendjének nagykeresztje (1824), a Szicíliai Királyság¹³⁴³ Szent Ferdinánd Rendjének nagykeresztje (1815).

1779. augusztus 11-én apjával együtt birodalmi bárói méltóság adományozásában részesült. Valóságos belső titkos tanácsos.

Nős, 1798. március 15-én vette feleségül báró Sophie Friderike von Bibra-Schwebheimet. Egy lányuk született Aloisia Karolina.¹³⁴⁴

¹³⁴² Az ezred a legtöbb csapattesttől eltérően nem a mindenkori ezredtulajdonos, hanem az ezt a méltóságot 1683–1736 között betöltő Savoyai Eugén herceg nevét viselte, legfeljebb utasítás alapján a halálát követően is. A csapattest további hadszervezeti változásaira vonatkozóan lásd a 428. jegyzetet.

¹³⁴³ A (Nápoly-)Szicíliai Kettős Királyság elnevezés csak 1816-tól került bevezetésre.

¹³⁴⁴ AMON, 1882. 308, 321, 344–345. o.; KA MMThO Index I.; KA MMThO Index II.; ML DR 5 1817 Karton-Nr. 6976; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; MEGERLE, 1824. 79. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 65. o.; ST HR 4 1798 Karton-Nr. 7461; ST HR 8 1794 Karton-Nr. 7642; Taschenbuch der freiherrliche Häuser 389–390. o.; WENGEL, 1879. 707–714. o.; WURZBACH XVIII. 437–440. o.

51. NAGY FERENC, FELSŐŐRI (1804-TŐL) BÁRÓ

(CÍMZETES VEZÉRŐRNAGY)

1738. *Szekszárd (Tolna vm.)* – 1815. március 14.

Nemesi származású, magyar. Római katolikus.

1756. november 6-án önként beállt az akkor felállított Császár-, későbbi 1. számú huszárezredbe, ahol azonnal káplárrá léptették elő. 1756. december 15. strázsamester. 1758. április 1. zászlós. 1760. január 1. alhadnagy. 1760. augusztus 1. főhadnagy. 1760. december 1. másodkapitány. 1772. május 1. elsőkapitány. 1777. november 17. őrnagy. 1789. szeptember 3. alezredes. 1794. május 29-én, Tournai-ben (Osztrák-Németalföld; ma Belgium) kelt hadsereg-főparancsnoksági rendelet alapján május 31-i hatállyal ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.

1798. március 22-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, március 19-i visszamenőleges hatállyal, vezérőrnagyi rangfokozat adományozása mellett nyugállományba helyezték, több mint 41 év katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: 1796. május 11-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

1804 márciusában osztrák örökös tartományokbeli báróságot nyert.

Nős. Egy lánya született: Terézia.¹³⁴⁵

52. NAUENDORF, FRIEDRICH AUGUST JOSEPH XAVER, (1779-TŐL) GRÓF

(ALTÁBORNAGY)

1749. augusztus 3.¹³⁴⁶ *Heilsdorf (Szász Választófejedelemség, Német-római Birodalom)* – 1801. december 30. *Troppau*

Nemesi származású, birodalmi német (szász). Apja császári kapitány volt. Római katolikus.

---

¹³⁴⁵ AMON, 1898. 59, 90, 136–137, 166–167. o.; HIRTENFELD II. 473–474. o.; HKR Prot. 1794 Dep. Lit. G 6758; KEMPELEN VII. 363. o.; MEGERLE, 1822. 72. o.; ML HR 1 1791 Karton-Nr. 7296; ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297; MS 1815 518. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 67. o.; ST HR 1 1798 Karton-Nr. 7313.

¹³⁴⁶ Születésének időpontja meglehetősen bizonytalan. Wurzbach és Schmidt-Brentano szerint a fenti időpontban született, de Schmidt-Brentano kérdőjelesen egy 1741. április 28-i dátumot is feltüntet. A mustrajegyzékek alapján ugyanakkor 1742 tűnik a legvalószínűbbnek. Vö. WURZBACH XX. 103. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 68. o.; ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628.

1767-ben főhadnagyi rangban kezdte az akkor báró Karl Wilhelm Nauendorf altábornagy¹³⁴⁷ tulajdonában állt, későbbi 8. számú huszárezredben.¹³⁴⁸ 1768. másodkapitány. 1772. elsőkapitány. 1778. őrnagy. 1784. május 1. alezredes. 1788. december 29. másodezredes. 1790. január 16-án, tényleges állományba történő helyezésével együtt ezredparancsnokká lépett elő. 1792 végén, egészségügyi problémái következtében, december 13-i hatálylyal nyugállományba helyezték. Hamarosan azonban reaktiválták és 1793. március 16-án vezérőrnaggyá léptették elő. 1797. január 22-én pedig altábornagyi kinevezést nyert.

50. kép gróf August Friedrich Nauendorf

1800-ban véglegesen nyugállományba vonult.

1799. március 28-ától, ugyanazon a napon kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, korábbi alakulatának, a 8. számú huszárezrednek lett a tulajdonosa. Kitüntetései: 1779. május 19-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, 1795. december 18-án pedig a parancsnoki keresztjét.

1779-ben osztrák örökös tartományokbeli grófi rangra emeltetett.¹³⁴⁹

Nős, gyermektelen.¹³⁵⁰

1347 Nincs információ arról, hogy rokoni viszonyban álltak-e, de valószínű, nem véletlenül kezdte szolgálatát ebben az ezredben.

1348 ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628. – Wurzbach szerint ugyanakkor már 1763-ban megkezdte katonai pályafutását, még hozzá legény-ségi sorban. Vö. WURZBACH XX. 103. o.

1349 MEGERLE, 1824. 23. o. Wurzbach szerint pontosan március 12-én. Ez azonban kétséges, miután ő is figyelemre méltónak tartja, hogy grófi címe az alig két hónappal később, 1779 májusában a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjének odaadományozásáról kiállított diplomában nem kerül említésre. Vö. WURZBACH XX. 103. o.

1350 AMON, 1880. 430, 431. o.; MEGERLE, 1824. 23. o.; ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625.; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 68. o.; ST HR 8 1790 Karton-Nr. 7640; ST HR 8 1792, 1793 Karton-Nr. 7641; ST HR 8 1798, 1799 Karton-Nr. 7644; WURZBACH XX. 103–105. o.

53. NEIPPERG, ALBERT ADAM, GRÓF

(ALTÁBORNAGY)

1775. április 8.¹³⁵¹ Bécs – 1829. február 22. Párma (Pármai Hercegség)

A kép jogvédelem alatt áll!

51. kép gróf Adam Neipperg

Főnemesi származású, birodalminémet.¹³⁵²

Szülei: gróf Leopold Johann Nepomuk N. diplomata, császári követ és gróf Maria Ludovica Hatzfeld-Wildenberg-Werther. Nagyapja Wilhelm Reinhard N. (1726-tól) gróf, császári tábornagy, az Aranygyapjas Rend lovagja, dédapja báró Gerhard Friedrich N. cs. táborszernagy. Római katolikus.

A híres stuttgarti Károly-Akadémia elvégzését követően 1792. július 21-én, aznap keltezett udvari haditanácsi leirat alapján a 21. számú Gemmingen-gyalogezredbe

kapott zászlósi kinevezést.¹³⁵³ 1793. március 1-jén a Ferdinánd főherceg, Toszkána nagyhercege tulajdonában állt 23. számú gyalogezredbe, majd 1793. június 1-jén, alhadnaggyá előléptetve az akkori Blankenstein-, későbbi 6. számú huszárezredbe helyezték. 1793 végén, december 12-én Monsban kelt hadsereg-parancsnoksági rendelet alapján december 21-i hatállyal főhadnaggyá előléptetve táborkari szolgálatra vezényelték gróf Wenzel Kaunitz-Rietberg altábornagy¹³⁵⁴ mellé. 1795. november 5. százados. 1799. június őrnagy. 1800. november 26-án elsőőrnagyi kinevezést nyert az 5. számú Ott-huszárezredbe. 1804. augusztus 1-jén alezredessé előléptetve a 2. számú Schwarzenberg-ulánusezredbe helyezték. 1805. augusztus 1-jén ismét visszahelyezték az 5. számú huszárezredbe. 1806. január 16-án pedig ezredessé és az 1. számú Császár-huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1809. február 15-én a galíciai VII. hadtest élére kinevezett Ferdinánd főher-

1351 AMON, 1898. 229. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 68. o.; WURZBACH XX. 146. o. – A főszállásmesteri törzs személyügyi anyagában található 1773-as, illetve az 1. huszárezred 1807-es mustrajegyzéke alapján valószínűsíthető 1774 körüli születési dátum, minden bizonnyal tévesek. Vö. GQMST fol. 67. v. és ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302.

1352 Svábföldi eredetű, később Württembergben birtokos, régi nemesi család leszármazottja.

1353 AL, TL HR 6 1793 Karton-Nr. 7559. – Az 1. számú huszárezred története és Wurzbach szerint viszont hadapródként kezdte katonai szolgálatát. Vö. AMON, 1898. 229. o.; WURZBACH XX. 146. o.

1354 1794 áprilisától táborszernagy.

ceg mellé vezényelték főhadsegédként. 1809. május 24-én vezérőrnaggyá lépett elő. 1811 júliusától cs. k. követ Stockholmban. Az 1813-as őszi hadjárat kezdetétől a németországi hadszíntérre vezényelték, előbb, gróf Ferdinand von Bubna altábornagy távolléte idejére, megbízott hadosztályparancsnokként, majd pedig dandárparancsnokként. 1813. október 20-án, a lipcsei csatában nyújtott teljesítményéért, soron kívül altábornagyi kinevezést nyert. 1814-ben ismét diplomáciai megbízatást kapott, ezúttal Dél-Itáliába. Majd 1814. július 5-én Mária Lujza császárné kíséretét kapta feladatul. A továbbiakban Mária Lujza teljhatalmú megbízottjaként részt vett a Bécsi Kongresszuson. 1815 márciusában az időközben a Pármai Hercegséggel kárpólt egykori császárné főistálló-masternek és csapatai főparancsnokának nevezte ki. Napóleon visszatérését követően pedig a Nápoly ellen küldött cs. k. hadsereg elővédjének parancsnoki tisztét kapta. 1815. május 22-étől Nápoly katonai parancsnoka, júniusban azonban hadosztályával Dél-Franciaországba vezényelték. Fél év múlva tért vissza Bécsbe, ahol ismét Mária Lujza szolgálatába lépett, aki 1816 februárjában megbízta hercegségei diplomáciai ügyeinek vezetésével.¹³⁵⁵ 1821 tavaszán, amikor Piemontban is zavargásokra került sor, megbízták a Pó két partján állomásozó cs. k., illetve a szövetséges csapatok parancsnokságával. Tortonába történő gyors vonulásával jelentősen hozzájárult a piemonti rend helyreállításához. Élete további részében az időközben feleségévé lett Mária Lujza tartományainak igazgatásában vett részt.

1794. szeptember 14-én Németalföldön hadifogságba esett, de később elengedték.

1814. május 31-étől a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezred másodtulajdonosa.

Kitüntetései: 1801. augusztus 18-án elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét az 1800. december 25–26-i Mincio folyó mellett lezajlott ütközetben tanúsított vitézségeért. 1815-ben pedig elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend parancsnoki keresztjét az 1813-as hadjárat során és a lipcsei csatában kifejtett dicsőséges tevékenységéért. Ezenkívül a további kitüntetések tulajdonosa volt: Osztrák Császári Lipót Rend nagykeresztje, Orosz Szent Anna Rend I. osztálya, Orosz Szent György Rend IV. osztálya, Svéd Kard Rend nagykeresztje, Szardíniai Királyi Szent Móric és Lázár Rend nagykeresztje, Francia Becsületrend tisztikeresztje, Nápoly–Szicília Kettős Ki-

¹³⁵⁵ Időközben ugyanis Párma mellé még Piacenzát és Guastallát is megkapta.

ráltság Szent Ferdinánd Rendje, Nápoly–Szicília Kettős Királyság Konstantin és Szent György Rendjének nagykeresztje.

Valóságos belső titkos tanácsos, cs. k. kamarás.

Nős. 1811-ben házasodott össze gróf Therese Josephine Walpurgis Thurn-Valsassinaival, majd miután 1815-ben megözvegyült, 1821. augusztus 15. körül, I. Napóleon halála után pár hónappal feleségül vette az egykori francia császárnét, Habsburg Mária Lujza főhercegnőt.

Első feleségétől négy gyermeke született, köztük Erwin Franz, utóbb cs. k. altábornagy. Második feleségétől született fia, Wilhelm Albrecht pedig később Montenouvo hercege lett.¹³⁵⁶

54. NEMES GYÖRGY, HÍDVÉGI (1755-TŐL) GRÓF

(VEZÉRŐRNAGY)

1748.¹³⁵⁷ *Hídvég (Fehér (Felső-Fehér) vm.; ma: Hăghig, Románia) – 1808. február 27. Kolozsvár*

Nemesi származású, magyar (székely). Szülei: N. Ferenc (1755-től gróf) és gróf Bethlen Druzsina. Református.

1765. március 13-án alhadnagyi állást kapott a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredben. 1768. szeptember 1-jén vásárlás révén főhadnaggyá lépett elő. 1773. augusztus 25. másodkapitány. 1776. március 16. elsőkapitány. 1783. november 8. őrnagy. 1786. december 20. alezredes, 1789. április 1. másodezredes. 1793. február 28-án ezredparancsnoki kinevezést nyert, majd még ugyanazon évben, szeptember 10-én vezérőrnaggyá léptették elő.¹³⁵⁸

1800-ban helyezték nyugállományba, 35 év katonai szolgálatot követően.¹³⁵⁹

¹³⁵⁶ AL, TL HR 6 1793 Karton-Nr. 7559; AMON, 1898. 223, 229–232, 334. o.; GQMST fol. 67. v., 68. r.; KA MMThO Index II.; ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302; ML HR 3 1817 Karton-Nr. 7395; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML UR 2 1804 Karton-Nr. 7861; MS 1799 259. o.; *Relation der Schlachten bei Leipzig* 33. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 68. o.; ST HR 3 1814 Karton-Nr. 7419; ST HR 6 1793, IX–XII Karton-Nr. 7558; WURZBACH XX. 146–152. o.

¹³⁵⁷ SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 68. o.; AMON, 1878. 94. o. – Ugyanakkor a 11. számú huszárezred 1778-as mustrajegyzéke alapján 1746 a születés valószínűsíthető időpontja. Vö. ML HR 11 1778 Karton-Nr. 7774.

¹³⁵⁸ ST HR 11 1793 Karton-Nr. 7782; Thürheim II. 308. o. – A Schmidt-Brentano által közölt adat, miszerint már 1791-ben vezérőrnagyi rangot nyert, egyértelműen téves. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 67. o.

¹³⁵⁹ SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 68. o. – A 11. számú huszárezred története tévesen állítja, hogy már 1793-ban nyugállományba lépett. Vö. AMON, 1878. 94. o.

1755. augusztus 26-án apjával együtt magyar grófi cím adományozásában részesült.

Nős. Első felesége Bánffy Zsuzsanna, a második Maurer Anna, a harmadik Bornemissza Krisztina volt. Két gyermeke született: György és Druza.¹³⁶⁰

55. OTT KÁROLY PÉTER, (1791-TŐL) BÁTORKESZI BÁRÓ¹³⁶¹ (ALTÁBORNAGY)

1738. Esztergom – 1809. május 10. Buda

Nemesi származású, magyar.¹³⁶² Római katolikus.

1756 augusztusában a mérnökiskolából¹³⁶³ zászlósként az akkori Andlau-, későbbi 57. számú gyalogezredbe helyezték.

1759-ben alhadnagyi kinevezést nyert az akkor gróf Pálffy Rudolf altábornagy tulajdonában állt, későbbi 6. számú huszárezredbe. 1760 folyamán főhadnagyi kinevezést nyert. 1773 szeptemberében másodkapitánnyá, majd 1773. december 19-én elsőkapitánnyá lépett elő.¹³⁶⁴ 1775. októ-

A kép jogvédelem alatt áll!

ber 1-jén másodőrnagyi rangot kapott.¹³⁶⁵

52. kép báró Ott Károly Péter

1779-ben az akkori Kálnoky-, későbbi 2.

számú huszárezredbe helyezték elsőőrnagyként. 1784. május 13-án alezredesi kinevezést nyert. 1789. május 26-i hatállyal, május 27-én kelt udva-

1360 AMON, 1878. 28, 32, 94. o.; KEMPELEN VII. 438–440. o.; ML HR 11 1778 Karton-Nr. 7774; MS 1808 377. o.; NAGY Iván VIII. 122–127. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 68. o.; ST HR 11 1793 Karton-Nr. 7782; THÜRHEIM II. 308–309. o.

1361 Nyilvánvalóan elírás a német nyelvű forrásokban található bátorkézi előnév, a család ugyanis minden bizonnyal az Esztergom vármegyei Bátorkeszi településről vette előnevét.

1362 Wurzbach nemesi származásúnak tünteti fel, Nagy Iván és Kempelen viszont nem tüntetik fel munkáikban ezt a családot. Vö. WURZBACH XXI. 125. o.

1363 Az 1718-ban, egy 1717-es rendelet nyomán felállított, 1747-ben pedig katonai szervezetűvé alakított intézmény csak 1778-ban kapta a Hadmérnök Akadémia elnevezést.

1364 ML HR 6 1774 Karton-Nr. 7514. – Az 5. huszárezred 1805-ös mustrajegyzéke szerint viszont 1774 májusában. Vö. ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486.

1365 ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344. – Az 5. huszárezred 1805-ös mustrajegyzéke szerint viszont csak 1776-ban nyert másodőrnagyi kinevezést. Vö. ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486.

ri haditanácsi rendelet alapján ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1794. január 1-jei udvari haditanácsi leirat alapján 1793. december 28-i hatállyal vezérőrnagyi kinevezést nyert. 1796-ban az itáliai háború során gróf Dagobert Wurmser tábornagy elővédjének parancsnoka volt. 1797. február 4-én altábornagyi kinevezést nyert.

1800-ban nyugállományba helyezték, de 1801-ben reaktiválták. 1805-ben véglegesen nyugállományba vonult.

1801. április 21-étől az 5. számú huszárezred tulajdonosa volt.

Kitüntetései: 1790. december 19-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, amit a törökök elleni háború során 1788-ban Kalafátnál (Havasalföld, Oszmán Birodalom; ma: Calafat, Románia) tanúsított vitézségével érdemelt ki. 1799. október 13-án pedig megkapta a Mária Terézia Katonai Rend parancsnoki keresztjét is, az 1799-es itáliai harcokban nyújtott kiemelkedő teljesítményének köszönhetően.

Nős, két lánya született, Erzsébet és Jozefa. Előbbi később gróf Joseph Gatterburg von Gattermayer őrnagy felesége lett.¹³⁶⁶

56. PAUMGARTEN (PAUMGARTEN),¹³⁶⁷ MAXIMILIAN SIGISMUND AMAND JOSEPH, (1822-TŐL) BÁRÓ (ALTÁBORNAGY)

1767. október 26. Gnies (Stájerország, ma Sinabelkirchen településrésze, Ausztria)¹³⁶⁸ – 1827. január 1. Bécs

Nemesi származású, ausztriai német (stájer). Szülei: Maximilian von P. földbirtokos és báró Barbara von Metzburg. Öccse Johann Baptist P. altábornagy (1803-tól) báró és a Mária Terézia Katonai Rend lovagja. Római katolikus.

1778. július 1-jén került a bécsújhelyi Katonai Akadémiára. Innen 1787. július 7-én zászlós-hadapródként a 43. számú Thurn-Valsassina-gyalogezredbe helyezték.¹³⁶⁹ 1787. szeptember 21-én zászlóssá lépett elő. 1790. március

¹³⁶⁶ AMON, 1885. 452. o.; <http://wc.rootsweb.ancestry.com/cgi-bin/igm.cgi?op=GET&db=burgerschheidlin&id=I2120> (letöltve: 2013. június 15.); KA MMThO Index I.; MEGERLE, 1824. 83. o.; ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 6 1774 Karton-Nr. 7514; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 72. o.; ST HR 2 1789 Karton-Nr. 7361; ST HR 2 1792–1795 Karton-Nr. 7362; ST HR 5 1801 Karton-Nr. 7492; THÜRHEIM II. 42. o.; WURZBACH XXI. 125–127. o.

¹³⁶⁷ Kempelelnél ugyanakkor Baumgarten néven szerepel. Vö. KEMPELEN I. 496. o.

¹³⁶⁸ AMON, 1892a. 273. o.; ML UR 3 1804 Karton-Nr. 7892. – Svoboda és Wurzbach szerint viszont Grieshof a születési hely. Vö. SVOBODA 196. o.; WURZBACH XXI. 377. o.

¹³⁶⁹ Fenti csapattest 1809–1810 folyamán feloszlásra került. WREDE II. 241. o.

1-jén alhadnagyi, március 27-én pedig már főhadnagyi kinevezést nyert. 1790. április 1-jén a tiroli mesterlövészcsapatba helyezték, 1793. szeptember 23-án a főszállásmesteri törzsbe nyert beosztást. Majd 1794. március 16-án, századossá előléptetve visszahelyezték a tiroli mesterlövészcsapatba. 1799. október 25. őrnaggyá lépett elő.¹³⁷⁰ 1800-ban XV. Henrik reuss-plaueni herceg, altábornagy hadosztályának lett a tábornoki főnöke. 1801. január 1-jén a 3. számú Károly főherceg-ulánuszredhez helyezték, 1805. november 11-én pedig alezredesi kinevezést nyert a 3. számú Württemberg-dragonosredbe.¹³⁷¹ 1808. szeptember 1-jén az 5. számú vadászászlóalj parancsnoka lett. 1809. február 16-án ezredessé és a János liechtensteini herceg, lovassági tábornok vezette I. tartalékhadtest tábornoki főnökévé nevezték ki. 1810. február 1-jén a 10. számú Stipsicz-huszárezredbe helyezték létszámfeletti ezredesként. 1811. január 1-én ezredparancsnokká lépett elő, 1813. április 5-én vezérőrnagyi kinevezést nyert. A hatodik koalíciós háborúban többnyire dandárparancsnokként teljesített szolgálatot. 1824. október 9-én altábornagyi kinevezés mellett a galíciai Tarnówba (ma Lengyelország) helyezték hadosztályparancsnokként.

1826-ban orvosi kezelésre Bécsbe utazott, ott azonban hamarosan meghalt. Kiemelkedő katonai teljesítményén túl több hadtudománnyal foglalkozó mű is a nevéhez fűződik.

1793-ban a németalföldi hadszíntéren hadifogságba esett.

Kitüntetései: kis, illetve nagy tiroli érdemérem.

1822. szeptember 9-én osztrák bárói rangot, 1826. szeptember 15-én pedig erdélyi indigenátust nyert.

Nős, felesége Josephine Karoline von Hirling. Két gyermekük született, a még gyermekként elhunyt Maximilian és Josephine.¹³⁷²

1370 AMON, 1892a. 266, 267, 268, 273. o.; ML UR 3 1804 Karton-Nr. 7892. – Svoboda tévesen 1800-ra teszi őrnagyi kinevezését. Vö. SVOBODA 197. o.

1371 Fenti csapattestre lásd a 381. jegyzetet.

1372 AMON, 1892a. 273. o.; DEDEKIND, 1879. 670. o.; KEMPELEN I. 496. o.; MEGERLE, 1824. 85. o.; ML UR 3 1804 Karton-Nr. 7892; MS 1825 459. o.; MS 1826 42. o.; ÖMZ 1811. Zweites Heft 116. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 74. o.; ST HR 10 1811 Karton-Nr. 7765; SVOBODA 196–198. o.; THÜRHEIM I. 291. o.; WURZBACH XXI. 375, 377–378. o.

57. PIACSEK KÁROLY KRISTÓF¹³⁷³

(VEZÉRŐRNAGY)

1749. Klobusic (Trencsén vm.; ma Klobušice néven Ilava (Illava) városrésze, Szlovákia) – 1799. június 12. Schaffhausen (Helvét Köztársaság; ma Svájc)

Nemesi származású, magyar. Szülei: P. Antal Miklós és Marczibányi Borbála. Római katolikus.

1768. március 1-jén hadapródként csatlakozott az akkori Nádasdy-, későbbi 9. számú huszárezredhez. 1770. május 1-jén vásárlás révén alhadnaggyá, 1773. november 1-jén pedig, szintén vásárlás útján, főhadnaggyá lépett elő ezredében. 1778. október 16. másodkapitány. 1786. március 1. elsőkapitány. 1788. december 6. őrnagy. 1791. november 1. alezredes. 1793. december 9-én ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1797. május 12-én vezérőrnagyi kinevezést nyert. 1799-ben a németországi hadszíntéren dandárparancsnoki beosztásban teljesített szolgálatot, amikor május 25-én, az Andelfingennél (Helvét Köztársaság; ma Svájc) lezajlott csatában olyan súlyos sérüléseket szenvedett, hogy rövidesen életét veszítette.

Kitüntetései: 1789. december 21-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

Nős.¹³⁷⁴

58. PREIDT¹³⁷⁵ (1814-TŐL) VON CRONENHEIM, GEORG

1763.¹³⁷⁶ Brassó – 1827. június 7. Brassó

Valószínű nem nemesi származású, erdélyi szász. Evangélikus.

1779. március 29-én önköltséges hadapródként belépett az akkori Kálnoky-, későbbi 2. számú huszárezredbe, ahol nyugállományba helyezéséig szolgált. 1780. április 16. vicekáplár. 1781. május 15. valóságos káplár. 1782. június 21. strázsamester. 1783. június 7. alhadnagy. 1787. december 16. fő-

¹³⁷³ Nagy Iván tévesen csak Kristóf keresztnéven említi. Vö. NAGY Iván IX. 288–289. o.

¹³⁷⁴ KA MMThO Index I.; ML HR 9 1792 1. Teil Karton-Nr. 7680; MS 1794 205. o.; MS 1797 263. o.; NAGY Iván IX. 288–290. o.; SCHMIDT-BRENTANO 76. o.; ST HR 9 1793 Karton-Nr. 7700; WURZBACH XXII. 216–217. o.

¹³⁷⁵ Az egyik mustrajegyzékben Breidt formában is feltűnik. Vö. ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350.

¹³⁷⁶ PP Oberste I. Bd. fol. 91. – A mustrajegyzékek alapján ugyanakkor 1761–1762 körül született. Vö. ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353.

hadnagy. 1794. június 15. másodkapitány. 1797. augusztus 1. elsőkapitány. 1804. december 21. másodörnagy. 1805. december 7. elsőörnagy. 1808. február 22. alezredes. 1809-ben, a magyarországi főhadparancsnokság február 18-án kelt, visszamenőleges hatályú rendelete alapján február 16-i dátummal ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.

1809. június 27-én helyezték nyugállományba, több mint 30 év katonai szolgálatot követően.

1814-ben osztrák nemesség adományozásában részesült „von Cronenheim” előnévvel.

Nős. Alhadnagyként házasodott.¹³⁷⁷

59. PROHASKA, FRANZ ADOLF, (1816-TÓL) BÁRÓ „VON GUELFENBURG”

(CÍMZETES LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1768. május 19. *Pisek*¹³⁷⁸ (Csehország) – 1862. augusztus 20. *Bécs*

Valószínű cseh. Római katolikus.

1789. január 19-én kezdte pályafutását a császári-királyi hadseregben mint hadbíró (auditor). 1792-ben az otocsáci határőr-gyalogezred kerületébe helyezték kerületi hadbíróként. 1794-ben hadbíróként kapitányi rangfokozat adományozásában részesült. 1795. január 1-jei hatállyal, a Wurmser-féle osztrák-stájer szabadcsapat lovasságából akkor felállított horvát-szlávón határőr-huszárcsapatba került.¹³⁷⁹ Alakulatában, melyet 1798. július 1-jével határőr-huszárezreddé alakítottak, önként kombattáns (fegyveres) szolgálatot is teljesített. Sőt 1799. március 1-jén a rang- és fizetéscsökkenést is vállalva, továbbra is ezredében maradva, főhadnagyként aktív fegyveres szolgálatba lépett át. 1800. február 1-jén soron kívül másodkapitánnyá léptették elő. 1800. december 1-jén a horvátországi inszurrekcióba nyert elsőkapitányi ki nevezést. 1801. március 5-én az 5. számú varasdi határőr-gyalogezredbe,¹³⁸⁰ 1802. július 1-jén pedig az 53. számú Johann Jellasich-gyalogezredbe he-

1377 ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; MS 1828 475. o.; PIZZIGHELLI, 1905. 147. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 91.; ST HR 2 1808 Karton-Nr. 7370; ST HR 2 1809 Karton-Nr. 7371; THÜRHEIM II. 43. o.

1378 WURZBACH XXXIII. 326. o. – A mustrajegyzékek alapján viszont Prágában született. Vö. ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488.

1379 Fenti alakulatra vonatkozóan lásd a 889. jegyzetet.

1380 ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488. – Az 5. huszárezred 1811-es mustrajegyzéke alapján viszont a 3. számú határőr-gyalogezredbe helyezték, mégpedig március 6-án. Vö. ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487.

lyezték. 1802. szeptember 1-jén a 9. számú Erdődy-huszárezredbe nyert beosztást. 1806-tól 1809 végéig azonban, tartósan Bécsbe, a Katonai Főigazgatósághoz (General Militair Direction) vezényelték, hivatalosan ugyanakkor továbbra is a 9. huszárezred állományában maradt. 1807. november 1-jén másodőrnagyi kinevezést nyert, december 1-jén viszont létszámfeletti állományba helyezték. 1809. június 1-jén létszámfeletti alezredessé lépett elő.¹³⁸¹ 1810. február 1-jén az 5. számú Radetzky-huszárezredbe helyezték továbbra is számfelettiként. 1812. május 31-én tényleges állományba került. 1813. október 6-án pedig ezredesi és egyben ezredparancsnoki kinevezést nyert. 1815. február 28-án ismét létszámfeletti állományba helyezték, és Itáliában harcoló ezredéből a németországi császári-királyi haderőhöz vezényelték, majd a magyarországi főhadparancsnokság katonai ügyosztályának előadója lett főhadsegédi beosztásban. 1816 körül az Udvari Haditanács keretében működő igazságügyi szabályozási bizottsághoz (Justiz-Normalien-Commission) vezényelték beosztott törzstisztként, hivatalosan továbbra is az 5. számú huszárezred állományához tartozó számfeletti ezredesként. Végül 1824. október 29-én, vezérőrnagyi kinevezés mellett formálisan is az igazságügyi szabályozási bizottsághoz helyezték államtanácsosi referensként. 1832. szeptember 6-án altábornaggyá lépett elő. 1835-ben az Udvari Haditanács második alelnökévé nevezték ki. Ezt a tisztséget 1840-ig töltötte be, ekkor ugyanis az Államtanács katonai osztályának lett a vezetője, egészen ennek 1848-as megszűnéséig.

1848-ban, július 3-i legfelsőbb elhatározást követően, július 11-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, július 16-i hatállyal helyezték, lovassági tábornoki kinevezés mellett nyugállományba, mintegy 59 és fél év katonai szolgálatot követően.

1835-től a 7. számú gyalogezred tulajdonosa.

Kitüntetései: 1814. június 1-jén elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. Ezenkívül a Pápai Krisztus Rend lovagja is volt.

¹³⁸¹ Meglepő módon a 9. számú huszárezred havi állománytáblázataiban, nyilvánvalóan figyelmetlenségből, végig őrnagyként kerül feltüntetésre, ugyanezen ezred 1810-es áthelyezési jegyzékében ugyanakkor pontosan szerepel az 1809. június 1-jei hatályú alezredesi kinevezés. Vö. ST HR 9 1808, 1809 Karton-Nr. 7709 és ST HR 9 1810 Karton-Nr. 7710.

1816. július 2-án osztrák bárói méltóság adományozásában részesült „von Guelfenburg” előnévvel, a Castel Guelfónál tanúsított vitézségére emlékezve. Valóságos belső titkos tanácsos (1835).

Nőtlen.¹³⁸²

60. PROCHASKA,¹³⁸³ JOSEPH, EDLER VON (VEZÉRŐRNAGY)

1758. Bécs – 1835. szeptember 29.¹³⁸⁴ Bécs

Római katolikus.

1773. március 1-jén önköltséges hadapródként kezdte pályafutását a 47. számú Elrichshausen-gyalogezredben.¹³⁸⁵ 1776. október 1-jén az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe helyezték strázsamesterként. 1782. október 1. alhadnagy. 1787. április 16. főhadnagy. 1787. szeptember 20. másodkapitány. 1788. január 1. elsőkapitány. 1791. március 1-jén a császári-királyi udvarhoz helyezték szolgálatteljesítésre. 1792. február 18-án őrnaggyá lépett elő. 1792. április 1-jén a 19. számú Levenehr-svalizsérezerredbe helyezték.¹³⁸⁶ 1796. december 4-én alezredessé lépett elő. 1799. július 1-jén pedig ezredessé és a 6. számú Blankenstein-huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1805. július 26-án vezérőrnagyi kinevezést nyert.

1810. február 15-én került nyugállományba helyezésre, február 7-i udvari haditanácsi leirat alapján, összesen mintegy 37 év katonai szolgálatot követően.

1382 AMON, 1885. 183–184, 452. o.; KA MMThO Index II.; MEGERLE, 1822. 77. o.; ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488; MS 1815 24, 384. o.; MS 1816 7, 403. o.; PP Generale II. Bd. fol. 114.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 144. o.; ST HR 5 1810 Karton-Nr. 7499; ST HR 5 1812 Karton-Nr. 7500; ST HR 5 1815 Karton-Nr. 7503; ST HR 9 1806, 1807 Karton-Nr. 7708; ST HR 9 1808, 1809 Karton-Nr. 7709; ST HR 9 1810 Karton-Nr. 7710; ST K-S HR 1795 Karton-Nr. 11.715; WURZBACH XXIII. 326–329. o.

1383 Prohaska néven is előfordul (vö. ML DR 4 1792 Karton-Nr. 6917). Wurzbach szerint azonban nem rokona az előbb említett Franz Adolf Prohaska lovassági tábornoknak. Ld. WURZBACH XXIII. 340. o.

1384 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 78. o. – Ugyanakkor a Mária Terézia Katonai Rend levéltári mutatója szerint szeptember 28-án halt meg. Vö. KA MMThO Index II.

1385 ML DR 4 1792 Karton-Nr. 6917. – Ezzel szemben a 6. számú huszárezred 1802-es mustarajegyzékében és a nyugdíjazási jegyzőkönyvben szereplő bejegyzés, miszerint 1772-ben kezdte katonai szolgálatát, korainak tűnik. Vö. ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr. 7541; PP Generale I. Bd. fol. 80.

1386 Fenti csapattestre lásd a 316. jegyzetet.

Kitüntetései: 1801-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. Nőtlen.¹³⁸⁷

61. QUIETOWSKY,¹³⁸⁸ TOBIAS VON

(CÍMZETES VEZÉRŐRNAGY)

1734 k. Úrvölgy (Zólyom vm.; ma: Špania Dolina, Szlovákia) – 1806. december 3. Buda

Valószínű nemesi származású, lengyel. Római katolikus.

1751. március 24-én kezdte közlegényként az akkori Károlyi-, későbbi 6. számú huszárezredben. 1756. káplár. 1759. strázsamester. 1762. alhadnagy. 1763. főhadnagy. 1775 júliusában a Nádasdy-, későbbi 9. számú huszárezredbe helyezték. 1775. november 1-jén elsőkapitánnyá lépett elő. 1778. szeptember 1-jén az akkor báró Barco Vince altábornagy¹³⁸⁹ tulajdonában állt, későbbi 10. számú huszárezredbe nevezték ki elsőkapitánynak. 1778. december 3-án¹³⁹⁰ az O'Donell-féle szabadcsapatba helyezték őrnagyként.¹³⁹¹ 1779. július 1-jén ismét a Barco-huszárezredbe került létszámfeletti állományba, de már december 17-én újra tényleges állományba helyezték. 1789. szeptember 4-én alezredessé, 1790. február 11-én pedig ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.

1793. szeptember 28-án vezérőrnagyi rang adományozása mellett nyugállományba helyezték 42 évet meghaladó katonai szolgálatot követően.

1792-ben nőtlen.¹³⁹²

1387 KA MMThO Index II.; ML DR 4 1792 Karton-Nr. 6917; ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr. 7541; PP Generale I. Bd. fol. 80.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 78. o.; WURZBACH XXIII. 339–340. o.

1388 Neve a mustrajegyzékekben Quietovsky alakban szerepel. Vö. ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1787 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 2. Teil 1792 Karton-Nr. 7735.

1389 1788-tól lovassági tábornok.

1390 ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1787 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 2. Teil 1792 Karton-Nr. 7735. – A 10. huszárezred története szerint viszont csak december 31-én. Vö. AMON, 1892a. 82. o.

1391 Ezen alakulatra vonatkozóan lásd az 1045. jegyzetet.

1392 AMON, 1792. 130. o.; ML HR 10 1786 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 1787 Karton-Nr. 7732; ML HR 10 2. Teil 1792 Karton-Nr. 7735; MS 1807 365. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 79. o.

62. RAKOVSZKY MÁRTON, NAGYRÁKÓI ÉS KELEMENFALVI (1812-TŐL) BÁRÓ (VEZÉRŐRNAGY)

1754. (ker.: december 17.) Nagyrákó¹³⁹³ – 1828. április 25. Dés

Nemesi származású, magyar, a régi és kiterjedt család turóci főágának tagja. Szülei: R. Gábor és tiszabeői Hellebronth Judit. R. István alezredes öcsese.¹³⁹⁴ Római katolikus.

1393 A Rakovszky család internetes honlapján fénykép formájában közölt vonatkozó egyházi anyakönyvi bejegyzés alapján fenti időpontban keresztelték Szocócon (ma Socovce, Szlovákia) (vö. <http://www.rakovszky.eu/default.shtml?id=LiL3SMarton1754>, letöltve: 2013. július 20.). A mormonok internetes genealógiai adatbázisa ugyanakkor, nyilvánvalóan az említett anyakönyvi bejegyzés téves olvasata alapján december 8-i időpontot közöl a tábornok keresztelésnek időpontja kapcsán (vö. <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/KH7B-NHF>, letöltve: 2013. július 23.). Egyértelműen téves továbbá a Wurzbach által közölt 1755-ös, valamint a nyugdíjazási jegyzőkönyv által megadott 1756-os születési időpont is (vö. WURZBACH XXIV. 302. o.; PP Generale I. Bd. fol. 156.). A születés kapcsán végül meg kell jegyeznünk azt is, hogy az anyakönyvi bejegyzésből korántsem következik teljes bizonyossággal, hogy ez egyúttal a születési időpont is lenne, mint azt a Rakovszkyak családtörténeti honlapja, a *Magyar Nemzetségi Zsebkönyv*, Kempelen és nyilván előbbieik nyomán Schmidt-Brentano automatikusan feltételezik. Vö. http://www.rakovszky.eu/default.shtml?Rako-IWS-Site/A7_SiteRubrics/Military/Huszarcsaladok.shtml (letöltve: 2012. január 20.); *Magyar Nemzetségi zsebkönyv*, 1905. 527. o.; KEMPELEN IX. 54. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 80. o. A születési hely ugyanis a rendelkezésre álló mustrajegyzékek, illetve a nyugdíjazási jegyzőkönyv alapján Nagyrákó volt (vö. ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351; PP Generale I. Bd. fol. 156.). Ez azonban nem alkotott önálló egyházközséget, hanem a közeli szócói plébánia filiáléja volt (ld. VÁLYI III. 173. o.). Ezért került sor utóbbiban a keresztelésre. Feleltébb valószínűtlen ugyanakkor, hogy egy újszülöttet rögtön világra jöttét követően, ráadásul minden előkészület nélkül, elvittek volna a szomszédos faluba megkeresztelni. Így arra minden bizonynyal csak néhány nappal a születést követően kerülhetett sor.

1394 http://www.rakovszky.eu/default.shtml?Rako-IWS-Site/A7_SiteRubrics/Biographies/Standard/R-Marton1754-baro.shtml (letöltve: 2013. július 23.); <http://www.rakovszky.eu/default.shtml?id=LiL2UpToDateTree> (letöltve: 2013. július 23.) – Jóllehet a különböző genealógiai munkákban a Rakovszky család ismertetése során a tábornok mindig említésre kerül, a hiányos családfákon ugyanakkor, Nagy Iván, illetve a Rakovszky család előbbieiben hivatkozott internetes honlapja kivételével nem tudják elhelyezni. Azonban a Nagy Iván által közölt, hibákkal teli családfán szereplő leszármazás is, miszerint R. Elek és detrichfalvi Detrich Janka fia lenne, egyértelműen téves, akárcsak Wurzbach állítása, miszerint R. Sándor az apa (vö. NAGY Iván IX. 614. o.; WURZBACH XXIV. 302. o.). A születési anyakönyv alapján ugyanis, a Nagy Iván-féle családfán szintén rossz helyen feltüntetett R. Gábor és Hellebronth Judit gyermekeként látta meg a napvilágot, akárcsak R. István három évvel korábban. Vö. <http://www.rakovszky.eu/default.shtml?id=LiL3SMarton1754> (letöltve: 2013. július 20.); <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/KH7B-NHF> (letöltve: 2013. július 23.); illetve <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/KH7B-F1S> (letöltve: 2013. július 23.). A Rakovszky család honlapja is az eredeti anyakönyvi bejegyzést tartja perdöntőnek a tábornok pontos származását illetően. Amelyet ezenkívül egyértelműen alátámaszt a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában, a Rakovszky család iratai közt található kis könyvecske is, me-

1771. március 15-én az akkori Hadik-, későbbi 6. számú huszárezredben közlegényként kezdte katonai szolgálatát.¹³⁹⁵ 1774. március 15. vicekáplár, 1774. december 21. valóságos káplár, 1778. július 5-én alhadnagyi kinevezést nyert a Kálnoky-, későbbi 2. számú huszárezredbe. 1783. május 21. főhadnagy. 1789. július 27. másodkapitány. 1794. június 18. elsőkapitány. 1800. december 27. másodőrnagy, 1801. március 20. elsőőrnagy. 1804. november 29. alezredessé előléptetve a 11. számú Székely határőr-huszárezredbe helyezték, 1808. február 23-án ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1812. július 18-án vezérőrnagyi kinevezést nyert.¹³⁹⁶

1815. november 29-én, valamint december 24-én kelt udvari haditanácsi rendeletek alapján 1816. március 10-i hatállyal helyezték nyugállományba, összesen mintegy 45 év katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: 1801. augusztus 18-án elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

1812 szeptemberében osztrák bárói méltóság adományozásában részesült.

Nős, felesége báró sepsiszentiványi Henter Anna. Gyermeük nem született.¹³⁹⁷

---

lyet az 1779-ben, fiatalon hősi halált szenvedett Rakovszky Pál kapitány emlékére írt, még 1779-ben, egy meg nem nevezett barátja, a Nádasdy-huszárok kapitánya, és amelyet majd 1811-ben az elhunyt testvére, a fent ismertetett R. Márton, akkoriban a Székely-huszárok ezredese nyomtatott ki. Ebben a verses nekrológban ugyanis említésre kerül, hogy az elhunyt, és így értelemszerűen a testvérei is, R. Gábor fiai voltak, akinek apja pedig R. Imre, R. Menyhárd (Menyhért) az 1707. évi ónodi országgyűlésen meggyilkolt turóci követ fia volt (ld. *Rakovszki Pál Emlékezete* 9. o.). Ezt alátámasztja a *Magyar Nemzetiségi Zsebkönyv* is, mely annyit közöl R. Márton származása kapcsán, hogy Imre unokája volt, akit szintén Menyhért fiaként tüntet fel (vö. *Magyar nemzetiségi zsebkönyv*, 1905. 527. o.). A nekrológban említésre kerül továbbá, hogy R. Pál mindhárom testvére a hadi pályára lépett, ami ugyancsak megerősíti, az anyakönyvi bejegyzés alapján is következő tény, miszerint R. István, későbbi alezredes is Pál és Márton testvére volt (vö. *Rakovszki Pál Emlékezete* 18–19. o.). Az említett negyedik testvér egyébként valószínű, a katonai szolgálatát 1778. október 1-jén a Császár-huszárok hadapródjaként megkezdő, R. Imre, a Hadik-huszárok későbbi alhadnagya lehetett. Vö. <http://www.rakovszky.eu/default.shtml?id=LiL2UpToDateTree> (letöltve: 2013. július 23.), illetve Archivalische Erhebung és ST HR 6 1787 Karton-Nr. 7552.

1395 ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351. – A 2. számú huszárezred 1785-ös mustrajegyzéke szerint viszont csak 1772-ben kezdte meg katonai szolgálatát. Vö. ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344.

1396 AMON, 1878. 265. o. – Schmidt-Brentano szerint ugyanakkor már július 15-én. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 80. o.

1397 AMON, 1878 243, 265. o.; <https://familysearch.org/pal:MM9.1.1/KH7B-NHF> (letöltve: 2013. július 23.); <http://www.geni.com/people/M%C3%A1rton-Rakovszky/6000000012345915613> (letöltve: 2013. július 23.); <http://www.radixindex.com/csaladtortenet/2007-July/015940.html> (letöltve: 2013. július 23.); <http://www.rakovszky.eu/default.shtml?id=LiL2UpToDateTree> (letöltve: 2013. július 23.); <http://www.rakovszky.eu/default.shtml?id=LiL3SMarton1754> (letöltve: 2013. július 20.); http://www.rakovszky.eu/default.shtml?Rako-IWS-Site/A7_SiteRubrics/

63. RÉVAY ANTAL, SZKLABINAI ÉS BLATNICZAI BÁRÓ

(VEZÉRŐRNAGY)

1752 k.¹³⁹⁸ Styavnicska – 1806. február 24.

Főnemesi származású, magyar. Szülei: báró R. Simon valóságos belső titkos tanácsos, Turóc vármegyei főispán és Szentiványi Anna. R. Ferenc ezredes és R. József alezredes testvére. Római katolikus.

1768-ban előbb alhadnagyi, majd 1770-ben másodkapitányi rangot vásárolt az akkor gróf Hadik András lovassági tábornok¹³⁹⁹ tulajdonában lévő, későbbi 6. számú huszárezredben. 1773-ban elsőkapitánnyá lépett elő. A török elleni utolsó háború folyamán, 1790. január 16-án másodőrnagyi, 1797. május 16-án pedig, május 15-i visszamenőleges hatállyal, alezredesi kinevezést nyert. 1798. június 1-jén ezredessé és az újonnan felállított 5. számú huszárezred első ezredparancsnokává lépett elő. 1800. november 29-én vezérőrnagyi kinevezést nyert.

Kitüntetései: 1800-ban elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, amit az 1799. augusztus 15-i Novi melletti csatában tanúsított vitézségével érdemelt ki.

Cs. k. kamarás.

Nős. Felesége a lengyel származású Maria Suwalski volt. Gyermekük nem született.¹⁴⁰⁰

Biographies/Standard/R-Martón1754-baro.shtml (letöltve: 2013. július 23.); KA MMThO Index II.; KEMPELEN IX. 52–56. o.; MEGERLE, 1822. 79. o.; ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351; MS 1829 478. o.; NAGY Iván IX. 611–621. o.; PP Generale I. Bd. fol. 156.; *Rakovszki Pál Emlékezete* 9, 18–19. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 80. o.; Wittwen und Waisen fol. 174.; WURZBACH XXIV. 302–304. o.
 1398 ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527. – Wurzbach szerint ugyanakkor 1753 a születés dátuma, ez esetben viszont ikertestvérek Révay Ferencel. Vö. WURZBACH XXV. 358. o.

1399 A tábornagyi rangot majd csak 1774-ben nyerte el.

1400 Wurzbach szerint állítólag két lányuk született, de miután erről máshol nincs adat, elképzelhető, hogy testvérével Ferencel keveri, akinek valóban két lánya született. Vö. WURZBACH XXV. 369. o. – AMON, 1885. 453. o.; General WITTWE I. Bd. fol. 152.; ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; MS 1797 286. o.; NAGY Iván 9. 690–721. o.; PIZZIGHELLI, 1897. 473. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 81. o.; ST HR 6 1790 Karton-Nr. 7553.; ST HR 6 1797 Karton-Nr. 7567; WURZBACH XXV. 368–369. o.

64. SACHSEN-COBURG-SAALFELD (1826-TÓL) -KOHÁRY,¹⁴⁰¹ FERDINAND GEORG AUGUST, HERCEG

(CÍMZETES LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1785. március 28. Coburg (Szász-Coburg-Saalfeld Hercegség, Német-római Birodalom) – 1851. augusztus 27. Bécs

53. kép herceg Ferdinand Sachsen-Coburg-Koháry

Főnemesi származású, birodalmi német. Szülei: Ferenc Frigyes szász-coburg-saalfeldi herceg és gróf Auguste Caroline Sophie Reuß zu Ebersdorf. Az első belga király, a későbbi I. Lipót öccse, valamint Józsiás szász-coburg-saalfeldi herceg, császári-királyi, majd birodalmi tábornagy unokaöccse. Eredetileg evangélikus, de házasságkötését megelőzően, 1815 körül római katolikus hitre tért.

1791. február 10-én, udvari haditanácsi rendelkezés alapján alhadnagyi kinevezést kapott a nagybátyja, Józsiás herceg tulaj-

donában állt 37. számú Coburg-dragonyosezredbe.¹⁴⁰² 1796. május 6. főhadnagy. 1798. november 18. másodkapitány. 1802. február 1-jén a 8. számú Rosenberg-Orsini-svalizsérezerredbe¹⁴⁰³ helyezték.¹⁴⁰⁴ 1804. szeptember 29-én másodőrnnaggyá lépett elő. 1805. január 1-jén a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe helyezték. 1805. május 17. elsőőrnnagy. 1805. augusztus 6. alezredes. 1808. szeptember 15-én ezredessé és a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1811. április 15. vezérőrnagyi kinevezés mellett kilépett a császári-királyi hadsereg állományából.¹⁴⁰⁵ Az 1813-ban megindult felszabadító háborúban azonban, ismét fegyvert fogva, újra császári-királyi szolgálatba lépett, hazája nehéz helyzete miatt kezdetben gróf Sorbenburg álnéven. Csak a lipcsei csatát követően, amikor

1401 Apósa, csábrághi és szitnyai herceg Koháry Ferenc József 1826-ban történt elhunytát követően nevéhez csatolta a fiágon kihalt hercegi család nevét is.

1402 Ld. a 331. jegyzetet.

1403 Fenti csapattestre lásd a 332. jegyzetet.

1404 A tényleges katonai szolgálatot valószínű csak ekkor kezdte meg, míg korábbi kinevezése csak formális lehetett.

1405 WURZBACH II. 393. o. – Schmidt-Brentano szerint ugyanakkor már április 3-án, a 3. huszárezred története szerint viszont csak április 25-én. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 85. o., illetve AMON, 1893. 273–274. o.

Szászországnak végre sikerült kilépni a kényszerű francia szövetségből, tért vissza eredeti nevének használatára. 1824. december 28-án altábornagyi és hadosztályparancsnoki kinevezést nyert.

1831. június 11-én, lovassági tábornoki rangfokozat adományozása mellett, végleg kilépett a katonai szolgálatból.

1822. május 8-án a 2. számú Schwarzenberg-ulánuszred tulajdonosa lett 1828-ig.¹⁴⁰⁶ 1828. november 2-án pedig a 8. számú huszárezred tulajdonosi méltóságát nyerte el.

Kitüntetései: 1810-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, 1815-ben pedig a parancsnoki keresztet is az 1813. évi őszi hadjáratban tanúsított vitézségeért. Ezenkívül tulajdonosa volt a következő kitüntetéseknek: Orosz Szent György Rend IV. osztálya, Porosz Vörös Sas Rend I. osztálya, Szász Rutakorona Rend nagykeresztje, Hannoveri Guelf Rend nagykeresztje.

1827-ben magyar indigenátus adományozásában részesült.

Nős, 1816. január 2-án Bécsben feleségül vette csábrághi és szitnyai Koháry Mária Antónia Gabriella hercegnőt.¹⁴⁰⁷ Négy gyermekük született: Ferdinand August, később II. Mária portugál királynő férje, majd portugál régens; August Ludwig, utóbb cs. k., valamint szász vezérőrnagy; Leopold, később cs. k. vezérőrnagy; továbbá Victoria.¹⁴⁰⁸

1406 Az ezred a legtöbb csapattesttől eltérően nem a mindenkori ezredtulajdonos, hanem az ezt a méltóságot 1800–1820 között elsőként betöltő Karl Philipp zu Schwarzenberg herceg nevét viselte legfelsőbb utasítás alapján a halálát követően is. WREDE III/1. 325. o.

1407 A legtöbb forrás erre az időpontra teszi a házasságkötést. Ld. ÁLDÁSY 83. o.; <http://www.kuk-wehrmacht.de/biograph/b0003scsk.html> (letöltve: 2012. július 7.); NAGY Iván III. 40. o.; SCHILLER 14. o.; WURZBACH II. 395. o. Néhányan ugyanakkor 1815. november 30-ára helyezik előbbi időpontját. Ld. <http://genealogy.euweb.cz/hung/kohary.html> (letöltve: 2012. július 8.); <http://genealogy.euweb.cz/wettin/wettin8.html#FGA> (letöltve: 2012. július 8.)

1408 AMON, 1880. 541–544. o.; http://de.wikipedia.org/wiki/Ferdinand_Georg_August_von_Sachsen-Coburg-Saalfeld-Koh%C3%A1ry (letöltve: 2012. július 2.); KA MMThO Index II.; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; MS 1831 40. o.; MS 1852 861. o.; NAGY Iván III. 40–41. o.; Pallas X. 655. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 85. o.; WURZBACH II. 392–395. o.

65. SCHAUROTH, KARL AUGUST, BÁRÓ

(ALTÁBORNAGY)

1755. május 15. *Groß-Gostewitz (Szász Választófejedelemség; Német-római Birodalom, ma Riesa város része, Németország)*¹⁴⁰⁹ – 1810. május 1. Prága

Nemesi származású, birodalmi német (thüringiai). Szülei: báró Karl August Gottlob von S. és Josepha Dorothea von Verbisdorf. Nagyapja báró Karl Friedrich von S. szász ezredes. Evangélikus.

1771. szeptember 1-jén alhadnagyként kezdte katonai pályáját a 37. számú Coburg-dragonyosezredben, ahol 1778. február 27-én főhadnaggyá lépett elő.¹⁴¹⁰ 1786. október 1-jén másodkapitányi, 1788. december 1-jén pedig elsőkapitányi kinevezést nyert. 1793. október 8-án másod-, majd 1793. november 23-án elsőőrnaggyá lépett elő. 1796. október 24-én alezredesi kinevezést nyert az 1. számú Császár-svalizsérevezredbe.¹⁴¹¹ 1798. március 22-i udvari haditanácsi leirat alapján, március 19-i visszamenőleges hatállyal ezredessé és a 10. számú Mészáros-huszárezred parancsnokává lépett elő. Azonban beosztását új ezredénél ténylegesen még el sem foglalta, amikor 1798. május 1-jén, 1798. április 26-i udvari haditanácsi leirat alapján az újonnan felállított 7. számú huszárezred első ezredparancsnokává nevezték ki.¹⁴¹² 1800. október 31-én vezérőrnaggyá, 1809. február 12-én pedig altábornaggyá lépett elő. Az 1809. évi ötödik koalíciós háborúban a Ferdinánd főherceg vezette VII. hadtest lovashadosztályának parancsnokaként vett részt.

Nős. Felesége Franziska von Heslowa. Gyermekeik: Karl, később cs. k. mérnökkari ezredes és Karoline.¹⁴¹³

1409 ST ChR 1 1798 Karton-Nr. 7045; WURZBACH XXIX. 136. o. – Wurzbach azon állítása ugyanakkor, miszerint Groß-Göstewitz Porosz-Sziléziában található, tévedés, mely nyilván az Oppeln melletti Gostewitz-cel történő összetévesztésből fakadt. Előbbihez hasonlóan a 7. számú huszárezred történetében szereplő drezdai születési hely sem tűnik valószínűnek. Vö. WURZBACH XXIX. 136. o.; PIZZIGHELLI, 1896. 15. o.

1410 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 331. jegyzetet.

1411 Fenti csapattestre lásd a 655. jegyzetet.

1412 Az eset hátterére Mecsey Dániel önéletírása világít rá, melyben leírja, hogy a 10. huszárezred alezredeseként őt tervezték kinevezni az új 7. huszárezred élére, de miután Schauroth távollétében ő látta el a 10. huszárezred parancsnoki teendőit, nyilván feljebbvalói megalégedésére, végül úgy döntöttek, hogy ő kerüljön hivatalosan is a 10. huszárezred élére, Schauroth pedig inkább a 7-ére. Ld. MECSEY 153. o.

1413 AMON, 1892a. 178–179. o.; *Gesch. HR* 7. 576. o.; PIZZIGHELLI, 1896. 15. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 88. o.; ST ChR 1 1798 Karton-Nr. 7045; ST HR 10 1798 Karton-Nr. 7756; THÜRHEIM III. 142. o.; WURZBACH XXIX. 136–137. o.

66. SCHMIED¹⁴¹⁴ VON DORNDORF,¹⁴¹⁵ ANTON

1758. Temesvár (Temesi bánság) – 1830. december 29. Bécs

Római katolikus.

1776. február 26-án hadapródként csatlakozott a Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredhez. 1771. október 1. vicekáplár. 1778. július 2. valóságos káplár. 1782. június 1. alhadnagy. 1784. február 2. főhadnagy. 1787. szeptember 1. másodkapitány. 1788. augusztus 1. elsőkapitány. 1798. május 1. létszámfeletti őrnagy. 1799. március 31-én a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredbe nevezték ki másodőrnagynak, majd 1799. augusztus 10-én elsőőrnaggyá lépett elő. 1800-ban, október 25-i legfelsőbb elhatározás alapján, november 27-i hatállyal alezredesi kinevezést nyert.

1806. február 1-jén nyugállományba helyezték. 1809. március 1-jén azonban ismét szolgálatba lépett a 11. számú Székely határőr-huszárezredben. 1809. június 9-én az akkor felállított erdélyi Károly főherceg huszár-szabadcsapat élére nyert kinevezést, majd ennek feloszlását követően, 1810. február 1-jén ismét a 11. számú huszárezredbe helyezték létszámfeletti állományba. 1810. május 5-én a 2. számú József főherceg-huszárezredbe nyert beosztást, ahol 1814. április 18-án másodezredesi beosztásba került. 1818. április 4-én kelt udvari haditanácsi leirat alapján, április 19-i hatállyal az 5. számú, György Ágost walesi herceg, angol régens¹⁴¹⁶ tulajdonában állt huszárezred parancsnokává lépett elő.

1825. április 16-án helyezték véglegesen nyugállományba, összesen 46 év katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: Hadseregkereszt.

Nős. 1803-ban alezredesként házasodott meg.¹⁴¹⁷

1414 Több helyütt, így a 3. huszárezred 1804. évi mustrajegyzékében, valamint a 4. huszárezred történetében is, tévesen Schmidt néven szerepel. Vö. ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391; AMON, 1882. 235, 271, 275. o.

1415 Dondorf alakban is előfordul. Vö. MS 1819 445. o.

1416 1820-tól IV. György néven Nagy-Britannia és Írország, valamint Hannover királya.

1417 AMON, 1893. 228, 246, 414, 415. o.; HKR Prot. 1800 Dep. Lit G 4057; ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355; ML HR 2 1817 Karton-Nr. 7356; ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390; ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; MS 1798 295. o.; MS 1799 248. o.; MS 1819 445. o.; PP Oberste I. Bd. fol. 36.; ST HR 2 1818 Karton-Nr. 7378; ST HR 11 1810 Karton-Nr. 7792.

67. SCHNELLER ANDRÁS

(LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1755. Sopron – 1840. március 16. Sopron

Valószínű magyarországi német. Evangélikus.

1775. április 1-jén kezdte katonai szolgálatát a 7. számú Kinsky-svalizsérezerredben mint közlegény.¹⁴¹⁸ 1776. március 1. káplár.

1778. március 4. alhadnagy. 1786. február 1. főhadnagy. 1789. március 14. másodkapitány. 1793. március 1. elsőkapitány.

1797. március 20. őrnagy. 1800. november 9. alezredes. 1801. február 20-án ez-

A kép jogvédelem alatt áll!

54. kép Schneller András

redessé és a 10. számú Mészáros-huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1808. augusztus 15-én, 14-i visszamenőleges hatállyal vezérőrnaggyá léptették elő.¹⁴¹⁹ 1813. május 2-án altábornagyi kinevezést nyert.¹⁴²⁰ 1821. február 10-étől ideiglenes, 1823. február 8-ától tényleges bántási (bánati) főhadparancsnokká nevezték ki. 1830. január 11-én pedig, január 21-i hatállyal, lovassági tábornokká lépett elő.

1836. február 12-i visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, február 8-i dátummal helyezték nyugállományba, összesen mintegy 61 év katonai szolgálatot követően.

1822. március 8-ától első ezredének, az akkor már 5-ös hadrendi számot viselő svalizsérezerrednek lett a tulajdonosa.¹⁴²¹

Kitüntetései: Osztrák Császári Lipót Rend lovagkeresztje.

Valóságos belső titkos tanácsos (1823. május 2.).

Nős, gyermektelen.¹⁴²²

¹⁴¹⁸ Fenti csapattestre lásd az 550. jegyzetet.

¹⁴¹⁹ Schneller András iratai 5. Vezér-Őrnagyi (!) kinevezési pátens. 1808. aug. 15.; SCHMIDT-BRENTANO. 2006. 90. o. – A 10. huszárezred története tévesen állítja, hogy a kinevezés augusztus 13-án történt. Vö. AMON, 1892a. 237. o.

¹⁴²⁰ Schneller András iratai 7. Altábornagyi kinevezési pátens. 1813. máj. 2. – A Schmidt-Brentanónál szereplő április 27-i dátum egyértelműen téves. Vö. SCHMIDT-BRENTANO. 2006. 90. o.

¹⁴²¹ Fenti csapattestre lásd az 550. jegyzetet.

¹⁴²² ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738; ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743; MS 1798 51. o.; MS 1808 384. o.; MS 1809 347. o.; MS 1813 342. o.; MS 1821 507. o.; MS 1830 Veränderungen während des Druckes, számozatlan o.; MS 1841 532. o.; PP Generale I. Bd. fol. 16.; SCHMIDT-BRENTANO. 2006. 90. o.; Schneller András iratai.

68. SCHULZ VON LEICHTENTHAL, JOHANN

(ALTÁBORNAGY)

1739.¹⁴²³ Troppau (Szilézia, Habsburg Birodalom) – 1802. február 15.

Minden bizonnyal nemesi származású. Római katolikus.

1758. április 1-jén zászlósként kezdte katonai pályafutását herceg Joseph Sachsen-Hildburghausen tábornagy szolgálatában.¹⁴²⁴ 1759. december 1-jén alhadnaggyá lépett elő. 1760. március 1-jén főhadnagyi kinevezést nyert a Beck-féle sziléziai önkéntes zászlóaljba.¹⁴²⁵ Ennek felosztatását követően, 1763. május 1-jén a Daun-, későbbi 59. számú gyalogezredbe, 1763. július 1-jén pedig a varasdi határőr-huszárezredbe helyezték.¹⁴²⁶ 1765. május 1-jén másodkapitánnyá lépett elő. 1773. szeptember 1-jén őrnagyi kinevezést nyert a károlyvárosi határőr-huszárezredbe.¹⁴²⁷ 1779. augusztus 1-jén a Székely határőr-, későbbi 11. számú huszárezredbe helyezték, ahol 1783. november 19. alezredessé lépett elő. 1786. december 20-án ezredesi és egyúttal ezredparancsnoki kinevezést nyert, majd 1793. február 27-i hatállyal, már-

1423 AMON, 1878. 90. o. – Schmidt-Brentano szerint viszont 1736 körül született. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 91. o.

1424 A Székely határőr-huszárok ezredtörténete konkrét csapattestet, beosztást nem említ, Sachsen-Hildburghausen-ezredet pedig nem sikerült fellelnünk. Így valószínű herceg Sachsen-Hildburghausen tábornagy alárendeltjeként vagy esetleg, a korábban a Határőrvidék parancsnoki tisztét betöltő tábornagy által 1745–1747 között az addigi milíciából szervezett számos határőr-gyalogezred vagy a károlyvárosi-, illetve varasdi határőr-huszárezredek egyikében teljesített szolgálatot. Vö. AMON, 1878. 90. o.

1425 Fenti alakulatot 1759-ben Beck Fülöp altábornagy, 1762-től tábornaszernagy és báró állította fel Sziléziában. 1763-ban azonban már felosztatásra is került. WREDE II. 430. o.

1426 A varasdi határőr-huszársapatnak is nevezett alakulatot 1746-ban herceg Sachsen-Hildburghausen tábornaszernagy, utóbb tábornagy állította fel öt kompánia erősségben. 1749-ben állományát két kompániára csökkentették, 1763-ban azonban hat kompániára vagyis három svadronra növelték. 1780-ban csapattestként megszüntetésre került, svadronjait azonban a károlyvárosi határőr-gyalogezredbe osztották, 1786-ban azonban ezek a svadronok is felosztatásra kerültek. WREDE V. 336.

1427 A károlyvárosi határőr-huszársapatnak is nevezett négy svadron erejű alakulatot 1746-ban herceg Sachsen-Hildburghausen tábornaszernagy, később tábornagy állította fel. 1756-ban állományát két svadronra csökkentették, majd 1763-ban háromra növelték. 1780-ban önálló csapattestként megszüntették, megmaradt két svadronját viszont a varasdi határőr-gyalogezredhez osztották be. 1786-ban azonban, miután a huszár-csapatnem a határőrségnél, a Székely határőr-huszárezred kivételével teljesen felszámolásra került, ezek az alegységek is megszüntetésre kerültek. WREDE V. 335. o.

cius 5-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján vezérőrnaggyá lépett elő.¹⁴²⁸
Végül 1795. november 15-én altábornagyi kinevezést nyert.
1801-ben nyugállományba helyezték.¹⁴²⁹

69. SCHUSTEKH¹⁴³⁰ (1797-TŐL) VON HERVE, EMANUEL, (1797-TŐL) BÁRÓ (ALTÁBORNAGY)

1752. október 10.¹⁴³¹ Szeged¹⁴³² – 1827. június 2. Nagyszeben

Valószínűsíthetően cseh származású. Apja százados volt. Római katolikus.
1767. február 5-étől a bécsújhelyi Katonai Akadémia hallgatója volt. Innen
1770. május 8-án zászlós-hadapródként az 52. számú Károlyi-gyalogezred-
be helyezték. 1771. április 16-án zászlóssá. 1773. július 21-én alhadnaggyá
lépett elő.¹⁴³³ 1778. július 5-i hatállyal főhadnagyi kinevezést kapott a 31.
számú, herceg Christian Philipp Löwenstein-Wertheim lovassági tábornok
tulajdonában álló svalizsérezerredbe.¹⁴³⁴ 1787. november 1. másodkapitány.
1790. április 16. elsőkapitány.¹⁴³⁵ 1794. március 31-én a főszállásmesteri
törzsbe helyezték. Majd 1794. május 16-án őrnagyi kinevezést kapott a 18.
számú Karaicsay-svalizsérezerredbe.¹⁴³⁶ 1796. december 4-én alezredessé lé-

1428 AMON, 1878. 89. o. – Schmidt-Brentano szerint viszont július 3-án. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 91. o.

1429 AMON, 1878. 28, 32, 89–90. o.; ML, RL, ST Karlstädter Gr. HR 1778, 1779 Karton-Nr. 11.707; MS 1802 245. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 91. o.; ST HR 11 1793 Karton-Nr. 7782.

1430 A német nyelvű forrásokban szinte kizárólagosan a fenti írásmóddal szerepel a családnév, akárcsak a Királyi Könyvekben. Nagy Ivánnál és Kempeleknél ugyanakkor a Schustek forma használatos. Vö. AMON 1880. 391, 423–424. o.; *Libri regii*; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 91. o.; WURZBACH XXXII. 236–239. o., illetve NAGY Iván X. 103. o.; KEMPELEN IX. 290. o.

1431 AMON, 1880. 423. o.; HIRTENFELD II. 466. o.; WURZBACH XXXII. 236. o. és SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 91. o. Utóbbi azonban nem zárja ki a Svobodánál szereplő 1750. július 11-i dátumot sem. Vö. SVOBODA 81. o.

1432 AMON, 1880. 423. o.; HIRTENFELD II. 466. o.; *Siebmacher's Wappenbuch*, 1891, 1892. 570. o. WURZBACH XXXII. 236. o. – Előbbiek egyúttal magyar nemesnek tartják. Svoboda szerint ugyanakkor a csehországi Nimburgban (ma: Nymburk) született. Vö. SVOBODA 81. o. – Az, hogy magyar nemesi családból származott volna teljességgel kizárható, miután magyar nemességet csak 1801-ben kapott (vö. *Libri regii*). Neve alapján magyar származása sem valószínű, ugyanakkor katona apja révén a szegedi születési hely egyáltalán nem elképzelhetetlen.

1433 ST HR 8 1797 Karton-Nr. 7643. – Svoboda szerint csak 1775. április 19-én lett alhadnagy Vö. SVOBODA 81. o.

1434 Fenti csapattestre lásd a 414. jegyzetet.

1435 ST HR 8 1797 Karton-Nr. 7643; Svoboda 81. o. – A Wurzbachnál szereplő 1793. április 16-i dátum valószínű elírásból fakad. Vö. WURZBACH XXXII. 237. o.

1436 Fenti csapattestre lásd a 716. jegyzetet.

pett elő.¹⁴³⁷ 1797-ben, május 1-jén kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, április 29-i visszamenőleges hatállyal ezredessé és az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1800. október 28-án vezérőrnaggyá, 1808. április 14-én altábornaggyá lépett elő. Az 1809. évi ötödik koalíciós háború során az V. hadtestben kapott hadosztályparancsnoki beosztást. 1810-ben csehországi lovassági felügyelő lett. 1813-ban a csehországi Landwehr szervezésében vett részt. 1814-ben pedig morvaországi és sziléziai helyettes főhadparancsnokká nevezték ki. Végül 1820. május 22-től haláláig erdélyi főhadparancsnokként teljesített szolgálatot.

1778. július 5-én porosz hadifogságba esett, ahonnan csak a következő évben szabadult csere útján.¹⁴³⁸

1810. február 18-ától az 1. számú János főherceg-dragonyosezred másodtulajdonosa volt.¹⁴³⁹

Kitüntetései: 1796. május 11-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét az 1793. március 4-én, a Németalföldön, Hervénél¹⁴⁴⁰ lezajlott ütközetben tanúsított vitézségeért. Ezenkívül kitüntették a Francia Becsületrend parancsnoki keresztjével is (1814. november 12.).

1797. július 27-én osztrák bárói méltóság adományozásában részesült „von Herve” előnévvel, 1801. július 17-én pedig magyar nemességet és báróságot nyert. Valóságos belső titkos tanácsos (1817. január 22.).

Nős. Másodkapitányként vette feleségül Regina Schröfl (Schröfel) von Mansberget.¹⁴⁴¹

1437 ST HR 8 1797 Karton-Nr. 7643. – Svoboda és Wurzbach szerint viszont csak december 12-én. Vö. SVOBODA 82. o.; WURZBACH XXXII. 238. o.

1438 ST HR 8 1797 Karton-Nr. 7643. – Svoboda állítása miszerint augusztusban esett hadifogságba Leitmeritznél (ma: Litoměřice, Csehország) minden bizonnyal téves, miután Leitmeritznél majd csak 1778. szeptember 19-én került sor kisebb összecsapásra. Vö. SVOBODA 81. o.

1439 Erre a csapattestre lásd a 335. jegyzetet.

1440 A mai Belgium Liège tartományában található település.

1441 AMON, 1880. 391–392, 423–424. o.; Heiratsbuch fol. 27. r.; KA MMThO F. IV. S 169; KA MMThO Index I.; KEMPELEN IX. 290. o.; *Libri regii*; MEGERLE, 1822. 85. o.; Nekrolog, 1834.; MS 1797 267. o.; MS 1810 25. o.; MS 1828 474. o.; NAGY Iván X. 103. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 91. o.; *Siebmacher's Wappenbuch*, 1891, 1892. 570. o.; ST HR 8 1797 Karton-Nr. 7643; SVOBODA 81–82. o.; THÜRHEIM III. 175. o.; WURZBACH XXXII. 236–239. o.

70. SERBELLONI-SFONDRATI, FERDINAND GABRIO, GRÓF, DUCA DI SAN-GABRIO,¹⁴⁴² SPANYOL GRAND
(CÍMZETES LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1779. augusztus 15.¹⁴⁴³ Milánó (Lombardia, Habsburg Birodalom) – 1858. május 7. Bellagio (Lombard–Veneto Királyság, Habsburg Birodalom)

Főnemesi származású, olasz. Római katolikus.

1800. május 15-én lépett be a császári-királyi hadseregbe mint a 10. számú Lobkowitz-dragonyosezred önköltséges hadapródja,¹⁴⁴⁴ 1800. augusztus 15-én a 4. számú Karaicsay-könnyűdragonyos-ezredbe nyert alhadnagyi,¹⁴⁴⁵ 1804. április 1-jén pedig a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezredbe főhadnagyi kinevezést, 1805. december 1-jén a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe helyezték, ahol 1805. december 7-én másodkapitánnyá lépett elő. 1806. április 1-jén visszahelyezték a 3. számú huszárezredbe. 1807. július 20-án, a császári-királyi szolgálatból kilépve, visszatért hazájába, és az itáliai hadsereg lovasságánál lett kapitány.¹⁴⁴⁶ 1811-ben pedig már az 1. lovasvadász-ezred őrnagyává, majd 1814-re ezredessé lépett elő. Közben, 1808-ban kitüntette magát a spanyolországi harcokban is. Az 1814-es párizsi békét követően, amikor Lombardia és Veneto visszakerült a Habsburg Birodalomhoz, Serbelloni is visszatért a császári-királyi szolgálatba. 1814. július 16-án másodezredesként az akkor felállított 7. számú svalizsárezredbe nyert beosztást.¹⁴⁴⁷ 1815-ben pedig az 5. számú Savoya-dragonyosezredbe történő áthelyezéséről intézkedtek,¹⁴⁴⁸ de végül saját kérésére 1815. július 1-jén a 9. számú Frimont-huszárezredbe helyezték továbbra is másodezredesi beosztásban. 1817. szeptember 1-jén az 5. számú Savoya-dragonyosezred parancsnokának nevezték ki, de miután jobban szeretett a huszároknál szolgál-

1442 Lombard–Veneto Királyság 1815. évi létrejöttét követően az itáliai duca (herceg) méltóságsnevet az ausztriai törvények nem engedték hercegnek fordítani, hanem csak az oszt-rák grófi címmel egyenértékű nemesi rangnak ismerték el. Ld. WALDSTEIN-WARTENBERG.

1443 PP Generale I. Bd. fol. 26.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 172. o. – Az 5. dragonyosezred 1817-es mustrajegyzéke alapján viszont 1785 körül, Wurzbach szerint pedig 1788-ban született. Vö. ML DR 5 1817 Karton-Nr. 6976; WURZBACH XXXIV. 135. o.

1444 Fenti csapattestre lásd a 380. jegyzetet.

1445 Ezen csapattestre lásd a 716. jegyzetet.

1446 Napóleon ugyanis parancsot adott ki valamennyi francia uralom alatt lévő ország idegen hadakban szolgáló lakosa számára, hogy szigorú büntetés terhe mellett lépjenek francia szolgálatba.

1447 Fenti alakulat csak 1815-ben kapott ezredtulajdonost gróf Johann Nostitz-Rieneck altábornagy személyében, 1851-ben pedig az addigi svalizsárezredet 11. hadrendi számmal ulánusezreddé szervezték át. WREDE III/1. 359. o.

1448 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 428. jegyzetet.

ni, kérelmére 1818. július 24-én a 12. számú Nádor-huszárezredbe helyezték másodezredesként. 1819. augusztus 1-jén pedig a 2. számú József főherceg-huszárezred parancsnokává lépett elő.¹⁴⁴⁹ 1828. március 8-án vezérőrnagy, 1835. május 5-én altábornagyi kinevezést nyert. 1846 augusztusában a Lombard–Venetói Királyi Nemesei Testőrség alkapitánya lett. Azonban már ugyanazon év szeptemberében, saját kérésére felmentették ezen tisztségéből, de továbbra is rendelkezési állományban maradt. 1847-ben hadosztályparancsnoki megbízatást kapott Prágában. 1848 októberétől pedig az ún. tartalékhadtest élére helyezték.

A tartalékhadtest 1849 márciusában történt feloszlását követően, március 13-i legfelsőbb döntés nyomán március 17-én kelt udvari haditanácsi rendelettel április 1-jei hatállyal, lovassági tábornoki rangfokozattal nyugállományba helyezték, összesen 40 év 5 hónap 19 nap szolgálati idő után.

1840-ben elnyerte a 6. számú Württemberg-huszárezred másodtulajdonosi méltóságát.

Kitüntetései: Osztrák Császári Vaskorona Rend I. osztálya, Francia Becsületrend lovagkeresztje.

Valóságos belső titkos tanácsos.

Nőtlen.¹⁴⁵⁰

71. SIMONYI JÓZSEF, (1804. ÁPRILIS 21-IG BARBÁCSI SIMON, EKKORTÓL) VITÉZ-VÁRI BÁRÓ¹⁴⁵¹

1771. (ker.: március 18.)¹⁴⁵² Nagykálló (Szabolcs vm.) – 1832. augusztus 23. Arad (Arad vm.; ma Románia)

Nemesi származású, magyar. Szülei: barbácsi Simon Pál mészárszék-tulajdonos, gazdálkodó és Hetesényi Zsuzsanna. Római katolikus.

1449 A nyugdíjazási jegyzőkönyv valószínűleg keveri a két erdélyi kiegészítésű huszárezredet, így tévesen a Nádor-huszárezred parancsnokának nevezi, míg a József főherceg-huszárok említésre sem kerülnek. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 26.

1450 AMON, 1876. 144–145, 295. o.; ML DR 5 1817 Karton-Nr. 6976; ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391; ML HR 12 1819 Karton-Nr. 7803, MS 1818 593. o.; MS 1819 447. o.; MS 1820 455. o.; PP Generale I. Bd. fol. 26.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 172. o.; WENGEN, 1879. 695–696. o.; WURZBACH XXXIV. 135–136. o.

1451 Néhány dokumentum arra utal, hogy valószínűleg a névváltoztatását és a bárói cím adományozását követően is használta a vitézvári mellett a barbácsi előnevet is. Ez azonban, mint Merényi-Metzger Gábor is megjegyzi nem volt jogszerű (vö. MERÉNYI-METZGER, 2010. 8. o.). Az elnyert bárói címmel, hivatalosan ugyanis csak a vitézvári előnév járt együtt.

1452 <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/X27M-8F6> (letöltve: 2013. március 12.) – A születési anyakönyvi bejegyzés keresztelési dátumának az ezredes születési időpontja-

A kép jogvédelem alatt áll!

55. kép báró Simonyi József

Pesti piarista diákként már az 1786/87-es tanév közepén, tanulmányait otthagya közhuszárnak állt a Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredbe, de apja kiváltotta. 1787. november 28-án azonban ismét felcsapott közhuszárnak a Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredbe, ahol kezdetét vette rendkívüli katonai pályafutása. 1790. április 1. vicekáplár. 1794. január 11. valóságos káplár. 1795. december 26. strázsa-mester. 1797. szeptember 23-án az akkori Merveldt-, 1798-tól 1. számú ulánusezredbe helyezték. 1797. december 23-án alhadnaggyá lépett elő. 1800. december 14-én főhadnagyi kinevezést nyert a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe. 1804. szeptember 21. másodkapitány. 1805. szeptember 1. elsőkapitány. 1809. július 1-én harmadik őrnagyként a 4. számú Hessen-Homburg-huszárezredbe helyezték. Miután azonban, a vesztes negyedik koalíciós háborút követően a harmadik őrnagyi osztályok megszüntetésre kerültek, 1810. február 1-jétől létszámfeletti állományba került. 1810. november 1-jén másodőrnagyi,¹⁴⁵³ 1812. december 17-én pedig elsőőrnagyi kinevezést nyert.¹⁴⁵⁴ 1813. szeptember 11-én alezredessé lépett elő. Hamarosan pedig, a monumetális lipcsei csatát követően, 1813. október 19-én, a küzdelem során tanúsított rendkívüli vitézségeért I. Ferenc még a csatatéren, soron kívül ezredessé és ezredparancsnokká léptette elő. Ezzel azonban ellentmondásos helyzet állt elő, mivel az ezrednek volt már parancsnoka báró Spiegel Raban személyében, így a csak később kiállított hivatalos leirat alapján először, október 24-i hatállyal mégis csupán létszámfeletti ezredesi kinevezést nyert és majd csak november 5-i hatállyal, Spiegel Raban vezérőrnaggyá történő kinevezését

ként való feltüntetése, a részben a katonai iratok nyomán korábban napvilágot látott számos téves adattal szemben, az utóbbi idők szakirodalmában terjedt el (vö. MERÉNYI-METZGER, 2010. 41. o.). Véleményünk szerint ugyanakkor a keresztelés valószínűleg hiteles időpontja sem jelenti teljes bizonyossággal a születés pontos dátumát.

1453 ML HR 4 1817 Karton-Nr. 7450; ST HR 4 1810 Karton-Nr. 7471. – Zachar állítása, miszerint csak december 30-án nyert másodőrnagyi kinevezést, téves. Vö. ZACHAR, 2000b. 192. o.

1454 ML HR 4 1817 Karton-Nr. 7450. – A Zacharnál szereplő október 27-i időpont téves. Vö. ZACHAR, 2000. 192. o.

követően vette át de jure is, az így már ténylegesen megüresedett ezredparancsnoki beosztást.

A napóleoni háborúkat követő békeidőben az ezredében meglazuló fegyelem miatt rögtönítélkezést vezetett be, amelynek alapján két szökésben lévő és két rablást elkövető huszárt halálra ítélték és kivégeztek. Ezek miatt vizsgálat indult előbb az ezred hadbírája, később Simonyi ellen is, akit 1823. október 14-én tartósan szabadságoltak, majd 1825. június 28-án az Udvari Haditanács hadbírószáki eljárást rendelt el vele szemben, egyúttal felfüggesztette állásából. 1828. október 14-én létszámfölötti állományba helyezték. Végül az 1831. április 11-én kelt és 20-án kihirdetett ítélet bűnösnek mondta ki és rangfosztásra, kitüntetéseitől való megfosztásra, valamint kétévi várfogságra ítélte.¹⁴⁵⁵

1831. április 23-án vonult be az aradi várba büntetésének letöltésére, itt érte a halál is, alig több mint egy esztendő múlva.

Kitüntetései:¹⁴⁵⁶ 1802. május 5-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. Ezenkívül tulajdonosa volt az alábbiaknak: Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoki keresztje, Orosz Szent György Rend IV. osztálya, Porosz „Pour le Mérite” Rend lovagkeresztje, Hesseni Katonai Érdemrend parancsnoki keresztje, Hadseregkereszt, arany érdempénz (1797. szeptember 7.), ezüst érdempénz (1790, illetve 1792).¹⁴⁵⁷

1455 A legvitézebb huszárként elhíresült, birodalomszerte közismert Simonyi óbester ellen folytatott per, majd elítélésének valós okai több mint másfél évszázada a magyar történetírás tisztázatlan rejtélyei közé tartoznak. Az ügy megközelítően pontos hátterének, valószínű okainak feltárására, noha a kérdés számos szerzőt foglalkoztatott, megnyugtatóan máig nem került sor. A hadsereg ilyen prominens tagjával szembeni vádemelés, majd az eset súlyához mérten szokatlanul súlyos ítélet ugyanis mindenképpen arra utalnak, hogy a vád és az ítélet hátterében a hivatalosan felsoroltakon túl egyéb okok álltak. Megfelelő források hiányában ugyanakkor, hitelt érdemlően, sajnos jelenleg nem bizonyíthatók azok, a véleményünk szerint is valószínű feltételezések, miszerint befolyásos irigyei és ellenségei álltak tönkretétele mögött. Vö. SZENDREI 460–464. o.; ZACHAR, 2000b. 200–202. o.

1456 A budapesti Kerepesi úti Nemzeti Sírkertben található sírkövének felirata szerint összesen 67 rendjel tulajdonosa volt. Ezt az adatot későbbi életrajzírói is rendre kritikátlanul átvették. Merényi-Metzger Gábor kutatásai alapján azonban ez messze nem felel meg a valóságnak, és bizonyíthatóan „csak” a fenti nyolcféle kitüntetést nyerte el, ezek közül, mint láttuk az egyiket kétszer is. Ld. MERÉNYI-METZGER, 2005. 58. o.

1457 A korabeli szabályozás értelmében, ha az ezüst érdempénz (1809-től vitézségi érem) tulajdonosa elnyerte az arany fokozatot is, akkor az ezüst érdempénzt vissza kellett szolgáltatnia, és csak az aranyat viselhette. Valószínű ennek köszönhetően a későbbi Simonyival kapcsolatos levéltári forrásokban az ezüst érdempénz nem is szerepel a kitüntetései között. Vö. Simonyi-törzslap 15. v.

1804. április 24-én osztrák bárói, 1815. február 3-án pedig magyar bárói méltóság adományozásában részesült.

Nős. 1822. október 18-án vette feleségül Theresia Leiner von Negelsfürstöt.¹⁴⁵⁸ Gyermekeik közül Lajos Ádám Ágoston, későbbi földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter, valamint Katalin Zsuzsanna érték meg a felnőtt-kort.¹⁴⁵⁹

1458 A Simonyiról szóló munkákban szinte napjainkig általános megállapítás, hogy egy hegelfürsti (hegelsfürsti) Leiner Ferenc nevezetű tábornok lányáról van szó. Merényi-Metzger Gábor ugyanakkor ez irányú kutatásai során, a bécsi Szent István székesegyház (Stephansdom) házassági anyakönyve alapján az állapította meg, hogy a menyasszony édesapját August Leinner von Negelsfürstnek hívták és a házasságkötés idején, 1822-ben a 24. számú Strauch-yalogezred kapitányaként, (helyesen századosaként) szolgált. A katonai sematizmusokban azonban ilyen nevű tisztet nem sikerült fellelnie (vö. MERÉNYI-METZGER, 1997. 427. o.). Előbbieket részben alátámasztja, hogy Simonyi feleségének nemesi előneve a Királyi könyvek szerint is Negelsfürst. Vö. *Libri regii*. – Saját kutatásaink révén sikerült ugyanakkor megállapítanunk, hogy Simonyi apósa, az 1771-től Baden Örgrófsághoz tartozó, egykori Baden-Durlachban, 1775-ben született August Wenzel Leiner von Negelsfürst százados volt, akit azonban már 1810. február 28-án a 3. számú Károly főherceg-yalogezred állományából nyugdíjaztak (vö. CL GQMST Karton-Nr. 10; GQMST fol. 51. v., 52. r.; ST IR 3 1810 Karton-Nr. 296.). Későbbi reaktíválása persze nem kizárható, bár ennek nem találtuk nyomát. Így valószínűbb, hogy a házassági anyakönyvben a Strauch-yalogezred említése abból fakad, hogy Leiner 1801. május és 1804. június között valóban szolgált a 24. számú yalogezredben, jöllehet ez a csapatott az idő tájt herceg Carl Auersperg altábornagy tulajdonában állt. Ugyanakkor 1808 és 1836 között, tehát Simonyi esküvéje idején is, ezredtulajdonosa báró Gottfried von Strauch altábornagy, 1827-től tábornagyszernagy volt, így akkoriban nyilván Strauch-yalogezredként emlegették.

A katonai iratok Leiner százados származásával kapcsolatos adatait egyébként megerősíti a baden-badeni eredetű Franck család történetéről az interneten található oldal is, valamint Merényi-Metzger Gábor ez irányú kutatásai, melyek szerint Simonyi feleségének nagyszülei, vagyis a százados szülei, August Johann Nepomuk Leiner baden-badeni városi írnok és Anna Catharina Walburga Franck voltak. Akiiket a feleség bátyja, Franz Henrich August Franck cs. k. hadbíró érdemeinek köszönhetően, utóbbival együtt 1778-ban Mária Terézia „von Negelsfürst” predikátummal nemességre emelt.

Vö. http://members.kabsi.at/familienforschung/franck_einleitung.html (letöltve: 2013. március 20.) és MERÉNYI-METZGER, 2010. 91. o.

1459 AMON, 1882. 354, 398, 393. o.; KA MMThO Index II.; KEMPELEN IX. 371–372. o.; *Libri regii*; MEGERLE, 1822. 89. o.; MERÉNYI-METZGER, 2005. 58. o.; MERÉNYI-METZGER, 2010; ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449; ML HR 4 1817 Karton-Nr. 7450; ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr. 7541; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; MS 1813 351. o.; MS 1826 48. o.; NAGY Géza; *Siebmacher's Wappenbuch* 1891, 1892. 582–583. o.; *Relation der Schlachten bei Leipzig* 33. o.; Simonyi József iratai; Simonyi-törzslap; ST HR 4 1809 Karton-Nr. 7470; ST HR 4 1810 Karton-Nr. 7471; ST HR 4 1813 Karton-Nr. 7474; WURZBACH XXXIV. 332–337. o.; ZACHAR, 2000b.

72. SKARICZA¹⁴⁶⁰ JÁNOS, RATKÓCZI

(VEZÉRŐRNAGY)

1751. Pozsony – 1804. január 12. Pozsony

Nemesi származású, magyar. Evangélikus.

1767. szeptember 1-jén alhadnagyi helyet vásárolt a gróf Esterházy Imre tulajdonában álló huszárezredben.¹⁴⁶¹ Ennek felosztatását követően 1768. augusztus 16-án az akkori Ujházy-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték, ahol 1773-ban vásárlás révén másodkapitánnyá lépett elő. 1782. július 1. elsőkapitány. 1787. szeptember 9. másodőrnagy. 1788. november körül elsőőrnagy. 1790. augusztus 6. alezredes. 1796. április 1. ezredes és ezredparancsnok.

1798. március 18-án, vezérőrnagyi rang adományozása mellett, nyugállományba helyezték mintegy 32 év katonai szolgálatot követően.

Nős.¹⁴⁶²**73. SPIEGEL VON UND ZU PECKELSHEIM (PICKELSHEIM), FRIEDRICH ERNST
RABAN WILHELM, BÁRÓ**

(ALTÁBORNAGY)

1772. november 6. Bayreuth (Bayreuth Ögrófság, Német-római Birodalom) – 1836. január 9. Bécs

Ősi vesztfáliai nemesi család tagja, birodalmi német. Szülei: báró Dieter Ernst Georg S. költő és Sofie Caroline von Brocksdorf. Evangélikus.

1793. április 16-án az Albert szász-tescheni herceg tulajdonában állt 1. számú karabélyosezredben kezdte alhadnagyként katonai pályafutását.¹⁴⁶³ 1794. április 1-jén a németalföldi törzsdragonyos-ezredbe nevezték ki főhadnagynak.¹⁴⁶⁴ Rövidesen azonban, még abban az évben, május 11-én visszahelyezték korábbi alakulatába, az Albert herceg-karabélyosezredbe. 1799. április

1460 A mustrajegyzékekben Skaritz alakban szerepel. Vö. ML HR 4 1779 Karton-Nr. 7437; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443.

1461 ML HR 4 1779 Karton-Nr. 7437. – A későbbi rendelkezésre álló mustrajegyzék szerint viszont már 1766-ban. Vö. ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443.

1462 AMON, 1882. 234, 271. o.; KEMPELEN IX. 389. o.; ML HR 4 1779 Karton-Nr. 7437; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; MS 1799 240. o.; MS 1804 368. o.; NAGY Iván X. 241. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 93. o.; *Siebmacher's Wappenbuch*, 1891, 1892. 585. o.; ST HR 4 1787, 1788 Karton-Nr. 7454; ST HR 4 1796 Karton-Nr. 7459.

1463 Fenti csapattestre lásd a 418. jegyzetet.

1464 A törzsdragonyosokra vonatkozóan lásd az 513. jegyzetet.

20-án másodkapitánnyá lépett elő. 1801. február 1-én a 9. számú Liechtenstein-dragonyosezredbe helyezték. Ennek megszüntetését követően, 1801. június 21-én az addigi ezredtulajdonosa, János liechtensteini herceg altábornagy¹⁴⁶⁵ tulajdonába helyezett 7. számú huszárezredbe nyert elsőkapitányi kinevezést. 1805. augusztus 30-án a főszállásmesteri törzsbe helyezték, ahol később őrnaggyá, majd alezredessé lépett elő. 1809. május 27-én ezredessé és az 5. számú Klenau-svalizsérezered parancsnokává nevezték ki.¹⁴⁶⁶ 1813. július 21-én pedig a 4. számú Hessen-Homburg-huszárezred élére nyert kinevezést. A lipcsei csatát követően, 1813. november 4-i hatállyal soron kívül vezérőrnaggyá,¹⁴⁶⁷ majd 1829. június 27-én altábornaggyá lépett elő. 1831. április 6-án nyugállományba helyezték mintegy 38 év katonai szolgálatot követően.

1831-ben a 4. számú vértesezred másodtulajdonosává, 1835-ben pedig ezredtulajdonosává nevezték ki.

Kitüntetései: Nápoly–Szicília Kettős Királyság Szent Ferdinánd Rendjének parancsnoki keresztye.

Cs. k. kamarás.

Nős, 1812-ben vette feleségül Charles-Joseph Lamoral tábornagnak és diplomatának, Ligne VII. hercegének a lányát, Flore Adeleide Caroline de Ligne hercegnőt.¹⁴⁶⁸

1465 1808-tól lovassági tábornok, 1809-től tábornagy.

1466 Fenti csapattestre lásd az 550. jegyzetet.

1467 ST HR 4 1813 Karton-Nr. 7474. – A Schmidt-Brentanónál szereplő október 30-i dátum valószínűleg a kinevezést elrendelő udvari haditanácsi rendelet időpontja, és semmiképpen sem a tényleges hatálybalépése. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 95. o.

1468 AMON, 1882. 385. o.; *Gesch. HR* 7 578. o.; http://abitofhistory.net/html/rhw/l_body.htm (letöltve: 2013. július 5.); <http://angelfire.com/realm/gotha/gotha/arb1.html> (letöltve: 2013. július 5.); [http://de.wikipedia.org/wiki/Spiegel_\(westf%C3%A4lisches_Adelsgeschlecht\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Spiegel_(westf%C3%A4lisches_Adelsgeschlecht)) (letöltve: 2013. július 5.); <http://genealogy.euweb.cz/ligne/ligne3.html> (letöltve: 2013. július 5.); <http://gw.geneanet.org/hboehl?lang=fr;p=friedr.+raban;n=von+spiegel> (letöltve: 2013. július 5.); <http://www.deutsche-biographie.de/sfz80712.html> (letöltve: 2013. július 5.); ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591; MS 1807 45. o.; MS 1836 521. o.; *Relation der Schlachten bei Leipzig* 33. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 95. o.; ST ChR 5 1809 Karton-Nr. 7234; ST HR 4 1813 Karton-Nr. 7474; THÜRHEIM II. 100., III. 272. o.; VISZOTA II. 88. o.; WENGEN, 1879. 181. o.

74. SPIEGELBERG, JOSEPH VON

(VEZÉRŐRNAGY)

1743. *Westum* (Német-római Birodalom; ma Sinzig város településrésze, Németország) – 1799. április 10.¹⁴⁶⁹ *Haldenwang* (Német-római Birodalom; ma: *Haldenwang im Allgäu*, Németország)¹⁴⁷⁰

Nemesi származású, birodalmi német. Római katolikus.

Előbb idegen hadseregekben szolgált, majd 1770. január 1-jétől császári-királyi szolgálatba lépve főhadnagyi helyet vásárolt a 7. számú Batthyány-dragonosozredben.¹⁴⁷¹ 1774. május 28-án, ismét vásárlás útján másodkapitányvá lépett elő. 1774. június 1. elsőkapitány. 1780. március 1. másodörnag. 1790. március 29. alezredes. 1790. augusztus 6-án ezredessé és egyúttal az akkori Vécsey-, későbbi 4. számú huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1796. március 3-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján március 4-i hatállyal vezérőrnaggyá léptették elő.

Kitüntetései: 1796. május 11-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

1792-ben nőtlen.¹⁴⁷²

1469 MS 1799 251. o. – A 4. huszárezred története szerint viszont már április 4-én elhunyt. Vö. AMON, 1882. 234. o.

1470 Fenti települést a 4. huszárezred története és a Mária Terézia Katonai Rend tagjait felsoroló levéltári mutatókönyv is a hibás Heidelberg, illetve Heydelwang formában említi. Vö. AMON, 1882. 234. o.; KA MMThO Index I.

1471 A fenti csapattest 1773-ban gróf Joseph von Kinsky altábornagy, utóbb tábornagy tulajdonába került, 1775-ben pedig sivalzsérezreddé szervezték át. A további történetére vonatkozóan lásd az 550. jegyzetet.

1472 AMON, 1882. 197, 234. o.; KA MMThO Index I.; KNESCHKE: *Adels-Lexicon* VIII. 562. o.; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; MS 1799 251. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 95. o.; ST HR 4 1796 Karton-Nr. 7459; WURZBACH XXXVI. 148–149. o.

75. SPLÉNYI IGNÁC, MIHÁLDI BÁRÓ

(LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1772. április 30.¹⁴⁷³ Szilvás-Újfalu (Zemplén vm.; ma: Slivník, Szlovákia)¹⁴⁷⁴ –
1840. március 20. Miskolc

56. kép bárány Ignác

Főnemesi származású, magyar. Szülei: báró S. Gábor, altábornagy, a Mária Terézia Katonai Rend parancsnoka, Szabolcs vármegye főispánja és báró Orczy Zsuzsanna. Római katolikus.

1787. június 15-én az Erdődy-, későbbi 9. számú huszárezredben alhadnagyként kezdte katonai pályafutását. 1787. november 16. főhadnagy a Barco-, későbbi 10. számú huszárezredben. 1789. június 1. másodkapitány a Sándor Lipót főherceg-, későbbi 2. huszárezredben, amelynek másodtulajdonosa nagybátyja, báró Splényi Mihály vezérőrnagy, 1794-től altábornagy

volt. 1794. május 26-án elsőkapitánnyá lépett elő. 1797. július 23-án augusztus 1-jei hatállyal harmadik őrnagyi kinevezést nyert, 1797. október 8-án pedig másodőrnaggyá lépett elő. 1800. december 1-jei hatállyal a szabolcsi insurrekciós lovasezredbe helyezték, ahol október 1-jei visszamenőleges hatállyal ezredes-főhadnagyi (alezredesi) kinevezést nyert. 1801. május 22-én visszahelyezték a 2. számú huszárezredbe, majd 1802. január 2-án a 11. számú Székely határőr-huszárezredbe helyezték. 1804. november 21-én ezredessé és a 2. számú huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1809. február 12-én vezérőrnaggyá, 1813. július 26-án altábornaggyá lépett elő. 1830. október 21-én lovassági tábornoki kinevezést nyert. Végül 1833-tól egészen haláláig a Magyar Királyi Nemesi Testőrség kapitányaként teljesített szolgálatot.

1473 HELLEBRONTH 335. o.; WURZBACH XXXVI. 204. o. – A mustrajegyzékek alapján ugyanakkor 1768–1770 körül született, egyértelműen téves viszont a Nagy Ivánnál található 1779-es születési dátum. Vö. ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; NAGY Iván X. 332. o.

1474 HELLEBRONTH 335. o. – Nagy Iván szerint viszont Milánóban született. Vö. NAGY Iván X. 337. o.

1825-ben elnyerte a 2. számú József főherceg-huszárezred másodtulajdonosi méltóságát.

Kitüntetései: Orosz Szent Anna Rend I. osztálya, Bajor Miksa József Katonai Rend lovagkeresztje.

Valóságos belső titkos tanácsos (1830), cs. k. kamarás.

Nős, 1807. május 22-én vette feleségül nagyszigethi Szily Máriát, Szily Antal huszárkapitány, későbbi őrnagy húgát. Gyermekük: Béla, Géza, Lajos, Amália, Augusta, Jozefa, Mária és Sarolta voltak.¹⁴⁷⁵

76. STARHEMBERG,¹⁴⁷⁶ ANTON GUNDACKER (GUNDAKAR), GRÓF (VEZÉRŐRNAGY)

1776. március 26.¹⁴⁷⁷ Bécs¹⁴⁷⁸ – 1842. október 12. Bergheim (Felső-Ausztria; ma Feldkirchen an der Donau településrésze, Ausztria)

Főnemesi származású, felső-ausztriai német, az egyik legősibb ausztriai család tagja. Szülei: gróf Franz Xaver Gundacker S. és gróf Wilhelmine Neipperg. Római katolikus.

1794. október 16-án alhadnagyként kezdte katonai pályáját a 12. számú Kavanagh-vértesezredben.¹⁴⁷⁹ 1797. november 16-án főhadnaggyá lépett elő. 1800. augusztus 1-jén a 8. számú, Nauendorf-huszárezredbe helyezték. 1801. február 21-én az 5. számú Ott-huszárezredbe nyert másodkapitányi kinevezést. Apja halálát követően, öröksége átvétele miatt 1804. december 31-én őrnagyi rang adományozása mellett kilépett a hadsereg állományából. Az újabb háború következtében azonban 1805. november 1-jén, október 28-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján őrnagyként és Michael

1475 HELLEBRONTH 335. o.; ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; MS 1801 159. o.; MS 1841 532. o.; NAGY Iván X. 331–339. o.; ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363; ST HR 2 1801, 1802 Karton-Nr. 7365; WURZBACH XXXVI. 204–205. o.

1476 Korábban számos írásmód jellemezte a családnév használatát, így például a nyugdíjazási jegyzőkönyvben is Stahrenbergként szerepel. (Vö. PP Generale I. Bd. fol. 97.). Wurzbach szerint eredetileg a Felső-Ausztriában lévő Storchenbergről kapta a család a nevét. A Starhemberg változat csak a 18. században bukkant fel először, azonban egyre inkább ez vált általánossá és a család által is leginkább használttá. WURZBACH XXXVII. 160–161. o.

1477 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 96; WURZBACH XXXVII. 157. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv alapján ugyanakkor 1777, az 5. huszárezred 1802-es mustrajegyzéke alapján pedig 1771 a születés időpontja. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 97.; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484.

1478 ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; PP Generale I. Bd. fol. 97. – A 10. huszárezred története és Wurzbach szerint Brünn a születés helye. Vö. AMON, 1892a. 168. o.; WURZBACH XXXVII.

1479 Fenti csapattestre lásd a 325. jegyzetet.

A kép jogvédelem alatt áll!

57. kép gróf Anton Gundacker
Starhemberg

Kienmayer altábornagy szárnysegédjeként újólag szolgálatba állt. Hamarosan viszont János liechtensteini herceg, tábornagy hadtestébe vezényelték, ahol a tábornagy szárnysegédje lett, ebben a beosztásban vett részt az austerlitz-i csatában is. 1806. március 1-jén táborkari beosztásából létszámfeletti őrnagyként az 1. számú Merveldt-ulánuszredbe helyezték. 1806. május 1-jén másodőrnagyként tényleges állományba került. 1807. április 1-jén elsőőrnaggyá, 1808. február 22-én pedig alezredessé lépett elő. 1809. május 27-én ezredesi és egyúttal ezredparancs-

noki kinevezést kapott a 10. számú Stipsicz-huszárezredbe.¹⁴⁸⁰ 1811. január 19-i udvari haditanácsi rendelet alapján 1811. január 1-jei visszamenőleges hatállyal az 5. számú, immár gróf Joseph Radetzky tulajdonában állt huszárezredbe helyezték át másodezredesi beosztásban, de 1812. március 9-én új csapattestében is ezredparancsnokká lépett elő. 1813. október 6-án pedig soron kívül vezérőrnagyi kinevezést nyert.¹⁴⁸¹

1817. augusztus 6-án kelt, visszamenőleges hatályú udvari haditanácsi rendelet alapján, július 19-i dátummal, összesen 22 és fél év szolgálatot követően nyugállományba helyezték.

Kitüntetései: 1813. december 27-én megkapta a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, ezenkívül az Osztrák Császári Lipót Rend parancsnoka, az Orosz Szent Vlagyimir Rend III. osztályának lovagja, Nápoly–Szicília Kettős Királyság Szent Ferdinánd Rendjének parancsnoka volt.

Cs. k. kamarás, valamint alsó- és felső-ausztriai tartományi marsall.

1480 A 10. huszárezred történetében lábjegyzetben közölt életrajzában, ellentmondásban a főszöveggel, tévesen az áll, hogy először másodezredes lett a 10. huszárezredben. Ez a tévedés nyilván abból fakad, hogy következő ezredében, az 5. huszárezredben valóban először másodezredesi beosztásba került, és majd csak azután lépett elő ezredparancsnokká. Az ezredtörténet tehát keveri Starhemberg 10., illetve az 5. huszárezredbeli pályafutását. Vö. AMON, 1892a. 268. o.

1481 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 96. o.; WURZBACH XXXVII. 158. o. – A 10. huszárezred története szerint viszont már 5-én. Vö. AMON, 1892a. 269. o.

Nős, 1802. december 22-én vette feleségül gróf galánthai Esterházy Júliát, majd az ő halála után 1831. augusztus 29-én gróf Caroline Kaunitz-Rietberget. Gyermeke azonban egyik házasságából sem született.¹⁴⁸²

77. STEPHAICS FERENC, NEMESDÉDI (1795-TŐL) BÁRÓ

(VEZÉRŐRNAGY)

1739. Nemesdéd (Somogy vm.) – 1811. április 9. Buda

Nemesi származású, magyar. Apja: S. Márton. Római katolikus.

1757-ben közlegényként kezdte katonai pályafutását az akkori Széchenyi-, későbbi 3. számú huszárezredben. 1758-ban káplárrá lépett elő. 1760-ban a Magyar Királyi Nemesi Testőrségbe helyezték, majd 1767-ben főhadnagyi rangban visszavezényelték az immár gróf Ujházy Ferdinánd generális-főstrázsamester tulajdonába került, későbbi 3. számú huszárezredbe. 1771-ben másodkapitányi, 1775-ben elsőkapitányi kinevezést nyert. 1790. február 8-án harmadik őrnaggyá, 1793. augusztus 1-jén másodőrnaggyá, 1794. február 1-jén pedig elsőőrnaggyá lépett elő. 1794. május 28-án alezredesi kinevezést nyert. 1797. május 15-én ezredessé és az Erdődy-, későbbi 9. számú huszárezred parancsnokává lépett elő. 1800. október 27-én vezérőrnaggyá lépett elő. 1801–1802-ben Reichenbergben, 1803–1804-ben Troppauban, végül 1805-ben Radkersburgban teljesített szolgálatot dandárparancsnokként.

1805-ben nyugállományba helyezték, összesen 48 év katonai szolgálatot követően.¹⁴⁸³

1482 AMON, 1885. 116, 455. o.; AMON, 1892a. 257, 268–270. o.; http://de.wikipedia.org/wiki/Kaunitz_%28Adelsgeschlecht%29 (letöltve: 2012. július 6.); <http://parragh.n1.hu/keret.cgi?/eucsafa/genealogy.euweb.cz/austria/starhemb4.html> (letöltve: 2012. július 6.); KA MMThO Index II.; KA ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; KA ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487; MS 1843 534. o.; PP Generale I. Bd. fol. 97.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 96. o.; ST HR 5 1811, 1812 Karton-Nr. 7500; ST HR 10 1811 Karton-Nr. 7765; TL KR 4 Offiziere (1800) Karton-Nr. 6600; WURZBACH XXXVII. 157–160. o.

1483 HELLEBRONTH 337. o. – A katonai tiszti név- és címtárak alapján is ez valószínűsíthető, miután az 1805-ös sematizmusban még radkersburgi dandárparancsnokként szerepel, 1806-ban viszont már nem írnak a nevéhez semmilyen beosztást, csak annyit, hogy Pécssett él (vö. MS 1805 42. o.; MS 1806 42. o.). – Ezzel szemben a 3. huszárezred története és minden bizonnyal az ő nyomán Milodánovits Simon is tévesen 1800-ra teszi nyugállományba vonulását. Vö. AMON, 1893. 210. o., valamint MILODÁNOVITS 398. o.

Kitüntetései: 1794. július 7-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

1795-ben osztrák bárói méltóságot nyert.

Nős. Két fia, Ferenc, későbbi huszárkapitány és János, valamint hat lánya született.¹⁴⁸⁴

78. SZABÓ FERENC

1755. (ker.: november 27.) Jász-Apáthi (Jászság; ma: Jászapáti) – 1819. november 25. Erdély

Valószínű nemesi származású, magyar. Szülei: Sz. János és Udvardy Róza. Római katolikus.

1778-ban kezdte katonai pályafutását az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredben mint főhadnagy. 1787. november 1. másodkapitány. 1790. május 1. elsőkapitány. 1797. július 8. harmadik őrnagy. 1798. június 1-jén elsőőrnagyi kinevezést nyert az újonnan felállított 7. számú huszárezredbe. 1799. május 22-én alezredessé lépett elő, 1800. november 26-án pedig ezredessé és a 2. számú József főherceg-huszárezred parancsnokává nevezték ki.

1804. november 1-jével helyezték nyugállományba 26 évnyi katonai szolgálatot követően.¹⁴⁸⁵

Nőtlen.¹⁴⁸⁶

1484 AMON, 1893. 140, 185, 210. o.; HELLEBRONTH 337. o.; KA MMThO Index I.; MEGERLE, 1824. 104. o.; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; MILODÁNOVITS 397–398. o.; MS 1801 207. o.; MS 1802 175. o.; MS 1803 36. o.; MS 1804 34. o.; MS 1805 42. o.; MS 1806 42. o.; ST HR 3 1793 Karton-Nr. 7405; ST HR 9 1797 Karton-Nr. 7702, ST HR 9 1800 Karton-Nr. 7705.

1485 A nyugdíjazási jegyzőkönyv ugyanakkor a pályafutás kezdő és végpontja alapján számított fenti adattól eltérően 30 év és 6 hónap katonai szolgálatot tüntet fel, ami, ha nem tévedésről van szó, arra utalhat, hogy katonai szolgálatát a mustrajegyzékekben feltüntetettnél négy évvel korábban kezdte meg, ami életkorából fakadóan könnyen elképzelhető. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 91.

1486 <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/XCRS-MY2> (letöltve: 2013. március 12.); PP Oberste I. Bd. fol. 91.; ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350; ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; MS 1820 481. o.

79. SZENTKERESZTY ANDRÁS, ZÁGONI BÁRÓ

(CÍMZETES VEZÉRŐRNAGY)

1754–1755 k.¹⁴⁸⁷ Kolozsvár – 1821. július 27.¹⁴⁸⁸ *Hosszúaszó (Küküllő vm.; ma: Valea Lungă, Románia)*

Főnemesi származású, magyar. Szülei: báró Sz. Sámuel cs. ezredes és Dániel Zsuzsanna. Sz. Sámuel ezredes bátyja. Sz. László vezérőrnagy és Sz. Zsigmond lovassági tábornok unokaöccse. Református.

1771 szeptemberében alhadnagyként kezdte pályafutását a 21. számú Trauttmansdorff-vértesezredben.¹⁴⁸⁹ 1775. január 21-én vásárlás révén másodkapitánnyá lépett elő az akkori Kálnoky-, későbbi 2. számú huszárezredben. 1775. november 1-jén elsőkapitánnyá, 1789. május 31-én másodőrnaggyá lépett elő. 1789–1790 fordulója táján elsőőrnaggyá nevezték ki. 1793-ban pedig, február 27-i udvari haditanácsi rendelet alapján április 1-jei hatállyal alezredesi kinevezést nyert. A következő esztendőben, 1794-ben, miután az 1793. évi hadjáratban sorozatosan kitüntette magát, február 19-i udvari haditanácsi leirat alapján, február 13-i visszamenőleges hatállyal soron kívül ezredessé és az akkor már Sándor Lipót főherceg tulajdonában állt huszárezred parancsnokává lépett elő.

1797. március 1-jén és 4-én kelt udvari haditanácsi rendeletek alapján, vezérőrnagyi rang adományozása mellett, visszamenőleges hatállyal, február 28-i dátummal nyugállományba helyezték, összesen 25 év és 5 hónap katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: az Erzsébet Terézia Katonai Alapítvány kedvezményezettje.

Nőtlen.¹⁴⁹⁰

1487 ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv 1757-es születési dátuma kevésbé tűnik valószínűnek. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 153.

1488 PP Generale I. Bd. fol. 153.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 99. o.; MS 1822 469. o. – NAGY Iván, A Pallas Nagy Lexikona és Wurzbach szerint ugyanakkor 1805-ben halt meg, ami nyilvánvaló tévedés. Vö. NAGY Iván X. 648. o.; Pallas XV. 596. o.; WURZBACH XLII. 92. o.

1489 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 640. jegyzetet.

1490 DEMETER; HKR Prot. 1793 Dep. Lit. D 1096; ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344; ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346; MS 1822 469. o.; NAGY Iván X. 647–649. o.; PP Generale I. Bd. fol. 153.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 99. o.; ST HR 2 1789 Karton-Nr. 7361; ST HR 2 1792–1795 Karton-Nr. 7362; WURZBACH XLII. 92–93. o.

80. SZENTKERESZTY LÁSZLÓ, ZÁGONI BÁRÓ(VEZÉRŐRNAGY)¹⁴⁹¹*1739. Zágón – 1804. március 15. Prága*

Főnemesi származású, magyar. Szülei báró Sz. András fogarasi kapitány, cs. ezredes és gróf Korda Mária. Sz. Zsigmond lovassági tábornok bátyja. Református.

1757. november 1-jén az 52. számú Károlyi-gyalogezredben kapott zászlósi helyet. 1758. február 1. alhadnagy. 1764. április 1. főhadnagy. 1764. május 1-jén a 2. Székely határőr-gyalogezredbe nyert századosi kinevezést.¹⁴⁹² 1768. október 1-jén vásárlás révén elsőkapitánnyá lépett elő a Trauttmansdorff-vertesezredben.¹⁴⁹³ 1784. május 1-jén az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredbe helyezték másodőrnagyi rangban. 1790. január 24-én elsőőrnagyi, 1793. augusztus 1-jén alezredesi kinevezést nyert. 1794. május 28-án ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1797. július 8-án vezérőrnaggyá nevezték ki.¹⁴⁹⁴

Nőtlen.¹⁴⁹⁵**81. SZENTKERESZTY ZSIGMOND, ZÁGONI BÁRÓ**

(CÍMZETES LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1745–1746 k.¹⁴⁹⁶ Zágón – 1823. december 24. Marosvásárhely (Marosszék; ma: Târgu Mureș, Románia)

Főnemesi származású, magyar. Szülei: báró Sz. András fogarasi kapitány, ezredes és gróf Korda Mária. Sz. László vezérőrnagy öccse. Református.

1491 Pallas Nagy Lexikona és Nagy Iván tévesen századosként említik. Vö. *Pallas* XV. 596. o.; NAGY Iván X. 648. o.

1492 Fenti alakulatra lásd a 424. jegyzetet.

1493 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd a 640. jegyzetet.

1494 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 99. o. – A 3. huszárezred története tévesen írja, hogy vezérőrnagyi kinevezésével együtt nyugállományba vonult (vö. AMON, 1893. 201–211. o.), a későbbi tiszti cím- és névtárak ugyanis neve mellett feltüntetik, hogy a hadsereg állományában található. A tévedés talán abból fakadt, hogy unokaöccse, Sz. András ugyan-ezen évben, 1797-ben került vezérőrnagyi ranggal nyugállományba helyezésre, így valószínű vele keverhették. Vö. MS 1799 167. o.; MS 1800 169. o.

1495 AMON, 1893. 139, 164, 185, 210–211, 415. o.; ML HR 3 1785 Karton-Nr. 7388; ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389; Nagy Iván X. 647–649. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 99. o.; WURZBACH XLII. 93. o.

1496 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 100. o. – Hellebronth és Wurzbach szerint egyértelműen 1745, a nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint ugyanakkor 1748, a 6. huszárezred 1774-es mustrajegyzéke alapján 1746, míg az 1789-es mustrajegyzék alapján 1748–1749 körüli

1763. május 9-től a Magyar Királyi Nemesei Testőrségnél szolgált mint gárdista. 1767. július 1-jén az akkori Hadik-huszárezredben vásárolt másodkapitányi helyet. Alakulatának feloszlását követően, 1768 augusztusában az addigi ezredének tulajdonosa, gróf Hadik András tulajdonába helyezett, későbbi 6. számú huszárezredbe nyert beosztást. 1780. június 2. másodőrnagy. 1784. május 1. elsőőrnagy, 1790. január 16. alezredes.¹⁴⁹⁷ 1794. május 6. ezredes és ezredparancsnok. 1797. március 13. vezérőrnagy. 1800. december 12. altábornagy.

1814. augusztus 19-i udvari haditanácsi rendelet alapján, 1814. szeptember 1-jei hatállyal, több mint 51 évi katonai szolgálatot követően lovassági tábornoki kinevezéssel egyidejűleg nyugállományba helyezték.

1808-tól haláláig az 1. számú Császár-huszárezred másodtulajdonosa.

Kitüntetései: 1801-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

Nős. 1787. szeptember 19-én Magyarcsesztvén vette feleségül gróf zabolai Mikes Zsuzsanna, későbbi csillagkeresztes hölgyet. Gyermekük, Antal, Karolina, Magdolna és Mária közül valószínű csak utóbbi érte meg a felnőttkort.¹⁴⁹⁸

82. SZÖRÉNYI ANDRÁS, KISSZÖRÉNYI (1772-TŐL) BÁRÓ

(VEZÉRŐRNAGY)

1759. *Felsőszőlős* (Nytitra vm.; ma Horny Vinodol néven Nyitraszőlős (Vinodol) településrésze, Szlovákia) – 1829. szeptember 22. *Érsekújvár* (Nytitra vm.; ma: Nové Zámky, Szlovákia)

Nemesi származású, magyar. Szülei: Sz. József vezérőrnagy (1772-től) báró és Szörényi Anna. Római katolikus.

1770. október 1-jén kezdte katonai pályafutását az akkori Nádasdy-, későbbi 9. számú huszárezredben, miután ott alhadnagyi helyet vásárolt magának.

1773. március 1-jén, szintén vásárlás révén főhadnaggyá lépett elő. 1778.

dátum valószínűsíthető. Vö. HELLEBRONTH 355. o.; WURZBACH XLII. 89. o.; PP Generale I. Bd. fol. 19.; ML HR 6 1774 Karton-Nr. 7514; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527.

1497 ST HR 6 1790 Karton-Nr. 7553. – Az 1. számú huszárezred történetében szereplő június 16-i dátum nyilván olvasati hibából fakadó, egyértelműen téves állítás. Vö. AMON, 1898. 381. o.

1498 AMON, 1898. 380–382. o.; General WITTWE Bd. I. fol. 35.; Heirathsbuch fol. 4. r.; HELLEBRONTH 355–356. o.; KA MMThO Index II.; ML HR 6 1774 Karton-Nr. 7514; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; NAGY Iván X. 647–649. o.; PP Generale I. Bd. fol. 19.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 100. o.; ST HR 6 1790 Karton-Nr. 7553; WURZBACH XLII. 89–92. o.

A kép jogvédelem alatt áll!

58. kép báró Szörényi András

július 6. másodkapitány, 1784. december 15. elsőkapitány, 1789. szeptember 17. őrnagy. 1793. december 2-án elsőőrnagyi kinevezést nyert. 1798. június 1-jén alezredesi előléptetéssel egyidejűleg áthelyezték az akkor alapított 5. számú huszárezredbe. 1800. november 26-án ezredessé és ezredparancsnoká lépett elő. 1808. január 22-én vezérőrnagyi kinevezést nyert. 1809. november 16-i udvari haditanácsi rendelet alapján, december 12-i hatállyal nyugállományba helyezték, összesen több

mint 39 év katonai szolgálatot követően.

1797. január 16-án Mantovánál hadifogságba esett, de már 18-án csere útján kiváltották.

1772. március 27-én apjával együtt magyar bárói méltóság adományozásában részesült.

Cs. k. kamarás.

Nős, egy lánya született.¹⁴⁹⁹

83. TEVALLE (TEWALLE) VON HOOBURG (VAN HOOBROUCK), CARL JOHANN¹⁵⁰⁰

1751. Gent (Flandria, Osztrák-Németalföld) – 1801. november 21. Liège (Lüttich) (Francia Köztársaság)

Valószínű nemesi származású, flamand. Római katolikus.

1768. június 16-án a Saint-Ignon-dragonyosezredben alhadnagyi rangot vásárolt.¹⁵⁰¹ 1773. október 23-án, ismét vásárlás révén másodkapitánnyá lépett elő. 1773. november 1-jén a Graeven-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték.¹⁵⁰² 1784. május 1-jén elsőkapitányi, 1790. február 4-én másodőrnagyi, 1796. április 1-jén elsőőrnagyi kinevezést nyert. 1796-ban, július 20-i

1499 NAGY Iván X. 853–856. o.; ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 9 1792 1. Teil Karton-Nr. 7680; MS 1799 245. o.; PP Generale I. Bd. fol. 143.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 100. o.; ST HR 9 1793 Karton-Nr. 7700; ST HR 9 1798 Karton-Nr. 7703.

1500 Carl Joseph keresztnévvel is előfordul. Vö. ML HR 4 1792. Karton-Nr. 7443.

1501 Fenti csapattestre lásd a 414. jegyzetet.

1502 ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443. – A 4. huszárezred története szerint viszont csak 1775. november 1-jén helyezték át. Vö. AMON, 1882. 318. o.

udvari haditanácsi rendelet alapján, július 14-i visszamenőleges hatállyal, soron kívül, alezredessé léptették elő, azonban egyelőre számfeletti állományban és őrnagyi fizetése meghagyása mellett.¹⁵⁰³ 1797. április 8-án tényleges állományba helyezték. 1800. május 6-án másodezredessé, 1800. október 28-án pedig ezredparancsnokká lépett elő.

1801. november 27-én a 8. számú Nauendorf-huszárezred parancsnokává nevezték ki, nem tudván, hogy a leromlott egészségi állapota miatt szabadságon lévő ezredes röviddel azelőtt váratlanul elhunyt.

1792-ben nőtlen.¹⁵⁰⁴

84. VÉCSEY ÁGOST (ÁGOSTON), VÉCSEI ÉS HAJNÁCSKŐI BÁRÓ, (1814-TŐL) GRÓF

(LOVASSÁGI TÁBORNOK)

1770 k.¹⁵⁰⁵ *Lesniow (Lengyel Királyság) – 1857. január 15. Bécs*

Főnemesi származású, magyar. Szülei: báró V. Siegbert vezérőrnagy, a Mária Terézia Katonai Rend lovagja és báró szklabinai és blatniczai Révay Zsófia. Római katolikus.

1788. augusztus 21-én zászlósi rangban kezdte katonai pályafutását a 47. számú Kinsky-gyalogezredben.¹⁵⁰⁶ 1789. március 12-én a 28. számú Wartensleben-gyalogezredbe helyezték. 1790. április 24-én alhadnagyi ki-

1503 A 4. huszárezred története tévesen állítja, hogy a Burg-Eberach, helyesen Burgebrach (Bambergi Érsekség, Német-római Birodalom, ma Németország) település melletti állások 1796. augusztus 3-i sikeres és önfeláldozó védelméért nyerte el az alezredesi kinevezést. Azt ugyanis nyilvánvalóan az 1796. évi hadjárat korábbi szakaszában végrehajtott sorozatos hőstetteinek köszönhetette. Vö. AMON, 1882. 249–250. o.

1504 AMON, 1880. 430. o.; AMON, 1882. 249–250, 269, 300, 317–318. o.; ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443; MS 1797 274. o.; ST HR 4 1796 Karton-Nr. 7459; ST HR 4 1797 Karton-Nr. 7460; ST HR 4 1800 Karton-Nr. 7463; WURZBACH XLIV. 100–101. o.

1505 ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448. – Ezzel szemben, figyelembe véve a katonai szolgálat megkezdésének idejét is, valószínűtlennek tűnik a Hellebronth, illetve Wurzbach által közölt 1775. augusztus 22-i időpont, valamint a nyugdíjazási jegyzőkönyv 1776. augusztus 22-i dátuma is, és ezzel együtt természetesen a Schmidt-Brentanónál vagylagosan feltüntetett ugyanezen két időpont is. Vö. HELLEBRONTH 388. o.; WURZBACH L. 43. o.; PP Generale II. Bd. fol. 106.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 105. o.

1506 A fenti csapattestben történő szolgálata kizárólag a mustrajegyzékekből derül ki (vö. ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448), a szakirodalomban teljesen ismeretlen, azokban ugyanis a Wartensleben-gyalogezredben folytatott szolgálatához kötik pályafutása kezdetét, azt is tévesen 1790-es dátummal, ami nyilván hozzájárult ahhoz, hogy az elterjedt hibás születési időpontot se kérdőjelezzék meg. Vö. AMON, 1882. 343. o.; HELLEBRONTH 388. o.; WURZBACH L. 43. o.

A kép jogvédelem alatt áll!

59. kép gróf Vécsey Ágoston

nevezést nyert a 27. számú Czartoryski-Sangusko-vértesezredbe.¹⁵⁰⁷ 1793. március 14-én főhadnaggyá lépett elő az akkori Sándor Lipót-, későbbi 2. számú huszárezredben. 1794. május 1-jén másodkapitányi kinevezést nyert az apja tulajdonában állt későbbi 4. számú huszárezredbe. 1799. október 4-én elsőkapitánnyá lépett elő. 1801. január 1-jén a magyar nemesi felkelésbe, mégpedig az Esztergom és Hont vármegyék gyalogságából összeállított, róla elnevezett zászlóalj élére nyert kinevezést immár főstrázsamesteri (örnagyi) rangban. 1801. május 1-jén visszahelyezték a 4. számú huszárezredbe létszámfeletti őrnagyként. 1802. március 31-én, tényleges állományba helyezve másodőrnagyi kinevezést nyert. 1804. március 31-én elsőőrnaggyá, 1805. november 26-án alezredessé lépett elő. 1807. november 1-jén a 8. számú Kienmayer-huszárezredbe helyezték, ahol 1808. június 19-én ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő. 1809. május 24-én, az asperni csatában tanúsított vitézségéért soron kívül vezérőrnagyi kinevezést nyert. 1820. november 19-én altábornaggyá lépett elő. 1840. április 2-án pedig a Magyar Királyi Nemesi Testőrség kapitányává nevezték ki lovassági tábornokká történő előléptetéssel egyidejűleg.

A Magyar Királyi Nemesi Testőrségnek a szabadságharcot követően, 1850-ben elrendelt feloszlata után 1850. január 8-i legfelsőbb döntés alapján, aznapi hatállyal nyugállományba helyezték, összesen több mint 61 év katonai szolgálatot követően.

1829. március 9-én elnyerte a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezred másodtulajdonosi méltóságát.

1813. április 17-én magyar, 1814-ben osztrák grófi rang adományozásában részesült.

Kitüntetései: 1806-ban elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. Ezenkívül tulajdonosa volt az alábbiaknak: Orosz Szent Vlagyimir Rend III. osztálya, Szardíniai Királyi Szent Móric és Lázár Rend nagykeresztje, a Johannita Rend lovagkeresztje.

Valóságos belső titkos tanácsos (1838. december 10.) és cs. k. kamarás.

¹⁵⁰⁷ Az 1682-ben alapított vértesezred 1798-ban 4-es hadrendi számot kapott, 1802-ben pedig feloszlataásra került. WREDE III/2. 593. o.

Nős. Felesége Amalie Caroline Colson. Hat fiuk és hét lányuk született: Károly József, később cs. k. huszárőrnagy, majd az 1848–49-es szabadságharc tábornoka, az aradi vértanúk egyike; Sándor később plébános és jáki apát; Jenő utóbb huszárkapitány; Eduárd Vilmos, később százados; Ágost, utóbb kapitány és Adolf Ágoston, később nemesi testőr, valamint Mária, Angélika, Karolina Valéria, Emília Laura, Amália Lujza, Jozefina és Felícia Angélika Stefánia.¹⁵⁰⁸

85. VÉCSEY PÉTER, NAGYBODOLÓI¹⁵⁰⁹ (1804-TŐL) BÁRÓ (VEZÉRŐRNAGY)

1768. július 13. Nagy-Bodoló (*Abaúj vm.; ma Bodolló/Budulov néven Szepsi/Moldava nad Bodvou városrésze, Szlovákia*) – 1809. július 7.¹⁵¹⁰ Nikolsburg (*Morvaország; ma: Mikulov, Csehország*)

Nemesi származású, magyar. Apja: V. Péter.¹⁵¹¹ Református.

1786. május 11-én a Wallis-vértesezredben kezdte katonai pályáját közlegényként. 1787. szeptember 21. vicekáplár. 1780. október 30. valóságos káplár. 1788. június 30. strázsamester. 1789. január 11. alhadnagy. 1790. április 1-jén főhadnagyi kinevezést kapott a 3. számú Császár-dragonýosezredbe.¹⁵¹² 1794. október 21-én másodkapitánnyá, 1800. február 2-án őrnaggyá lépett elő. 1800. november 26-án alezredesi kinevezést nyert a 7. számú huszárezredbe. 1803. december 12-én pedig ezredessé és a 3. számú Ferdinánd fő-

1508 <http://genealogy.euweb.cz/hung/vecsey2.html> (letöltve: 2013. július 22.). Nagy Iván viszont csak öt fiúról (Adolfot nem említi) és egy Juliannának nevezett lányról tud. Vö. NAGY Iván XII. – AMON, 1882. 318, 321, 329, 343. o.; HELLEBRONTH 388. o.; KA MMThO Index II.; KEMPELEN XI. 63–64. o.; MEGERLE, 1822. 30. o.; ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446; ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448; MS 1801 52. o.; NAGY Iván XII. 109–115. o.; PP Generale II. Bd. fol. 106.; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 105. o.; ST HR 8 1808 Karton-Nr. 7651; WURZBACH L. 43–47. o.

1509 Nagy Iván és Wurzbach szerint, minden bizonnyal helytelenül, a vécsei és hajnácskői báró Vécsey család tagja és V. Siegbert vezérőrnagy másodunokatestvére. Vö. NAGY Iván XII. 109–112. o.; WURZBACH L. 49. o.

1510 KA MMThO Index II.; WURZBACH L. 51. o. Schmidt-Brentanónál tévesen július 21-i dátum szerepel. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 105. o.

1511 *Magyar nemzetségi zsebkönyv*, 1905. 626. o. – Kempelen szerint viszont Sándor az apja neve. Kempelen azonban meglehetősen tájékozatlan vele kapcsolatban, miután egyfelől a vécsei, börölli és izsákfai Vécsey család családfáján is szerepelteti, másrészt külön a nagybodolói (helyesen: nagybodolói) báró Vécsey családnál is megemlíti mint a bárói cím szerzőjét, a két család közötti kapcsolatról azonban nem szól, noha a nagybodolói ág minden valószínűség szerint az előbbi egy elszármazott ága volt, nem pedig külön család. Vö. KEMPELEN XI. 58, 62. o.

1512 Fenti alakulatra vonatkozóan lásd a 413. jegyzetet.

A kép jogvédelem alatt áll!

60. kép báró Vécsey Péter

herceg-huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1808. augusztus 14-én vezérőrnaggyá lépett elő.

1809. július 6-án a wagrami csatában a bal-szárnyon, egy dandár élén harcolva súlyos sebet kapott, ezt követően Nikolsburgba szállították, ahol másnap belehalt sérülésébe.

Kitüntetései: 1801. augusztus 18-án elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét.

1804. február 3-án magyar bárói méltóság adományozásában részesült.

Nőtlen.¹⁵¹³

86. VLASITS (VLASSICH, VLASSICS) FERENC ALAJOS, (1832-TŐL) BÁRÓ (ALTÁBORNAGY)

1766. április 24. Dombóvár (Tolna vm.) – 1840. május 16. Zágráb/Zagreb

Nemesi származású, magyar.¹⁵¹⁴ Apja: V. Ferenc. Római katolikus.

Jogi tanulmányokat követően 1784. július 31-én önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Esterházy-, későbbi 3. számú huszárezredhez. 1785. február 7. alhadnagy. 1790. április 1. főhadnagy. 1794. január 10. másodkapitány. 1797. július 8. elsőkapitány. 1804. január 12-én őrnagyi kinevezést nyert az 1. számú Császár-huszárezredbe. 1806. január 4-én alezredesi rangban visszahelyezték a 3. számú, ekkor már Ferdinánd főherceg tulajdonában állt huszárezredbe. 1808. július 21-én ezredessé és a 7. számú Liechtenstein-huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1813. március 30-án vezérőrnaggyá, 1824. július 3-án pedig altábornaggyá lépett elő. 1831-ben szlavóniai főhadparancsnoki beosztásba helyezték. 1832. április 13-án az uralkodó horvát–szlavón–dalmát bánná és ezzel együtt Zágráb vármegye főispánjává nevezte ki.

¹⁵¹³ KA MMThO Index II.; ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 105. o.; WURZBACH L. 49–51. o.

¹⁵¹⁴ Nem rokona a későbbi híres kultuszminiszter, Wlassics Gyula családjának.

1828-tól a 2. számú Schwarzenberg-ulánuszred tulajdonosa.¹⁵¹⁵ Ezenkívül, mint horvát bán, 1832-től az 1. és 2. báni határőr-gyalogezred tulajdonosa is.

Kitüntetései: 1813. november 8-án elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét. Tulajdonosa volt továbbá az Osztrák Császári Lipót Rend nagykeresztjének is.

1832. március 22-én magyar bárói méltóság adományozásában részesült.

A kép jogvédelem alatt áll!

Valóságos belső titkos tanácsos.

Nős. Felesége báró Pemler Franciska. Gyermekeik: Ferenc, később tábornagy; Károly, utóbb altábornagy és Hermina.¹⁵¹⁶

61. kép báró Vlasits Ferenc

87. VOGEL (VOGL) ANTAL

(VEZÉRŐRNAGY)

1748. Sopron – 1822. november 9. Sopron

Nemesi származású, valószínű magyarországi német. Apja nagy valószínűséggel V. János József kapitány. Római katolikus.

1769-ben, vásárlás révén, főhadnagyi rangban kezdte katonai pályafutását az akkori Nauendorf-, későbbi 8. számú huszárezredben.¹⁵¹⁷ 1777. másodkapitány. 1780. elsőkapitány. 1788. december 18. harmadik őrnagy. 1790. február 3. másodőrnagy. 1793. január 28. elsőőrnagy. 1796. január 5. létszámfeletti alezredes. 1796. december 4-én a Keglevich-féle ulánus-szabadcsapat élére nyert kinevezést.¹⁵¹⁸ 1797. május 16-án pedig aznap keltezésű udvari haditanácsi rendelet alapján ezredessé és az akkori Blankenstein-, későbbi 6. számú huszárezred parancsnokává lépett elő.

¹⁵¹⁵ Fenti csapattesttel kapcsolatban lásd a 763. jegyzetet.

¹⁵¹⁶ FALLENBÜCHL 76. o.; <https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/X27N-XXP> (letöltve: 2013. március 12.); KA MMThO Index II.; ML HR 7 1811 Karton-Nr. 7593; *Magyar Nemzetiségi Zsebkönyv*, 1888. 443–444. o.; MS 1841 533. o.; WURZBACH LI. 106–111. o.

¹⁵¹⁷ ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; RL HR 6 1799 1. Teil Karton-Nr. 7537. A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont alhadnagyként. Vö. PP Generale I. Bd. fol. 143.

¹⁵¹⁸ Fenti alakulatra lásd a 763. jegyzetet.

1799. július 1-jén, 31 év katonai szolgálatot követően, nyugállományba helyezték. 1799. október 4-én vezérőrnagyi rangot és az ezzel járó nyugdíjat adományoztak számára. 1805-ben az inszurrekció alkalmával azonban ismét szolgálatba lépett. Ennek felosztatását követően, 1806. február elsején újólal nyugállományba helyezték. 1809. február 16-án a raktárkészletek és a tartalékok szemléjére Belső-Ausztriába rendelték, majd a magyarországi inszurrekcióba nyert ismét beosztást, amelynek felosztatása után, 1810. január 17-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, 1810. június 1-jei hatállyal véglegesen nyugállományba lépett. Ezt követően Sopronban élt.

1751-ben apjával együtt magyar nemességet nyert.

Kitüntetései: az Erzsébet Terézia Katonai Alapítvány kedvezményezettje 1815 novemberétől.

Nőtlen.¹⁵¹⁹

88. WACHENHEIM, FRANZ, BÁRÓ

1738 k. Heidelberg (Pfalzi Választófejedelemség, Német-római Birodalom) – 1795. szeptember 8. Freiburg im Breisgau (Habsburg Birodalom;¹⁵²⁰ ma Németország)

Nemesi származású, birodalmi német. Római katolikus.

1763-ban a Wurmser-légióval együtt a francia hadseregből főhadnagyként császári-királyi szolgálatba lépett át. A légió felosztatását követően, 1771-ben a 27. számú Voghera-vértesezredbe helyezték.¹⁵²¹ 1773-ban az akkori Wurmser-huszárezredbe nyert másodkapitányi kinevezést. Ennek 1775-ben történt felosztatásakor, az egész alezredesi osztállyal együtt, az akkori Nauendorf-, későbbi 8. számú huszárezredbe osztották be. 1778. elsőkapitány. 1784. május 1. másodőrnagy. 1788. december 18. elsőőrnagy. 1790. február 3. alezredes. 1792-ben, december 20-i visszamenőleges hatá-

1519 Nem apja a hasonló nevű későbbi altábornagynak, mint Wurzbach feltételezi. Vö. WURZBACH LI. 164. o. – AMON, 1880. 277, 355. o.; KIELMANSEGG 28. o.; ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; RL HR 6 1799 1. Teil Karton-Nr. 7537; PP Generale I. Bd. fol. 143.; ST HR 6 1797 Karton-Nr. 7567; ST HR 8 1792, 1793; Karton-Nr. 7641; ST HR 8 1794-1796 Karton-Nr. 7642; WURZBACH LI. 164. o.

1520 A változatos sorsú település az 1748-as aacheni békétől az 1798-as campoformiói békéig a Habsburgok birtoka volt. Ezt követően az itáliai Este hercegi család tulajdonába, majd a pozsonyi béke nyomán, 1805 végén a Badeni Választófejedelemséghez (1806 júliusától Nagyhercegség) került.

1521 Fenti csapattestre vonatkozóan lásd az 1507. jegyzetet.

lyú udvari haditanácsi rendelet alapján december 14-i dátummal ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.

Nős, felesége Rosine Franschke. Fia, Franz később szintén huszártiszt lett.¹⁵²²

89. WAHRLICH VON BUBNA, FRANZ

1760. Prága – 1819. március 22. Pozsony

Ősi cseh nemesi család tagja. Római katolikus.

1778. március 24-én hadapródként kezdte meg katonai szolgálatát a későbbi 8. számú Kienmayer-huszárezredben, amelyben pályafutása során végig szolgált. 1783. november 1. alhadnagy. 1787. október 1. főhadnagy. 1790. április 11. másodkapitány. 1797. június 27. elsőkapitány. 1805. szeptember 1-jén, augusztus 27-én Bécsben kelt hadparancs alapján másodőrnagyi kinevezést nyert. 1808. június 19-én alezredessé, 1809. október 17-én pedig ezredessé és ezredparancsnokká lépett elő.¹⁵²³

1812-ben, az oroszországi hadjárat során, a császári-királyi segédhadtest parancsnokságának, az Udvari Haditanács július 28-án kelt leiratának nyomán augusztus 16-án kibocsátott parancsával, tartós reumatikus végtagfájdalmi és aranyeres panaszai következtében, tényleges rokkantként nyugállományba helyezték, több mint 34 év folyamatos katonai szolgálatot követően.

1809 folyamán hadifogságot szenvedett.

Nős, kapitányként házasodott. Gyermekei Rudolph, Franz, Josepha és Rosa.¹⁵²⁴

1522 AMON, 1880. 311, 347. o.; Heirathsbuch fol. 7. v.; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ST HR 8. 1792, 1793 Karton-Nr. 7641; Wrede III/2. 723. o. – A fiára vonatkozóan lásd ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690.

1523 AMON, 1880. 471. o. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont már 14-én. Vö. PP Oberste I. Bd. fol. 76.

1524 AMON, 1880. 471, 485. o.; Heirats Kautionen 1784 – 1851 B.; ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625; ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628; ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631; PP Oberste I. Bd. fol. 76.; ST HR 8 1805 Karton-Nr. 7649; ST HR 8 1808 Karton-Nr. 7651.

90. WARTENSLEBEN FERDINÁND GRÓF

(ALTÁBORNAGY)

1777.¹⁵²⁵ Gyömrő (Pest-Pilis-Solt vm.) – 1821. március 7. Rozdol (Kelet-Galícia; ma Ukrajna)

A kép jogvédelem alatt áll!

62. kép gróf Wartensleben
Ferdinánd

Birodalmi német eredetű főnemesi család 1773-tól Magyarországon élő, 1791-ben magyar indigenátust elnyert, magyarra vált ágából származott. Szülei: gróf Wilhelm von W. cs. k. táborszernagy, a Mária Terézia Katonai Rend parancsnoka¹⁵²⁶ és széki gróf Teleki Klára. Református.¹⁵²⁷

1793. március 1-jén alhadnagyi kinevezést nyert az apja tulajdonában álló, 28. számú gyalogezredbe. 1794. január 28-án főhadnagyként a 29. számú Wallis gyalogezredbe helyezték. 1794. szeptember 9-én az akkori Vécsey-, későbbi 4. számú huszárezredbe helyezték. 1796. október 18-án másodkapitányi, 1797. április

15-én pedig elsőkapitányi kinevezést nyert, de egyúttal létszámfeletti állományba helyezték. 1797. május 15-én az akkori Mészáros-, későbbi 10. számú huszárezredbe helyezték. 1800. július 24-i hadsereg-főparancsnoksági rendelet alapján július 1-jei hatállyal a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe nyert másodőrnagyi kinevezést.¹⁵²⁸ 1801. január 16-án elsőőrnaggyá lépett elő. 1804. november 20-án alezredessé előléptetve az 5. számú Ott-huszar-

1525 AMON, 1882. 206. o.; WURZBACH LIII. 106–107. o. – A mustrajegyzékek és a rendelkezésre álló áthelyezési lista alapján is az 1776–1777-es dátum valószínűsíthető (vö. ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr. 7541; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758). Schmidt-Brentano szerint viszont 1778. január 18-án született. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 109. o.

1526 A magyarosan, Vilmos keresztnéven is ismert tábornok a család magyarországi ágának a megalapítója.

1527 A 10. huszárezred 1800. évi áthelyezési listája katolikus vallásúként említi, ez azonban minden bizonnyal elírás, az összes többi forrás szerint ugyanis református. Vö. ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758.

1528 AMON, 1892a. 206. o.; ST HR 6 1800 Karton-Nr. 7569; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758. – A későbbi mustrajegyzékekben tévesen, május 29-i dátum található. Vö. ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr. 7541; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546.

ezredbe helyezték. Majd 1805. április 1-jén ismét a 6. számú huszárezredbe került beosztásra, ahol 1805. augusztus 6-án ezredessé és egyúttal ezredparancsnokká lépett elő. 1809. május 3-án vezérőrnaggyá nevezték ki, de még azon esztendőben, az ötödik koalíciós háború lezárását követően, rangja megtartásával kilépett a hadsereg kötelékéből. 1813-ban azonban, miután újra kitört a háború a Habsburg Birodalom és a franciák között, saját kérésére, ismét szolgálatba állt. 1815. április 30-án altábornaggyá lépett elő.

Galíciában hadosztályparancsnokként halt meg.

Kitüntetései: 1801-ben elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét, amit az 1800. május 3-i engeni csatában nyújtott teljesítményével érdemelt ki. Ezenkívül az 1793-as hadjárat során tanúsított vitézségeért elnyerte a Porosz „Pour le Mérite” Rend lovagkeresztjét is.

Nőtlen.¹⁵²⁹

91. WESSELÉNYI ISTVÁN, HADADI BÁRÓ

1771 k. *Hadad* (Közép-Szolnok vm.; ma: *Hodod*, Románia) – 1843 k.¹⁵³⁰

Főnemesi származású, magyar. Szülei: báró W. Farkas Közép-Szolnok vármegyei főispán és gróf Bethlen Júlia. Református.

A bécsi Hadmérnök Akadémiáról 1788. április 19-én a 28. számú Wartensleben-gyalogezredbe helyezték zászlósként. 1789. március 8. alhadnagy, 1793. április 1. főhadnagy. 1794. szeptember 1-jén a 18. számú Karaicsay-svalizserezredbe helyezték.¹⁵³¹ 1797. január 11. másodkapitány. 1801. január 27. elsőkapitány. 1808. február 22-én másodőrnagyi kinevezést nyert a 2. számú József főherceg-huszárezredbe, ahol 1809. február 16-án elsőőrnaggyá, 1809. június 27-én pedig alezredessé lépett elő. Majd 1809. szeptember 29-én, Nagykanizsán kelt hadsereg-parancsnoksági rendelet alapján, szeptember 30-i hatállyal az erdélyi inszurrekció 1. lovasezredébe helyezték, ahol október 1-jével ezredesi kinevezést nyert.

1529 AMON, 1885. 459. o.; AMON, 1892a. 206–207. o.; HL MMThO Index 59. o.; KA MMThO Index II.; ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr. 7541; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; MS 1810 45. o.; ST HR 6 1800 Karton-Nr. 7569; ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758; SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 109. o.; WARTENSLEBEN; WURZBACH LIII. 106–109. o.

1530 Nagy Iván 1840-re teszi halálát, ez azonban minden bizonnyal tévedés, miután még az 1843-as katonai tiszti név- és címtárban is szerepel mint szolgálaton kívüli ezredes. Vö. NAGY Iván XII. 160. o., illetve MS 1843 66. o.

1531 Ezen csapattestre vonatkozóan lásd a 716. jegyzetet.

1810-ben pedig, az Udvari Haditanács március 29-i leirata nyomán az erdélyi főhadparancsnokság által május 19-én Kolozsvárott kiállított rendelettel, június 1-jei hatállyal a 6. számú Blankenstein-huszárezredbe helyezték másodezredesként. Új beosztását azonban még el sem foglalta, amikor is a galíciai főhadparancsnokság június 14-én kelt visszamenőleges hatályú rendelete, szintén számfeletti ezredesi beosztásban, június 1-jei dátummal áthelyezte a 11. számú Székely határőr-huszárezredbe. Majd 1811. április 13-án kelt udvari haditanácsi leirat és az ennek nyomán 1811. május 6-án kiállított erdélyi főhadparancsnoksági rendelet alapján április 16-i visszamenőleges hatállyal ezredparancsnoki kinevezést nyert a 3. számú Ferdinánd főherceg-huszárezred élére.

1812. augusztus 31-én, rangja megtartása mellett kilépett a hadsereg kötelékéből.

Nős. 1804. október 31-én vette feleségül báró magyargyerőmonostori Kemény Rózát. Három gyermekük született, Ferenc, később dobokai követ, valamint Katalin és Zsuzsanna.¹⁵³²

---

¹⁵³² AMON, 1878. 164. o.; AMON, 1893. 277. o.; ML ChR 2 1805 Karton-Nr. 7065; ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393; MS 1843 66. o.; NAGY Iván XII. 158–163. o.; ST HR 2 1808 Karton-Nr. 7370; ST HR 2 1809 Karton-Nr. 7371; ST HR 3 1811 Karton-Nr. 7416; ST HR 6 1810 Karton-Nr. 7577; ST HR 11 1810, 1811 Karton-Nr. 7792; THÜRHEIM II. 70, 162. o.

92. WIELAND GYÖRGY, FARKASFALVI (1810-TŐL) BÁRÓ

(ALTÁBORNAGY)

1763. december 12.¹⁵³³ *Farkasfalva*¹⁵³⁴ (Szepes vm.; ma: Vlková, Szlovákia) –
1849. április 25. *Késmárk*¹⁵³⁵

Nemesi származású, magyar.¹⁵³⁶ Szülei: W. János és Váradi-Szakmári Borbála. Evangélikus.

1781. szeptember 1-jén önköltséges hadapródként csatlakozott az akkori Hadik-, későbbi 6. számú huszárezredhez. 1787. április 9. alhadnagy. 1790. április 19. főhadnagy. 1795. február 27. másodkapitány. 1799. március 17. elsőkapitány. 1805. augusztus 6. másodőrnagy. 1808. szeptember 15. elsőőrnagy. 1809. május 15. alezredes. 1812. augusztus 17. ezredes és ezredparancsnok.¹⁵³⁷ 1819. június 19. vezérőrnagy. 1831. március 8. altábornagy. 1838. április 1-jén helyezték nyugállományba, március 9-i legfelsőbb elhatározást követően március 13-án kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, összesen mintegy 57 év megszakítás nélküli katonai szolgálat után.

1833-tól a 9. számú I. Miklós orosz cár tulajdonában állt huszárezred másodtulajdonosa.

Kitüntetései: 1809. október 24-én elnyerte a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét az asperni csatában tanúsított vitézségéért. Ezenkívül tulajdonosa volt az alábbiaknak: Orosz Fehér Sas Rend lovagkeresztje, Francia Katonai Érdemrend lovagkeresztje, Szardíniai Királyi Szent Móríc és Lázár Rend lovagkeresztje.

1533 WURZBACH LXVI. 14. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 202. o. – A mustrajegyzékek alapján ugyanakkor 1784–1785 körül született. Vö. ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 61808. Karton-Nr. 7546.

1534 ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546. – A nyugdíjazási jegyzőkönyv szerint viszont Késmárkon született (vö. PP Generale II. Bd. fol. 36.). A mustrajegyzékek mellett a farkasfalvi születést ugyanakkor az is valószínűsíti, hogy ez a család birtoka volt. Persze az is gyakran előfordult, hogy a különböző katonai iratokban nem a tényleges helyszínt, hanem a családi birtokot tüntették fel a születés helyeként is.

1535 MS 1850 690. o.; WURZBACH LVI. 14. o. – A Mária Terézia Katonai Rend tagjait felsoroló index tévesen Eperjest írja halálának helyéül. Vö. KA MMThO Index II.

1536 Eredetileg német származású, de a 16. századtól Magyarországon élő család tagja.

1537 ST HR 6 1812 Karton-Nr. 7579. – A 6. huszárezred történetében szereplő 1813. márciusi kinevezési adat nyilvánvalóan téves. Vö. PIZZIGHELLI, 1897. 614. o.

1810. szeptember 7-én osztrák bárói cím adományozásában részesült.
Nőtlen.¹⁵³⁸

93. WREDE, GEORG NEPOMUK MARIA JOSEPH, BÁRÓ
(ALTÁBORNAGY)

1765. Heidelberg – 1843. április 3. Buda

Nemesi származású, birodalmi német. Református.

1782. január 16-án önköltséges hadapródként kezdte katonai pályafutását az akkori Wurmser-, későbbi 8. számú huszárezredben. 1784. május 1. alhadnagy. 1787. október 1. főhadnagy. 1790. április 11. másodkapitány. 1797. augusztus 1. elsőkapitány. 1798. június 1-jén az újonnan felállított 5. számú huszárezredbe helyezték. 1801. március 19-én másodőrnagyi kinevezést nyert a 2. számú József főherceg-huszárezredbe. 1804. november 21. elsőőrnagyi. 1805. december 7. alezredes. 1808. február 22-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, aznap hatállyal ezredessé és a 9. számú Frimont-huszárezred parancsnokává lépett elő. 1809. június 17-én vezérőrnagyi, 1821. február 28-án pedig altábornagyi kinevezést nyert. 1828. április 1-jén helyezték nyugállományba, február 25-én kelt udvari haditanácsi rendelet alapján, több mint 46 év folyamatos katonai szolgálatot követően.

Kitüntetései: Francia Becsületrend tisztí keresztje.

Nős.¹⁵³⁹

1538 KA MMThO Index II.; KEMPELEN XI. 108. o.; MEGERLE, 1822. 96. o.; ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526; ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527; ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545; ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546; MS 1820 455. o.; MS 1850 690. o.; PP Generale II. Bd. fol. 36.; RL HR 6 1798 2. Teil Karton-Nr. 7536; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 202. o.; ST HR 6 1808 Karton-Nr. 7575; ST HR 6 1812 Karton-Nr. 7579; WURZBACH LVI. 14–17. o.

1539 *Gesch. HR* 9. 186. o.; ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351; ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353; ML HR 8 1791 1. Teil Karton-Nr. 7627; MS 1844 579. o.; PP Generale I. Bd. fol. 52.; ST HR 9 1808 Karton-Nr. 7709; WURZBACH LVIII. 198. o.

94. ZICHY FERDINÁND, ZICHI ÉS VÁSONKEŐI GRÓF

(ALTÁBORNAGY)

1783. július 13.¹⁵⁴⁰ Bécs – 1862. október 7. Velençe (Lombard–Veneto Királyság, Habsburg Birodalom)¹⁵⁴¹

Főnemesi származású, magyar. Szülei: gróf Z. Károly országbíró, az Udvari Kammara elnöke, állam- és konferenciaminiszter és herceg Anna Maria von Khevenhüller-Metsch. Gróf Z.-Ferraris Ferenc altábornagy öccse. Római katolikus.

1800. április 16-án a 9. számú Liechtenstein-könnyűdragonos-ezredben kezdte pályafutását alhadnagyként. Ennek feloszlása következtében, 1801. január 16-án, főhadnaggyá előléptetve az alsó-ausztriai mesterlövészcsapatba helyezték. 1801. május 1-jén¹⁵⁴² azonban áthelyezték az 1. számú Császár-svalizsérevezredbe.¹⁵⁴³ 1805.

63. kép gróf Zichy Ferdinánd

január 1-jén vásárlás révén másodkapitánnyá lépett elő az 5. számú Ott-huszárezredben. 1808. június 16. elsőkapitány. 1809. július 1. harmadik őrnagy. Az utolsó inszurrekció során, 1809. szeptember 14-én a somogyi lovasezredbe helyezték, ahol szeptember 16-án alezredessé lépett elő. 1809. december 7-én visszahelyezték az 5. számú, immár gróf Joseph Radetzky altábornagy¹⁵⁴⁴ tulajdonában állt huszárezredbe létszámfeletti alezredesként. 1810. november 1-jén, október 26-i udvari haditanácsi rendelet alapján az 1. számú Merveldt-ulánusezredbe helyezték, 1813. április 26-án pedig ezre-

1540 PP Generale II. Bd. fol. 115. – Nagy Iván szerint viszont június 13-án született. Vö. NAGY Iván XII. 394. o.

1541 1859-ben, Lombardia elvesztésével, Veneto tartományra csökkent a királyság területe, a korábbi elnevezést azonban az 1866. évi háborút követően Veneto elcsatolását szentesítő, 1866. október 3-i bécsi békéig megtartották.

1542 ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486. – A későbbi mustrajegyzékek szerint ugyanakkor már január 1-jén idehelyezték, ami azonban minden bizonnyal tévedés, miután ezek a források nem tudnak az alsó-ausztriai mesterlövészeknél rövid ideig tartott szolgálatáról, és az ebbe történő áthelyezés körülbelüli időpontját a Császár-svalizsérevezredbe történő áthelyezés időpontjának veszik. Vö. ML HR 7 1817 Karton-Nr. 7595; ML UR 1 1811 Karton-Nr. 7830.

1543 Fenti csapattestre lásd a 655. jegyzetet.

1544 1829. február 18-ától lovassági tábornok, 1836. szeptember 17-étől tábornagy.

dessé és a 7. számú Liechtenstein-huszárezred parancsnokává nevezték ki. 1822. november 16-án vezérőrnaggyá, 1831. szeptember 24-én altábornaggyá lépett elő. 1841-ben az itáliai Velence városparancsnokává nevezték ki. A kibontakozó európai forradalmi hullám során azonban, 1848. március 22-én, gróf Pálffy Alajos helytartóval együtt átadta a várost a felkelőknek.

1849. április 9-i legfelsőbb döntés alapján, azonnali hatállyal nyugállományba helyezték, összesen mintegy 49 év katonai szolgálatot követően. 1849. június 19-én azonban, rangjától és kitüntetéseitől történő megfosztása mellett, Velence feladásáért tíz év várfogságra ítélték, de 1851-ben az uralkodótól kegyelmet nyert.

1840-ben a 2. számú József főherceg-huszárezred másodtulajdonosává nevezték ki, 1848-ban azonban megfosztották ezen méltóságától.

Kitüntetései: Orosz Szent Anna Rend I. osztálya, Hannoveri Guelf Rend nagykeresztje, Szardíniai Királyi Szent Móric és Lázár Rend lovagkeresztje, Nápoly–Szicília Kettős Királyság Szent Ferdinánd Rendjének lovagkeresztje, Orosz Szent Vlagyimir Rend lovagkeresztje.

Valóságos belső titkos tanácsos, cs. k. kamarás.

Nős, 1807. szeptember 13-án vette feleségül gróf sárvári és felsővidéki Széchényi Zsófiát, gróf Széchenyi István nővérét. Gyermekekük nem született.¹⁵⁴⁵

95. ZICHY-FERRARIS (1811-IG ZICHY)¹⁵⁴⁶ FERENC, ZICHI ÉS VÁSONKEŐI GRÓF (ALTÁBORNAGY)

1777. június 25. Bécs – 1839. október 6. Gyulafehérvár (Alsó-Fehér vm.; ma: Alba Iulia, Románia)

Főnemesi származású, magyar. Szülei: gróf Z. Károly országbíró, az Udvari Kamara elnöke, állam- és konferenciaminiszter és herceg Khevenhüller-Metsch Antónia Mária. Z. Ferdinánd altábornagy bátyja. Római katolikus. Kezdetben vármegyei hivatalokat látott el. Előbb Pozsony vármegye tiszteletbeli aljegyzője, majd Győr vármegyei főispáni helytartó.¹⁵⁴⁷ Ugyanakkor már 1805-ben részt vett a Győr vármegyei inszurrekcióban, 1809-ben pe-

¹⁵⁴⁵ ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486; ML HR 7 1817 Karton-Nr. 7595; ML UR 1 1811 Karton-Nr. 7830; NAGY Iván XII. 368–395. o.; PP Generale II. Bd. fol. 115.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 210. o.; KA ST HR 5 1810 Karton-Nr. 7499; WURZBACH LX. 21–22. o.

¹⁵⁴⁶ 1811. április 12-én engedélyt nyert, hogy nevéhez ő és utódai a Ferraris nevet felvehessék, miután apósa, gróf Joseph Johann Ferraris tábornagy nem rendelkezett fiúörökös-sel. Vö. KEMPELEN XI. 178. o.; *Libri regii*.

¹⁵⁴⁷ A köznyelvben jobbra adminisztrátornak nevezték ezt a tisztséget.

dig ezredes-főhadnagyként (alezredes) a vasi inszurrekciós lovasezred győri osztályának parancsnoka volt, és mint ilyen részt vett a győri csatában is. 1812. december 9-étől a Magyar Királyi Nemesi Testőrségben szolgált 2. testőralhadnagyként.¹⁵⁴⁸ 1813. szeptember 2-án az 1. számú Császár-huszárezred újonnan felállított velitatörzsébe helyezték alezredesi rangban egy velitaosztály élére.¹⁵⁴⁹ 1815. június 1-jén másodezredessé lépett elő.¹⁵⁵⁰

A kép jogvédelem alatt áll!

A napóleoni háborúk lezárultát követően, 1816. január 12-én visszahelyezték a Magyar Királyi Nemesi Testőrséghez. 1830.

64. kép gróf Zichy-Ferraris Ferenc

január 11-én vezérőrnagyi kinevezést nyert, 1836. január 1-jén pedig testőrfőhadnaggyá lépett elő.¹⁵⁵¹ Végül 1836. február 29-én, előbbi beosztásában maradván altábornagyi kinevezést nyert.

Kitüntetései: Szent István Rend lovagkeresztje.

1826-tól Győr vármegye főispánja. Valóságos belső titkos tanácsos, cs. k. kamarás.

Nős. 1799. május 6-án vette feleségül gróf Maria von Ferrarist. Nyolc fiuk és három lányuk született: József, Móric, Viktor, Emánuel, később őrnagy, cs. k. kamarás; Félix (Bódog), később Vas vármegye főispáni helytartója, országgyűlési képviselő, cs. k. kamarás; Alfréd, Lajos, Károly, valamint Henriette, Emília és Melánia.¹⁵⁵²

1548 Ez a reguláris haderő alezredesi rangjának felelt meg.

1549 AMON, 1898. 309. o. Hellebronth szerint viszont már augusztus 17-én (vö. HELLEBRONTH 400. o.) – A Császár-huszárok esetében a többi huszárezrednél felállított kettő helyett három velitaosztály felállítására került sor, melyek legénységét Esztergom, Fejér, Győr, Komárom, Moson és Veszprém vármegyék, Esztergom, Győr és Komárom szabad királyi városok, valamint Esterházy Miklós herceg és Albert szász-tescheni herceg, tábornagy állították ki. Ők ajánlhatták továbbá a velitaosztályok tisztikarának 2/3-át is. Minden biznnyal Zichy-Ferraris Ferenc is ennek köszönhetően került kinevezésre. Vö. AMON, 1898. 309. o.; WLASCHÜTZ 119–121. o.

1550 AMON, 1898. 366. o. – Nagy Iván tévesen írja, hogy ezredparancsnok lett. Vö. NAGY Iván XII. 393. o.

1551 Ez az ezredesi rangnak felelt meg a reguláris hadseregben.

1552 AMON, 1898. 309, 366, 377. o.; HELLEBRONTH 400–401. o.; MS 1814 403. o.; MS 1836 498. o.; MS 1840 527. o.; NAGY Iván XII. 368–395. o.; R. Kiss II. 153, 156. o.; SCHMIDT-BRENTANO, 2007. 210. o.; *Siebmacher's Wappenbuch, 1891, 1892. 733–734. o.*; ST HR 1 1816 Karton-Nr. 7327; VERESS D. 74. o.; WURZBACH LX. 6–7. o.

ÖSSZEGZÉS

Immár lezárásra kerülő munkánkban a császári-királyi huszárezredek törzstiszti karának bemutatásán keresztül kívántunk átfogó képet adni az ősi magyar csapatnem, a huszárság története egyik legizgalmasabb időszakának meghatározó szereplőiről, egyfelől, legfontosabbnak ítélt jellemzőik számbavételével a huszár törzstiszti karról mint csoportról, másrészt a törzstisztekről mint egyénekről is. Előbbiek révén egyúttal hozzá kívánuk járulni ahhoz, hogy a korszakukban többnyire közismert, egykori hősök újra méltó helyet kapjanak nemzetünk történelmi emlékezetében.

Részletes adatfeltáráson alapuló kutatásunk nyomán, mely egyúttal a hagyományos hadtörténeti szempontú megközelítésen túl társadalomtörténeti vonatkozású vizsgálatokkal egészült ki, sikerült új, pontos eredményekre jutnunk a császári-királyi huszárság elitjét képező törzstiszti kar ezen korszakban eddig semmilyen összefüggésben nem vizsgált nemzetiségi, vallási, társadalmi arányai vonatkozásában, a huszárként, huszártisztként elért karrierekre, és az ezzel gyakran együttjáró társadalmi felemelkedésre vagyis a katonai pálya révén megvalósuló társadalmi mobilitásra vonatkozóan is az egyébként zárt, merev keretek jellemezte társadalomban.

Bizonyítottuk, hogy a 18. század közepét megelőzően kezdetét vett tendencia ellenére, miszerint megindult az idegenek nagy számban történő beáramlása a huszárság soraiba, a császári-királyi huszárezredek törzstiszti karának többségét továbbra is magyarok, illetve a Magyar Szent Korona országaiból származó, hungarus értelemben magyarnak tekinthető tisztek alkották.

Képet kaptunk, a pályafutások kezdetének vizsgálata révén egyúttal a tisztté válás huszárság körében gyakori módozatairól és arányairól is, áttekintettük ugyanakkor a pályafutások gyorsaságát és lezárulásának típusait is.

Természetesen mindezen túl még számtalan elemzési szempont adódik, így jelen munkánk készítése során is számos további érdekes kérdés merült fel, amelyek tárgyalása azonban terjedelmi okokból vagy a kutatás időigényes volta miatt nem került bele a könyvbe.

Mindenekelőtt, alapvetően további összehasonlító vizsgálatokat tartunk szükségesnek a korszak más csapatnemekbe tartozó alakulatainak vonatkozásában is. Az ezekkel történő egybevetés nyomán ugyanis még egyértelműbben meghatározható lenne a huszár törzstiszti kar császári-királyi hadseregben elfoglalt helye és ezek hiányában csak valószínűsíthető egyéni jellege is.

MELLÉKLETEK

AZ ÉLETRAJZOK ÁBÉCÉRENDI MUTATÓJA

A

Alberici (Alberizy, Alberitz), Johann von	221
Almásy Illés, zsadányi és törökszentmiklósi gróf	119
Amade Ferenc Szeráf (Szerafin), várkonyi gróf	120
Andrássy János, siklósi báró	301
Auersperg, Carl gróf.....	122
Auer, Stanislaus von	302

B

Bachmann (Pachmann), Wenzel	123
Balogh Ádám, szászczegői	124
Bánffy György, losonczi gróf	304
Baranyay János, bodorfalvi	237
Barbácsy József	303
Barco Félix báró.....	238
Barcsay György, nagy-barcsai.....	222
Barlabás Ferenc, héderfai	125
Barthos András, szigethi	126
Batthyány Iván, németújvári gróf.....	239
Bayer von Heidelberg, Anton	126
Bégányi János	241
Bekény (Bekényi) József, mikófalvi	127
Belloute (Bellonte) von Chrachay und Watters, Johann, lovag.....	128
Benyovszky Emánuel (Manó), benyói és urbanói gróf.....	129
Beőczy Imre.....	131
Bercsényi Fülöp Henrik László, székesi gróf	132
Bezerédy Kálmán József János Nepomuk, bezerédi.....	133
Bianchi, Vincenz Ferrerius Friedrich, báró, Casalanza hercege.....	135
Bigot de Saint-Quentin, Franz Ludwig, gróf	138
Blankenstein, Christian Friedrich von, gróf.....	139
Blankenstein, Ludwig Heinrich von, gróf.....	241

Blaskovich Pál, ebeczki	305
Bolza, Franz Alexander, báró	140
Borcsiczky Ferenc, borcsiczi	287
Boros Lajos, rákosi.....	306
Borra (Bora) József	307
Bretfeld zu Cronenburg, Emanuel, báró	308
Bretschneider, Friedrich Wilhelm von, báró	309
Busán Lajos	141

C

Callot, Anton, báró.....	310
Castiglione, Heinrich, gróf	142
Chamborant, Carl, gróf.....	143
Colloredo-Wallsee, Joseph Maria, gróf.....	242
Csanády József, kereki.....	311
Csedő Ferenc, csíkszentgyörgyi	145
Csupor József.....	223
Czwik Ferenc	144

D

Damó József, lisznyói	145
Dániel (Daniel) Lajos, vargyasi primor	312
Derra Jakab	243
Dessewffy (Dessóffy) Tamás Lajos Fülöp, cserneki és tarkeői	245
Dévay József.....	146
Dévay Pál báró.....	314
Diller von Bildstein, Leopold.....	146
Dobay Imre, dobói	246

E

Endrődy Ádám, endrődi és széplaki.....	223
Eötvös (Eöttvös) Mihály, szegedi.....	148
Eötvös Károly, vásárosnaményi	247
Eötvös Károly, vásárosnaményi báró.....	147
Ernst, Friedrich von.....	149
Esterházy Alajos, galánthai gróf.....	150

Esterházy Imre, galánthai gróf.....	151
Esterházy Pál, galánthai gróf.....	315
Esterházy Vince, galánthai gróf	152
Ettingshausen, Konstantin von	316
F	
Fackh (Fakh) József, lovag	153
Falkenstein, Ludwig, báró	155
Farkas János Nepomuk Fülöp, nagyjókai.....	224
Fedák Mihály.....	288
Fejér István, szajoli	156
Fickweiler, Ernst	317
Ficquelmont, Karl Ludwig Bonaventura Gabriel, gróf.....	318
Forgách András, ghimesi és gácsi gróf	225
Fóris (Forisch) Sándor, néveri, von Siedbrückburg.....	226
Frauenberger, Joseph von	247
Frelich (Fröhlich) Ferenc báró	321
Frimont János Mária Fülöp (Frimont, Johann Maria Philipp von), palotai báró, Antrodocco hercege, gróf	248
Fulda, Wilhelm von.....	323
Fürstenberg, Philipp, tartománygróf	251
G	
Gaidler (Geidler), Wolfgang.....	157
Gamcsik Sebestyén	157
Garnika (Garnica) Ignác	227
Garnika (Garnica) József.....	289
Gattermayer (Gattermayr, Gattermeyer) von Gatterburg, Karl Joseph, gróf.....	158
Gavenda Mátyás báró	324
Gencsy Ferenc, gencsi és mihályfalvi.....	325
Geramb Lipót báró.....	326
Geringer Antal, von Oedenberg	251
Geringer Gábor, oedenbergi báró.....	327
Gillert, Vincenz von	329

Gombos Mihály	159
Gosztonyi István Pál, gosztonyi és kövesszarvi	160
Gosztonyi József István Pál, gosztonyi és kövesszarvi.....	329
Graff (Graffen), Anton, báró.....	330
Graff, Johann	161
Grasser, Franz von	162
Gvadányi (Quadagni) Ignác gróf	290
Gvozdenchevich András	163
Gyulay Albert, marosnémeti és nádaskai gróf	252
Gyurcsák János	254
H	
Hadik András, futaki gróf.....	164
Hadik Károly József, futaki gróf	331
Hadik Vilmos Károly, futaki gróf	165
Halász Péter, dabasi	228
Haller László, hallerkői gróf	166
Handl József, tynvári (von Tynvár)	167
Hardegg auf Glatz und im Machland, Johann Dominik, gróf.....	229
Hardegg auf Glatz und im Machland, Johann Ignaz Franz, gróf..	254
Harsányi (Harsány) Mihály, aranyosi	332
Hertelendy Gábor, hertelendi	334
Hessen-Homburg, Gusztáv Adolf Frigyes (Gustav Adolf Friedrich), herceg (tartománygróf)	336
Hoditz und Wolframitz, Friedrich Johann Vincenz, gróf.....	337
Hoffmann, Christian	168
Hommer, Friedrich von	168
Homonay Antal.....	169
Horváth Antal, szentgyörgyi báró	339
I	
Illéssy (Illésy) Sándor.....	340
J	
Jellenchich Ferenc.....	256
Jeszenovszky Imre, jeszenovai.....	291

Jobbágyi Miklós József	292
Jünger Vince báró	342
K	
Kákonyi Ferenc Xavér, kákonyi és tsippi báró	230
Kálnoky János, köröspataki gróf	257
Keglevich János, buzini gróf	343
Kemény Károly, magyargyerőmonostori báró	293
Kempelen Ferdinánd, pázmándi báró.....	294
Kerekes Timót, mohai	344
Kessler, Johann von.....	345
Kienmayer, Franz, báró	258
Kienmayer, Michael von, báró.....	346
Kinsky, Franz de Paula Joseph, wchnitzi és tettaui, gróf	347
Kisfaludy György, kisleludi	231
Kisielewsky, Severin von	348
Klebensberg, Johann Nepomuk, gróf	259
Klein, Adolph von	170
Klenau, Johann Joseph Kajetan Nikolaus, gróf.....	349
Knesevich (Knezevich) Vince, szentilonai báró.....	350
Kolb, Anton	170
Kollonitz (Kollonich) Miksa, kollegrádi gróf.....	261
Kostyán Antal	171
Kosztolányi László, nemeskosztolányi báró.....	352
Kovács Ferenc Lajos.....	172
Kovács László	172
Krausz József	173
Kürner, Josef von.....	295
L	
Legedics (Legedits) József.....	174
Leibinger, Franz, Edler von Bundenthal.....	262
Levachich von Latischlowitz, Joseph, lovag.....	353
Lilien, Philipp, báró.....	354
Lipszky János, szedlicsnai	355

Löpper, Franz, lovag	357
Lovász Antal.....	263
Loy, Mathias, báró	296
Luzsénszky Ferenc, luzsnai és rigliczei báró.....	297
Luzsénszky Károly	264

M

Maggi, Johann, gróf	264
Mara László, felsőszálláspataki.....	298
Máriássy Imre, márkus- és batizfalvi.....	265
Marschall (Mareschall) von Biberstein, Wenzel Philipp Leopold, báró.....	175
Mecséry Dániel, csóri báró	358
Medvey (Beer) András	232
Medvey Sándor	233
Meskó József, felsőkubini báró.....	360
Mirbach (Myrbach), Ludwig von, báró	176
Mocsáry György, bocsári	177
Mohr, Johann Friedrich, báró.....	362
Montecuccoli (Montecuculi), Felix, gróf.....	178
Morberth, Johann von	266
Moskopp, Joseph, báró.....	179
Müller, Franz von.....	180

N

Nádasdy Tamás, nádasdi és fogaraszöldi gróf	182
Nagy Ferenc.....	181
Nagy Ferenc, felsőőri báró.....	364
Nauendorf, Friedrich August Joseph Xaver, gróf	364
Neipperg, Albert Adam, gróf.....	366
Nemes György, hídvégi gróf	368
Németh György.....	184
Németh István	267
Nesselrode-Reichenstein, Johann Maximilian Friedrich Franz von, gróf	182

Neumann von Buchold, Josef	267
Nordmann, Joseph Armand von.....	269
O	
Oláh Jakab, nánási.....	271
Oppitz, Sigmund, lovag	184
Ott Károly Péter, bátorkeszi báró	369
P	
Paar, Ludwig Joseph, gróf	185
Pálffy Antal, gagyri és andrásfalvi primor.....	188
Pauliny (Paulinyi) Mihály, kowelsdammi báró	187
Paumgartten (Paumgarten), Maximilian Sigismund Amand Joseph, báró	370
Péchy Mihály, pécsújfalusi.....	272
Perczel Lajos, bonyhádi	299
Piacsek Károly Kristóf	372
Plepelits Imre	189
Pöckh, Anton von.....	190
Preidt von Cronenheim, Georg	372
Prochaska, Joseph, Edler von.....	375
Prohaska, Franz Adolf, báró „von Guelfenburg”	373
Püspöky János	191
Q	
Quietowsky, Tobias von.....	376
R	
Radák Imre, magyarbényei báró	233
Radics József.....	191
Radubitzky (Radobitzky), Demeter	192
Radványi Pál, radványi és legéndi	193
Rakovszky István, nagyrákói és kelemenfalvi.....	272
Rakovszky Márton, nagyrákói és kelemenfalvi báró	377
Reinisch János	273
Révay Antal, szklabinai és blatniczai báró.....	379
Révay Ferenc, szklabinai és blatniczai báró.....	300

Révay József, szklabinai és blatniczai báró	234
Röhrig (Rohrig), Leonhard von	274

S

Sachsen-Coburg-Saalfeld-Koháry, Ferdinand Georg August, herceg	380
Sághy József Antal, nagysági	193
Sayn-Wittgenstein-Berleburg, Friedrich Albrecht Ludwig Ferdinand zu, herceg	235
Schalhardt (Schallhardt, Schalhart) Ferenc	194
Schauroth, Karl August, báró	382
Schell von Schellenberg, Friedrich, Vietinghof bárója	195
Schlik zu Bassano und Weißkirchen, Franz Heinrich, gróf	196
Schmidt, Aloys (Alois)	198
Schmied von Dorndorf, Anton	383
Schneller András	384
Schulz von Leichenthal, Johann	385
Schustekh von Herve, Emanuel, báró	386
Seibert, Dominik	236
Serbelloni-Sfondrati, Ferdinand Gabrio, gróf, duca di San-Gabrio	388
Sermage Ferenc, szomszédvári és medvevári gróf	199
Simonyi József, vitézvári báró	389
Skaricza János, ratkóczi	393
Spannagel, Anton	275
Spiegelberg, Joseph von	395
Spiegel von und zu Peckelsheim (Pickelsheim), Friedrich Ernst Raban Wilhelm, báró	393
Splényi Ignác, mihályi báró	396
Starhemberg, Anton Gundacker (Gundakar), gróf	397
Steingruber, Ferdinand von	301
Stephaics Ferenc, nemesdedi báró	399
Straube, Josef	199
Struppi, Josef	200
Szabó Ferenc	400
Székely Antal, lisznyói és kilyéni	203

Szentiványi János, szentiványi	276
Szentiványi Jónás, szentiványi	201
Szentkereszty András, zágoni báró	401
Szentkereszty László, zágoni báró	402
Szentkereszty Sámuel, zágoni báró.....	202
Szentkereszty Zsigmond, zágoni báró.....	402
Szily Antal, nagyszigethi	204
Szobek Ferdinánd, korniczi báró.....	277
Szombathelyi János	205
Szörényi András, kisszörényi báró	403
T	
Taucher József	207
Teschenberg, Anton von.....	207
Tettenborn, Karl Friedrich von, báró.....	208
Tevale (Tewalle) von Hooburg (van Hoobrouck), Carl Johann.....	404
Thalherr Mihály János báró	210
Thanhoffer József	211
Thurn-Hofer und Valsassina, Raymund, gróf.....	278
Trach, Emanuel, báró	212
Turcsányi (Turchányi) Imre, turcsányi és teresztyénfalvi	212
U	
Ujházy András, budaméri	213
Unverzagt, Albert (Adalbert), gróf	214
Ürményi Pál, ürményi.....	214
Uz, Christian von	279
V	
Vajna Gábor, márkosfalvi	215
Vay János, vajai	215
Vécsey Ágost (Ágoston), vécsei és hajnácskői gróf.....	405
Vécsey Péter, nagybodolói báró.....	407
Vetter von Doggenfeld, Johann	216
Vlasits (Vlassich, Vlassics) Ferenc Alajos báró.....	408
Vogel (Vogl) Antal	409

W

Wachenheim, Franz, báró.....	410
Wahler von Louissette, Franz	280
Wahrlich von Bubna, Franz	411
Waldstein von Wartenberg, Emanuel Franz, gróf.....	281
Wartensleben Ferdinánd gróf	412
Weisz Pál báró	283
Wesselényi István, hadadi báró.....	413
Wiedersperger von Wiedersperg, Leopold, lovag.....	284
Wieland György, farkasfalvi báró	415
Wimpffen zu Mollberg, Dagobert, báró.....	217
Wrana, Johann von	218
Wratislaw von Mittrowitz und Schönfeld, Eugen, gróf	285
Wrede, Georg Nepomuk Maria Joseph, báró	416

Z

Zechmeister Teofil József, báró „von Rheinau”	219
Zichy Ferdinánd, zichi és vásonkeői gróf.....	417
Zichy-Ferraris Ferenc, zichi és vásonkeői gróf	418
Zrinszky Antal.....	220
Zsallár (Zalár, Szallár) István	286

A FRANCIA HÁBORÚK HUSZÁRTÖRZSTISZTJEI EZREDENKÉNT, RANGFOKOZATUK, ILLETVE SZOLGÁLATUK IDŐRENDJE SZERINTI SORRENDEN

FELHASZNÁLT RÖVIDÍTÉSEK:

2. tul.	= másodtulajdonos
alezds.	= alezredes
altbgy.	= altábornagy
br.	= báró
biz.	= bizottság
c.	= címzetes
cs.	= császári
csap.	= csapat
cs. k.	= császári-királyi
dre.	= dragonyosezred
dro.	= dragonyososztály
elh.	= elhalálozott
elv.	= elvezényelve
ezr.	= ezred
ezds.	= ezredes
ezdtul.	= ezredtulajdonos
fhdsg.	= főhadsegéd
fhg.	= főherceg
FSZMT	= főszállásmesteri törzs
gr.	= gróf
gye.	= gyalogezred
hads.	= hadsereg
hg.	= herceg
he.	= huszárezred
h. h.	= hősi halált szenvedett
horv.	= horvát
hőr.	= határőr
husz.	= huszár
inszurr.	= inszurrekció
it.	= itáliai

k.	= körül (az ezzel jelölt dátumok esetében, mindkét irányban néhány napnyi eltérés lehetséges a megadott időponttól)
kare.	= karabélyosezred
kdre.	= könnyűdragonyos-ezred
kir.	= király
kiz.	= kizárva
kv.	= kvietált
lov.	= lovassági
love.	= lovasezred
lv.	= lovag
MKNT	= Magyar Királyi Nemesi Testőrség
nyg.	= nyugállományba helyezve
osztr.	= osztrák
örgy.	= őrnagy
par.	= parancsnok
pr.	= primor
reakt.	= reaktivált/reaktiválva
stáj.	= stájer
sve.	= svalizsérezred
szab. csap.	= szabadcsapat
szárnys.	= szárnysegéd
szf. áll.	= (lét)számfeletti (állományba helyezve)
szlav.	= szlavón
tbgy.	= tábornagy
tbk.	= tábornok
tbkr.	= táborkar
tbszgy.	= táborszernagy
tényl.	= ténylegesen
tényl. áll.	= tényleges állományba helyezve
u.	= után
ul.	= ulánus
ule.	= ulánusezred
v.	= von
vade.	= vadászezred
ve.	= vértesezred
vörgy.	= vezérőrnagy
zslj.	= zászlóalj

(CSÁSZÁR-) 1. SZÁMÚ CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁREZRED¹⁵⁵³

Ezredtulajdonos

II. Lipót 1790.09.30–1792.03.01.

(1806-ig:) II., (1804-től:)¹⁵⁵⁴ I. Ferenc 1792.07.14–1835.03.02.

Másodtulajdonos

Almásy Ignác József, zsadányi és törökszentmiklósi (1771:) gr.,
vörögy., (1773:) altbgy., (1784:) lov. táb. 1767.09.10–
1804.03.07.

Esterházy Pál, galánthai gr., vörögy. 1804.10.01–1808.01.04.

Szentkereszty Zsigmond, zágoni br.,
altbgy., (1814:) lov. táb. 1808.01.07–1823.12.24.

Ezredes, ezredparancsnok

Blaskovich Pál, ebeczki 1789.09.09–1794.05.31. nyg. vörögy.

Nagy Ferenc, felsőőri 1794.05.31–1798.03.19. nyg. vörögy.

Keglevich János, buzini gr. 1798.03.19–1799.07.06. hh.

Kessler, Johann v. 1799.07.07–1805.09.01. vörögy.

Graff, Anton, br. 1805.09.01–1805.10.31. hh.

Neipperg, Albert Adam, gr.

1806.01.16–1809.02.15. elv. Ferdinánd fhg. fhdsg.-e

Horváth Antal, szentgyörgyi br. 1809.02.16–1812.08.09. hh.

Jünger Vince, (1815–16:) br. 1812.09.27–1816.01.16. nyg. vörögy.

Másodezredes

Zichy-Ferraris Ferenc, zichi és vásonkeői gr.

1815.06.01–1816.01.12. áth. Nem. Test.

Alezredes¹⁵⁵⁵

Nagy Ferenc, felsőőri 1789.09.03–1794.05.31. ezr.

1553 Az egyes ezredek jelölésénél, fentiekben, a könnyebb értelmezhetőség igényének megfelelően, az 1798-tól (a Nádor-huszárezred esetében 1802-től) használatos és egészen 1918-ig (a Horvát–Szlavón határőr-huszárezred esetében 1801-ig) érvényben lévő hadrendi számozást vesszük alapul.

1554 1804 és 1806 között egyaránt volt II. sorszámmal német-római, illetve I. sorszámmal osztrák császár, vagyis Talleyrand gúnyos szavaival „dupla császár”.

1555 Az 1813 és 1815 között, az erdélyi hadkiegészítésű ezredek (a 2. és a 12. he.) kivételével valamennyi huszárezrednél rendszeresített velitaosztályok alezredesi, illetve őrnagy rangban szolgáló parancsnokai, véleményünk szerint semmi esetre sem tekinthe-

Szentiványi János, szentiványi

1794.05.31–1798.03.18. áth. budai egyenruházati biz. ezr.

Gyulay Albert, marosnémeti és nádaskai gr.

1798.03.19–1798.04.26. áth. 48. gye. ezr.

Kessler, Johann v. 1798.05.10–1799.07.07. ezr.

Gvadányi Ignác, gr. 1799.07.07–1808.04.01. nyg. ezr.

Maggi, Johann, gr. 1808.09.15–1812.04.28. elh.

Luzsénszky Ferenc, luzsnai és rigliczei br.

1812.05.31–1812.10.11. nyg. ezr.

Derra Jakab 1812.09.27–1828.03.09. ezr.

Zichy-Ferraris Ferenc, zichi és vásónkeői gr. (velitaalezr.)

1813.09.02–1815.06.01. 2. ezr.

Létszámfeletti alezredes

Kempelen Ferdinánd, pázmándi br.

1801.04.28–1803.08.06. áth. 10. he.

Őrnagy

Szentiványi János, szentiványi 1788.12.18–1794.05.31. alzds.

Gombos Mihály 1790.07.26–1794.05.05. nyg.

Kessler, Johann v. 1791.12.01–1798.05.10. alzds.

Németh György 1794.05.05–1795.12.17. nyg.

Fejér István, szajoli 1794.07.06–1798.03.18. nyg.

Halász Péter, dabasi 1795.12.17. u.–1799.06.30. nyg. alzds.

Gvadányi Ignác, gr. 1798.03.19–1799.07.07. alzds.

Eötvös Károly, vásárosnaményi 1799.07.07–1803.03.02. elh.

Révay József, szklabinai és blatniczai br.

1799.07.07–1806.10.01. nyg. alzds.

Almásy Illés, zsadányi és törökszentmiklósi gr. 1803.04.01–

1804.01.09. áth. 7. he.

Vlasits Ferenc 1804.01.12–1806.01.04. áth. 3. he. alzds.

Horváth Antal, szentgyörgyi br. 1806.03.01–1807.11.16. áth. 3. he.

Wimpffen zu Mollberg, Dagobert, br.

1806.10.01–1808.02.21. áth. 2. dre. alzds.

Gattermayer v. Gatterburg, Joseph, gr. 1807.11.16–1812.05.15. nyg.

---

tők létszámfelettinek. Ennek megfelelően összeállításunkban is a tényleges állományú tőzstisztek között szerepelnek.

Hoditz und Wolframitz, Friedrich Johann Vincenz, gr.
1808.02.22–1809.08.16. áth. 12. he. alzds.
Derra Jakab 1809.05.16–1812.09.27. alzds.
Mocsáry György, bocsári 1809.08.06–1810.01.31. szf.
Mocsáry György, bocsári 1812.09.27–1812.12.18. szf.
Fackh József, lv. 1812.05.16–1815.04.01. áth. 5. he.
Kostyán Antal 1812.12.19–1815.07.16. nyg.
Pauliny Mihály, kowelsdammi br. 1813.07.31–1825.06.30. nyg. alzds.
Sághy József Antal, nagysági 1813.09.07–1813.12.22. elh.
Schmidt, Aloys 1814.02.10–1821.03.02. elh.
Hommer, Friedrich v. 1814.04.22–1814.04.30. szf.
Hommer, Friedrich v. 1815.04.01–1816.01.12. szf.

Létszámfeletti őrnagy

Mocsáry György, bocsári 1810.01.31–1812.09.27. 2. őrgy.
Fackh József, lv. 1810.06.01–1812.05.16. 2. őrgy.
Mocsáry György, bocsári 1812.12.18–1813.01.16. nyg.
Pauliny Mihály, kowelsdammi br. 1813.01.07–1813.07.31. velitaörgy.
Gattermayer v. Gatterburg, Joseph, gr. (reakt.:)
1813.11.18–1814.01.02. áth. 4. he.
Hommer, Friedrich v. 1814.04.30–1815.04.01. velitaörgy.

2. SZÁMÚ CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁREZRED

Ezredtulajdonos

Sándor Lipót fhg. Magyarország nádora 1784–1795.07.12.
József Antal János fhg., Magyarország nádora, altbgy.,
(1801:) lov. táb., (1808:) tbgy. 1795.07.21–1847.01.13.

Másodtulajdonos

Splényi Mihály, miháldi br. 1784–1809.08.17.
Mecséry Dániel, csóri és mecséri br. 1809.10.01–1823.12.30.

Ezredes, ezredparancsnok

Ott Károly Péter, (1791:) bátorkeszi br.
1789.05.26–1793.12.28. vörgy.
Szentkereszty András, zágoni br. 1794.02.13–1797.02.28. nyg.

Knesevich Vince, szentilonai br. 1797.04.07–1800.10.31. vörögy.
Szabó Ferenc 1800.11.26–1804.11.01. nyg.
Splényi Ignác, miháldi br. 1804.11.21–1809.02.12. vörögy.
Preidt, Georg 1809.02.16–1809.06.27. nyg.
Geramb Lipót, br. 1809.06.27–1814.02.18. vörögy.
Bretfeld zu Cronenburg, Emanuel, br. 1814.02.19–1819 áth. 1. ve.

Másodezredes

Lipszky János, szedlicsnai
1809.10.01–1813.01.01. nyg. (1810.10.06-től Geramb Lipót
tartós szabadságolása következtében ő látta el az ezr.par.-i te-
endőket)
Schmied v. Dorndorf, Anton 1814.04.18–1818.04.19. áth. 5. he.

Alezredes

Jeszenovszky Imre, jeszenovai 1789.05.26–1793.03.16. nyg. ezr.
Szentkereszty András, zágoni br. 1793.04.01–1794.02.13. ezr.
Baranyay János, bodorfalvi 1794.02.13–1797.07.31. nyg.
Hertelendy Gábor, hertelendi
1797.08.01–1800.10.17. áth. Nádor- (12.) he. ezr.
Dobay Imre, dobói 1800.11.26–1805.11.15. nyg.
Wrede, Georg Nepomuk Maria Joseph, br.
1805.12.07–1808.02.21. áth. 9. he. ezr.
Preidt, Georg 1808.02.22–1809.02.16. ezr.
Geramb Lipót, br. 1809.02.16–1809.06.27. ezr.
Wesselényi István, hadadi br.
1809.06.27–1809.09.30. áth. inszurr. ezr.
Schmied v. Dorndorf, Anton 1810.05.05–1814.04.18. 2. ezr.
Kienmayer, Franz, br. 1814.12.01–1825.06.01. nyg.

Őrnagy

Szentkereszty András, zágoni báró 1789.05.31–1793.04.01. alzds.
Ürményi Pál, ürményi 1789.06.27–1793.10.23. hh.
Baranyay János, bodorfalvi 1790.02.13–1794.02.13. alzds.
Esterházy Imre, galánthai gr. 1793.04.01–1797.06.18. kv.
Gaidler, Wolfgang 1793.11.20–1797.07.31. nyg.
Hertelendy Gábor, hertelendi 1794.01.15–1797.08.01. alzds.
Dobay Imre, dobói 1797.08.01–1800.11.26. alzds.

Radványi Pál, radványi és legéndi 1797.06.19–1797.09.03. elh.
Splényi Ignác, miháldi br. 1797.08.01–1800.12.01. áth. inszurr.
Fulda, Wilhelm v. 1797.10.08–1798.06.01. áth. 5. he.
Ernst, Friedrich 1800.11. *eleje* – 1800.12.25. hh.
Rakovszky Márton, nagyrákói és kelemenfalvi
1800.12.27–1804.11.29. áth. 11. he. alzds.
Wrede, Georg Nepomuk Maria Joseph, br.
1801.03.19–1805.12.07. alzds.
Splényi Ignác, miháldi br. 1801.05.22–1802.01.02. áth. 11. he.
Preidt, Georg 1804.12.21–1808.02.22. alzds.
Geramb Lipót, br. 1805.12.07–1809.02.16. alzds.
Wesselényi István, hadadi br. 1808.02.22–1809.06.27. alzds.
Gencsy Ferenc, gencsi
1809.02.16–1809.07.10. áth. inszurr. ezr.-fhdgy. (örgy.)
Graff, Johann 1809.07.11–1812.01.24. elh.
Falkenstein, Ludwig, br. 1809.09.16–1816.06.01. nyg. alzds.
Turcsányi Imre, turcsányi és teresztyénfalvi
1812.09.01–1813.10.30. hh.
Farkas János, nagyjókai 1810.02.01–1810.08.01. áth. 7. ve.
Thurn-Hofer und Valsassina, Raymund, gr.
1812.05.10–1813.12.29. áth. tábornoki kar, szárnyseg.
Pálffy Antal, gagyai és andrásfalvi pr. 1813.11.16–1817.05.16. nyg.

Létszámfeletti őrnagy

Thurn-Hofer und Valsassina, Raymund, gr.
1810.02.01–1812.03.10. tényl. áll.
Turcsányi Imre, turcsányi és teresztyénfalvi
1810.02.01–1812.09.01. tényl. áll.

3. SZÁMÚ CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁREZRED

Ezredtulajdonos

Esterházy Imre, galánthai gr., vörgy., (1767:) altbgy., (1773:) lov. táb.
1768.08.15–1792.06.02.
Estei Ferdinánd Károly József fhg.,
(1800:) vörgy., (1801:) altbgy., (1805:) lov. táb., (1836:) tbgy.
1794.01.10–1850.11.03.

Másodtulajdonos

Otto, Rudolf, br.¹⁵⁵⁶

altbgy., (1803:) c. lov. táb. 1794.01.10–1811.08.07.

Neipperg, Albert Adam, gr., altbgy. 1814.05.31–1829.02.22.

Ezredes, ezredparancsnok

Dévay Pál 1790.01.24–1794.04.19. vőrgy.

Szentkereszty László, zágoni br. 1794.05.28–1797.07.08. vőrgy.

Löpper, Franz, lv. 1797.07.08–1800.11.27. vőrgy.

Andrássy János, siklósi 1800.11.27–1803.11.15. nyg. vőrgy.

Vécsey Péter, nagybodolói, (1804:) br. 1803.12.12–1808.08.14. vőrgy.

Sachsen-Coburg-Saalfeld, Ferdinand Georg August, hg.

1808.09.15–1811.04.15. kv. vőrgy.

Wesselényi István, hadadi br. 1811.04.16–1812.08.31. kv.

Gosztonyi József István Pál, gosztonyi és kövesszarvi

1812.09.03–1820.07.16. nyg. vőrgy.

Másodezredes (létszámfeletti)

Ficquelmont, Ludwig, gr. 1811.01.01–1813.10.16. áth. 4. sve.

Alezredes

Perczel Lajos, bonyhádi 1790.01.24–1793.07.31. szf.

Szentkereszty László, zágoni br. 1793.08.01–1794.05.28. ezr.

Stephaics Ferenc, nemesdédi (1795:) br.

1794.05.28–1797.05.15. áth. 9. he. ezr.

Löpper, Franz, lv. 1797.05.15–1797.07.08. ezr.

Bégányi János 1797.07.08–1799.08.15. nyg.

Andrássy János, siklósi

1799.09.13–1800.11.27. ezr.

(1800.05.15. k.–1800.07.15. k. átmenetileg a 10. he. par.)

Schmied v. Dorndorf, Anton 1800.11.27–1806.02.01. nyg.

Vlasits Ferenc 1806.01.04–1808.07.21. áth. 7. he. ezr.

Horváth Antal, szentgyörgyi br.

1808.07.21–1809.02.16. áth. 1. he. ezr.

Gosztonyi József István Pál, gosztonyi és kövesszarvi

1809.02.16–1812.09.03. ezr.

1556 Schmidt-Brentano szerint csak lovagi címe volt. Vö. SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 72. o.

Röhrig, Leonhard, v. 1812.09.03–1822.10.01. nyg. ezr.

Létszámfeletti alezredes

Perczel Lajos, bonyhádi 1793.08.01–1793.09.15. nyg. ezr.

Wratislaw von Mittrowitz und Schönfeld, Eugen, gr.

1815.10.07–1816.03.31. áth. 4. ule.

Őrnagy

Szentkeresztzy László, zágoni br. 1784.05.01–1793.08.01. alzds.

Vajna Gábor, márkosfalvi 1790.01.23–1793.12.10. elh.

Stephaics Ferenc, nemesdédi 1790.02.08–1794.05.28. alzds.

Knesevich Vince, szentilonai br. 1792.02.01–1796.04.01. alzds.

Löpper, Franz v. 1793.08.01–1797.05.15. alzds.

Bégányi János 1794.02.01–1797.07.08. alzds.

Kovács László 1794.05.28–1797.02.28. nyg.

Andrássy János, siklósi 1797.03.01–1799.09.13. alzds.

Barcsay György, nagy-barcsai 1797.05.15–1799.03.31. nyg. alzds.

Szabó Ferenc 1797.07.08–1798.06.01. áth. 7. he.

Schmied v, Dorndorf, Anton 1799.03.31–1800.11.27. alzds.

Endrődy, Ádám, endrődi és széplaki

1799.09.13–1806.05.16. nyg. alzds.

Hardegg, Johann Ignaz, gr. 1800.07.04–1800.12.01. áth. 13. dre.

Forgách András, ghimesi és gácsi gr.

1800.11.27–1808.03.08. nyg. alzds.

Gattermayer v. Gatterburg, Joseph, gr.

1806.05.16–1807.11.16. áth. 1. he.

Horváth Antal, szentgyörgyi br. 1807.11.16–1808.07.21. alzds.

Gosztonyi József István Pál, gosztonyi és kövesszarvi

1808.03.08–1809.02.16. alzds.

Röhrig, Leonhard v. 1808.07.21–1812.09.03. alzds.

Dévay József 1809.02.16–1814.01.04. áth. 4. ule. alzds.

Batthyány Iván, németújvári gr. 1809.05.01–1810.02.15. kv. alzds.

Barthos András, szigethi 1812.09.03–1816.03.16. nyg.

Radics József 1813.08.07–1815.05.01. áth. it. törzsdro.

Auersperg, Carl, gr. 1813.08.19–1821.11.05. áth. 2. dre. alzds.

Wratislaw v, Mittrowitz und Schönfeld, Eugen, gr.

1814.01.05–1815.10.07. szf. alzds.

Schlik zu Bassano und Weißkirchen, Franz, gr.

1815.10.01–1816.01.15. szf.

Létszámfeletti őrnagy

Esterházy Imre, galánthai gr. 1790 ősz–1793.04.01. áth. 2. he.

Bianchi, Vincenz Ferrerius Friedrich v.

1799.02.01–1800.03.01. alzds. 2. gye.

Beőczy Imre 1810.01.16–1813.02.01. áth. 10. he.

Barthos András, szigethi 1810.01.01–1812.09.03. tényl. áll.

Marschall v. Biberstein, Leopold, br.

1813.10.20–1814.08.31. áth. 1. osztrák–itáliai gye.

Schlik zu Bassano und Weißkirchen, Franz, gr.

1814.05.31–1815.10.01. 3. őrgy.

4. SZÁMÚ CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁREZRED

Ezredtulajdonos

Vécsey Siegbert, vécsei és hajnácskői br., altbgy.

1791.02.19–1802.07.30.

Hessen-Homburg, Friedrich, tartománygr., altbgy., (1813:) lov. táb.

1803.10.02–1829.04.02.

Ezredes, ezredparancsnok

Spiegelberg, Joseph v. 1790.08.06–1796.03.01. vőrgy.

Skaricza János, ratkóczi 1796.04.01–1798.03.18. nyg. vőrgy.

Esterházy Pál, gr. galánthai 1798.03.19–1800.10.27. vőrgy.

Tevallé v. Hooburg, Carl Johann 1800.10.28–1801.11.21. elh.

Kerekes Timót, mohai 1801.11.27–1802.01.12. áth. 8. he.

Kinsky, Franz de Paula Joseph, wchnitzi és tettaui gr.

1802.01.21–1804.02.01. nyg. vőrgy.

Mohr, Johann Friedrich, br. 1804.03.31–1808.08.15. vőrgy.

Kisielewsky, Severin v. 1808.09.15–1809.07.06. hh.

Hessen-Homburg, Gustav, hg. 1809.07.01¹⁵⁵⁷–1813.06.06. vőrgy.

Spiegel v. und zu Peckelsheim, Friedrich Ernst Raban Wilhelm, br.

1813.07.21–1813.11.04. vőrgy.

1557Ténylegesen csak Kisielewsky Severin halálát követően nyert ezredparancsnoki kinevezést, de visszamenőleges hatállyal.

Simonyi József, vitézvári br. 1813.11.05–1828.10.14. szf.

Másodezredes (létszámfeletti)

Tevallé v. Hooburg, Carl Johann 1800.05.06–1800.10.28. ezr.par.

Simonyi József, vitézvári br. 1813.10.23–1813.11.05. ezr.par.

Alezredes

Skaricza János, ratkóczi 1790.08.06–1796.04.01. ezr.

Knesevich Vince, szentilonai br.

1796.04.01–1797.04.07. áth. 2. he. ezr.

Tevallé v. Hooburg, Carl Johann 1797.04.08–1800.05.06. 2. ezr.

Mohr, Johann Friedrich, br. 1800.06.13–1804.03.31. ezr.

Neumann v. Buchold, Josef 1804.03.31–1805.10.15. nyg.

Vécsey Ágost, vécsei és hajnácskői br.

1805.11.26–1807.11.01. áth. 8. he.

Borcsiczky Ferenc, borcsiczi 1807.10.31–1809.04.30. kv. ezr.

Jünger Vince 1809.05.06–1812.09.27. áth. 1. he. ezr.

Geringer Antal, v. Oedenberg 1812.12.19–1813.09.11. nyg.

Simonyi József, vitézvári br. 1813.09.11–1813.10.23. szf. ezr.

Frauenberger, Josef v. 1814.01.02–1816.10.16. nyg. ezr.

Létszámfeletti alezredes

Tevallé v. Hooburg, Carl Johann 1796.07.14–1797.04.08. tényl. áll.

Ettingshausen, Konstantin v. 1797.06.26–1798.01.16. áth. 9. he.

Dessewffy Tamás, cserneki és tarkeői

1798.04.24–1798.05.31. áth. 7. he.

Waldstein v. Wartenberg, Emanuel Franz, gr.

1801.05.01–1803.01.31. áth. 10. he.

Őrnagy

Tevallé v. Hooburg, Carl Johann 1790.02.04–1796.08.14. szf. alzds.

Dessewffy Tamás, cserneki és tarkeői

1790.08.19–1798.04.24. szf. alzds.

Knesevich Vince, szentilonai br. 1792.02.01–1796.04.01. alzds.

Ettingshausen, Konstantin v. 1796.04.01–1797.06.26. alzds.

Gamcsik Sebestyén 1797.05.22–1802.03.14. elh.

Mohr, Johann Friedrich, br. 1798.01.29–1800.06.13. alzds.

Neumann v. Buchold, Josef 1800.06.13–1804.03.31. alzds.

Vécsey Ágost, vécsei és hajnácskői br. 1802.03.31–1805.11.26. alzds.
 Pöckh, Anton v. 1804.03.31–1805.05.18. elh.
 Maggi, Johann, gr. 1804.03.31–1808.09.15. áth. 1. he. alzds.
 Homonnay Antal 1805.11.26–1808.11.29. elh.
 Jünger Vince 1808.09.15–1809.05.06. alzds.
 Medvey Sándor 1809.02.08–1812.10.27. nyg. alzds.
 Fóris Sándor, néveri 1809.05.06–1810.11.01. nyg. alzds.
 Simonyi József, vitézvári br. 1809.07.01–1810.02.01. szf.
 Simonyi József, vitézvári br. 1810.11.01–1813.09.11. alzds.
 Frauenberger, Joseph v. 1812.12.19–1814.01.01. alzds.
 Wrana, Johann v. 1813.09.11–1831.08.16. nyg. alzds.
 Gvozdenchevich András 1813.08.07–1816.06.13. nyg.
 Schallhardt Ferenc 1813.09.01–1815.12.01. nyg.
 Gattermayer v. Gatterburg, Joseph, gr. 1814.01.02–1816.05.16. nyg.

Létszámfeletti őrnagy

Schmied v. Dorndorf, Anton 1798.05.01–1799.03.31. áth. 3. he.
 Vécsey Ágost, vécsei és hajnácskői br.
     1801.05.01–1802.03.31. tényl. áll.
 Lipszky János, szedlicsnai 1806.02.01–1806.05.20. áth. 8. he.
 Gattermayer v. Gatterburg, Joseph, gr.
     1806.03.01–1806.05.16. áth. 3. he.
 Gyurcsák János 1809.09.20–1810.04.01. áth. 9. he.
 Simonyi József, vitézvári br. 1810.02.01–1810.11.01. tényl. áll.
 Geringer Antal, v. Oedenberg 1810.05.01–1812.12.19. alzds.

5. SZÁMÚ CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁREZRED

Ezredtulajdonos

Ott Károly Péter, bátorkeszi br., altbgy. 1801.04.21–1809.05.10.
 Radetzky von Radetz, Johann Joseph Wenzel Anton Franz, gr.,
     altbgy. 1809.09.22–1814.06.29. 2. tul.
 György Ágost, walesi herceg (1820-tól IV. György néven Nagy-Britannia és Írország, valamint Hannover királya)
     1814.06.29–1830.06.24.

Másodtulajdonos

Radetzky von Radetz, Johann Joseph Wenzel Anton Franz, gr.,
altbgy., (1829:) lov. táb., (1836:) tbgy.
1814.06.29.–1848 ezdtul.

Ezredes, ezredparancsnok

Révay Antal, szklabinai és blatniczai br.
1798.06.01–1800.11.29. vörgy.
Szörényi András, kisszörényi br. 1800.11.26–1808.01.22. vörgy.
Fulda, Wilhelm v. 1808.02.22–1809.04.16. hh.
Boros Lajos, rákosi 1809.04.17–1812.03.09. nyg.
Starhemberg, Anton Gundacker, gr. 1812.03.09–1813.10.06. vörgy.
Prohaska, Franz Adolf
1813.10.06–1815.02.28. szf. elv. németországi hads.
Gavenda Mátyás 1815.03.01–1818.03.16. nyg.

Másodezredes

Starhemberg, Anton Gundacker, gr. 1811.01.01–1812.03.09. ezr. par.
Gavenda Mátyás 1814.02.01–1815.03.01. ezr. par.
Prohaska, Franz Adolf 1815.02.28–1824.10.29. vörgy.

Alezredes

Szörényi András, kisszörényi br. 1798.06.01–1800.11.26. ezr.
Steingruber, Ferdinand v. 1800.11.26–1804.10.15. nyg. ezr.
Wartensleben Ferdinánd gr. 1804.11.20–1805.04.01. áth. 6. he.
Hardegg, Johann Ignaz, gr. 1805.03.31–1805.06.30. áth. 2. ule.
Neipperg, Albert Adam, gr. 1805.08.01–1806.01.16. áth. 1. he. ezr.
Boros Lajos, rákosi 1806.02.01–1809.04.17. ezr.
Luzsénszky Ferenc, luzsnai és rigliczei br.
1809.05.11–1812.05.31. áth. 1. he.
Prohaska, Franz Adolf 1812.05.31–1813.10.06. ezr.
Gavenda Mátyás 1813.10.06–1814.02.01. 2. ezr.
Batthyány Iván, németújvári gr. 1813.08.28–1815.03.31. szf.
Németh István 1815.04.03–1825. ezr.

Létszámfeletti alezredes

Zichy Ferdinánd, zichi és vásonkeői gr.
1809.12.07–1810.11.01. áth. 1. ule.

Prohaska, Franz Adolf 1810.02.01–1812.05.31. tényl. áll.
Batthyány Iván, németújvári gr. 1815.03.31–1815.10.15. kv.

Őrnagy

Steingruber, Ferdinand v. 1798.06.01–1801.11.26. alzds.
Fulda, Wilhelm v. 1798.06.01–1800.11.26. áth. 9. he. alzds.
Neipperg, Albert Adam, gr. 1802.11.16–1804.08.01. áth. 2. ule. alzds.
Straube, Josef 1800.12.27–1808.02.21. nyg.
Eötvös Mihály, szegedi 1804.08.21–1807.10.31. áth. 8. he.
Luzsénszky Ferenc, luzsnai és rigliczei br.
1807.11.01–1809.05.11. alzds.
Kákonyi Ferenc, kákonyi és tsippi 1808.02.22–1813.07.01. nyg. alzds.
Gavenda Mátyás 1809.05.11–1813.10.06. alzds.
Zichy Ferdinánd, zichi és vászonkeői gr.
1809.07.01–1809.09.14. áth. inszurr.
Vetter v. Doggenfeld, Johann 1809.10.01–1810.01.31. szf.
Püspöky János 1813.12.16–1819.10.01. nyg.
Oppitz, Sigmund, lv. 1813.08.07–1815.07.31. nyg.
Farkas János, nagyjókai 1813.07.01–1815.06.10. nyg. alzds.
Esterházy Vince, galánthai gr. 1814.03.01–1814.09.30. áth. 3. ule.
Fackh József 1815.04.01–1821 alzds.
Hofmann, Christian 1815.08.18–1818.08.01. áth. 7. he.

Létszámfeletti őrnagy

Almásy Illés, zsadányi és törökszentmiklósi gr.
1802.02.01–1803.04.01. áth. 1. he.
Tettenborn, Karl Friedrich, br. 1809.11.01–1812.06.30. kv.
Vetter v. Doggenfeld, Johann 1810.01.31–1812.08.15. áth. 3. he.
Zechmeister Teofil József 1801.09.06–1802.06.03. áth. 2. sve.

6. SZÁMÚ CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁREZRED

Ezredtulajdonos

Blankenstein, Ernst von, gr.,
altbgy., (1794:) lov. táb. 1791.02.19–1814.11.03. 2. tul.
Vilmos herceg württembergi trónörökös, 1816-tól I. Vilmosként
Württemberg királya 1814.11.03–1864.06.25.

Másodtulajdonos

Blankenstein, Ernst von, gr., lov. táb. 1814.11.03–1816.06.12.

Ezredes

Hadik Károly, futaki gr. 1790.01.16–1794.02.16. vörgey.

Szentkereszty Zsigmond, zágoni br. 1794.05.06–1797.03.13. vörgey.

Vogel Antal 1797.05.16–1799.07.01. nyg., (1799.10.04. :) nyg. vörgey.

Prochaska, Joseph, Edler v. 1799.06.01–1805.07.26. vörgey.

Wartensleben Ferdinánd gr. 1805.08.06–1809.05.03. vörgey.

Gillert, Vincenz v. 1809.05.15–1812.08.17. nyg.

Wieland György, farkasfalvi br. 1812.08.17–1819.06.19. vörgey.

Másodezredes

Wesselényi István, hadadi br. 1810.06.01–1810.06.14. áth. 11. he.

Alezredes

Szentkereszty Zsigmond, zágoni br. 1790.01.16–1794.05.06. ezr.

Kollonitz Miksa, kollegrádi gr.

1794.05.05–1797.05.14. áth. 21. (7.) ve. ezr.

Révay Antal, szklabinai és blatniczai br.

1797.05.15–1798.06.01. áth. 5. he. ezr.

Colloredo-Wallsee, Joseph, gr.

1798.05.18–1799.03.15. elv. Károly fhg. fhdsz.-e

Révay Ferenc, szklabinai és blatniczai br.

1799.04.09–1805.04.01. nyg. ezr.

Wartensleben Ferdinánd gr. 1805.04.01–1805.08.06. ezr.

Sachsen-Coburg-Saalfeld, Ferdinand Georg August, hg.

1805.08.06–1808.09.15. áth. 3. he. ezr.

Gillert, Vincenz v. 1808.09.15–1809.05.15. ezr.

Wieland György, farkasfalvi (1810:) br. 1809.05.15–1812.08.17. ezr.

Blankenstein, Ludwig Heinrich von, gr.

1812.08.17–1820.08.01. nyg. ezr.

Leibinger, Franz 1813.09.01–1820.01.10. áth. 5. dre.

Őrnagy

Vay János, vajai 1787.04.09–1792.05.01. nyg.

Révay Antal, szklabinai és blatniczai br.

1790.01.16–1797.05.15. alzs.

- Keglevich János, buzini gr.
1791.10.24–1794.02.13. áth. ul. szab. csap. alzds.
- Uz, Christian v.
1792.09.01–1794.06.23. áth. Wurmser-féle osztr.–stáj. szab. csap. alzds.
- Harsányi Mihály, (1797:) aranyosi
1794.12.27–1800.05.29. áth. 10. he. alzds.
- Révay Ferenc, szklabinai és blatniczai br.
1794.11.10–1799.04.09. alzds.
- Hardegg, Johann Dominik, gr. 1797.05.15–1798.04. u. szf.
- Hardegg, Johann Dominik, gr. 1799.04.09–1801.01.15. kv. alzds.
- Wartensleben Ferdinánd gr. 1800.07.01–1804.11.20. áth. 5. he. alzds.
- Medvey András 1801.01.16–1805.04.30. kv. alzds.
- Sachsen-Coburg-Saalfeld, Ferdinand Georg August, hg.
1805.01.01–1805.08.06. alzds.
- Gillert, Vincenz v. 1805.05.17–1808.09.15. alzds.
- Wieland György, farkasfalvi 1805.08.06–1809.05.15. alzds.
- Blankenstein, Ludwig Heinrich von, gr.
1808.09.15–1812.08.17. alzds.
- Teschenberg, Anton v. 1809.03.24–1811.01.27. elh.
- Leibinger, Franz 1809.05.27–1809.08.16. szf.
- Bigot de St. Quentin, Franz Ludwig, gr.
1812.08.17–1814.01.25. alzds. 3. sve.
- Leibinger, Franz 1811.04.16–1813.09.01. alzds.
- Bekény József, mikófalvi 1813.09.16–1820.07.01. nyg.
- Balogh Ádám, szászcsegői 1813.08.16–1821 alzds.
- Bezerédi Kálmán, bezerédi 1814.02.10–1815.12.15. nyg.

Létszámfeletti őrnagy

- Hadik András, futaki gr. 1791.10.23–1792.08.31. áth. 9. he.
- Hardegg, Johann Dominik, gr. 1798.04. u.–1799.04.09. 2. őrgy.
- Legedics József 1809.05.07–1810.07.01. áth. 1. ve.
- Leibinger, Franz 1809.08.16–1811.04.16. 2. őrgy.
- Bigot de St. Quentin, Franz Ludwig, gr.
1809.11.12–1812.08.17. 2. őrgy.

7. SZÁMÚ CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁREZRED

Ezredtulajdonos

János liechtensteini trónörökös-hg., 1805-től I. János néven Liechtenstein hg.-e, altbgy., (1808:) lov. táb., (1809:) tbgy.
1801.02–1836.04.20.

Ezredes

Schauroth, Karl August, br. 1798.05.01–1800.10.31. vörgy.
Meskó József, felsőkubini 1800.11.26–1808.06.23. vörgy.
Vlasits Ferenc 1808.07.21–1813.03.30. vörgy.
Zichy Ferdinánd, zichi és vásonkeői gr.
1813.04.26–1822.11.16. vörgy.

Alezredes

Dessewffy Tamás, cserneki és tarkeői 1798.05.31–1799.04.28. hh.
Szabó Ferenc 1799.05.22–1800.11.26. áth. 2. he. ezr.
Meskó József, felsőkubini 1800.09.15–1800.11.26. ezr.
Vécsey Péter, nagybodolói 1800.11.26–1803.12.12. áth. 3. he. ezr.
Klebensberg, Johann Nepomuk, gr.
1804.01.09–1805.08.31. áth. 3. ule. ezr.
Fürstenberg, Philipp, tartománygr. 1805.09.01–1807.05.05. elh.
Bretschneider, Friedrich Wilhelm v.
1807.01.17–1809.07.12. áth. 9. he. ezr.
Garnika József 1809.07.12–1813.11.16. nyg. ezr.
Weisz Pál br. 1809.12.16–1810.03.08. elh.
Spannagel, Anton 1813.09.01–1823.02.23. áth. 4. he.
Wahler v. Louissette, Franz 1813.11.15–1816.02.01. szf.

Létszámfeletti alezredes

Garnika József 1809.05.27–1809.07.12. tényl. áll.
Weisz Pál br. 1809.12.16–1810.03.08. elh.
Máriássy Imre, márkus- és batizfalvi
1810.01.11–1810.06.30. áth. 3. dre.
Wahler v. Louissette, Franz 1813.10.26–1813.11.15. tényl. áll.

Őrnagy

Szabó Ferenc 1798.06.01–1799.05.22. alzds.

Meskó József, felsőkubini 1798.05.01–1800.09.15. alzds.
 Montecuccoli, Felix, gr. 1799.07.01–1802.10.31. nyg.
 Moskopp, Joseph, br. 1800.12.01–1803.09.30. nyg.
 Klebelsberg, Johann Nepomuk, gr. 1802.12.01–1804.01.09. alzds.
 Frehlich Ferenc br. 1803.10.14–1805.11.13. áth. 3. ule. alzds.
 Almásy Illés, zsadányi és törökszentmiklósi gr.
     1804.01.09–1805.06.30. áth. 3. dre.
 Fürstenberg, Philipp, tartománygr. 1805.07.01–1805.09.01. alzds.
 Mirbach, Ludwig v., br. 1805.08.17–1806.12.01. nyg.
 Bretschneider, Friedrich Wilhelm v. 1805.11.13–1807.01.17. alzds.
 Garnika József 1806.12.01–1809.05.27. szf. alzds.
 Struppi, Josef 1807.06.17–1813.01.16. nyg.
 Weisz Pál br. 1809.05.27–1809.09.14. áth. inszurr.
 Spannagel, Anton 1809.06.29–1813.09.01. alzds.
 Chamborant, Carl, gr. 1809.10.04–1810.02.01. szf.
 Wahler v. Louissette, Franz 1813.01.16–1813.10.26. szf. alzds.
 Vetter v. Doggenfeld, Johann 1813.08.07–1814.08.18. nyg.
 Blankenstein, Christian von, gr. 1813.09.15–1818.07.31. kv.
 Schell v. Schellenberg, Friedrich, br.
     1814.08.16–1815.04.19.
     áth. FSZMT (elv. Schwarzenberg hg. tbgy. szárnyseg.)
 Bercsényi László, székesi gr. 1815.04.01–1823 alzds. 10. he.
 Paar, Ludwig Joseph, gr. 1815.04.24–1816.08.26. áth. 8. ve.

Létszámfeletti őrnagy

Nesselrode-Reichenstein, Maximilian, gr.
     1810.01.01–1811.07.31. áth. 5. sve.
 Wahler v. Louissette, Franz 1809.08.19–1813.01.16. 2. őrgy.
 Chamborant, Carl, gr. 1810.02.01–1813.07.15. áth. 2. dre.
 Paar, Ludwig Joseph, gr. 1815.02.01–1815.04.24. 2. őrgy.

8. SZÁMÚ CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁREZRED

Ezredtulajdonos

Wurmser, Dagobert Sigmund, gr.,
     vörgy., (1778:) albtgy., (1787:) lov. táb., (1795:) tbgy.
     1775.08.01–1797.08.22.

Nauendorf, Friedrich August, gr.,
altbgy. 1799.03.28–1801.12.30.
Kienmayer, Michael, br., altbgy., (1809:)
lov. táb. 1802.01.12–1828.10.28.

Ezredes, ezredparancsnok

Nauendorf, Friedrich, gr.
1790.01.16–1792.12.13. nyg., 1793.03.16. reakt. vörgy.
Wachenheim, Franz, br. 1792.12.14–1795.09.08. elh.
Klenau, Johann Joseph Kajetan Nikolaus, gr.
1795.10.05–1797.05.01. vörgy.
Schustekh von Herve, Emanuel, br. 1797.04.28–1800.10.28. vörgy.
Kerekes Timót, mohai 1800.11.26–1801.11.27.¹⁵⁵⁸ áth. 4. he.
Kerekes Timót, mohai 1802.01.12–1808.06.23. vörgy.
Vécsey Ágost, vécsei és hajnácskői br. 1808.06.19–1809.05.24. vörgy.
Bánffy György, losonczi gr. 1809.05.24–1809.09.08. vörgy.
Wahrlich v. Bubna, Franz 1809.10.17–1812.08.16. nyg.
Lilien, Philipp, br. 1812.08.16–1820.01.16. nyg. vörgy.

Alezredesek

Wachenheim, Franz, br. 1790.02.03–1792.12.14. ezr.
Barbácsy József 1793.01.28–1797.04.28. áth. 11. he. ezr.
Frimont János 1797.04.29–1798.04.24. áth. Bussy-vade. ezr.
Kerekes Timót, mohai 1798.05.18–1800.11.26. ezr.
Graff, Anton, br. 1800.11.26–1805.09.01. áth. 1. he. ezr.
Borcsiczky Ferenc, borcsiczi 1805.09.01–1807.10.31. áth. 4. he.
Vécsey Ágost, vécsei és hajnácskői br. 1807.11.01–1808.06.19. ezr.
Wahrlich v. Bubna, Franz 1808.06.19–1809.10.17. ezr.
Lilien, Philipp, br. 1809.04.24–1812.08.16. ezr.
Luzsénszky Károly 1812.08.23–1820.01.19. ezr.
Kienmayer, Franz, br. 1813.11.08–1814.12.01. áth. 2. he.

Létszámfeletti alezredes

Kollonitz Miksa, kollegrádi gr. 1794.01.23–1794.05.05. áth. 6. he.

1558 Ezen a napon, egyidejűleg Carl Johann Tevalle von Hooburgot a 4. számú huszárezred addigi ezredesét nevezték ki a 8. számú huszárezred parancsnokává, nem tudván, hogy a szabadságán lévő ezredes hat nappal korábban elhunyt. Ennek következtében Kerekest rövidesen visszahelyezték a 8. számú huszárezred élére.

Vogel Antal 1796.01.05–1796.12.04. áth. Keglevich ul. szab. csap.
 Gencsy Ferenc, gencsi és mihályfalvi
 1810.01.16–1810.11.01. áth. 10. he.

Őrnagy

Barbácsy József 1787.10.01–1793.01.28. alzds.
 Vogel Antal 1788.12.18–1796.01.05. szf. alzds.
 Kollonitz Miksa, kollegrádi gr. 1790.02.03–1794.01.23. alzds.
 Kisfaludy György, kisleludi 1790.04.12–1790.10.25. szf.
 Knezevich Vince, szentilonai br. 1790.12.01–1792.02.01. áth. 4. he.
 Kisfaludy György, kisleludi 1793.01.28–1794.09.19. nyg. alzds.
 Trach, Emanuel, br.
 1794.06.15–1797.05.17.
 áth. horv.–szlav. hőr.-husz. csap. alzds.
 Csupor József 1794.09.20–1797.05.15. nyg. alzds.
 Kerekes Timót, mohai 1796.12.04–1798.05.18. alzds.
 Steingruber, Ferdinand v. 1797.05.16–1798.06.01. áth. 5. he.
 Graff, Anton, br. 1797.05.16–1800.11.26. alzds.
 Unverzagt, Albert, gr. 1798.05.27–1798.09.13. kv.
 Benyovszky Emánuel, benyói és urbanói gr.
 1798.09.17–1799.06.05. hh.
 Borcsiczky Ferenc, borcsiczi 1799.07.07–1805.09.01. alzds.
 Bachmann, Wenzel 1800.11.27–1805.11.30. alzds. 4. dre.
 Wahrlich v. Bubna, Franz 1805.09.01–1808.06.19. alzds.
 Luzsénszky Ferenc, luzsnai és rigliczei br.
 1805.12.01–1807.11.01. áth. 5. he.
 Lipszky János, szedlicsnai 1806.05.20–1807.02.03. áth. 9. he.
 Eötvös Mihály, szegedi 1807.10.31–1808.01.01. nyg.
 Radubitzky Demeter 1808.02.22–1809.05.03. hh.
 Jünger Vince 1808.06.19–1808.09.15. áth. 4. he.
 Lilien, Philipp, br. 1808.09.16–1809.04.24. alzds.
 Seibert, Dominik 1809.05.17–1812.08.30. nyg. alzds.
 Kienmayer, Franz, br. 1809.03.24–1813.11.08. alzds.
 Czwik Ferenc 1812.08.20–1826.11.30. nyg.
 Plepelits Imre 1813.06.30–1814.04.29. elh.
 Diller v. Bildstein, Leopold 1813.09.04–1827.11.05. alzds.
 Grasser, Franz v. 1814.04.30–1817.05.16. áth. 2. he.

Alberici, Johann v. 1814.08.01–1815.09.30. nyg. alzds.

Létszámfeletti őrnagy

Kisfaludy György, kisfaludi 1790.10.25–1793.01.28. 3. őrgy.

Uz, Christian 1791.07.21–1792.08.31. áth. 6. he.

Klebensberg, Johann Nepomuk, gr.

1801.04.01–1802.12.01. áth. 7. he.

Hadik Vilmos, futaki gr. 1809.12.14–1810.01.15. áth. 1. ule.

Zrinszky Antal 1810.02.09–1813.05.31. áth. 10. he.

Bolza, Franz Alexander, br. 1809.09.29–1810.05.01. áth. 4. ve.

Schell v. Schellenberg, Friedrich, br.

1814.04.18–1814.08.16. áth. 7. he.

Sayn-Wittgenstein-Berleburg, Albert, hg. 1814.02.20–1815.02.15. kv.

9. SZÁMÚ CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁREZRED

Ezredtulajdonos

Erdődy János Nepomuk, monyorókeréki gr.,

lov. táb. 1783.05.29–1806.03.23.

Frimont János, gr., Antrodocco hg.-e,

lov. táb. 1806.05.09–1831.12.26.

Ezredes, ezredparancsnok

Kosztolányi László, nemeskosztolányi (1790:) br.

1788.07.21–1793.10.28. vőrgy.

Piacsek Károly Kristóf 1793.12.09–1797.05.12. vőrgy.

Stephaics Ferenc, nemesdédi br. 1797.05.15–1800.10.27. vőrgy.

Ettingshausen, Konstantin v. 1800.11.26–1808.01.22. vőrgy.

Wrede, Georg Nepomuk Maria Joseph, br.

1808.02.22–1809.06.17. vőrgy.

Bretschneider, Friedrich Wilhelm v. 1809.07.12–1815.04.30. vőrgy.

Callot, Anton, br. 1815.03.01–1829.03.01. vőrgy.

Másodezredes

Serbelloni-Sfondrati, Ferdinand Gabrio, gr.

1815.07.01–1817.09.01. áth. 5. dre.

Alezredes

Piacsek Károly Kristóf 1791.11.01–1793.12.09. ezr.
Fedák Mihály 1793.12.02–1798.01.15. nyg. ezr.
Ettingshausen, Konstantin v. 1798.01.16–1800.11.26. ezr.
Fulda, Wilhelm v. 1800.11.26–1808.02.21. áth. 5. he. ezr.
Rakovszky István, nagyrákói és kelemenfalvi
1808.02.22–1809.05.01. nyg.
Bretfeld zu Cronenburg, Emanuel, br.
1809.06.16–1814.02.19. áth. 2. he. ezr.
Callot, Anton, br. 1814.02.19–1815.03.01. ezr.
Gyurcsák János 1815.10.07–1830.06.01. nyg.

Létszámfeletti alezredes

Zsallár István 1801.01.19–1801.02.15. nyg.
Prohaska, Franz Adolf 1809.06.01–1810.01.31. áth. 5. he.

Őrnagy

Szörényi András, kisszörényi br.
1789.09.17–1798.05.31. áth. 5. he. alzds.
Fedák Mihály 1791.11.10–1793.12.02. alzds.
Kovács Ferenc Lajos 1792.01.12–1794.05.15. nyg.
Hadik András, futaki gr. 1792.09.01–1793.03.01. áth. Coburg-dre.
Zsallár István 1793.11.28–1801.01.18. szf. alzds.
Sermage Ferenc, szomszédvári és medvevári gr.
1794.06.23–1801.01.31. kv.
Lovász Antal
1794.05.16–1794.06.23.
áth. Wurmser-féle osztr.–stáj. szab. csap
Müller, Franz v. 1801.02.10–1801.05.31. áth. 6. Coburg-kdre.
Rakovszky István, nagyrákói és kelemenfalvi
1801.02.10–1808.02.22. alzds.
Radák Imre, magyarbényei br. 1801.07.01–1807.01.31. kv. alezr.
Lipszky János, szedlicsnai 1807.02.03–1809.03.16. áth. inszurr.
Prohaska, Franz Adolf 1807.11.01–1807.12.01. szf.
Bretfeld zu Cronenburg, Emanuel, br. 1808.02.22–1809.06.16. alzds.
Callot, Anton, br. 1809.03.18–1814.02.19. alzds.
Kolb, Anton 1809.06.16–1811.02.13. elh.

Ujházy András, budaméri 1809.10.06–1810.01.31. szf.
Gyurcsák János 1811.04.16–1815.10.07. alzds.
Csedő Ferenc, csíkszentgyörgyi 1813.08.11–1815.07.23. elh.
Amade Ferenc Szeráf, gr. 1813.09.01–1818.11.01. áth. 10. he.
Klein, Adolph v. 1814.03.16–1830.06.01. nyg.
Krausz József 1815.10.07–1826.09.16. elh.

Létszámfeletti őrnagy

Benyovszky Emánuel, gr. 1798.08.02–1798.09.17. áth. 8. he.
Prohaska, Franz Adolf 1807.12.01–1809.06.01. szf. alzds.
Gyurcsák János 1810.04.01–1811.04.16. 2. tényl. áll.
Ujházy András, budaméri 1810.01.31–1813.06.05. elh.

10. SZÁMÚ CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁREZRED

Ezredtulajdonos

Barco Vince br., altbgy., (1788:) lov. táb. 1773.05.01–1797.05.11.
Mészáros János br., altbgy. 1797.11.05¹⁵⁵⁹–1801.11.24.¹⁵⁶⁰ elh.
Stipsicz József (1806:) br.,
altbgy., (1813:) lov. táb. 1802.01.01–1814.10.21. 2. tul.
III. Frigyes Vilmos porosz kir. 1814.10.21–1840.06.07. elh.

Másodtulajdonos

Stipsicz József (1824:) ternovai (1806:) br.,
lov. táb. 1814.10.21–1831.09.16. elh.

Ezredes, ezredparancsnok

Quietowsky, Tobias v. 1790.02.11–1793.09.28. nyg. vőrgy.
Kienmayer, Michael v., br. 1793.10.31–1794.05.28. vőrgy.
Levachich v. Latischlowitz, Joseph lv. 1794.05.28–1796.12.21. nyg.
Keglevich János, buzini gr. 1796.12.04–1798.03.19. áth. 1. he.
Schauroth, Karl August, br. 1798.03.19–1798.05.01. áth. 7. he.
Mecséry Dániel, mecséri 1798.05.08–1800.10.28. vőrgy.
Andrássy János, siklósi (mb. ezredpar. alzds.-i rangban)

1559 ST HR 10 1797 Karton-Nr. 7755. – A 10. számú huszárezred történetében szereplő november 3-i dátum valószínű olvasati hiba következménye lehet. Vö. AMON, 1892a. 177. o.
1560 SCHMIDT-BRENTANO, 2006. 64. o.; ST HR 10 1801 Karton-Nr. 7759. – Más források szerint viszont már november 17-én meghalt. Vö. AMON, 1892a. 225. o.; MS 1802 244. o.

1800.05.15. k.–1800.07.15. k.

Harsányi Mihály, aranyosi 1800.10.28–1801.01.25. hh.

Schneller András 1801.02.20–1808.08.15. vörgy.

Frelich Ferenc br. 1808.09.15–1809.05.24. vörgy.

Starhemberg, Anton Gundacker, gr.

1809.05.27–1811.01.01. áth. 5. he.

Paumgartten, Maximilian Sigismund Amand Joseph v. 1811.01.01–

1813.04.05. vörgy.

Gencsy Ferenc, gencsi (1817:) és mihályfalvi

1813.04.26–1820.11.19. vörgy.

Másodezredes

Paumgartten, Maximilian Sigismund Amand Joseph v.

1810.02.01–1811.01.01. ezredpar.

Alezredes

Levachich v. Latischlowitz, Joseph, lv. 1790.02.11–1794.05.28. ezr.

Barco Félix 1794.05.06.–1796.12. k. kv.

Eötvös Károly, vásárosnaményi 1796.12.04.–1797.07.29. elh.

Mecséry Dániel, mecséri 1797.08.31–1798.05.08. ezr.

Kürner, Josef v. 1798.05.08–1800.10.31. nyg. ezr.

Mara László, felsőszálláspataki 1800.10.28–1803.01.31. nyg. ezr.

Waldstein v. Wartenberg, Emanuel Franz, gr.

1803.01.31–1803.07.12. elh.

Kempelen Ferdinánd, pázmándi br. 1803.08.06–1808.11.04. kv. ezr.

Jobbágyi Miklós József 1808.11.07–1809.05.28. nyg. ezr.

Loy, Mathias, br. 1809.05.27–1810.02.01. nyg. ezr.

Gencsy Ferenc, gencsi 1810.11.01–1813.04.26. ezr.

Péchy Mihály, pécsújfalusi

1813.06.01–1821.05.01. nyg. (1821.05.11: c. ezr.)

Létszámfeletti alezredes

Nordmann, Joseph Armand v. 1798.07.14–1800.03.17. áth. 11. kdre.

Harsányi Mihály, aranyosi 1800.05.29–1800.10.28. ezr.

Őrnagy

Taucher József 1788.12.20–1793.12.16. nyg.

Eötvös Károly, vásárosnaményi 1790.02.11–1796.12.04. alzds.

Barco Félix 1790.02.11–1794.05.06. alzds.
Lovász Antal 1793.12.16–1794.05.16. áth. 9. he.
Kerekes Timót, mohai 1794.05.16–1796.12.04. áth. 8. he.
Graff, Anton, br. 1794.08.27–1796.12.04. áth. HSZ-he.
Mecséry Dániel, mecséri 1796.12.04–1797.08.31. alzds.
Frimont János 1796.12.04–1797.04.29. áth. 8. he. alzds.
Mara László, felsőszálláspataki 1797.03.09–1800.10.28. alzds.
Szentiványi Jónás, szentiványi 1797.03.01–1800.05.03. hh.
Meskó József, felsőkubini 1797.08.31–1798.05.01. áth. 7. he.
Nádasdy Tamás, nádasdi és fogarasföldi gr.
1800.05.09–1800.05.09. hh.
Jobbágyi Miklós József 1800.05.29–1808.11.07. alzds.
Garnika Ignác 1800.10.28–1807.02.10. nyg. alzds.
Loy, Mathias, br. 1807.02.17–1809.05.27. alzds.
Thanhoffer József 1808.11.07–1812.12.17. elh.
Péchy Mihály, pécsújfalusi 1809.05.27–1813.06.01. alzds.
Esterházy Alajos, galánthai gr. 1809.06.27–1810.02.10. szf.
Beőczy Imre 1813.02.01.–1819.01.01. nyg.
Zrinszky Antal 1813.06.01–1818.04.21. kiz.
Barlabás Ferenc, héderfai 1813.08.19–1816.09.16. nyg.
Thalherr Mihály 1813.09.01–1816.05.01. áth. 2. he.

Létszámfeletti őrnagy

Kemény Károly, magyargyerőmonostori br.
1801.02.04–1802.06.01. áth. 4. sve.
Müller, Franz v. 1801.01.12–1801.02.09. áth. 9. he.
Esterházy Alajos, galánthai gr. 1810.02.10.–1812.04.01. áth. 5. dre.
Szily Antal, nagyszigethi 1810.10.23–1811.07.14. nyg.
Bercsényi László, székesi gr. 1814.02.21–1815.03.31. áth. 7. he.

11. SZÁMÚ CSÁSZÁRI-KIRÁLYI SZÉKELY HATÁRŐR-HUSZÁREZRED

Ezredtulajdonos¹⁵⁶¹

–

---

¹⁵⁶¹ Fenti csapattestnek, határőrezred lévén, nem volt tulajdonosa. Így az ezredtulajdonosi jogokat, az Udvari Haditanács nevében, az Erdélyi Határőrvidék mindenkori parancsnoka, egy magasabb rangú tábornok gyakorolta felette. Ld. BERKÓ, 1918. 108–109. o.

Ezredes, ezredparancsnok

Schulz v. Leichenthal, Johann 1786.12.20–1793.02.27. vőrgy.
Nemes György, hídvégi gr. 1793.02.28–1793.09.10. vőrgy.
Borra József (mb. ezredpar. alzds.-i rangban):
1793.09.11–1793.12.06.; (ezr.): 1793.11.23–1796.11.18. elh.
Barbácsy József 1797.04.28–1801.05.22. nyg. vőrgy.
Geringer Gábor, oedenbergi (1802:) br.
1801.05.22–1808.01.22. vőrgy.
Rakovszky Márton, nagyrákói és kelemenfalvi (1812:) br.
1808.02.23–1812.07.18. vőrgy.
Fickweiler, Ernst 1812.08.07–1820.05.19. vőrgy.

Másodezredes

Nemes György, hídvégi gr. 1789.04.01–1793.02.27. ezr. par.
Geringer Gábor, oedenbergi 1800.10.28–1801.05.22. ezr. par.
Wesselényi István, hadadi br.
1810.06.01 (tényl. 1810.06.14)–1811.04.15. áth. 3. he.

Alezredes

Borra József
1793.04.04–1793.11.23. ezr. (1793.09.11-től mb. ezr. par.)
Dániel Lajos, vargyasi pr.
1793.11.25–1797.04.13. áth. szerb szab. csap. ezr.
Geringer Gábor, oedenbergi 1797.04.13–1800.10.27. 2. ezr.
Morberth, Johann v. 1801.03.31–1801.12.21. elh.
Splényi Ignác, miháldi br. 1802.01.02–1804.11.21. áth. 2. he. ezr.
Rakovszky Márton, nagyrákói és kelemenfalvi
1804.11.29–1808.02.23. ezr.
Kemény Károly, magyargyerőmonostori br. 1808.02.23–1810.08.14.
kv. ezr.
Schmied v. Dorndorf, Anton
1809.03.01–1809.06.09. áth. Károly fhg. husz.-szab. csap.
Fickweiler, Ernst 1810.11.01–1812.08.07. ezr.
Reinisch János 1813.08.07–1813.12.24. hh.
Kálnoky János, köröspataki gr. 1814.01.17–1820.07.25. ezr.

Létszámfeletti alezredes

Jellenchich Ferenc (reakt.:) 1794.03.01–1794.08. nyg.

Schmied v. Dorndorf, Anton 1810.02.01–1810.05.04. áth. 2. he.

Luzsénszky Károly 1810.01.19–1812.08.23. áth. 8. he.

Őrnagyok

Borra József 1788.01.06–1793.04.04. alzds.

Jellenchich Ferenc

1788.04.03–1794.02.28. nyg. alzds., 1794.03.01. reakt.

Dániel Lajos, vargyasi pr. 1793.04.04–1793.11.25. alzds.

Damó József, lisznyói 1794.01.27–1796.09.26. nyg.

Székely Antal, lisznyói és kilyéni 1796.08.30–1807.04.01. nyg.

Szombathelyi János 1801.07.16–1801.10.31. szf.

Kemény Károly, magyargyerőmonostori br.

1807.04.07–1808.02.23. alzds.

Reinisch János 1808.03.02–1813.08.07. alzds.

Bayer v. Heidelberg, Anton 1809.01.01–1809.06.11. nyg.

Geringer Antal, v. Oedenberg 1809.06.19–1810.01.31. szf.

Haller László, gr. hallerkői 1812.08.07–1820.08.04. alzds.

Kálnoky János, köröspataki gr. 1809.09.01–1814.01.17. alzds.

Handl József, tynvári 1814.01.14–1827.03.31. elh.

Létszámfeletti őrnagy

Kovács Ferenc Lajos 1789.11.02–1792.01.12. áth. 9. he.

Dániel Lajos, vargyasi pr. 1791.08. k.–1793.04.03. tényl. áll.

Szombathelyi János 1799.12.01–1801.07.15. 2. őrgy.

Szentkereszty Sámuel, zágoni br. 1801.02.11–1802.06.01. áth. 1. ve.

Radák Imre, magyarbényei br. 1801.02.11–1801.06.30. áth. 9. he.

Szombathelyi János 1801.11.01–1802.06.01. áth. 5. dre.

Geringer Antal, v. Oedenberg 1810.01.31–1810.05.01. áth. 4. he.

Haller László, hallerkői gr. 1810.02.23–1812.08.07. 2. őrgy.

(NÁDOR-), (1802-TŐL) 12. SZÁMÚ CSÁSZÁRI-KIRÁLYI HUSZÁREZRED

Ezredtulajdonos

József Antal János fhg., Magyarország nádora,

altbgy., (1801:) lov. táb., (1808:) tbgy. 1800.10.26–1847.01.13.

Ezredesek

Hertelendy Gábor, hertelendi 1800.10.17–1808.01.22. vőrgy.
Csanády József, kereki 1808.02.23–1809.08.20. nyg. vőrgy.
Illéssy Sándor 1809.08.07–1815.04.30. vőrgy.
Hoditz und Wolframitz, Friedrich Johann Vincenz, gr.
1815.05.24–1828.10.09. elh.

Alezredesek

Csanády József, kereki 1800.11.13–1808.02.23. ezr.
Illéssy Sándor 1808.02.22–1809.08.07. ezr.
Hoditz und Wolframitz, Friedrich Johann Vincenz, gr.
1809.08.16–1815.05.24.¹⁵⁶² ezr.
Németh István 1814.03.03–1814.04.16. szf.
Szobek Ferdinánd, korniczi br. 1815.06.14–1816.04.16. nyg.

Létszámfeletti alezredes

Fickweiler, Ernst 1809.12.16–1810.10.31. áth. 11. he.
Oláh Jakab, nánási 1810.03.07–1811.09.16. áth. 3. dre.
Thurn-Hofer und Valsassina, Raymund, gr.
1813.12.29–1814.12.01. áth. 2. sve.
Németh István 1814.04.16–1815.04.03. áth. 5. he.

Őrnagyok

Illéssy Sándor 1800.10.17–1808.02.22. alzds.
Boros Lajos, rákosi 1801.05.01–1805.11.30. áth. inszurr. ezr.-fhdgy.
Fickweiler, Ernst
1806.03.01–1809.08.01. áth. IV. hadtest táborkara, alzds.
Oláh Jakab, nánási 1808.02.22–1810.03.06. szf. alzds.
Németh István 1809.02.16–1814.03.03. alzds.
Szobek Ferdinánd, korniczi br. 1809.05.02–1810.01.31. szf.
Szobek Ferdinánd, korniczi br. 1810.03.07–1815.06.14. alzds.
Nagy Ferenc 1813.09.01–1816.10.16. nyg.
Gosztonyi István Pál, gosztonyi és kövesszarvi
1813.09.01–1825.01.01. nyg. alzds.
Busán Lajos 1814.03.03–1816.02.08. szf.
Castiglione, Heinrich, gr. 1815.06.13–1816.02.08. szf.

15621813. augusztus 27. és 1814. április 16. között, hadifogsága miatt, nem tudta betölteni beosztását.

Létszámfeletti őrnagy

Szobek Ferdinánd, korniczi br. 1810.01.31–1810.03.06. tényl. áll.

Balogh Ádám, szászczegői 1810.02.01–1813.08.16. áth. 6. he.

12. SZÁMÚ HORVÁT–SZLAVÓN HATÁRŐR-HUSZÁREZRED (1798–1801)¹⁵⁶³

Ezredtulajdonos¹⁵⁶⁴

--

Ezredes¹⁵⁶⁵

Wiedersperger v. Wiedersperg, Leopold, lv.,

ezr. par. alezredesi rangban 1798.05.09–1799.09.25. hh.

Auer, Stanislaus v. 1799.10.25–1800.05.09. áth. 2. ve.

Dániel Lajos, vargyasi pr.

1800.05.16–1801.03.31. az ezred feloszlásra kerül,

1801.06.21. vörgey.

Alezredes

Uz, Christian v. 1794.06.23–1799.10.24. szf.

Lovász Antal 1799.10.25–1801.01.04. áth. 31. gye.

Morberth, Johann v. 1801.01.22–1801.03.31. áth. 11. he.

Létszámfeletti alezredes

Uz, Christian v. 1799.10.24–1800.04.30. nyg.

Őrnagy

Lovász Antal 1794.06.23¹⁵⁶⁶–1799.10.25. alzds.

Morberth, Johann v. 1794.06.23¹⁵⁶⁷–1801.01.22. alzds.

1563 A lista összeállításánál csak a csapattest 1798. július 1-jei reguláris lábra helyezését követően (is) itt szolgált törzstiszteket vettük figyelembe.

1564 A csapattestnek tulajdonosa nem volt, az ezredtulajdonosi jogokat az Udvari Haditanács gyakorolta felette.

1565 Az a kizárólag Alphons von Wrede munkájában szereplő adat, miszerint Johann Karl Peter Hennequin von Fresnel und Curel gróf, későbbi lovassági tábornok 1799 folyamán rövid ideig a fenti ezred parancsnoka lett volna, forrásfeltáró kutatásaink fényében egyértelműen tévesnek tekintendő. Vö. WREDE V. 340. o.

1566 Még a Horvát–Szlavón határőr-huszárezred jogelődjébe, a Wurmser-féle osztrák–stájer szabadcsapat lovasságába kapott őrnagyi kinevezést.

1567 Lovász Antalhoz hasonlóan ő is még a Wurmser-féle osztrák–stájer szabadcsapat lovasságában szolgálva nyerte el az őrnagyi kinevezést.

Klebelsberg, Johann Nepomuk, gr. 1797.07.28–1800.11.01. szf.

Belloute v. Chrachay und Watters, Johann

1799.10.25–1800.04.10. szf.

Klebelsberg, Johann Nepomuk, gr.

1801.01.22–1801.04.01. áth. 8. he.

Létszámfeletti őrnagy

Belloute v. Chrachay und Watters, Johann

1800.04.10–1801.04.01. áth. 13. dre. (tényl. 1800.11.01-től

elv. a cseh-morva-sziléziai Károly fhg.-légió vadászcsapatába)

Klebelsberg, Johann Nepomuk gr. 1800.11.01–1801.01.22. tényl. áll.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

I. LEVÉLTÁRI, KÉZIRATTÁRI FORRÁSOK

HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Hadtörténelmi Levéltár (HL), Budapest

DEMETER¹⁵⁶⁸

Kéziratok, tanulmányok gyűjteménye. Tgy. 2896. DEMETER Béla. A három Szentkereszty.

HL állománykimutatás

A Királyi Magyar Nemesei Testőrség iratai. 1766: 7/14. 1765. jan. 1.-1766. dec. 31. állománykimutatás.

HL Főudvarmesteri Hivatal előterjesztése

A Királyi Magyar Nemesei Testőrség iratai. 1767: 8/1. A Főudvarmesteri Hivatal előterjesztése, 1767. március 4.

HL Főudvarmesteri Hivatal rendelete

A Királyi Magyar Nemesei Testőrség iratai. 1767: 8/2. A Főudvarmesteri Hivatal rendelete, 1767. március 7.

HL MMTHO INDEX

Index der inländischen Militär Maria Theresien Ordens Ritter 1757-1914.

Nemesi felkelés iratai

A magyar nemesi felkelés iratai. B/26 (mikrofilm), 11. doboz. E 1810/5.

Pauliny-törzslap

Personalia 228.d. Személyi fondtöredékek. Pauliny Mihály alezredes anyakönyvi lapjának másolata. (Unterabtheilungs-Grundbuchblatt).

Simonyi-törzslap

Personalia 186.d. Személyi fondtöredékek. br. (vitézvári) Simonyi József ezredesre vonatkozó iratmásolatok. (Unterabtheilungs-Grundbuchblatt).

SZILY

Kéziratok, tanulmányok gyűjteménye. Tgy. 2922. Szily Jenő: Nagyszigethi Szily Antal (1774–1833) Palatinus-husár főstrázsamester életrajza.

1568A forrásjegyzékben azon levéltári források esetében, melyekre a törzsszövegben csak rövidített formában utalunk, elsőként a rövid alakot közöljük, megkülönböztető a teljes címléírástól.

VÁNTSITS

Personalia 142.d. Vántsits János strázsamester naplója 1793–1801.

Verzeichniss der Generale

Verzeichniss der Generale 1740-1815. A Kriegsarchiv segédkönyvei 33.

Magyar Nemzeti Levéltár

Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára

Schneller András iratai

XIV/95. Schneller András (1755–1840) tábornok iratai, 1801–1835.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

Fedák folyamodása

R 306. Katonai iratok. 1. d(oboz). FEDÁK Mihály (1749–1814) ezredes.
Kérvénye életrajzzal. 1808.

P 584. Kisebb családi és személyi fondok. RAKOVSZKY család, 1541–1943.

9. cs(omó). 14. tétel. Rakovszky Pál huszárkapitány (1750–1779) katonai szolgálatára vonatkozó adatok.

Archivalische Erhebung

Archivalische Erhebung über mehrere Offiziere des Namens von Rakovszky. Wien, 1909.

Rakovszki Pál Emlékezete

Élő Emlékezete Nemes és Nemzetes Rakovszki Pálnak, Nemes Vurmser Lovas Magyar Regimentbéli Kapitánynak, melyet GLATZ alatt jeles, és örökös dicsőségére méltó Tselekedete után vett Haláláért meg érdemlett, és hajdon SZIVES BARÁTTYA egy Nemes Nádasdi Regimentbéli Kapitány által az Hadi Ifiaknak eleven példájokra Versekbe iratott 1779dik Esztben; azután EÖ Tsászári Királyi Mária Therésia Rendgyén lévő Keresztes Vitézze, 's a' Nemes Székely Huszár Regimentnek Oberstere RAKOVSZKI MÁRTON a' fenn irt Kapitánynak Testvére 1811dik Esztendőben ki nyomtattatott.

Simonyi József iratai

R 306. Katonai iratok. 2. d. Simonyi József br. (1771–1832) ezredes, a Mária Terézia rend tagja. Családi és személyi iratok. 1802-1829 (1895).

Magyar Nemzeti Levéltár Vas Megyei Levéltára, Szombathely

Hertelendy család levéltára

XIII/15. Hertelendy család levéltára. Genealógia.

Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ, Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye

SZÉCHENYI

Széchenyi-gyűjtemény. Széchenyi István naplói. K 222. 1823. febr. 9.–1824. aug. 4.

Mátra Múzeum, Gyöngyös

HERTELENDY, 1808.

Történeti Adattár 1435.93. HERTELENDI (!) Gábor, hertelendi: *Életem leírása*. Kézirat. Lemberg, 1808. Másolat, az eredeti a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum gyűjteményében

Országos Széchényi Könyvtár

Kézirattár

Oct. Hung. 68. „Nagyságos Ürményi Josepha kisasszonynak, meltóságos Kerekes Timotheus ezeredes kapitány úrral való egybe kelése alkalmatosságával böjt elő havának XXIII. napján, M.DCCC.IV. bé nyújtatott örömdal Horváth István által.”

HERTELENDY, 1801.

Levelestár. Hertelendi (!) Gábor Ürményiné Komjáthy Annához. 1801. október 28.

MESKÓ

Quart. Germ. 1294. Kurze Darstellung der Lebensgeschichte des Generalen Baron Mesko geschrieben blos für die Nachkommenschaft seiner eigenen Familie.

Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv (KA)

Offizierskartei (tiszti cédulakatalógus, belső levéltári segédlet)

Bestandsgruppe: Belohnungsakten

Bestand: Archiv des Militär-Maria Theresien-Ordens (MMThO)

KA MMThO Index I.

Index der Ordens-Mitglieder in Alphabetischer Ordnung. I. 1758 bis 1800.

KA MMThO Index II.

Index der Ordens-Mitglieder in Alphabetischer Ordnung. II. 1801 bis 1850.

KA MMThO Fasciculus (F) IV. E 37

KA MMThO F. IV. H 42

KA MMThO F. IV. M 72

KA MMThO F. IV. S 169

KA MMThO F. IV. S 337

KA MMThO F. IV. T 55

Bestandsgruppe: Militärerziehungs- und Bildungsanstalten

Bestand: Theresianische Militärakademie Wiener Neustadt (1752–1918)

Militärschulen, Karton-Nummer 585

Bestandsgruppe: Manuskripte

Bestand: Manuskripte zur Truppengeschichte

LANGNIDER

Truppenkörper Geschichte 17. Oberstleutnant (!) LANGNIDER: *Materi-
alien und Konzepte zur Regimentsgeschichte des Husarenregiments* Nr. 12.

Bestandsgruppe: Militärische Nachlässe

Bestand: *Tagebuch von Pauliny*

PAULINY von Kowelsdamm Freiherr, Michael, 1505 (B). *Anhang zu den
Historisch-Militairischen Tagebüchern des K. K. Majors Frh. v. Pauliny*. Von
ihm selbst geschrieben zu Werschetz und Čáková im Bannat anno
1820.

Bestand: *Wartensleben von, Ferdinand Graf (1777–1821)*, 996 (B) Karton: 4
Relation der Schlachten bei Leipzig

Relation der Schlachten bei Leipzig am 16. und 18. October 1813. Wien,
1813.

Bestandsgruppe: Personalunterlagen

Bestand: *Conduitelisten, Individualbeschreibungen (CL)*, 1823 – 1869

CL Generalquartiermeisterstab (GQMST) Karton-Nr. 10

CL GQMST Karton-Nr. 11

Bestand: *Musterlisten und Standestabellen*

Standestabellen (ST) Infanterie-Regiment (IR) Nr. 2 1772, 1773 Karton-
Nr. 151

ST IR 3 1810 Karton-Nr. 296

Musterlisten (ML) IR 13 1820 1. Teil, Karton-Nr. 965

ST IR 14 1801 Karton-Nr. 1035

ML IR 31 1807 1. Teil, Karton-Nr. 2724

ML IR 33 1783 Karton-Nr. 2942

ML IR 33 1787 Karton-Nr. 2944

ML, RL IR 34 1791 Karton-Nr. 3075

ML IR 48 1805 Karton-Nr. 4101

ST IR 48 1806 Karton-Nr. 4120
 ST IR 48 1808 Karton-Nr. 4122
 AL, TL IR 48 1808 Karton-Nr. 4123
 ST IR 48 1809 Karton-Nr. 4124
 ML IR 60 1804 Karton-Nr. 5106
 ST IR 1805 Karton-Nr. 5129
 ST Broder Gr. IR 7 1783, 1784 Karton-Nr. 5774
 ST Broder Grenz (Gr.) IR 7 1786 Karton-Nr. 5776
 ML Kürassier-Regiment (KR) 1 1792 Karton-Nr. 6420
 ML KR 1 1802, 1803 Karton-Nr. 6422
 ML KR 1 1804, 1806 Karton-Nr. 6423
 ST KR 1 1803, 1804 Karton-Nr. 6441
 ST KR 1 1809 Karton-Nr. 6444
 ML KR 2 1783-1785 Karton-Nr. 6459
 ML KR 2 1791, 1792 Karton-Nr. 6462
 ML KR 2 1804 Karton-Nr. 6465
 ST KR 2 1794-1796 Karton-Nr. 6476
 ST KR 2 1801 Karton-Nr. 6480
 Grundbuchblätter (GB) KR 2 1762-1820 Jahr: L-Z, Offiziere und
 Mannschaften Karton-Nr. 6499
 ST KR 3 1814 Karton-Nr. 6539
 ST KR 3 1815 Karton-Nr. 6540
 ML KR 4 1811 Karton-Nr. 6566
 ML KR 4 1817 Karton-Nr. 6567
 Transferierungslisten (TL) KR Nr. 4 Offiziere (1807) Karton-Nr. 6600
 ML KR 5 1780 Karton-Nr. 6605
 GB KR 5 Mannschaft und Offiziere 1788-1808, A-K Karton-Nr. 6639
 ML KR 6 1807 Karton-Nr. 6647
 ML KR 6 1819 Karton-Nr. 6649
 ST KR 6 1797, 1798 Karton-Nr. 6658
 ML KR 7 1811 Karton-Nr. 6685
 ML KR 7 1812, 1817, 1818 Karton-Nr. 6686
 ML KR 8 1789 Karton-Nr. 6719
 ML KR 8 1817, 1818 Karton-Nr. 6723
 ML Dragoner-Regiment (DR) Nr. 1 1806 Karton-Nr. 6761
 ML DR 1 1811 Karton-Nr. 6762
 ML DR 3 1804 Karton-Nr. 6867

ML DR 3 1818 Karton-Nr. 6871
RL DR 4 1789 Karton-Nr. 6917
ML DR 4 1792 Karton-Nr. 6917
ML DR 4 1804 Karton-Nr. 6922
ST DR 4 1791 Karton-Nr. 6934
ST DR 4 1805 Karton-Nr. 6943
ML DR 5 1811 Karton-Nr. 6975
ML DR 5 1817 Karton-Nr. 6976
ST DR 5 1805 Karton-Nr. 6989
ST DR 6 1805, 1806 Karton-Nr. 7006
ML Chevauxlegers-Regiment (ChR) Nr. 1 1788 Karton-Nr. 7027
ST ChR 1 1794, 1795 Karton-Nr. 7044
ST ChR 1 1798 Karton-Nr. 7045
ML ChR 2 1805 Karton-Nr. 7065
ML ChR 2 1811 Karton-Nr. 7066
ML ChR 2 1819 Karton-Nr. 7070
ML ChR 2 1820 Karton-Nr. 7071
ST ChR 2 1805, 1806 Karton-Nr. 7078
ST ChR 2 1807, 1808 Karton-Nr. 7079
ST ChR 2 1809 Karton-Nr. 7080
ST ChR 2 1810 Karton-Nr. 7081
ST ChR 3 1796, 1797 Karton-Nr. 7116
ML ChR 4 1802 Karton-Nr. 7140
ML ChR 4 1804 Karton-Nr. 7142
ML ChR 4 1810 Karton-Nr. 7144
ST ChR 4 1805 Karton-Nr. 7167
ST ChR 4 1810 Karton-Nr. 7172
ML ChR 5 1803 Karton-Nr. 7202
ML ChR 5 1806 Karton-Nr. 7204
ML ChR 5 1819 Karton-Nr. 7209
ST ChR 5 1790 Karton-Nr. 7217
ST ChR 5 1794 Karton-Nr. 7221
ST ChR 5 1795 Karton-Nr. 7222
ST ChR 5 1804 Karton-Nr. 7229
ST ChR 5 1809 Karton-Nr. 7234
ML Husaren-Regiment (HR) Nr. 1 1791 Karton-Nr. 7296
ML HR 1 1792 Karton-Nr. 7297

ML HR 1 1802 Karton-Nr. 7300
 ML HR 1 1804 Karton-Nr. 7301
 ML HR 1 1807 Karton-Nr. 7302
 ML HR 1 1811 Karton-Nr. 7303
 ML HR 1 1817 Karton-Nr. 7304
 ST HR 1 1795, 1797, 1798 Karton-Nr. 7313
 ST HR 1 1806 Karton-Nr. 7317
 ST HR 1 1809 Karton-Nr. 7320
 ST HR 1 1810 Karton-Nr. 7321
 ST HR 1 1812 Karton-Nr. 7323
 ST HR 1 1813 Karton-Nr. 7324
 ST HR 1 1814 Karton-Nr. 7325
 ST HR 1 1815 Karton-Nr. 7326
 ST HR 1 1816 Karton-Nr. 7327
 ML HR 2 1760-1762 Karton-Nr. 7334
 ML HR 2 1768 Karton-Nr. 7335
 ML HR 2 1785 Karton-Nr. 7344
 RL HR 2 1788-1790 Karton-Nr. 7345
 ML HR 2 1792 Karton-Nr. 7346
 ML HR 2 1802 Karton-Nr. 7350
 ML HR 2 1803 Karton-Nr. 7351
 ML HR 2 1806 Karton-Nr. 7353
 ML HR 2 1811 Karton-Nr. 7355
 ML HR 2 1817 Karton-Nr. 7356
 ST HR 2 1763, 1789, 1791 Karton-Nr. 7361
 ST HR 2 1792-1795 Karton-Nr. 7362
 ST HR 2 1796, 1797 Karton-Nr. 7363
 ST HR 2 1801, 1802 Karton-Nr. 7365
 ST HR 2 1805 Karton-Nr. 7368
 ST HR 2 1807, 1808 Karton-Nr. 7370
 ST HR 2 1809 Karton-Nr. 7371
 ST HR 2 1810, 1811 Karton-Nr. 7372
 ST HR 2 1812 Karton-Nr. 7373
 ST HR 2 1813 Karton-Nr. 7374
 ST HR 2 1817, 1818 Karton-Nr. 7378
 ML HR 3 1785 Karton-Nr. 7388
 ML HR 3 1788 Karton-Nr. 7389

ML HR 3 1803 Karton-Nr. 7390
ML HR 3 1804 Karton-Nr. 7391
ML HR 3 1811 Karton-Nr. 7393
ML HR 3 1817 Karton-Nr. 7395
ST HR 3 1790, 1791 Karton-Nr. 7403
ST HR 3 1793 Karton-Nr. 7405
ST HR 3 1796, 1797 Karton-Nr. 7407
ST HR 3 1799 Karton-Nr. 7408
ST HR 3 1806 Karton-Nr. 7413
ST HR 3 1807, 1808 Karton-Nr. 7414
ST HR 3 1809 Karton-Nr. 7415
ST HR 3 1810, 1811 Karton-Nr. 7416
ST HR 3 1812 Karton-Nr. 7417
ST HR 3 1813 Karton-Nr. 7418
ST HR 3 1814 Karton-Nr. 7419
ST HR 3 1815 Karton-Nr. 7420
ST HR 3 1816 Karton-Nr. 7421
ML HR 4 1779 Karton-Nr. 7437
ML HR 4 1780 Karton-Nr. 7437
ML HR 4 1787 Karton-Nr. 7441
Revisionslisten (RL) HR 4 1790 Karton-Nr. 7442
ML HR 4 1792 Karton-Nr. 7443
ML HR 4 1802 Karton-Nr. 7446
ML HR 4 1804 Karton-Nr. 7448
ML HR 4 1811 Karton-Nr. 7449
ML HR 4 1817 Karton-Nr. 7450
ST HR 4 1787, 1788 Karton-Nr. 7454
ST HR 4 1789, 1790 Karton-Nr. 7455
ST HR 4 1791, 1792 Karton-Nr. 7456
ST HR 4 1795, 1796 Karton-Nr. 7459
ST HR 4 1797 Karton-Nr. 7460
ST HR 4 1798 Karton-Nr. 7461
ST HR 4 1800 Karton-Nr. 7463
ST HR 4 1805 Karton-Nr. 7467
ST HR 4 1809 Karton-Nr. 7470
ST HR 4 1810 Karton-Nr. 7471
ST HR 4 1811 Karton-Nr. 7472

ST HR 4 1812 Karton-Nr. 7473
 ST HR 4 1813 Karton-Nr. 7474
 ST HR 4 1814 Karton-Nr. 7476
 ST HR 4 1815 Karton-Nr. 7477
 ML HR 5 1802 Karton-Nr. 7484
 ML HR 5 1805 Karton-Nr. 7486
 ML HR 5 1811 Karton-Nr. 7487
 ML HR 5 1817 Karton-Nr. 7488
 ST HR 5 1798, 1799 Karton-Nr. 7491
 ST HR 5 1800, 1801 Karton-Nr. 7492
 ST HR 5 1808 Karton-Nr. 7497
 ST HR 5 1809 Karton-Nr. 7498
 ST HR 5 1810 Karton-Nr. 7499
 ST HR 5 1811, 1812 Karton-Nr. 7500
 ST HR 5 1813 Karton-Nr. 7501
 ST HR 5 1814 Karton-Nr. 7502
 ST HR 5 1815 Karton-Nr. 7503
 ML HR 6 1774 Karton-Nr. 7514
 ML HR 6 1774-1777 Karton-Nr. 7517
 ML HR 6 1788 Karton-Nr. 7526
 ML HR 6 1789 Karton-Nr. 7527
 RL HR 6 1798 2. Teil Karton-Nr. 7536
 RL HR 6 1799 1. Teil Karton-Nr. 7537
 ML HR 6 1802 1. Teil Karton-Nr. 7541
 ML HR 6 1804 Karton-Nr. 7544
 ML HR 6 1807 Karton-Nr. 7545
 ML HR 6 1808 Karton-Nr. 7546
 ML HR 6 1817 Karton-Nr. 7548
 ST HR 6 1786-1789 Karton-Nr. 7552
 ST HR 6 1790 Karton-Nr. 7553
 Assentlisten (AL), TL HR 6 1790 Karton-Nr. 7554
 ST HR 6 1791 Karton-Nr. 7555
 ST HR 6 1792 Karton-Nr. 7556
 ST HR 6 1793, IX-XII Karton-Nr. 7558
 AL, TL HR 6 1793 Karton-Nr. 7559
 ST HR 6 1794, I-VI Karton-Nr. 7560
 ST HR 6 1794, VII-XII Karton-Nr. 7561

AL, TL HR 6 1794 Karton-Nr. 7562
ST HR 6 1795 Karton-Nr. 7563
ST HR 6 1796, I-VI Karton-Nr. 7564
ST HR 6 1797 Karton-Nr. 7567
ST HR 6 1798, 1799 Karton-Nr. 7568
ST HR 6 1800 Karton-Nr. 7569
ST HR 6 1801 Karton-Nr. 7570
ST HR 6 1805 Karton-Nr. 7573
ST HR 6 1807, 1808 Karton-Nr. 7575
ST HR 6 1809 Karton-Nr. 7576
ST HR 6 1810 Karton-Nr. 7577
ST HR 6 1812 Karton-Nr. 7579
ST HR 6 1813 Karton-Nr. 7580
ST HR 6 1814 Karton-Nr. 7582
ST HR 6 1815 Karton-Nr. 7584
ML HR 7 1804 Karton-Nr. 7591
ML HR 7 1811 Karton-Nr. 7593
ML HR 7 1817 Karton-Nr. 7595
ST HR 7 1798, 1799 Karton-Nr. 7599
ST HR 7 1800, 1801 Karton-Nr. 7600
ST HR 7 1802, 1803 Karton-Nr. 7601
ST HR 7 1809 Karton-Nr. 7605
ST HR 7 1810, 1811 Karton-Nr. 7606
ST HR 7 1813 Karton-Nr. 7608
ST HR 7 1814 Karton-Nr. 7610
ST HR 7 1815 Karton-Nr. 7611
ML HR 8 1772, 1773, 1775, 1776 Karton-Nr. 7621
ML HR 8 1787 Karton-Nr. 7625
ML HR 8 1791 1. Teil Karton-Nr. 7627
ML HR 8 1791 2. Teil Karton-Nr. 7628
ML HR 8 1802 Karton-Nr. 7631
ML HR 8 1804 Karton-Nr. 7633
ML HR 8 1817, 1818 Karton-Nr. 7636
ST HR 8 1789 Karton-Nr. 7639
ST HR 8 1790 Karton-Nr. 7640
ST HR 8. 1792, 1793 Karton-Nr. 7641
ST HR 8 1794-1796 Karton-Nr. 7642

ST HR 8 1797 Karton-Nr. 7643
 ST HR 8 1798, 1799 Karton-Nr. 7644
 ST HR 8 1805 Karton-Nr. 7649
 ST HR 8 1806, 1807 Karton-Nr. 7650
 ST HR 8 1808 Karton-Nr. 7651
 ST HR 8 1809 Karton-Nr. 7652
 ST HR 8 1810, 1811 Karton-Nr. 7653
 ST HR 8 1812 Karton-Nr. 7654
 ST HR 8 1813 Karton-Nr. 7655
 ST HR 8 1814 Karton-Nr. 7656
 ST HR 8 1815 Karton-Nr. 7657
 ML HR 9 1792 1. Teil Karton-Nr. 7680
 ML HR 9 1792 2. Teil Karton-Nr. 7681
 ML HR 9 1803 Karton-Nr. 7686
 ML HR 9 1811 Karton-Nr. 7690
 ML HR 9 1817 Karton-Nr. 7691
 ST HR 9 1792, 1793 Karton-Nr. 7700
 ST HR 9 1794, 1795 Karton-Nr. 7701
 ST HR 9 1796, 1797 Karton-Nr. 7702
 ST HR 9 1798 Karton-Nr. 7703
 ST HR 9 1800, 1801 Karton-Nr. 7705
 ST HR 9 1806, 1807 Karton-Nr. 7708
 ST HR 9 1808, 1809 Karton-Nr. 7709
 ST HR 9 1810, 1811 Karton-Nr. 7710
 ST HR 9 1812 Karton-Nr. 7711
 ST HR 9 1813 Karton-Nr. 7712
 ML HR 10 1786, 1787 Karton-Nr. 7732
 ML HR 10 1792 1. Teil Karton-Nr. 7734
 ML HR 10 1792 2. Teil Karton-Nr. 7735
 ML HR 10 1802 1. Teil Karton-Nr. 7738
 ML HR 10 1802 2. Teil Karton-Nr. 7739
 ML HR 10 1807 Karton-Nr. 7743
 ML HR 10 1819 Karton-Nr. 7746
 ST HR 10 1792, 1793 Karton-Nr. 7752
 ST HR 10 1794 Karton-Nr. 7753
 ST HR 10 1797 Karton-Nr. 7755
 ST HR 10 1798 Karton-Nr. 7756

ST HR 10 1800 Karton-Nr. 7758
ST HR 10 1801 Karton-Nr. 7759
ST HR 10 1802, 1803 Karton-Nr. 7760
ST HR 10 1808 Karton-Nr. 7763
ST HR 10 1809 Karton-Nr. 7764
ST HR 10 1810, 1811 Karton-Nr. 7765
ST HR 10 1813 Karton-Nr. 7767
ST HR 10 1814 Karton-Nr. 7768
ST HR 10 1817, 1818 Karton-Nr. 7771
ML HR 11 1778 Karton-Nr. 7774
ML HR 11 1792 Karton-Nr. 7776
ML HR 11 1819 Karton-Nr. 7777
ST HR 11 1786-1789 Karton-Nr. 7780
ST HR 11 1790, 1791 Karton-Nr. 7781
ST HR 11 1792, 1793 Karton-Nr. 7782
ST HR 11 1794, 1795 Karton-Nr. 7783
ST HR 11 1796, 1797 Karton-Nr. 7784
ST HR 11 1800 Karton-Nr. 7786
ST HR 11 1801 Karton-Nr. 7787
ST HR 11 1802, 1803 Karton-Nr. 7788
ST HR 11 1810, 1811 Karton-Nr. 7792
ST HR 11 1812, 1813 Karton-Nr. 7793
ML HR 12 1803 Karton-Nr. 7798
ML HR 12 1811 Karton-Nr. 7799
ML HR 12 1817 Karton-Nr. 7801
ML HR 12 1819 Karton-Nr. 7803
ST HR 12 1800, 1801 Karton-Nr. 7805
ST HR 12 1810 Karton-Nr. 7812
ST HR 12 1813 Karton-Nr. 7815
ST HR 12 1814 Karton-Nr. 7816
ST HR 12 1815 Karton-Nr. 7817
ST HR 12 1816 Karton-Nr. 7818
ML Ulanen-Regiment (UR) Nr. 1 1806 Karton-Nr. 7828
ML UR 1 1811 Karton-Nr. 7830
ST UR 1 1791-1793 Karton-Nr. 7835
ST UR 1 1799 Karton-Nr. 7841
ML UR 2 1802 Karton-Nr. 7860

- ML UR 2 1804 Karton-Nr. 7861
 ML UR 3 1804 Karton-Nr. 7892
 ML UR 4 1817 Karton-Nr. 7923
 ML UR 4 1820 Karton-Nr. 7925
 ML Grenzkordon in Böhmen 1820 Karton-Nr. 8720
 ST IR 45 1803 Karton-Nr. 10.367
 TL IR 45 1803 Karton-Nr. 10.369
 RL Legion Bourbon 1793, 1795-1798 Karton-Nr. 10.776
 ST Legion Bourbon 1794, 1795 Karton-Nr. 10.777
 ST Legion Bourbon 1796-1798 Karton-Nr. 10.778
 ML KR Zeschwitz 1792 Karton-Nr. 11.533
 ML KR Zeschwitz 1793 Karton-Nr. 11.534
 ML, RL KR Zeschwitz 1798-1802 Karton-Nr. 11.535
 GB KR Zeschwitz 1791-1802 B Karton-Nr. 11.553
 ML DR Althann 1764-1768 Karton-Nr. 11.591
 ML DR Erzherzog (EH) Ferdinand 1775, 1777, 1779 Karton-Nr. 11.606
 ML DR Sachsen-Coburg 1795 Karton-Nr. 11.659
 ST DR Sachsen-Coburg 1793, 1794 Karton-Nr. 11.667
 ST DR Sachsen-Coburg 1796 Karton-Nr. 11.669
 ST DR Sachsen-Coburg 1797 Karton-Nr. 11.670
 ST DR Sachsen-Coburg 1801, 1802 Karton-Nr. 11.673
 ML, RL, ST Karlstädter Gr. HR 1756-1759, 1761-1763, 1770, 1772, 1778, 1779 Karton-Nr. 11.707
 ST Kroatisch-Slavonisches (K-S) HR 1795 Karton-Nr. 11.715
 ST K-S HR 1796, 1797 Karton-Nr. 11.716
 ST K-S HR 1798 Karton-Nr. 11.717
 ST K-S HR 1799 Karton-Nr. 11.718
 ST K-S HR 1800 Karton-Nr. 11.719
 ST K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.720
 AL, TL K-S HR 1801 Karton-Nr. 11.721
 ST Jägerregiment zu Pferd (JR) Bussy 1798 Karton-Nr. 11.724
 AL, TL Ulanenfreikorps (Ul. Fr. Kps.) Motschlitze 1790 Karton-Nr. 11.752
 ST K-S Grenz-Frei-Corps (Gr. Fr. Kps.) 1793 Karton-Nr. 11.759
 ST Staabs DR in Italien 1797, 1798 Karton-Nr. 11.782
 ST Staabs DR in Deutschl. 1805–1806 Karton-Nr. 11.790
 ST Staabs DR in Italien 1805–1806 Karton-Nr. 11.791

Bestand: *Personalevidenzunterlagen, Karteien der Zentralstellen, diverser Truppenkörper und Anstalten*

GQMST

General-Quartiermeister- Stab 1800/1815 (Alphabetische Dienstbeschreibung der Generalstabsoffiziere)

Bestandsgruppe: Versorgungsunterlagen

Bestand: *Militärische Grundbuchsevidenz*

Reliquidierte Generale

Grundbuchblätter (GBBL) (Reliquidirte) Generale

Bestand: *Offiziersheiratsbücher und Heiratskautionen*

Heirats Kautionen 1784 – 1851

Heiratsbuch

Officiers Heiratsbuch 2. 1785 – 1810

Bestand: *Pensionsprotokolle Jüngere Reihe (PP)*

Generale I–II. Band (Bd.)

General Wittwe I. Bd.

Majore I–III. Bd.

Oberste I. Bd.

Oberstlieutenants I. Bd.

Wittwen und Waisen

Titel 5. Wittwen und Waisen nach Offizieren N~Z

Bestandsgruppe: Zentralstellen

Bestand: *Wiener Hofkriegsrat (HKR)*

HKR Akten 1794 3 417

HKR Akten 1794 9 2050

HKR Akten 1796 3 2939

HKR Akten 1797 62 1933

HKR Akten 1799 9 648

HKR Akten 1815 G 1 5/447

HKR Akten 1815 M 1 35/82

HKR Akten 1818 G 3 3/1

HKR Akten 1830 CFHW 46

HKR Protocolla (Prot.) 1793 Dep. Lit. A 40¹⁵⁶⁹

1569 Az Udvari Haditanács protokollkönyvei esetében hivatkozásként az ügyiratszámot adjuk meg, nem pedig az oldalszámot, miután egy oldalon néha több irat is található.

HKR Prot. 1793 Dep. Lit. D 1096
HKR Prot. 1793 Dep. Lit. I 417
HKR Prot. 1794 Dep. Lit. B 1748
HKR Prot. 1794 Dep. Lit. B 1801
HKR Prot. 1794 Dep. Lit. B 5323
HKR Prot. 1794 Dep. Lit. B 5509
HKR Prot. 1794 Dep. Lit. G 6758
HKR Prot. 1794 Dep. Lit. I 4656
HKR Prot. 1795 Dep. Lit. D 5373
HKR Prot. 1796 Dep. Lit. A 216
HKR Prot. 1796 Dep. Lit. G 11867
HKR Prot. 1796 Dep. Lit. I 326
HKR Prot. 1797 Dep. Lit. B 4439
HKR Prot. 1797 Dep. Lit. F 387
HKR Prot. 1799 Dep. Lit. G 5587
HKR Prot. 1800 Dep. Lit. G 4057
HKR Prot. 1800 Dep. Lit. G 11311
HKR Prot. 1801 Dep. Lit. B 767
HKR Prot. 1801 Dep. Lit. B 847
HKR Prot. 1801 Dep. Lit. G 6450
HKR Prot. 1801 Dep. Lit. L 910
HKR Prot. 1814 F/191
HKR Prot. 1814 G/5872
HKR Prot 1814 M/2324
HKR Prot. 1818 G/2153
HKR Prot. 1826 F/1261

II. FELHASZNÁLT IRODALOM

A 12-ik huszárezred jubileuma

A 12-ik huszárezred jubileuma. In: *Vasárnapi Újság* 48. (1901. augusztus 25.) 34. sz. 548–549. o.

A magyar huszár

A magyar huszár. A magyar lovaskatona ezer évének története. Szerk.: AJTAY Endre–PÉCZELY László. Budapest, é. n. [1936.]

A magyar katona

A magyar katona vitézségének ezer éve. I–II. köt. Szerk.: PILCH Jenő. Budapest, é. n.

ADB

Allgemeine Deutsche Biographie. 1–56. Leipzig, 1875–1912.

ADONYI-NÁREDY-NAGY

ADONYI-NÁREDY Ferenc–NAGY Kálmán: *Magyar huszárok a II. világháborúban.* Sárvár, 1990.

AJTAY

AJTAY Endre: Báró Andrássy János. In: *HK* 38. (1927) 218–227. o.

ALLMAYER-BECK

ALLMAYER-BECK, Johann-Christoph: Die Militärgeschichtsschreibung in Österreich von ihren Anfängen bis zum Jahre 1918. In: *Militärgeschichte in Deutschland und Österreich vom 18. Jahrhundert bis in die Gegenwart.* Vorträge zur Militärgeschichte, 6. Herford, 1985. 70–86. o.

AMON, 1876.

AMON VON TREUENFEST, Gustav Ritter: *Geschichte des k.k. 12. Huszaren-Regiments. 1800–1850 Palatinal. 1850–1875 Graf Haller. 1875 von Fratricsevics.* Wien, 1876.

AMON, 1878.

AMON VON TREUENFEST, Gustav Ritter: *Geschichte des k.k. 11. Huszaren-Regimentes Herzog Alexander v. Württemberg. 1762 bis 1850 Székler Grenz-Huszaren.* Wien, 1878.

AMON, 1880.

AMON VON TREUENFEST, Gustav Ritter: *Geschichte des k.k. Huszaren-Regimentes Alexander Freiherr v. Koller Nr. 8. Von seiner Errichtung 1696–1880.* Wien, 1880.

AMON, 1882.

AMON VON TREUENFEST, Gustav Ritter: *Geschichte des k.k. Huszaren-Regimentes Freiherr von Edelsheim-Gyulai Nr. 4. Von seiner Errichtung 1734–1882.* Wien, 1882.

AMON, 1885.

AMON VON TREUENFEST, Gustav Ritter: *Geschichte des k.k. Feldmarschall Graf Radetzky Huszaren-Regimentes Nr. 5.* Wien, 1885.

AMON, 1886.

AMON VON TREUENFEST, Gustav Ritter: *Geschichte des k. k. Dragoner-Regiments FM. Alfred Fürst Windisch-Graetz Nr. 14.* Wien, 1886.

AMON, 1892a.

AMON VON TREUENFEST, Gustav Ritter: *Geschichte des kaiserl. und königl. Husaren-Regimentes Nr. 10. Friederich Wilhelm III. König von Preussen. Zum 150 jährigen Regiments Jubiläum.* Wien, 1892.

AMON, 1892b.

AMON VON TREUENFEST, Gustav Ritter: *Geschichte des k. und k. Bukowina'schen Dragoner-Regimentes General der Cavallerie Freiherr Piret de Bihain Nr. 9 von seiner Errichtung 1682 bis 1892.* Wien, 1892.

AMON, 1893.

AMON VON TREUENFEST, Gustav Ritter: *Geschichte des k.k. Hußaren-Regimentes Nr. 3. Feldmarschall Andreas Graf Hadik von Futak.* Wien, 1893.

AMON, 1898.

AMON VON TREUENFEST, Gustav Ritter: *Geschichte des k. und k. Husaren-Regimentes Kaiser Nr. 1.* Wien, 1898.

AMON, 1901.

AMON VON TREUENFEST, Gustav Ritter: *Geschichte des k. u. k. Uhlanen-Regiments Kaiser Nr. 4.* Wien, 1901.

Ács, 1994.

Ács Tibor: *Széchenyi katonaévei.* Budapest, 1994.

Ács, 1995.

Ács Tibor: A XIX. századi magyar katonai gondolkodás irányzatai. In: *A magyar katonai gondolkodás története. Tanulmánygyűjtemény.* Szerk.: Ács Tibor. Budapest, 1995.

Ács, 1999.

Ács Tibor: A Hadtörténelmi Közlemények első száz évéről. In: *HK* 103. (1990) 1. sz. 168–178. o.

ÁLDÁSY

ÁLDÁSY Antal: A Koháry hercegi család egyenjogúságáról. In: *Turul* 1912/2. 82–84. o.

B. SZABÓ, 2008.

B. SZABÓ János: Lehet-e helye rablóknak a nemzeti mitológiában? Megjegyzések az egykori huszárvita margójára. In: *HK* 121. (2008) 2. sz. 455–461. o.

B. SZABÓ, 2010.

B. SZABÓ János: *A honfoglalóktól a huszárokig. A középkori magyar könnyűlovasságról.* H. n., 2010.

BALOGH

BALOGH Gyula: *Vasvármegye nemes családjai.* 2., bőv. kiad., Budapest, 1999.

BARCY

BARCY Zoltán: *Évszázadok egyenruhái.* Budapest, 1991.

BÁRCZAY

RÓNAI HORVÁTH Jenő: Magyar hadi krónika. A magyar nemzet ezredéves küzdelmeinek katonai története. Első rész, A honfoglalástól a mohácsi vészig. Budapest, 1895. Ism.: BÁRCZAY Oszkár. In: *Századok*, 30. (1896) 3. sz. 249–255. o.

BENCZE

BENCZE László: *Mecséry Dániel altábornagy, a Katonai Mária Terézia Rend lovagjának és parancsnoki keresztje tulajdonosának élete.* H. n. [Budapest], 1992.

BENE–SZABÓ

BENE János–SZABÓ Péter: *A magyar királyi honvéd huszár tisztikar, 1938–1945.* Nyíregyháza, 2003.

BERKÓ, 1918.

BERKÓ István: *A magyar huszárság története.* Budapest, 1918.

BERKÓ, 1925.

BERKÓ István: *Egyezer hadtörténelmi apróság.* Budapest, 1925.

BERKÓ, 1926.

BERKÓ István: A magyarság a régi hadseregben. Melléklet a *Magyar Katonai Közlöny* 1926. évi 11–12. füzetéhez. Budapest, 1926.

BERKÓ, 1954.

BERKÓ István: Magyarok az 1813–15. évi felszabadító háborúkban. In: *HK Új folyam* 1. (1954) 3–4. sz. 179–206. o.

Biographie von Bianchi

Friedrich Freiherr von Bianchi, Duca di Casalanza, k. k. österreichischer Feldmarschalllieutenant. Wien, 1857.

Biographie von Frimont

Biographie des k.k. Generals der Kavallerie und Hofkriegsraths-Präsidenten Grafen von Frimont, Fürsten von Antrodocco. In: *ÖMZ* 1833. 3. Heft 280–303. o.

BLAZEKOVIĆ

BLAZEKOVIĆ, Karl von: *Chronik des k. k. 31. Linien-Infanterie-Regimentes, gegenwärtig: Großherzog Friedrich Wilhelm von Mecklenburg-Strelitz.* Wien, 1867.

BODNÁR–GÁRDONYI

BODNÁR István–GÁRDONYI Albert: *Bezerédj István (1796–1856).* II. köt. (Magyar Történeti Életrajzok) Budapest, 1920.

BOISSAU

BOISSAU, Raymond: Les Hussards français 1763–1792. In: *Vivat Hussar. Revue de l'Association des Amis du Musée International des Hussards.* No. 45. Tarbes, 2010. 18–46. o.

BONA, 1998.

BONA Gábor: *Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban.* I. köt.: A–Gy. Budapest, 1998.

BONA, 2000.

BONA Gábor: *Tábornokok és törzstisztek az 1848/49. évi szabadságharcban.* 3. átdolg., jav. kiad., Budapest, 2000.

BONA, 2008.

BONA Gábor: *Századosok az 1848/49. évi szabadságharcban.* I. köt. A – K. Budapest, 2008.

BORUS

BORUS József: Markó Árpád: Egy elfelejtett magyar író-katona (Jakkó László huszárcapitány. 1781–1823). In: *Századok*, 99. (1965) 3. sz. 579–580. o. [Könyvismertetés]

BOTKA

BOTKA János: *Kunok-jászok katonáskodása és ünnepi bandériumai*. Lakitelek, 2000.

BROUCEK

BROUCEK, Peter: A bécsi hadilevéltár és a magyar történelemmel kapcsolatos forrásai. In: *HK* 103. (1990) 1. sz. 118–153. o.

BROUCEK–PEBALL

BROUCEK, Peter–PEBALL, Kurt: *Geschichte der österreichischen Militärhistoriographie*. Köln–Weimar–Wien, 2000.

BRUNSZVIK

Brunszvik Teréz élete adatokban. In: *Őrláng*. A „Brunszvik Teréz Szellemi Hagyatéka” Alapítvány lapja, 16. (2011) Különkiadás Brunszvik Teréz halálának 150. évfordulójára. 4. o.

CRISTE

CRISTE, [Oskar]: Ungedruckte Briefe des Erzherzogs Carl. In: *Mittheilungen des K. und K. Kriegs-Archivs*. Dritte Folge. Wien, I. Bd. (1902) 1–29. o.

CZEKE

Brunszvik Teréz grófnő naplói és feljegyzései. Szerk. és bev.: CZEKE Marianne. I. köt. (Magyarország újabbkori történetének forrásai) Budapest, 1938.

DÁNIEL 1894.

DÁNIEL Gábor: *A vargyasi Dániel család közpályán és magánéletben*. Budapest, 1894.

DÁNIEL 1896.

DÁNIEL Gábor: *A vargyasi Dániel-család eredete és tagjainak rövid életrajza*. Budapest, 1896.

DÁNIEL Anna

DÁNIEL Anna: *Teréz küldetése*. Budapest, 1986. (<http://mek.oszk.hu/09300/09382/09382.htm>, letöltve: 2011. május 20.)

DEÁK

DEÁK István: *Volt egyszer egy tisztikar. A Habsburg-monarchia katonatisztjeinek társadalmi és politikai története*. Budapest, 1993.

DEDEKIND, 1879.

DEDEKIND, Franz: *Geschichte des k. k. Kaiser Franz Joseph I. Dragoner-Regimentes Nr. 11, von seiner Errichtung, 20. Dezember 1688, bis 6. Mai 1879.* Wien, 1879.

DOBOS, 2001a.

DOBOS Gyula: *A Perczelek.* Szekszárd, 2001.

DOBOS, 2002b.

Tolna Megyei Levéltár családi iratainak repertóriumai III. Írta és szerk.: DOBOS Gyula. (Családi levéltárak repertóriumai. Segédletek III.) Szekszárd, 2001.

DOMANICZKY

DOMANICZKY Endre: Az elfelejtett magyar mecénás, herceg Batthyány Fülöp (1781–1870). In: *A Batthyányak évszázadai. Tudományos konferencia Körmenden, 2005. október 27–29.* Szerk.: NAGY Zoltán. Bev.: R. VÁRKONYI Ágnes. Körmend–Szombathely, 2006. 161–172. o.

DOROMBY–REÉ

A magyar gyalogság. Szerk.: DOROMBY József–REÉ László. Budapest, é. n.

EHRENKROOK, 1951.

EHRENKROOK, Hans Friedrich v.: *Genealogisches Handbuch der Fürstlichen Häuser.* Fürstliche Häuser I. Bd. Glücksburg/Ostsee, 1951.

EMBER–HECKENAST

Magyarországtörténete IV. (1686–1790) Szerk.: EMBER Győző–HECKENAST Gusztáv. I. köt. Budapest. 1989.

ERNST

ERNST, Georg: *Geschichte des k.k. 9. Hußaren-Regiments Fürst Franz Lichtenstein.* Wien, 1862.

FALLENBÜCHL

FALLENBÜCHL Zoltán: *Magyarország főméltóságai, 1526–1848.* Budapest, 1988.

FEST

FEST Aladár: *Báró Dévay Pál altábornagy (1735–1800).* (Magyar Történeti Életrajzok) Budapest, 1915.

FÉNYES, 1847.

FÉNYES Elek: *Magyarország leírása. I. rész. Magyarország általánosan.* Pest, 1847.

FÉNYES, 1851.

FÉNYES Elek: *Magyarország geographiai szótára, melyben minden város, falu és puszta, betűrendben körülményesen leiratik. I–IV. köt.* Pest, 1851.
Reprint. Szeged, 1984.

FORSTER, 1925.

FORSTER Gyula, báró: *Gróf Berchényi László Franciaország marsallja.* Budapest, 1925.

FORSTER, 1929.

FORSTER Gyula, báró: *Utóhang gróf Berchényi László Franciaország marsallja történetéhez. Tekintettel gróf Zichy Péter és fia Zichy Miklós, Óbuda és Zsámbék urai és zsámbéki örökös főkapitányoknak a Berchényi-családdal való kapcsolatára.* Budapest, 1929.

FRANK-DÖFERING

FRANK-DÖFERING, Peter: *Adels-Lexikon des Österreichischen Kaiserthums 1804–1918.* Wien–Freiburg–Basel, 1989.

FRANKENBURG

FRANKENBURG Adolf: *Emlékiratok.* I. köt. Pest, 1868.

GATTI

Friedrich GATTI: *Geschichte der K. und K. Technischen Militär-Akademie. Erster Theil: Geschichte der k. k. Ingenieur- und k. k. Genie-Akademie. 1717–1869.* Wien, 1901.

GÁLDI

GÁLDI László: Huszár szavunk bizánci kapcsolatai. In: *Magyar Nyelv*, 1939. 5–6. sz. 160–166. o.

GÁRDONYI

GÁRDONYI Albert: Fedák Mihály ezredes, a Katonai Mária Terézia-rend vitéze. In: *HK* 19. (1918) 50–58. o.

GEMMEL-FLISBACH

GEMMEL-FLISBACH, Max Freiherrn von: *Album des kaiserl. königl. Theresianums (1746–1880). Verzeichniss sämtlicher Angehörigen der k.k. Theresianischen Akademie (ehemals k. k. Theresianische Ritter-Akademie) von der Gründung durch die Kaiserin Maria Theresia im Jahre 1746 bis zum Schlusse des I. Semesters 1880 mit kurzen biographischen Daten.* Wien, 1880.

GERGELY

19. századi magyar történelem, 1790-1918. Szerk.: GERGELY András. Budapest, 1998.

Gesch. HR 7.

Geschichte des k. und k. Husaren-Regiments Wilhelm II. Deutscher Kaiser und König von Preußen Nr.7. 1798-1914. Wien, 1914.

Gesch. HR 9.

Geschichte des K. u. K. Husaren-Regimentes Graf Nádasdy Nr. 9. Sopron, 1903.

GÖMÖRY

GÖMÖRY Gusztáv: A magyar nemesi fölkelések. 1797 és 1800–1801. In: *HK 1.* (1888) 47–63. o.

GRÄFFER, 1804.

GRÄFFER, [August]: *Geschichte der kaiserl. königl. Regimenten, Corps, Bataillons, und anderen Militär-Branchen; seit ihrer Errichtung bis zu Ende des Feldzuges 1799.* I. Bd. Neue unveränderte Ausgabe. Wien, 1804. II. Bd. Neue unveränderte Ausgabe. Wien, 1804.

GRÄFFER, 1812.

GRÄFFER, [August]: *Geschichte der k. k. österreichischen Regimenten, Corps, Bataillons und anderen Militär-Branchen.* III. Bd. Wien, 1812.

GYALÓKAY, 1913.

GYALÓKAY Jenő: Frimont János gróf sírja. In: *HK 14.* (1913) 615–616. o.

GYALÓKAY, 1915.

GYALÓKAY Jenő: Adatok palotai Frimont János gróf élettörténetéhez. In: *HK 16.* (1915) 213–218. o.

GYALÓKAY, 1930.

GYALÓKAY Jenő: Az utolsó Bercsényi minősítő táblázata 1830-ból. In: *HK 41.* (1930) 256–258. o.

HAJDU

HAJDU Tibor: *Tisztikar és középosztály, 1850–1914. Ferenc József magyar tisztjei.* Budapest, 1999.

HAMANN

Habsburg Lexikon. Szerk.: Brigitte HAMANN. A magyar kiadást szerk.: SZMODITS Anikó. Budapest, 1990.

HELLEBRONTH

HELLEBRONTH Kálmán: *A magyar testőrségek névkönyve. 1760–1918.* Budapest, é. n. [1939.]

HERMANN, 2004.

HERMANN Róbert: *Az 1848–49-es szabadságharc nagy csatái.* Budapest, 2004.

HERMANN, 2007.

HERMANN Róbert: *Kossuth hadserege, Kossuth fővezérei.* [Budapest], 2007.

Hessen-Homburgisches Hausarchiv

Repertorien des Hessischen Statsarchivs Darmstadt. Bestand D 11. Hessen-Homburgisches Hausarchiv. Bearbeitet von Jürgen Rainer WOLF. Darmstadt, 1997 [Stand: September 2006] (http://www.hadis.hessen.de/hadis-elink/HSTAD/D%2011/Findbuch_bis_2010-07.pdf, letöltve: 2013. július 15.)

HIRTENFELD

HIRTENFELD, J[aromir]: *Der Militär-Maria-Theresien-Orden und seine Mitglieder.* I–IV. Wien, 1857.

HK

Hadtörténelmi Közlemények

HOCHEDLINGER

HOCHEDLINGER, Michael: „Der schlafende Riese”. Das Österreichische Staatsarchiv, Abteilung Kriegsarchiv. In: *Militär und Gesellschaft in der Frühen Neuzeit*, 9. (2005) Heft 2. 165–186. o.

HOLD

HOLD, Alexander: *Geschichte des k. k. 48. Linien-Infanterie-Regiments von seiner Errichtung im Jahre 1798 an.* Wien, 1875.

HOLLÁN

HOLLÁN Ernő: Károly főherceg mint katonai író. In: *HK* 2. (1889) 517–545. o.

HOLUB

HOLUB József: A pécsi ferencesek hétszáz éves története. In: *Dunántúl*, 26. (1936. december 25.) 295. sz. 31–32. o.

HORECZKY

Báró HORECZKY Ferenc: *Gvadányi József magyar lovas generális emlékezete.* Pozsony, 1887.

HORSTENAU

[Glaise von] HORSTENAU, Edmund: *Die Division Mesko bei Dresden 1813*. In: ÖMZ 1911. 2. Heft 189–232. o.

HUBER

HUBER, Therese: *Briefe*. Bd. 6.2: *Briefe Juli 1815–Sept. 1818. Erläuterungen*. Bearb. von Petra WULBUSCH. Tübingen, 2011.

HUSZÁR Imre

HUSZÁR Imre: A Katonai Mária Terézia Rend. In: *HK* 2. (1889) 274–284. o.

ILLÉSSY

A mikófalvi Bekény család leszármazása és története. Összeáll.: ILLÉSSY János. Budapest, 1902.

IPOLYI

IPOLYI Arnold: A magyar hadtörténelem tanulmánya. In: *Századok*, 13. (1879) 8. sz. Melléklet. A Magyar Történelmi Társulat 1879. évi aug. 23–30-i vidéki kirándulása Maros-Torda vármegyébe s Maros-Vásárhely és Segesvár városaiba. 3–93. o.

JAMES

JAMES, Leighton: Die Koalitionskriege (1792–1815) in der österreichischen Erinnerungskultur – am Beispiel der „Tagebücher“ des Husarenoffiziers Michael Freiherr Pauliny von Köwelsdamm. In: *Glanz – Gewalt – Gehorsam. Militär und Gesellschaft in der Habsburgermonarchie (1800 bis 1918)*. Hrsg.: COLE, Laurence – HÄMMERLE, Christa – SCHEUTZ, Martin. (Frieden und Krieg. Beiträge zur Historischen Friedensforschung. Bd. 18) Essen, 2011. 221–242. o.

JÓSIKA

JÓSIKA Miklós: *Emlékirat*. Szerk., utószó, jegyz.: GYÓRI János. H. n., 1977.

KEDVES–HADNAGY

KEDVES Gyula–HADNAGY Róbert: *A szabadságharc huszárai*. Budapest, 1998.

KEMPELEN

KEMPELEN Béla: *Magyar nemes családok*. I–XI. Budapest, 1911–1932.

KERCHNAWE–VELTZÉ

KERCHNAWE, Hugo–VELTZÉ, Alois: *Feldmarschall Karl Fürst zu Schwarzenberg, der Führer der Verbündeten in den Befreiungskriegen. Eine Biographie*. Wien–Leipzig, 1913.

KERESKESHÁZY

KEREKESHÁZY József: Gróf Benyovszky Emánuel. In: *HK* 37. (1936) 278–289. o.

KIELMANSEGG

[KIELMANSEGG, Oswald:] *Schwarzenberg-Uhlanen 1790 bis 1887*. Tarnow, 1887.

KLEINDEL

KLEINDEL, Walter: *Österreich Chronik. Daten zur Geschichte und Kultur*. Wien–Heidelberg, 1978.

KNESCHKE: *Adels-Lexicon*

KNESCHKE, Ernst Heinrich: *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexicon, I–VIII*. Leipzig, 1859–1868.

KNESCHKE: *Grafen-Haeuser*

KNESCHKE, Ernst Heinrich: *Deutsche Grafen-Haeuser der Gegenwart. In heraldischer, historischer und genealogischer Beziehung, I–III*. Leipzig, 1852–1854.

KOMÁROMY

KOMÁROMY András: Az Illéssy család nemzedékrendje. (Egy címerrajzal). In: *Turul* 1888/4. 145–156. o.

KOVÁCS Éva

KONDICSNÉ KOVÁCS Éva: Batthyány Fülöp, a mecénás főúr. In: *A Batthyányiak évszázadai. Tudományos konferencia Körmenden, 2005. október 27–29*. Szerk.: NAGY Zoltán. Bev.: R. VÁRKONYI Ágnes. Körmend–Szombathely, 2006. 157–162. o.

KOVÁCS–KATUS

Magyarország története tíz kötetben, VI. (1848–1890) Szerk.: KOVÁCS Endre–KATUS László. I. köt. 2., jav. kiad., Budapest, 1987.

KŐVÁRI

KŐVÁRI László: *Erdély nevezetesebb családai*. Kolozsvár, 1854.

Krieg gegen die Französische Revolution

Geschichte der Kämpfe Österreichs. Kriege unter der Regierung des Kaisers Franz. Krieg gegen die Französische Revolution 1792–1797, I. Wien, 1905.

LANGE

LANGE Emil: Gróf Hadik Károly. (1756–1800). In: *HK* 28. (1927) 556–560. o.

LÁNG-TÓTH

A kincskeresés 400 éve Magyarországon. Kézikönyvek és olvasóik. Szerk.: LÁNG Benedek-TÓTH G. Péter. (Fontes Ethnologiae Hungaricae VIII.) Budapest, 2009.

LÁZÁR

LÁZÁR Balázs: Kray Pál (1735–1804) és a Mária Terézia-rend. A Habsburg-birodalom legmagasabb katonai kitüntetésének adományozási gyakorlata. In: *KÚT. Az ELTE BTK Történelemtudományok Doktori Iskola kiadványa*,. 2008. 1. sz. 126–141. o.

LEITNER

LEITNER VON LEITNERTREU, Th. Ig.: *Ausführliche Geschichte der Wiener-Neustädter Militär-Akademie. Nebst einem Anhang über die Leistungen derselben durch ihre Zöglinge in der Armee und vor dem Feinde.* Hermannstadt, 1852.

Libri regii

Libri regii – Királyi könyvek 1527–1918. Budapest, Arcanum, MOL, 2006. [DVD-ROM]

LIPTAI-BORUS

Magyarország hadtörténete két kötetben. I. A honfoglalástól a kiegyezésig. Főszerk.: LIPTAI Ervin. Szerk.: BORUS József. Budapest, 1984.

Magyar Hírmondó, 1802.

Posonyból Sept. 18 dikán. *Magyar Hírmondó*, 22. szakasz (1802. szeptember 28.) 26. sz.

Magyar nemzetségi zsebkönyv, 1888.

Magyar nemzetségi zsebkönyv. Első rész: Főrangú családok. Budapest, 1888.

Magyar nemzetségi zsebkönyv, 1905.

Magyar nemzetségi zsebkönyv. Második rész: Nemes családok. Budapest, 1905.

MAKAI-HÉRI

MAKAI Ágnes-HÉRI Vera: *Kitüntetések.* H. n. [Budapest], 1990.

MARKÓ, 1936.

MARKÓ Árpád: A magyar huszárság szerepe a francia könnyűlovasság megszervezésében. In: *Magyar Katonai Szemle*, 1936. 1. sz. 202–210. o.

MARKÓ, 1943.

MARKÓ Árpád: *Magyarország hadtörténete.* Budapest, 1943. Reprint, 1994.

MARKÓ, 1944.

MARKÓ Árpád: *Futaki gróf Hadik András tábornagy*. Budapest, 1944.

MARKÓ, 1957.

MARKÓ Árpád: A Bercsényi család legutolsó tagja gróf Bercsényi László huszáralezredes. 1781-1835. In: *HK Új folyam* 4. (1957) 1–2. sz. 227–240. o.

MAYERHOFFER–CRISTE

MAYERHOFFER VON VEDROPOLJE, Eberhard–CRISTE, Oskar: *Krieg 1809. I. Regensburg*. Wien, 1908.

MECSÉRY

Báró Mecséry Dániel altábornagy önéletrajza. (1759–1814). In: *HK* 25. (1924) 133–160, 298–324. o.

MEGERLE, 1822.

MEGERLE VON MÜHLFELD, Johann Georg: *Österreichisches Adels-Lexikon des achtzehnten und neunzehnten Jahrhunderts*. Wien, 1822.

MEGERLE, 1824.

MEGERLE VON MÜHLFELD, Johann Georg: *Ergänzungsband zu dem Österreichischen Adels-Lexikon des achtzehnten und neunzehnten Jahrhunderts*. Wien, 1824.

MERÉNYI-METZGER, 1997.

MERÉNYI-METZGER Gábor: A vitézvári báró Simonyi család története. In: *Szabolcs-Szatmár-Beregi Levéltári Évkönyv* XII. Szerk.: Dr. Nagy Ferenc. 409–450. o.

MERÉNYI-METZGER, 2005.

MERÉNYI-METZGER Gábor: Simonyi óbester kitüntetései. In: *Haditechnika*. 2005. 3. sz. 58. o.

MERÉNYI-METZGER, 2009.

MERÉNYI-METZGER Gábor: Mecséry Dániel báró, altábornagy születésének, házasságainak és halálának anyakönyvi forrásai. In: *Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények*, 2009. 1. sz. 5–10. o.

MERÉNYI-METZGER, 2010.

MERÉNYI-METZGER Gábor: *Simonyi óbester és a vitézvári báró Simonyi család története*. Debreceni Egyetem, 2010. Doktori (PhD) értekezés (Kézirat)

MERÉNYI-METZGER, 2011.

MERÉNYI-METZGER Gábor: A Bercsényi család utolsó három generációjának anyakönyvi forrásai. In: *FONS (forráskutatás és történeti segédanyagok)*, 18. (2011) 1. sz. 55–82. o.

MIKABERIDZE

MIKABERIDZE, Alexander: *The Russian Officer Corps in the Revolutionary and Napoleonic Wars, 1792–1815*. Staplehurst–New York, 2005.

MIKLOSICH, 1866.

MIKLOSICH, Franz: Die Fremdwörter in den slawischen Sprachen. In: *Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Classe*. 15. Bd. Wien, 1866. 73–140. o.

MIKLOSICH, 1872.

MIKLOSICH, Franz: Die slawischen Elemente im Magyarischen. In: *Denkschriften der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Classe*. 21. Bd. Wien, 1872. 1–74. o.

MILODÁNOVITS

MILODÁNOVITS Simon: A francia forradalmi háborúkban kitűnt magyar katonák. In: *HK* 4. (1891) 397–413. o.

MOL címereslevelek

A Magyar Országos Levéltár címereslevelei. Szerk.: KOLLEGA TARSOLY István–NYULÁSZINÉ STRAUB Éva. Budapest, 2000. [CD-ROM]

MS

Oesterreichischer Militär-Almanach; Schematismus der Oesterreichisch-Kaiserlichen Armée; Militär-Schematismus des österreichischen Kaiserthumes. Wien, 1790–1914.

NAGY Iván

NAGY Iván: *Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. I–XII. Pest, 1857–1865. Pótlék-kötet. Pest, 1868.

NAGY Géza

NAGY Géza: Vitézvári báró Simonyi József. In: *HK* 12. (1911) 387–396, 519–536. o., 13. (1912) 349–366, 505–544. o.

NAGY János

NAGY János: Hertelendi Hertelendi Gábor G. Altábornagynak élete. In: *Tudományos Gyűjtemény*, 18. (1834) 5. köt. 64–82. o.

NAGY Kálmán

NAGY Kálmán: A magyar huszár születése, dicső harcai és történelmi jelentősége. In: *A magyar huszárság története. A lovasműveltség sajátosságai*. Szerk.: CSIHÁK György. Budapest–Zürich, 2004. 23–31. o.

NAGY-L. István

NAGY-L. István: *A császári-királyi hadsereg, 1765–1815. Szervezettörténet és létszámviszonyok*. Pápa, 2013.

Nekrolog, 1834.

Nekrolog des k.k. Feldmarschall-Lieutenants Freiherrn von Schustekh-Herve. In: *ÖMZ* 1834. 11. Heft 142–162, 12. Heft 262–286. o.

NÉMETH

NÉMETH Béla: *Geschichte der Grossgemeinde Német-bóly*. Pécs, 1900.

NOVÁK

Briefe des Feldmarschalls Fürsten Schwarzenberg an seine Frau 1799–1816. Herausgegeben von Johann Friedrich NOVÁK. Wien, 1913.

OROSZ

OROSZ Ernő: *Heves- és a volt Külső-Szolnok egyesült vármegyék nemes családjai*. Eger, 1906.

ÖBL

Österreichisches Biographisches Lexikon, 1815-1950. I–XII. Herausgegeben von der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. I–III: Graz–Köln, IV–XII.: Wien–Graz–Köln, 1957–2005.

ÖMZ

Oestreichisch-militärische Zeitschrift, Neue militärische Zeitschrift, Oestreichische militärische Zeitschrift, Streffleurs Militärische Zeitschrift

PACH–R. VÁRKONYI

Magyarország története tíz kötetben III. (1526–1686) Szerk.: PACH Zsigmond Pál–R. VÁRKONYI Ágnes. I. köt. Budapest, 1985.

Pallas

A Pallas Nagy Lexikona. Az összes ismeretek enciklopédiája tizenhat kötetben. VIII. Budapest, 1894.

PASKOVITS

PASKOVITS, Emil: *Die erste Arcierenleibgarde seiner Majestät, des Kaisers und Königs. Ein Rückblick auf ihre hundertfünfzigjährige Geschichte*. Wien 1914.

PÁLMAY

Udvarhely vármegye nemes családjai. Szerk.: PÁLMAY József. Székely-Udvarhely, 1900. Reprint. Budapest, 1999.

PESTY

PESTY Frigyes: *Az eltűnt régi vármegyék.* I. köt. Budapest, 1880.

PÉCZELY

PÉCZELY Piroska: Soproni vonatkozású diákversek a keszthelyi Helikon Könyvtárban. In: *Soproni Szemle*, 17. (1963) 3. sz. 278–281. o.

PILCH, 1912a.

PILCH Jenő: Szentgyörgyi Horváth Antal báró ezredes, a katonai Mária Terézia-rend vitéze. In: *HK* 13. (1912) 632–635. o.

PILCH, 1912b.

PILCH Jenő: Kowelsdammi Pauliny Mihály huszárcapitány vitézi tettei az 1812. évi hadjáratban. In: *HK* 13. (1912) 282–284. o.

PILCH, 1913.

PILCH Jenő: Magyar csapatok az 1812. évi hadjáratban. In: *HK* 14. (1913) 1–43, 195–233, 395–434. o.

Pilch-nekrológ

Pilch Jenő, 1872–1937. (Nekrológ) In: *HK* 38. (1937) 145–147. o.

PIZZIGHELLI, 1896.

PIZZIGHELLI, Cajetan: *Geschichte des k. u. k. Husaren-Regimentes Wilhelm II. Deutscher Kaiser und König von Preußen Nr. 7. 1798–1896.* Wien, 1896.

PIZZIGHELLI, 1897.

PIZZIGHELLI, Cajetan: *Geschichte des k. u. k. Husaren-Regimentes Wilhelm II. König von Württemberg Nr. 6 (1734–1896).* Rzeszow, 1897.

PIZZIGHELLI, 1903.

PIZZIGHELLI, Cajetan: *Geschichte des K. u. K. Dragoner-Regimentes Johannes Josef Fürst von und zu Liechtenstein Nr. 10. 1631–1903.* Wien, 1903.

PIZZIGHELLI, 1905.

PIZZIGHELLI, Cajetan: *Geschichte des k. u. k. Husaren-Regimentes Friedrich Leopold Prinz von Preußen Nr. 2 1742–1905.* Kronstadt, 1905.

PROCHAZKA

Roman Freyherr von PROCHAZKA: *Genealogisches Handbuch erloschener böhmischer Herrenstandsfamilien.* Neustadt an der Aisch, 1973.

R. KISS

Az utolsó nemesi felkelés századik évfordulója emlékére. Szerk.: R. KISS István. I–II. köt. Budapest, 1909.

REISZIG

REISZIG Ede: Pozsony vármegye nemes családai. In: *Pozsony vármegye. Pozsony sz. kir. város, Nagyszombat, Bazin, Modor és Szentgyörgy r. t. városok.* Budapest, é. n.

REISZIG: Bihar

REISZIG Ede: Bihar vármegye nemesi családai. In: *Bihar vármegye és Nagyvárad.* Budapest, é. n.

REISZ T. 1994.

REISZ T. Csaba: Egy elveszettnek hitt önéletírás – Lipszky János emlékirata. In: *FONS (forráskutatás és történeti segéd tudományok)*, 1. (1994) 1. sz. 52–78. o.

REISZ T. 2002.

REISZ T. Csaba: *Magyarország általános térképének elkészítése a 19. század első évtizedében. Lipszky János és segítői térképészeti vállalkozásának jellemzése.* Budapest, 2002.

RÉFI, 2002.

RÉFI Attila: Magyar huszárok az 1813. évi őszi hadjáratban. In: *Sic Itur ad Astra. Fiatal Történészek Folyóirata*, 14. (2002) 2–3. sz. 151–205. o.

RÉFI, 2005.

RÉFI Attila: Egy legendás vasi huszár. Hertelendy Gábor, 1742–1820. In: *Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények*, 2005. 4. sz. 36–52. o.

RIEDL, 1901.

RIEDL VON RIEDENAU, Erich Freiherrn: *Geschichte des k. u. k. Ulanen-Regiments Erzherzog Carl Nr. 3, von seiner Errichtung im Jahre 1801 bis zur Gegenwart.* Wien, 1901.

RÓNAI HORVÁTH

RÓNAI HORVÁTH Jenő: *Magyar hadi krónika. A magyar nemzet ezredéves küzdelmeinek katonai története. Első rész. A honfoglalástól a mohácsi vészig.* (Magyar Hadtörténelmi Könyvtár 3.) Budapest, 1895.

SAFÁRY–ZACHAR

SAFÁRY Endre–ZACHAR József: *Nyolcvan nyár nyeregben. Skultéty László huszár zászlótartó élete.* Budapest, 1992.

SÁGVÁRI–SOMOGYI

SÁGVÁRI György–SOMOGYI Győző: *Nagy huszárkönyv*. Budapest, 1999.

SCHILLER

SCHILLER Bódog: A Koháry hercegi család egyenjogúságáról. In: *Turul* 1913/1. 13–20. o.

SCHIVIZ

SCHIVIZ VON SCHIVIZHOFFEN, Ludwig: *Der Adel in den Matriken des Herzogtums Krain*. Görz, 1905.

SCHLACHTA

Zadjeli Slachta Etelka soproni naplója, 1838–1842. Sajtó alá rend., jegyz.: CSATKAI Endre Dr. A Soproni Városszépítő Egyesület kiadványa. In: *Soproni Szemle*, 7. (1943) 4. sz. Függelék, 1–155. o.

SCHIMON, 1859.

SCHIMON, Anton von: *Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien*. Böhm. Leipa, 1859.

SCHMIDT-BRENTANO, 2006.

SCHMIDT-BRENTANO, Antonio: *Kaiserliche und k.k. Generale (1618–1815)*. Österreichisches Staatsarchiv, 2006. (<http://www.austria.gv.at/DocView.axd?CobId=18890>, letöltve: 2007. február 3.)

SCHMIDT-BRENTANO, 2007.

SCHMIDT-BRENTANO, Antonio: *Die k. k. bzw. k. u. k. Generalität 1816–1918*. Österreichisches Staatsarchiv, 2007. (<http://www.austria.gv.at/DocView.axd?CobId=23130>, letöltve: 2008. január 5.)

SELMECZI

SELMECZI KOVÁCS Attila: A huszár és a honvéd mint nemzeti jelkép a magyar népművészetben. In: „*Kard és Koszorú*”. *Ezer év magyar uralmi és katonai jelképei*. Szerk.: HAUSNER Gábor–KINCSES Katalin Mária–VESZPRÉMY László. (A Hadtörténeti Múzeum Értesítője 4.) Budapest. 2001. 177–182. o.

Siebmacher's Wappenbuch, 1893.

J. Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch in einer neuen, vollständig geordneten und reich vermehrte Auflage mit heraldischen und historisch-genealogischen Erläuterungen. Vierten Bandes fünfzehnte Abtheilung. Der Adel von Ungarn sammt den Nebenländern der St. Stephans-Krone. Bearbeitet von Géza von CSERGHEÖ. Nürnberg, 1893.

Siebmacher's Wappenbuch, 1889, 1890.

Wappenbuch des Adels von Ungarn sammt den Nebenländern der St. Stephans-Krone. Nach Originalquellen bearbeitet von Géza CSERGHEÖ de N.-Tacsikánd. Heft 15–21. Nürnberg, 1889, 1890.

Siebmacher's Wappenbuch, 1891, 1892.

Wappenbuch des Adels von Ungarn sammt den Nebenländern der St. Stephans-Krone. Nach Originalquellen bearbeitet von Géza CSERGHEÖ de N.-Tacsikánd. Heft 22–28. Nürnberg, 1891, 1892.

SPLÉNYI

SPLÉNYI Géza: *Az utolsó magyar huszárok. Adatgyűjtemény*. 2. bőv. kiad., Sárvár, 1996.

STACTON

STACTON, David: *A Bonaparték*. Ford. TERÉNYI István. [Budapest], 1975.

STROBL

STROBL EDL. VON RAVELSBERG, Ferdinand: *Geschichte des k. und k. 12. Dragoner-Regiments seit seiner Errichtung bis zur Gegenwart, 1798–1890*. Wien, 1890.

SVOBODA

SVOBODA, Johann: *Die Theresianische Militär-Akademie zu Wiener-Neustadt und ihre Zöglinge von der Gründung der Anstalt bis auf unsere Tage*. I. Wien, 1894.

SZABÓ Péter

SZABÓ Péter: Magyar huszárok a második világháborúban. In: *Magyar honvéd*, 1996. 17. sz. 26–27. o.

SZAKÁLY

SZAKÁLY Sándor: *A magyar katonai felső vezetés, 1938–1945. Lexikon és adattár*. Budapest, 2003.

SZARVAS

SZARVAS Gábor: Huszár II. In: *Magyar Nyelvőr*, 1877. 26–27. o.

SZENDREI

SZENDREI József: Vitézvári báró Simonyi József. In: *HK* 14. (1913) 458–465. o.

SZILÁGYI

SZILÁGYI Sándor: A Magyar Történelmi Társulat 1879. aug. 23 – 30. kirándulása (!). In: *Századok*, 13. (1879) 8. sz. Melléklet. A Magyar Törté-

nelmi Társulat 1879. évi aug. 23-30-i vidéki kirándulása Maros-Torda vármegyébe s Maros-Vásárhely és Segesvár városaiba. 158–164. o.

SZLUHA, 1998.

SZLUHA Márton: *Vas vármegye nemes családjai*. Budapest, 1998.

SZLUHA, 2003.

SZLUHA Márton: *Nyitra vármegye nemes családjai*. I. köt. A–K. Budapest, 2003.

SZLUHA, 2005.

Szluha Márton: *Nyitra vármegye nemes családjai*. II. köt. L–Zs. Budapest, 2005.

SZLUHA: *Felvidéki családok*

SZLUHA Márton: *Felvidéki nemes családok I–II*. Arcanum, 2007. [CD-ROM]

Taschenbuch der freiherrliche Häuser

Gothaisches genealogisches Taschenbuch der freiherrlichen Häuser auf das Jahr 1855. Fünfter Jahrgang. Gotha, 1855.

Taschenbuch der gräflichen Häuser

Genealogisches Taschenbuch der deutschen gräflichen Häuser. Gotha, 1852.

TÁRNOK

TÁRNOK Alajos, sóskuti: *A Batthyányi hercegi s grófi nemzetség leszármazása 972-dik évtől 1874-dik évig*. Nagy-Kanizsa, 1875.

THÜRHEIM

[THÜRHEIM, Andreas:] *Die Reiter-Regimenter der k.k. österreichischen Armee*. I–III. Wien, 1862–1863.

TÓTH Ferenc

TÓTH Ferenc: *A la hussarde...* (Adalékok a franciaországi huszármítosz történetéhez). In: *Aetas* 2003. 3–4. sz. 55–67. o.

TÓTH–VARGYAI

TÓTH Gyula–VARGYAI Gyula: Utószó. Markó Árpád (1885–1966), a magyar hadtörténetírás klasszikusa. In: MARKÓ Árpád: *Magyarország hadtörténete*. Budapest, 1943. Reprint, 1994. 289–294. o.

TÓTH Zoltán

TÓTH Zoltán: *A huszárság eredethagyománya*. In: *Magyar Szemle*, 1936. április. 387–396. o.

TÖTÖSY

nobilitashungariae: List of Historical Surnames of the Hungarian Nobility – nobilitashungariae. A magyar történelmi nemesség családneveinek listája. Összeáll. és szerk.: Steven TÖTÖSY DE ZEPETNEK. West Lafayette, 2010. (2013.07.23. verzió) (<http://docs.lib.purdue.edu/clcweblibrary/nobilitashungariae>, letöltve: 2013. augusztus 1.)

URRISK-OBERTYŃSKI

URRISK-OBERTYŃSKI, Rolf M.: *Die k. u. k. Leibgarden am österreichisch-ungarischen Hof, 1518–1918*. Graz, 2004.

ÚMÉL

Új Magyar Életrajzi Lexikon. Főszerk.: MARKÓ László. I–VI. H. n. 2001–2007.

VÁLYI

VÁLYI András: *Magyarországnak leírása*. I–III. Buda, 1796. 1. hasonmás kiad., Somorja, 2003.

VENDE

VENDE Aladár: Komárom vármegye községei. In: *Komárom vármegye és Komárom sz. kir. város*. Budapest, é. n.

VERESS D.

VERESS D. Csaba: *Napóleon hadai Magyarországon, 1809*. Budapest, 1987.

VESZPRÉMY

VESZPRÉMY László: Előszó. In: *„Kard és Koszorú”. Ezer év magyar uralmi és katonai jelképei*. Szerk.: HAUSNER Gábor–KINCSES Katalin Mária–VESZPRÉMY László. (A Hadtörténeti Múzeum Értesítője, 4.) Budapest, 2001.

VICTORIN, 1879.

VICTORIN, Josef: *Geschichte des k. k. siebenten Dragoner-Regimentes Herzog Wilhelm von Braunschweig von seiner Errichtung 1663 bis zum Ende Mai 1879*. Wien, 1879.

VISZOTA

Gróf Széchenyi István naplói. I–VI. köt. Szerk. és bev.: VISZOTA Gyula. (Gróf Széchenyi István összes munkái 10–15. köt.; Magyarország újabbkori történetének forrásai) Budapest, 1925–1939.

WALDSTEIN-WARTENBERG

WALDSTEIN-WARTENBERG, Berthold: Österr. Adelsrecht 1804–1918. (<http://austroarchiv.com/joomla/content/view/128/27/>, letöltve: 2008. május 10.)

WENGEN, 1879.

WENGEN, Friedrich von der: *Geschichte des k. k. österreichischen 13. Dragoner-Regimentes Prinz Eugen von Savoyen*. Brandeis, 1879.

WENKE, 1895.

WENKE, Ernst: *Geschichte des k. u. k. Böhmisches Dragoner-Regimentes Kaiser Franz*. Rakovpotok, 1896.

WLASCHÜTZ

WLASCHÜTZ, Wilhelm: *Österreichs entscheidendes Machtaufgebot 1813*. Wien, 1913.

WREDE

WREDE, Alphons Freiherr von: *Geschichte der k. und k. Wehrmacht. Die Regimenter, Corps, Branchen und Anstalten von 1618 bis Ende des XIX. Jahrhunderts*. I–V. Bd. Wien, 1898–1905.

WURZBACH

WURZBACH, Constantin: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche 1750 bis 1850 im Kaiserstaate und in seinen Kronländer gelebt haben*. I–LX. Wien, 1865–1880.

ZACHAR, 1984.

ZACHAR József: *Idegen hadakban*. Budapest, 1984.

ZACHAR, 1986.

JENEY: *A portyázó, avagy a kisháború sikerrel való megvívásának mestersége korunk géniusza szerint*. Hága, 1759. Vál., szerk., ford. a bevezetést és a jegyzeteket írta: ZACHAR József. Budapest, 1986.

ZACHAR, 1987.

ZACHAR József: *Franciaország magyar marsallja, Bercsényi László*. Zrínyi, 1987.

ZACHAR, 1990a.

ZACHAR József: *Csaták, hadvezérek, katonák a XVIII. században*. Budapest, 1990.

ZACHAR, 1990b.

ZACHAR József: Az Österreichische Militärische Zeitschrift és a magyar hadtörténelem. In: *HK* 103. (1990) 3. sz. 188–193. o.

ZACHAR, 1990c.

Geschichte der k. u. k. Wehrmacht, VI. k. Der Allerhöchste Oberbefehl. Die Garden. Ism.: ZACHAR József. In: *HK* 103. (1990) 4. sz. 173–175. o.

ZACHAR, 1996.

ZACHAR József: Katonai képzés a császári (-királyi) hadseregben 1648–1848. In: *A magyar katonai vezető- és tisztképzés története. A millicentenárium alkalmából rendezett tudományos konferencia anyaga*. Szerk.: LENGYEL Ferenc, SZÁNTÓ Mihály. Budapest, 1996. 40–51. o.

ZACHAR, 1999.

ZACHAR József: A katonáskodó Esterházyak. Adattár egy magyar arisztokrata család honvédő szerepéhez. In: *Majk és Grosbois. (Kamalduli szerzetesek, Rákóczi és az Esterházyak)*. Szerk.: R. VÁRKONYI Ágnes. Oroszlány, 1999. 87–98. o.

ZACHAR, 2000a.

A magyar huszár. Szerk.: ZACHAR József. Budapest, 2000.

ZACHAR, 2000b.

ZACHAR József: „A legvitézebb huszár”, Simonyi óbester pályaképe. In: *Déri Múzeum Évkönyve*, 1999. Debrecen, 2000. 183–206. o.

ZACHAR, 2001.

ZACHAR József: Lipszky János, a császári-királyi tisztt. In: *A magyar térképészet nagyjai. Lipszky János (1756–1826) és Mikoviny Sámuel (1700–1750). Tudományos emlékülések előadásai és kiállítási katalógusai*. Szerk.: PLIHÁL Katalin. Budapest, 2001. 52–61. o.

ZACHAR, 2002.

ZACHAR József: A katonai pálya mint karrierlehetőség a XVIII. századi magyarság előtt. Történeti statisztikai adalék a társadalmi mobilitás kérdéséhez. In: *Írott és tárgyias emlékeink kutatója. Emlékkönyv Bánkúti Imre 75. születésnapjára*. Szerk.: MÉSZÁROS Kálmán. Budapest, 2002. 249–259. o.

ZACHAR, 2004.

ZACHAR József: *Habsburg-uralom, állandó hadsereg és magyarság 1683–1792*. Budapest, 2004.

ZACHAR: *Bercsényi*

ZACHAR József: Bercsényi László és a franciaországi Bercsényiek. In: *Bercsényi Miklós és kora*. Szerk.: FÖLDESI Ferenc–CZEGLÉDI Sándor. Hódmezővásárhely, é. n. [1998]. 49–67. o.

ZÖLLNER

ZÖLLNER, Erich: *Ausztria története*. Ford. BOJTÁR Endre. Budapest, 1998.

ZSIDI

Történeti földrajzi kislexikon. Szerk.: ZSIDI Vilmos. Budapest, 1995.

ZSOLDOS

ZSOLDOS István: Illéssy Sándor altábornagy. In: *Kisújszállás és vidéke nagykun kalendárium az 1996-os szökőévre*. Szerk.: DUCZA Lajos et al. Kisújszállás, 1996. 73–76. o.

A KÖTETBEN TALÁLHATÓ KÉPEK JEGYZÉKE

A KÖTETBEN TALÁLHATÓ KÉPEK JEGYZÉKE

1. vitéz Nagy Kálmán és Réfi Attila (A szerző tulajdona, fotó: Strausz Péter).....5
2. Nádasdy Ferenc gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)..... 59
3. Hadik András, id. gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)..... 60
4. I. Ferenc osztrák császár, magyar király (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)..... 66
5. Sándor Lipót főherceg, nádor (*Der oberste Kriegsherr und sein Stab. Die K. u. K. Wehrmacht in Wort und Bild*, 1908. Hrsg.: DUSCHNITZ, Alexander–HOFFMANN, S. F. Wien, 1908. 229. o.)..... 66
6. József főherceg, nádor (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)..... 66
7. VI. Frigyes, hessen-homburgi herceg (1813–1815. *Österreich in den Befreiungskriegen*. Unter Leitung Emil v. WOINOVICH. Herausgegeben und redigiert von Alois VELTZÉ. II. Bd. Glaise von HORSTENAU, [Edmund]: *Die Tage von Dresden 1813*. Wien–Leipzig, 1911. 41. o.)..... 66
8. I. Vilmos, Württemberg királya (PIZZIGHELLI, Cajetan: *Geschichte des k. u. k. Husaren-Regimentes Wilhelm II. König von Württemberg Nr. 6 (1734–1896)*. Rzeszow, 1897. Számogatlan képmelléklet)..... 66
9. Wurmser, Dagobert Sigmund, gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)..... 66
10. Erdődy János gróf (*Geschichte des K. u. K. Husaren-Regimentes Graf Nádasdy Nr. 9*. Sopron, 1903. számogatlan képmelléklet).. 66

11. Frimont János gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)	67
12. I. János liechtensteini herceg (<i>Geschichte des k. und k. Husaren-Regiments Wilhelm II. Deutscher Kaiser und König von Preußen Nr. 7. 1798–1914. Wien, 1914. számozatlan képmelléklet</i>)	67
13. Schlik, Franz, gróf (Hermann Róbert tulajdona)	95
14. Dévay Pál ezredesi diplomája (Fest Aladár: <i>Báró Dévay Pál altábornagy (1735–1800)</i> . (Magyar Történelmi Életrajzok) Budapest, 1915. számozatlan 113. o.)	97
15. I. Napóleon francia császár (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)	104
16. Mária Lujza francia császárné, osztrák főhercegnő (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)	105
17. II. Napóleon (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)	106
18. Mária Terézia magyar királynő, osztrák főhercegnő (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)	109
19. A Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztje. (Magyar Nemzeti Múzeum Éremtár, fotó: Dabasi András) (A felvétel az 1921-ben nagybányai vitéz Horthy Miklós számára adományozott, jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményében található lovagkereszt előlapját ábrázolja. Ennek szerepeltetése azonban nem tekinthető anakronizmusnak, miután ez a példány eredetileg a napóleoni háborúk időszakából származik. A Mária Terézia Katonai Rend adományozási gyakorlata szerint ugyanis az eredeti rendjelet az adományozott halálát követően az örökösöknek vissza kellett szolgáltatniuk a rendi káptalan számára, amely azt egy újabb kitüntetettnek adományozta, természetesen ismét csak élethosszig. A család tulajdonában, csak a kitüntetettek által gyakran készítettett, ún. viseleti példány maradhatott.)	110
20. Dévay Pál bárói diplomájának királyi pecsétje (Fest Aladár: <i>Báró Dévay Pál altábornagy (1735–1800)</i> . (Magyar Történelmi Életrajzok) Budapest, 1915. 337. o.)	112

21. Almásy Illés gróf (Helikon Kastélymúzeum, Keszthely; Czoma László szíves közlése).....	119
22. Bianchi, Vincenz Ferrerius <u>Friedrich</u> von, báró (<i>Friedrich Freiherr von Bianchi, Duca di Casalanza, k. k. österreichischer Feldmarschalllieutenant</i> . Wien, 1857. Számozatlan képmelléklet)..	135
23. Esterházy Vince gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)	152
24. Fackh József (Dobák Géza magángyűjtő tulajdona)	154
25. Hadik András, ifj. gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).....	164
26. Pálffy Antal primor (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)	189
27. Schlik, Franz, gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)	196
28. Batthyány Nep. János gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Tör- ténelmi Képcsarnok)	239
29. Frimont János gróf (1813–1815. <i>Österreich in den Befreiungs- kriegen</i> . Unter Leitung Emil v. WOINOVICH. Herausgegeben und redigiert von Alois VELTZÉ. IV. Bd. HOLTZ, Georg Freiherr vom: <i>Die innerösterreichische Armee 1813 und 1814</i> . Wien– Leipzig, 1912. 25. o.	249
30. Hardegg, Ignaz von, gróf (Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)	255
31. Klebelsberg, Johann Nepomuk, gróf (Bildarchiv der Österreichischen Nationalbibliothek, Porträtsammlung, PORT_1554_01).....	259
32. Wratislaw, Eugen von, gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Tör- ténelmi Képcsarnok)	285
33. Gvadányi Ignác gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)	290
34. Perczel Lajos (Magyar Nemzeti Levéltár Tolna Megyei Le- véltára, Dobos Gyula szíves közlése)	299

35. Bretfeld zu Kronenburg, Emanuel, báró (Bildarchiv der Österreichischen Nationalbibliothek, Porträtsammlung, PORT_099074_02).....	299
36. Bretfeld zu Kronenburg, Emanuel, báró (Bildarchiv der Österreichischen Nationalbibliothek, Porträtsammlung, PORT_099074_02).....	308
37. Bretschneider, Friedrich Wilhelm von, báró (1813–1815. <i>Österreich in den Befreiungskriegen</i> . Unter Leitung Emil v. Woinovich. Herausgegeben und redigiert von Alois VELTZÉ. VII. Bd. MÖLLER, Karl von: <i>Die hundert Tage, 1815</i> . Wien, 1913. 121. o.).....	309
38. Csanády József (Vasárnapi Újság, 1901. augusztus 25. 550. o.) ...	311
39. Dévay Pál báró (FEST Aladár: <i>Báró Dévay Pál altábornagy (1735–1800)</i> . Budapest, 1915. (Magyar Történeti Életrajz-ok) számozatlan 4. o.)	314
40. Ficquelmont, Karl Ludwig, gróf (Bildarchiv der Österreichischen Nationalbibliothek, Porträtsammlung, PORT_7233_02).....	319
41. Hadik Károly gróf. (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok, fotó: Kardos Judit).....	331
42. Hertelendy Gábor (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).....	335
43. Illéssy Sándor (Vasárnapi Újság, 1869. október 10. 551. o.)	341
44. Kienmayer, Michael, báró (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).....	346
45. Klenau, Johann von, gróf (1813–1815. <i>Österreich in den Befreiungskriegen</i> . Unter Leitung Emil v. WOINOVICH. Herausgegeben und redigiert von Alois VELTZÉ. III. Bd. WOINOVICH, Emil v.: <i>Kulm, Leipzig, Hanau 1813</i> . Wien–Leipzig, 1911. 41. o.)...	349
46. Knesevich Vince báró (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).....	351
47. Lipszky János (Országos Széchényi Könyvtár).....	355
48. Mecséry Dániel báró (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).....	359

49. Meskó József báró (Magyar Néplap, 1857. október 31. 694. o.) ...	360
50. Mohr, Johann Friedrich (1813–1815. <i>Österreich in den Befreiungskriegen</i> . Unter Leitung Emil v. WOINOVICH. Herausgegeben und redigiert von Alois VELTZÉ. IX. Bd. VELTZÉ, Alois: <i>Krieg gegen Neapel 1815</i> . Wien, 1914. 19. o.)	362
51. Nauendorf, August Friedrich, gróf (<i>Der oberste Kriegsherr und sein Stab. Die K. u. K. Wehrmacht in Wort und Bild</i> , 1908. Hrsg.: DUSCHNITZ, Alexander–HOFFMANN, S. F. Wien, 1908. 237. o.)	365
52. Neipperg, Adam, gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).....	366
53. Ott Károly Péter báró (Bildarchiv der Österreichischen Nationalbibliothek, Porträtsammlung, PORT_098147_01).....	369
54. Sachsen-Coburg-Saalfeld-Koháry, Ferdinand, herceg (1813–1815. <i>Österreich in den Befreiungskriegen</i> . Unter Leitung Emil v. WOINOVICH. Herausgegeben und redigiert von Alois VELTZÉ. III. Bd. WOINOVICH, Emil v.: <i>Kulm, Leipzig, Hanau 1813</i> . Wien–Leipzig, 1911. 5. o.)	380
55. Schneller András (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).....	384
56. Simonyi József báró (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).....	390
57. Splényi Ignác báró (<i>Der oberste Kriegsherr und sein Stab. Die K. u. K. Wehrmacht in Wort und Bild</i> , 1908. Hrsg.: DUSCHNITZ, Alexander–HOFFMANN, S. F. Wien, 1908. 229. o.).....	396
58. Starhemberg, Anton Gundacker, gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)	398
59. Szörényi András (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).....	404
60. Vécsey Ágost gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).....	406
61. Vécsey Péter báró (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).....	408
62. Vlasits Ferenc báró (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok).....	409

63. Wartensleben Ferdinánd gróf (Bildarchiv der Österreichischen Nationalbibliothek, Porträtsammlung, PORT_103484_01).....	412
64. Zichy Ferdinánd gróf (<i>Der oberste Kriegsherr und sein Stab. Die K. u. K. Wehrmacht in Wort und Bild</i> , 1908. Hrsg.: DUSCHNITZ, Alexander–HOFFMANN, S. F. Wien, 1908. 230. o.).....	417
65. Zichy-Ferraris Ferenc gróf (Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnok)	419

Attila Réfi

THE FIELD OFFICER CORPS OF THE IMPERIAL-ROYAL HUSSARS IN THE AGE OF THE FRENCH REVOLUTIONARY AND NAPOLEONIC WARS (1792–1815)

Review

From on the middle of the 18th century, during the whole existence of the Habsburg Empire, and in the Hungarian society even after that, until the end of WW2, the field officer corps of the army of the time had a special privileged status. Owing to that, it is not surprising that in the last two or three decades the research on this particular group has been a focal point the studies of several illustrious historians.

Notwithstanding the existing studies, serious hiatuses remained in this field. We still lack studies on the imperial-royal field officer corps in the period of the French Revolution and the Napoleonic wars, though this age is undoubtedly of major importance and receives extra attention in research, but in Hungarian historiography it is treated as a stepchild. Including, of course, the studies on the field officer corps of the elements of the imperial-royal army recruited in Hungary, including the hussars.

However the hussars are particularly important for the Hungarian nation, because it is the only arms of Hungarian origin. A value, which the Hungarians has not adopted from others, rather given to Europe and the world. When it was in its glory, hussars were established all together in 34 countries in Europe, of course under the conduct of officers and instructors of Hungarian origin, who introduced their habits, the Hungarian-style uniforms, hair and moustache style. Its success is evidenced by the fact that even the French „*Grande nation*” (Grand nation) which is so proud of its national values and traditions considers the history of their hussars established by a couple of Hungarian exiles to be one of its really glorious traditions.

However, some of the Hungarian hussars got as far as beyond the old continent, for example they accompanied Emperor Maximilian to Mexico, moreover one of his officers travelled further on to Hawaii where he attempted to establish a hussar troop. Thus it is not surprising that some Hungarian hussars, who probably never knew any decent civilian way of life, were present in every conflict like the American War of Independence and the Civil War, or in the Boer War in Africa, further increasing the reputation of this arm. This is why it is not an exaggeration what the editor, József Zachar writes in the latest survey on the issue, namely that the hussars have become a world heritage.

However, naturally, the *par excellence* hussar has always been the Hungarian hussar. The soldier, who outgrew himself and became the spectacular evidence, and even the symbol of the military valour of the Hungarian nation and as such, has become an essential part of Hungarian folklore and Hungarian culture. It is safe to say that cavalrymen (hussars) have had and probably still have a privileged, distinguished role in the historical awareness of Hungarian people. Another evidence of it is the fact that hussars are frequently presented together with the most important national symbols – the national coat-of-arms, the national flag or the national colours. It is no surprise that hussar parades and hussar shows are essential and inevitable parts of every national holiday program, even in our time.

In the author's opinion all this justifies the scientific study of the hussars, which is naturally not a totally new enterprise. From the beginning of the 19th century on, naturally, analyses of this arm appeared in several significant historiographic studies on organizational history about the entire Habsburg army. Among these, the studies of August Gräffer and Andreas Thürheim and first of all, the monumental work of Alphons von Wrede should be highlighted. From the second half of the 19th century the first studies appeared that only focused on the hussars. Besides, several studies that focused on a particular issue or era, many monographies were also published on the history of the hussars. Among these studies of mixed value the ones that should be mentioned here are *A magyar huszár* [The Hungarian Hussar] edited by Endre Ajtay and Endre Péczely in the era between the world wars, *Nagy huszárkönyv* [Big Book of Hussars] written by György Ságvári and Győző Somogyi at the turn of the millennia and *A magyar huszár* [The Hungarian Hussar] edited by József Zachar published at about the same time.

However, the works published up to now on hussars have not dealt with the field officer corps of the arm, with two exceptions. These two are the biographical lexicon on the field officer corps of the hussars between 1938 and 1945, written by János Bene and Péter Szabó, and partly the work of József Zachar, published with the title *Habsburg-uralom, állandó hadsereg és magyarság* [Habsburg rule, permanent army and the Hungarians]. However, the studies contained in this latter work do not clearly focus on the field officer corps of the hussars either, they rather concentrate – in addition to several studies on different matters – on the units recruited in Hungary in the period before the French wars between 1683 and 1792, including the hussars of course, the field officers of Hungarian origin, mainly colonels and regiment owners and generals who played a role in army command.

As the brief survey on historiography provided above makes clear, studies of the officers and field officer corps of hussars in the French wars have not been conducted yet; the present work based on a comprehensive research in various archives and literature lasted one and half decade is intended to fill in this gap.

The mentioned research focused first of all – within the general topic of hussars – on the field officer corps constituting the higher command of the regular imperial-royal hussar regiments existing for longer or shorter terms in that era, in the army of the Habsburg Empire. While performing the research, every person was studied who had served in the rank of field officer in any imperial-royal hussar regiment between 1792 and 1815, regardless of the term of service. However, those field officers were neglected who serving in the different short-lived irregular hussar units, insurgent cavalry units and the Royal Hungarian Nobiliary Life Guards which belonged to the hussars but was never deployed in combat. Still, because several of the field officers of the regular regiments served in some of these units some time in their military careers, they could not be fully disregarded in research. Finally, those officers were excluded from the study who never rose above the rank of captain in their active careers and were promoted to the rank of honorary (titular) major only when they retired or possibly were discharged from the army.

The goal was, in connection with the group specified above – due to its relatively minor size – to present a full picture, rather than using the method of sampling, often applied in similar research schemes.

Accordingly, as the first and fundamental step a list of the officers concerned had been compiled, making an effort not to leave out anybody. This was based primarily on the nomenclatures and registers (*Militärschematismus*) published annually by the imperial-royal army from 1790 on, supplemented and amended from other sources, mainly from the so called regimental histories compiled at the turn of the 19th-20th centuries, made under the commission of the regiments and based on their documentation.

As the next step, the basic biographical data of the field officers in the list had been began to compile. This phase required primarily the elaboration of the sources found in the archives, though in some cases the professional literature provided valuable information.

In this regard the primary sources were the so called muster lists (*Musterlisten*) in the stock named *Musterlisten und Standestabellen* of the Austrian Military Archives (*Kriegsarchiv*) and the pension books (*Pensionbücher*), and to a lesser extent the recruiting lists (*Assentlisten*) and the transfer lists (*Transferierungslisten*).

Unfortunately in this era no separate comprehensive lists were made about officers who died in active service, or retired from service voluntarily, or were removed by the army command for any reason. On the other hand, in many cases the investigation is facilitated by the short biographies of many officers contained in the professional literature, first of all, in German language works during the dualist monarchy (*Hirtenfeld*, *Wurzbach*, *Svoboda*), even though some of these contain serious inaccuracies. After completing the majority of the biographies, it could start the statistical analysis of the significant data from various aspects, followed by drawing conclusions about the primary characteristics and nature of the field officer corps of the hussars.

Naturally, the research cannot help but go beyond both the time boundaries marked by the hussars and the hussars themselves. One reason is that many of the life careers began before that period, or continued beyond it, on the other hand, during their services some persons under study also spent time with other units, not only with the hussars. Moreover, data gained in the research often enabled the exploration of the family background of certain field officers, widening the scope of the studies.

In the study the imperial-royal hussar regiments of the French wars era with their organizational structures and military personnel will be presented

after introducing the research methodology and a short historical overview about the hussars.

After that the historiographic-statistical and sociological analyses made on the basis of the elaborated biographical data containing new research findings about the field officer corps of hussars will be come.

It was determined by the data gathering that according to the established criteria 282 persons was proven to have served as hussar field officers in the imperial-royal hussar regiments in that period.

First of all the composition of the field officer corps was studied by ethnicity, about which the existing literature already concluded, although without in-depth studies, that the percentage of Hungarians in the hussar regiments began to decline gradually from the era of Charles III (VI as the Holy Roman Emperor) (1711–1740). According to the above-mentioned representative monography on hussars made between the two world wars, this tendency had intensified by the reign of Joseph II (1780–1790) so much that „the marked Hungarian spirit manifested in formalities and essential matters, which separated our hussar regiments conspicuously within the imperial army, largely vanished, and the Hungarian character of the regiments manifests only in the presence of Hungarian soldiers and in the Hungarian character of the uniforms.”

At the same time it was determined based on the selective research, which is studied all the 282 persons, that 185 persons came the countries of the Hungarian Crown, who could be considered native Magyars, made up about two third (65.6%) of the field officer corps. Breaking down the scope of the Hungarians - in the sense of “Hungarus” further, we can also see that the 146 officers of presumable Magyar ethnicity alone represented more than half (51.77%) of the field officer corps of the hussars. This percentage is more favourable than formerly hypothesized. Thus we may state that despite the considerable inflow of foreigners, the majority of the field officer corps of hussar regiments was composed of persons from the countries of the Hungarian Crown, among whom the vast majority (78.92%) were ethnic Magyars, in a ratio far exceeding their share within the population. For these persons the hussars were obviously the most attractive unit of the army. One of the reasons of their high ratio within “Hungari” was certainly the fact that the majority of the field officer corps were Hungarian noblemen. At the same time, due their deficient estate structure, there were very few noblemen among other ethnic groups of the country, in contrast with the Magyars.

Only two Hungarian nationalities contributed a significant number of servicemen to the army, Germans who mainly came from the urban bourgeoisie and southern Slavs, who typically served in the border guard regiments.

A total of 61 persons (21.63%) came from the Austrian part of the Habsburg Empire, which is a little higher than one-fifth of all field officers. The vast majority of them came in equal proportion from the hereditary provinces and the countries of the Wenceslas Crown; each delegating 25 persons, they composed almost one tenth (8.87%) of all hussar field officers. Few officers came from other parts of the empire – six persons were born in the Italian provinces of the Habsburgs or in other provinces of the empire, but are proven to be of Italian origin, one Polish who came from Eastern Galicia, finally, two persons came from the Austrian Netherlands and one from Fiume, which was a free port under Habsburg sovereignty at that time. If we also include countries of the Hungarian Crown, altogether 246 persons (87.23%) came from the Habsburg Empire, which means the vast majority of the field officer corps of the hussars came from the Habsburg Empire.

Only 35 persons (12.41%) came from outside of the empire, most of them from the Holy Roman Empire, exactly 28 persons (9.93%). 4 persons came from France (1.42%) and it could not yet be clarified the origins of 1 other person (0.35%).

Closely related to the above matter, henceforth the detailed distribution of those recruited in Hungary was studied by place of origin.

There were large regions in the Hungary of the day that did not delegate many officers to the army. At the same time, certain easily definable regions did more than their fair share. This has already been concluded by Tibor Hajdu, although he had found this by studying the distribution of places of origin of the cadets of the Military Academy in Wiener Neustadt between 1816 and 1847. The studies on the field officer corps of hussars also clearly corroborate this fact. In connection with the places of birth of the 185 hussar field officers, taking the administrative system of Hungary before 1785 as a basis, as these persons were born almost exclusively before that date, the following characteristics can be observed.

The regions providing the most hussar field officers were clearly those in the environment of Vienna, which was also the most densely populated area of the country: Komárom, Nyitra, Pozsony, Sopron and Vas counties, together the West Hungarian region, altogether 37 persons, one fifth (20%) of the field officer corps came from this area.

It is followed by the another densely populated region, situated roughly in the middle of Upper Hungary with Abaúj, Árva, Borsod, Gömör, Liptó, Nógrád, Sáros, Szepes, Turóc and Zemplén counties, delegating 34 persons (18.38%). Small Turóc county should be highlighted, it was the birthplace of 5 hussar field officers.

A total of 27 persons (14.59%) were raised in the region of Esztergom, Fejér, Heves, Külső Szolnok, Jász, Pest-Pilis-Solt counties, which belonged to the area of the City of Pest-Buda, it is at that time that this area starting developing into the cultural and political center of Hungary.

Finally, with 25 persons (13.51%) Transylvania - with the Partium - gave more than one tenth of the field officers. Although the counties there show an average distribution, delegating a small number of field officers only, Szeckler Land makes up for that, delegating about half of all field officers coming from Transylvania, demonstrating the traditional inclination of the Szecklers to the military service.

If we consider the other extreme end, we can once again find similar regions. In the South-Eastern part of the Hungarian Plain the region of Arad, Békés and Csanád counties gave not a single hussar field officer in the period under consideration, just like the region of Bereg, Máramaros, and Ugocsa counties at the Carpathian Mountains. In the case of the former reasons include, besides the low population density and the general poverty, the traditions of independence and the secluded way of life of noblemen living in the mountains.

However, none of these reasons is relevant for the semi-circle shaped region of Győr, Moson, Veszprém and Zala counties in Transdanubia, the place of origin of only one person, which is very surprising especially if compared to the neighbouring West Hungarian counties.

Then the composition was studied by religious affiliation and the results met the expectations. The vast majority, 217 persons (76.95%) were Roman Catholics, including Hungarians, Croatians, Germans from the Habsburg Empire, Bohemians, Italians, Poles, Germans from Germany and Frenchmen as well. Those belonging to the Evangelistic (Lutheran) Church represented a much smaller proportion with 36 persons (12.77%). They consisted mainly of Hungarians from Upper Hungary, Vas county and the town of Sopron, or Saxons from Szepes region and Transylvania, and of course Germans from Germany. There were 24 Protestants (Calvinists) (8.51%). Most of them were Hungarian noblemen, with three Hungarian magnates and a German from

Germany. Unitarians were represented by two Szeckler noblemen (0.71%). Finally, by virtue of three field officers of Southern Slav origin from the border region, the Eastern Orthodox Church and the Greek Catholic Church, the so called unitarian churches were also represented, with two and one persons (0,71% and 0,35%) respectively.

As the next step, the ways the aspiring hussar field officers started their careers were studied, illustrating the typical ways of becoming an officer.

Most of them or 136 persons, almost half (48.2%) of the persons who later became hussar field officers started their military careers as cadets; more than one-third (33.3%) or 94 persons started out as an officer already, and more than one-tenth (14.2%) of them or 40 persons as privates. Compared to the first three types, the proportion of those who started as a non-commissioned officers (2.1%) and as bearer of non-combatant offices (1.4) is negligible. Two persons of the latter started their careers as quartermasters, one as an army judge, an auditor. Finally there are two persons with unknown ranks.

In the study of the types of career starts it is demonstrated that more or less known statistically never documented, scientifically never proven fact as far as to the best knowledge of the author, that in the era in question the primary pool of officers was clearly the system of cadets, within that primarily the community of cadets paying for their expenses, at least among the hussars, but probably also in the entire imperial-royal officer corps; only the special corps were exceptions to that, units constituting a relatively lower ratio, with personnel requiring special skills and the engineering corps. The organized training of officers – even if we include the Royal Hungarian Nobiliary Life Guards, which partly served as a military training unit – was not of significant importance yet, and the proportion of those who came from officer training institutes was low, at least in the case of the hussars.

However, it is worth noting that near 15% of the field officers came from the rank of privates, moreover, as we will see, they often became generals, and this be considered a great accomplishment, and demonstrates that in the eyes of the higher command skills and talents were considered significant merits, in addition to family and service record.

Through studying the length of time until earning the first rank of field officer corps, the author tried to obtain information on the speed of the advancement in careers. On the basis of 240 careers at hand relevant for our topic, it was concluded that it took on average about 20 and a half years of

service to earn the first rank title of field officer corps; in the cases of two persons it happened via skipping the rank of major, these soldiers became lieutenant-colonels directly. This may be considered fairly rapid, and knowing that soldiers usually started their career at the age of 17, we can see that most of them were relatively young, not yet 40, when assigned to the field officer corps.

In this context, the study of the extreme values, i. e. those who earned the title of field officer with the shortest and those with the longest service record, is very informative. Basically two groups were studied in this research; categorizing earning the title of field officer within 10 years to be the most rapid careers and within 30 years or more to be the slowest careers.

The first group comprised 20 persons (8.33%), the second group comprised 21 persons (8.75%). It is probably not an exaggeration to conclude from this that the distribution in terms of speed of career was fairly even, with the peak somewhere around 20.5 years, as mentioned already. However, it also indicates that these extreme values were not exactly typical. What is typical is the group persons who completed these careers.

Not surprisingly, only one person, András Ujházy was not an aristocrat among those with the 20 most rapid careers; but he skipped grades twice by purchasing a rank. The others came from very illustrious and influential families, for example the son and the grandson of count András Hadik field-marshal, two Esterházy counts, a Batthyány count and two sons of count Károly Zichy minister of state and conference were among them, as well as the son of count György Bánffy, governor-general of Transylvania and count Eugen Wratistlaw von Mittrovitz und Schönfeld, who originated from a Bohemian family of pedigree, and who was the only person in this group to earn later the rank of field-marshal. The majority of them (16 persons) started their career as an officer, of course, only 2 of them as imperial-royal cadets and 2 as cadets financing their own studies. None of them started their career as a private; which does not characterize the group at the other extreme at all.

In our sample, it was János Szombathelyi who had to wait the longest to be promoted a field officer, becoming a major at the age of 56, after 39 years of service, then continuing his service for another 13 years until finally being sent to retire in the rank of brigadier general. The second longest service, 38 years, was completed by Sándor Fóris, who was 58 when reaching the rank of major, however, he only served one more year after that. 3 persons had to wait for 37 years to be promoted to field officer rank, 2 persons had to wait

36, 35, 34 and 33 years respectively, training had to wait for 32 years, 2 persons for 31 and finally, 3 individuals for 30 years.

It is interesting to note that hardly more than half of these 21 field officers, 11 had started their career as a private. Six of them were cadets paying for their own expenses, one was an imperial-royal cadet, another a non-commissioned officer (corporal) and another a quartermaster, there was one who started his military career as a sub-lieutenant. At the same time it is no surprise that there wasn't anybody among them from the aristocracy, they came mostly from families belonging to the lower, poor layer of nobility and in some cases from families that most likely did not even hold any titles of nobility.

Therefore it can be stated that the two groups representing the two extreme values for the speed of progress during the military career, correspond largely to the extremes of the field officers' social and family background, and they also reflect it in practice.

Apart from the speed of advance, another sure indicator for success in a military career is the highest title of rank reached during the service. The author's investigations concerning this, i.e. the climax of military careers, show the results detailed below.

Only nearly one quarter, 71 (25.18%) of the 282 hussar field officers could not advance beyond the first rank title for field officers, meaning that those who reached the rank of major had a significantly higher probability for further promotion, as opposed to getting stuck on that rank level. 18 (17.02%) finished their career as titular or an actual lieutenant-colonels; there were slightly more of those, one-fifth of all the field officers, 53 persons (18.79%), who reached the rank of titular or appointed colonel, the highest rank for field officers. Meanwhile, more than one-third of the group, 100 persons (35.46%), managed to advance beyond the rank of field officer and enter the corps of generals. If we disregard the 10 titular brigadier generals, 90 (31.91%) i.e. about one-third of them were assigned to positions of actual general. All this indicate a very significant military achievement, also confirmed by other indicators such as, most importantly, the high number of those who had received the Maria Theresa Military Order.

„A hussar who is not dead before the age of thirty, is coward!“ – this saying is ascribed to count Antoine de Lasalle, the heroic general of Napoleon. However, the studies of the end of the imperial-royal hussar field officers showed a totally different picture. According to the way of closing the military career,

it could be determined that much more than half of the field officers studied, 169 persons (59.92) left active service by retiring, near one-tenth of them, 23 persons (8.16%) left the army, 61 persons (21.63%) died from natural causes, one person committed suicide and one person was murdered during active service, four persons (1.42%) were summarily discharged from the army, and not more than 23 persons (8.16%) died in action. This is not surprising at all, because due to their mobility, versatile and unrestricted tactical role in combat, hussars essentially had better chances to survive than their comrades in the infantry, who fought mostly in close formations. However, one cannot talk about quiet retirement in connection with the hussar field officers on pension, because the long decades spent with the army caused serious health deterioration even in the very strong, so it is not surprising that most of them retired as invalids.

In the chapters describing the essential characteristics of the field officer corps of hussars, finally the social composition and on the basis of that, the social mobility was studied through the military careers. As the author pictured earlier, from the aspect of social origins the hussar field officer corps with its significant prestige in the society and within the army itself, was not a homogenous unit. Still it is not surprising that they came almost without exceptions from the ranks of nobility; this was acknowledged as a fact in earlier literature as well. However, after more in-depth study we can see that the field officer corps of the hussars were not composed only of members of aristocratic families or families with ancient nobility. We certainly get a more balanced concept if we also study the status at the time of birth and the family background, through which we can gain insight into the processes of the social mobilisation which sometimes needs a time span of several generations.

On the ground of a sample of 256 persons, taking the status at the time of birth as a basis, we see that 20 persons (7.8%) who later became noblemen were commoners at birth 11 of them (4.3%) acquired their nobility themselves, 9 more persons with the help of a relative, mainly through their fathers, receiving nobility together with him. Typically, most of those in the latter category, 7 persons were sons of officers, their fathers acquired nobility for themselves and for their families by merits gained in the army, and there were only two whose fathers earned promotion to nobility in a civil servant career.

In the study of the group of those having the title of baron, we can see much more mobilisation compared to those that were promoted to nobility. The probable reason is that the field officer of corps consisted of persons of noble origin, for whom besides acquiring the rank of field officer or general, becoming barons embodied one step forward in society.

It turned out from research that less than half of the 61 barons, only 27 persons (44.26%) acquired their title of baron through inheriting; the rest received it in their own lifetimes. 10 of these 34 persons were promoted to be barons due to the merits of a member of their families (typically their fathers, uncles or brothers), many of them in their childhood. However, 24 of them (39.3% of the barons) gained this relatively high title through their own merits, their own gallantry.

All this, i.e. the opportunity for the soldiers to rise relatively easily in the society depended on the gallantry and the good luck of the soldiers and to a large extent to Maria Theresa, who – partly relying on the experiences of the dynastic wars with heavy losses – was in favour of a military promotion system based not only on ancestry but also on accomplishment and talents to a large extent. At the same time, she created an opportunity for valiant officers born as commoners to occupy a position matching their officer status within the form of the traditional society based on estates, meaning they could become noblemen, barons and possibly counts. Among her measures implemented for that purpose, the founding of the military order bearing her name in 1757 was the most significant. Breaking with the traditions of the time, she allowed this order to be awarded to a relatively wide community of soldiers, because any worthy officer could earn it, regardless of religion, ancestry and rank. Moreover, if an officer who was not a nobleman was awarded any grade of the order, he was raised to nobility automatically, was adopted into the knights' order, and allowed to apply for the title of baron, which was then awarded without any fees. Thus deserving the order enabled its holder to advance in society significantly, even without the necessary financial background.

In light of that, it is no surprise that the majority of those hussar field officers who attained a title of baron on their own, 22 persons out of 24, attained this honour through the Maria Theresa Order, but out of the ten cases of becoming a baron through a family member, in four cases the military careers of the fathers was the key for the advancement, in two other cases the fathers attained the title of baron as a reward for their civil servant services.

Attaining the title of count was substantially more difficult, therefore more uncommon, reflected also by the fact that of the 55 persons having the title of count, the vast majority, 46 persons were born into it, six of them became counts through a member of their family, and only three managed to reach such a high position in the society by their own efforts. However, two of them were members of lesser nobility; both of them were decorated with the knights cross of the Maria Theresa Military Order, in addition to the commander cross.

Summarizing the promotions in ranks on different levels, i. e. becoming nobleman, baron, count, in the group under consideration altogether 35 persons (14%) could manage to rise in the hierarchy of the society through their own efforts. If we disregard the 90 persons who held rank titles right from the beginning, or who attained the title through family members later, and they had no higher rank to advance to, 166 persons remain, compared to whom these 35 persons represent 21%; which means that of those who started out without titles and nobility, nearly every fifth person could advance, and that is really remarkable. Moreover, this proportion could have been higher, because 13 field officers who had attained Maria Theresa Order but had no titles, did not assert their right to get the title of baron, though the opportunity to rise in the hierarchy of the society would have been available for them, just like for the 35 field officers mentioned. So together with these soldiers, for a total of 48 persons, 28.92% almost one-third of the commoners and noblemen without titles received actual opportunities to advance rise in the hierarchy of the society through their career in the army.

Thus our studies clearly support the statement of József Zachar made on the grounds of the studies of large dimensions on the imperial (-royal) army between 1683 and 1792, in which he stated that the career in the army made possible a social mobility wider than ever supposed. However, it should be said that these opportunities were available only for a limited scope, basically for those of noble origin, or in the case of the commoners, for only a small number of soldiers, for those who came from the bourgeoisie of the market-towns or others coming from social groups with free legal status.

The description of the basic characteristics of the field officer corps is followed by the longest chapter of the dissertation with the title *Biographical data*, in which the brief biographies are provided of the 282 persons who are documented to have served in the imperial-royal hussar regiments in the era in question, on the basis of their highest hussar ranks in the period of the

French wars, grouped in sub-chapters of majors, titular lieutenant colonels, lieutenant colonels, titular colonels and colonels.

The biographies are structured as follows, when possible, with smaller variations due to lack of data:

- name;
- in brackets the highest rank attained in the person's career, if it is not the same as the highest rank attained as a hussar during the period;
- date and place of birth – date and place of death;
- social, ethnic, religious affiliation;
- a mostly factual description of the career in the army, in which the date and place of the start of the military career, then the significant stages of the career, i. e. the date of attaining the ranks and the places of service are indicated;
- date and way of ending the career in the army;
- other remarks about possible regiment ownership, captivity, awards; in the sequence of the medals the Maria Theresa Military Order is mentioned in the first place with the date of attaining, possibly with the circumstances of earning the decoration;
- other awards of non-military nature, promotion in rank, nationalization;
- family status, and if known, names of wife (wives) and children and number of the latter.

Summarily, the study provides a comprehensive view of the field officer corps of a specially Hungarian arm, the hussars, a field officer corps that was far from being composed of Hungarians only and their excellent performance during the era of the French Revolutionary and Napoleonic Wars which were important events in the world history. The publication of the biographies makes opportunity to carry out further comparative analyses from other aspects, even comparing the hussars to other arms and to make other genealogical-type researches.

Attila Réfi

DAS STABSOFFIZIERKORPS DER KAISERLICH-KÖNIGLICHEN HUSAREN ZUR ZEIT DER KRIEGE GEGEN DIE FRANZÖSISCHE REVOLUTION UND NAPOLEON (1792–1815)

Resümee

Ab Mitte des 18. Jahrhunderts spielte der Offizierskorps der Armee während der gesamten Zeit des Bestehens des Habsburgerreiches – und in der ungarischen Gesellschaft sogar danach, bis hin zum Ende des Zweiten Weltkriegs – eine ganz besondere, begünstigte Rolle. Demzufolge ist es nicht überraschend, dass in den vergangenen zwei-drei Jahrzehnten der Untersuchung dieser eigentümlichen Schicht auch im Laufe der Forschungen mehrerer hervorragender ungarischer Historiker eine besondere Rolle zukam.

Trotz der fertig gestellten Arbeiten existieren jedoch noch immer große Mängel. Bis heute fehlten nämlich unter anderem Untersuchungen des kaiserlich-königlichen Offizierskorps aus der Zeit der französischen Revolutions- und der Napoleonischen Kriege, die in der internationalen Kriegsgeschichtsschreibung ein herausragendes Forschungsgebiet darstellen, in der ungarischen jedoch im Grunde stiefmütterlich behandelt werden. So fehlten diese natürlich auch in Bezug auf die Heeresergänzungsverbände der kaiserlich-königlichen Armee in Ungarn, auch auf das Offizierskorps der Husaren.

Dabei haben die Husaren eine ganz besondere Bedeutung für die ungarische Nation, da es sich um die einzige militärische Truppengattung ungarischen Ursprungs handelt. Sie verkörpern einen Wert, den Ungarn Europa und der Welt gegeben hat. Die Gattung der Husaren wurde nämlich in ihrer Glanzzeit in insgesamt 34 Ländern Europas eingeführt, natürlich unter der Leitung von Offizieren und Ausbildern ungarischer Herkunft. Dabei wurden zugleich auch die Bräuche, die Uniformen mit ungarischem Schnitt und auch

der Haarschnitt und charakteristische Schnurrbart verbreitet. Ihr Erfolg wird eindeutig durch die Tatsache belegt, dass sogar die französische „Grande Nation“, die auf ihre nationalen Werte und Traditionen so stolz ist, die dortige Geschichte der Gattung der Husaren, welche durch einige verbannte Ungarn auch bei ihnen eingeführt wurde, unter ihren eigenen, tatsächlich glorreichen Traditionen anführt.

Einige ungarische Husaren schafften es dabei auch über die Grenzen des alten Kontinents hinaus. So kamen sie in Begleitung von Kaiser Maximilian auch nach Mexiko, und ein Offizier des Kaisers reiste sogar bis nach Hawaii weiter, wo er ebenfalls einen Versuch zur Organisierung eines Husarenverbandes unternahm. So ist es nicht verwunderlich, dass einige ungarische Husaren, die die ausgewogene bürgerliche Lebensführung womöglich nicht einmal vom Hörensagen kannten, auch in größeren Kämpfen wie dem amerikanischen Unabhängigkeits- und später Bürgerkrieg sowie im Burenkrieg in Afrika zu finden waren und den Ruf der Truppengattung weiter verbesserten. Insoweit ist es also nicht übertrieben, wenn in der bislang letzten Zusammenfassung des Themas der Redakteur József Zachar geradezu davon spricht, dass die Husaren zu einem Teil des Weltkulturerbes geworden sind.

Der Husar *par excellence* war jedoch stets der ungarische Husar, der über sein ursprüngliches Ich hinauswachsend zum bestmöglichen Beweis, ja sogar Symbol der Kriegstauglichkeit der ungarischen Nation und auf diese Weise zu einem festen Bestandteil der ungarischen Folklore, Kultur, Literatur und Volkskunst wurde. Der berittene Soldat (Husar) lebte und lebt vielleicht sogar heute noch im historischen Bewusstsein des Ungarn in einer privilegierten, ausgezeichneten Rolle. Belegt wird dies auch dadurch, dass er in zahlreichen Varianten seiner Darstellung zusammen mit den wichtigsten nationalen Symbolen – dem Landeswappen, der Nationalflagge oder den Nationalfarben – abgebildet wird. Kein Wunder also, dass die verschiedenen Husarenaufmärsche und Husarenvorführungen auch in unseren Tagen einen festen und nicht wegzudenkenden Teil der Nationalfeiertage bilden.

All dies begründet auch die Untersuchung der Husaren aus wissenschaftlicher Sicht, was natürlich nicht ohne jegliche Vorgeschichte ist. So fand sich bereits ab Beginn des 19. Jahrhunderts auch die Vorstellung dieser Truppengattung in mehreren bedeutenden organisationsgeschichtlichen Werken, die die Gesamtheit der Streitkraft der Habsburger darstellten. Hervorzuheben sind die Arbeiten von August Gräffer, Andreas Thürheim und vor allem das monumentale Werk von Alphons von Wrede. Ab der zweiten Hälfte des 19.

Jahrhunderts entstanden dann auch Werke, die sich ausschließlich mit der Truppengattung der Husaren beschäftigten. Neben zahlreichen Studien, die einzelne Detailfragen oder jeweils eine Ära aufarbeiteten, wurden auch mehrere Werke mit dem Anspruch einer Monografie über die Geschichte der Husaren veröffentlicht. Hervorzuheben von diesen Arbeiten mit recht unterschiedlichem Wert sind *A magyar huszár* [Der ungarische Husar] redigiert von Endre Ajtay und Endre Péczely aus der Zwischenkriegszeit, das zur Zeit der Jahrtausendwende veröffentlichte Werk *Nagy huszárkönyv* [Großes Husarenbuch] von György Ságvári und Győző Somogyi sowie das ebenfalls in dieser Zeit erschienene, von József Zachar redigierte Werk *A magyar huszár* [Der ungarische Husar].

Von den bisher über die Husaren erschienenen Werken beschäftigte sich jedoch – abgesehen von zwei Ausnahmen – keines dieser Arbeiten mit dem Offizierskorps der Truppengattung. Diese beiden Werke sind: das biographische Lexikon von János Bene und Péter Szabó Péter, das das Honvéd-Offizierskorps der Husaren zwischen 1938 und 1945 aufarbeitet bzw. teilweise ein Werk von József Zachar, das unter dem Titel *Habsburg-uralom, állandó hadsereg és magyarság* [Habsburgerherrschaft, stehendes Heer und Ungarum] erschien. Aber auch die Forschungen des Letzteren sind nicht eindeutig auf die Untersuchung des Husaren-Offizierskorps gerichtet, sondern neben diversen Analysen aus anderen Aspekten auf die Untersuchung der ungarischen Heeresergänzungsverbände der Zeit vor den französischen Kriegen (1683–1792), darunter natürlich der Husaren, sowie die ungarischen Stabsoffiziere, vor allem Obersten und Regimentsinhaber bzw. die an der Führung beteiligten Generäle.

Eine Untersuchung des Husarenoffiziers- bzw. Stabsoffizierskorps der französischen Kriege ist bisher also nicht erfolgt. Die vorliegende Arbeit, die auf der breit angelegten Erschließung von Archiv- und fachliterarischen Quellen von anderthalb Jahrzehnten beruht, versucht diesen Mangel zu beheben.

Die erwähnte Forschung erstreckt sich innerhalb der Truppengattung der Husaren grundsätzlich auf die Untersuchung der oberen Führung, also des Stabsoffizierskorps der regulären kaiserlich-königlichen Husarenregimenter, die während der Ära für kürzere oder längere Zeit in der Streitkraft des Habsburgerreiches zu finden waren. Dabei wurden all jene Personen untersucht, die zwischen 1792 und 1815 bei einem kaiserlich-königlichen Husarenregiment mit dem Rang eines Stabsoffiziers dienten, unabhängig

von der Dauer. Ausgelassen wurden dagegen die ausschließlich in diversen kurzlebigen Husaren-Freikorps, in den berittenen Insurrektionseinheiten und in der ebenfalls zur Truppengattung der Husaren gehörenden, jedoch nie im Kampf eingesetzten Königlich Ungarischen Adelligen Leibgarde (Magyar Királyi Nemesei Testőrség) dienenden Stabsoffiziere. Nachdem aber von den Stabsoffizieren der regulären Regimenter mehrere im Laufe ihrer Laufbahn bei einem dieser Verbände dienten, war auch die Untersuchung dieser nicht ganz vermeidbar. Schließlich wurden aus der Untersuchung auch diejenigen Offiziere ausgeschlossen, die während ihrer Dienstzeit nur den Rang eines Rittmeisters erreichten und bei der Versetzung in den Ruhestand oder eventuell beim Austritt aus dem Armeebestand den Rang eines Ehrenmajors (Titular-Majors) erhielten.

Das Ziel in Bezug auf die angeführte Gruppe war – infolge der verhältnismäßig geringeren Menge – die umfassende Aufarbeitung und nicht eine Probeentnahme, wie im Falle von ähnlichen Untersuchungen verbreitet.

Dem entsprechend wurde als erster, grundlegender Schritt die möglichst vollständige Namensliste der betroffenen Offiziere zusammengestellt. Dies erfolgte in erster Linie auf Grund des sogenannten Militärschematismus der k. k. Armee, die ab dem Jahr 1790 jährlich herausgegeben wurde. Dieser wurde auf Grund sonstiger Quellen, vor allem der sogenannten Regimentsgeschichten, die im Auftrag der einzelnen Regimenter, auf Grund des Schriftenmaterials dieser an der Wende des 19-20. Jahrhunderts zusammengestellt wurden, ergänzt und spezifiziert.

Als nächster Schritt erfolgte die Sammlung der biografischen Angaben der in der Liste angeführten Stabsoffiziere. Hierzu war bereits vorrangig die Aufarbeitung der einschlägigen Archivquellen notwendig, auch wenn in zahlreichen Fällen auch die Fachliteratur wertvolle Informationen lieferte.

In dieser Hinsicht waren vor allem die im Bestand Musterlisten und Standstabellen des Österreichischen Kriegsarchivs befindlichen sogenannten Musterlisten sowie die Pensionsbücher, des Weiteren in geringerem Maße die Assentlisten und Transferierungslisten die wichtigsten Quellen.

Leider gibt es über die in der Zeit während ihres aktiven Militärdienstes Verstorbenen bzw. aus dem Militärdienst freiwillig ausgetretenen (quittierten) oder eventuell aus diversen Gründen von der Armeeführung entlassenen Offiziere kein gesondertes zusammenfassendes Verzeichnis. In vielen Fällen wird die Forschung jedoch dadurch erleichtert, dass in der Fachliteratur die Kurzbiografie einer bedeutenden Zahl an Offizieren zu finden ist, vor

allem in den deutschsprachigen Werken der Zeit der Doppelmonarchie (Hirtenfeld, Wurzbach, Svoboda), auch wenn diese oft grobe Ungenauigkeiten enthalten. Nach der Zusammenstellung des Großteils der Biografien konnte die statistische Analyse der in diesen enthaltenen wichtigsten Angaben aus verschiedenen Aspekten erfolgen. Auf Grund der so erhaltenen Ergebnisse konnten Schlussfolgerungen in Bezug auf die wichtigsten Charakteristika und Eigenheiten des Husaren-Stabsoffizierskorps gemacht werden.

Die Forschung weist naturgemäß auch ungewollt sowohl über die angeführten Epochengrenzen, als auch über die Truppengattung der Husaren hinaus. Einerseits weil ein bedeutender Teil der Lebensbahnen bereits vor der Ära ihren Anfang nahm bzw. sich auch über diese hinaus fortsetzte, andererseits weil ein Großteil der untersuchten Personen während der Karriere nicht nur bei den Husaren, sondern auch bei anderen Truppengattungen diente. Zudem wird aus den Forschungsergebnissen in mehreren Fällen auch der familiäre Hintergrund der behandelten Stabsoffiziere deutlich und erweitert auf diese Weise den Kreis der Untersuchungen.

Zuerst werden im Werk – nach der Vorstellung der Methodologie der Forschung und eines kurzen historischen Überblicks über die Husaren – die kaiserlich-königlichen Husarenregimenter der Zeit der französischen Kriege präsentiert, und zwar zusammen mit ihrem organisatorischen Aufbau und ihrem Personalbestand.

Danach folgen die historisch-statistischen und soziologischen Analysen, die auf Grund der aufgearbeiteten biografischen Daten erstellt wurden und hinsichtlich des Husaren-Stabsoffizierskorps neue Forschungsergebnisse beinhalten. Dabei versuchte der Verfasser durch die Aufarbeitung der wichtigsten Indizes ein genaues Bild über das Husaren-Stabsoffizierskorps zu zeichnen und war zugleich bestrebt, die diesbezüglichen allgemeinen Feststellungen der früheren Fachliteratur, die detaillierte Untersuchungen vermissen lassen, zu spezifizieren.

Auf Grund der Datensammlung wurde festgestellt, dass auf Grund der erwähnten Kriterien in der Zeit insgesamt 282 Personen nachweisbar einen Husaren-Stabsoffiziersdienst in den Reihen der kaiserlich-königlichen Husarenregimenter leisteten.

In Bezug auf die Nationalitäten-Zusammensetzung des Stabsoffizierskorps wurde schon in der älteren Fachliteratur festgestellt – jedoch ohne tief greifende Forschungen –, dass der Anteil der Ungarn in den Husarenregimentern bereits ab der Zeit des deutsch-römischen Kaisers Karls VI. (als

ungarischer König Karl III., 1711–1740) kontinuierlich abnahm. Dies führte – der bereits erwähnten repräsentativen Husarenmonografie der Zwischenkriegszeit zufolge – bis zur Herrschaft Josephs II. (1780–1790) dazu, dass „der in Äußerlichkeiten und wesentlichen Dingen zum Vorschein kommende starke ungarische Geist, der unseren Husarenregimentern im Rahmen der kaiserlichen Armada anfangs eine charakteristische Sonderstellung verlieh, nunmehr größtenteils verloren ging und das Ungartum der Regimenter mit der Zeit nur mehr in der Präsenz der Mannschaft in Ungarn und im ungarischen Charakter der Kleidung zum Ausdruck kam.“

Auf Grund der diesbezüglichen Untersuchungen wurde jedoch – alle 282 Mann analysierend – festgestellt, dass die aus den Ländern der Ungarischen Krone stammenden, als in Ungarn ansässig zu betrachtenden 185 Mann etwa Zweidrittel (65,6%) der Stabsoffiziere ausmachten. Wenn wir den Kreis der Ungarn im „Hungarus“-Sinne weiter aufteilen, so wird ersichtlich, dass die 146 Mann, die vermutlich auch ethnisch gesehen Ungarn waren, an sich mehr als die Hälfte (51,77%) des Husaren-Stabsoffizierskorps bildeten. Die Situation war also günstiger, als früher angenommen. Auf diese Weise können wir festhalten, dass trotz der Einströmung von Fremden in die Reihe der Husaren, die ab der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts ihren Anfang nahm, die Mehrheit des Offizierskorps der kaiserlich-königlichen Husarenregimenter auch weiterhin von Personen gebildet wurde, die aus den Ländern der Ungarischen Krone stammten. Den überwiegenden Teil unter ihnen (78,92%) machten – ihren Anteil im Land weit überschreitend – die auch ethnisch gesehen Ungarn aus. Die Truppengattung der Husaren war in ihrem Kreis offensichtlich am beliebtesten. Zum besonders großen Anteil der Personen mit ungarischer ethnischer Abstammung innerhalb der „Hungarus“-Personen trug wohl auch die Tatsache bei, dass der überwiegende Teil des Stabsoffizierskorps aus dem Adel stammte. Die Nationalitäten in Ungarn verfügten demgegenüber – infolge ihrer allgemein bekannten mangelhaften ständischen Struktur – über eine verschwindend geringe Zahl an Adeligen im Vergleich zu den Ungarn. Die Nationalitäten in Ungarn wurden in größerer Zahl nur durch die Deutschen, die vor allem aus dem städtischen Bürgertum stammten, bzw. in geringerer Zahl durch die Südslawen vertreten. Letztere leisteten nämlich charakteristischer Weise eher in den Grenzschutzregimentern Dienst.

Aus der österreichischen Hälfte des Habsburgerreiches stammten insgesamt 61 Mann (21,63%), also etwas mehr als Einfüntel der Stabsoffiziere.

Ihr überwiegender Anteil kam zu gleichen Teilen aus den früheren österreichisch-deutschen Erbländern und den Ländern der Wenzelkrone, die mit jeweils 25 Mann beinahe jeweils Einzehntel (8,87%) aller Husaren-Stabsoffiziere stellten. Aus den sonstigen Gebieten des Reiches kam eine verschwindend geringe Zahl an Stabsoffizieren. So wurden 6 in den Besitztümern der Habsburger in Italien oder in sonstigen Ländern des Reiches geboren, waren aber nachweisbar italienischer Herkunft, 1 Person stammte aus Ostgalizien und war ein im Reich lebender Pole, 3 weitere stammten aus den Österreichischen Niederlanden und 1 Person aus Fiume, dem Freihafen, der zu dieser Zeit unter der direkten Herrschaft der Habsburger stand. Die Länder der Ungarischen Krone mit eingerechnet kamen also insgesamt 246 Mann (87,23%) aus dem Habsburgerreich, also der überwiegende Teil der Husaren-Stabsoffiziere.

Von außerhalb des Reiches stammten lediglich 35 Mann (12,41%), der überwiegende Teil, nämlich 28 Mann (9,93%) aus dem Deutsch-Römischen Reich. Aus Frankreich stammten 4 Mann (1,42%), und im Falle 1 Person (0,35%) konnte die Herkunft nicht geklärt werden.

Eng mit dem obigen Thema verbunden wurden anschließend der engere Herkunftsort der in Ungarn Ansässigen und ihre Verteilung untersucht.

Das einstige Ungarn hatte bedeutende Gebiete, aus denen nur wenige Offiziere in die Armee gestellt wurden, aber andere, gut zu bestimmende Landesteile sehr wohl. Dies wurde bereits von Tibor Hajdu festgestellt, auch wenn er die Herkunft der Kadetten der Militärakademie in Wiener Neustadt zwischen 1816 und 1847 untersuchend zu diesem Ergebnis kam. Diese Tatsache wird jedoch auch durch die auf die Husaren-Stabsoffiziere gerichteten Untersuchungen eindeutig untermauert. Analysieren wir den Geburtsort der 185 Husaren-Stabsoffiziere ungarischer Herkunft und nehmen dabei das Verwaltungssystem Ungarns vor 1785 als Grundlage, da sie ausschließlich in dieser Zeit geboren wurden, so lassen sich folgende Charakteristika feststellen:

Die die meisten Husaren-Stabsoffiziere stellende Region ist eindeutig der in den Anziehungsbereich Wiens fallende, zu den am dichtesten bewohnten Teilen des Landes gehörende westungarische Bezirk mit den Komitaten Komárom (Komorn), Nyitra (Neutra), Pozsony (Pressburg), Sopron (Ödenburg) und Vas (Eisenburg). Aus dieser Region stammten insgesamt 37 Mann, also Einfüntel (20%) aller Stabsoffiziere mit ungarischer Herkunft.

Danach folgt das den mittleren Teil Oberungarns bildende, ebenfalls dicht besiedelte Gebiet mit den Komitaten Abaúj (Abaujwar), Árva (Arwa), Borsod, Gömör (Gemer), Liptó (Liptau), Nógrád (Neuburg), Sáros (Scharosch), Szepes (Zips), Turóc (Turz) und Zemplén (Semplin) mit 34 Mann, also 18,38%. Hier soll besonders das winzige Komitat Turóc erwähnt werden, das der Geburtsort von 5 Husaren-Stabsoffizieren war.

Insgesamt 27 Mann, also 14,59%, stammten aus der Region, die von Pest-Buda, das in der Zeit immer mehr zum geistigen und politischen Zentrum Ungarns wurde, und den in seinem Anziehungsbereich befindlichen Komitaten Esztergom (Gran), Fejér (Weißenburg), Heves und Külső Szolnok, Jász-ság und Pest-Pilis-Solt gebildet wurde.

Schließlich wurden mit 25 Mann (13,51%) mehr als Einzehntel der Stabs-offiziere zusammen mit dem Partium auch von Siebenbürgen gestellt. Aus den hier befindlichen Komitaten mit einer verhältnismäßig gleichmäßigen Verteilung stammten zwar nur wenige Stabsoffiziere, jedoch wurde dies durch das Szeklerland ausgeglichen, das etwa die Hälfte der aus Siebenbürgen Stammenden stellte und damit signalisierte, dass sich die Szekler traditionell vom Soldatentum angezogen fühlen.

Auch am anderen Ende können ähnliche Regionen beobachtet werden. So stellte das im südöstlichen Teil der Großen Ungarischen Tiefebene aus den Komitaten Arad, Békés und Csanád (Tschanad) bestehende Gebiet keinen einzigen Husaren-Stabsoffizier in dieser Zeit, ebenso wenig die Region unterhalb der Karpaten, bestehend aus den Komitaten Bereg (Berg), Máramaros (Maramuresch) und Ugocsa (Ugotsch). Im Falle der Vorigen können hierfür neben der kleinen Bevölkerungsdichte und der Armut auch die Unabhängigkeitstraditionen und vor allem im Bergland die verschlossene Lebensweise des Adels als Erklärung genannt werden.

Keiner dieser Punkte gilt dagegen für das transdanubische Gebiet, das sich halbkreisförmig westlich und nördlich des Balaton (Plattensee) erstreckt und aus den Komitaten Győr (Raab), Moson (Wieselburg), Veszprém (Wesprim) und Zala besteht. Diese Region stellte lediglich den Herkunftsort einer Person dar, was im Vergleich mit den benachbarten westungarischen Komitaten besonders überraschend ist.

Das Ergebnis der Untersuchung der Zusammensetzung nach der Religionszugehörigkeit war dagegen nicht überraschend. Die überwiegende Mehrheit, 217 Mann, also mehr als Dreiviertel des Stabsoffizierskorps (76,95%) waren römisch-katholisch, unter ihnen gleichermaßen Ungarn, Kroaten,

aus dem Habsburgerreich stammende Deutsche, Böhmen, Italiener, Polen, Reichsdeutsche und Franzosen. Einen weit geringeren Anteil stellten mit 36 Mann (12,77%) die zur Religionsgemeinschaft der Evangelischen (Lutheraner) Gehörenden dar. Dabei handelte es sich vor allem um Ungarn, die aus Oberungarn sowie dem Komitat Vas und der Stadt Sopron stammten, des Weiteren um Sachsen aus der Zips und aus Siebenbürgen sowie natürlich Reichsdeutsche. 24 Mann (8,51%) waren Reformierte (Calvinisten), überwiegend ungarische gemeine Adelige, ergänzt um drei ungarische Magnaten und einen Reichsdeutschen. Die Unitarier wurden durch zwei Szekler Adelige vertreten (0,71%). Schließlich waren dank dreier südslawischer Stabsoffiziere aus der Grenzschutzregion zu einem verschwindend geringen Anteil auch die griechisch-orthodoxe bzw. griechisch-katholische (unierte) Kirche mit zwei bzw. einem Mann (0,71 bzw. 0,35%) vertreten. Die Religionszugehörigkeit einer Person konnte nicht festgestellt werden.

Im Anschluss daran wird die Analyse im Zusammenhang mit den Arten des Beginns der beruflichen Laufbahn der späteren Husaren-Stabsoffiziere vorgestellt, mit Hilfe derer wir gleichzeitig ein Bild davon erhalten, wie diese Personen charakteristischer Weise zu Offizieren wurden.

Die meisten, nämlich 136 Mann, also nahezu die Hälfte (48,2%) der späteren Husaren-Stabsoffiziere begann seine Militärlaufbahn als Kadett, mehr als Eindrittel, 94 Mann (33,3%), dagegen gleich als Offizier und mehr als Einzehntel, 40 Mann (14,2%), als gemeiner Soldat. Im Vergleich zu den ersten drei Arten ist der Anteil derjenigen, die ihre Laufbahn als Unteroffiziere (6 Mann) bzw. als Nicht-Kombattanten (4 Mann) begannen (2,1 bzw. 1,4%) verschwindend gering. Von Letzteren waren zwei im Übrigen zu Beginn Fouriere und ein Mann Auditor. Im Falle von zwei Mann ist schließlich die erste Rangstufe unbekannt.

Im Zuge der Untersuchung der Arten des Beginns der Laufbahn konnte somit die mehr oder weniger bereits bekannte, aber statistisch bislang noch nie untermauerte, wissenschaftlich nicht bewiesene Tatsache nachgewiesen werden, dass die Hauptquelle des Offiziersnachwuchses in der Zeit eindeutig das Kadettensystem, genauer die Kadetten auf eigene Kosten waren, zumindest in Bezug auf die Truppengattung der Husaren, aber vermutlich auch im Falle des gesamten kaiserlich-königlichen Offizierskorps. Eine Ausnahme dürften lediglich die einen geringeren Anteil darstellenden und eine Fachausbildung benötigenden Fachtruppen sowie das Geniekorps gebildet haben. Die organisierte Offiziersausbildung war zu dieser Zeit also, auch wenn

wir die Königlich Ungarische Adelige Leibgarde hinzuzählen, die teilweise ebenfalls der Militärausbildung diente, noch nicht von allzu großer Bedeutung. Die Zahl der Absolventen der Institutionen der Offiziersausbildung war – zumindest im Falle der Husaren – verschwindend gering.

Beachtenswert ist jedoch die Tatsache, dass beinahe 15% aus der Reihe der gemeinen Soldaten in den Kreis der Stabsoffiziere, ja sogar häufig der Generäle aufstieg, was zweifelsohne als eine besondere Leistung anzusehen ist. Dies belegt, dass zu dieser Zeit auch Tauglichkeit und Talent in den Augen der Armeeführung neben der Herkunft und der Dienstzeit eine bedeutende Rolle spielten.

Über die Schnelligkeit der einzelnen Laufbahnen versuchte sich der Verfasser mit der Untersuchung der Länge der bis zur Erlangung der ersten Stabsoffiziers-Rangstufe verstrichenen Zeit ein Bild zu machen. Nach der Analyse von 240 Laufbahnen wurde festgestellt, dass der erste Stabsoffiziersrang durchschnittlich nach einer etwa 20,5 Jahre langen Laufbahn erlangt wurde, wobei die im Falle zweier Personen – mit dem Überspringen des Majorrangs – gleich der Rang eines Oberstleutnants war. Dies kann als verhältnismäßig schnell betrachtet werden, und wenn wir davon ausgehen, dass sie ihre Karriere im Alter von 17 Jahren begannen, bedeutet dies, dass ein großer Teil von ihnen recht jung, bereits vor dem 40. Lebensjahr zum Stabsoffizier wurde.

In dieser Hinsicht ist auch die Untersuchung der Grenzwerte, also derjenigen Personen ausdrucksvoll, die über die kürzeste bzw. längste Laufbahn bis hin zum Stabsoffiziersrang verfügen. Dabei wurden grundsätzlich zwei Gruppen untersucht: die Gruppe der als am schnellsten bzw. am langsamsten anzusehenden Laufbahnen. In die erste Gruppe wurden diejenigen eingeordnet, die den Stabsoffiziersrang innerhalb von 10 Jahren oder weniger errangen, in die andere diejenigen, bei denen dies 30 Jahre oder mehr in Anspruch nahm.

In die erste Gruppe gehörten 20 Mann (8,33%), in die zweite 21 (8,75%). Es ist vielleicht nicht übertrieben daraus die Schlussfolgerung zu ziehen, dass die Verteilung der Karrieren hinsichtlich der Schnelligkeit sehr symmetrisch war und irgendwo um die erwähnten 20,5 Jahre herum den Spitzenwert erreichte. Diese Zahlen signalisieren jedoch auch, dass diese Extreme nicht allzu charakteristisch für die Gesamtheit des Stabsoffizierskorps war. Sehr wohl aber das, wer die Personen sind, mit denen diese Laufbahnen in Verbindung gebracht werden können.

Keine große Überraschung ist, dass von den 20 steilsten Karrieren lediglich 1 Person, András Ujházy, kein Aristokrat war, wobei er jedoch gleich zweimal gegen Geld jeweils eine Rangstufe übersprang. Die anderen stammten dagegen allesamt aus äußerst vornehmen und einflussreichen Familien, unter ihnen zum Beispiel der Sohn bzw. Enkel von Feldmarschall Graf András Hadik, zwei Esterházy-Grafen, ein Batthyány-Graf sowie die beiden Söhne des Staats- und Konferenzministers Graf Károly Zichy, der Sohn von Graf György Bánffy, dem Gubernator Siebenbürgens bzw. der aus einer alten böhmischen Adelsfamilie stammende Graf Eugen Wratislaw von Mittrovitz und Schönfeld, der später als einziger den Rang eines Feldmarschalls erreichte. Die Mehrheit (16 Mann) begann seine Laufbahn natürlich schon als Offizier und lediglich jeweils 2 Mann als kaiserlich-königlicher Kadett bzw. Kadett auf eigene Kosten. Es gab also keinen gemeinen Soldaten unter ihnen, was über die andere Gruppe bei weitem nicht festgestellt werden kann.

Die längste Zeit bis zum Rang des Stabsoffiziers ist in der untersuchten Probe mit dem Namen von János Szombathelyi verbunden, der nach 39 Jahren, im Alter von 56 Jahren Major wurde, aber auch danach noch weitere 13 Jahre lang diente und schließlich als Generalmajor pensioniert wurde. Die zweitlängste Zeit ist mit 38 Jahren Sándor Fóris zuzuschreiben, der im Alter von 58 Jahren den Majorsrang errang, danach jedoch nur mehr ein Jahr lang diente. 3 Mann benötigten des Weiteren 37 Jahre, um den ersten Stabsoffiziersrang zu erringen, jeweils 2 Mann 36, 35, 34 und 33 Jahre, 3 Mann 32 Jahre, 2 Mann 31 und schließlich 3 Mann 30 Jahre.

Interessanter Weise begannen etwas mehr als die Hälfte dieser 21 Stabs-offiziere, nämlich 11 Mann, ihre Laufbahn als gemeine Soldaten. Sechs begannen sie als Kadetten auf eigene Kosten, einer als kaiserlich-königlicher Kadett, einer als Unteroffizier (Korporal), ein weiterer als Fourier und einer als Unterleutnant. Wenig überraschend ist dagegen, dass keiner von ihnen hoher Adeliger war, mehrheitlich stammten sie aus dem niederen Adel bzw. in einigen Fällen vermutlich aus Familien, die über keinen Adelstitel verfügten.

Wir können also feststellen, dass die beiden Gruppen, die die Grenzwerte hinsichtlich der Schnelligkeit der Militärlaufbahn verkörpern, zugleich auch in bedeutendem Maße mit den gesellschaftlichen und mit der Herkunft verbundenen Extremen übereinstimmen, diese praktisch abbilden.

Ein weiterer eindeutiger Index des Erfolgs des Militärdienstes ist – außer der Schnelligkeit des Aufstiegs – die während der Laufbahn erreichte höchst-

te Rangstufe. Die diesbezüglichen, also auf die Spitze der Militärlaufbahn abzielenden Untersuchungen, führten zu folgenden Ergebnissen:

Lediglich knapp Einviertel der 282 Husarenstabsoffiziere, 71 Mann (25,18%), konnten nicht höher als die erste Stabsoffiziersrangstufe aufsteigen. Das heißt, für die den Rang des Majors erreichenden Soldaten war der weitere Aufstieg wesentlich wahrscheinlicher, als auf dieser Rangstufe zu verbleiben. 48 Mann (17,02%) beendeten ihre Karriere als Titular- oder wirkliche Oberstleutnants, ein wenig mehr – nämlich 53 Mann, nahezu Einfünftel aller Stabsoffiziere (18,79%) – als Titular- oder wirkliche Oberste, was den höchsten Stabsoffiziersrang darstellt. Zugleich gelang es mehr als Eindrittel dieser Gruppe, genauer 100 Mann (35,46%), über den Stabsoffiziersrang hinaus auch in das Generalkorps aufzusteigen. Die 10 Titular-Generalmajore nicht hinzugerechnet hatten 90 Mann (31,91%), also etwa Eindrittel, einen tatsächlichen Generalsposten inne. Dies lässt insgesamt auf eine sehr bedeutende Militärleistung schließen, was im Übrigen auch durch andere Indizes, vor allem die Zahl der mit dem Militär-Maria-Theresien-Orden Ausgezeichneten, bekräftigt wird.

„Ein Husar, der nicht vor dem dreißigsten Lebensjahr gestorben ist, ist ein Feigling!“, lautet ein Spruch, der Graf Antoine de Lasalle, dem heldenhaften General Napoleons, zugeschrieben wird. Auf Grund der Untersuchung des Abschlusses der Laufbahn der kaiserlich-königlichen Husarenstabsoffiziere bietet sich jedoch ein von Grund auf anderes Bild. Auf Grund der Art des Abschlusses der Laufbahn kann nämlich festgestellt werden, dass weit mehr als die Hälfte der untersuchten Stabsoffiziere, 169 Mann (59,92%), in den Ruhestand versetzt wurden, nahezu Einzehntel, 23 Mann (8,16%) ausgetreten sind, 61 Mann (21,63%) während ihres aktiven Dienstes eines natürlichen Todes gestorben sind, jeweils 1 Person während des aktiven Dienstes Selbstmord beging bzw. Opfer eines Mordes wurde, 4 Mann (1,42%) auf dem Disziplinarweg aus der Armee ausgeschlossen wurden und lediglich knapp Einzehntel, 23 Mann (8,16%), den Heldentod starb. Dies ist jedoch keineswegs überraschend, da die Husaren infolge ihrer Beweglichkeit, ihrer variablen und ungebundeneren Anwendung im Krieg wesentlich höhere Überlebenschancen hatten, als ihre zu Fuß, zumeist in einer geschlossenen Formation kämpfenden Kameraden. Von einem ruhigen Alter können wir aber auch im Falle der den Ruhestand erreichenden Husarenstabsoffiziere nur selten sprechen, da die langen Jahrzehnte des Soldatentums auch am härtesten Körper

ernsthafte Spuren hinterließen. Kein Wunder, dass die Mehrheit von ihnen als Invalide in den Ruhestand versetzt wurde.

In der Reihe der die wichtigsten Charakteristika des Husaren-Stabsoffizierskorps vorstellenden Kapitel wurden schließlich die gesellschaftliche Zusammensetzung bzw. als Folge der Analyse dieser die gesellschaftliche Mobilität auf Grund der Militärlaufbahn untersucht. Auch aus den bisherigen Feststellungen ging hervor, dass das Husaren-Stabsoffizierskorps, das sowohl in der Armee, als auch in der Gesellschaft ein bedeutendes Prestige hatte, auch hinsichtlich seines sozialen Ursprungs keine homogene Einheit bildete. Nicht überraschend ist jedoch, dass beinahe alle von ihnen aus dem Kreis des Adels stammten, was bereits von der früheren Fachliteratur als Tatsache gehandelt wurde. Nach einer gründlicheren Analyse stellt sich jedoch heraus, dass das Husaren-Stabsoffizierskorps zum Großteil doch nicht aus den Mitgliedern der alten Adels- oder Aristokratenfamilien bestand. Das Bild wird nämlich auf jeden Fall nuanciert, wenn wir den Zustand bei der Geburt bzw. den familiären Hintergrund untersuchen. Auf diese Weise erhalten wir auch Einblick in den Prozess der gesellschaftlichen Mobilisierung, die sich oftmals im Laufe der Tätigkeit mehrerer Generationen verwirklicht.

Auf Grund der Probe von 256 Mann stellte sich dem Zustand bei der Geburt zufolge heraus, dass von den späteren Adeligen 20 Mann (7,8%) gemeiner Herkunft waren. Von ihnen erlangten 11 Mann (4,3%) selbst ihren Adelsstand, 9 erhielten diesen dank eines Verwandten, zumeist dank des Vaters, zusammen mit diesen. Charakteristischer Weise war ein Großteil der Letzteren, 7 Mann, der Sohn eines Offiziers, wobei der Vater in jedem Fall auf Grund von militärischen Verdiensten sich selbst und seiner Familie einen Adelsstand erwarb. Es gab nur 2 Mann, deren Väter sich auf dem Wege einer Beamtenlaufbahn den Adelsstand verdient hatten.

Im Vergleich zu den in den Adelsstand Erhobenen zeigt sich bei der Untersuchung der Gruppe mit einem Freiherr-Titel eine weitaus größere Mobilisierung. Grund dafür ist vermutlich, dass sich der Stabsoffizierskorps von vornherein hauptsächlich aus Adeligen zusammensetzte, für die neben dem Erreichen des Stabsoffiziers- oder Generalsrangs die Erlangung des Freiherr-Titels einen Schritt nach oben in der Gesellschaft darstellte.

Bei der Untersuchung stellte sich heraus, dass weniger als die Hälfte der 61 Freiherren, lediglich 27 Mann (44,26%) ihren Titel geerbt hatten, die verbleibenden Personen erhielten diesen bereits zu Lebzeiten. Von diesen 34 Mann erhielten 10 dank der Verdienste eines Familienmitglieds (zumeist

des Vaters, Onkels oder älteren Bruders) den Titel, viele noch als Kind. 24 Mann (39,3% der Freiherren) jedoch erlangten den ziemlich vornehmen Titel dank ihrer eigenen Verdienste, nämlich ihres Heldenmuts.

All dies, also die verhältnismäßig größere Möglichkeit des sozialen Aufstiegs, war für die Soldaten neben der herausragenden Tapferkeit und natürlich neben dem Glück zu einem bedeutenden Teil auch Maria Theresia zu verdanken. Sie unterstützte – auch infolge der Erfahrungen der dynastischen Kriege, die mit schwerwiegenden Opfern einhergingen – neben der Herkunft nunmehr auch in großem Teil das Avancement-System der Soldaten auf Grundlage der Leistung und Eignung. Zugleich ermöglichte sie auch den aus den unteren Schichten stammenden, hierzu würdigen Offizieren, dass sie auch im Rahmen der traditionellen Ständegesellschaft eine Position mit einem Prestige einnehmen können, die ihrer Offiziersposition entspricht, also einen Adels- oder sogar Freiherr-Titel, fallweise einen Graftitel erwerben. Die größte Bedeutung in der Reihe der diesbezüglichen Maßnahmen hatte dabei zweifelsohne die Gründung des ihren Namen tragenden Militärordens im Jahre 1757. Sie ermöglichte nämlich – mit den bis dahin geltenden Traditionen brechend –, dass er einem verhältnismäßig breiten Kreis zugänglich ist. Der Orden konnte nämlich unabhängig von der Religionszugehörigkeit, Herkunft und Rangstufe jedem hierzu würdigen Offizier verliehen werden. Zudem wurde der Offizier, dem der Orden jedweder Klasse verliehen wurde, automatisch in den Adelsstand erhoben, falls er noch kein Adelliger war, bzw. in den Ritterorden aufgenommen. Er konnte auch die Verleihung des Freiherr-Titels beantragen, den er in diesem Fall kostenfrei erhielt. Der Erhalt des Ordens ermöglichte also in vielen Fällen einen bedeutenden Fortschritt auf der gesellschaftlichen Rangleiter, auch mangels des ansonsten notwendigen finanziellen Hintergrunds.

Angesicht des Obigen ist es nicht verwunderlich, dass von den Husarenstabsoffizieren, die aus eigener Kraft einen Freiherr-Titel erlangt haben (24 Mann), der überwiegende Teil, nämlich 22 Mann, durch die Verleihung des Maria-Theresien-Ordens diese Würde erhielten. Aber auch von den 10 Fällen, in denen der Freiherr-Titel einem Familienmitglied zu verdanken war, stellte in 4 Fällen die Militärkarriere des Vaters den Schlüssel zum Aufstieg dar, und in 2 Fällen erhielten die Väter den Titel als Belohnung für ihren Beamtendienst. Die Erhebung in die Grafenwürde war bereits wesentlich schwieriger und deshalb auch seltener. Gut sichtbar ist dies an der Tatsache, dass der überwiegende Teil der 55 Mann, die über einen Grafentitel verfüg-

ten (46 Mann), von Geburt an ein Graf war. Sechs wurden dank eines Familienmitglieds zu Grafen, und lediglich drei Mann gelang es aus eigener Kraft solch einen hohen gesellschaftlichen Rang zu erreichen. Zwei Mann gelang dies geradewegs aus der Reihe des Kleinadels, wobei Letztere natürlich beide das Ritterkreuz des Militär-Maria-Theresien-Ordens und sogar das Kommandantenkreuz erworben hatten.

Die Rangaufstiege, also den Aufstieg zum Adeligen, Freiherren oder Grafen, zusammenfassend lässt sich feststellen, dass es aus der untersuchten Gruppe insgesamt 35 Mann, also 14%, gelang, aus eigener Kraft in der gesellschaftlichen Hierarchie einen Schritt nach oben zu machen. Wenn wir die 90 Personen, die von vornherein über einen Rangstitel verfügten oder später dank ihrer Familie erwarben und nicht mehr wirklich nach oben aufsteigen konnten, nicht hinzuzählen, erhalten wir 166 Personen, von denen die 35 Mann bereits 21% darstellen. Das heißt, ohne Rangstitel oder Adelstitel konnte Einfüntel aufsteigen, was auf jeden Fall beachtenswert ist. Zudem könnte dieser Anteil noch höher sein, weil von den Stabsoffizieren mit einem Militär-Maria-Theresien-Orden, aber ohne Rangstitel 13 Mann vom Recht der Verleihung des Freiherr-Titels nicht Gebrauch machten, obwohl sie die Möglichkeit dazu gehabt hätten. Die Möglichkeit des sozialen Aufstiegs wäre also neben den bereits erwähnten 35 Stabsoffizieren auch für sie eindeutig gegeben gewesen. Mit ihnen zusammen ergab sich also bereits für 48 Mann, also 28,92% der gemeinen oder der Personen adeliger Herkunft ohne Rangstitel (Eindrittel), die Möglichkeit, dank der Soldatenlaufbahn in der Gesellschaft aufzusteigen.

Die vorliegenden Forschungsergebnisse untermauern also eindeutig die Feststellung von József Zachar, die er auf Grund der groß angelegten Erschließung der kaiserlichen (kaiserlich-königlichen) Armee und des Kriegswesens zwischen 1683 und 1792 gemacht hatte, wonach die Soldatenlaufbahn eine größere gesellschaftliche Mobilität ermöglichte, als früher angenommen. Es muss jedoch festgehalten werden, dass die Möglichkeit hierzu insgesamt gesehen nur für einen engen Kreis, grundsätzlich den Soldaten adeliger Herkunft und einigen Gemeinen, darunter Personen, die überwiegend aus dem Bürgertum der Städte oder Marktflecken, oder aus sonstigen sozialen Schichten mit einer anderen freien Rechtsstellung stammten, gegeben war.

Nach der Vorstellung der grundlegenden Charakteristika des Stabsoffizierskorps folgt das umfangreichste Kapitel des Werkes mit dem Titel *Bio-*

grafische Daten. Darin werden die kurzen Lebensläufe der 282 Personen präsentiert, die in der Zeit in den kaiserlich-königlichen Husarenregimentern Dienst leisteten, und zwar auf Grund ihrer höchsten Rangstufe, die sie in der Zeit der französischen Kriege als Husaren errungen haben, gruppiert in Unterkapiteln mit dem Titel Majore, Titular-Oberstleutnants, Oberstleutnants, Titular-Oberste und Oberste.

Der Aufbau der einzelnen Biografien folgt nach Möglichkeit der folgenden Struktur, wobei es teilweise – vor allem auf Grund mangelnder Daten – Abweichungen geben kann:

- Name;
- in Klammern die während der Laufbahn erreichte höchste Rangstufe, falls diese von der als Husar in der Zeit erlangten höchsten Rangstufe abweicht;
- Geburtsort und -datum – Sterbeort und -datum;
- gesellschaftliche, Nationalitäten- und Religionszugehörigkeit;
- Vorstellung der Militärlaufbahn, zumeist in stichwortartigen Angaben, wobei der Zeitpunkt und Ort des Beginns des Militärdienstes und die wichtigsten Stationen der Laufbahn, also der Zeitpunkt der Erlangung der einzelnen Rangstufen und der jeweilige Ort des Dienstes vorgestellt werden;
- Zeitpunkt und Art des Abschlusses der Militärlaufbahn;
- sonstige Anmerkungen in Bezug auf den eventuellen Besitz eines Regiments, eine erlittene Kriegsgefangenschaft und Auszeichnungen; in der Reihe der militärischen Auszeichnungen werden, falls vorhanden, an erster Stelle der Zeitpunkt der Verleihung des Militär-Maria-Theresien-Ordens und in bestimmten Fällen die Umstände der Erlangung erwähnt;
- sonstige Anerkennung(en) nicht militärischen Charakters, eventuelle Rangerhöhung(en), Einbürgerung;
- Familienstand sowie – falls bekannt – Name der Ehefrau(en) und Kinder bzw. die Zahl Letzterer.

Zusammenfassend kann festgestellt werden, dass die Arbeit ein umfassendes Bild über das Stabsoffizierskorps der charakteristisch ungarischen Truppengattung der kaiserlich-königlichen Streitkraft, der Husaren, gibt, das bei weitem nicht nur ungarischer Nationalität war, sowie über ihre herausragende Leistung in der Zeit der französischen Revolutions- und der Na-

poleonischen Kriege, die von welthistorischer Bedeutung war. Infolge der Veröffentlichung der Lebensläufe ermöglicht das Werk zudem die Durchführung von weiteren vergleichenden Analysen und Untersuchungen, gegebenenfalls auch mit anderen Truppengattungen, sowie von sonstigen genealogischen Forschungen.

